ఆంధ్రపత్రిక

[illegible] సంవత్సరాది సంచిక

ఇందు

[illegible]

విశేషాంశములు

[illegible]

ఆంధ్రపత్రికా ముద్రాలయమున ముద్రితము : ఆంధ్రపత్రికాధిపతిచే ప్రకటితము

[illegible]

1917-వ సంవత్సరము ఏప్రిలు నెల 5-వ తేది

విషయానుక్రమణిక

చిత్రపటముల విషయానుక్రమణిక

(వీనిలో కొన్నిటికి గల వివరములను 276 పేజి మొదలు 280 పేజి వరకు చూచుకొనవలయును)

ప్రాచీన కాలమునందు హైందవ శ్రీమంతు [illegible]
అలంకరించుకొను విధము

సెనామా వస్తు ప్రదర్శనశాలయందలి గోపురము

ప్రొఫెసరు కోడిరామమూర్తిగారి సర్కసు, కప్పగంతుల చంద్రమౌళీశ్వరశాస్త్రిగారు, ఎన్. గోపాలస్వామి నాయుడుగారు హెచ్. హెచ్. ఆర్. కే. శా. పెరుమాళ్ రాజా బహద్దరుగారు

చెన్నపురి వైశ్య విద్యార్థుల వాఙ్మయసంఘము, చెన్నపురి వ్యాయామ సంఘమునందలి పచ్చయప్పకళాశాల విద్యార్థులు

చెన్నపురి ఆం[illegible] [illegible]
౪౨ స్వామి [illegible] [illegible] శ్రీ
౪౩ గారు ౪[illegible]
[illegible] నగలు [illegible] [illegible]
లందలి [illegible] [illegible]
డెంటు, [illegible] [illegible] ౪[illegible]
౪౪ చెన్నపురి శ్రీ [illegible] [illegible]
శ్రీ [illegible] వెంకటేశ [illegible] ౪[illegible]
జర్మను [illegible] యంత్రాలయము, [illegible]
౪౫ లకు పరీక్షించుట ౪[illegible]

Ist Section Means Advertisements in the Beginning of the Book

For any Advertisement in this Book Please See after the Page Whose Number Stands Opposite to the Names in the Index

శ్రీరస్తు.

శ్రీ [illegible] నమః.

శ్రీమత్పింగళనామ సంవత్సర సిద్ధాంతపంచాఙ్గమ్.

శ్లో॥ శ్రీ [illegible] దుస్స్వప్న [illegible] నాశనం [illegible] కల్యాణ [illegible],
[illegible] సంతాన [illegible] నానాకర్మ [illegible] పంచాఙ్గ [illegible]
శ్రీ [illegible] దినం, [illegible] నిత్యం [illegible].

ఆంధ్రపత్రిక	
దినపత్రిక.	
చందా సం॥నకు	రు. 15-0-0.
,, 6 నెలలకు	7-8-0.
,, 3 నెలలకు	3-12-0.
,, 1 నెలకు	1-4-0.
వారపత్రిక.	
చందా సం॥ము	రు. [illegible]-8-0.
[illegible]	రు. 3-8-0.
[illegible]	రు. 2-0-0.

అమృతాంజనము.

లోకవిఖ్యాతి జెందిన
దివ్యౌషధము.
[illegible]
సకలవిధములైన నొప్పులకు
[illegible]
[illegible]
[illegible]
వెల బాటిల్ 1-కి 0-8-0.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

పురాణం రామచంద్రశాస్త్రిచే

[illegible]

బ్రహ్మశ్రీ పురాణం—రామకృష్ణశాస్త్రి గారిచే [illegible]
[illegible] ముద్రింపబడెను.

ఫలితాంశము:— ఈసంవత్సరమునకు రాజు శని. మంత్రి శుక్రుడు. సేనాధిపతి గురుడు. సస్యాధిపతి చంద్రుడు. [illegible] అర్ఘాధిపతి [illegible] నీరసాధిపతి [illegible] ధాన్యములు [illegible] ఫలించును. బెల్లము, [illegible] కలుగును. [illegible] భాద్ర [illegible] ఫలములు [illegible] సంపూర్ణముగ ఫలించును.

అస్య సంవత్సరస్య సృష్ట్యాదిగతాబ్దాః ౧౯౫౫౮౮౫౦౧౮

కలియుగగతాబ్దాః ౫౦౧౮

శాలివాహనశకగతాబ్దాః ౧౮౩౯

ప్రభవాదిగతాబ్దాః ౫౦

హూణశకాబ్దాః ౧౯౧౭-౧౯౧౮

ఫసలీ ౧౩౨౬-౧౩౨౭

దేవతాస్తుతిః.

ఓం. శ్లో. శ్రీరఙ్గాగేశ లక్ష్మీశ [illegible] యశోదాద్యర్భకాయ [illegible] భూభృత్తే [illegible] నిత్యం [illegible] వందే [illegible] దానవం. అచింత్యాయ [illegible] నిర్గుణాయ గుణాత్మనే, [illegible] మూర్తయే బ్రహ్మణేనమః. [illegible] ముపాస్మహే శివ [illegible] వాం భారతీం, లక్ష్మీం [illegible] గణపతిం [illegible], ఆదిత్యేందు [illegible] శుక్రార్కి [illegible] రాహుకేతూ [illegible] దిక్పాలకాన్ [illegible] సర్వార్థకాన్, గురూన్నమామి [illegible] సర్వార్థ హితే [illegible]. శ్రీ [illegible] శ్రీ వేంకటేశం [illegible] పాలనం బ్రహ్మాదిదేవస్తుతం, [illegible] దైవతం [illegible] కల్యాణాది [illegible] శైలసుతా [illegible] శ్రీనాథలింగం భజే.

దైవజ్ఞవందనావళి.

శ్లో॥ శ్రీ [illegible] నిలయం సచ్చిదానందమయ [illegible] బ్రహ్మాదీనాం [illegible] వేంకట నాయకం. [illegible] యచ్ఛత్ర [illegible] జగత్ [illegible] సమగ్ర్యమ [illegible] ప్రధానాత్మకం, [illegible] పరిపూర్ణ [illegible] [illegible] భాగ [illegible] పద్మాసన [illegible] వేంకట [illegible] [illegible], సంవత్సర [illegible] [illegible] భూదేవ్యా [illegible] మతే హ్యర్ఘ [illegible] [illegible] బ్రహ్మ [illegible] [illegible] [illegible] సంవత్సర [illegible] [illegible] [illegible] మహీ [illegible] [illegible] పదోలింగార్య [illegible] లక్ష్మ్యంబా సహిత ప్రసూతి [illegible] కృష్ణార్థం [illegible] [illegible] విష్ణుపద [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] శ్రీరామ [illegible] [illegible] ముక్త్యర్థ [illegible] [illegible], ప్రత్యబ్దం క్రియతే [illegible].

రాజవర్ణనావళి.

శ్లో. శ్రీదేవి శైలనిలయం రాజ్యలక్ష్మి [illegible] వందారు జనవందారం స్పృహార్యత [illegible] మహాంభజే. విష్ణో [illegible] మాయా [illegible] దూపల [illegible] కాంతః, [illegible] మార్గః కృష్ణా [illegible] వేదగిరి [illegible], కృష్ణోత్తరీయ [illegible]

[illegible]

ఫలము.

[illegible]

సేనాధిపతి గురుః	సస్యాధిపతి చంద్రః
ధాన్యాధిపతి [illegible]	అర్ఘాధిపతి [illegible]
మేఘాధిపతి గురుః	రసాధిపతి బుధః
నీరసాధిపతి సూర్యః.	

కాలనామకో మేఘః.

మేఘోర్ధకీ ఈదిగ్భాగే మేఘస్యోత్పత్తిః. మేఘఫలం. శ్లో. నిరంతరం మహావర్షం మధ్యదేశే మహాజలం, ఫలంతి సర్వధాన్యాని కాల మేఘస్యలక్షణం.

ఏకాఢకపరిమితంవర్షం.

ఆఢకప్రమాణం. శ్లో. షష్టియోజన విస్తీర్ణం శతయోజన మాయతం, ఆఢకస్యప్రమాణంతు దేవమానేనగణ్యతే, దశభాగాస్సము ద్రేషు ధూధరేషు చ సప్తచ, ద్విభాగౌ భువిపర్జన్య ఏవంవర్ష స్య లక్షణం.

వర్ష ధాన్యాదయః.

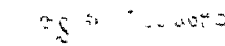
వర్షం ౧౩ ధాన్యం ౧౫ శీతం ౧౧ తృణం ౧౫ ఉష్ణం ౨ మారుతిః ౨ ప్రజావృద్ధిః౧౫ నాశః ౧౫ రాజవిద్వేషం ౧౧ ఉగ్రం ౫ పుణ్యం ౫ పాపం ౫ వ్యాధయః ౧౩ వ్యాగ్రపశమనం ౭ ఆచారః ౧౩ అనాచారః ౧౩ జన్మాని ౧౩ నాశః ౧౨ దేశోపద్రవః ౧౧ దేశస్వాస్థ్యం ౧౫ చోరభయం ౧౫ నాశః ౧౩ అగ్నిభయం ౧౧ అగ్నిశాంతిః ౧౧ మృగోపద్రవః ౧౫ సర్పక్షయః ౨ కీటకభయం ౫ కీటకక్షయః ౧౧ మూషకవృద్ధిః ౭ నాశః ౧౨ సర్పభయం ౧౭ సర్పక్షయః ౧౫ కామః ౫ లోభః ౨ మోహః ౫ మదః ౧౨ మాత్సర్యం ౭ సుఖం ౧౫ దుఃఖం ౧౭ భోగః ౩ విడంబం ౧౭ మనోవేదనా ౧౨ ద్వేషః ౧౩ ప్రతిష్ఠా ౨ అప్రతిష్ఠా ౧౨ ద్యూతం ౭ మత్తతా ౧౨ పురుషోత్పత్తిః ౨ స్త్రియః ౧౩ ధాతుర్వాదః ౧౭ భయం ౨ శౌర్యం ౧౧ దుష్టనిగ్రహ ౧౫ శిష్టానుపాలనం ౧౭ సత్యం ౫ అసత్యం ౨ విశ్వాసః ౭ అవిశ్వాసః ౧౧ దయాళుత్వం ౧౩ నిర్దయాళుత్వం ౧౫ న్యాయం ౧౨ అన్యాయం ౧౭ జ్ఞానం ౧౨ అజ్ఞానం ౧౩ కాపట్యం ౧ నిష్కాపట్యం ౭ ధార్మికం ౧౨ అధార్మికం ౧ గోమాయువృద్ధిః ౧ నాశః ౨ సస్యకీటకవృద్ధిః ౪ నాశః ౨ శలభవృద్ధిః ౧౦ నాశః ౧౩ మశకవృద్ధిః ౧ నాశః ౧ మత్కుణవృద్ధిః ౧౦ నాశః ౧౦ వృశ్చికవృద్ధిః ౪ నాశః ౪ సస్యకీటకవృద్ధిః ౪ నాశః ౬ పశువృద్ధిః ౨ నాశః ౮ శుకవృద్ధిః ౬ నాశః ౫ ద్రుమకీటకవృద్ధిః ౮ నాశః ౮ క్షుధా ౨ తృష్ణా ౭ నిద్రా ౧౩ ఆలస్యం ౨ ఉద్యోగః ౨ శాంతం ౨ క్రోధః ౧ డంబం ౭ మిత్రభేదః ౭ మైత్రి ౫ రసనిష్పత్తిః ౨ ఫలనిష్పత్తిః ౧౧ ధేనువృద్ధిః ౨ నాశః ౧ మహిషవృద్ధిః ౪ నాశః ౨ అజవృద్ధిః ౧ నాశః ౨ ఛాగవృద్ధిః ౧ నాశః ౪ అశ్వవృద్ధిః ౫ నాశః ౫ గజవృద్ధిః ౪ నాశః ౨ ఉష్ట్రవృద్ధిః ౩ నాశః ౨ విప్రవృద్ధిః ౨ నాశః ౨ క్షత్రియవృద్ధిః ౧ నాశః ౧ వైశ్యవృద్ధిః ౩ నాశః ౪ శూద్రవృద్ధిః ౫ నాశః ౨ మ్లేచ్ఛవృద్ధిః ౫ నాశః ౧ సంకరవృద్ధిః ౪ నాశః ౧ మరకతవృద్ధిః ౧ మాణిక్యవృద్ధిః ౫ వజ్రవృద్ధిః ౪ వైడూర్యవృద్ధిః ౨ గోమేధికవృద్ధిః ౪ పుష్యరాగవృద్ధిః ౧ ఇంద్రనీలవృద్ధిః ౨ ప్రవాళవృద్ధిః ౩ మౌక్తికవృద్ధిః ౪ రజతవృద్ధిః ౫ సువర్ణవృద్ధిః ౮ రజతవృద్ధిః ౧౦ తామ్రవృద్ధిః ౬ కాంస్యవృద్ధిః ౧౦ లోహవృద్ధిః ౨ అయోవృద్ధిః ౨ త్రపువృద్ధిః ౧౦ సీసవృద్ధిః ౧౦ రసవృద్ధిః ౬ వ్రీహివృద్ధిః ౧౬ శాలివృద్ధిః ౨ కుళుత్థవృద్ధిః౨ తిలవృద్ధిః ౧౨ మాషవృద్ధిః ౪ ముద్గవృద్ధిః ౧౪ సర్షపవృద్ధిః ౬ చణకవృద్ధిః ౬ ఆఢకవృద్ధిః ౬ గోధూమవృద్ధిః ౮ కోద్రవవృద్ధిః ౧౦ ప్రియంగువృద్ధిః ౧౬ యావనాళవృద్ధిః ౨ శ్యామాకవృద్ధిః ౬ రాజమాషవృద్ధిః ౮ నీవారవృద్ధిః ౧౬ శింబిధాన్యవృద్ధిః ౧౨ పనసఫలవృద్ధిః ౧౫ నారికేళ ఫలవృద్ధిః ౩ మాతులుంగ ఫలవృద్ధిః ౨ జంబీరఫలవృద్ధిః ౧౧ ఖర్జూరఫలవృద్ధిః ౧౧ రంభాఫలవృద్ధిః ౧౫ చూతఫలవృద్ధిః ౧౫ తింత్రిణీఫలవృద్ధిః ౫ ధాత్రీఫలవృద్ధిః ౧౨ అతివృష్టిః ౩ అనావృష్టిః ౧౫ మక్షిక భయం ౧౫ నాశః ౩ శునక వృద్ధిః ౩ నాశః ౭ సూకరవృద్ధిః ౫ నాశః ౧౧ స్వచక్రభయం ౨ పరచక్రభయం ౨ అండజాః ౧౩ స్వేదజాః ౧౫ ఉద్భిజాః ౧౧ జరాయుజాః ౧౫ స్థావరాః ౨ జంగమాః ౨ రాజపూజ్యం ౧ రాజావమానం ౨ విద్యుత్ ౮ శిలాపాతః ౪ గర్జితం ౬ ఉత్పాతాః ౭ భాగాః.

అశ్వాదయః.

అశ్వాధిపశ్శనిః. గజాధిపశ్శుక్రః. పశ్వధిపస్సూర్యః. దేవాధిపస్సూర్యః. నరాధిప స్సూర్యః. ద్రవ్యాధిపోబుధః. వస్త్రాధిపఃకుజః. మృగాధిపోగురుః. పక్ష్యధిపోగురుః. రత్నాధిపశ్శనిః. లోహాధిపశ్చంద్రః. స్థావరాధిపః. కుజః. రోగాధిప స్సూర్యః. నగాధిపోగురుః. క్షేత్రాధిప స్సూర్యః. అజ్ఞాధిపోగురుః. వ్యవహారాధి పశ్చంద్రః. వ్యాపారాధిపో బుధః.

జ్వరహారి

సీసా 1-కి వెల రూ. 0-12-0. వి. పి. ఖర్చు రూ. 1-0-0

జ్వరములు మొదలగు సమస్త జ్వరములను, తలనొప్పి మొదలగు బాధలను పోగొట్టును; రక్తశుద్ధి చేయును; శరీరమునకు బలము కలిగించును; యథాస్థితికి వచ్చి ఆరోగ్యము కలిగియుండును.

వి . . వృ . పష్ట్రా . . . చారు ఫలా.

శ్లో. ప్రేటి.

. . . . మార్గ్ర . . . ప్రశస్తం.

. . మేషస . . . ఫలా.

వి . . . . . ఊ పత్రవాసరే గివా . నేశ్మేమ ప్రవేశ న్యాత్ ఫలం. శ్లో. . వాచి మేషసంక్రాంతి . . కలహాప్రసా, ... నేశ్మేమ ప్రవే . . కా . వా . . . ఫలం. ఇదం ఫలం . . . . ప్రశస్తం.

గురుచార ఫలా.

అస్యాది మేషరాశిస్థిత గురుఫలం. శ్లో. మేషస్థితే దేవగురౌ . . . . నాశనం నవ్య . . . వృష్టిః, భూ పాలకానాం కలహా . . . . నంతి . . . . సుఖినో జనాశ్చ. ఇదం ఫలం . . . . ఊ . . . . ం వృషభరాశిస్థిత గురుఫలం. శ్లో. వృష . . . తే జీవే పశు స్త్రీ శిశునాశనం, . . . వృష్టి . . . . ప్రవేశే.

శనివిచార ఫలా.

అస్యాది కటకరాశిస్థిత శనిఫలం. శ్లో. కుళీరగే సూర్యసుతే . . . , సువృష్టిసస్యార్ఘ . . . . . , ... పంచన . . . . అస్యాది . . . . స్థితస్యాశనే ఫలం. శ్లో. ఆదిత్యగో . . . . ఫలం.

. . . . ఫల . . . . .

. . . . వారఫలం.

శ్లో. సుభిక్షం . . . . . వృష్టిస్సస్య . వర్ధనం, ఆనంద . . . . చేంద వాసరే.

ఆషా . . సుక్ల . . . . . యుక్త వారఫలం.

అ . . . . వృష్టిః.

ఆషా . . శుక్ల . . . . . . క్ష నక్షత్రఫలం.

శ్లో. ఆషాఢస్య సితేపక్షే . . . . . . సంయుతా, సర్వ సస్యస . . . .

. . . . యుక్త తిథిఫలా

శ్లో. ఆషా . . . . యుక్తా . . . . నాశనం.

. . . . యుక్త వారఫలా

. . . .

వ జ్ర గుళికలు

20 మాత్రల పెట్టె వెల రూ. 1-0-0

ధాతుపుష్టికి, బలమునకు, ప్రాణమునకు రక్తపుష్టియు, సారపుష్టియును కారణములు. రక్తపుష్టి . . చి ఆరోగ్యమునకు మూలము. ఆరోగ్యము బహిరంగ శక్తి . వ్యాయామములకు . . . . సుఖరోగములు, దురభ్యాసములు, ... ఆరోగ్యమునకు హాని చేయును. దీని వలన శుక్లనష్టము, స్వప్నస్కలనము, శక్తిలేకుండుట, అగ్నిమాంద్యము, ... , ... గలుగును. ఆరోగ్యమును గోరువారు . . . . ఆరోగ్యమును కలుగ జేయు . . . . గమనించుట యుక్తము. . . . . వజ్రగుళికలు . . . .

జీర్ణ . సాయనము

25 మాత్రల పెట్టె వెల రూ. 1-4-0.

అజీర్ణమువలన భుజించినవస్తువులు రక్తమునకు సరిగా మారవు. అజీర్ణము మిగిలిన రోగములకు కారణము. దీనివలన జీర్ణకోశము . . . . దుర్బల మేర్పడి ఆయువు క్షీణించును.

1. ఆకలి లేకపోవుట, 2. అగ్నిమాంద్యము, 3. . . . . . , 4. . . . . , 5. అరుచి, పుల్లిత్రేపులు, 6. . . . . , ... , బరువు, 7. . . . . , 8. . . . . , 9. . . . . . 10. . . . . , ఆయాసము మొదలగునవి. అజీర్ణలక్షణములు కనుపించిన . . . . . జీర్ణరసాయనము మాత్రలను సేవించిన జీర్ణశక్తి హెచ్చును, ... రక్తము పుష్టిజెందును. ఆకలి హెచ్చును.

విలాసము:—అమృతాంజనము డిపో, బొంబయి లేక మదరాసు.

అమృతాంజనము అన్ని చోట్ల దొరకగలదు

అస్మిన్నబ్దే [illegible] మాసాదిక [illegible] ప్రవేశా[illegible]

శ్లో. [illegible] దేశానాం [illegible] దేశేసుభిక్షం [illegible] శాధిక[illegible]

గురుశుక్ర [illegible]

వైశాఖ శు 3 ప్రభృతి, [illegible] 3 పర్యంతం [illegible]. వల్మీ [illegible] ప్రభృతి, [illegible] ౧౦ పర్యంతం మూఢము [illegible], [illegible] ప్రభృతి, [illegible] 3 పర్యంతం మూఢము.

మకర సంక్రాంతిఫలం.

ఏతద్వర్షే [illegible] 3౮-౪3 [illegible] భోగి [illegible] ప్రవేశాత్ [illegible] సంక్రాంతి [illegible] లక్షణం చాభిధీయతే.

శ్లో. త్రిశీర్షం ద్వాదశభుజం [illegible] పంచనేత్రం త్రిచక్రకం, [illegible] కర్ణం రక్తదంతం లంబభ్రూ [illegible] నాసికం, అష్టబాహుం [illegible] వికృతం కృష్ణవర్ణకం, [illegible] సంక్రాంతి [illegible] లక్షణం. అస్య [illegible] నాశం. [illegible] సుభిక్షం [illegible]

[illegible] స్త్రీ [illegible]

కఫహారి

సీసా 1-కి రూ. 1-0-0 వి. పి. రూ. 1-4-0

[illegible] దు [illegible] ఇది అనేక [illegible] లు. 1. [illegible] 2. [illegible] 3. శ్వాసకోశము [illegible] నాళములందు [illegible] 4. ఉబ్బసము. 5. క్షయ [illegible] దకలసిన [illegible] విధము [illegible]. శ్వాస పటికాతలు ఎగరొప్పు ఆయాసము మొదలగు కఫరోగములు శ్వాసకోశముల [illegible] నాళములయందు ఏర్పడు [illegible] ప్రాణవాయువునకు [illegible] కలుగును. కఫరోగములు [illegible] కారకమునబట్టి [illegible] ఏర్పడి [illegible].

ఈ ద్రావకమును కొద్దిరోజులు సేవించిన శ్వాసకోశములకు పుష్టికలుగును. కఫము తెగిపడును. ఆయాసము ఎగరొప్పు మానును. గుండెల దడ దడ ఆగును. కొంతికాలము సేవించిన క్రమముగ తగ్గును. చాలాకాలమునుండి దగ్గువలన బాధ పడువారును ఉబ్బసము క్షయవలన బాధ పడువారును కఫహారిని త్రాగుచు హైపోఫాస్ఫైట్సును వాడుట ముఖ్యము.

సుకేశిద్రావకము

సీసా 1-కి వెల రూ. 1-0-0 వి. పి. రూ. 1-4-0

[illegible] అక్కడ [illegible] అని [illegible]. [illegible]

[illegible] ముఖ్యముగ [illegible] ఎల్లప్పుడు [illegible] వెడలుట, [illegible] వెడలుట మొదలగునవి. [illegible] త్రిద్రావకము [illegible] వెడలుట [illegible] మాన్పును. [illegible] వెల రూ. 0 8 0 లకు పంపబడును.

దొరకుచోటు:—అమృతాంజనము డిపో

6 [illegible] శెట్టివీధి, మదరాసు

లేక 109, [illegible] రోడ్డు, బొంబాయి.

ధూమపానం తస్యఫలం ధననాశః. సువర్ణపాత్రధారణం తస్య ఫలం దుర్భిక్షం రాజపీడా. అన్నాహారః తస్య ఫలం దుర్భిక్షభయం. నారికేళ ఫల భక్షణం తస్య ఫలం మహార్ఘ్యం. భుశుండ్యాయుధధారణం తస్యఫలం శుష్కవ్యాధ్యగ్నిభయం. శ్వేతచ్ఛత్రం తస్యఫలం సర్వారోగ్యం. సింహవాహనం తస్యఫలం మహాభయం. తిష్ఠావస్థా తస్యాః ఫల వినాతిబాధా. కించిత్పూర్వ తాచేష్టాతస్యాః ఫల మశుభం. పూర్వదిగ్గమనం తస్యఫలం తద్దేశేషు దుర్భిక్షం. కాలఫలం నాటకనాశః. పక్షఫలం దుర్భిక్షం. తిథిఫలం శుభం. వారఫలం వ్యాధిరస్కరబాధా. శ్లో. సంక్రాంతి పురుషైర్ధార్య వస్త్రద్రవ్యం న వృద్ధిదం, తస్మాత్తస్య ప్రయత్నేన తద్ద్రవ్యం వివర్జయేత్, సంక్రాంతి పురుషోత్పత్తికాలే పానం స్వశక్తితః. కూష్మాండాదీని విప్రేభ్యో దద్యాచ్ఛ్రీసౌభాగ్యవృద్ధయే.

ఆదాయవ్యయాః.

మేషవృశ్చికయోః ఆదాయః ౧౪ వ్యయః ౧౪ వృషభతులయోః ఆదాయః ౮ వ్యయః ౮ మిథునకన్యయోః ఆదాయః ౧౧ వ్యయః ౫ కర్కాటకస్య ఆదాయః ౫ వ్యయః ౫ సింహస్య ఆదాయః ౮ వ్యయః ౧౪ ధనుర్మీనయోః ఆదాయః ౨ వ్యయః ౮ మకరకుంభయోః ఆదాయః ౫ వ్యయః ౨ సర్వాదాయః ౫౩ సర్వవ్యయః ౫౬.

కందాయాః.

అశ్వి	భ	కృ	రో	మృ	ఆర్ద్రా	పున	పుష్య	ఆశ్లే
౨	౫	౦	౩	౬	౧	౪	౭	౨
౨	౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧
౧	౪	౨	౦	౩	౧	౪	౨	౦
మ	పూఫ	ఉఫ	హ	చి	స్వా	వి	అను	జ్యే
౫	౦	౩	౬	౧	౪	౭	౨	౫
౨	౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧
౩	౧	౪	౨	౦	౩	౧	౪	౨
మూ	పూషా	ఉషా	శ్ర	ధ	శ	పూభా	ఉభా	రే
౦	౩	౬	౧	౪	౭	౨	౫	౦
౨	౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧
౦	౩	౧	౪	౨	౦	౩	౧	౪

వర్షాయోగములు.

చైత్రమున రవికుజ బుధగురు శుక్రులకు దహనవాయు చండవాయు నాడీసంచారము గలుగుటచే బట్టి యుష్ణవాయువు వీచును. శని కేతువులకు జలనాడీసంచారము రాహువునకు నీరనాడీసంచారము గలుగుటను గలిబుధగురువులు గలిసియుండుటగా వీరితో నీ యంశాంశమున చైత్రమాసాదిని చంద్రుడు గలిసియుండుటను మాసాదియందు గురుబుధశుక్రులు గలిసియున్నందునను శుక్రునకు ముందు బుధుడు ఉదయించుటను కొన్నిచోటుల మంచిగ వర్షించును. సూర్యునకు వెనుక గురుడు నడుచుచున్నందున కొన్నిచోటుల దుష్టవృష్టి, పురోబుధావయోగ ముండుటచేబట్టి కొన్నిస్థలముల క్షామభావము గలుగును. మొత్తముమీద వర్షించుటయే మెండు. వైశాఖమున రవికుజ బుధగురు శుక్రులకు దహనవాయు చండవాయు నాడీసంచారము గలుగుటను బుధ శుక్రులకు సమగతియున్నందునను గురుకుజులు కలిసియున్నందునను వర్షప్రతిబంధకమయి యుష్ణాధిక్యము ప్రబలవాయు సంచారము గలుగును. శని కేతువులకు జలనాడీసంచారము రాహువునకు నీరనాడీ సంచారము గుర్వస్తమయ యోగము మాసాంతమున రోహిణీకుజయోగముగ గలిగినందున కొంచెముగ వర్షించును. జ్యేష్ఠమున రవికుజ బుధగురు శుక్రులకు దహనవాయు చండవాయునాడీసంచారము గలుగుటను బుధ శుక్రులకు మధ్య నంగారకుడు ఉండినందునను విశేషము గాలి కొట్టును. బుధునికి ముందు శుక్రుడు ఉదయించినందున దాహ మధికమగును. శనికి సౌమ్యనాడీసంచారము రాహుకేతువులకు నీరనాడీ సంచారము గలుగుటను శుక్రోదయ యోగముండుటను సూర్యునికి ముందు శుక్రుడు నడచుచున్నందునను రోహిణీ కుజయోగ మగుటను మిక్కిలి వర్షించునుగాని జ్యేష్ఠమాస ముదయించు శుక్రోదయ యోగముగాన రోహిణియందు శుక్రుడు సంచరించుచున్నందున కుజగురువులు కలిసియున్నందున వర్షప్రతిబంధకము గలుగును. కుజగురువులతో బుధుడు గలిసియున్నందున సమయోగఫలము గొంచెము తగ్గును. ఆషాఢమున కుజగురువులకు వాయుచండవాయుదహన నాడీసంచారము బుధునకు వాయుదహన నాడీసంచారము రోహిణీ కుజసంబంధము బుధశుక్రుల సూర్యునకు నడచుట పునర్వసు నక్షత్రమున శుక్రుడుండుట శుక్రునకు ముందు శని నడచుట పురోబు

ధను గురుకుజులు కలిసియుండుటయు ను యవసాయములు. బుధునకు మాసాంతమున నీరజలనాడీ సంచారము శుక్రునకు జలమేఘ సుధానాడీ సంచారము శనికి మేఘనాడీ సంచారము రాహుకేతువులకు నీరనాడీ సంచారము పూర్వకృత్తిక ప్రవేశము, ఇవి సుయోగములు. అవయోగములే కొన్నిగలిగినను ఇంద్ర ప్రతిబంధక మేకాని కొంచెముగ వర్షించునని తెలియును. ఉత్తరాయనమున శనికి మేఘసుధా నాడీసంచారము కుజునకు నీరజలనాడీ సంచారము బుధునికి సుధా మేఘజలనాడీసంచారము శనికి మేఘనాడీసంచారము రాహుకేతువు లకు నీరనాడీసంచారము గలుగుటను శుక్రుడు వక్రమార్గమున గుజశనులు నడచుచున్నందునను శన్యుదయ మగుటను నీమాసాది యందు శనిశుక్ర చంద్రు లేక రాశియందుండిరి గాన కొన్ని చోట్ల మధ్యదేశమున సంపూర్ణముగ వర్షించును. గురుడు వాయునాడి యందు సంచరించుట శుక్రునకు వక్రించి సంచరించుట గుజునకు ద్వాదశియందుండుట దోషములేకాని సుయోగ ప్రాబల్య మున్నందున నివి యేమియుం జేయజాలవు. ఉదకభాద్రపదమున శుక్రునికి బర్బ్బ పశుఘూ పంచతార యోగము లేక సుధామేఘజల నాడీసంచారము కుజునికి జలమేఘనాడీసంచారము బుధునికి జల నాడీసంచారము శనికి మేఘసుధానాడీసంచారము రాహుకేతువు లకు నీరనాడీ సంచారము మాఘమున సూర్యునకు దహనవాయు నాడీసంచారము గురునకు వాయునాడీసంచారము గలుగుటంబట్టి స్వల్పముగ వర్షించును. ... నీరనాడి యందును గురుడు మేఘసుధానాడులయందును శని సుధానాడి యందును రాహుకేతువులు నీరనాడియందును సంచరించుటంబట్టియు నుత్తరాషాఢయందుండు ... సంచరించుటంబట్టియు నాక్షత్రవాసక్షు త్రముననే గురుడు ... యందు బుధుడుండుటం బట్టియు వర్షించును. శుక్రునకు వాయుదహనా నాడుల యందును గురువు వాయునాడియందును సంచరించుటచేతను బుధ శుక్రులకు ... కుమారాంతమందును జైష్ఠమాసాదియందును గురువు ... శుక్రుడు ... ఉండుటచేతను స్థలాంతరమున ... అల్పవృష్టి గలుగును. ఆశ్వయుజమున రవి బుధ శుక్రులు దహనవాయు చండవాయు నాడులయందును రాహువు దహననాడియందును గురుడు వాయునాడియందును సంచరించుట చేతను శ్యోనాశుక్రాస్తయోగముండుటను గురువు రోహిణీ మధ్యాంశ మున వక్రించియున్నందునను బట్టి శనిబుధులకు సుధామేఘనాడీ సంచారము కేతువునకు నీరనాడీ సంచారము బుధునికిం జిత్రా స్వాతీ విశాఖా సంయోగము గలిగినప్పటికిని బాగుగ వర్షింపదు. కార్తికమున రవి బుధ గురువులకుం జండవాయు వాయుదహన నాడీసంచారము రాహువునకు దహన నాడీసంచారము గలుగుటం బట్టియు నుత్తరాషాఢా శుక్రాస్తయోగము పుష్యే బుధాస్తయోగము గలు గుటను బట్టియు గురువు కేడవస్థానమున రవియుండుటం బట్టియు వర్ష ప్రతిబంధకి యయినప్పటికిం గుజశుక్రులు మేఘజలనాడులయందు శనిసుధా నాడియందుం గేతువు నీరనాడియందు సంచరించుటను బూ ర్వాఫల్గునీకుజాస్తయోగము గలుగుటను గొంచెముగ వర్షించును. మిగుల గాలి వీచును. మార్గశీర్షమున రవికుజబుధ కేతువులకు నీరజల నాడీ సంచారము శుక్రశనులకు సుధానాడీసంచార మున్నందున స్వల్పవర్ష ము. ఉత్తరాకుజ దోషముండుటను గురువునకు వాయుచండవాయు నాడీసంచారము రాహువునకు దహననాడీసంచారము గలిగినందున వర్షప్రతిబంధము. పౌషమున రవికుజుల మేఘసుధానాడులయందును గురుబుధులు నీరజలనాడులయందును శుక్రశనులు సుధానాడియందును సంచరించుటచే ... శుక్రుడు ... బుధుడు ... ఉదయమగుటచే వర్షించును. ... శని ... బాధ ... దుకు గొన్నిస్థలముల ... వృష్టి. గురువునకుం జండవాయు నాడీసం చారము రాహుకేతువులకు దహననాడీసంచారము గలుగుటచేతను గాలివీచును. ధనిష్ఠయందున్న శుక్రుడు ... యుద్ధ మగును. ... నడచుచు న్నందునను శుక్రోదయమగుటను వర్షించును. బుధునకు ... శుక్రుడు ... ధనిష్ఠయందున్న శుక్రుడు ... యుద్ధ ముకలన ... ఫాల్గునమున శుక్రునకు ... బుధునకు ... పూర్వాభాద్రయందుండి ... వర్షిం

మూలశంకకు లేపము

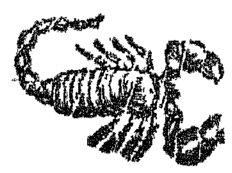
వెల డబ్బి 1-కి రూ. 0-12-0.

మూలశంకవలన ఆసనము ... ద్రాక్షపండ్ల ... ముగ చిన్నచిన్న మొలలు ... ... వలన (Torpid liver,) గలుగును. ... కాలము ఒకచోట కూర్చుండుట, ... ముఖకు పోయిన ... దీని వలన ... తగ్గించి తినుటయు, విరేచన సాధకములగు ... తినుటయు యుక్తము. ఈ తైలమును మొలలపై పూసిన బాధ వెంటనే పోయి రక్తముపడుట మానును. జులాబీమాత్రలవలన సుఖవిరేచన మగును. ఈ రెండు మందులను విడువక కొంతకాలము వాడిన మూలశంక రోగము తగ్గగలదు.

తేలుమందు

వెల సీసా 1-కి రూ. 0-8-0 వి. పి. సహా. 0-12-0

తేలుకాటువలన ... బాధ ... లేదు. తేలు కాటువలన విషము నెత్తురులో ప్రవేశించదు. పోషకులవెంట పెద్దగా ... ప్రారంభించును. కుట్టినచోటును

బందిపాటినటులు చేసిన బాధతగ్గును. ఈ గ్రాహకము ... పరీక్షించిరి. ఇది మిగుల ఘాటుగలిగి నిలువ ... చెడకుండుటకుగాను ... సీసాలో మందు పోయబడినది. కుట్టినచోట కొంచెము మందుపోసిన బాధ మాయమగును. ... మందును గలిగియున్న ... నితరులకు పుణ్యముగట్టుకొనవచ్చును. ప్రతియింట నుండవలెను.

చును. కుజుఁడు వక్రించి సింహమందున్నందునను బుధో బుధావనయోగ మువలనను సామాన్యపదార్థములకు వెలలు హెచ్చును.

ఉపరాగః.

ఏతత్సంవత్సరాషాఢ శుక్లపూర్ణిమా బుధవారే చంద్రోపరాగః. ఖచ్ఛన్నబింబాధికగ్రాసః. రాహుగ్రస్తః. కపిలవర్ణః. దక్షిణ గోళా గ్నేయకోణే స్పర్శః. వాయవ్యకోణే నిమీలనం. ఈశాన్యకోణ ఉన్మీలనం. నైఋతికోణే మోక్షః. సూర్యోదయాది స్పర్శకాల ఘటికాః ౪౯-౪౨ ఘంటాః ౧-౭౫ నిమీలనకాలఘటి, ౫౭-౧౦ ఘం. ౭-౦౪ మధ్యకాలఘటి. ౫౪-౫ ఘం, 3-౧౦ ఉన్మీలనకాలఘటి, ౫౬-౦ఘం, 3-౫౬ మోక్షకాలఘటి, ౫౯-౭౯ఘం, ౪-౫౫ బింబాదర్శన కాలఘటి, 3-౫౦ ఘం, ౧-3 ౭ ఆద్యంత పుణ్యకాలఘటికాః ౯-౪౬ ఘంటాః 3-3౦ ॥ గ్రహణమాసఫలం శ్లో. పుళిందకురుకాంభోజ చీనమాగధ దేశజాన్, సశూరసేనాన్నభసిత మోహంత్యల్పవృష్టిభిః

గ్రహణభోజన శ్రాద్ధవిషయము.

పూర్ణిమనాఁడు రాత్రి మూఁడవజామున గ్రహణ మగుటచే, శ్లో. చతుస్త్రియామా న్నాశ్నీయా త్ప్రాగర్కేందోర్గ్రహక్రమాత్, అను ప్రమాణముం బట్టి పూర్ణిమాతిథియందుఁ బగలు భోజన శ్రాద్ధాదులు సకాలమున నాచరించుట కేవిధమగు సందియమును లేదు. మూఁడు జాముల యంతరము లేకపోవుటచే రాత్రికాలమున భోజననిషేధము గలిగినది. పునశ్చంద్రదర్శన మీ రాత్రియందే గలిగినందునఁ బ్రతిపత్తిథుల విషయమై సందియము లేదు.

శుభముహూర్త నిర్ణయః.

జ్యేష్ఠ బ౧ బు,మూ, రాత్రౌ వివాహాదీనాం కుంభః పక్షకరహితః

„ „ రాత్రౌ వివాహాదీనాం మీనో రహితః

„ ౭3 శు,ఉషా,దివా వివాహాదీనాం సింహో రహితః

„ బ౪ శ,శ్ర,రాత్రౌ గర్భాధానస్య కుంభః పక్షకరహితః

„ బ౬ ఆ,ధ,రాత్రౌ గర్భాధానస్య కుంభః పక్షకరహితః

„ బ౭ సో,శ, రాత్రౌ గర్భాధానస్య కుంభో రహితః

„ ౭౯ బు,రే,రాత్రౌ వివాహాదీనాం మీనో రహితః

„ „ రాత్రౌ వివాహాదీనాం మేషః పక్షకరహితః

„ బ౧౧శు, అశ్వి, దివా వివాహాదీనాం సింహః పక్షకరహితః

శ్రావ, శు౪సో,ఉఫ,రాత్రౌ వివాహాదీనాం మేషోరహితః

„ శు౬ బు,చి,రాత్రౌ వివాహాదీనాం మేషోరహితః

„ శు౭ గు,స్వా,రాత్రౌ వివాహాదీనాం వృష.భోరహితః

శ్రావణ శు౧౦ ఆ, అనూ, దివా వివాహాదీనాం కన్యా రహితా
,, బ౯ శ, గో, రాత్రౌ గర్భాధానస్య కుంభః పక్షకరహితః
,, ,, రాత్రౌ వివాహాదీనాం వృషభః పక్షకరహితః
,, బ౧౧ ఆ, గో, దివా వివాహాదీనాం కన్యా రహితా
,, ,, రాత్రౌ వివాహాదీనాం వృషభో రహితః
కార్తి, శు౩ శ, అను, రాత్రౌ వివాహాదీనాం కన్యా రహితా
,, శు౫ సో, ఉషా, రాత్రౌ వివాహాదీనాం తులా రహితా
,, బ౮ భృ, ఉఫ, రాత్రౌ వివాహాదీనాం కన్యా రహితా
,, ,, రాత్రౌ వివాహాదీనాం తులా పక్షకరహితా
,, బ౯ శ, హ, రాత్రౌ వివాహాదీనాం కన్యా పక్షకరహితా
,, ,, రాత్రౌ వివాహాదీనాం తులా రహితా
మార్గ, శు౬ బు, శత, రాత్రౌ గర్భాధానస్య సింహో రహితః
,, శు౮ శు, ఉభా రాత్రౌ వివాహాదీనాం తులా రహితా
,, శు౧౩ బు, రో, రాత్రౌ వివాహాదీనాం సింహో రహితః
,, శు౧౪ గు, మృ, రాత్రౌ వివాహాదీనాం సింహో రహితః
,, బ౧ శ, పున, రాత్రౌ గర్భాధానస్య సింహో రహితః
,, బ౫ ఆ, పుష్య, రాత్రౌ గర్భాధానస్య సింహో రహితః

మాఘ శు౧౦ బు, కృ, దివా వివాహాదీనాం వృషభో రహితః
,, బ౭ బు, ఉషా, దివా వివాహాదీనాం మేషో రహితః
,, బ౯ గు, మూ, దివా వివాహాదీనాం వృషభ పక్షకరహితః
,, బ౧౪ శ, స్వా, రాత్రౌ వివాహాదీనాం తులా పక్షకరహితా
,, బ౬ సో, అను, రాత్రౌ వివాహాదీనాం తులా రహితా
,, బ౧౦ మ, ఉషా, రాత్రౌ వివాహాదీనాం తులా పక్షకరహితా
ఫాల్గు, శు౩ శు, అశ్వి, దివాన్నప్రాశనోపనయనాదీనాం వృషభో రహితః
ఫాల్గు శు౬ సో, రో, దివా వివాహాదీనాం వృషభో రహితః
,, శు౧౦ గు, పున, దివాన్నప్రాశనోపనయనాదీనాం వృషభో రహితః
,, శు౧౪ ఆ, ..., దివా వివాహాదీనాం వృషభో రహితః
,, బ౧ గు, హ, దివా వివాహాదీనాం వృషభో రహితః
,, బ౨ శు, చి, దివా గృహప్రవేశాదీనాం వృషభో రహితః
,, ,, స్వా, రాత్రౌ వివాహాదీనాం తులా రహితా
,, బ౩ శ, స్వా, దివా వివాహాదీనాం వృషభః పక్షకరహితః
,, బ౫ సో, అను, దివా వివాహాదీనాం వృషభో రహితః
,, బ౭ బు, మూ, రాత్రౌ వివాహాదీనాం తులా రహితా

కుజచారః.

చై, శు౩ ఆ, ఉభా౨ కుజః
,, శు ౧౫ శ, రే ౧ కుజః
వై, శు౩ సం, అశ్వి ౧ మే, కుజః
,, ౧౬ శ, భ ౧ కుజః
జ్యే, శు ౭ సో, ప్రాగుదితః కుజః
,, శు ౯ బు, కృ ౧ కుజః
,, శు ౧౩ ఆ, కృ ౨ వృషే కుజః
,, బ ౧౩ ఆ, రో ౧ కుజః
ఆషా, బ ౨ శు, మృ ౧ కుజః
,, బ ౧౩ సో, మృ ౩ మిథు, కుజః
శ్రా, శు ౬ బు, ఆర్ద్రా ౧ కుజః
,, బ ౧౨ సం, పున ౧ కుజః
అధిభా, శు ౧౩ గు, పున ౪ కర్కా, కుజః
అధిభా బ ౩ సం, పుష్య ౧ కుజః
నిజభా, శు ౧౦ బు, ఆశ్లే ౧ కుజః
ఆశ్వ, శు ౨ గు, ౧ సిం, కుజః
,, బ ౧౨ ఆ, పూఫ ౧ కుజః
కార్తి, బ ౯ శ, ఉఫ ౧ కుజః
మార్గ, శు ౨ ఆ, ఉఫ ౨ కన్యా కుజః
పౌష శు ౭ బు, హ ౧ కుజః
,, బ ౩౦ సో, కుజవక్రారంభః
మాఘ శు ౧౨ శు, ఉఫ ౪ వక్రకుజం
ఫాల్గు, శు ౧౦ శు, ఉఫ ౧ సిం, వక్రీ కుజః
,, బ ౪ ఆ, పూఫ ౪ వక్రీ కుజః

బుధచారః

చై శు ౧ శ, ఉభా ౧ బుధః
,, శు ౧౨ బు, పశ్చాదుదితో బుధః
,, ౧౩ గు, అశ్వి ౧ మే, బుధః
వై, శు ౪ బు, కృ ౨ వృషే బుధః
,, శు ౧౩ శ, బుధవక్రారంభః
,, ౧ సం, పశ్చాదస్తమితో బుధః
,, బ ౧౨ శు, కృ ౧ మే, వక్రీబుధః
జ్యే, శు ౪ శు, ప్రాగుదితో బుధః
,, శు ౭ సో, బుధ వక్రత్యాగః
,, బ ౧ బు, కృ ౨ వృషే బుధో బుధః
,, శు ౮ బు, మృ ౩ మిథు, బుధః
ఆషా, శు ౮ గు, ప్రాగస్తమితో బుధః
,, బ ౯ శు, పున ౪ కర్కా, బుధః
శ్రా, శు ౧౦ ఆ, మ ౧ సిం, బుధః
,, శు ౧౨ సం, పశ్చాదుదితో బుధః
అధిభా, శు ౨ ఆ, ఉఫ ౨ కన్యా, బుధః
,, శు ౧౪ శు, బుధవక్రారంభః
,, ౨ సో, పశ్చాదస్తమితో బుధః
,, బ ౧౨ గు, ఉఫ ౧ సిం, వక్రీబుధః
నిజభా, శు ౧౩ బు, ప్రాగుదితో బుధః
,, శు ౬ శ, బుధ వక్రత్యాగః
,, బ ౨ సం, ఉఫ ౨ కన్యా, బు, బుధః
ఆశ్వ, శు ౬ సో, ప్రాగస్తమితో బుధః
,, శు ౯ బు, చి ౩ తులా, బుధః

నెలసప్లయిము! పలనుభీరము!!

అమృతాంజనము

జగత్ప్రసిద్ధి జెందిన దివ్యాంజనము

అమృతాంజనమునకు పోటీమైన

అమృతాంజనము

గొప్ప ఖ్యాతిచే వేలకు వేలు

సౌభాగ్య తాపములు పొందియున్నవి.

అన్ని నొప్పులను అమృతాంజనము పొంటాని.

దంతచూర్ణము

డబ్బి 1–క వెల రూ. 0–2–0, 12–కి రూ. 1–4–0

ఈ దంతచూర్ణముతో పండ్లుతోముటవలన చిగుళ్లు గట్టిపడును. చిగుళ్ల నుండి రక్తము కారకుండును. నోట దుర్గంధములేక యుండును. పండ్లు ముత్యములవలె తెల్లగా నుండును.

సర్వసామాన్యముగ నా కొట్టు దగియున్నది.

గ్రహణిమాత్రలు

20 మాత్రల డబ్బీ 1–క రు. 0–8–0 వి. పి. 0–12–0

రక్తవిరేచనములు, బంకవిరేచనములు, జిగటవిరేచనములు, అజీర్ణవిరేచనములు, నీటివిరేచనములు, మొదలగునవి ఈ మాత్రలను మూడుపూటలు సేవించిన తోడనే నిలిచిపోవును. వీటిని పిల్లలకు కూడ వాడవచ్చును. వెంటనే గుణ మిచ్చును.

కఫహారి చూర్ణము

పెద్దడబ్బి (6 చిన్న డబ్బీలుండు) 1–కి వెల రూ. 1–8–0

చిన్నడబ్బి 1–కి 0–6–0 వి. పి. ఖర్చులు 0–4–0

ఈచూర్ణము పనసమూలికలచే చేయబడినది. దగ్గు, ఉబ్బసము, శ్వాస పీనస వైర్యభ్యగము మొదలగువాటికి మిగుల ఉపయోగించును. ఒక చిన్న పళ్లెములో కొంచెము పొడుము వేసి నిప్పుపుల్లనుగీచి అంటించి ఆపొగను ఆఘ్రాణించిన వెంటనే శ్వాస, పిల్లికూతలు ఆయాసము, ఎగరొప్పు తగ్గును. కళ్లె తెగవడును. ఎగశ్వాసమానును. ముక్కులోనిశ్లేష్మ దిబ్బెడ వదలును. ఉబ్బసము గల ప్రతివారు దీని వెంట నుంచుకొనుట మంచిది. పథ్యము లేదు.

అమృతాంజనము డిపో, 6 తంబుశెట్టివీధి, మద్రాసు

శాఖ 109 ఫ్రేరిరోడ్డు, బొంబయి.

కార్తి, బ ౧౧ శ, వి ౪ వృశ్చి, బుధః
" శు ౯ శు, పశ్చాదుదితో బుధః
" శు ౧౫ బు, మూ ౧ ధను, బుధః
మార్గ, శు ౯ శ, బుధ వక్రారంభః
" శు ౧౩ బు, పశ్చాదస్తమితో బుధః
" బ ౧౪ శు, ప్రాగుదితో బుధః
పౌష శు ౨ సో, బుధ వక్రత్యాగః
" బ౯ మం, ఉషా ౨ మక, బుధః
మాఘశు, ౨ బు, ప్రాగస్తమితో బుధః
" శు ౧౩ శ, ధ ౩ కుం, బుధః
మాఘ, బ ౧౪ సో, పూభా ౪ మీ, బుధః
ఫాల్గు, శు ౫ ఆ, పశ్చాదుదితో బుధః
" బ ౨ శు, అశ్వి ౧ మే, బుధః

గురుచారః.

చైత్ర, శు ౮ శ, భ ౨ గురుః
" బ ౮ ఆ, భ ౩ గురుః
వైశా, శు ౩ మం, పశ్చాదస్తమితో గురుః
" శు ౮ ఆ, భ ౪ గురుః
" బ ౭ ఆ, కృ ౧ గురుః
జ్యే, శు ౩ గు, ప్రాగుదితో గురుః
" శు ౬ ఆ, కృ ౨ వృషే గురుః
" బ ౬ సో, కృ ౩ గురుః
ఆషా, శు ౭ మం, కృ ౪ గురుః
" బ ౯ శు, రో ౧ గురుః
శ్రా, శు ౧౨ మం, రో ౨ గురుః
అధిభా, శు ౫ గు, రో ౩ గురుః
నిజభా, శు ౧౫ ఆ, గురు వక్రారంభః
ఆశ్వ, బ ౮ బు, రో ౨ వక్రీగురుః
కార్తి, బ ౪ ఆ, రో ౧ వక్రీగురుః
మార్గ, బ ౩ సో, కృ ౪ వక్రీగురుః
పౌష శు ౧౫ ఆ, గురువక్రత్యాగః
మాఘ శు ౧౧ గు, రో ౧ బు, గురుః
ఫాల్గు, శు ౧౩ సో రో, ౨ గురుః
" బ ౧౩ మం, రో ౩ గురుః.

శుక్రచారః.

చైత్ర, శు ౬ బు, ఉభా ౨ శుక్రః
" బ ౮ ఆ, అశ్వి ౧ మే, శుక్రః
వైశా, బ ౪ గు, కృ ౧ వృషే శుక్రః
జ్యే, శు ౧౦ గు, పశ్చాదుదితశ్శుక్రః
" శు ౧౩ ఆ, మృ ౩ మిథు, శుక్రః
ఆషా, శు ౮ గు, పున ౪ కర్క, శుక్రః
శ్రా, శు ౩ ఆ, మ ౧ సిం, శుక్రః
" బ ౧౪ గు, ఉప ౨ కన్యా, శుక్రః
అధిభా, బ ౧౦ సో, చి ౩ తులా, శుక్రః
నిజభా, బ ౫ శు, వి ౪ వృశ్చి, శుక్రః
ఆశ్వ, బ ౧ శు, మూ ౧ ధను, శుక్రః
కార్తి, శు ౧౫ బు, ఉషా, ౨ మక, శుక్రః
మార్గ, బ ౫ బు, ధ ౩ కుం, శుక్రః
పౌష శు ౭ శ, శుక్రవక్రారంభః
" బ ౯ మం, పశ్చాదస్తమిత శ్శుక్రః
" " ధ ౨ మక, వక్రీ, శుక్రః
మాఘశు ౩ గు, ప్రాగుదిత శ్శుక్రః
" బ ౫ ఆ, శుక్రవక్రత్యాగః
ఫాల్గు, బ ౧ గు, ధ ౩ కుం, బు, శుక్రః

శనిచారః.

చైత్ర, శు ౩ ఆ, శని వక్రత్యాగః
వైశా, బ౮ సో, పుష్య ౧ బు, శని.
జ్యే, బ ౧౨ శ, పుష్య ౨ శనిః
ఆషా, బ ౫ సో, పశ్చాదస్తమిత శ్శనిః
" బ ౧౦ శ, పుష్య ౩ శనిః
శ్రా, బ ౬ బు, పుష్య ౪ శనిః
" బ ౧౩ బు, ప్రాగుదిత శ్శనిః
అధిభా, బ ౪ బు, ఆశ్లే ౧ శనిః
నిజభా, బ ౮ సో, ఆశ్లే ౨ శనిః
కార్తి, శు ౧౩ సో, శని వక్రారంభః
పౌష శు ౩ మం, ఆశ్లే ౧ వక్రీ శనిః
మాఘ బ ౨ బు, పుష్య ౪ వక్రీశనిః
ఫాల్గు, బ ౧౩ మం, శని వక్రత్యాగః

రాహు కేతుచారః.

చైత్ర, శు 3 ఆ, పూషా 3 రాహుః, పున ౧ కేతుః
జ్యే, శు ౬ ఆ, పూషా ౨ రాహుః, ఆర్ద్రా ౪ కేతుః
శ్రా, శు ౧౦ ఆ, పూషా ౧ రాహుః, ఆర్ద్రా 3 కేతుః
నిజభా, శు ౧౪ ఆ, మూ ౪ రాహుః, ఆర్ద్రా ౨ కేతుః
కార్తి, బ ౪ ఆ, మూ 3 రాహుః, ఆర్ద్రా ౧ కేతుః
పౌష బ ౭ ఆ, మూ ౨ రాహుః, మృ ౪ కేతుః
ఫాల్గు, బ ౧౧ ఆ, మూ ౧ రాహుః మృ 3 కేతుః

పంచాంగశ్రవణఫలం:—శ్లో. యః శృణోతి మనుష్యస్తు పక్షే శేషనాథసచివాదికం ఫలం. ప్రాప్నుయాద్గురుదిముక్తి విగ్రహా శ్చాయురారోగ్య మతులం యశస్సుఖంకస్యావనీ కాంచన దిగ్గజానాం గవాంసహస్రం సతతం ద్విజేభ్యః, దత్వాఫలం యల్లభతే మనుష్య స్తత్తత్ఫలాన్యబ్ద ఫలంచశృణ్వన్. ఆయుర్వృద్ధిం పుత్రపౌత్రాభివృద్ధిం నిత్యారోగ్యం సంపదం నిర్వ్యపాయాం, అచ్ఛిన్నానా మున్నతానా ... వాప్తిం యచ్ఛంత్యేవ స్వరాధీశముఖ్యాః గ్రహా నక్షత్ర సస్యనాధ రసేశస్సేనాధీశః ధాన్యాధీశ నీరసేశ, అర్ఘాధీశ, కంచమేఘాధినాథః దద్యుః శ్రేయశ్శృణ్వతాం వత్సరాణి. శ్రీ శ్రీ శ్రీ

వాస్తువిషయము:—భాద్రపదాశ్వయుజ కార్తిక మాసములు పూర్వ శిరస్సుగాను మార్గశిర పుష్య మాఘమాసముల దక్షిణశిరస్సుగా ఫాల్గునచైత్రవైశాఖమాసములు పశ్చిమశిరస్సుగా జ్యేష్ఠాషాఢ శ్రావణమాసముల ఉత్తరశిరస్సుగా వాస్తుపురుషుడు వామహస్తమును తలనిడికొని శయనించును. అతని పృష్ఠమున బావులు గలదిక్కున ఆయామాసముల నిండ్లు కట్టగూడదు.

యోనిపొంతనము:—అశ్వనిశతభిషలు గుర్రములు. భరణీరేవతులు ఏనుగులు. కృత్తికాపుష్యములు మేకలు. రోహిణీమృగశిరలు పాములు. ఆర్ద్రామూలములు కుక్కలు. ఆశ్లేషాపునర్వసులు పిల్లులు. మఖాపూర్వాఫల్గునులు ఎలుకలు. ఉత్తరాఫల్గున్యుత్తరాభాద్రలు గోవులు. హస్తాస్వాతులు ఎనుబోతులు. చిత్రావిశాఖలు పెద్దపులులు. అనూరాధాజ్యేష్ఠలు లేళ్లు. పూర్వాషాఢాశ్రవణములు కోతులు. ధనిష్ఠాపూర్వాభద్రలు సింహములు. ఉత్తరాషాఢాభిజిత్తులు ముంగిసలు. వీనిని విచారించి విరోధజంతునక్షత్రములుగల స్త్రీపురుషులకు వివాహము చేయగూడదు.

గౌళిపతనఫలం:—శిరసి కలహం. లలాటే బంధుదర్శనం. భ్రూమధ్యే రాజానుగ్రహః. భ్రూయుగ్మే ప్రియనిరీక్షణం. ఉత్తరోష్ఠే ధనవ్యయః. అధరోష్ఠే ధనలాభః. నాసికాగ్రే వ్యాధిసంభవః. దక్షిణకర్ణే దీర్ఘాయుః. వామకర్ణే వాణిజ్యలాభః. నేత్రయుగ్మే కారాగృహప్రాప్తిః. ముఖే రాజదండః. వక్త్రే భయం. కంఠే శత్రునాశనం. దక్షిణభుజే సదారోగ్యం. వామభుజే స్త్రీసంభోగః. వామమణిబంధే యశః. దక్షిణమణిబంధే పీడా. స్తనయుగ్మే దోషః. ఉదరే ధాన్యలాభః. కటిసి నాభౌచ ధనలాభః. పార్శ్వయోః బహులాభః. ఊరుదేశే పితృరిష్టం. జానుజంఘయోస్సుఖం. పాదయోః ప్రయాణం, పృష్ఠభాగే శుభం. నఖేషు ధనవ్యయః. కేశాంతే మృత్యుభయం. గౌళీపతనఫలమేవం ద్రష్టవ్యం. కృకలాసస్యాపీద మేవఫలం.

విస్తారి.

వెల తులమునకు 1-కి రు. 32-0-0 లు.

ఇది ప్రశస్తమైన నేపాళదేశపు కస్తూరి. ఇది కొంచెమైనను కల్తీలేక ఘూటుగలిగి యుండును. వాడుకయందలి దేహమునకు వేడిమి పుష్టియు కలుగుటకు కస్తూరి కలుగజేయు పగాము. జ్వరములకు, వాతరోగములకు, సన్నిపాతములకు మిగుల నుపయోగించును. వైద్యులును కుటుంబీకులును స్వచ్ఛమగు దీనిని తెప్పించి వాడిన తెలియగును, గుణమునందును లాభము పొందగలరు.

పచ్చకర్పూరము:—వెల తులము 1-కి రు. 0-8-0 లు.
పచ్చకర్పూరము మొదటిరకం తు. 1-కి రు. 2-0-0 లు.
కుంకుమపువ్వు.—వెల తు. 1-కి రు. 1-4-0 లు. [పంపబడదు.
రంగువేసిన గడ్డి కాక నిజమగు కుంకుమపువ్వు. తులముకన్న తక్కువ
అంబరు తు. 1-కి రు. 40-0-0 లు. మొదలు 60-0-0 వరకు.
బలమునకు ధాతుపుష్టికి యునానివైద్యులు దీనిని విశేషముగ వాడుదురు. మొదటిరకము పంపగలము.
మొమ్మాయి నంబరు. తు. 1-కి రు. 5-0-0 లు.
శిలాజిత్తు నంబరు. తు. 1-కి రు. 2-8-0 లు.
ఆదివచ్చినా లేక జున్ను తు. 1-కి రు. 3-8-0 లు.
జున్ను ముఖ్యముగా కావలసినవారికి దొరుకగా పంపబడును.
గోరోజనము మొదటిరకము తు. 1-కి రు. 6-8-0 లు.
చిన్నపిల్లలకు గర్భిణీస్త్రీలకును వాడదగినది. ముత్యభస్మము 1వ రకం తు. 1-కి రు. 20-0-0 లు.
కలితీలేక అన్నియు పట్టి చిన్న ముత్యములుగా నుండును.
బంగారు రేకుల పుస్తకము 25 రేకులు గలది 1 కి రు. 1-2-0 లు
వెండిరేకుల పుస్తకము 1-కి రు. 0-6-0 లు

సుగంధ తైలము:—సీసా 1-కి వెల రూ 0-8-0 వి.పి. 0-12-0

ఈ తైలము విడిగా రాచిన ముఖమున ఏర్పడు మొటిమలు మచ్చలు మానును. ముఖము కాంతిగా నున్నగా అద్దమువలె ప్రకాశించును. చర్మము మృదుత్వముకలిగి నాజూకు తేరును. ఈ తైలము మంచి సువాసన గలిగి మీగడవలె నుండును.

సుఖబోగి మాత్రలు.

20 మాత్రలుగల డబ్బీ 1-కి వెల రు. 1-0-0

కొరకు సహాయములకు ఈమాత్రలు బాగుగ పనిచేయును. వీటిని తినుచు ఘుంకుపడినచోట తైలమును రాయవలయును. ఇవి రక్తశుద్ధికి మేహశాంతికి వ్యాధులకు గూడ ఉపయోగించును.

గౌరీపంచాఙ్గము. దినప్రమాణమునుగాని, రాత్రిప్రమాణమునుగాని,౮-చే భాగింపఁగా వచ్చినలబ్ధము ముహూర్తము

	పగటి ముహూర్తములు.							రాత్రి ముహూర్తములు.					
ఆది	సోమ	మంగ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని	ఆది	సోమ	మంగ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
౧ ఉద్యో	అమృ	రోగః	విషః	ఉద్యో	రోగః	విషః	శుభం	రోగః	జ్వరః	లాభః	సుఖం	అమృ	విషః
౨ లాభః	విషః	ఉద్యో	అమృ	విషః	జ్వరః	అమృ	అమృ	లాభః	ఉద్యో	రోగః	రోగః	జ్వరః	ఉద్యో
౩ విషః	ఉద్యో	జ్వరః	శుభం	జ్వరః	అమృ	జ్వరః	జ్వరః	ఉద్యో	కలహః	విషః	కలహః	కలహః	శుభం
౪ అమృ	లాభః	లాభః	ఉద్యో	లాభః	కలహః	ఉద్యో	రోగః	ధనం	లాభః	ఉద్యో	లాభః	లాభః	అమృ
౫ శుభం	జ్వరః	అమృ	రోగః	అమృ	లాభః	శుభం	కలహః	రోగః	రోగః	శుభం	ఉద్యో	శుభం	కలహః
౬ ధనం	అమృ	ఉద్యో	శుభం	విషః	సుఖం	లాభః	లాభః	అమృ	లాభః	లాభః	జ్వరః	ధనం	రోగః
౭ అమృ	లాభః	విషః	ధనం	కలహః	ధనం	ధనం	ఉద్యో	విషః	ఉద్యో	ధనం	లాభః	అమృ	లాభః
౮ విషః	ధనం	లాభః	అమృ	జ్వరః	లాభః	లాభః	రోగః	జ్వరః	ధనం	లాభః	ఉద్యో	విషః	లాభః

నవగ్రహము లాయాస్థానములనుండునపు డిచ్చెడిఫలములను దెలియఁజేయు చక్రము

	౧	౨	౩	౪	౫	౬	౭	౮	౯	౧౦	౧౧	౧౨
రవిః	చలనం	భయం	సంపత్	మానహానిః	చాంచల్యం	శత్రునాశః	దేహపీడా	రోగః	భయం	లాభః	ఆరోగ్యం	వ్యయః
చంద్రః	సౌజన్యం	వ్యయః	లాభః	హానిః	శిష్టా	శుభం	లాభః	వ్యయః	వ్యాకులః	లాభః	సుఖం	దుఃఖం
కుజః	ఖేదః	హానిః	లాభః	భయం	వైకల్యం	ధనలాభః	కలహః	భయం	వ్యయః	చలనం	లాభః	రోగః
బుధః	బంధనం	లాభః	వ్యయః	శుభం	దారిద్ర్యం	ఆరోగ్యం	వ్యసనం	సంతోషః	దుఃఖం	శుభం	సుఖం	వ్యయః
గురుః	గమనం	ధనలాభః	ఆపత్	వ్యయః	సంపత్	దుఃఖం	ఆరోగ్యం	హానిః	ధనలాభః	హానిః	సంతోషః	పీడా
శుక్రః	ఆరోగ్యం	భాగ్యం	సౌఖ్యం	సుఖం	పుత్రలాభః	వ్యయః	క్లేశః	భయం	ధనలాభః	సౌఖ్యం	లాభః	హానిః
శనిః	ఆపత్	హానిః	సంపత్	రోగః	పీడా	శుభం	దండనం	దుఃఖం	రోగః	దారిద్ర్యం	లాభః	క్లేశః
రాహుః	భయం	కలహః	సౌఖ్యం	మృత్యుః	ధనవ్యయః	సుఖం	భయం	మృత్యుః	సంతాపః	కలహః	లాభః	హానిః
కేతుః	భయం	విరోధః	సౌఖ్యం	హానిః	క్లేశః	దోషః	భీతిః	హానిః	కలహః	కలహః	లాభః	హానిః

ఆనందామృతసిద్ధాదియోగములు.

ఆది	సోమ	మంగ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని	
అశ్వి	మృగ	ఆశ్లే	హస్తా	అనూ	ఉషా	శత	ఆనందయోగము
౫ హస్తా	౬ శ్ర	౭ అశ్వి	౮ అనూ	౯ పుష్య	౧౦ రే	౧౧ రో	అమృతసిద్ధయోగము
మూలా	శ్రవ	ఉభా	కృత్తి	పున	పూఫ	స్వాతీ	అమృతాదియోగము
విశాఖ	పూషా	ధని	రేవ	రోహి	పుష్య	ఉఫ	ఉత్పాతయోగము ౯ గడియలవఱకు
అనూ	ఉషా	శత	అశ్వి	మృగ	ఆశ్లే	హస్తా	మృత్యుయోగము ౫ గడియలవఱకు
జ్యే	అభి	పూభా	భర	ఆర్ద్రా	మఘా	చిత్రా	రంధ్రయోగము ౪ గడియలవఱకు
భర	చిత్రా	ఉషా	ధని	ఉఫ	జ్యేష్ఠా	రేవ	గ్రహజన్మయోగము ౯ గడియలవఱకు
		౩-౮-౧౧	౨ ౭-౧౨	౫-౧౦-౧౫	౧-౬-౧౧	౪-౯-౧౪	సిద్ధతిథి
౧౨ ను	౧౦ విశా	౯ ఆర్ద్రా	౩ మూ	౨ రో	౬ శత	౭ ఆశ్లే	త్రిపుష్కర యోగము
౧౨	౧౧	౫	౩	౬	౮	౯	దగ్ధయోగము ౬ గడియల వఱకు
మఘా	పుష్య	కృత్తి	మృగ	మూలా	రోహి	శ్రవ	యమకంటకయోగము ౭ గడియల వఱకు
పూఫ	ఆశ్లే	అనూ	ఉఫ	లా	స్వాతి	ధని	

౧౧	౨౦	24	ఆ	శు॥ శి॥ ప్రతి-౪౭ రేవతి-౪ [illegible] బుధః ౫౪ [illegible] ప్రతిపాదం [illegible] తైలాభ్యంగం నింబ కుసుమభక్షణం-ప్రపాదానం. ఉమా-మహేశ్వర [illegible] పూజా-సంవత్సరాదయః. ఘం-౧౯ [illegible]
౧౨	౨౧	25	కుజ	ఆ॥ ద్వి౦-౧౧ అశ్వని-౫౭ [illegible] ఉగాదయః [illegible] శుక్రః [illegible] ఉమా [illegible] సౌభాగ్య గౌరీవ్రతం. ఆందోళికా. [illegible] [ఘం-౩౭ [illegible]
౧౩	౨౨	26	సౌ	తృ॥ ౫౫ [illegible] ఉభౌ [illegible] [illegible]
౧౪	౨౩	27	గు	చ॥ ౫౫ [illegible] అహః ౩౦ [illegible] లక్ష్మీపంచమీ నాగపూజా ఘం-౪౫-౩ [ఘం-౫౩ [illegible]
౧౫	౨౪	28	శుక్ర	బు॥ [illegible] ఆయుష్మాన్ [illegible] బుధః ౩౭ ఉభౌ శుక్రః [illegible]
౧౬	౨౫	29	శ	[illegible] ఉభౌ ౩ కుజః ౩౦ సూర్యపూజా ఘం-౧౭ [illegible]
౧౭	౨౬	30	రవి	శు॥ అ౬౦-౦ ఆర్ద్రా [illegible] అహః ౩౦-౨౦ [illegible] బుధః [illegible] ఉభౌ ౩ శుక్ర [illegible] త్రి,దు,పూ [illegible] ఘం-౧౬ [ఘం-౧౯ [illegible]
౧౮	౨౭	31	సో	శ॥ అ౧-౫ పున౫౦-౫౧ [illegible] గురుః [illegible] శ్రీరామనవమీ. సాధ్వాయ [illegible]
౧౯	౨౮	1	మం	ఆ॥ ౫-౨౦ పుష్యమి [illegible] బుధః [illegible] ఘం-౨౬ [illegible]
౨౦	౨౯	2	బుధ	సో॥ [illegible] ఆశ్లేష ౦ ధృతి [illegible] అహః ౩౦ [illegible] ఉభౌ [illegible] శుక్రః ౩౦ [illegible] ఘం-౩౪ [illegible]
౨౧	౩౦	3	గు	మం॥ ఏ౧౫-౩ ఆశ్లేష౩-౩౧ శూల [illegible] దవిలి రుక్మిణీపూజా [illegible] సర్వేషా మేకాదశీ ఘం-౨౪ [illegible]
౨౨	౩౧	4	శు	బు॥ ద్వా౨౦-౪౦ [illegible] బు౩ [illegible] ఘం-౫౧
౨౩	౧	5	శని	గు॥ త్ర౫-౧౪ పూర్వ౧౬-౩ వృద్ధి [illegible] అశ్వని మేషే బుధః [illegible] అనంగ [illegible] ఘం-౫౯ [illegible] [illegible] ఘం-౩-౬౧౩
౨౪	౨	6	ఆది	శు॥ చ [illegible] అహః ౩౦ [illegible] బుధః [illegible]
౨౫	౩	7	సోమ	శ॥ ○ పూ౩౧-౩౭ హస్త౫-౩౪ వ్యా [illegible] శుక్ర [illegible] సుస్వాదిః దవనపూర్ణిమా ఇంద్రపూజా చిత్రాన్నదానం ఘం౩ ౧౪౧౪
౨౬	౪	8	మం	ఆ॥ ప్ర౩౩-౧ [illegible] అశ్వని బుధ [illegible] ఘం౩-౨౨౧౫
౨౭	౫	9	బు	సో॥ ద్వి౩౩ స్వాతి౩౦-౨౪ [illegible] అహః ౩౦ [illegible] ఘం౩-౩౦ [illegible]
౨౮	౬	10	గురు	మం॥ తృ౩౨ [illegible] అశ్వని బుధః [illegible] శుక్రః ౩౪ ఘం౩-౩ [illegible]
౨౯	౭	11	శు	బు॥ [illegible] అహః ౩౦ [illegible] ఘం౩ ౪౬ [illegible] [illegible]
౩౦	౮	12	శ	గు॥ పం౨౬-౧౬ [illegible] బుధ [illegible] ఘం౩-౫౪
౧	౯	13	ఆది	శు॥ ష౨౧ [illegible] అహః ౨౦-౫౩ అశ్విని మేషే [illegible] శుక్రః [illegible] తిథిద్వయం మూ,కే,వే. [illegible] ఘం౪-౨౧౨౦ [ఘం౦-౧౮౨౧
౨	౧౦	14		శ॥ స౧౬-౫౮ పూషా ౨౩-౫౭ [illegible] అష్టమీతిథిః పు,షా,రా, క్రా అన౼ద్వయం
౩	౧౧	15	శుబుగు	ఆ॥ అ౧౧-౨౫ ఉత్తరా [illegible] కుజః [illegible] బుధః [illegible] గురుః [illegible] అశ్విని మేషే, శుక్రః ఘం౦-౧౬౨౨ [అవమ ఘం౦-౨౩ [illegible]
౪	౧౨	16	గ	సో॥ ౫-౩ [illegible] అహః ౩౧ [illegible] అశ్విని [illegible] ౪౦
౫	౧౩	17	బు	మం॥ ఏ౫౩ [illegible] బుధః [illegible] ప్,శ,వే. స్మార్తైకాదశీ ఘం౦-౩౧ [illegible]
౬	౧౪	18	శు	బు॥ ద్వా౪౭-౪౧౪౭ [illegible] ౩౩ [illegible] అశ్విని శుక్రః ౩౭ వైష్ణవైకాదశీ ఘం౦-౩౯ [illegible]
౭	౧౫	19	గబు	గు॥ త్ర౪౨-౨౪ పూభా ౩ [illegible] బుధః ఘం౦-౪౭ [illegible]
౮	౧౬	20	శు	శు॥ చ౩౭-౪౩ [illegible] ఉత్త [illegible] శుక్ర, క్రా. మా. శి. రా. ఘం౦-౫౫ [illegible]
౯	౧౭	21	గకు	శ॥ అమ౩౩-౫౦ అశ్విని [illegible] వృష.భా [illegible] అశ్వి౩ శుక్రః ౧౮ అశ్వి,గ,క్రా. కూర్మకల్పః పంచగ్రహకూటః ఘం౧-౩ [illegible]

౧౦	౧౮	22	బు	[illegible]
౧౧	౧౯	23	గురు	[illegible]
౧౨	౨౦	24	శుక్ర	[illegible]
౧౩	౨౧	25	శ	[illegible]
౧౪	౨౨	26	ఆ	[illegible]
౧౫	౨౩	27		[illegible]
౧౬	౨౪	28	సో	[illegible]
౧౭	౨౫	29		[illegible]
౧౮	౨౬	30		[illegible]
౧౯	౨౭	1		[illegible]
౨౦	౨౮	2	శు	[illegible] సర్వ ఏకాదశీ [illegible]
౨౧	౨౯	3		[illegible] వైష్ణవ ఏకాదశీ [illegible]
౨౨	౩౦	4	శు	[illegible]
౨౩	౩౧	5	బు	[illegible]
౨౪	౧	6		[illegible]
౨౫	౨	7		[illegible]
౨౬	౩	8		[illegible]
౨౭	౪	9		[illegible]
౨౮	౫	10		[illegible]
౨౯	౬	11		[illegible]
౩౦	౭	12		[illegible]
౩౧	౮	13		[illegible]
౧	౯	14	శ	[illegible]
౨	౧౦	15	శు	[illegible]
౩	౧౧	16	శు	[illegible]
౪	౧౨	17	ర	[illegible]
౫	౧౩	18	బుధ	[illegible]
౬	౧౪	19		[illegible]
౭	౧౫	20		[illegible]

౮ ౧౬ 21 సో|| ౦-౩౭ ప్రతిపద్గో- ౧౮ కృత్తి- ౪౪ అతిగం-౭ నా౦-౩౭ రాత్రి-౧ కృత్తి, క్రా.అక. భుం-౦ [illegible]

౯ ౧౭ 22 మం|| ద్వితీయ-౦-౦౯ [illegible]-౪౮ మృగ-౫౦ ౩౦-౧౩ శేష ౦-౭౬ [illegible] సోమపదం. [illegible] జయంత్యా.
త్రిగ్యా, చంద్రోదయం. భుం-౯-౧౩ [భుం-౧౭ మావాసగం]

౧౦ ౧౮ 23 బుధ బు|| ద్వి౦-౩౧ పునర్వ-౭౭ [illegible]
౧౧ ౧౯ 24 గురు గు|| [illegible]
[illegible] భుం-౭౬ [illegible]

౧౨ ౨౦ 25 శుక్ర శు|| [illegible]
భుం-౩౫ [illegible]

౧౩ ౨౧ 26 శని శ|| [illegible] భుం-౪౩ [illegible]

౧౪ ౨౨ 27 ఆది ఆ|| [illegible]
[illegible] భుం-౫౭ [illegible]

౧౫ ౨౩ 28 సోమ సో|| [illegible] బుధవక్రిత్యా [illegible] తిథిః.
[illegible]

౧౬ ౨౪ 29 మం మం|| [illegible]
తిథి. భుం-౯ [illegible]

౧౭ ౨౫ 30 బుధ బు|| [illegible]
తిథిః [illegible]

౧౮ ౨౬ 31 గురు గు|| [illegible]
[illegible]
[illegible]

బు	శు గు	శ కే
[illegible]		

౧౯ ౨౭ 1 శు శు|| [illegible]
[illegible] భుం-౩౫ [illegible]

౨౦ ౨౮ 2 శ శ|| [illegible]
౪౩ [illegible] [illegible]

౨౧ ౨౯ 3 ఆది ఆ|| [illegible]
౨౨ ౩౦ 4 సో సో|| [illegible] [illegible]
౨౩ ౩౧ 5 మం మం|| ◯ [illegible]
౨౪ ౧ 6 బుధ బు|| [illegible]
[illegible]

౨౫ ౨ 7 గు గు|| [illegible]
[illegible] తిథిద్వయం. [illegible]

౨౬ ౩ 8 శుక్ర శు|| [illegible]
[illegible] భుం-౩౫ [illegible]

౨౭ ౪ 9 శ శ|| [illegible] భుం-౪౩ [illegible]
౨౮ ౫ 10 ఆ ఆ|| [illegible]
౨౯ ౬ 11 సో సో|| [illegible]
౩౦ ౭ 12 మం మం|| [illegible]
౩౧ ౮ 13 బు బు|| [illegible] [భుం-[illegible]]
౧ ౯ 14 గురు గు|| [illegible]
[illegible] [భుం-[illegible]]

౨ ౧౦ 15 శు శు|| [illegible]
౩ ౧౧ 16 శ శ|| [illegible]
౪ ౧౨ 17 ఆది ఆ|| [illegible]
[illegible] [భుం-[illegible]]

౫ ౧౩ 18 సో సో|| [illegible]
౬ ౧౪ 19 మం మం|| [illegible]
[illegible]

౭	౧౫	20		శు॥బు॥ప్రతి౧-౩౮ ఆర్ద్రా౪౮-౨౭ వ్యవ౪౪-౫౮కిం ౦-౪౫ దిం-౪౬ ఆర్ద్రా, గా, వే. చంద్రోదయః, భుం౦-౫౫చ౨౯
౮	౧౬	21	రబు	గు॥ద్వి౩౪-౧౪ పునర్వ౬-౪౨ ధృ౪౫-౫౭౨-౫౬-౧౪-౨౭ అహః౩౨-౩౬ ఆర్ద్రా౧పాదజల రాశౌ౨౫-౪౩ గోళబు౧౫ అనూ, ల్ల, భుం౧-౫ రంజాన్ చం [౧-౧౫౨
౯	౧౭	22	మసు	శు॥వృ౩౮-౨౬ పుష్య౫౨-౩౨ వ్యా౪౫-౫౮ తై౬-౨౦ దిం౮-౪౫ ౨ పునర్వసు౩౯ పుష్య, శ్రా భు
౧౦	౧౮	23	రబు	శ॥ప౪౩-౭ ఆశ్లేష౮-౪౯ హ౪౭-౭౦ వ౧౦-౪౬ ది౭-౫౩ కర్కాటకాయనం -౩౬-౧౯ భుం౧-౨౫
౧౧	౧౯	24	ర	ఆ॥పం౪౮-౫౬౦-౧౯౪౯-౧౫౧౫-౩౭ ది౩౨-౬ అహః౩౨-౩౯ ఆర్ద్రా౫౬-౪౦ ద౫౯ భుం౧-౩౫చ౪
౧౨	౨౦	25	బుశు	సో॥ష౫౩-౫౫౫-౨౩ కి౫౦-౩౯ ౦-౩౬ ది౨౭-౩౧ బుధః౧౫ పున౩౯ ౨౩ కుమార షష్ఠీ, భుం౧-౪౪చ౫
౧౩	౨౧	26	కుగు	మం॥స౫౭-౩౫ పూ, ౧౧-౪౬ వ్య౫౧-౫౫-౫౫ ౦ది౩౨-౩౧ ౩౯ ౫౩ వృశ్చిక భుం౧-౫౪ చ౭
౧౪	౨౨	27	బు	బు॥అ౬౧ ౦ఉ న౧౭-౩౫౫౨-౩౩ భ౨౯-౨౫ ౭-౪౧ వృశ్చిక బు౧౧ మహాష్ట మ్యామ్ పర్వదినీ పూజా, త్రిద్యు, భు
౧౫	౨౩	28	రబుశు	గు॥అ౧-౧౫ హ౨౨-౩౩ ప౫౨-౨౭ బ౧ ౧౫ ౧౧-౧౪ అహః౩౨-౩౬ ఆర్ద్రా౩౨౭-౪౩ ప్రాగస్తం బు౭ పున ౪కర్కా, కు౭ భు౨-౧౪చ౮
౧౬	౨౪	29	బు	శు॥న౩-౪౯ చి౨౬-౨౩-౯౫౧ ౧౯ ౩-౪౯౮-౨౫ వృశ్చిక బుధః౫ భుం౨-౨౪చ౯
౧౭	౨౫	30	బుశు	శ॥ద౫-౧౨ స్వా౨౯-౧౭౪౯-౧౩ ౫-౧౨-౧౦-౪౬ ఆర్ద్రా ౧బు ౫౮ పుష్య౧౫౨-చాతుర్మాస్యాదిః-శాకవ్రతం-భు౨-౩౪చ౧౦
౧౮	౨౬	1	రశు	ఆ॥ఏ౫-౧౯౩౦-౨౫ సా౪౬-౫౯౫-౧౯౭-౫౩ అహః ౩౨-౩౪ ఆర్ద్రా ౪౫౮-౫౦ ౪౩౭-శయనైకాదశీ చాతుర్మాస్యారంభః, గోపద్మ వ్రతం సర్వైకాదశీ భు౨-౪౪చ౧౧
౧౯	౨౭	2	బు	సో॥ద్వా౪ ౮అహా౩౦-౩౫ శు౪౨ - ౪౮౪-౮౧౧-౪౯ ఆర్ద్రా౨బు-౫౦ నాసు౧౨శీ. భు౨-౫౩చ౧౨
౨౦	౨౮	3	మ	మం॥త్ర౧-౪౭ చతుర్దశీ ౫౬-౩౭ జ్యే౨-౩౯ శు౩౭-౬౨ ౧-౪౭ త్యా పూ॥ పువ ౧౫౩౭ జ్యే, శ, వే, అనమా, భు౩-౩చ౧౩
౨౧	౨౯	4	బు	బు॥ ◯ పూ౫౪-౩ మూ౨౭-౪౨ బ్ర౩౧-౨౩ వి౨౬-౧౭ ది౨౩-౫౦ ౧౮-౨౯ ఆర్ద్రా౩ బు౪౧ కోకిలా వ్రతం, శయనం, వ్యాస పూజా, భు౩-౧౩చ౧౪ [పూషా, వే జ్యే, భు౩-౨౩చ౧౫
౨౨	౩౦	5	ర	గురు॥ప్ర౪౯-౦ పూషా౨౪-౫౭ ఐం౨౫-౨భా౨౧-౩ ౧౧-౧౮ అహః౩౨-౩౧ పున౧ అర్ధజల, దశ౨౯-౫౫
౨౩	౩౧	6	కుబుగు	శు॥ద్వి౪౩-౨౨ ఉ షా౨౧-౩౩ వై౧౮-తై౧౬-౧౧ ది౩౦-౫౪ వృ౧కు౨ ౩-ఆర్ద్రా౪ బు౩౧ పుష్య౩కు౨ పున, కుల్ల.చాతుర్మాస్య ద్వితీయా, భు౩-౩౩చ౧౬
౨౪	౧	7		శ॥వృ౩౭-౨౦ శ్ర౧౭-౪౨ వి౧౦-౪౨ వ౧౦-౨౧ ది౨౭-౧ భు౩-౪౩చ౧౭
౨౫	౨	8	బు	ఆ॥చ౩౧-౮ ధ౧౩-౩౪ ప్రీ౩-౧౦ ఆయు౫౭-౨౦ బ౪-౧౪ ది౩౦-౧౮ పున౧బు౨౦ భు౩-౫౩చ౧౮
౨౬	౩	9	రబుశ	సో॥పం౨౪-౫౮ శ౨-౨౯ సౌ౪౭-౫౮ తై౨౪-౫౮ ది౨౪-౧౭ అహః ౩౨-౨౯ పున౨౧౦-౫౯ పుష్య౪కు౭-వ ద స్తంభనీ రథిక్షయం, భు౪-౨-౧౯
౨౭	౪	10	బు	మం॥ష ౧౯-౦ పూభా౫-౨౦ శో౪౦-౪౧ ౯-౦ది౨౭-౫౪ పున౨బుధః ౮-సప్తమీ తిథిః, భు౪-౧౨చ౨౦
౨౮	౫	11	కుబుశ	బు॥స౧౩-౨౮ ఉ భా౧-౪౫ ౬౫౬ ౬అ ౩౩-౪౮౧౩-౨౮ ది౩౦-౧౩ ౨కు౧౧ పున౩ బు౫౬ ఆశ్లే ౧కు౫౨ పర్వాసాన్నికను స్వాదిః, అష్టమీవ్రతం భు౪-౨౨చ౨౧
౨౯	౬	12	ర	గు॥అ౮-౩౧ అశ్వి౫౬-౨౧ సు౨౭-౨౮ ౮-౩౧ ౧౧౪-౧౮ అహః ౩౨-౨౬ పున౩ ౩౧-౫౭ భు౪-౩౨చ౨౨
౩౦	౭	13	బుగు	శు॥న౪-౨౩ ౫౪-౫౭ ధృ౨౧-౪౭ ౪-౨౩ ది౨౯-౪౭ పున౪ కటుబు, ౪౪రో౧ నవమీ పితృతిథిః ౫౬ భు౪-౪౨-౨౩ [అనమా, భు౪-౫౨చ౨౪
౩౧	౮	14	కుశ	శ॥ద౧-౯ ఏకాదశీ౫౭-౫౩ కృ౫౪-౩౫ శూ౧౬-౫౬ భ ౧-౯ ది౨౪-౪౬ ఆశ్లే౨కు౭ పుష్య ౩౭ స్మార్తైకాదశీ
౩౨	౯	15	బు	ఆ॥ద్వా౫౮-౭ రో౫౫-౨౪౧౩-౦ ౨౮-౩౫ ౪౫ పుష్య౧బు౩౧ వైష్ణవైకాదశీ భు౫-౨౫
౧	౧౦	16	రశు	సో॥త్ర౫౮-౨౫ మృ౫౭-౨౯ వృ౧౦-౧౯ ౨౮-౧౬ ది౯-౫౩ అహః౩౨-౨౩ పున౪కర్కా, ౨-౪౮ వృ౩మి, కు౧ ౧వృ, కు, శ్రా. దక్షిణాయన పుణ్యకాలః, ౪౮పభు౫-౧౨చ౨౬
౨	౧౧	17	బుశు	మం॥, శి౬౦-౦ ఆర్ద్రా౬౦-౦ ధ్రు౭. ౫౫ గ౨౯-౧౪ ది౧౯-౪౮ పుష్య౨బు౧౨ ఆశ్లే౩కు౨ ఆర్ద్రా, శా, వే అనఘాష్టమ్యాం, మాసశివరాత్రిః, కృష్ణాంగారక చతుర్దశీ త్రిద్యు, భుం౫-౧౦చ౨౭
౩	౧౨	18		బు॥చ, శి౦-౪ ఆర్ద్రా౦-౫౭ వ్యా౭-౩౮౦-౪ రా౦-౪౩ భుం౫-౨౧చ౨౮
౪	౧౩	19	రబు	గు॥ అమా౨-౫౧ పున౫-౧౪ హ౬-౫౯నా౨-౫౧-ది౨౭-౩ అహః౩౨-౨౦ పుష్య౧పాదజల, ౭౩౩-౩౦ పుష్య౩ బు౩ పున, గ, శ్రా మా, ల్ల అశ్వత్థచ్ఛాయోదకస్నానం, పంచగ్రహకూటః భుం౫-౩౦చ౨౯

	కుగు	బు-కే
	బ౧౩ మిథు, కుజ శు౮ మిథు, బుధః	శు-శ
	౭౯ కట, బుధః శు౮ కట, శుక్రః	
రా		

అమృతాంజనము తలనొప్పులకు తగినమందు

సంవత్సర శ్రావణమాసతిథి వారాదయః. శాలివాహన శకగతాబ్దాః ౧౮౩౯ కలిగతాబ్దాః ౫౦౧౮

౫	౧౪	20	[illegible]	[illegible]
౬	౧౫	21		[illegible]
౭	౧౬	22	[illegible]	[illegible]
౮	౧౭	23	[illegible]	[illegible]
౯	౧౮	24	[illegible]	[illegible]
౧౦	౧౯	25	[illegible]	[illegible]
౧౧	౨౦	26	[illegible]	[illegible]
౧౨	౨౧	27		[illegible]
౧౩	౨౨	28	[illegible]	[illegible]
౧౪	౨౩	29	[illegible]	[illegible]
౧౫	౨౪	30	[illegible]	[illegible]
౧౬	౨౫	31	[illegible]	[illegible]
౧౭	౨౬	1		[illegible]
౧౮	౨౭	2	[illegible]	[illegible]
౧౯	౨౮	3		[illegible]
౨౦	౨౯	4	[illegible]	[illegible]
౨౧	౩౦	5	[illegible]	[illegible]
౨౨	౩౧	6	[illegible]	[illegible]
౨౩	౧	7		[illegible]
౨౪	౨	8	[illegible]	[illegible]
౨౫	౩	9	[illegible]	[illegible]
౨౬	౪	10		[illegible]
౨౭	౫	11	[illegible]	[illegible]
౨౮	౬	12		[illegible]
౨౯	౭	13	[illegible]	[illegible]
౩౦	౮	14	[illegible]	[illegible]
౩౧	౯	15	[illegible]	[illegible]
౧	౧౦	16	[illegible]	[illegible]
౨	౧౧	17		[illegible]

౩	౧౨	18	[illegible]
౪	౧౩	19	[illegible]
౫	౧౪	20	[illegible]
౬	౧౫	21	[illegible]
౭	౧౬	22	[illegible]
౮	౧౭	23	[illegible]
౯	౧౮	24	[illegible]
౧౦	౧౯	25	[illegible]
౧౧	౨౦	26	[illegible]
౧౨	౨౧	27	[illegible]
౧౩	౨౨	28	[illegible]
౧౪	౨౩	29	[illegible]
౧౫	౨౪	30	[illegible]
౧౬	౨౫	31	[illegible]
౧౭	౨౬	1	[illegible]
౧౮	౨౭	2	[illegible]
౧౯	౨౮	3	[illegible]
౨౦	౨౯	4	[illegible]
౨౧	౩౦	5	[illegible]
౨౨	౧	6	[illegible]
౨౩	౨	7	[illegible]
౨౪	౩	8	[illegible]
౨౫	౪	9	[illegible]
౨౬	౫	10	[illegible]
౨౭	౬	11	[illegible]
౨౮	౭	12	[illegible]
౨౯	౮	13	[illegible]
౩౦	౯	14	[illegible]
౩౧	౧౦	15	[illegible]
౩౨	౧౧	16	[illegible]

		గు	కే
	శు౧౩కట,శుజః	శు	శ
	శు౨కన్యా, బు		
	బం౨సిం,శ,బు బం౧౦,శు,శుక్ర		
రా			బు శు

౧	౧౨	17		శు॥ సో॥ [illegible] ... [హేమా ౧౧
౨	౧౩	18	శు	[illegible]
౩	౧౪	19	శ	[illegible]
౪	౧౫	20	శు	[illegible]
౫	౧౬	21	శ	[illegible]
౬	౧౭	22	బు	[illegible]
౭	౧౮	23	గు	[illegible]
౮	౧౯	24	శు	[illegible]
౯	౨౦	25	శ	[illegible]
౧౦	౨౧	26	ఆది	[illegible]
౧౧	౨౨	27	శు	[illegible]
౧౨	౨౩	28		[illegible]
౧౩	౨౪	29		[illegible]
౧౪	౨౫	30	గురు	ఆ॥ ◯ [illegible]
౧౫	౨౬	1	శు	[illegible]
౧౬	౨౭	2	బు	[illegible]
౧౭	౨౮	3	గు	[illegible]
౧౮	౨౯	4		[illegible]
౧౯	౩౦	5	బుధ	[illegible]
౨౦	౧	6	గ	[illegible]
౨౧	౨	7	శు	[illegible]
౨౨	౩	8	బుధ	[illegible]
౨౩	౪	9		[illegible]
౨౪	౫	10		[illegible]
౨౫	౬	11	బుధ	[illegible]
౨౬	౭	12	శు	[illegible]
౨౭	౮	13	గబు	[illegible]
౨౮	౯	14	శు	[illegible]
౨౯	౧౦	15	బు	[illegible]
౩౦	౧౧	16	ర	[illegible]

౧	౧౨	17	బుశు	శు॥బు॥ప్రతి-౪౯ స్వాతి-౧౬ విష్కం-౫౬ కిం-౪౯ రా॥౨౯-౩౩ త్యాజ్యప్ర-౧౦ సాయంబుధ ఆశ్వయుజ ... తుల్యకాలః నవరాత్రకలశస్థాపనం ప్రతిపదయా. చంద్రోదయః ఘం-౧౮౩౦ [ఘం-౧౧ ...
౨	౧౩	18	శు	గు॥ద్వి-౫౩ విశా-౫౪ ప్రీ-౧౧ కౌ-౨౩ శేష ౨౦ రా॥౬-౪౩ త్యాజ్యప్ర-౫౯ ౧౩౦. చంద్ర ఉ,శు,శు
౩	౧౪	19		శు॥తృ-౫౪ అనూ-౭౧ ఆయు-౪౫ గ-౫ శేష ౦-౨ అనూ, న, పు, శే. ఘం-౨౨౩౯ [నరిశా, ఘం-౩౨౩
౪	౧౫	20	రబుశు	శ॥చ-౬౦ జ్యేష్ఠ-౫౩ సౌ-౨౦ ౫-౩౯ భ-౬౦ దిన-౨ అహ-౬౧౧-౨ చిరుబుద్ధ్యోగశుంకుపాం
౫	౧౬	21		ఆ॥పం-౫౪ మూల-౧౫ శో-౪౪ బా-౨౨ రా-౧-౫౬ మూ, రా, క్రా, నాగపూ. సరస్వతీపూ. ఘం-౪౩౫౪
౬	౧౭	22	బు	సో॥ష-౧౯ సప్తమీ-౦ పూర్వాషా-౫౯ సు-౭౪౩ తై-౧౯ దిన-౧౧ ... బుధ ప్రాగస్తమయం పూర్వా, కే, వే. అవమా ఘం-౫౩౫౫ [సరస్వతీ, ... భద్రకాళీపూజా. ... ఘం-౪౫౬
౭	౧౮	23	రశు	మం॥అ-౫౩-౩౨ ఉత్తరాషా-౧౯ ధృ-౩౪ ౫-౫౫౩ ... అహ-౨౯-౩ స్యా నిర్గల=౬౩౮-౨౮
౮	౧౯	24	శుబు	బు॥న-౧౯ శ్ర-౭ శూ-౩౩-౫౩ బా-౨౦-౫౨ గా-౧౮ ... శు॥౨౦ శు, బు, శ్ర, శు, వే. స్వాగోవిష మన్వాదిః మహానవమీ ఘం-౧౪౭
౯	౨౦	25	రశు	గు॥ద-౨౦ ధని-౩౩-౪౬ గం-౨౧ తై-౨౦ గ-౨౩౧ ... కాయన గో...౨౦ శ్యా...ధ, శ, వే. సోపపదం విజయదశమీ శమీ పూజా. బలినీరాజనం. ద్వాదశవ్రతం రాజపట్టాభిషేకః ఘం-౨౫ చ
౧౦	౨౧	26	రబు	శు॥ఏ-౩౬-౩౩ శత-౩ వృ-౩౭౯ వ-౩౦ రా-౧౫-౩౨ అహ-౨౯-౫౬ స్వా రో-౨౪ చిరబుధ శ, ర, వే. సర్వైకాదశీ ఘం-౩౫౯
౧౧	౨౨	27		శ॥ద్వా-౩౦-౨౬ పూర్వాభా-౨౫-౨౫ ధ్రు-౧౦-౪౩౩-౩౦ గ-౧౮-౫౩ గోపద్మ ద్వాదశీ ఘం-౪౬చ౧౦
౧౨	౨౩	28	బుశు	ఆ॥త్ర-౨౪-౪౦ ఉత్తరాభా-౨౧-౨౫ వ్యా-౫౫ తై-౩౨ ... రా-౨౦-౪౬ స్వా బుధ శుక్ర ... దానఫల వ్రతం అనంగ్రయం ఘం-౫౬౧౧ [ఘం-౭౧౨
౧౩	౨౪	29		సో॥చ, శి-౧౮ రే-౭౮ వ-౨౯ ... లో త్రయోదశీ ... శ్రీ ...
౧౪	౨౫	30	రశుబు	మం॥ పూర్ణి-౩౨ అశ్వి-౪౬ సిద్ధి-౫౨ బవ-౩౨ ... అహ-౨౯-౪౭ స్వా ... తుల స్వాతి బు ప్రతిపత్తిథిః ఘం-౧౭౧౩ [ఘం-౨౯౧౪
౧౫	౨౬	31	బుశు	బు॥బు॥ప్ర-౦-౩౦ భ-౧౨-౨౮ వ్య-౩౬-౦ కౌ-౦-౩౦ గ-౧౩-౭ స్వా బుధ మూ భ, శుక్ర ...
౧౬	౨౭	1		గు॥ద్వి-౨౬ కృ-౧౧-౭ వ-౩౧-౦౧ ... చంద్రదర్శనం ... వ్రతం ఘం-౩౯చ౧౫ [...
౧౭	౨౮	2	రబు	శు॥తృ-౫౯ రో-౧౦-౫౧ ప-౨౬-౫౧ ధ-౫౯ ది-౫౯ అహ ౨౯-౪౧ స్వా ... స్వా బుధ ఘం-౪౯
౧౮	౨౯	3	గు	శ॥చ-౪౧ మృ-౧౧-౪౫ శ-౩-౪౧ బా-౪౧ రా-౫౧ ... ఘం-౫౯చ౧౭
౧౯	౩౦	4	బు	ఆ॥పం-౧౦ ఆర్ద్రా-౧౩-౫౪ సి-౨౧-౯ తై-౧౦ రా-౧౬-౫౮ ... ఆర్ద్రా, కే, క్రా. ఘం-౧౦౭౧౮
౨౦	౧	5	రశు	సో॥ష-౬-౫౮ పున-౧౭ సా-౨౦-౧౭ వ-౬-౫౮ ... అహ-౨౯-౩౫ ... నిర్గల=౧౫౫-౫౯ ... శుక్ర, రా, వే ర, ... ఘం-౨౧౭౯ [అనంత్యం ఘం-౩౧౭౦
౨౧	౨	6	బుశు	మం॥స-౫౮ పుష్య-౨౧-౫౦ శు-౧౯-౫౯ ... త్యాజ్యప్ర-౨౨ ... మూ ...
౨౨	౩	7	గు	బు॥అ-౧౪ ఆశ్లే-౨౨-౨౦ శు-౨౦-౨౭ కౌ-౧౪-౧ శేష ౧-౯ ... నవమీ తిథి, ఆశ్లే, శ, రా ఘం-౪౨౧౧
౨౩	౪	8	బు	గు॥న-౧౮-౫౩ మ-౩౩-౩౧ బ్ర-౨౧ గ-౧౮-౫౨ దిన-౫ గా-౨౧ త్యాజ్యప్ర-౨౬ ... బుధ ... తిథిః మ, శు, క్రా ఘం-౫౨౨ [... దశమీ తిథిః ఘం-౩౨౩
౨౪	౫	9	రశు	శు॥ద-౨౪-౧౦ పూర్వాఫల్గు-౦-౨౨ ఇం-౨౨-౫౯ భ-౨౪-౧౦ శేష ౦-౭ గ-౩౧-౩౦ త్యాజ్యప్ర-౨౬ అహ-౨౯-౨౭ ...
౨౫	౬	10	బు	శ॥ఏ-౨౯ ఉత్తరాఫల్గు-౬-౨౫ వై-౨౪-౧౩ బా-౨౯ శేష ౪-౩౩ ... సర్వైకాదశీ ఘం-౧౩౭౨౪
౨౬	౭	11	శు	ఆ॥ద్వా-౩౪-౨౧ హ-౧౨-౨౦ వి-౨౫-౧౬ కౌ-౧-౫౫ ది-౨౯ పూ ... హ, శు, ... ఘం-౨౩౭౨౫
౨౭	౮	12	రబుశు	సో॥త్ర-౩౭-౨౩ చి-౫౭ ప్రీ-౨౫-౪౭ ... అహ-౨౯-౨౩ ... అనూరాధ పూర్వా శుక్ర యమదీపం నరకచతుర్దశీ ఘం-౩౪౭౨౬ [... ఘం-౪౪౭౨౭
౨౮	౯	13		మం॥చ, శి-౨౪ స్వా-౬-౦ ఆ-౨౫-౩౦ భ-౫౩ ... త్రయోదశీ ...
౨౯	౧౦	14	బు	బు అమా-౪౩-౧౩ స్వా-౧-౨౫ సౌ-౨౪-౨౧ ... దీపావళిః ఘం-౫౫-౭౨౮

అమృతాంజనము

అన్ని నొప్పులకు జగత్ప్రసిద్ధిగాంచిన దివ్యామృతము వేలకు వేలు విక్రయము.

అమృతాంజనము డిపో, 6 తంబుశెట్టివీధి, మద్రాసు లేక 109 ఫ్రేరిరోడ్డు బొంబయి.

అమృతాంజనము జలుబును తొలగించును

3౦	౧౧	15	ఠశు	గు॥ గు॥ [illegible] భూ. [illegible]
౧	౧౨	16	ఋ	శు॥ [illegible] సప్తమి, శ, వే. [illegible] పుణ్యకాలః [illegible]
౨	౧౩	17	శు	శ॥ [illegible] [[illegible]]
3	౧౪	18	ఋశు	ఆ॥ [illegible]
౪	౧౫	19	గ	సో॥ [illegible]
౫	౧౬	20	ఋ	[illegible]
౬	౧౭	21		బు॥ [illegible]
౭	౧౮	22	ఠ ఋశు	గు॥ [illegible] [[illegible]]
౮	౧౯	23	ఋ	శు॥ [illegible]
౯	౨౦	24	ఠఠఋ	శ॥ [illegible]
౧౦	౨౧	25	ఠశు	ఆ॥ [illegible]
౧౧	౨౨	26	ఋశ	సో॥ [illegible]
౧౨	౨౩	27		మం॥ [illegible]
౧౩	౨౪	28	ఠఋశు	బు॥ [illegible]
౧౪	౨౫	29		బు॥ గు॥ [illegible] [[illegible]
౧౫	౨౬	30	ఋ	శు॥ [illegible]
౧౬	౨౭	1	శు	శ॥ [illegible]
౧౭	౨౮	2	గఋ రా శే	ఆ॥ [illegible]
౧౮	౨౯	3	ఋ	సో॥ [illegible]
౧౯	౧	4		మం॥ [illegible] [[illegible]]
౨౦	౨	5	ఠఋశు	బు॥ [illegible]
౨౧	3	6		గు॥ [illegible]
౨౨	౪	7	ఠశు	శు॥ [illegible] [[illegible]]
౨3	౫	8	ఋశు	శ॥ [illegible]
౨౪	౬	9		ఆ॥ [illegible] [[illegible]
౨౫	౭	10		సో॥ [illegible]
౨౬	౮	11		మం॥ [illegible]
౨౭	౯	12	ఠఋశు	బు॥ [illegible]
౨౮	౧౦	13		గు॥ [illegible]
౨౯	౧౧	14		శు॥ [illegible]

౧	౧౨	15	శు	శు॥శు॥ప్రతి-౭౮మూల౨౪-౩౪గం౭౪-౩౧౧౧౮-౭౮ది౭౦-౩౬రా౭౦-౧౬అహః౭౭-౩౯మూలధ, ర్ధ-౩౫ శ్రవణ౫౩ లిఖస్వయం.మూ, రా, క్రా. కృ, ర ల్లు. పడశీతిముఖపుణ్యకాలః.చంద్రోదయః. భు౫-౭౫ [illegible]
౨	౧౩	16	కుంబ	ఆ॥ద్వి౧౫-౭౫పూషా౭౭ - ౫౭వృ౧౮-౫౫కా౧౫-౭౫గా౧౪ - [illegible] ఉప౭కన్యా, శు౧౧ పూషా ౩ బు౧ [illegible] యాతిథిః, పూషా, కే, వే. భుం-౮౬ [illegible]
౩	౧౪	17		సో॥ తృ౧౧-౭౭ఉషా౭౦-౩౦ధృ౧౭-౨౪౧౧-౭౭రా౭-౭౦వ [illegible]. భుం-౧౯ [illegible] [భ [illegible] భుం-౩౦
౪	౧౫	18		మం॥ చ౬-౪౩ శ్ర౧౭-౭౦వ్యా౫-౩౭వా౫-౩౫ [illegible]-౪౩ది౭౬-౪౩అ౭౭-౩౭మూ౭౮౩౫-౧౫ నాగపూజా.
౫	౧౬	19	వు	బు॥పం౧-౭౩ షష్ఠీ౫౪-౧౮వ౧౩-౩౬వ౫౦-౧౯బా౧-౭౩రా౭-౪౬ శ్రవణ౫౬ధ, శ, వే. స్కం [illegible] షష్ఠీ. సంహార మహోత్సవం [illegible]. అమా. భుం-౪ [illegible]
౬	౧౭	20		గు॥స౪౯-౪౮శ౯-౩౩ సి౪౭-౩౬౧౭౭-౪౪ది౭౪-౭౬ మిత్ర౭మి. సంకా౭మి. భుం-౫౩ [illegible]
౭	౧౮	21		శు॥అ౪౩-౫౭పూభా౫-౭౧౫౩౪-౪౦[illegible]-౫౦గాం-౮అహ౭౭-౩౪మూ౩౮[illegible]-౪౭ భు౧-౫౬
౮	౧౯	22	బు	శ॥న౩౮-౧౮ఉభా౧-౧౪రే౫౬-౧౩౭౬-౫౭బా౧౧-౭రా౧-౪౭బుధనక్షత్రారంభః [illegible], కే, వే. ప్రళయకల్పః నందినీమి. భు౧-౧౭ [illegible]
౯	౨౦	23	శు	ఆ॥ద౩౩-౮అశ్వ౫౪-౬ప౯-౩౧ [illegible]-౪౩రా౧౭ - [illegible] ౫౧-౪౯ [illegible] శు౫౭ త్రిస్పోటా. కా. భు౧-౭౮ [illegible]
౧౦	౨౧	24	య	సో॥ఏ౭౮-౩౩భ౫౧-౭౭శి౧౭-౩౭రం-౫౦ది౧౭-౭ఉ [illegible] వైకుం ఠై కాదశీ. సర్వైకాదశీ. భు౧-౪౦ [illegible]
౧౧	౨౨	25	క	మం॥ద్వా౭౪-౪౬కృ౪౯-౪౦సి౬-౧౦బా౭౪-౪౬ [illegible] - ౩౩ అహః౭౭-౩౭మూ౪౭౬-౧౪ [illegible]. భు౧-౫౧౦
౧౨	౨౩	26	బు	బు॥త్ర౭౧-౫౬రో౪౮-౫౩సా౦-౩౦ [illegible] - ౧౭తై౭౧-౫ [illegible]-౩౬ పక్షప్రదోషం, బుధాష్టమి [illegible]. భు౭-౭ [illegible]
౧౩	౨౪	27		గు॥చ౭౦-౧౪మృ౪-౧౪శు౫౧-౪౬వ౭౧-౧౪ది౭-౫౮ స్త్రీ [illegible]. భు౭-౧౪ [illegible]
౧౪	౨౫	28	శు	శు॥○పూ౧౯-౪౪ఆర్ద్రా౫౦-౪౯బ౪౮-౫౭ బ౧౯-౪౪ది౧౮-౪౭ అహః౭౭-౩౪ పూషా [illegible]-౩౮ [illegible] ౩౩ పూర్ణిమాతిథిః. ఆర్ద్రా, కే, క్రా, గో, [illegible]. దత్తజయంతి. భు౭-౧౬ [illegible]
౫	౨౬	29	బు	శ॥శు॥ప్ర౭౧-౩౭పు౫౩-౩౫ఐ౪౬-౫౭కౌ౭౦-౩౭ [illegible]-౧౭పూషా [illegible], బు [illegible], వే. భు౭-౩౭ [illegible]
౧౬	౨౭	30		ఆ॥ద్వి౭౭-౩౯పుష్య౫౭-౫౩ వై౪౬-౧౪౭౭-౩౯ది౧౫-౧భు౭-౪౮ [illegible] [ఆశ్లే, శ, క్రా. భు౩-౦ [illegible]
౧౭	౨౮	31	శు	సో॥తృ౭౫-౫౬ఆశ్లే౬౦-౦ [illegible]-౫౭ [illegible]-౫౫ అహః౭౭-౩౬ పూషా [illegible]-౩౬- [illegible] గు౧౩
౧౮	౨౯	1		[illegible]౩౦-౭౧ఆశ్లే౭-౪౯ [illegible]-౩౫బా౩౦-౭౧ [illegible]-౯ భు౩-౧౧ ౧౭
౧౯	౩౦	2	బుధ	బు॥పం౩౫-౧౮మఘ-౪౪ఆయు౪౭-౪ [illegible]-౧౫ పూషా [illegible], బుధ [illegible], గు౭౬ భు౩-౭౭ [illegible]
౨౦	౧	3	శు	గు॥ష౪౦-౪౩ పూఫ౧౫-౧౦ [illegible] - [illegible] అహః౭౭-౩౯ పూషా౩ [illegible] భు౩-
౨౧	౨	4		శు॥స౪౬-౫౬ఉ౭౧-౪౭ [illegible]-౧౩ధ౧౩-౦౪ [illegible] వ్య, క్రా. భు౩-౪౫ [illegible] [౩౪ [illegible]
౨౨	౩	5		శ॥అ౫౦-౫౫హ౭౭-౫౩ఆ౫ [illegible] ౩౦ [illegible]-౩ త్రిస్పోటా. భు౩-౫౬ [illegible]
౨౩	౪	6		ఆ॥న౫౪-౫౬చి౩౩-౭౩ సు౫౧-౧౪ తై౭౭-౫౫ [illegible]-౪౭ భు౪-౮ [illegible] [పూ౪, బు౧౦ భు౪-౭౦
౨౪	౫	7	బు	సో॥ద౫౭-౫౧స్వా౩౭-౫౬ వృ౫౦-౩౯ [illegible]-౫-౩ త్యా ప్ర౪-౧౪ [illegible] పూషా౪౭-౪౧
౨౫	౬	8	క	మం॥ఏ౫౯-౩౭వి౪౧-౭౧ [illegible]-౬ [illegible]-౧ త్యాప్ర౪-౧౫ [illegible] ఏకాదశీ. భు౪-౩౧
౨౬	౭	9		బు॥ద్వా౫౯-౫౫ అనూ౪౩ [illegible]-౩౪ [illegible] సర్వ, కే, వే [illegible] ప్ర్యతిథిః. వైష్ణవైకాదశీ. భు౪-౪ [illegible] [౫౪ [illegible]
౨౭	౮	10		గు॥త్ర౫౯-౪౭ జ్యే౪౪-౭౩ వృ౩-౪ [illegible]-౪౫ అహః౭౭-౪౪ ఉపా [illegible] - ౧౦ [illegible], భు౪-
౨౮	౯	11	బు	శు॥చ౫౭-౦మూ౪౪-౭ధృ౩౮-౩౬ [illegible] - ౭౩ ప్రాగుదిత్తో [illegible] మూ, గా, క్రా. మాసశివరాత్రి, భు౫-౫౭౭ [౧౬ [illegible]
౨౯	౧౦	12	శ	అమా౫౩-౫౧పూషా౪౭-౩౫వ్యా౩౩-౧౬ [illegible] - ౭౫ది౭-౩౦పూషా, కే, వే. చాతుర్గ్రహకూటః. భు౫-౮

Margin notes (vertical): డిసెంబరు నెల; పుష్యమాసము; జనవరి నెల 1918

అమృతాంజనము

౩౦	౧౧	13	శ	[illegible]
౧	౧౨	14	బు	[illegible] పుణ్యకాలము [illegible]
౨	౧౩	15	గు	[illegible]
౩	౧౪	16		[illegible]
౪	౧౫	17		[illegible]
౫	౧౬	18		[illegible]
౬	౧౭	19		[illegible]
౭	౧౮	20		[illegible]
౮	౧౯	21		[illegible]
౯	౨౦	22		[illegible]
౧౦	౨౧	23		[illegible]
౧౧	౨౨	24		[illegible]
౧౨	౨౩	25		[illegible]
౧౩	౨౪	26		[illegible]
౧౪	౨౫	27		[illegible]
౧౫	౨౬	28		[illegible]
౧౬	౨౭	29		[illegible]
౧౭	౨౮	30		[illegible]
౧౮	౨౯	31		[illegible]
౧౯	౩౦	1		[illegible]
౨౦	౧	2		[illegible]
౨౧	౨	3		[illegible]
౨౨	౩	4		[illegible]
౨౩	౪	5		[illegible]
౨౪	౫	6		[illegible]
౨౫	౬	7		[illegible]
౨౬	౭	8		[illegible]
౨౭	౮	9		[illegible]
౨౮	౯	10		[illegible]
౨౯	౧౦	11		[illegible]

౧	౧౧	12	గు	శు॥ మ॥ ప్ర౧౭-౪౧శ౫౦-౩౧స౨౧-౩౬బ౧౭-౪౧ది౧౧-౧౫ అహః౨౮-౩౨ ధ౩౭౦,౧౫-౫౯ తిథిద్వయం, హరిపద పుణ్యకాలః, కల్యంతః, చంద్రోదయః భుక్-౧౧చ౨౯ [జమాగిలవల్ చ౧]
౨	౧౨	13	శు	బు॥ ద్వి౧౧-౫౬ పూర్వాభా౪౬-౨౩శ౧౩-౫౧కౌ౧౧-౫౬ది౫-౨౫ ప్రా ... త్రయోదశి బు౪౪ల్పితియాతిథిః భు౦-౨౮
౩	౧౩	14	శ	గు॥ తృ౬-౦ఉ.భా౪౨-౧౭సి౬-౩సా౫౭-౧౩౧౬-౦౧౯-౪౭ ... స్వారో ప్రా సరిగతగ్నర్తఉభా.కు, వే, సోమవదం, లిల, ఉంద, వర్షి భు౦-౧౭గ౨ [గ్ర. ౫విరా అవమా భు౦-౨౬చ౩]
౪	౧౪	15	రవి	శు॥ చ౦-౯పం౧౫౪-౨౬రే౩౮-౧౮శు౫౦-౩౩శ౦-౯ ది౧౦-౧౫ అహః౨౮-౪౦ ధ౪౭౨౩-౩౨ ప్ర౩బు౪౨ మద
౫	౧౫	16	సో	శు॥ ప౪౯-౨౬ అశ్వి౩౪-౪౪ శు౪౩-౨౦కౌ౨౨-౦ది౨౫-౨౦౮౨౮-౫౧ త్యా ప్ర౩-౪౮ ప్ర౪౪, శు౫౦ భు౦-౩౫చ౪
౬	౧౬	17	బు	ఆ॥ సు౪౪-౫౭ ... ౩౧-౪౭ ... ౩౫గ౧౭-౧౧శే ... ౨౧ ప్ర౪౪బు౩౮ వైవస్వతమన్వాదిః వృషభ ష్టమీ సూర్య సంక్రాంతికాలం. భా. ౭మీ భు౦-౪౪చ౫ [భు౦-౫౩చ౬]
౭	౧౭	18	ర	సో॥ అ౪౧-౧౭కృ౯-౩౫ఐ౦౩౦-౩౧భ౧౩-౭వి౦-౪౧ అహః౨౮-౪౬శే౧౪౪౧-౨౨ పుష్యార్క, భీష్మాష్టమీ
౮	౧౮	19	బు	మం॥ న౩౮-౩౬రో౨౮-౨౧వై౨౫-౧౦శా౯-౫౭వి౮-౪౬రా౧౩-౧౮ధ౧బు౩౨ మహా, నందా నవమీ భు౧-౨చ౭
౯	౧౯	20	శు	బు॥ ద౩౨-౩కృ౯౮-౧౧వి౨౦-౪౪వై౭-౪౯రా౨౦-౪౩ మీనాయన గోర్ ... ౪౪-౦మృ, కే, క్రా. భు౧-౧౧చ౮
౧౦	౨౦	21	రవి గు	గు॥ ఏ౩౬-౪౩ ఆర్ద్రా౯-౨౭ప్రీ౧౭-౦౨౬-౫౩ త్యా పూ॥ అహః ౨౮-౫౧ శ౨౨౫-౩౦ధ౭బు౨౪౧బుగు౪౭ భీష్మౌ౧౧ సర్వైకాదశీగురు వారవ్రతం భు౧-౨౦చ౯
౧౧	౨౧	22	శు	శు॥ ద్వా౩౭-౩౯పు౩౧-౭౮౪౨-౧బ౭-౧౧ది౦-౦౮౨౩-౪౬ఉ౯౪ వ, శు౫౬ పు. రా వే, చి, శుల్తసోమప్రదం, భీష్మ, మహా, ౧౨ భు౧-౨౯ చ౧౦ [కా. హాకళ్ళ శనిత్రయో ౫౫. భు౧-౩౮చ౧౧]
౧౨	౨౨	23	శ	శ॥ త్ర౩౯-౫౩ పుష్య౩౪-౫౯ శో౧౩-౧౧కౌ౮-౪౬ త్యా పూ॥ ౩ పుం, బా౨౪
౧౩	౨౩	24		ఆ॥ చ౪౩-౧౮ ఆశ్లే౩౯-౩౭ స౧౨-౩౫ ౧౧-౩౫ ... ఆశ్లే, ౯, క్రా. భు౧-౪౭చ౧౨ [శు౪౪ పం౧-౫౬౧౩]
౧౪	౨౦	25	బుధ	సో॥ పూర్ణ౭-౩౮ ... ౪౫-౧ ... ౫౧ ...
౧౫	౨౫	26	బు	బు॥ ప్ర ... ౪౨ పూ ... ౨౮ సు౩-౪౬ ... ౧౦ది౭-౧౭శ౧బ౫౪ భు౨-౬ ౧౪
౧౬	౨౬	27	శ	బు॥ ద్వి౫౮-౪౬ఉ.భా౫౯-౦స్వ౧౫-౫౭౨౫-౨౩ ౧౧-౨౬ ఘు. పూర్య౪శ, శ౧౧ఉ, వ, కు, క్రా, స్వా, ... ౧౫ ...
౧౭	౨౭	28	రవి	గు॥ తృ౬౦-౦హ౬౦-౦సూ౧౬-౩౦వ౩౦-౩౯ది౨౧-౧౫ అహః౯-౭౪౪ ౩౬-౪౯ ... లిద్య, భు౨-౦౪చ౧౬
౧౮	౨౮	1		శు॥ తృ౩-౧౫హ౪-౨౫౧౦౭-౪౨ధ౩-౧౫ది౨౬-౬౩భు౨-౩౩చ౧౭
౧౯	౨౯	2	బు	శ॥ చ౭-౫౭చి౧౦-౧౮పూ౧౮-౨౮బా౭-౫౫ది౫-౨౮౩బు౩౪ భు౨-౪౨చ౧౮
౨౦	౩౦	3	రవి	ఆ॥ పం౧౦-౪౨స్వా౧౫-౨౦కృ౧౮-౩౧వై౧౧-౪౨౧-౨ అహః౨౯-౧౪ పూ భా౧౪౫౬-౦ శు. త్ర, క్ర, త్యా౯, స్వా, ర, వే. ఆశ్లేర ల్త భు౨-౫౧చ౧౯
౨౧	౩౧	4	బు	సో॥ ష౧౪-౨౦వి౧౯-౧౯వ్యా౧౭-౪౨ద౧౪-౨౧రా౦-౩౦శ౪బు౨౪ భు౩-౦చ౨౦ [చ౨౧]
౨౨	౧	5	శ	మం॥ స౧౫-౪౬ అనూ౨౨-౪౫హ౧౫-౫౭బ౧౫-౪౬రా౭-౬ఉ ౩వ, చ౩౦ తిత్రోట్టకాః. అనంగవ్రతం భు౩-౯
౨౩	౨	6	బు	బు॥ అ౧౫-౫౪ జ్యే౨౩-౩౩వ౧౩-౧౨కౌ౧౫-౫౪ త్యా పూ॥ పూ.భా ౧బు౧౪ జ్యే, శ, శ బుధరామి. భు౩-౧౮చ౨౨
౨౪	౩	7	రవి	గు॥ న౧౪-౪౭మూ౨౩-౫౦సి౯-౨౧౧౪-౪౭ది౯-౪౮రా౧౮-౬ అహః౯-౨౪పూ.భా౨౧౫-౪౩ ప్ర౪బు౪ శు౫౭మూ, రా, క్రా. భు౩-౨౭చ౨౩
౨౫	౪	8	బుశ	శు॥ ద౧౨-౨౫పూ.షా౨౨-౫౯వ్య౪-౪౯ర౯-౪౯ధ౧౨-౨౫రా౧౨-౫౫ పూ.భా ౨బు౪ భు౩-౩౬చ౨౪
౨౬	౫	9	బు	శ॥ ఏ౯-౫౯ ఉ.షా౨౧-౮౫౩-౪ భా౫౫రా౧-౧౪ పూ.భా ౩బు౫౭ సర్వైకాదశీ, భు౩-౪౫చ౨౫
౨౭	౬	10	శ	ఆ॥ ద్వా౪-౯ త్రయో ౫౫-౪ శ్ర౧౯-౨౮శి౪౬-౧౪ వై౪-౯ది౧౭-౫౫ అహః౯-౩౨ పూ.భా ౩౨౩౫-౨౮ అవమా. భు౩-౫౪చ౨౬ [భు౪-౩చ౨౭]
౨౮	౭	11	బు	సో॥ చ. ౫౫౪-౨౩ ధ౧౫-౭౩ వి౧౮-౫౬ఫ ౨౭-౭౮౨-౨౬ పూ.భా౪మా, బు౪౫ ఆటిరిలకీ, మహాశివరాత్రిః
౨౯	౮	12		మం॥ అమా౪౮-౩౪శ౧౧౭-౨౦సా౩౧-౯ నగ౧-౨౮ది౬-౧౪ ద్వాపరాదిః. నవనీతధేను దానం. భు౪-౧౨చ౨౮

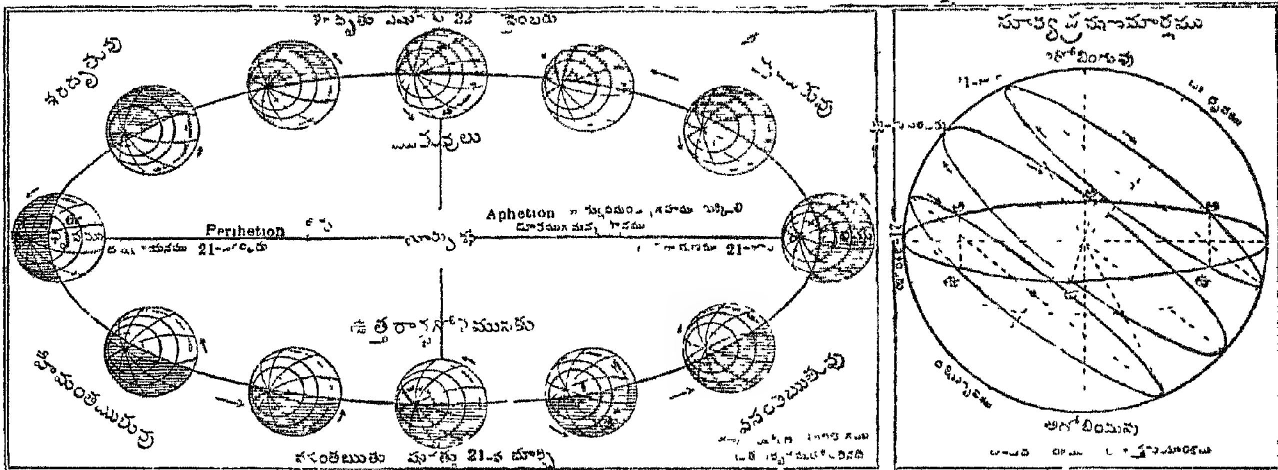
తామరతైలము	దంతచూర్ణము	మోహినితైలము
నాలుగుపూతలలో సూనును.	పంటినొప్పులకు మంచి మందు.	సుఖనిద్ర, విశ్రాంతి నిచ్చును.
వెల డబ్బీ 1-కి 0-4-0.	వెల 1 డబ్బీ 1-కి 0-2-0	5 తులముల నూనెగల సీసా 1-కి 0-12-0

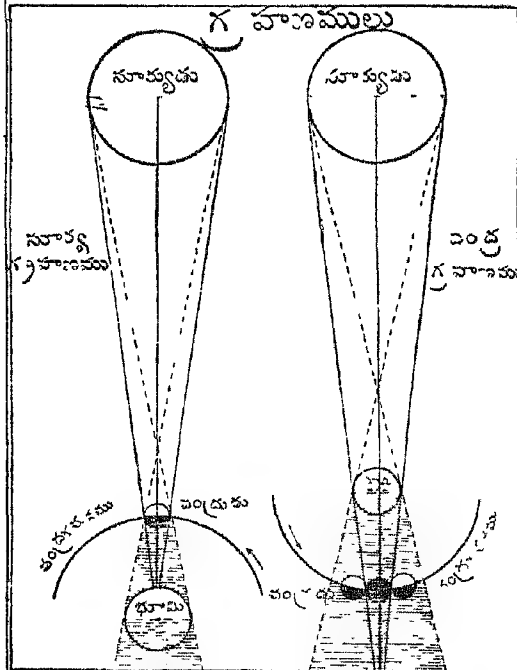
౩౦	౯	13	[illegible]	[illegible]
౧	౧౦	14		[illegible]
౨	౧౧	15	బు	[illegible]
౩	౧౨	16		[illegible]
౪	౧౩	17	[illegible]	[illegible]
౫	౧౪	18		[illegible]
౬	౧౫	19	బు	[illegible]
౭	౧౬	20	[illegible]	[illegible]
౮	౧౭	21	బు	[illegible]
౯	౧౮	22	[illegible]	[illegible]
౧౦	౧౯	23	[illegible]	[illegible]
౧౧	౨౦	24		[illegible]
౧౨	౨౧	25	[illegible]	[illegible]
౧౩	౨౨	26		[illegible]
౧౪	౨౩	27	[illegible]	[illegible]
౧౫	౨౪	28	[illegible]	[illegible]
౧౬	౨౫	29	బు	[illegible]
౧౭	౨౬	30		[illegible]
౧౮	౨౭	31	[illegible]	[illegible]
౧౯	౨౮	1	[illegible]	[illegible]
౨౦	౨౯	2		[illegible]
౨౧	౩౦	3	బు	[illegible]
౨౨	౩౧	4		[illegible]
౨౩	౧	5	[illegible]	[illegible]
౨౪	౨	6	[illegible]	[illegible]
౨౫	౩	7	[illegible]	[illegible]
౨౬	౪	8		[illegible]
౨౭	౫	9	[illegible]	[illegible]
౨౮	౬	10	బు	[illegible]
౨౯	౭	11		[illegible]
౩౦	౭	12		[illegible]

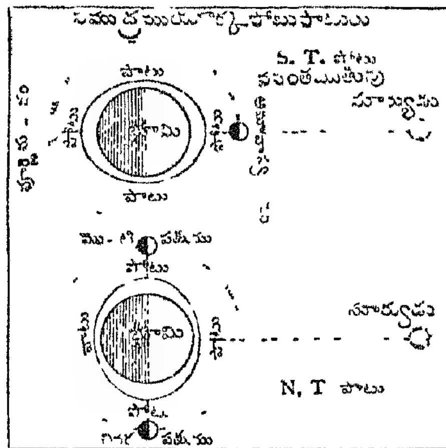
ఆనందాది యోగములు.

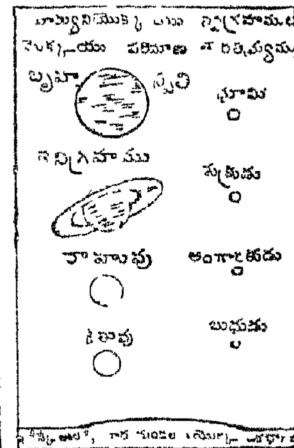
ఆ.	సో.	మం.	బు.	గు.	శు.	శ.	యోగములు.
అశ్వి	మృగ	ఆశ్లే	హ	అనూ	ఉషా	శత	ఆనందయోగము-కార్యసిద్ధి
భర	ఆర్ద్రా	మఘా	చిత్రా	జ్యేష్ఠా	అభి	పూభా	కాలదండయోగము-మృత్యువు
కృత్తి	పున	పుబ్బ	స్వాతి	మూలా	శ్రవ	ఉభా	ధూమ్రయోగము-అసౌఖ్యము
రోహి	పుష్య	ఉత్త	విశా	పూషా	ధని	రేవ	ప్రజాపతియోగము-సౌభాగ్యము
మృగ	ఆశ్లే	హ	అనూ	ఉషా	శత	అశ్వి	సౌమ్యయోగము-బహుసుఖము
ఆర్ద్రా	మఘా	చిత్రా	జ్యేష్ఠా	అభి	పూభా	భర	ధ్వాంక్షయోగము-కార్యహాని
పున	పుబ్బ	స్వాతి	మూలా	శ్రవ	ఉభా	కృత్తి	ధ్వజయోగము-వస్త్రలాభము
పుష్య	ఉత్త	విశా	పూషా	ధని	రేవ	రోహి	శ్రీవత్సయోగము-లక్ష్మీప్రాప్తి
ఆశ్లే	హ	అనూ	ఉషా	శత	అశ్వి	మృగ	వజ్రయోగము-లక్ష్మీప్రాప్తి
మఘా	చిత్రా	జ్యేష్ఠా	అభి	పూభా	భర	ఆర్ద్రా	ముద్గరయోగము-కార్యనాశము
పుబ్బ	స్వాతి	మూలా	శ్రవ	ఉభా	కృత్తి	పున	ఛత్రయోగము-రాజ్యము
ఉత్త	విశా	పూషా	ధని	రేవ	రోహి	పుష్య	మిత్రయోగము-కార్యసిద్ధి
హ	అనూ	ఉషా	శత	అశ్వి	మృగ	ఆశ్లే	మానసయోగము-లక్ష్మీప్రాప్తి
చిత్రా	జ్యేష్ఠా	అభి	పూభా	భర	ఆర్ద్రా	మఘా	పద్మయోగము-లక్ష్మీప్రాప్తి
స్వాతి	మూలా	శ్రవ	ఉభా	కృత్తి	పున	పుబ్బ	లంబయోగము-కార్యనాశము
విశా	పూషా	ధని	రేవ	రోహి	పుష్య	ఉత్త	ఉత్పాతయోగము-అంగభంగము
అనూ	ఉషా	శత	అశ్వి	మృగ	ఆశ్లే	హ	మృత్యుయోగము-మరణము
జ్యేష్ఠా	అభి	పూభా	భర	ఆర్ద్రా	మఘా	చిత్రా	కాణయోగము-కార్యహాని
మూలా	శ్రవ	ఉభా	కృత్తి	పున	పుబ్బ	స్వాతి	సిద్ధియోగము-కార్యసిద్ధి
పూషా	ధని	రేవ	రోహి	పుష్య	ఉత్త	విశా	శుభయోగము-సుఖము
ఉషా	శత	అశ్వి	మృగ	ఆశ్లే	హ	అనూ	అమృతయోగము-అర్థప్రాప్తి
అభి	పూభా	భర	ఆర్ద్రా	మఘా	చిత్రా	జ్యేష్ఠా	ముసలయోగము-ధననాశము
శ్రవ	ఉభా	కృత్తి	పున	పుబ్బ	స్వాతి	మూలా	గదయోగము-[illegible]
ధని	రేవ	రోహి	పుష్య	ఉత్త	విశా	పూషా	మాతంగయోగము-సంపత్తు
శత	అశ్వి	మృగ	ఆశ్లే	హ	అనూ	ఉషా	రాక్షసయోగము-అర్థనాశము
పూభా	భర	ఆర్ద్రా	మఘా	చిత్రా	జ్యేష్ఠా	అభి	చరయోగము-[illegible]
ఉభా	కృత్తి	పున	పుబ్బ	స్వాతి	మూలా	శ్రవ	స్థిరయోగము-[illegible]
రేవ	రోహి	పుష్య	ఉత్త	విశా	పూషా	ధని	ప్రవర్ధమానయోగము-[illegible]

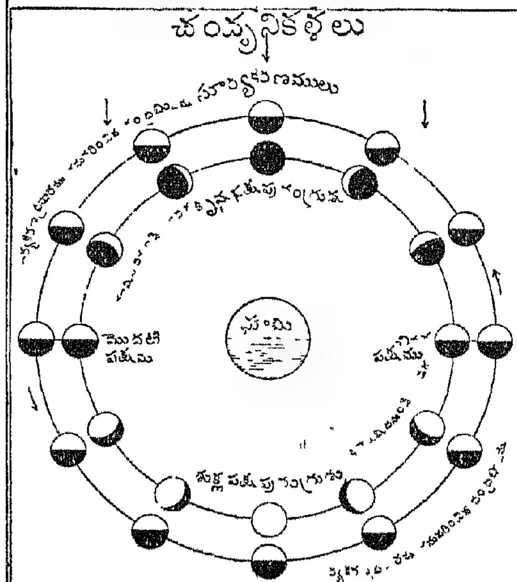
జ్యోతిశ్శాస్త్రభూగోళము.

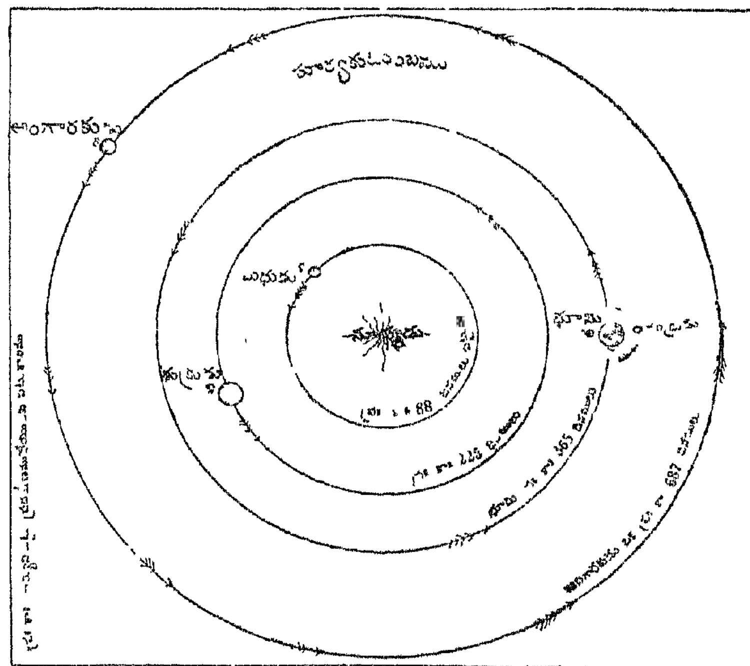

141 93 67 బృహస్పతి 483 శనిగ్రహము 886 1781 2791

N GOPAUL

ఆసియా
అరేబియాసముద్రము
బంగాళాఖాతము
మద్రాసు
సింహళము
నిజామురాష్ట్రము
బొంబాయి
మంగళూరు
టిబెత్తు
మంగోలియా
ఆర్కిటిక్ మహాసముద్రము

పంచాంగము

కే. వి. లక్ష్మణరావు గారు, ఎమ్. ఏ.

చతురంగబలో రాజా జగతీం వశమానయేత్ ।
అహం పంచాంగబలవా నాకాశం వశమానయే ॥

మన జ్యోతిషశాస్త్రము రెండు విధములు. వీని స్కంధము లందురు: గణిత స్కంధము, జాతకస్కంధము. మొదటిది, రెండును రెండు నాలుగు, అను లెక్కవంటిది, ప్రత్యక్షసిద్ధము, నిశ్చితము. రెండవది అనిశ్చితము. బెజవాడనుండి చెన్నపట్టణము వఱకును గల యాత్రాగమును మన మెఱుంగుదు మనుకొనుడి. అక్కడ మధ్యనున్న స్టేషనుల యంతరమును మన మెఱుంగుదుము. రైలుబండి గంట కిన్ని మైళ్ళ నడుచు నన్న వేగముగూడ మనకుఁ దెలియు ననుకొనుడి. ౧౯౧౨ మార్చి ౨౮ వ తేదిని ఉదయము ౮ గంటలకు బెజవాడనుండి రైలు బయలుదేరినయెడల నేయే వేళకు నేయే స్టేషనుల యొద్ద నుండునో, చెన్నపట్టణ మెప్పుడు చేరునో త్రైరాశికము వచ్చినవారెల్లను చెప్పవచ్చును. జ్యోతిషమందలి గణిత స్కంధ మీ లెక్కను పోలియుండును. సూర్యచంద్రాది గ్రహములు రైలుబండ్లు. ౧౨ రాసులు, ౨౭ నక్షత్రములు ఆకాశములో మనము గుర్తుపెట్టుకొన్న స్టేషనులు. ఇక రైలుబండి బాపట్లయొద్దకు వచ్చినప్పుడు పుట్టినపిల్లవాని పిండ్లాము నల్లగనుండును, గూడూరునకు రైలు చేరినప్పుడు బుట్టినవాఁడు రాజగును అని చెప్పుట జాతకస్కంధమును అనుసరించుట. ఈ భవిష్యత్తు ఒకప్పుడు నిజమగును, ఒకప్పుడు అసత్యమగును. గణితస్కంధముయొక్క సత్యత్వాసత్యత్వములను బట్టి జాతకస్కంధముయొక్క సత్యత్వాసత్యములను జెప్పుటకు వీలులేదు. గ్రహణము ప్రత్యక్షముగఁ గానవచ్చును గావున జాతకముగూడ నిజమని మనవారు కొందఱు నమ్మెదరు. వారి కీ స్కంధద్వయ విభేదము తెలియదు.

గణితస్కంధమునందుఁ బెక్కు విషయములు చెప్పఁబడియుండును. వానిలోఁ బంచాంగమును గురించిన మాట యొకటి. హిందువులకు పంచాంగము లౌకికవ్యవహారములకును, కర్మాచరణమునకును ముఖ్యము.

ఇంగ్లీషువిద్య యభివృద్ధియైన కాలమునుండి మనదేశమునందుఁ బంచాంగములు చదువు నభ్యాసము తగ్గుచున్నది. పూర్వాచారపరాయణులును గ్రామపురోహితులును మాత్ర మిప్పుడు పంచాంగముల నుపయోగించుచున్నారు. ఇట్లు పంచాంగముల నుపయోగించువారికిఁ గూడఁ బంచాంగములయందలి విషయస్వరూప మెట్టిదో, తిథ్యాదులన నేమిటో, అవి యెట్టి గణితమువలన వచ్చునో, వేఱువేఱు పంచాంగములకు భేద మెందుకుండునో తెలియదు. కావునఁ బంచాంగములందలి విషయస్వరూపమును ఈ వ్యాసమునందు సంక్షేపముగఁ జెప్పఁ దలఁచినాను.

పంచాంగ మనఁగా నైదు భాగములు కలది యని అందరెఱిఁగినవిషయమే. తిథి, వార, నక్షత్ర, యోగ, కరణము లనునవి మన పంచాంగముయొక్క యంగములు. ఇప్పటి పంచాంగములలో నివిగాక పెక్కువిషయము లీయఁబడినను మొదటఁ బంచాంగమును గుణించుపద్ధతి పుట్టినప్పుడును పంచాంగ మన్న పేరు పెట్టఁబడినప్పుడును ఈ యైదువిషయములే యందుఁ జెప్పఁబడుచుండె ననుటకు సందేహము లేదు.

తిథి. పంచాంగమునందు మొదటఁ జెప్పఁబడునది తిథి. చంద్రునకును సూర్యునకును గల యంతరమునుబట్టి తిథి యేర్పడును. అమావాస్యాదినమున (కృష్ణపక్షమున) చంద్రసూర్యులు

చతురంగబలముగల రాజు భూమిని వశపఱుచుకొనును. పంచాంగబలము గల నేను ఆకాశమును వశపఱుచుకొనుచున్నాను.

లిద్దరును కలిసియుందురు. అమావాస్యయనఁగఁ గలిసి యుండుట. అనగా ఆదినమున సూర్యచంద్రులిద్దరికిని గల పూర్వపశ్చిమాంతరము(౦) సున్న. ఇట్లున్న సమయమున అమావాస్యగడియలు పూర్తియగును. అప్పటినుండి సూర్యచంద్రులు మరల ప్రయాణమునకు బయలుదేరుదురు. సూర్యుఁడు మందముగ నడుచును. * చంద్రుఁడు వేగముగ నడచును. చంద్రుఁడు దినమునకు రమారమి ౧౩° - ౧౦' నడచును; సూర్యుఁడు రమారమి ౧ నడచును. ఈయిద్దరికిని ౧౨° (అంశములు) అంతరము కలుగగనే ఒక తిథి యగును. అనగా నప్పటికి ౧ పాడ్యమి పూర్తియగును. చంద్రసూర్యులకు ౨౪° (అంశములు) అంతరము గలిగినప్పుడు విదియ తిథి పూర్తియగును. ౩౬° అంతమున్నపుడు తదియ పూర్తియగును, ౧౮౦° భేద మున్న ప్పుడు పౌర్ణమి పూర్ణమయగును, ౨౬౪° భేదమున్నపుడు బహుళ ౭ మి తిథిపూర్తియగును, ౩౬౦° అంతర మున్నపు డనగా నేమియు నంతరములేక యిద్దరు మరల కలసినపుడు అమావాస్యయగును!

ఇట్లు తిథి తెలిసికొనవలయు నన్నయెడల సూర్యచంద్రాదు లెన్నవ యింటి నెచ్చట నున్నది తెలిసికొని చంద్రునిలోనుండి సూర్యునిఁ దీసివేసి మిగిలిన యంశములను ౧౨° చే భాగింపగా తిథులు వచ్చును. ఈ సంగతినే యీ క్రింది సమీకరణముచే సూచింపవచ్చును.

$$\frac{\text{చం-సూ}}{\text{౧౨°}} = \text{తిథులు}$$

చంద్రసూర్యులకు ౧౨° అంతరము కలుగుటకు సాధారణముగ మధ్యమమానమున ౫౯ గడియలు ౪ విగడియలు (౨౩ గంటల ౩౭ నిమిషాలు ౨౮.౦౫౩ సెకెనులు) పట్టును. ఇట్టి తిథులు ౩౦ యైన చాంద్రమాసమగును. చాంద్రమాసమున ౩౦ తిథు లున్నను, దినములు మధ్యమమానమున ౨౯-౧/౨ దినములే. ఇట్టివి ౧౨ నెలలైన ఒక చాంద్రసంవత్సర మగును. ఇట్టి సంవత్సరమునందు ౩౬౦ తిథులున్నను, దినములు మాత్రము ౩౫౪. కావున సంవత్సరములో తిథులు వృద్ధిక్షయములఁ జెంది ౬ దినములు తగ్గును. సాధారణముగఁ బండ్రెండు చాంద్రమాసములలో ౧౩ క్షయతిథులును, ౭ వృద్ధితిథులును వచ్చును. సూర్యచంద్రుల వేగము లొకప్పుడు శీఘ్రముగను, ఒకప్పుడు మందముగను ఉండుటచే తిథులన్నియు సమానకాలమును వ్యాపింపవు. కొన్ని పెద్దవిగను, కొన్ని చిన్నవిగను ఉండును. కొన్ని తిథులు ౬౫ గడియలకాలమును మించవచ్చును; కొన్ని ౫౩ గడియలే వ్యాపింపవచ్చును. తిథి వ్యాపించునట్టి కాల మీక్రింద జనులయొక్క సౌకర్యార్థమై యీయఁబడుచున్నవి:—

	గడి-పల* - విపల	గంట - ని - సె
మధ్యమ తిథి	౫౯ - ౩ - ౪౦.౨౩	౨౩ - ౩౭ - ౨౮.౦౫౨
మిక్కిలి పెద్దది	౬౫ - ౧౬ - ౦	౨౬ - ౬ - ౨౪
మిక్కిలి చిన్నది	౫౩ - ౫౬ - ౦	౨౧ - ౩౪ - ౨౪

ఇట్లు తిథి యొకసమయమందే పూర్తియగుచున్న నియమము లేదు. ఒకప్పుడు సూర్యోదయసమయమందు, మఱియొకప్పుడు పగలు, ఇంకొకప్పుడు రాత్రి పూర్తి కావచ్చును. కాని మన పంచాంగములందు, సూర్యోదయకాలమందు నేతిథి యుండునో దానినే చూపుదురు. అదియే యాదినమునకు వ్యవహారమునకైతిథి. ఆంధ్రపత్రికసంవత్సరాదిసంచికలోని పింగళనామ సంవత్సర పంచాంగమందలి సంవత్సరాది పండుగదినమున నిచ్చిన తిథిచూడుఁడి. అందు "ప్ర ౩-౪౮" అని వ్రాయఁబడి యున్నది. ప్ర అనగా ప్రతిపద (పాడ్యమి) † ఆదినము సూర్యోదయకాలమున పాడ్యమి తిథి యుండెననియు, అది సూర్యోదయానంతరమున ౩ గడియల ౪౮ విగ

* నిజముగా నడుచునది మనభూమి. అందుచే సూర్యుఁడు నడుమనట్లు కనిపించును. అయినను భాషాసౌకర్యమునకై సూర్యుఁడు నడుచును, ఇన్నవరాశిలోఁ బ్రవేశించును, ఇన్నవ నక్షత్రములోఁ బ్రవేశించును" అని వ్రాయఁబడును. చదువరులు సూర్యుఁడే నిజముగ నడుచునని భయపడవలదు.

* పల లనగా విగడియలు.

† పాడ్యమి, విదియ, తదియ, చవితి, అనునవి ప్రథమా, ద్వితీయా, తృతీయా, చతుర్థీ అను సంస్కృత పదములకుఁ దెలుఁగు తద్భవములు.

డియల కాలమునకుఁ బూర్తియగుననియు దీని కర్థము. ఈ పాడ్యమి తిథి తొలుదినమున సూర్యోదయానంతరమున ౮-౨౭ కే ప్రారంభమైనది. కాని ఆ దినము సూర్యోదయకాలమందు అమావాస్య యుండుటవలన నాదినమునకు వ్యవహారవిషయమై అమావాస్యయనియే పేరు వచ్చెను. సంవత్సరాది పండుగదినమున పాడ్యమి సూర్యోదయానంతరము ౩ గడియల ౪౮ విగడియల (౧ గంట ౩౧ నిమిషముల) కాలము మాత్ర మున్నను, అది సూర్యోదయ కాలమం దుండుటచే నాదినముననే (మార్చి ౨౪ వ తేది శనివారమునాడే) పాడ్యమియై సంవత్సరాదిపండుగ వచ్చెను. ఆనాఁడు "ప్ర ౩-౪౮" ఉండెననగా నేమియర్థము? ౩-౪౮ కి విదియ ప్రారంభమైనదని. అది ఆదిన మంతయుననగా మరునాఁడు సూర్యోదయము వఱకు ౫౬ గడియలు ౧౨ విగడియలు ఉండెను. ఇట్లు మార్చి ౨౪ వ తేదిన పాడ్యమి ౩-౪౮ కాలము మాత్ర మున్నది, విదియ ౫౬-౧౨ * కాలమున్నది. అయినను సూర్యుఁడుదయించినపుడు పాడ్యమి యుండుటచే నాఁడు పాడ్యమియే యయ్యె. కావున ఒకానొక దినము తిథిని నిర్ణయము చేయుటలో, ఆదినమే తిథి యెక్కువ కాలమును వ్యాపించెనని చూడ నక్కఱలేదు. సూర్యోదయకాలమున నేతిథి యుండెనో చూడవలెను. సూర్యుఁ డుదయించిన తరువాత నాతిథి యొక విగడియ కాల మున్నను సరే.

మార్చి ౨౫ వ తేదిని పంచాంగములో నేమి వ్రాయఁబడియున్నదో చూతము. "ద్వి ౦-౧ తృతీయా ౫౮-౧౧" దీని కర్థమేమి? ఆ దినమున సూర్యోదయ కాలమందు విదియగడియ లుండెననియు, అది సూర్యుఁ డుదయించిన తరువాత ఒక విగడియకాలముండి సమాప్తమైనదనియు, తరువాత తదియవచ్చి ౫౮-౧౧ వఱకు నుండెననియు; బిదప చవితి ప్రవేశించెననియు నర్థము. ఇట్లా యొకదినమున ౦-౧ కాలము విదియ, ౫౮-౧౦ కాలము తదియ, ౦-౪౯ కాలము చవితి-అను మూడు తిథు లుండెను. కాని ప్రొద్దుపొడిచినప్పుడు విదియయుండుటచే నాఁగము విదియయే యనిపించుకొనును. ౨౬ వ తేదిన యేమి వ్రాయఁబడి యున్నది? "చ ౫౫-౨౯" అనగా నా దినము చవితి.

ఇట్లు ౨౫ వ తేదిన పత్రములు వ్రాసికొనిన యెడల విదియ యని వ్రాయుదురు. ౨౬ వ తేదిన పత్రములవ్రాసిన చవితి అని వ్రాయుదురు. మధ్య తదియ గతియేమి? వ్యవహారములో నది యేదినమునకును సంబంధించినది కాకుండఁబోవును. ఇట్టి దానినే క్షయ తిథియందురు. ఒకదినము సూర్యోదయమైన తరువాతఁ బుట్టి మఱునాఁడు సూర్యోదయ మగుటకుఁ బూర్వమే పూర్తియగునది క్షయతిథి. ఇట్టి క్షయతిథి ౬౦ ఘడియలకంటెఁ దక్కువ కాలము వ్యాపించియుండును. ఈ తదియ ౨౫ వ తేదిన ౦-౨ కుఁ ప్రారంభమై ఆదినముననే ౫౮-౧౧ కుఁ బూర్తియయ్యెను గాన దీని వ్యాప్తి కాలము ౫౮-౧౦. ఇట్లే కొన్ని తిథులు వృద్ధిఁజెందును. ఇవి ౬౦ ఘడియలకంటె నెక్కువ కాల ముండును, ఇట్టిది యొకదినమున సూర్యోదయానంతరముఁ జాల కాలమునకుఁ బ్రారంభమైన, రెండవదిన మంతయు ౬౦ ఘడియలును ఉండి, మూడవదినము సూర్యోదయ కాలమునందుండి తరువాత కొద్ది కాలమునకుఁ బూర్తి యగును. ఇట్టిది మూఁడుదినములను తగిలి రెండు దినములకుఁ దనపేరు నొసంగును. ఇందు కుదాహరణము.

మార్చి ౨౯ గురువారము దినమున సప్తమి ౫౮-౫౨ కుఁ బూర్తియగును, అష్టమి ప్రారంభమగును, అది ౩౦ వ తేది శుక్రవార మంతయు (౬౦ ఘడియలును) ఉండును; ౩౧ వ తేది శనివారమున సూర్యోదయానంతరము ౧-౫ కీ బూర్తియగును. ఇట్లీ ౮మి గురు శుక్ర శనివారములన్న మూఁడు దినములను స్పృశించినది కావున దీనిని 'త్రిదినస్పృక్' అందురు. శుక్ర శనివారముల సూర్యోదయకాలమందు ౮మి ఉండుటచే వ్యవహారమునందు శుక్రవారము ౮మి, శనివారము ౮మి అగును, ఇట్లు రెండుదినములకును ఒక్కటే తిథి [illegible] దుండునది. [illegible] తిథి [illegible] ఘడియల [illegible] కాలము వ్యాపించినది. శుక్ర శనివారముల [illegible]

* గడియలను విగడియలను గంటలుగ మార్చుకొనవలెనన్న, గడియ=౨౪ నిమిషములు, విగడియ=౨౪ సెకనులు అను లెక్క ప్రకారము మార్చుకొనవలయును.

రెండు దినములుకూడ ౮ మి తిథియే యగును. ఇట్లే యొకప్పుడు రెండు పౌర్ణిమలును, రెండు అమావాస్యలును వచ్చును. ఈ యేట నిజభాద్రపదమునందు రెండు అమావాస్యలును, పుష్యమాసమందు రెండు పున్నములును వచ్చినవి. సూర్యోదయకాలమందలి తిథినే గ్రహింపవలసినదన్న నియమము వ్యవహారమునకే చెల్లును. తద్దినములు మొదలైన కర్మకు తిథి సూర్యోదయానంతరమునఁ బ్రారంభమైనను గ్రహించెదరు.

శుక్లపక్షమునందు సూర్యాస్తసమయమునను, కృష్ణపక్షమునందు సూర్యోదయసమయమునను చంద్రుఁ డెచ్చటనున్నది చూచి స్థూలమానమున తిథి చెప్పవచ్చును. క్షితిజము (Horizon) మొదలు ఖస్వస్తికము (Zenith) వఱకు ౯౦° (అంశములు). సూర్యుఁ డస్తమించినప్పుడు చంద్రుఁడు ఖస్వస్తికమందుఁ గాని యామ్యోత్తర వృత్తముపై నెచ్చటఁగాని యుండెనేని, అతఁడు సూర్యునికంటె ౯౦° ముందు నున్నట్టర్థము. ౧౨° కు ౧ తిథి కావున ౭ తిథులు పూర్తియై ౮ వ తిథి జరుగుచున్నదని యర్థము. సూర్యాస్తసమయమున చంద్రుఁడు ఖస్వస్తికమునకుఁ దూర్పున, ఖస్వస్తికమునకును క్షితిజమునకును నడుమ నున్న యెడల నతఁడు సూర్యుని ౧౩౫° (౯౦°+౪౫°) వెనకకుఁ ద్రోసెనని యర్థము. కావున శుక్ల ౧౨ తి జరుగుచున్నదని యర్థము. ఈలాగున తిథులను లెక్కింపవచ్చును. కృష్ణపక్షమునందు సూర్యోదయకాలమున, చంద్రుఁడు పశ్చిమ క్షితిజమునుండి ౪౫° ము ఎత్తుమీఁదనున్న యెడల నాతఁడు సగము ఆకాశమును (౧౮౦°) మఱియు ౪౫° ను ఆక్రమించినట్లు. ౧౮౦°+౪౫°=౨౨౫° కావున ౧౮ తిథులు పూర్తియై కృష్ణ ౪తి జరుగుచున్నదని భావము. చంద్రుఁడు దినదినము రమారమి రెండు రెండు గడియలు (౪౮ నిమిషములు) ఆలస్యముగా నుదయించును. శుక్లపక్షమునందు, సూర్యోదయానంతరమున తిథి సంఖ్యకంటె రెట్టింపు ఘడియలకు నుదయించును. అనఁగా శుక్లపక్షమునకు సూర్యుఁ డుదయించిన తరువాత చంద్రుండు పాడ్యమినాఁడు ౨ గడియలకును, విదియనాఁడు ౪ గడియలకును, ౮మి నాఁడు ౧౬ గడియలకును, పౌర్ణిమనాఁడు ౩౦ గడియలకును మధ్యమమానమున ఉదయించును. కృష్ణపక్షమునందు సూర్యాస్తమయము తరువాత చంద్రుఁడు కృష్ణపక్షతిథుల సంఖ్యకంటె రెట్టింపు గడియలకు నుదయించును. అనఁగా కృష్ణ ౪ తినాఁడు సూర్యాస్తమయము తరువాత ౮ గడియలకు, ౮ మి దినమున ౧౬ గడియలకు నుదయించును. ఈ లెక్కలవలన రమారమిగ తిథులను కనుఁగొనవచ్చును.

పక్షము సాధారణముగఁ బక్షమందు ౧౫ దినములున్నను, ఒకప్పుడు ౧౩, ౧౪, ౧౬ దినములు గల పక్షములు వచ్చును. పింగళనామ సంవత్సరములో, చైత్ర బహుళపక్షమున ౧౪ దినములును, శుక్లపక్షమున ౧౫ దినములును, [illegible] శుక్లపక్షమున ౧౬ దినములును కలవు. ౧౩ దినములు గల పక్షము అరుదుగ వచ్చును. ఇట్టిపక్షము వచ్చునప్పుడు గొప్ప యుత్పాతములు కలుగుననియుఁ, బ్రజాక్షయ మగుననియు మనవారి నమ్మకము. మహాభారత యుద్ధసమయమున నిట్టి పక్షము వచ్చెను. (భీష్మపర్వము ౩-౩౨) ఇప్పుడు జరుగుచున్న యూరోపీయ యుద్ధము ప్రారంభమైన పక్షమునందుఁ గూడ ననఁగా ఆనందనామ సంవత్సర శ్రావణ శుద్ధపక్షమునందు (చూడుము ౧౫ వ సంవత్సరాదిసంచిక) ౧౩ దినములే యుండెను! కాని మనవారు కొందఱనుకొనునట్లిట్టి పక్షము వచ్చినప్పుడెల్లను ప్రజాక్షయమగు ననుట నిజముకాదు; ఇట్టి పక్షము ౧౦౦౦ సంవత్సరములకు నొకపర్యాయము వచ్చుననుటయు నిజముకాదు. పది యిరువది సంవత్సరములకు నొకసారి వచ్చుచునే యుండును.

వారము ప్రపంచమునం దన్ని దేశములలోను వారము లేదే, వాని నామములుకూడ సమానార్థకములే. ఏదేశమందలి నామములఁ దీసికొన్నను వారములకు రవ్యాది సప్తగ్రహముల పేళ్లు కలవు. కావున నీ వారనామములు లెక్కడనో యొక్కచోటఁబుట్టి ప్రపంచమంతయు వ్యాపించినట్లు కానవచ్చుచున్నది. ఇట్లు ప్రపంచమందలి వార[illegible]

యొక్కటియైనను, అది ప్రారంభమగు కాలమును గుఱించి మాత్రము ఆచారభేద మున్నది. హిందువుల యాచారప్రకారము వారము సూర్యోదయము మొదలుకొని మగల సూర్యోదయమువఱకు నుండును; మహమ్మదీయుల యాచారప్రకారము సూర్యాస్తమయము మొదలుకొని సూర్యాస్తమయము వఱకుండును, పాశ్చాత్యుల యభిప్రాయప్రకారము మధ్యరాత్రి మొదలు మధ్యరాత్రివఱకుండును.

వారక్రమ మెట్లు పుట్టినదని విచారింపఁగా మన గ్రంథకారు లిట్లు చెప్పియున్నారు. పురాతన జ్యోతిష్కుల సిద్ధాంతము ననుసరించి భూమి స్థిరముగ నుండును, దానిచుట్టును గ్రహములు తిరుగుచుండును. చివరగ్రహమునుండి వానిక్రమ మీలాగున నుండును:- శని, గురు, మంగళ, సూర్య, శుక్ర, బుధ, చంద్రులు.

పై క్రమములో మొదటిది శనివారమనుకొని, తరువాత నాల్గవగ్రహ సంబంధమైన వారము వచ్చునను కొన్న యెడల మన వాడుకలోనున్న, శని, ఆది, సోమ, మంగళ, బుధ, గురు శుక్రవారముల క్రమము వచ్చును. శని యొద్దనుండి నాల్గవవాఁడు సూర్యుఁడు, కావున శని తరువాత ఆదిత్య (సూర్య) వారము వచ్చును. సూర్యుని తరువాత నాల్గవవాఁడు చంద్రుఁడు, కావున ఆది తరువాత సోమ (చంద్ర) వారము వచ్చును. ఇట్లే యితరవారములను గుఱించి యెఱుంగునది. నేడేగ్రహమువారము వచ్చునో యాగ్రహమునకు నాల్గవదియైన గ్రహము పేరు తరువాత వారమునకేల వచ్చునని యాలోచింపనిట్లు తెలియుచున్నది. జ్యోతిష్కులు అహోరాత్రములను ౨౪ భాగములుగ విభాగించి యొక్కొక భాగమునకు హోరా యన్న పేరు పెట్టిరి. ఈ హోరలకు సప్తగ్రహములు క్రమముగ నొకరితరువాత మఱియొకరు ప్రతిదినము నధిపతులుగ నుందురు. ఇట్లు గంటకొకరు ప్రకారము ప్రతిదినమును సప్తగ్రహములు మూఁడు సారులు హోరాధిపత్యమును వహించిన తరువాత (7 × 3=21) ఇంకను మూఁడు [illegible] యధిపతులై, [illegible] సూర్యోదయమువఱకు [illegible] నుండును. ఎట్లన నేఁడు సూర్యోదయకాలమందు శని హోరాధిపుఁ డనుకొనుఁడు. రేపుసూర్యోదయమువఱకు పై నిచ్చిన క్రమమున సప్తగ్రహములు మూఁడుసారులు హోరాధిపతులై, మరల శని, గురు, మంగళులు ప్రభుత్వముచేసి, సూర్యోదయకాలపు హోరకు సూర్యుఁడు అధిపతిగ నుండును. సూర్యోదయకాలమున హోరాధిపతిగ నెవ్వఁడుండునో వాఁడే యాదినమునకు నధిపతి, వానిపేరనే యా వారము చెల్లును. కావున రెండవదినమున ఆదివారమగును, మూఁడవదినము సోమవారమగును. ఇట్లే యితర వారములను గుఱించి యెఱుఁగవలెను.*

పైని హోర అను పదము వచ్చినది. అది సంస్కృతపదము కాదు. గ్రీకుభాషలో నుండి తీసికొనినట్లు కానవచ్చుచున్నది. ఈ పదమే యింగ్లీషులో అవర్ (Hour గంట) అను పదముగ మారినది. గంటయనఁగా నహోరాత్రములలో ౨౪ వ పాలు గద. హోరావిభాగము మన గణితస్కంధమునందు వాడుకలో లేదు. ఫలజ్యోతిషమునందున్నది. పూర్వపు ఖాల్డియాదేశమునందు హోరావిభాగమును, సప్తవారక్రమమును ఉండెననియు నచ్చటినుండియే హిందువులు వారపద్ధతిని గ్రహించిరనియు, ఈ వారపద్ధతి మొదట హిందువులది కాదనియు జ్యోతిష్కుల యభిప్రాయము. †

నక్షత్రము

అశ్విన్యాది నక్షత్రములు ౨౭ అని యందఱకుఁ దెలిసిన విషయమే. ఆకాశమందలి చుక్కల యాకారమును అనుసరించి యీపేర్లు పెట్టఁబడినవి. కాని యీ నక్షత్రసూచకములగు చుక్కలు సమానాంతరములుగ లేనందున జ్యోతిషశాస్త్రమునందు నక్షత్రమనఁగ క్రాంతివృత్తము (ఆకాశ

---

* మందాదధః క్రమేణ స్యుశ్చతుర్థా దివసాధిపాః
హోరేశాః సూర్యతనయా దధోధః క్రమశ స్తథా.

సూర్యసిద్ధాంతము, భూగోళాధ్యాయము.

† ఆర్య జ్యోతిషశాస్త్రమును జాతీయభక్తితో వ్రాసిన దీక్షిత్ [illegible] జ్యోతిష, శిఖామణియునగు [illegible] [illegible] ఖాల్డియా దేశమున [illegible] [illegible] [illegible]

నక్షత్రసంబంధమైన వర్జ్యము. ఈ దినమున (౨౫ మార్చి) అశ్విని ౩౫-౩౮ కు బూర్తియై, భరణి ౩౫-౩౫ కు ప్రారంభమై, మఱుదినము ౩౫-౭ కు బూర్తియైనది. రెండుదినములు కలిపి దీని వ్యాప్తి (౨౮-౨౭)+(౩౫-౭)=౫౭-౩౪. భరణియొక్క ౨౪ వ ఘటికాకాలము వర్జ్యము కావున (౫౭-౩౫) లో ౨౪/౬౦=౨౩-౫౦. విదియ దినము భరణి ౩౫-౩౫ కు ప్రారంభమైనది గనుక ఈ కాల మప్పటినుండి లెక్కింపవలెను. (౩౫-౩౫)+(౨౩-౫౦)=౫౭-౨౫,అనగా విదియదినము సూర్యుడు గ్రుంకిన తరువాత వచ్చును. ఆనాడు సూర్యాస్తమయము ౩౦.౩ కి నున్నది గనుక (౫౭-౨౫) - (౩౦-౩)=౨౭-౧౦ కావున రాత్రి ౨౭-౧౦ కి వర్జ్యము వచ్చును.

ఇతర నక్షత్రములను గూర్చి యిట్లు తెలిసికొనవలెను. ఈనక్షత్రముయొక్క యున్నవనంతు చిన్న గడియలు త్యాజ్యమన్న విషయమున వేఱువేఱు జ్యోతిష్కులు వేఱువేఱుగ జెప్పెదరు. హస్తానక్షత్రమునకు ౨౨/౩౦ వ వంతను కొందఱును, ౨/౩ వ వంతని కొందఱును చెప్పెదరు. ఇట్లే కొన్ని యితర నక్షత్రములను గురించి భిన్నాభిప్రాయములు కలవు.

సంవత్సరమునకు అధికారులు

పార్లమెంటులో స్వామిలు మారినప్పుడెల్ల మంత్రి మండలము మారినట్లు మన పంచాంగములలో ప్రతిసంవత్సరమును రాజు మంత్రి మొదలగువారు మారుచుందురు. ఈయేటి యధిపతులలో ఈ క్రిందివారు ముఖ్యులు:—

రాజు—శని
మంత్రి—శుక్రుడు
సేనాధిపతి—గురుడు
మేఘాధిపతి—గురుడు
సస్యాధిపతి—చంద్రుడు
ధాన్యాధిపతి—శని

కొన్ని పంచాంగములలో నింకను పెక్కు అధికారుల పేళ్లియబడును. దీనికర్థమేమి? వీరి కీయాధిపత్య మిచ్చినవారెవరు? వీరి కీయధికార మీయేడు వచ్చినదని తెలిసికొనుట యెట్లు? ఇందుకు వేఱుగ లెక్క లేదు. చైత్రశుద్ధపాడ్యమినాడనగా చాంద్రమాన సంవత్సరాది పండుగనా డేవారమో యాగ్రహము ఆ సంవత్సరమునకు రాజు. ఈయేట సంవత్సరాది శనివారమైనది కావున ఈయేటికంతకును శనియే రాజు. మేషసంక్రమణ మెన్నడగునో, అనగ (అఱవవారి) సౌరసంవత్సరాదిపండుగ నేవారమునాడు సంభవించునో ఆవారాధిపతి మంత్రియగును. ఈయేడు మేషమునందు చైత్ర బ॥ ౭. శుక్రవారము (౧౯౧౭, ఏప్రియల్ ౧౩ వ తేది) నాడు సూర్యుడు ప్రవేశించినాడు. అదియే మేషసంక్రమణము. ఆదినముననే అఱవల సంవత్సరాది. చిత్తినెల ౧ వ తేది. కావున శుక్రునకు ఈయేట మంత్రిపదము లభించెను. సింహమునందు సూర్యు డేవారమున బ్రవేశించునో ఆ వారాధిపతికి సేనాధిపత్యము వచ్చును. ఈయేడు సింహసంక్రాంతి శ్రావణ బ॥ ౧౦ గురువారము (౧౬ ఆగష్టు) నాడు తటస్థించినది. కావున గురుడు సేనాధిపతి. ఆర్ద్రానక్షత్రమందు సూర్యుడు ప్రవేశించు వారమునకు నధిపతి మేఘాధిపతి యనబడును. ఈయేట సూర్యుడు ఆర్ద్రా నక్షత్రమందు ఆషాఢ శు ౨ గురువారము (జూన్ ౨౧) నాడు ప్రవేశించినాడు. కావున నీయేటికి సేనాధిపత్యముతోబాటు మేఘాధిపత్యముగూడ గురునకు బ్రాప్తించినది. ఇట్లే కర్కటసంక్రాంతి, ధనుస్సంక్రాంతియొక్క వారాధిపులు క్రమముగ సస్యాధిపతియు ధాన్యాధిపతియు నగును. కర్కటసంక్రాంతి సోమవారము (ఆషాఢ బ॥ ౧౩ జూలై ౧౬)నాడును ధనుస్సంక్రాంతి శనివారము (మార్గశిర శు ౧, నవంబరు ౧౫) నాడును సంభవించినవి. కావున చంద్రుడు సస్యాధిపతియు, శని ధాన్యాధిపతియు నయ్యె.

పంచాంగములలోని భేదములు

ఇట్లు పంచాంగములలోని తిథ్యాదులు సూర్యచంద్రగ్రహుల గమనమును బట్టి చేయ్య బడిన యెడల నన్ని పంచాంగముల లోను ఒకే విధమున నేల చూపబడవు? కొన్ని పంచాంగములలో నొక విధముగను, మఱికొన్ని పంచాంగములలో మఱికొన్ని విధములుగను ఏల

చూపఁబడును? అని కొందఱు అడుగవచ్చును. ఇందునకుఁ దగినట్లు పింగళనామసంవత్సర పంచాంగములు ఆఱు ఇప్పుడు నాయొద్ద నున్నవి. ఆ యాఱింటిలోను సంవత్సరాది పండుగదినమునను, మరునాఁడును చూపఁబడిన తిథులు ఈక్రిందఁ జూపుచున్నాఁడను:—

	తేది	వారము	తిథి
ఆంధ్రపత్రిక పంచాంగము కృష్ణాజిల్లాలోని ముక్త్యాలకు గుణింపబడినది.	మార్చి ౨౪	శ.	ప్ర॥ ౩-౪౯
	౨౫	ఆ.	ద్వి॥ ౦-౧; తృ॥౫౭-౧౧
వేగాయమ్మపేట సంస్థానపంచాంగము రాజమహేంద్రవరమునకు గుణింపఁబడినది.	మార్చి ౨౪	శ.	ప్ర॥ ౪-౪౬
	౨౫	ఆ.	ద్వి౦-౫౯, తృ౫౬-౫౦
నిమ్మగడ్డవారి పంచాంగము. ఎచ్చటికి గుణించినదిలేదు. బహుశః గుంటూరు జిల్లాలోని ఒకానొక గ్రామమునకై యుండును.	మార్చి ౨౪	శ.	ప్ర॥ ౩-౩౯; ద్వి॥౫౯-౫౭
	౨౫	ఆ.	తృ॥ ౫౬-౪౪
శృంగేరి పంచాగము బెంగుళూరునకు గుణించినట్లు కానవచ్చుచున్నది.	మార్చి ౨౪	శ.	ప్ర॥౩-౨౪, ద్వి॥౫౯ ౫౦
	౨౫	ఆ.	తృ॥ ౫౬-౧౨
హాలండుకో వారి డైరిపంచాగము (చెన్నపట్టణము.)	మార్చి ౨౪	శ.	ప్ర॥౩-౪౦, ద్వి॥౫౯-౫౩
	౨౫	ఆ.	తృ॥ ౫౬-౪౦
స్వామి కణ్ణుగారి ౨౦౦ యేండ్లత్ర్యంగము (ఉజ్జయినికి గుణింపఁబడినది)	మార్చి ౨౪	శ.	ప్ర॥౩-౩౦, ద్వి॥౫౯-౩౦
	౨౫	ఆ.	తృ॥ ౫౭-౦

ఇట్లీ పంచాంగములలో నొకటి మఱియొకదానితో తిథుల ప్రారంభాంతకాలములను గూర్చి కలియుట లేదు. సూర్యచంద్రులగతి భూమి కంతకును సామాన్యము. సూర్యచంద్రాదులు ఆకాశమునందు నియమిత స్థలమును ఏకక్షణమున నాక్రమింతురేగాని రాజమహేంద్రమువారి కొకటొక్కసారి, గుంటూరువారి కొకటి కింకొకసారి, బందరువారి కొకటి కింకొకసారి యాక్రమింతురా? యని కొందఱు అడుగవచ్చును. అట్లు కాదు. సూర్యచంద్రాదుల గమన మందఱకును సామాన్యమే గనుక తిథు లన్నిప్రదేశములవారికిని ఏకకాలమందే ప్రారంభించును. కాని తిథుల మొదలు నుండి సూర్యోదయ కాలమునుండి లెక్కవేయుచున్నందునను, సూర్యోదయ మన్నిచోట్లను ఏకకాలమునందుఁ గాదు గనుకను వేఱువేఱు స్థలముల విషువచ్ఛాయలు (రేఖాంశములు Longitudes) ల ననుసరించి లెక్క వేయగా తిథులు వేఱు వేఱుగవచ్చును. ఒకానొక స్థలమును గుర్తుగ నుంచుకొనిన యెడల దానికిఁ బశ్చిమమున నున్న స్థలముల ఆలస్యముగ సూర్యుఁ డుదయించుటయుఁ దానికిఁ దూర్పున నున్న స్థలములందుఁ ద్వరగ నుదయించుటయు సంభవించును. మనవారు లంక, ఉజ్జయిని, కురుక్షేత్రముల మీఁదుగఁ బోవు రేఖను శూన్య విషువిచ్ఛాయా మధ్యరేఖ (0° degree of Longitude) గ నెంచియుండిరి.* కావున మన జ్యోతిష్కులు మొదట ఉజ్జయినికి లెక్కవేసికొని, తరువాత తమగ్రామము ఉజ్జయినికిఁ దూర్పున నున్నయెడల ౧° అంశమునకు ౨౦ విగడియల (౮ నిమిషముల) వంతున కలుపుదురు. పడమర నున్న తీసివేయుదురు. ఇట్లు వీలు ననుసరించి యొకప్పుడు కలిపెదరు. ఒకప్పుడు, తీసివేయుదురు. ఇప్పటి పాశ్చాత్య జ్యోతిష్కులు గ్రీనిచ్ పట్టణపు విషువచ్ఛాయను ఆధారము చేసికొని, లెక్క చేసెదరు, దేశపటముల వ్రాసెదరు.

నిజముగా విచారించిన యెడల గ్రామగ్రామమునకు వేఱువేఱు పంచాగముండవలయును. చిన్నదగు జిల్లాకు నొక పంచాంగమైనను ఉండవలయును. అట్లయినఁగాని శ్రాద్ధాది క్రియలయందు నమ్మకము కలవారి పిండాదులు వారి వారి పూర్వులకు ముట్టనేరవు. ఒక దినము తద్దినమైన మఱియొక దినము తద్దినము పెట్టుట సంభవించును.

వేఱు వేఱు పంచాగములలో తిథులు భేదముగ వచ్చుటకు, దేశభేదముగాక మఱికొన్ని కారణములు కూడఁగలవు. కొందఱు పంచాంగకారులు సూర్యసిద్ధాంతమును అనుసరించి లెక్కలు వేయుదురు. మఱికొందఱు ఆర్యసిద్ధాంతమునుబట్టి వేయుదురు. ఇటీవల కొందఱు

* "యల్లంకోజ్జయినీ పురోపరి కురుక్షేత్రాదిదేశాన్ స్పృశత్ ; . . సా మధ్యరేఖా స్మృతా" — భాస్కరాచార్యులు.

దృగ్గణిత పంచాంగములని, నాటికల్ అల్మనాక్ (Nautical Almanack) అను దానినిబట్టి లెక్కలువేసి పంచాంగము ప్రకటింతురు. అందలి ప్రతి విషయమును దృక్ప్రత్యయమునకు సెకనుల విభేదముకూడ లేకుండగ వచ్చును.

మన పంచాంగములు గుణించు పద్ధతి యేర్పడి యెన్నియో వందల సంవత్సరములయినది. దృక్ప్రత్యయమును బట్టి దానిని అప్పటినుండి సంస్కరించిన వారు లేరు. పాశ్చాత్యజ్యోతిషశాస్త్రము, ఒక సెకనులో నూరోవంతు కాలముకూడఁ దప్పకుండ నాకాశమునందు గ్రహాదికముల స్థానమును జూపునంత పరిపూర్ణావస్థకు వచ్చినది. కావున వారి శోధనలను గ్రహించి, మన పద్ధతిలో నిముడ్చుకొని పంచాంగాదికములు గుణించునపుడు గ్రహాదికముల స్థితులలోఁ జేయవలసిన సంస్కారములను ఏర్పాటుచేసినఁగాని మన పంచాంగములు వ్యవహారమునకుఁ బనికి వచ్చినను క్రియాకర్మలకుఁ బనికి రావని పెక్కు విద్వాంసుల, మతాభిమానుల యభిప్రాయము. వెనుకఁ గొన్ని యేండ్ల క్రింద పంచాంగ శోధనముకై పద్ధతు లేర్పఱుచుటకు పూర్వపు శ్రీ శృంగగిరి శంకరాచార్యుల వారొక సంఘమును (కమిటీని) ఏర్పాటుచేసియుండిరి. తరువాత నా సంఘమువా రింత వఱకును ఏమిచేసినది తెలియ లేదు.

స్వరాజ్యమార్గప్రతీక్ష

కనుపర్తి మార్కండేయశర్మ గారు

అహోరాత్రం సత్వా జఠరపిఠరీపూరణకృతే
పతత్యేతత్కష్టం కథమపి కదన్నం మమ ముఖే
కదా౽౽కంఠం భోక్ష్యే ససుతలలనో౽హం సుఖమిహ
స్వరాజ్యం రాష్ట్రే౽స్మిన్నయనసరణిం యాస్యతి కదా.

అహో హా వస్త్రం పాత్రం శయన మశనం చాపి నిఖిలం
విదేశీయై ర్వ్యాపృష్టం బహువిధపదార్థై ర్మమ గృహమ్
కదా జీవిష్యామి స్వజనరచితై ర్వస్తుభి రహం
స్వరాజ్యం రాష్ట్రే౽స్మిన్ నయనసరణిం యాస్యతి కదా.

పఠిత్వా చాంగ్లానాం గిరమపి తయా సర్వవిషయా
నధీత్యాపన్నోయం భృశ మహహ కార్శ్యం మమ తనుః
భవిష్యంతి స్వీయా గిర ఇహ కదా వశ్యవిషయాః
స్వరాజ్యం రాష్ట్రేస్మిన్ నయనసరణిం యాస్యతి కదా.

కదా కృత్వా శస్త్రై రహమిహ నిజం రక్షణ మపి
ముదా సామ్రాజ్యార్థే రిపుభి రభియోత్స్యే విగతభీః
కదా ద్రక్ష్యే శూరోచితపదభుజో బాంధవగణాన్
స్వరాజ్యం రాష్ట్రే౽స్మిన్ నయనసరణిం యాస్యతి కదా.

శునోవృత్తిం హిత్వా స్వభుజబల మాశ్రిత్య పరతో
వినా తేజోభంగం దిశిదిశి చరిష్యామి సతతమ్
కదా దేశై శ్చాన్యై ర్మమ భరతభూ రేష్యతి తులాం
స్వరాజ్యం రాష్ట్రే౽స్మిన్ నయనసరణిం యాస్యతి కదా.

విశంకం వక్ష్యామః సదసి సుఖదుఃఖానినుకదా
తథా వర్తిష్యత్యేషా పునరపి కదా ముద్రణకలా
ప్రసన్నా సత్వాఢ్యా పునరపి కదా వాఙ్మయనదీ
స్వరాజ్యం రాష్ట్రే౽స్మిన్ నయనసరణిం యాస్యతి కదా.

కదా నో నేతార శ్చిరతరపరిశ్రాంతకరణా
యథేచ్ఛం స్వీకుర్యుః సకలజనుషో విశ్రమసుఖమ్
కదా ద్రక్ష్యం త్యేవంవిధసుదిన మార్యా నిజదృశా
స్వరాజ్యం రాష్ట్రే౽స్మిన్ నయనసరణిం యాస్యతి కదా.

యదా౽జ్ఞానధ్వాంతం ప్రవిలయముపేయా జ్జనపదాత్
యదారోక్ష్య త్యంతఃకరణభువి నిస్స్వార్థవిటపీ
యదా దేశప్రీతి శ్శిశుయువతిషు స్యా దపి పరా
స్వరాజ్యం రాష్ట్రే౽స్మిన్ నయనసరణిం యాస్యతి కదా.

ప్రస్తావన

ఓమ్ నమః ప్రణవార్థాయ శుద్ధజ్ఞానైకమూర్తయే - నిర్మలాయ ప్రశాన్తాయ దక్షిణామూర్తయే నమః.

భగవల్లీలలు విచిత్రములు. సృష్టిస్థితిలయములు భగవల్లీలావిలాసములు. విశ్వప్రవృత్తికి సృష్టిస్థితిలయములు సాధనములు. విశ్వవికాసమునకు సృష్టివలె లయమును సాధనము. విశ్వమునందు నిరంతరము ప్రవృత్తి నివృత్తి మార్గము లప్రతిహతముగ దివారాత్రములవలె పర్యాప్తంబు లగుచున్నవి. ప్రవృత్తియందు నివృత్తి నివృత్తియందు ప్రవృత్తి గోచరములు. సప్తలోకములు నవగ్రహములు అసంఖ్యాకములైన తారకాగణంబులు పంచభూతంబులు జీవజాలంబులు ప్రవృత్తినివృత్తిమార్గబద్ధంబులు. పరమాణువునందును మహత్తునందును అనుక్షణమును ప్రవృత్తియును నివృత్తియును పారంపర్యముగ కలుగుచున్నవి. ప్రవృత్తికి నివృత్తికి ఆద్యంతములు లేవు. విశ్వమునందు ప్రతిపదము ప్రవృత్తికి నివృత్తికి కేంద్రస్థానమై వికసించుచున్నది. సృష్ట్యాదినుండియు ననేక గోళములు మాయమైనవి. ఖండములు జలమయములైనవి. మహాసముద్రములు ఖండములైనవి. లోకప్రవృత్తి నిరవధికముగ విశ్వవికాసమునకు కారణం బగుచున్నది. సృష్ట్యాదినుండియు ననేకకల్పములు మన్వంతరములు యుగములు వత్సరంబులు గతించినవి. లోకప్రవృత్తి యంతయు సర్వేశ్వరుని చిద్విలాసమునందు గోచరం బగుచున్నది. ఈ మహావిలాసంబునం దొక యేటి వృత్తాంతము పరమాణువువలె నుండును. కాని, మానవుల కిదియే మహామేరువు. మహామేరువునందువలె నణువునందును విశ్వతత్త్వము ప్రతిష్ఠమై విరాజిలుచుండును. ఒక యుగచరిత్రమునందువలె నొక వత్సరచరిత్రమునందును విశ్వలక్షణంబులు విలసితంబులై యుండును. నలనామసంవత్సరముతో సృష్ట్యాదినుండియు ౧౯౫౫౮౮౫౦౭౮ సంవత్సరములు ముగిసినవి.

కాలమహాస్రవంతియం దొక సంవత్సరము లీనమైనది. నల సంవత్సరము ముగిసి పింగళ సంవత్సరమారంభమైనది. నల సంవత్సరఫలము శాంతి సుఖము సంతృప్తి యని నిర్ణయింపబడినది. కాని, ఫలము విపరీతమైనది. సంగ్రామ దావానలము వ్యాపించినది. ప్రజాపీడ గతసంవత్సరమునందు వర్ధిల్లినది. బ్రహ్మసంవత్సర ఫలము నామస సంవత్సర ఫలమును మించినది. బ్రహ్మషట్కమునందలి రెండవ సంవత్సరమునం దైనను లోకమున శాంతి స్థాపనకు మార్గ మనుటకు సూచనలు కనుపించుట లేదు.

శ్లో. పింగళాబ్దే క్షితిక్షితి గర్వఖర్వసస్యార్ఘవృష్టయః
రాజానో నిక్రమాక్రాంతాం భుంజంతే శత్రుమేదినీం.

పింగళ సంవత్సరమునకు శని రాజు. ధాన్యాధిపతి అశ్వాధిపతి రసాధిపతి — ఫలము రాజక్రోధము దుర్భిక్షము అశ్వనాశము; శుక్రుండు మంత్రి నీరసాధిపతి — ఫలము సువృష్టి భోగము ఫలవృద్ధి; గురుడు సేనాధిపతి మేఘాధిపతి అర్ఘాధిపతి నృపాధిపతి అజ్ఞాధిపతి — ఫలము ధర్మప్రవృత్తి సువృష్టి రోగనాశనము ప్రజాపోషణము; చంద్రుడు సస్యాధిపతి లోహాధిపతి వ్యవహారాధిపతి — ఫలము సస్యవృద్ధి ఫలవృద్ధి వ్యాపారవృద్ధి; బుధుడు రసాధిపతి ద్రవ్యాధిపతి — ఫలము రసవర్గమునకు హాని ద్రవ్యహాని; సూర్యుడు నీరసాధిపతి నరాధిపతి కోశాధిపతి — ఫలము ఖనిజాభివృద్ధి ద్రవ్యనాశనము.

పింగళ సంవత్సరమునకు సామాన్యఫలము సంతృప్తికరము గాదు. అశుభుడైన శని రాజు ధాన్యాధిపతి. శుభుడైన గురుడు సేనాధిపతి. శుక్రుడు మంత్రి. సామాన్యఫలము శత్రుదేశాక్రమణము సంగ్రామము అత్యర్ఘము. పింగళ సంవత్సరమునందు మహాసంగ్రామ ప్రభావము లోకవ్యాప్తము గావచ్చును. జనులు యుద్ధ వ్యాధి తస్కరాదుల పీడలకు లోనగుదురు. వెలలు పెరుగును. బ్రహ్మవత్సరంబైన పింగళసంవత్సరాంతము

నను సర్వేశ్వరుఁడు లోకక్షయకారణం బైన రౌద్రావతారంబును చాలించి సౌమ్యాకారమును వహించుఁగాత !

స్వవిషయము

కార్యారంభము సుకరము. కార్య నిర్వహణము దుష్కరము. కార్యఫలము ప్రయత్నాయత్తము దైవాధీనము. ఆంధ్రవారపత్రిక బొంబయి నగరమున కీలక సంవత్సర భాద్రపద శుద్ధ ౧౪ బుధ వాసరంబు నందు జనన మొందినది. జనన కాల గ్రహస్థితి బాగుగ నున్నది లేనిది కాలము నిర్ణయింపఁగలదు. పత్రికాప్రచురణారంభమునందు పేరాసలు కలిగినవి. ఆంధ్రభాషయందు విశేష వ్యాపకము గల వార్తాపత్రికను ప్రచురించుట సులభ మను నమ్మకముతో పత్రికా ప్రచురణ మారంభింపఁ బడినది. పత్రికకు ఎనిమిదేండ్లు నిండినను సంకల్పము మాత్రము సఫలము గాకున్నది. ఇతర రాష్ట్రములందు వేలకొలఁది గ్రాహకులు గల కేసరి వంగభాషి హితవాది సంజీవని గుజరాతి మొదలగు దేశభాషా పత్రికలు గలవు. ఆంధ్రభాష దేశభాషలందు మూఁడవ భాషగ నున్నది. అయినను ఆంధ్రభాషకు విశేషమైన వ్యాపకము గల పత్రికను గనెడి భాగ్యము నేఁటికిని కలుగలేదు. ఆంధ్రవారపత్రిక అయిదేండ్లు బొంబయియందు ప్రచురింపఁబడినది. నాలుగేండ్లనుండి చెన్నపురియందు ప్రచురింపఁబడుచున్నది. పత్రికాభివృద్ధి సంతృప్తికరము గాదు. ఆంధ్రులు 220 లక్షలు కలరు. పదివేల చందాదారులు గల పత్రిక యొకటియైనను మన మాతృభాషయందు లేకుండుట విషాదకరము. మన మాతృభాష ఆ నోమును నోచుకొనఁగల భాగ్యమెప్పుడు కలుగునో తెలియకున్నది. ఆంధ్రభాష లోపము లేకుండుట కితర దేశభాషలకుఁ గల ప్రముఖత నాంధ్రభాషకును కలుగునటుల ఆంధ్రలోకము పాటుపడుట ధర్మము. లోకమునందు ప్రజావికాసము భాషావికాసముపై నాధారపడియుండును. భాష వికసించినపుడు ప్రజలు ప్రాకృతస్థితిని విడిచి ప్రజ్ఞావంతులై స్వధర్మనిర్వహణమునకు తగియుందురు. ఆంధ్రులు మాతృభాషను యథాశక్తిని సేవచేసి కృతార్థులయ్యెదరుగాత !

ఆంధ్ర దైనిక పత్రిక

ఆంధ్రదైనికపత్రిక ఆనందసంవత్సర చైత్ర శుద్ధ షష్ఠి దివసంబున చెన్నపురియం దారంభింపఁబడినది. దైనికపత్రికకు మూఁడేండ్లు నిండినవి. నాల్గవ యే డారంభమైనది. దైనికపత్రిక యొక్క ఆరంభదశయందే లోకవ్యాప్తమైన మహాసంగ్రామ మేర్పడినది. యుద్ధారంభమునందు పత్రికాపాఠకుల సంఖ్య విపరీతముగ పెరిగినది. యుద్ధము పరిపాటి యైనకొలఁది ప్రజలకు పత్రికా పఠనమునందుఁ గల యుత్సాహము తగ్గినది. దైనికపత్రికవలన దేశమునకును భాషకును ఉపకృతి కలుగు నను నాశతో నాంధ్రవారపత్రికకు తోడుగ దైనికపత్రికను సయితము ప్రకటించుట కేర్పాటులు చేయఁ బడినవి. మూఁడేండ్లుగ నిరంతరాయముగ దైనికపత్రిక ప్రచురింపఁబడుచున్నది. కాని, పత్రికవలన దేశమునకు భాషకు కలిగిన ప్రయోజనము వ్యయప్రయాసముల కనురూపముగ నున్న దని తోఁచుట లేదు. ఆంగ్లవిద్యావంతుల కాంధ్రపత్రికయం దభిరుచి లేదు. జనసామాన్యమునకు విద్య లేదు. దైనికాంధ్రపత్రికాపఠనము ప్రజలకు పరిపాటి కాలేదు. విద్యావంతుల కభిమానము లేదు. ఆంగ్లపత్రికలకుఁ గల వ్యాసలేఖకులు లేఖకులు పోషకులు గ్రాహకులు పాఠకులు ఆంధ్రపత్రికలకు లేరు. పత్రికానిర్వహణము విశేష మైన వ్యయప్రయాసములతోఁ గూడియున్నది. సకలవిషయము లాంగ్లభాషయం దుండును. తంత్రీవార్తలు వ్యాసములు ఉపన్యాసములు నివేదికలు సభాకార్యక్రమములు ఆజ్ఞాపత్రములు శాసనములు శాసనసభా వ్యవహారములు సర్వ వ్యవహారములును ఆంగ్లభాషయం దుండును. ఆంగ్లపత్రికలాంగ్లభాషయం దున్న విషయము నున్న విధమున కూర్చి ముద్రించును. దేశభాషల కనువాదీకరణము దుర్భరము. ఆంధ్రభాషానువాదము సులభసాధ్య మైన కార్యము కాదు. భావములు నూతనములు. పరిభాష స్వల్పము. సమర్థులైన యనువాదకులు దుర్లభులు. దేశభాషా పత్రికల కాంగ్లభాషా పత్రికలకంటెను రెట్టింపు శ్రమ గలదు. శ్రమ యధికమైనను లాభము శూన్యము. గా

వము శూన్యము. యుద్ధమువలన కాగితముల వెల మూడురెట్లు పెరిగినది. మూడురెట్లు వెల పెట్టినను కాగితములు దొరకుట లేదు. ఆంధ్రదైనికపత్రిక కేర్పఱచిన 15 రూప్యముల చందాయందును 10 రూప్యములు కాగితములకు వ్యయ మగుచున్నవి. పోస్టు ఖర్చులకు తక్కిన 5 రూప్యము లగుచున్నవి. తంత్రీవార్తలకై సంవత్సరమునకు 10,000 రూప్యములు వ్యయ మగుచున్నవి. ఇట్టి పరిస్థితులందు పత్రికానిర్వహణము సకలవిధముల దుర్భర మగుచున్నది. అయినను దైవానుగ్రహమువలనను ఆంధ్రదేశ బాంధవుల యాదరణమువలనను పత్రిక నిర్విఘ్నముగ జరగుచున్నందులకు పత్రికానిర్వాహకులు కృతజ్ఞులు. పత్రికోపయోగమును పత్రికావ్యాపనమును అభివృద్ధి చేయు బారము వహించుచున్న యాంధ్రమహాజనులు యథాశక్తిని పత్రికాభ్యుదయమునకు సాయపడుటకు ప్రార్థితులు.

పింగళ సంవత్సరాది సంచిక

ఆంధ్రపత్రికయొక్క వ్యాపనమునకు సంవత్సరాది సంచికలు కొంతవఱకు తోడ్పడుచున్నవి. పత్రికాప్రచురణము పత్రికా నిర్వాహకులపై నాధారపడియున్నను సంవత్సరాది సంచికా ప్రచురణము భాషాభిమానుల సాహాయ్యముపై నాధారపడియున్నది. సంవత్సరాదిసంచికోపయోగమునకు భాషాభిమానుల యమూల్యములైన వ్యాసములే సాధనములు. లేఖకుల సహాయము లేనపుడు సంవత్సరాది సంచిక నిస్సారమై నిరుపయోగ మగుచున్నది. సంవత్సరాది సంచికను సకాలమునకు మంచి వ్యాసములతో ప్రచురించుటకు ప్రతియేటను ప్రయత్నములు చేయబడుచున్నవి. ప్రయత్నము లుచితరీతిని సఫలము గాకుండుటకు విచారము కలుగుచున్నది. ఫాల్గుణ మాసాంతమువఱకును వ్యాసములు చేరుచుండుటవలన సంవత్సరాది దినమునకు సంవత్సరాదిసంచికను ప్రచురించుట దుర్లభ మగుచున్నది. వ్యవహారనిమగ్నులైన మహాజనులకు వ్యాసములను వ్రాయుటకు తగిన యవకాశము కలుగుట కష్టము. అయినను సంచికోపయోగము సంచికాప్రచురణము వ్యాసలేఖకులపై నాధారపడియుండును. కావున, ముందు ముందు లేఖకులు శ్రద్ధ వహించి వ్యాసములను వ్రాసి పంపిన సంచికయు సంవత్సరాదికి వెలువడుటకు తగు సాధనములు కలుగును. భాషాభిమానులు ఈ విధమున సంచికోపయోగమును సిద్ధపఱచ సహాయము చేయుటకు ప్రార్థితులు.

ఇరువదవ శతాబ్దారంభమున లోకమునకు నూతనయుగ మేర్పడినది. ఆ యుగమునకు వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము ప్రజాస్వామ్యత్వము ఫలములుగ కలుగగలవు. సంవత్సరాది సంచికలయందలి వ్యాసములను చదివినపుడు లోకము నావరించిన యీ భావగ్రహణము పరిస్ఫుట మగుచున్నది. మనము పరిశీలించినచో నారంభమైన స్వాతంత్ర్యము సమానత్వము సౌభ్రాతృత్వము మున్నగు భావములు వర్ధమానయుగమునందు పరిపక్వము నొందు దినములు లోకమునందంతటను కలుగుచున్నవి. సకల సంస్థాపనలను అప్రతిహతముగ నాశనము చేయుచున్న మహాసంగ్రామము శాంతసభా నిర్ణయమునకు సహస్రవిధముల తోడ్పడుచున్నది. మహాసంగ్రామమువలన రాజ్యాంగ భావవాతావరణమునందు ప్రచండమైన పరివర్తనం మేర్పడినది. ప్రాచీనభావము లన్నియు సమూలముగ నశించుచున్నవి. లోకరాజ్యాంగములను నూతన వాతావరణ మావహించినది. నూతన వాతావరణబలము సకల రాజ్యములందును వివిధవ్యవస్థలందును గోచర మగుచున్నది. రాజ్యాంగవాతావరణమునందు కలిగిన భావపరివర్తనము భరతఖండమునందు మహాప్రవాహమువలె వ్యాపించుచున్న స్వరాజ్యాందోళనమునందు వ్యక్త మగుచున్నది. పింగళసంవత్సరాదిసంచికయందలి వ్యాసములలో స్వరాజ్యభావము ప్రముఖముగ నున్నది. లోకవికాసమునకై ప్రతియుగము నందును యుగధర్మవికాసమునకు సదృశమైన భావము లుదయించి వ్యాపించుచుండును. మహానుభావులు యుగధర్మమును గ్రహించి యుగధర్మవికాసమునకై వారి విద్యావివేకసంపదలు వినియోగించి ధన్యవాదములను పడయుదురు. మహానుభావులు ప్రతిపాదించిన భావములు కాలక్రమమున జనామోదమును పడయుచుండును. పింగళ సంవత్సరాదిసంచికయందలి వ్యాస

ములు భరతఖండమునందు క్రమవికాసమును పొందుచున్న రాజ్యాంగాందోళనమునకు నిదర్శనములుగ నున్నవి. స్థానికస్వపరిపాలనమునకు ముఖ్యాధారమైన భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రవిభాగవిషయము వ్యాసములయందు చర్చింపఁబడిన ముఖ్యాంశము. వ్యాసములను చదువునపు డాంధ్రలోకమందు వికాసమును పొందుచున్న రాజ్యాంగభావపరివర్తనము గ్రాహ్యమగుచున్నది.

పింగళసంవత్సరాది సంచికయందు 46 గద్యాత్మకములు 28 పద్యాత్మకములు మొత్తము 74 వ్యాసములు ప్రచురింపఁబడినవి. అందు 7 రాజకీయమునకు సంబంధించినవి, 6 ఆంధ్రోద్యమమునకు సంబంధించినవి, 8 భాషకు సంబంధించినవి, 47 ఇతర విషయములకు సంబంధించిన స్థానికస్వపరిపాలనము గ్రామపంచాయతులు గ్రామవ్యవస్థలు మొదలగు విషయములు సకాలమునకు చేర కుండుటచే ప్రచురింపఁ జాలనందులకు చింతిలుచున్నాము. భావభరితమైన పద్యావళియును గలదు.

చిత్రపటములు

పింగళి సంవత్సరాది సంచికయందు 109 చిత్రపటములు 7 రంగుల పటములు 8 రంగుల దేశపటములు 40 ఇతర పటములు ప్రచురింపఁబడినవి. గత సంవత్సరంబునందును మహాసంగ్రామము ముఖ్యమైన విషయము గాన యుద్ధమునకు సంబంధించిన వివిధములైన చిత్రపటములు ప్రచురింపఁబడినవి. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యాంతర్భాగములైన వలస రాజ్యముల రంగుల చిత్రపటములు ప్రచురింపఁబడినవి.

ముఖపటము

కొన్ని మార్పులతో పరీధావిసంవత్సరాది సంచికయందు ప్రచురించిన ముఖపటమే తిరిగి ముద్రింపఁబడినది. కారణము యుద్ధము, కాగితముల కఱవు.

వందనములు

సంవత్సరాది సంచికకు అమూల్యములైన వ్యాసములను వ్రాసి మా యుద్యమమును సఫలము చేయుచు దేశాభ్యుదయమునకును భాషాభ్యుదయమునకును జాతీయవికాసమునకును తోడ్పడిన మహాజనులకు వందనశతంబులు. ప్రచురణయోగ్యములైన చిత్రపటములను పంపిన మహాజనులకును ఇతరవిధముల సంవత్సరాది సంచికను ప్రచురించుటకు తోడ్పడిన దేశబాంధవులకును అనేక వందనంబులు. అవకాశము లేక చేరిన వ్యాసములను చిత్రపటములను సమగ్రముగ ముద్రింపఁజాలనందులకు చింతిలుచున్నాము. ప్రేషకులు మన్నించుటకు ప్రార్థితులు.

ఉపసంహారము

యుద్ధమువలన కాగితములు దొరకుట దుర్లభమైనది. ఆఱు రూప్యముల వెల గల కాగితముల రీము ఇరువది రూప్యములకు విక్రయింపఁబడుచున్నది. చిత్రఫలకములను ప్రచురించెడి కాగితముల ధర నాలుగురెట్లు పెరిగినది. ముఖపటమును ప్రచురించెడి కాగితముల ధర రంగుల ధర మూఁడురెట్లు పెరిగినది. వెల హెచ్చినను సమయానుకూలముగ కాగితములు దొరకుటయును దుర్లభమగుచున్నది. ఈ విషమదశయందు సంవత్సరాది సంచికయందలి పుటల సంఖ్య అనివార్యముగ తగ్గినందుల కాంధ్రమహాశయులు మన్నించుటకు ప్రార్థితులు. వ్యాసముల సంఖ్య తగ్గుటకు ప్రచురణయోగ్యములైన వ్యాసములు లేకుండుటయు నొక ముఖ్యకారణము. పాఠకమహాశయులు ప్రచురణమందుఁ గల సాధకబాధకములను గమనించి పింగళసంవత్సరాది సంచికయందుఁ గల గుణములను గ్రహించి దోషములను మన్నించుటకు ప్రార్థితులు. పింగళసంవత్సరమునందు సంగ్రామదావానలము శాంతించి లోకమునందు శాంతి స్థాపితమై, ఆంధ్రప్రపంచమునకును భరతఖండమునకును బ్రిటిషు సామ్రాజ్యమునకును లోకమునకును కామితార్థములను సర్వేశ్వరుఁ డుచితరీతి ననుగ్రహించుఁగాత!

గతసంవత్సరవృత్తాంతము

లోకచరిత్రయందు రాక్షస సంవత్సరమువలెనే నల సంవత్సరమున నైతము లోకావృతమై, మహాసంగ్రామచరిత్రము ప్రముఖము. పరమేశ్వరుఁడు లోకమునందు ధర్మము లుప్తమైనపుడు ధర్మసంస్థాపనార్థమై నానావతారంబులను దాల్చుచు ధర్మోద్ధరణము చేయుచుండు నను గీతోపదేశంబునకు వర్తమానమహాసంగ్రామము పరమప్రమాణము. విశ్వవ్యాప్తమైన ధర్మస్వరూపగ్రహణము దుర్లభము. సృష్టియందును స్థితియందును ప్రళయమునందును ధర్మస్వరూపము భిన్నాకృతులను గోచరంబగుచుండును. లోకస్థితియందు అధర్మము ప్రబలినపుడు బలసంపదలు లోకవికాసమునకుఁ గాక లోకవినాశమునకు కారణంబు లగును. బలము పరహితమునకుఁ గాక పరపీడనమునకు కారణ మగును. సంపదలు సంరక్షణంబునకుఁ గాక భోగంబులకు సాధనంబు లగును. లోకమునందు ధనబలదేవతల కుచ్ఛదశ కలిగినపుడు ధర్మదేవతకు నీచదశ సంప్రాప్త మగును. నీచదశయం దున్న ధర్మదేవత నుద్ధరించి ధర్మమును స్థాపించుటకై లయము సాధనం బగుచున్నది. జననమునకు మరణము సాధనము. మరణమునకు జననము ప్రయోజనము. విశ్వపరిణామమునకై సృష్టిలయము లెడ తెంపు లేక దివారాత్రములవలె ప్రవర్తించుచున్నవి. విశ్వేశ్వరుఁడు విశ్వవికాసమునకై ఒక యుగమునందు బ్రహ్మరూపమును ఒక యుగమునందు రుద్రరూపమును దాల్చుచుండును. విశ్వేశ్వరునకు బ్రహ్మరుద్రావతారములు భిన్నావస్థలు గాని విరుద్ధాకృతులు గావు. లోకవికాసమునకు మహాపరివర్తన మవశ్యమైనపుడు విశ్వేశ్వరుఁడు మహాసంగ్రామరూపమును దాల్చి మహాలయము చేయుచుండును.

నూతనభావోదయము

పదునెనిమిదవ శతాబ్దమునందు పాశ్చాత్యదేశములలో మహాతృష్ణ జనించినది. తృష్ణకు మితిపరిమితులు లేవు, ఆద్యంతములు లేవు. పది కోట్లు గల శ్రీమంతుఁడు నూరు కోట్లు కాసపడును. ఏకఖండాధిపతి యైన మహాచక్రవర్తి పంచఖండాధిపత్యమున కాసించును. ఈ పేరాస మహాదుఃఖపరంపరలకు కారణం బగుచున్నది. [illegible] బ్బంబులు [illegible] ఒకము యూరోపుఖండ [illegible] నుపయోగించు [illegible] మించెను. దేశసంపదలను [illegible] ప్రాణంబులను [illegible] స్వాపూరణంబునకై [illegible] యముగ వినియోగించెను. ప్రజ [illegible] తప్పులైన ప్రజలయందే [illegible] బంగారమును సంపుపలెను [illegible] ముదియించినది. ఆ ప్రకాశమునకు ఫలము [illegible] ప్రారంభము.

సంరంభ కారణంబులు

పందొమ్మిదవ శతాబ్ద [illegible] యూరో [illegible] ప్రజ [illegible] భావములు [illegible] సమాజసిద్ధము [illegible] స్వాతంత్ర్య [illegible] సత్యము సిద్ధాంతములుగ స్థాపింపఁబడెను. పందొమ్మిదవ శతాబ్ద [illegible] స్వాతంత్ర్య సమానత్వ భావములు [illegible], పాశ్చాత్య రాజ్యములందు [illegible] మానము గాక మతాభిమానము గాక [illegible] మానము [illegible]. ఆ యభిమానములే వర్తమాన మహాసంగ్రామరూపమున [illegible]. ఆ యభిమానము [illegible], ఆ సిద్ధాంతములు [illegible] లగుటచే వర్తమానమహాసంగ్రామ మవశ్యమైనది. పందొమ్మిదవ శతాబ్ద మధ్యభాగమున యూరోపుఖండమునం దుదయించిన మహాతృష్ణకు రాజ్యవ్యాపనము వ్యాపారవ్యాపనము ధనసమీకరణము పరిశ్రమల నిర్మాణము ఫలము లని [illegible]. ఆ ఫల ప్రాప్తికై యూరోపురాజ్యములకు విపరీతమైన స్పర్థ యేర్పడినది. ఒక రాజ్యము వేఱొక రాజ్యమును సైన్యమునందును వ్యాపారమునందును సంపదలందును విజ్ఞానమందును మీఱుటకు సమకట్టినది. స్పర్థయందు విజయమునకు బల మవశ్యము. బలము ప్రజాధీనము. ప్రజాపోషణము భాగ్యాధీనము. భాగ్యములు వ్యాపారపరిశ్రమలవలన సాధ్యములు. యూరోపు ఖండమునందు పందొమ్మిదవ శతాబ్దమున ప్రజాభివృద్ధి విశేషముగ కలిగినది. ప్రజాభివృద్ధికి తగిన యోగ్యత

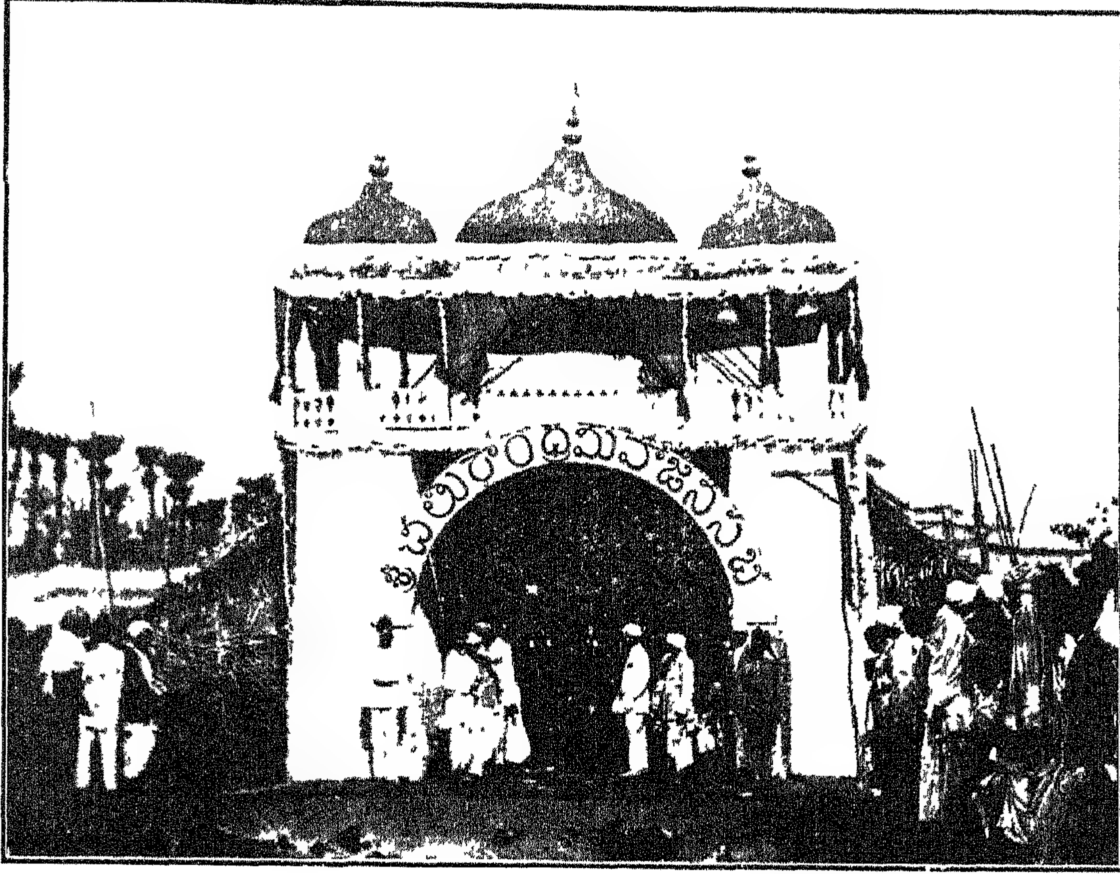
పదార్థములను యూరపుఖండమునందు పండించుటకు స్థలము లేగు. ప్రజలకు సహనము లేదు. ప్రజలు జీవించుటకు వాణిజ్యపరిశ్రమలు సాధనంబు లైనవి. వాణిజ్యవ్యాపనమునకును పరిశ్రమల విజృంభణమునకును విదేశవ్యాపారము పరదేశాక్రమణము ముఖ్యావశ్యకములు. విదేశవ్యాపారము వ్యాపారలోభమునకును మహాపరిశ్రమనిర్మాణము ద్రవ్యవ్రాతంబుల సంఘర్షణంబునకును కారణంబు లైనవి. వ్యాపారలోభము ద్రవ్యవ్రాతముల సంఘర్షణము ప్రజలయందు దశాంతిని కలిగించినవి. ఒక దిక్కున సకలైశ్వర్యసంపన్ను లైన శ్రీమంతుల వర్గము, వేఱొక దిక్కున నిరాధారు లైన వ్రాత వర్గము. పదార్థోత్పత్తికి సాధనంబు లైన ద్రవ్యవ్రాతంబులకు స్వదేశంబులందును పదార్థోత్పత్తికి సాధనం బైన సహజపదార్థలాభంబునకై విదేశంబులందును పాశ్చాత్యరాజ్యములకు సంరంభ మేర్పడినది. సంరంభమునందు విజయప్రాప్తికై పాశ్చాత్యరాజ్యములు బలముల నాయత్తము చేసినవి. వాణిజ్యసామ్రాజ్యమున కాంగ్లేయులు పరిశ్రమసామ్రాజ్యమునకు జర్మనులు ముఖ్యనాయకు లైరి. ఆంగ్లేయులు వాణిజ్యసామ్రాజ్యాధిపత్యముతో సంతృప్తిని పొంది, యూరపుఖండ నాయకత్వమున కాశపడ లేదు. జర్మనులు పరిశ్రమసామ్రాజ్యాధిపత్యముతో సంతృప్తిని పొందక, వాణిజ్యసామ్రాజ్యాధిపత్యమునకును యూరపుఖండ నాయకత్వమునకును ఆశపడిరి; ఆ యాశాప్రాప్తికై విశ్వప్రయత్నములను చేసిరి. వర్తమానమహాసంగ్రామ మా యాశల ఫలము. పరాసులు స్వలాభార్థమై పదునేడు పదునెనిమిది శతాబ్దంబులం దవలంబించిన రాజ్యతంత్రమును జర్మనులు పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు స్వప్రయోజనమునకై యవలంబించిరి. లూయి నెపోలియనుల దుర్దశయే కెయిజరునకును సంప్రాప్త మగుట సహజము. పరాసుల మనోరథములవలె జర్మనుల మనోరథములును భగ్నము లగుట సహజము. కాని, పరాసుల కష్టములవలె జర్మనుల కష్టములును మానవవికాసమునకును లోకకల్యాణమునకును సాధనంబు లగుట భగవన్నిర్ణయంబు గావచ్చును. పందొమ్మిదవ శతాబ్ద మారంభమునందు పరాసుల భంగపాటుతో నారంభ మైన మానవసౌభ్రాతృత్వస్వాతంత్ర్యాంకురంబులు నూరేండ్లకు జర్మనుల భంగపాటునందు పరిపక్వ మగుట దైవనిర్ణయము. విశ్వరంగమునందు రాజులు చక్రవర్తులు రాజ్యములు జాతులు విశ్వవికాసమునకై పుట్టుట గిట్టుట ప్రకృతిధర్మము. అందు రామరావణులు ధర్మజదుర్యోధనులు విల్సను కెయిజరులు నిమిత్తమాత్రులు. ధర్మసంస్థాపనమే సకలనిమిత్తములకు పరమప్రయోజనము.

ప్రజాతంత్రవికాసము

పందొమ్మిదవ శతాబ్ద మారంభమునందు పరాసులు తమ రాజ్యమున రాజ్యాధిష్ఠాతల దురాశాకార్కశ్యములను నిర్మూలము చేసి ప్రజాస్వామ్యత్వాంకురంబులను స్థాపించిరి. ఫ్రాన్సునందు ప్రజాస్వామ్యత్వము స్థాపిత మైనను మానవులకు సహజమైన అధికారాభిమానము ధనాభిమానము వంశాభిమానము ప్రజ్ఞాభిమానము జాతీయాభిమానము పెరిగినవే కాని తఱుగలేదు. పాశ్చాత్యులు స్వదేశములందు దురారాధ్యమైన యభిమానదేవతలను విదేశంబులం బారాధించుట కుపక్రమించిరి. పాశ్చాత్యులకు స్వదేశములందు ప్రజాధికారాభిమానము సామాన్యస్థితి, విదేశములందు నిరంకుశాధికారాభిమానము రాజభోగములు సామాన్యలక్షణములు. పందొమ్మిదవ శతాబ్ద మారంభమునందు యూరపురాజ్యములలో ప్రజాస్వామ్యత్వాంకురములు స్థాపిత మైనను నిరంకుశాధికారము నిర్మూలము కాలేదు. జర్మని ఆస్ట్రియా రుష్యా సామ్రాజ్యములు నిరంకుశరాజ్యాధికారాధీనములై పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు ప్రజాస్వామ్యత్వవికాసమునకు ప్రతిబంధకములుగ నుండెను. మానవుల సోదరత్వము స్వాతంత్ర్యము సమానత్వము ధనాభిమానమునకును వంశాభిమానమునకును అధికారాభిమానమునకును ప్రతిబంధకములు.

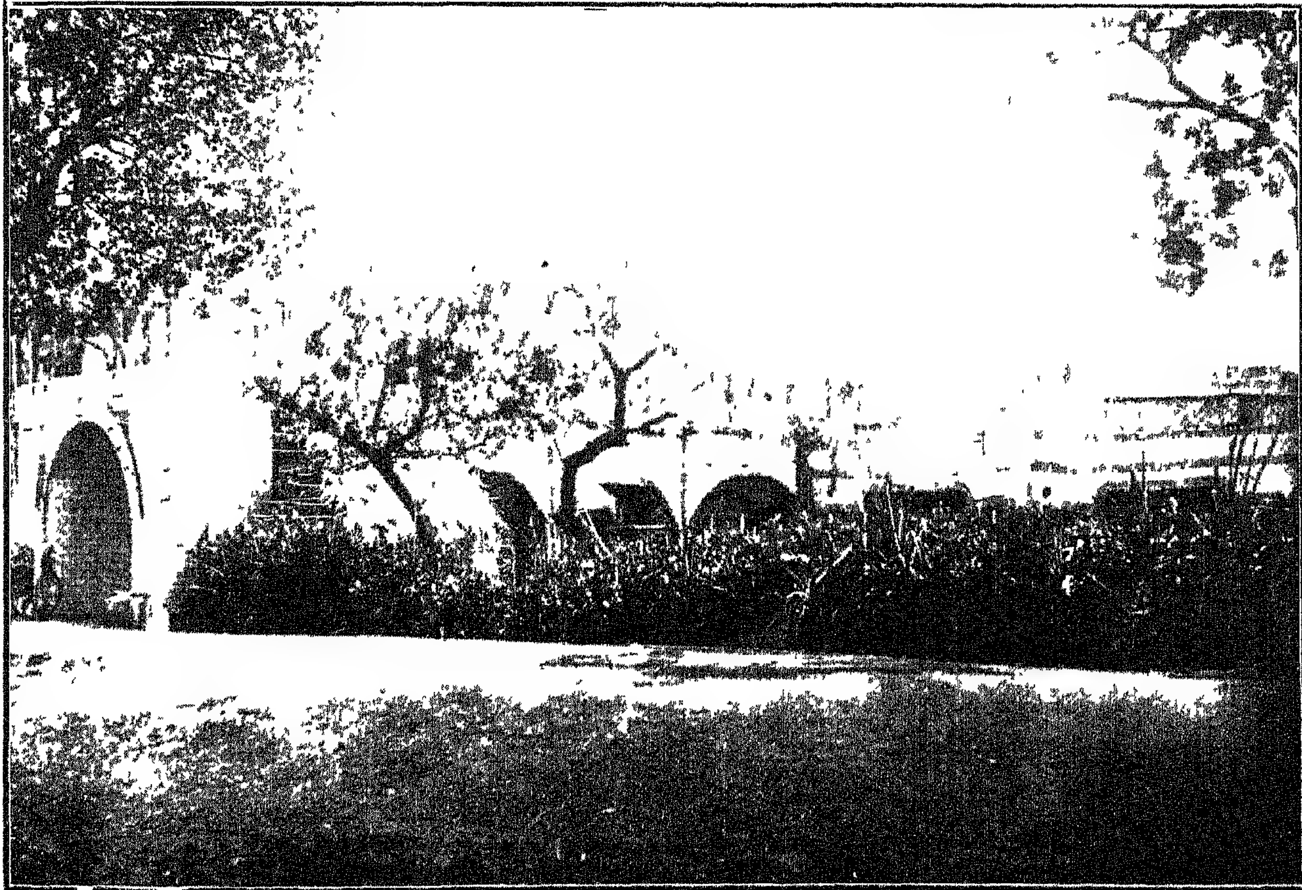
అభిమానబలము

జాతీయ వంశాభిమానములు కెయిజరునందు మూర్తీభవించినవి. రాజాభిమానము జారునందు మూర్తీభవించినది. వివేకోదయమునకు అభిమానము ప్రబలమైన యాటంకము. రణరంగమునందు మృత్యుదేవతసన్నిధిని శౌర్యపరాక్రమముల సన్నిధిని దేశసేవా సన్నిధిని మానవప్రేమసన్నిధిని సకలవిధము లైన యభిమానములును అదృశ్యము లగుచున్నవి. రణరంగమునందు దేశసంరక్షణమునకై ప్రాణములను సమర్పించిన శూరులు రాజు లైనను భటు లైనను సమానులు. రణరంగమునందు దేశసేవకై రక్తసమ్మేళనమును చేసిన ధీరులు తెల్లవా రైనను నల్లవా రైనను సోదరులు.

ENTRANCE TO THE FOURTH ANDHRA CONFERENCE PANDAL

చతుర్థాంధ్ర మహాజనసభా ద్వారము

THE FOURTH ANDHRA CONFERENCE PANDAL

చతుర్థాంధ్ర మహాజనసభా మంటపము

సామ్రాజ్యశాసనసభా ప్రతినిధులు

THE HON Mr SRINIVASA SASTRI

గౌరవనీయులగు శ్రీనివాసశాస్త్రి గారు

THE HON RAO BAHADUR B N SARMA

గౌరవనీయులగు రావుబహుదూర్ బయ్యానరసింహేశ్వర శర్మ గారు

THE HON. RAO BAHADUR
Mr M RAMACHANDRA RAO PANTULU,
PRESIDENT OF
THE FOURTH ANDHRA CONFERENCE

చతుర్థాంధ్ర మహాసభాధ్యక్షులగు
ఆనరబులు రావు బహద్దరు మోచర్ల రామచంద్ర రావు గారు

చతుర్థాంధ్ర మహాజనసభా ప్రతినిధులు

యము గాను సకలభేదములు సమసిపోవును. మహాసం
గ్రామమువలన స్థిరవ్యవస్థ లస్థిరము లైనవి. [illegible] పరిజ్ఞాతల వ్యక్తిత్వము [illegible]. [illegible] బహు [illegible]. ప్రజాబలము వర్ధిల్లుచున్నది. [illegible] బలము [illegible]చున్నది. [illegible] లగుచున్నారు. స్త్రీలు స్వాతంత్ర్యమును వడయుచున్నారు. రుష్యాయందు ప్రజాసత్తాకపాలన [illegible]. జర్మను రాజ్యాంగనిర్మాణమునందు మార్పులు కలుగనున్నవి. అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములు ధర్మసంరక్షణార్థమై ఆంగ్లేయులతో సాటి రణరంగమునందు చేరినవి. ఇమ్మహాపరివర్తనములకై మహావిలయ మావశ్యక మైనది. ప్రబల మైన యూరపు రాజ్యముల లయము [illegible] లయమువలె [illegible] రాజ్యముల లయము మూలమున సంప్రాప్తమై ధర్మము స్థాపిత మగుట దైవ నిర్ణయము.

సంగ్రామఫలము

మహాసంగ్రామము ముగిసి శాంతి స్థాపిత మైనపుడు యూరపు రాజ్యములకు పునర్జన్మము కలుగఁగలదు. ఆ జన్మమునందు శాంతిప్రద మైన లోకరాజ్య సామ్రాజ్యస్థాపనము సాధ్యము కాఁగలదు. మహాసంగ్రామము రాజ్యముల నగ్నితప్తము చేసినది. ప్రజలను కష్టతప్తులను చేసినది. కష్టతప్తు లైన ప్రజలు వివేకవంతులై భోగారాధనమును ధనారాధనమును విసర్జించి [illegible]తనయుగసిద్ధాంతులు కాఁగలరు. ప్రత్యభిజ్ఞానము గల స్వల్పరాజ్యములకు స్వాతంత్ర్యస్థితి కలిగిన, వర్తమాన మహాసంగ్రామమునకు చేసిన యపార మైన వ్యయము ధారపోసిన ప్రాణములు వ్యర్థము గాక సార్థక మగు స్థితి [illegible]చున్నది. అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములు మిత్రమండలి పక్షమున రణరంగమునకు చేరుటవలన [illegible]యోచిత మైన శాంతి స్థాపితమై సకలరాజ్యములకు మిత్రత్వ మేర్పడి లోకసామ్రాజ్యసమితి యేర్పడు నని విశ్వాసము కలుగుచున్నది.

లోకమునం దంతటను ప్రజాస్వామ్యత్వపాలనములు స్థాపితము లైనపుడు రాజుల దురాశల కెడ ముండదు. రాజ్యతంత్రజ్ఞుల మంత్రాంగముల కవకాశము లుండవు. బలము గల జాతుల యన్యాయాక్రమణమునకు కారణము లుండవు. ప్రజలే ప్రజల యోగక్షేమమునకై ప్రజలను పాలించుటకు పూనుకొనినపుడు సంగ్రామరూపమున ప్రజానాశనము దుర్లభ

[illegible] సకల [illegible] యములు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] చేసి [illegible] [illegible] మునకు చేసి ధర్మ[illegible] చేయుచున్నారు. [illegible] ప్రకృతి [illegible] [illegible] ముగ స్థాపించుటకు [illegible] [illegible]త్వము [illegible].

భరతఖండమునందలి ప్రభావము

ఇరువదియవ శతాబ్దమున [illegible] ప్రబోధము దయించిన [illegible] ప్రథమ [illegible]నది. [illegible]యుద్ధము [illegible] కు [illegible] కలిగించినది. [illegible] నూతన [illegible] విజయములు [illegible]జ్ఞానమునకు బల పఱచినవి. [illegible] నాసుల ప్రత్యభిజ్ఞానమునకు [illegible]. ప్రత్యభిజ్ఞానమువలన ప్రజలయందు ఆత్మగౌరవము ఆత్మవిశ్వాసము జనించినవి. వర్తమాన మహాసంగ్రామము ప్రజల హృదయంబుల [illegible] విశ్వాసాంకురంబులను పల్లవితము చేయుచున్నది. వర్తమాన మహాసంగ్రామమువలన భారత[illegible] బలసంపదలు లోకమునకు వ్యక్త మైనవి. మూఁడుకోట్ల ప్రజల బలము లోకమున కెఱుకపడెను. 1800000 మైళ్ల విస్తీర్ణము గల దేశ సంపదలు సామ్రాజ్యపోషణమునకు [illegible]. భరతవర్షమునందలి బలసంపదలు [illegible] ప్రజలకు వర్తమానమహాసంగ్రామమువలన ప్రత్యక్షము లైనవి. బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యమునకు [illegible] భారతీయులు చూపిన త్యాగము స్వామిభక్తి [illegible] ప్రజల హృదయంబుల నాకర్షించినవి. భారతీయుల మహిమాతిశయంబులు [illegible] సామ్రాజ్యవాసుల సంస్తుతులకు పాత్రము లయినవి. ఆంగ్లరాజనీతిజ్ఞులు సామ్రాజ్యమునందు భరతఖండమున కర్హస్థితిని కల్పించుట యవశ్యమని నిర్ణయించిరి. సామ్రాజ్యాంతర్భాగములకును

బ్రిటీషు ద్వీపములకును గల రాజ్యాంగనిర్ణయంబులందు పరివర్తనమవశ్యమని నిర్ణయింపబడినది. సామ్రాజ్యభాగము నుచితరీతిని వహించిన భారతవర్షము సామ్రాజ్యలాభములను పొందుట ధర్మమని గ్రహింపబడినది. లండను నగరమునందు సామ్రాజ్యమహాసభ సామ్రాజ్యవ్యవహారంబులను నిర్ణయించుటకై సమావేశమైనది. సామ్రాజ్యసభయందు హైందవప్రతినిధులకు ప్రవేశము కలిగినది. సత్యేంద్ర ప్రసన్న సింహా బికనీరు మహారాజు సర్ జేమ్సు మెస్టను గారులు హైందవ ప్రతినిధులు. ఈ సందర్భములందు భారతీయులు భరతఖండమును పరాధీనస్థితినుండి తొలగించి సమాంశము గలదానిగ చేయవలసి కోరుట ధర్మము గాని యధర్మము గాదు. గతసంవత్సరము హిందూదేశ రాజ్యాంగాందోళనమునందు స్వరాజ్యాందోళనము ప్రముఖము.

స్వరాజ్యము

లోకమునందు సకలరాజ్యములకును స్వరాజ్యము నైసర్గికము. పరాధీనపరిపాలన మస్వాభావికము. అస్వాభావికస్థితిని తొలగించి నైసర్గికస్థితిని ప్రసాదింపుడని భారతీయులు బ్రిటీషు పరిపాలకులను కోరుచున్నారు. భారతీయులు 3,000 వత్సరములుగ ప్రకాశసభ్యత కలవారుబడియున్నారు. నూరేండ్ల బ్రిటీషుపరిపాలనమున స్వపరిపాలనా విధానమునందు శిక్షణము పొందియున్నారు. భరతఖండవాసులకు స్వరాజ్యము గమ్యస్థానమని ఆంగ్లరాజనీతిజ్ఞులు సంబోధించియున్నారు. స్వయంవ్యక్తిత్వము ప్రత్యభిజ్ఞానము మానవకోటికి సహజస్వత్వములు. అధినివేశరాజ్యములందువలె భరతఖండమునందును స్వరాజ్యమును స్థాపించుట ధర్మమనియు పురోవృద్ధికి సాధనమనియు అవశ్యమనియు వర్తమాన మహాసంగ్రామమువలన ఆ యావశ్యకత ద్విగుణీకృతమైనదనియు భారతీయులు విన్నపము చేయుచున్నారు. స్వరాజ్యాందోళనము నతిత్వరితగతిని దేశమునందు వ్యాపింపజేసిన అనిబిసెంటుగారు హైందవుల కృతజ్ఞతకు పాత్రురాలు. ఇపుడు చెన్నపురి రాష్ట్రమునందనేకమైన స్వరాజ్యసమితులు గలవు. స్వరాజ్య మచిరకాలమున స్థాపిత మగుటకై స్వరాజ్యసమితుల సంఖ్య దేశమునందంతటను మూలమూలలను హెచ్చింపబడుట యత్యంతావశ్యకము. ఆ యావశ్యకమును గ్రహించి దేశాభిమానులు స్వరాజ్యసిద్ధాంతమును ప్రజలకు బోధించి స్వధర్మము ననుష్ఠించెదరు గాత!

సామ్రాజ్యశాసనసభ

గతసంవత్సరవృత్తాంతము హిందూదేశ చరిత్రమునందు ప్రఖ్యాతిని పొందగలదు. ప్రజాపక్షపాతియైన హార్డింజి ప్రభువు రాజ్యభారమును చెమ్సుఫర్డు ప్రభువర్యుని వశము చేసెను. చెమ్సుఫర్డు ప్రభువర్యుడు ఏప్రిలు 5-వ తేదిని అధికారభారమును స్వీకరించెను. క్రొత్త యెన్నికలు జరిగినవి. సామ్రాజ్యశాసనసభ నూతనాకృతిని దాల్చినది. సభయందు 67 మంది సభ్యులు గలరు. అందు ప్రజానిర్వాచితులు 27 మంది. బి. నరసింహేశ్వరశర్మ గారు శ్రీనివాసశాస్త్రి గారు కె. రంగస్వామి అయ్యంగారు మీరు అసదల్లీఖాను గారు చెన్నపురిరాష్ట్రపు ప్రతినిధులు. శ్రీ చెమ్సుఫర్డు ప్రభువర్యుని యధ్యక్షత్వము క్రింద నూతనసభ సెప్టెంబరు 5-వ తేదిని కూడినది. ఆ సమావేశమునందు రాజప్రతినిధి యుద్ధనిర్వహణమునకై హిందూదేశము చేసిన యపారమైన సహాయమును గ్రుతపఱిచెను. యుద్ధమారంభమైన తరువాత రెండు లక్షల మంది నూతనముగ సైన్యమునందు చేరిరి. 20,000 మంది యనుచరులు రణరంగములకు పోయిరి. 1,600 మంది డాక్టరులు సైన్యసహాయమునకై పోయియుండిరి. యుద్ధసహాయమునకును యుద్ధనిధికిని మహారాజులు నానాలక్షల కొలంది రూప్యములను దానము చేసిరి. అయినను, హిందూదేశము తగిన రీతిని యుద్ధనిర్వహణమునకై సహాయము చేయుటలేదని ఆంగ్లాధికారాభిమానపత్రికలు ఘోషించినవి. ఈ ఘోష యుక్తము కాదని అధికారులందఱు నేకగ్రీవముగ ఖండించిరి. శ్రీ చెమ్సుఫర్డు ప్రభువు భరతఖండము బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు నిక్షేపపు కుప్ప యని సామ్రాజ్యశాసనసభయందు తెలిపియుండెను. డిసెంబరు మాసమునందు ప్రజాప్రతినిధులు 19 మంది సభ్యులు యుద్ధానంతర రాజ్యాంగసంస్కరణముల విషయమై రాజప్రతినిధి కొక విన్నపమును సమర్పించిరి. ఆ విన్నపమును పురస్కరించుకొనియే లక్నోపురమునందు గూడిన జాతీయమహాసభయు మహమ్మదీయ మహాసభయు స్వరాజ్యపుతీర్మానమును ప్రతిపాదించినవి. సామ్రాజ్య శాసనసభయందలి హైందవప్రతినిధుల మతము ప్రజామతము కానిచో ప్రజామత మెవరిదో తెలియకున్నది.

శాసనసభ తిరిగి సెప్టెంబరు 27-వ తేదిని సమావేశమైనది. ఆ సమయమునందు విద్యా [illegible]

నముచు గుఱించి పాలకాభిప్రాయములకు ప్రకటించిరి. సర్ శంకరన్ నాయరు గారు హాస్యపిన్వపి వ్యాలయశాసనము నుపపాదించెను. ఈ చిత్తు శాసనము విద్యాపురోవృద్ధికి ప్రతికూల మని తీవ్రఖండనము జరిగెను. శాసనసభ తిరిగి ఫిబ్రవరి 8-వ తేదిని గూడినది. ఆ సమావేశమునందు రాజప్రతినిధి హైందవస్వచ్ఛంద సైన్యనిర్మాణమును చేయుటకు పాలకులు తలపెట్టిన నిర్ణయమును తెలిపి భారతీయులకు పరమాహ్లాదమును కలిగించెను. చిరకాలమునుండి భారతీయు లభ్యర్థించుచున్న స్వచ్ఛందసేవావిధానము మహాసంగ్రామము వలన నైనను సంప్రాప్తమైనందులకు భారతీయులు రాజప్రతినిధికి కృతజ్ఞులు.

దేశాదాయవ్యయములు

మార్చిమాసాదిని గూడిన సామ్రాజ్యశాసనసభయందు సర్ విలియము మేయరుగారు ఆయవ్యయపత్రము సమర్పించిరి. మేయరుగారి కోశనిర్ణయంబులు ప్రజలకు సంతృప్తికరముగ నున్నవి. కోశాధ్యక్షుండు ఆయవ్యయముల నిర్ణయంబులను తెలుపుచు నిట్లు క్రింది భావమును వ్యక్తీకరించెను:

"ఈ యేంటి యాయవ్యయవ్యవస్థలందు విశేషముగ క్రొత్త పన్నులు వేయుట గోచరము. ఇయ్యది సామ్రాజ్యలాభమునకుం గాని స్వదేశోపయోగమునకుం గాదు. జాతీయస్వాతంత్ర్యమును ప్రపంచసభ్యతను సంరక్షించుటకై చక్రవర్తి యుద్ధమునకు పూనుకొనెను. ఆ మహాసంగ్రామనిర్వహణమునకై భరతఖండవాసులకు చేసిన సహాయమున కనుబంధముగ తిరిగి సహాయమును చేయంబూనుకొంటిమి. ఇయ్యది ఈ మహాసంరంభమునందు భరతవర్షమునకుం గల పరమాసక్తిని తెలుపుచున్నది."

1916-17 సంవత్సర సామ్రాజ్యాదాయము రూ. 97,20,45,000; రాష్ట్రాదాయము రూ. 47,92,65,000. ఆదాయపు మొత్తము రూ. 145,13,10,000. సామ్రాజ్యవ్యయము రూ. 88,50,75,000; రాష్ట్రవ్యయము రూ. 45,58,50,000. వ్యయపు మొత్తము రూ. 134,8,25,000. వ్యయము పోను నిలువ రూ. 10,94,85,000. అధికాదాయమునకు ముఖ్యసాధనములు, రైలుబండ్లు 6,00,00,000; నల్లమందు 1,29,90,000; ఉప్పు 1,34,70,000; కస్టమ్సు 1,33,65,000; టంకసాల 82,80,000; పోస్టు టెలిగ్రాములు 45,00,000; వడ్డీ 50,70,000; ఆదాయపు పన్ను 52,95,000. నిరుడు వేసిన క్రొత్త పన్నులవలన రూ. 7,20,00,000 ల యధికాదాయము వచ్చినది. వ్యయమునం దధికమైన మొత్తము వ్యయమైనది. అందు సైన్యాదులకై 6 కోట్ల రూప్యము లధికముగ వ్యయ మైనది. సైన్యాదులకై 1914-15 సంవత్సరమున రూ. 29,77,40,000, 1916-17 సంవత్సరమున 38,02,50,000 వ్యయ మయినది. యుద్ధమువలన సైన్యవ్యయము రూ. 8,28,10,000 హెచ్చినది. ఈ వ్యయమును పోను కేవలము సామ్రాజ్యదాయమునందు రూ. 8,55,00,000 నిలువ తేలినది. రాష్ట్రాదాయమును బట్టి రు 2,25,00,000 నిలువ తేలినది. ఈ నిలువకు కారణము రాష్ట్రములందు వ్యయమును తగ్గించుట.

గతసంవత్సరము ఇంగ్లాండునందలి హిందూదేశ మంత్రి రూ 107,25,00,000 వాడుకొనుట సంభవించినది. ఇందు ముప్పది రెండు కోట్లు సామ్రాజ్యవ్యయమునకు పోను, శేషించిన ద్రవ్యమునుండి ఋణము తీర్చుటకు 16 కోట్లు, 24 కోట్లు నెలసరి ఖర్చులును, రైలు కంపెనీలకు 29 కోట్లు వినియోగపడినవి. ఈ యధికమైన ద్రవ్యము ఈ క్రింది మార్గములవలన లభించినది. ప్రజాధనమునుండి 49 కోట్లు, ఋణము నుండి 15 కోట్లు, నాణెములనుండియు కరెన్సీ నిధులనుండియు 47 కోట్లు (రూప్యములు) హిందూదేశపు మంత్రి సేకరించినది. ఈ ద్రవ్యము హిందూదేశపు మంత్రి యాధీనము నందున్న నాణెములు 62 కోట్ల మొత్తమునకు పెరిగి యున్నవి. హిందూదేశపు మంత్రి తన వద్ద నిలువయున్న ద్రవ్యమునుండి 69 కోట్ల రూప్యములు బ్రిటిషు అప్పుపత్రములను కొనుటకై వినియోగించినది.

క్రొత్త అప్పు : పన్నులు

భరతఖండము బ్రిటిషు సామ్రాజ్యమునకు సహాయము చేసి స్వభక్తిని నిర్వహించుటకై హిందూదేశపాలకులు 150 కోట్ల రూప్యములను అప్పుచేసి బ్రిటిషువారలకు ఇచ్చుటకు నిశ్చయించిరి. ఈ మొత్తమును తలంచినపుడు గుండె జల్లు మనుట సహజము. భాగ్యవంతము గాని హిందూదేశమునకీ మొత్తము అధిక మని యనేకులకు తోచవచ్చును. ఈ మొత్తము ఒక సంవత్సరపు సామ్రాజ్యదాయమునకు రెట్టింపు అని సర్ విలియము మేయరు గారు తెలిపియుండిరి. సహాయము చేయుటకు ప్రజాప్రతినిధు లంగీకరించిరి. రాజప్రతినిధి జనవరి మాసమునందు ఈ విషయమును హిందూదేశమంత్రికి తెలిపినపుడు ప్రజాప్రతినిధులతో సంప్రతించి తెలిపియుండుట యుక్తముగ నుండియుం

...ను. రుసుములను అప్పునకు వడ్డీవలనను ఇతరవ్యయములను కలుపుకొని సంవత్సరమునకు రూ. 148,23,00,000 వ్యయము కాగలదని అంచనా వేయఁబడినది. ఆదాయ సాధనములు గత సంవత్సరము గలవే యున్నచో వ్యయమునకు తగిన యాదాయము రాదు గాన, వ్యయమునకు సరిపోవునట్టి యుండునట్లై రూ. 148,27,65,000 ఆదాయము రావలసి యున్నది. ఈ యాదాయమును సమకూర్చుటకై ప్రభుత్వమువారు క్రొత్త పన్నులను వేయవలెనని నిశ్చయించెను. ఆదాయపు పన్నును 4 పైసల నుండి 1 అణాకు హెచ్చించుటయు విశేషాదాయములపై ప్రత్యేకమైన పన్నును వేయుటయు అధికాదాయమునకు కొంత సాధనముగ నిర్ణయింపఁబడినది. ఈ మార్గమువలన మూడు కోట్ల రూప్యములు రాఁగలవని యూహింపఁబడినది. జనపనార యెగుమతుల మీఁదను పేఁటకొకటకు గల 2-4-0, 0-10-0 రెట్టింపు చేయఁబడినది. అందువలన 75 లక్షల రూప్యములు రాఁగలవు. దిగుమతులపై నిదివఱకుఁ గల 3½ సుంకము 7½ కు హెచ్చింపఁబడినది. ఇందువలన 150 లక్షల రూప్యములు రాఁగలవు. రైలుబండ్లయందు ధరలు హెచ్చుచేయఁబడినవి. ఈ క్రొత్త పన్నులవలన సమస్తము పైన సూచింపఁబడిన రూ. 148,27,65,000 లభించునని ప్రభుత్వమువారు నిర్ణయించెను. క్రొత్త పన్నులను నిర్ణయించుటకై ప్రభుత్వమువారు చేసిన యేర్పాటులు చాలా సంతృప్తికరములుగ నున్నవి. ఇందువలన శ్రీమంతులు విశేషలాభమును పొందెదరు. జనసామాన్య వర్తకులు ప్రత్యేకలాభములను పొందెడి లాంకాషైరు వర్తకులు పన్నులు హెచ్చుగా ననుభవించుచున్నది.

శ్రీమెస్టను ప్రభువు

సంయుక్తరాష్ట్రముల సభయందు గతసంవత్సర మూడవ తేదీని శ్రీ మెస్టనుప్రభువు దేశసంరక్షకబలశాసనము ప్రకటించెను. ఆయనగారు ప్రతిపాదించిన బాలభటప్రతిపాదనమును సాంఘికపరమున సంరక్షక నాయకులుగా రొందిరి. స్వచ్ఛందసేవాయోధులు బాలభటులు యథావిధిగ శిక్షితులై వృద్ధి బొందినచో, భారతజాతీయ యోధవర్గనిర్మాణమునకు వారు మూలస్తంభములు కాఁగలరు. రాజప్రతినిధి రాజ్యాంగసంస్కరణముల విషయమై వ్రాసిన యుక్తిప్రాయములు సమయోచితములై యున్నవి. వార్తాపత్రికాప్రతినిధుల విన్నపములకు రాజప్రతినిధి యొసంగిన సమాధానము అధికారాభిమానభరితమై అనాలోచితమై యున్నది. బంధకక్రాతము నాఁపుటకై నాయకులు సమర్పించిన విన్నపమునకు రాజప్రతినిధి చూపిన సానుభూతి సంస్తవనీయము. దేశసంరక్షకశాసనాధారమున విరామము పొందిన బంధకక్రాతము తిరిగి ప్రచారమునకు రాఁజేసి మెస్టను ప్రభువు తెలిపిన సమాధానమునకు భారతీయులు కృతజ్ఞులు. యువతుల సాహాచర్యమువలన దేశమునకు కలుగఁగల మహాప్రయోజనమునకీ యుదంతము నిదర్శనము.

జాతీయోద్యమములు

గతసంవత్సరము లోకచరిత్రమందు జాతీయజీవనవికాసమునకు ప్రశస్తి పడయఁగలదు. యుద్ధమువలన సకలదేశములకును నూతనచైతన్యము కలిగినది. సకలజాతులందును వసంతోదయ మైనది. పురాణభావంబులు జీర్ణపర్ణంబుల రీతిని విడిపోవుచున్నవి. నూతనభావంబులు శోభాయమానంబులై పల్లవించుచున్నవి. ఈ నూతనవిలాసము ఒక జాతియందు కలదనియు ఒక జాతియందు లేదనియు నిర్ణయించుటకు వీలు లేదు. అన్ని జాతులను నవీనభావము లావరించినవి. నవీనభావముల ప్రభావము కాలక్రమమున తేజోవంతమై విరాజిల్లఁగలదు. సకలరాజ్యములందును స్వదేశాభిమానము స్వజాతీయాభిమానము పరిస్ఫుట మగుచున్నది. ఇతరరాజ్యములందు కలుగుచున్న భావపరివర్తనము హిందూదేశమునందును కలుగుచున్నది. గతసంవత్సరమునందు హిందూ మహమ్మదీయ సంఘములకు కలిగిన సంయోగము భారతజాతీయపాశబంధమును బలపఱచినది. కలకత్తాలోను లక్ష్మణపురములోను కూడిన సభలయం దుభయసంఘముల నాయకులును భేదభావము వదలి మాతృదేశారాధనము చేయుటకు నిశ్చయించిరి. మాతృదేశశుభస్థితియే యుభయసంఘంబుల శుభస్థితికి సాధనం బని విదిత మైనది. ఆ వివేకోదయము సహస్రప్రభలతో లక్ష్మణపురంబునందు కూడిన జాతీయమహాసభలో ప్రకాశించినది.

జాతీయమహాసభ

లక్ష్మణపురమునందు డిసెంబరు మాసాంతమున జాతీయమహాసభ కూడినది. వేలకొలఁది దేశభక్తులు మాతృసేవ చేయుటకై లక్ష్మణపురంబున కేఁగిరి. మాతృసేవాపరాయణు లైన భారతపుత్రులు మతభేదమును మఱచి జాతిభేదమును పరిత్యజించి భావభేదమును విడనాడి

పవిత్రహృదయములతో అమృతవాక్కులతో భక్తి భావములతో భారతమాతను సేవించి కృతార్థులైరి. స్త్రీలు పురుషులు వృద్ధులు యువజనులు హిందువులు మహమ్మదీయులు పండితులు పామరులు జాతీయప్రతిజ్ఞను స్వీకరించిరి. భేదాభిప్రాయములు గల తిలకు పాలు గంధి బెజంటు బెనర్జి బాసు ఘోసు మాలవ్య సప్రు శర్మ శాస్త్రి సరోజని గార్లు మొదలగువారలు ఏకభావముతో దేశమాత నారాధించిరి. అంబికాచరణ మజుందారు గారు బ్రహ్మత్వమును వహించిరి. ఆరాధకులేకగ్రీవముగ స్వరాజ్యవరమును కోరిరి. వారు పరమ పవిత్ర హృదయములతో కోరిన స్వరాజ్యవర మిట్లు తెలుపబడినది:

స్వపరిపాలన ప్రతిపాదనము

"భరతవర్షమునందలి మహాసంఘములు ప్రాచీనసభ్యతా లబ్ధము లగుటం జేసియు, ఆ సంఘములవారు పరిపాలనమునందును రాజ్యనీతియందును విశేష సామర్థ్యము కలిగియుండుటం జేసియు, నూరేండ్ల బ్రిటిషు పరిపాలనమునందు వారు విద్యయందును ప్రజాపరత్వమునందును వృద్ధిని పొందియుండుటవలనను, మఱియు ప్రస్తుతము గల పరిపాలనావిధానము ప్రజల యుచితాభీష్టములను నెఱవేర్పక ప్రస్తుతావసరములకును స్థితిగతులకును తగియుండకపోవుటచేతను, సత్వరముగ భరతవర్షమునకు స్వపరిపాలనము ప్రసాదించుటయే బ్రిటిషు పరిపాలనముయొక్క సంకల్పము అని తెలుపుచు, శాసనము ప్రకటన చేయుటకై మహామహుడు రాజరాజేంద్రుడు కటాక్షించుటకు సమయము సంప్రాప్తమైనదని జాతీయమహాసభ యభిప్రాయ పడుచున్నది.

అఖిల భారతీయ మహమ్మదీయ సంఘమువారు చేసిన సంస్కరణోపసంఘమును యావద్భారతీయ మహాసభోపసంఘమును చేరి సంప్రతించి నిర్ణయించిన వ్యాసస్థలందుఁ గల సంస్కరణములను ప్రసాదించి స్వపరిపాలనమును స్థాపించుటకై నియమానుబంధమునకు పూనుకొనవలయు నని జాతీయ సభ కోరుచున్నది.

సామ్రాజ్య నిర్మాణమునందు భరతవర్షమును పరాధీనస్థితి నుండి తొలఁగించి స్వాధీనాధినివేశములతో సామ్రాజ్యమునందు సమ భాగమును కలిగి యుండునటు లుద్ధరింపవలయును."

స్వపరిపాలనవరమును కోరుటకుఁ గల కారణములు నాఁటి యర్హత గాని పాలకుల దయాదాక్షిణ్యములు గావు. మానవులకు స్వపరిపాలనము సహజస్వత్వము. పరాధీనత యస్వాభావికము, జాతీయవికాసమునకు ప్రతికూలము. భారతీయులు చిరకాలము ప్రశస్తసభ్యత ననుభవించిన వంశజులు. బ్రిటీషు పరిపాలనము క్రింద నూఱేండ్లు శిక్ష పొందిరి. రణరంగంబులందు శౌర్యపరాక్రమములను త్యాగమును ప్రదర్శించి గౌరవవిశ్వాసంబులకు పాత్రులైరి. మహాసంగ్రామమువలన బ్రిటీషురాజ్యాంగపున [illegible] ర్నిర్మాణ సమర్థులైరి. సామ్రాజ్య ప్రభుత్వ [illegible] సాహస భరతఖండమును [illegible] స్థితినుండి [illegible] సమభాగి నగ చేయు [illegible] ఐకమత్యతతో [illegible] మహమ్మదీయ మహాసభయు [illegible] స్వారాజ్య [illegible] మహామంగళకర బడెను. ప్రబలముగా కలిగిన భావైక్యము భారత జాతీయతాప్రబోధమునకు నిదర్శనము

భారతపారిశ్రామికమహాసభ

లక్ష్మణపురమునందు డిసెంబరు 30-వ తేదిని 12-వ భారతపారిశ్రామికసభ జరిగెను. రాయి సీతానాథ రాయి బహద్దరు గారు అగ్రాసనాధిపత్యము వహించిరి. హిందూదేశము ప్రాచీనకాలమునుండియు ప్రశస్తమైన పరిశ్రమలకు ప్రసిద్ధి గాంచెను. భారతమాత శుక్రనీతిని చాణక్యుని అర్థశాస్త్రమును గాంచెను, క్రీస్తుశకమునకు పూర్వమును [illegible] భరతఖండమునందు పరిశ్రమలు ప్రశస్తముగా [illegible] గలదు. [illegible] ప్రాచ్యపాశ్చాత్యదేశ [illegible] స్థాపింపబడినవి. [illegible] భారతశిల్పములు క్రమక్రమముగ [illegible] ప్రస్తుతము మహాసంగ్రామము ప్రాగ్దేశముల పరిశ్రమాభ్యుదయమునకు [illegible] ఈ యవసరమును పరిగ్రహించి జపానుదేశీయులు లాభమును పొందుచున్నారు. భరతఖండమునందు ప్రజా పాలితులకుఁ గల భేదభావమువలన, సంప్రాప్తమైన యవసరమును వినియోగించుటకు భారతీయులకు శక్తి లేకున్నది. పరిశ్రమల స్థాపన కవశ్యమైన సాధనంబులను సభాధిపతి యిట్లు నిర్ణయించెను:

1. సహజసంపదలు, 2. కర్మకారులు, 3. సాంకేతిక శాస్త్రజ్ఞానము, 4 మూలధనము, 5. యంత్రోపకరణములు, 6. సంవిధానము, 7. విక్రయ ప్రదేశములు, 8. రాకపోకలకు సాధనములు, 9. రాజ్య సహాయము, 10. ఉద్యోగోత్సాహకౌశలములు.

భరతఖండమునందు సహజసంపదలకు కొఱఁత లేదు. బొగ్గుగనులు లోహపుగనులు వజ్రపుగనులు బంగారుగనులు గలవు. అటవీపదార్థములు గలవు. పాడి పంటలు గలవు. జలాశయములు గలవు. కాని, వాని వికాసము బాగుగ జరుగుట లేదు. 1915-వ సంవత్సరమున 164 లక్షల టన్నుల బొగ్గు 2775 గ్యాలనుల కిరోసిను నూనె 12 లక్షల తులముల బంగారము నుత్పన్న

గానవి. మొత్తము 15 కోట్ల రూప్యముల విలువ గల ఖనిజము లుత్పన్నము లైనవి. రాజ్యసహాయ మున్న, ఈ యుత్పత్తి పెక్కురెట్లు పెరుగుట కవకాశము గలదు. టాటాకంపెనీ లోహపు యంత్రాలయముల వలన గతసంవత్సరము 77 లక్షల రూప్యముల లాభము కలిగెను. దేశమునందలి సహజ సంపదలను వృద్ధి చేయుచుండిన నిదికి పెక్కురెట్ల లాభమును దేశము పొందుట కవకాశము గలదు. భరతఖండమునందలి కర్మకారులకు వంశానుగతం బైన నైపుణ్యము గలదు. కర్మకారులు సామాన్యముగ పాశ్చాత్యదేశములందు వలె భోగపరాయణులు గాక నిగ్రహగుణశీలురు. దేశసంపదలను వికసింపజేయుట కవశ్యమైన జనసంఖ్య గలదు. జనులకు వంశానుగతం బైన కర్మకౌశలము గలదు. ప్రజలవలనను ప్రశస్త మైన కర్మకౌశలమును దేశవికాసమునకు వినియోగపరచుటయే పరిపూర్ణమగుట పాలకులకు ధర్మము.

భరతఖండమునందు పరిశ్రమలు విరివిగ వ్యాపించుటకు రాజ్యాధికారుల సంపూర్ణ మైన సానుభూతి యావశ్యకము. పాలకులు ప్రజలు చేరి, దేశమునందు పరిశ్రమలను స్థాపించినపుడు భరతఖండము సంపద్భరితమై ప్రశస్తసౌభాగ్యమై ఫలప్రదమై విరాజిల్లగలదు. సభోధ్యక్షులు యుపన్యాసాంతమునందు తెలిపిన విధమున,

— "నా సదేశీయులను మహాబలశాలి గా నిద్రనుండి మేల్కొంచి నట్లు భారతజాతియు మేల్కొంచి పాశబంధములను భేదించుకొని త్రిశక్తియు మధ్యందినమార్తాండునివలె ననిమిష నేత్రములను ప్రజ్వలింపజేయుచు చిరకాల స్తంభిత దృష్టిని సత్యప్రకాశాలోకనమువలన నికసింపజేయుచున్నట్లు గోచరించుచున్నది."

భారతజాతి నవీనశక్తిమంతమై వర్ధిల్లగలదు. ఈ దివ్యరూప సందర్శనము బ్రిటిషు సామ్రాజ్యాంతర్గతమైన స్వరాజ్య దశయందే సాధ్యము.

సంఘసంస్కరణమహాసభ

లక్నోపురమునందు బాబు జ్యోతిస్వరూపు గారి యధ్యక్షత క్రింద సంఘసంస్కరణసభ కూడినది. లోకమునందు పునరుజ్జీవనము సర్వతోముఖముగ నుండును. సకలప్రయత్నములు సంఘవికాసమునకై చేయబడు చున్నవి. సంఘమునకు సాంఘికుల సంయోగసాహచర్యములు బలవికాసములను వియోగవిభేదములు దుర్బలవిలయములను కలిగించుచుండును. భారతజాతీయబల వికాసములకు సంయోగసాహచర్యము లవశ్యము. ముప్పదికోట్ల భారతీయులకు సంయోగబలము కలిగి నపుడు వారు లోకమున కజేయులు. హిందూదేశమందు నిమ్నజాతుల పతితస్థితి, వితంతువుల నిర్బంధవైధవ్యము, స్త్రీల దురవస్థ, కులకార్జన్యము, ప్రజాసౌఖ్యమునకును జాతీయబలమునకును ప్రతికూలములుగ నున్నవి. రాజ్యాంగవ్యవస్థలందువలె సాంఘికవ్యవస్థలందును మానవులకు సహజ మైన స్వత్వములు గలవు. ఆ ధర్మమును గ్రహించినపుడు సంఘసంస్కరణము సులభసాధ్యము కాగలదు.

ఇతరసభలు

మద్యపాననిషేధసభకు శ్రీ. నరసింహేశ్వరశర్మ గారు అధ్యక్షులు. సప్తవ్యసనంబులందు దారుణ వ్యసనం బైన మద్యపానమును నిషేధింపవలయు నని కోరుట హిందూమహమ్మదీయ మతస్థులకు వింతగ నుండును. ఉభయమతములును మద్యపానమును నిషేధించు చున్నవి. కాని, పాశ్చాత్యనాగరకతాప్రభావమువలన మద్యపానము దేశమందు పరివ్యాపించుచున్నది. మద్యపానము గౌరవచిహ్న మని యానందించెడి మహానుభావులును గలరు. నీతిబాహ్య మైన మద్యపానవ్యాపనమును నిర్మూలము చేయుట భారతీయులకు పవిత్ర మైన మతధర్మము. బ్రహ్మ[illegible]సమాజసభకు అనిబిసెంటు గారు, ఆస్తికమహాసభకు మహారాణి సునీతిదేవి గారు, ప్రస్తవ మహాసభకు దాసుగారు, విద్యార్థిమహాసభకు సర్ సుబ్రహ్మణ్యము అయ్యరు గారు, మహమ్మదీయవిద్యాసభకు మహమ్మదు షాహ గారు అధ్యక్షతను వహించిరి. అధ్యక్షకోపన్యాసములును సభల తీర్మానములును సకల సంఘములందును సకలవ్యవస్థలందును అఖండ మైన పరివర్తనము కలుగుచున్న దని స్పష్టపరచుచున్నవి. సంఘములకు పరివర్తనమే చైతన్యలక్షణము. చైతన్యము లేని సంఘములు నిరర్థకములై విలయము నొందును. జాతీయవికాసమునకు విద్య సంపదలు విజ్ఞానము స్వాతంత్ర్యము సాధనములు. విశుద్ధ మైన మతము పవిత్ర మైన సంఘము ప్రబల మైన రాజ్యాంగములు జాతీయశోభ కంగములు. భారతీయులు సమగ్రవికాసమును పడయుటకై భౌతికాధ్యాత్మికవికాసముకొఱకు సమభావముతో పాటుపడి పరమార్థమును సాధించెదరు గాక!

చెన్నరాష్ట్రము

చెన్నరాష్ట్రవిస్తీర్ణము 1,41,075 చదరపుమైళ్ళు

జనసంఖ్య 4,14,02,000. ముఖ్యభాషలు అరవమును ఆంధ్రము మలయాళము కన్నడము ఉర్దు. ప్రతి 1,000 మంది జనులలోను 407 మంది అరవమును, 377 మంది ఆంధ్రమును, 74 మంది మలయాళమును 37 మంది కన్నడమును, 23 మంది ఉర్దును మాటాడుదురు. ప్రజలకు వ్యవసాయము ప్రధానవృత్తి. 100-కి 68 మంది వ్యవసాయమువలన జీవించుచున్నారు.

వ్యాపారవ్యవసాయపరిశ్రమలు

వ్యాపారపరిశ్రమల కవశ్యమైన సాధనసంపదలు విశేషముగ చెన్నరాష్ట్రమునందు లేవు. పరిశ్రమల కవశ్యమైన బొగ్గు దుర్లభము. కాని, జలబలమున పరిశ్రమలను స్థాపించుట కవకాశము గలదని పండితు లభిప్రాయపడుచున్నారు. చెన్నరాష్ట్రమందు, 1,231 కర్మాగారములు గలవు. అందు 170 కర్మాగారములు దూదిపరిశ్రమకు సంబంధించినవి. యుద్ధమువలన చెన్నరాష్ట్రవ్యాపారము 100-కి 16 వంతున తగ్గినది. గత సంవత్సరమునందు 40 కోట్ల రూప్యముల వ్యాపారము జరగినది. చెన్నరాష్ట్రమున వరి ధాన్యము 100, చోళ్లు 50, జొన్నలు 30, రాగులు 20, నూనెగింజలు 30, దూది 20 లక్షల ఎకరములందు పండింపబడుచున్నవి.

విద్యావ్యాపనము

గతసంవత్సరము విద్యకై రూ 2,06,50,000 వ్యయము చేయబడినది. అందు విద్యాశాఖాధికారి నిర్వహణము క్రింద నున్న విద్యాలయములకు 195, లేని విద్యాలయములకు 11, లక్షలు వ్యయము చేయబడినవి. చేసిన యధికవ్యయము రెండు లక్షలు. వ్యయాంశముల వివరము: రాష్ట్రాదాయమునుండి రు. 78,48,000, లోకలు బోర్డులు మ్యూనిసిపాలిటీల నుండి 21,68,000, జీతములు ఇతరాదాయముల నుండి 95,40,000.

గతసంవత్సరము విద్యాలయముల సంఖ్య 1250 గను విద్యార్థుల సంఖ్య 72,204 గను పెరిగినది. కాని, లోగడ సంవత్సరముకంటె వృద్ధి తగ్గినది. రాష్ట్రాదాయమునుండి ప్రాథమికమాధ్యమికవిద్యాలయములకై రూ. 54,50,000 వ్యయము చేయబడినది. మధ్యమ పాఠశాలలు 8 నూతనముగ స్థాపింపబడినవి. ప్రాథమిక పాఠశాలలందలి విద్యార్థుల సంఖ్య 11,43,995 నుండి 12,01,273 నకు పెరిగినది. అందు బాలికల సంఖ్య 16,500 హెచ్చినది. చెన్నరాష్ట్రమునందు సగటున విద్యకై తల 1-కి 0-7-11 వ్యయము చేయబడినది. ఈ వ్యయము 0-7-6 నుండి 0-7-11 కు పెరిగినది. మహమ్మదీయ విద్యాలయములు 886 నుండి 906 నకు హెచ్చినవి. మహమ్మదీయవిద్యార్థుల సంఖ్య 100-కి 9 వంతున పెరిగినది.

రాష్ట్రీయశాసనసభ

గతసంవత్సరము క్రొత్త యెన్నికలు జరిగినందున నూతనశాసనసభ ఏర్పాటైనది. ఆ సభయందు ప్రజాసేవాపరాయణుడైన కేశవపిళ్లె గారికి ప్రవేశము కలుగకుండుట విచారకరము. నూతనశాసనసభా ధ్యక్షుల వివరణము: శ్రీబవర్ మహారాజామున సర్ శివస్వామయ్యరు గారికి బదులు నవాబ్ బహద్దరు రాజగోపాలాచార్యులు గారు కార్యనిర్వాహకసభ్యులుగ నియమింపబడిరి. శాసనసభయందు మూడు తరగతుల సభ్యులుండిరి: అధికారులు, అధికారనిర్ణీతులు; ప్రజాప్రతినిధులు. శాసనసభయందుగల 46 మంది సభ్యులలోను 21 మంది ప్రజాప్రతినిధులు; 25 గురు అధికారులు, అధికారనిర్ణీతులు.

సభాధ్యక్షత: శ్రీ పెంట్లాండు ప్రభువు. కార్యనిర్వాహకసభ్యులు: సర్ అలెగ్జాండరు కార్డ్యూ గారు, ఎచ్. ఎఫ్. డబ్ల్యూ. గిల్మను గారు; దివాను బహద్దరు పి. రాజగోపాలాచార్యులు గారు.

ప్రజాప్రతినిధులు

1. తిరువేంగడ రంగాచార్య గారు, 2. కిడాంబు బార్జి వి కె శాస్త్రిగారు, 3. ఆకెళ్ల సూర్యనారాయణరావు పంతులు గారు, 4. రావు బహద్దరు మోచర్ల రామచంద్రరావు పంతులు గారు, 5. ఆమంచర్ల సుబ్బకృష్ణారావు పంతులు గారు, 6. పులమాటి శివరావు గారు, 7. దివాన్ బహదూరు అగరం సుబ్బరాయలురెడ్డి గారు, 8. భవాని వేంకటగిరి అయ్యరు నరసింహ అయ్యరు గారు, 9. కసగ్రాడ్ సదాశివభట్ గారు, 10. రావు బహదూర్ పలుట్టూరు కృష్ణ అయ్యంగారు రామానుజాచారియార్ గారు, 11. కృష్ణస్వామి రామయ్యంగారు, 12. కోట్పల్లికోట రామచంద్ర వేంకటకృష్ణారావు పంతులు గారు, 13. రామనాథపురము రాజా కె. రాజరాజేశ్వర సేతుపతి గారు, 14. భూపతిరాజు వేంకటపతిరాజు గారు, 15. కృష్ణస్వామి చిదంబరనాథ మొదలియారు గారు, 16. కారెక్కాట్ కుమారన్ కవలప్పరముప్పిల్ నాయర్ గారు, 17. యాకూబ్ హసన్ సాహెబు బహద్దూరు గారు, 18. ఖాన్‌బహదురు అహమద్ తంబి గులాం ముహిద్దీన్ అహమద్ తంబిమరక్కాయార్ సాహెబు బహదూర్ గారు, 19. గార్డెన్ ఫ్రేజర్ గారు, 20. జాన్ ఓక్షాట్ రాబిన్‌సన్ గారు, 21. ఎడ్వార్డ ఫెయిర్లెస్ బార్బర్ గారు.

ప్రభుత్వ నియోగితులు

1. సర్జను జనరల్ విలియం రోస్ బానర్మన్ గారు, ఐ. ఎం. ఎస్., ఎం. డి., బి. ఎస్. సి., సి. ఎస్. ఐ., 2. జేమ్సు పప్పు [illegible] గారు, 3. నార్మన్ [illegible] బ్రాడీ గారు, 4 [illegible] గారు, 5. [illegible] క్లార్క్ గారు, 6. [illegible] గారు, సి. ఎస్. ఐ., 7. [illegible] విలియం [illegible] ఎల్లిస్ గారు, ఐ. సి. యస్., సి. ఐ. యి., 8. అబ్దుల్ [illegible] సాహేబు గారు, 9. [illegible] గారు, 10. టి. రామచంద్రరావు గారు, 11. [illegible] శేషాద్రి శ్రీనివాస అయ్యంగారు గారు, 12. [illegible] గారు, 13. [illegible] గారు, 14. [illegible] గులాం మహమ్మదలీ సాహేబు బహదూర్ గారు, 15. [illegible] గారు, డి. డి., 16. రావు బహద్దరు [illegible] చెట్టి [illegible] చెట్టియార్ ముత్తయ్య చెట్టి అన్నామలై చెట్టియార్ గారు, 17. [illegible] గారు, 18. సర్ ఫ్రాన్సిస్ [illegible] ఎడ్వర్డు స్ప్రింగ్ గారు, కె. సి. ఐ. యి., 19. [illegible] బహద్దూర్ [illegible] సూర్యనారాయణమూర్తి నాయుడు గారు, 20. [illegible] ఎ. [illegible] చంద్ర [illegible] గారు, 21. [illegible] గారు, ఐ. సి. ఎస్., 22. బొబ్బిలి రాజా శ్రీ [illegible] వెంకటకృష్ణ [illegible] రావు బహద్దరు గారు, 23. [illegible] ఆర్. [illegible] గారు, 24. ఆర్. ఎ. [illegible] గారు, 25. [illegible] గారు.

రాష్ట్రాదాయము

గతసంవత్సరము చెన్నరాష్ట్రాదాయము రూ. 7,90,34,000; వ్యయము రూ. 759,49,000, మిగులు 1,40,85,000. మిగులునకు కారణము యుద్ధ కాలపు వ్యయాంశములను తగ్గించుట, కొన్ని శాఖలందు వ్యయము తగ్గుట. హిందూదేశపు మంత్రి యుక్తమని తలచిన వ్యయమును కర్తవ్యమైన పనుల నారంభించి సర్ అలెగ్జాండరు కార్డ్యూ గారు తెలిపియుండిరి. వ్యయమునందు రూ. 13, 65, 000 తగ్గింపబడినది. రాబడియందు రూ. 20,17,000 హెచ్చినది. ముఖ్యశాఖలకు వివరము: ఆదాయమునందు మద్యము 6,82,000, అడవులు 5,50,000, ఆదాయపు పన్ను 2,85,000, ఇతరశాఖలు 5,02,000 అధికముగ రాబడిని కలిగించినవి. గతసంవత్సరము భూమి శిస్తులందు మరిగాపు చేసిన మొత్తమునందు 2,51,000 తగ్గినది. కారణము కృష్ణావరదలు, కడలూరు ప్రాంతము నందలి గాలివానలు. ఆ కారణములవలన కృష్ణాజిల్లాయందు 2,50,000, కర్నూలు గూడలూరు ప్రాంతములందు 77,000, మొత్తము 3,27,000 రిమిషనుగ నియ్యవలసినట్లు తీర్మానముచేయబడినది.

గత సంవత్సరాదాయ వ్యయములు

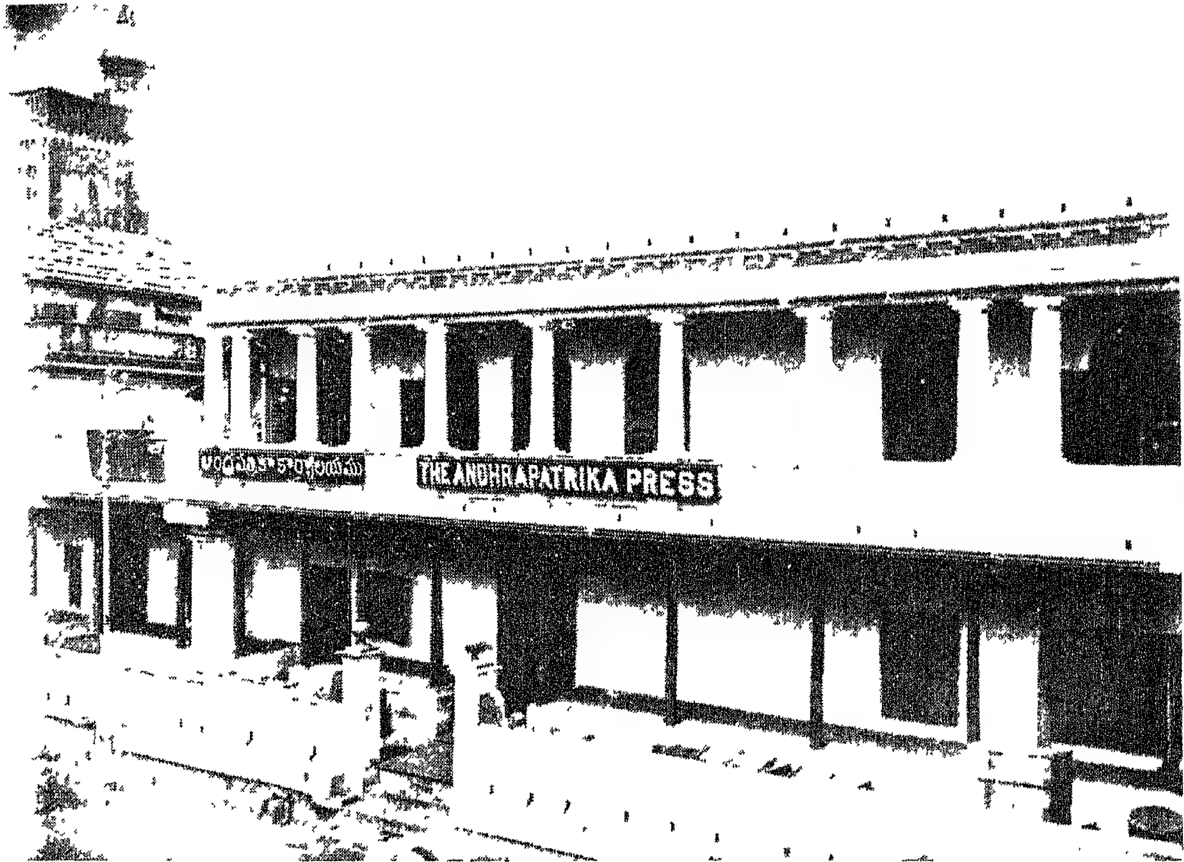
1916—17 నికరాదాయము

	ల. వే.		ల. వే.
భూమి నీటి శిస్తు	347.69	రిజిస్ట్రేషను	25.00
స్టాంపులు	78.00	చిల్లర	15.89
మద్యము	184.50	ఇతరశాఖలు	49.17
ఆదాయపు పన్ను	28.95	అడవి	45.00
		మొత్తము.	774.20

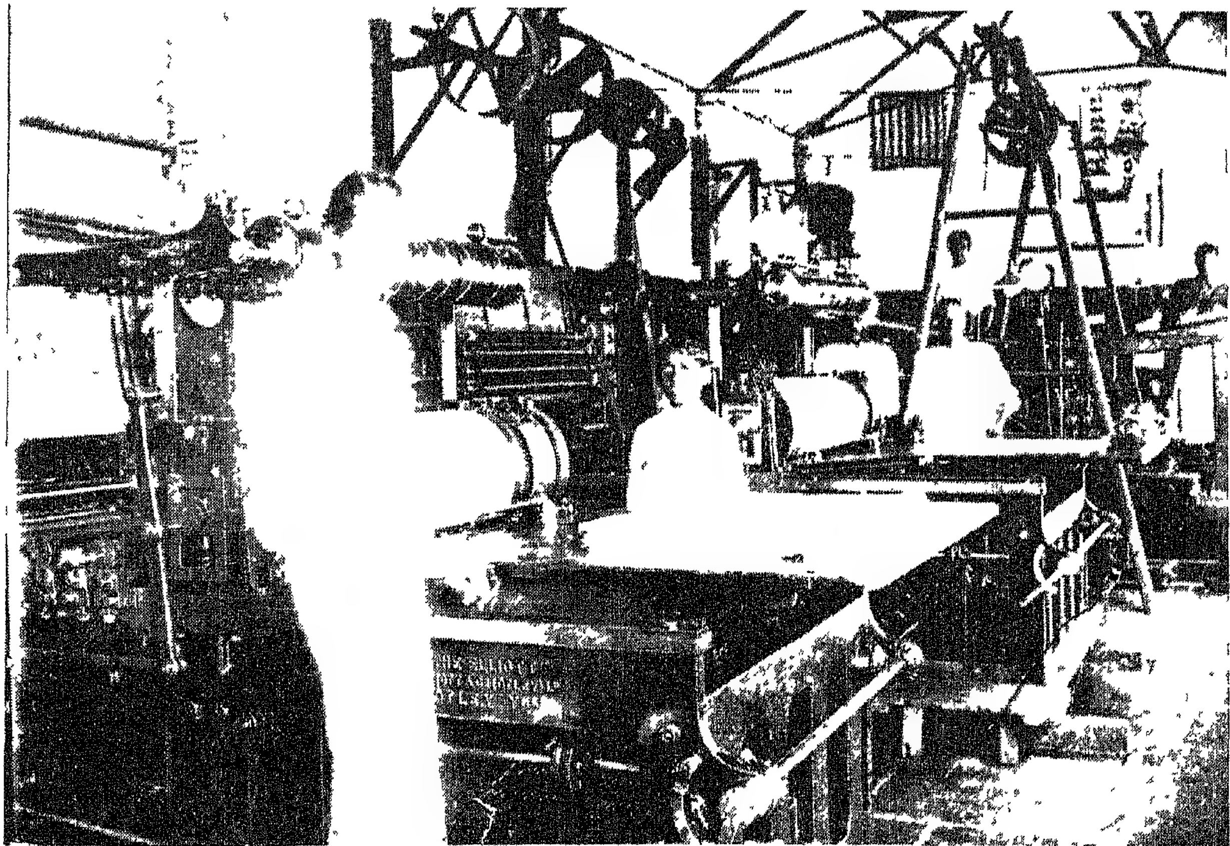
1916—17 నికరవ్యయము

	ల. వే.		ల. వే.
పోలీసు	114.69	రిజిస్ట్రేషను	13.16
విద్య	83.45	పాలనము	15.49
వైద్యము	18.56	కోర్టులు	85 65
పారిశుద్ధ్యము	18.69	రైలులు	15.98
వ్యవసాయము	12.29	నీటిపనులు	10 00
ఇతరశాఖలు	13.50	చిల్లర పనులు	6.25
జైళ్లు	[illegible]	చిల్లర పనులు	29.00
అప్పును తగ్గించుట	14.60	సివిలు పనులు	20.04
ముద్రణము	2.50	సివిలు పనులు	59.50
భూమి శిస్తు	123 49	ఇతర ఖర్చులు	41.54
అడవి	27.70	మొత్తము.	759.49

అధిక వ్యయమునందు విద్యకై 11,34,000, వైద్యసహాయమునకై 4,33,000 వినియోగింపబడెను. గతసంవత్సరము పాలకులు విద్యకై రూ. 83,45,000 వినియోగించిరి, రాగల సంవత్సరము విద్యకై 94,79,000 వినియోగించుటకు నిర్ణయించిరి. అధికవ్యయము 11,35,000. ఇందు ప్రారంభపాఠశాలలకై 4,19,000, ప్రారంభవిద్యకై 5,50,000 వినియోగింపబడును. ఇతరశాఖలయందు వ్యయము తగ్గించినను విద్యావ్యాపకమునకై వ్యయము హెచ్చించుట సంతృప్తికరము. సర్ అలెగ్జాండరు కార్డ్యూ గారు ప్రదర్శించిన గతసంవత్సరమునందలి ఆదాయవ్యయాంశములు సంతృప్తికరముగ నున్నవి. రాగల సంవత్సరపు ఆదాయము 7,88,36,000, వ్యయము 7,94,61,000 అని మదింపు వేయబడినది. శాఖాధిపతులకు వ్యయము నధికముగ చూపుటయును ఆదాయమును తక్కువగ చూపుటయును ఆచారము. గతసంవత్సరమువలె రాగల సంవత్సరమునందును ఈ లెక్కలయందు వ్యత్యాసము కలుగుట సహజము.

THE ANDHRA PATRIKA BUILDINGS ఆంధ్రప[illegible]

THE ANDHRA PATRIKA MACHINE ROOM ఆ[illegible]

THE ANDHRA PATRIKA STAFF ఆంధ్రపత్రికా కార్యనిర్వాహకులు

శాసనసభా చర్యలు

గతసంవత్సరము నవంబరు మాసాంతమున గూడిన శాసనసభలో 261 ప్రశ్నలడుగఁబడెను. రామచంద్రరావు గారు కృష్ణాగోదావరి జిల్లాలయందలి లోపములను విమర్శింపుఁడని యుపపాదించిన తీర్మానమర్ధాంగీకారమును పడసినది. దాని ప్రయోజనము ముందు విదితము కాఁగలదు. తాలూకాబోర్డుల కధికార సభాధ్యక్షుల నేర్పఱచుటకు పాలకు లర్ధాంగీకారము నొసంగిరి. ఫిబ్రవరిలో కూడిన సభయందు 214 ప్రశ్నలడుగఁబడినవి. రయితుల యార్థికస్థితిని విమర్శింపుట కొక యుపసంఘము నేర్పఱుపవలెనను తీర్మాన ముపపాదింపఁబడినది. తీర్మానము నిరాకరింపఁబడెను. మార్చి మాసమున కూడిన సభయందు 23 తీర్మానము లుపపాదింపఁబడినవి. అందొకటి నైనను పాలకుల సంపూర్ణాంగీకారమును పడయలేదు. ఏప్రిలు మాసమున కూడిన సభయందు 90 ప్రశ్నలు వేయఁబడినవి. 36 తీర్మానము లుపపాదింపఁబడినవి. తీర్మానములందాయుర్వేదపు తీర్మాన మర్ధాంగీకారమును బడసినది. జిల్లా బోర్డుల కనధికారసభాధిపతిని నియమింపుఁడని శివరావు గారుపపాదించిన తీర్మానమును ఈ యేఁడు పాలకులు నిరాకరించిరి. సమావేశములందు వందల కొలఁది ప్రశ్నలు వేయఁబడినవి, తీర్మానము లుపపాదింపఁబడినవి. ప్రజాప్రతినిధు లుపపాదించిన తీర్మానము లుపపాదిత మైన రీతి నొకటియు సంగీకృతము కాలేదు. శాసనసభా వ్యవహారక్రమమును విమర్శించెడి వారలకు సభాధ్యక్షులకును అధికారులును కొన్ని సందర్భములందనుమానమును చూపుట విదిత మగుచున్నది.

ఆంధ్ర దేశము

సృష్టినిర్మాణమునందు చరాచరములకు వ్యక్తిత్వము గలదు. ప్రాణులందువలె జడములందును వ్యక్తిత్వము గోచర మగుచుండును. నదులు నగములు గ్రామములు నగరములు దేశములు ఖండములు గోళములు ప్రత్యేకలక్షణలక్షితములై వ్యక్తిత్వమును కలిగియున్నవి. విశ్వమునందు గ్రామమును బోలిన గ్రామము నగరమును బోలిన నగరము దేశమును బోలిన దేశము ఖండమును బోలిన ఖండము లేదు. లోకమునందు భరతఖండము ప్రత్యేకలక్షణలక్షితమై భారతీయుల వికాసమునకు సాధనం బగుచున్నది. భరతఖండాంతర్గతంబు లైన భూభాగంబులును ప్రత్యేకలక్షణ లక్షితములై [illegible] విశాల [illegible] బగుచున్నవి. [illegible] ప్రకృతి [illegible] హిమాలయ [illegible] ధము గలదు. [illegible] ప్రదేశమును [illegible] చున్నది. ప్రదేశములు దేశవిశాల [illegible] కారణం బగుచున్నది. [illegible] సంబంధము ప్రతి [illegible] విశేషించి [illegible] నంఘములకు [illegible] ప్రత్యేకగుణశీలములు కలుగుచున్నవి. ఆంగ్లేయులకు జర్మనులకు ఫ్రాన్సులకు స్వభావగుణశీలంబుల [illegible] భేదము గలదు. [illegible] మహారాష్ట్రులకు తమిళులకు ఆంధ్రులకు స్వభావగుణశీలంబులందు భేదము గలదు. ఇట్టి భేదములు సంఘములకు జాతులకు వ్యక్తిత్వములను ప్రత్యేకజ్ఞానమును కలుగఁజేయుచున్నవి.

ఆంధ్రదేశము హిందూదేశమునందు ప్రసిద్ధి గాంచిన విశాలదేశము. ఐతరేయబ్రాహ్మణమునందును భారతరామాయణములందును పేర్కొనఁబడిన యాంధ్రదేశము పురాణప్రసిద్ధ మైన ప్రాచీనదేశము. ఇందు ఋషికుల్య గోదావరి కృష్ణ తుంగభద్ర పెన్న మున్నగు సుజలపూరితంబు లైన నదులు గలవు. మహేంద్రగిరి మహాగిరి శ్రీగిరి మున్నగు సున్నత పర్వతంబులు గలవు. సుఫలపూరితంబు లైన కాంతారంబులు గలవు. వజ్రాదిఖనిజభరితంబు లైన ప్రదేశంబులు గలవు. సస్యభరితంబు లైన కేదారంబులు గలవు. గ్రామనగరశోభాభరితంబు లైన యారామంబులు గలవు. మహోన్నత సంకీర్ణంబు లైన విపినంబులు గలవు. నౌకాయాత్రయోగానుకూలంబు లైన సాగరతీరంబులు గలవు. శ్రీశైలము సింహాచలము భద్రాచలము తిరుపతి మున్నగు పుణ్యక్షేత్రంబులు గలవు. మాతృదేశాంతర్గర్భితంబు లైన ప్రకృతి సంపదలు ఆంధ్రదేశమునకు ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వమును కల్పించుచున్నవి. ఆంధ్రదేశమునకును ఆంధ్రులకును గల ప్రత్యేక గుణశీలంబులను వికసింపఁజేసి భారతజాతీయసౌభాగ్యంబును లోకకల్యాణంబును వ్యక్తీకరించుట ఆంధ్రోద్యమమునకు ఫలము.

ఆంధ్రోద్యమము

మానవులయందు భావములు వాంఛలు సంకల్పములు ప్రయత్నములు మానవ [illegible] యములు వారి పరిణామ ప్రాప్తికై కలుగుచున్నవి. మనుజుల వాంఛలు భావములు సంకల్పములు ప్రయత్నములు దేశస్థితికి యుగధర్మమునకు పాత్రలాభమునకు తగిన రీతిని అనంతరూప [illegible] ధరించుచు సృష్టిపరిణామమునకు సాధనంబు

గాఱుచున్నవి. స్వస్తి సుఖశాంతి ప్రాప్తికై మతసిద్ధాంతములు సంఘసంస్కరణలు ఆర్థిక సంస్థానములు రాజ్యాంగనిర్మాణములు ఏర్పడుచున్నవి. ఆంధ్రదేశమునం దాంధ్రుల యాత్మాభివృద్ధికై యేర్పడిన సకలోద్యమములును ఆంధ్రోద్యమమున కంగములు, ఉపాంగములు. ఉపాంగముల వికాసము ప్రధానాంగవికాసమునకు నిదర్శనము. ఆంధ్రదేశమునం దన్ని మండలంబులలోను మండలసభలు సంఘసంస్కరణసభలు గ్రంథాలయసభలు గతసంవత్సరంబునఁ గూడినవి.

ఆంధ్రదేశసభలు

గంజాము మండలసభ శ్రీకాకుళమున కూడినది; అధ్యక్షులు గా. ఆకెళ్ల సూర్యనారాయణరావు పంతులు గారు. విశాఖపట్టణమండలసభ పార్వతీపురమున గా. పి. వేంకట సూర్య నరసింహరాజు గారి యధ్యక్షత క్రిందను, సంఘసంస్కరణసభ మహామహోపాధ్యాయ తాతా సుబ్బరాయశాస్త్రిగారి యధ్యక్షత క్రిందను, పారిశ్రామికసభ పి. టి. శ్రీనివాసయ్యంగారి యధ్యక్షత క్రిందను గూడినవి. గుడివాడయందు కృష్ణామండలసభ గుత్తి కేశవపిళ్లె గారి యధ్యక్షత క్రిందను, సాంఘికసభ గాడిచర్ల హరిసర్వోత్తమరావు పంతులు గారి యధ్యక్షత క్రిందను ప్రథమాంధ్రవార్తాపత్రికాసభ గా. నాగేశ్వరరావు గారి యధ్యక్షత క్రిందను, ప్రథమ నిమ్నజాత్యుద్ధరణ సభ భూపతిరాజు వేంకటపతిరాజు గారి యధ్యక్షత క్రిందను, కమ్మమహాసభ కే. వెలమూడి గోపాలకృష్ణయ్య గారి యధ్యక్షత క్రిందను, ప్రథమాంధ్రనాటకమహాజన సభ దాసు మాధవరావు పంతులు గారి యధ్యక్షత క్రిందను, ఆంధ్రదేశ వైశ్యకుల మహాజనసభ చెడలువాడ చక్రధరరావు గారి యధ్యక్షత క్రిందను, మహిళాసభ కల్లేపల్లి వేంకటరమణమ్మ గారి యధ్యక్షత క్రిందను, పాముల్పర్తి సదాశివ రావు యోగిమహాసభ ఎఱ్ఱగుడిపాటి వేంకటాచలంపంతులు గారి యధ్యక్షత క్రిందను, సమావేశమైనవి. తెనాలియందు గుంటూరుమండల సభ గా. జొన్నవిత్తుల రామచంద్రరావు గారి యధ్యక్షత క్రిందను, సంఘసంస్కరణసభ కొండ వేంకటప్పయ్య పంతులు గారి యధ్యక్షత క్రిందను, గ్రంథాలయ సభ మిట్టపల్లి వేం. సుబ్బారావు గారి యధ్యక్షత క్రిందను, నంబూరు గ్రామమున రెడ్డిమహాసభ కే. కోటిరెడ్డి బ్యారిష్టరుగారి యధ్యక్షత క్రిందను గూడినవి. గుంటూరునందు ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు శ్రీ రాజా మంత్రిప్రగడ భుజంగరావు బహదూరు జమీందారు గారి యధ్యక్షత క్రింద కూడినది. నెల్లూరియందు మండలసభ గా. కూర్మా వేంకటరెడ్డి నాయనుగారి యధ్యక్షత క్రింద కూడినది. ఆంధ్రగ్రంథాలయమహాసభ గా. నాగేశ్వరరావు పంతులు గారి యధ్యక్షత క్రిందను, విద్యార్థిసభ ఆనిబిసెంటమ్మ గారి యధ్యక్షత క్రిందను, మహిళాసభ కంచనపల్లి కనకమ్మ గారి యధ్యక్షత క్రిందను, ఆర్యవైశ్య మహాసభ రావు బహదూరు పైడా వేంకటచలపతి శ్రేష్ఠి గారి యధ్యక్షత క్రిందను గూడినవి. కడప మండలసభ రాజంపేటలో గా. మీర్ అసదలీ ఖాను గారి యధ్యక్షత క్రిందను, కంభమునందు కర్నూలు మండలసభ గా. కొచ్చర్లకోట వేంకటకృష్ణారావుగారి యధ్యక్షత క్రిందను, సాంఘికసభ గా. హరిసర్వోత్తమ రావుగారి యధ్యక్షత క్రిందను కూడినవి. బళ్లారిమండలసభ ఆదోనియందు ఆనిబీసెంటమ్మ యధ్యక్షత క్రిందను, అనంతపురమండలసభ అనంతపురమున గా. ఏ. ఎస్. కృష్ణా రావుగారి యధ్యక్షత క్రిందను, దత్తమండలముల సాంఘికసభ పెనుగొండయందు కోపల్లె హనుమంతరావు గారి యధ్యక్షత క్రిందను శైవమహాసభ బెజవాడయందు ఇవటూరి అయ్యన్న పంతులుగారి యధ్యక్షత క్రిందను సమావేశమైనవి. మహిళాసభ కాకినాడయందు ఆచంట రుక్మిణమ్మ గారి యధ్యక్షత క్రింద సమావేశమాయెను.

విశాఖపట్టణము గోదావరి కృష్ణా గుంటూరు నెల్లూరు కర్నూలు మండలసభలయందు ఆంధ్రరాష్ట్రప్రతీర్మానము మోదింపఁబడినది. సంఘసంస్కరణసభలు సంఘము నుద్ధరించుటకై ప్రయత్నించుచున్నవి. గ్రంథాలయసభలు విజ్ఞానమును వ్యాపింపఁజేయుటకై సమకట్టుచున్నవి. శాఖాసభలు స్వీయసంఘోద్ధరణమునకై పాటుపడుచున్నవి. సకలోద్యమములకు ఫలము సకలసభలకు ప్రయోజనము ఆంధ్రవ్యక్తివికాసము. ఆంధ్రవ్యక్తివికాసము ఆంధ్రభాషాభివృద్ధియందును ఆంధ్రదేశాభ్యుదయమునందును ఆంధ్రప్రజా ప్రబోధమునందును వ్యక్తమగుచున్నది. ఆంధ్రవ్యక్తివికాసమున కేర్పడిన యాంధ్రోద్యమలీలలు సర్వత్ర గోచరం బగుచుండెను. అనంతరూపములు అనంతభావములు గల ఆంధ్రోద్యమప్రభావము ఆంధ్రమహాసభయందు గోచరం బగుచున్నది.

నాల్గవ యాంధ్రమహాసభ

నాల్గవ యాంధ్రమహాసభ నలసంవత్సర చైత్ర శుద్ధ ౬ సోమవారంబున కాకినాడలో ప్రత్యేక

నిర్మించిన సభామంటపమునందు కూడినది. సభకు 1,200 మంది ప్రతినిధులు, 3000 మంది ప్రేక్షకులు వచ్చియుండిరి. కొచ్చెర్లకోట వేంకటకృష్ణారావు బహద్దరు గారు ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షులు. మోచెర్ల రామచంద్రరావు పంతులు గారు సభాధ్యక్షులు. ఉభయుల యుపన్యాసములును రాష్ట్రవాదమున కనుకూలములు. భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రమునకు సంబంధించిన వారి యుపన్యాసములలోని వాక్యము లిచట నుదాహరింపఁబడినవి:

“భాషలనుబట్టి మన దేశమును ప్రత్యేకరాష్ట్రములుగా విభజించి ఆయా రాష్ట్రములకు సంపూర్ణాధికారప్రాప్తి కలుగఁజేసినఁగాని మన దేశమునందు స్వరాజ్యమును స్థాపించుటకు సాధనము కలుగదు. జనులు అన్యోన్యాభిప్రాయములను గ్రహింపఁగలుగుటకును అన్యోన్యస్నేహభావములు కలిగియుండుటకును అన్యోన్యాభిమానము చెందియుండుటకును ఈ యన్ని కారణములవలనను దృఢమైన యైక్యమును చెంది యన్యోన్యము తమ క్షేమలాభములకు పాటుపడి పని చేయుటకు ఒక్క కుటుంబమువారివలె తమ యెల్లర క్షేమమునకు పాటుపడుటకు కారణభూతమైన ముఖ్యబంధము భాషామూలకమైనది గాని యింకొకటి కాదు. ఒక్క భాష మాట్లాడువారి కుండు అనుబంధమువంటి యనుబంధము స్నేహమువంటి స్నేహము రెండు మూడు భాషలు మాటలాడువారి కుండదు. కాఁబట్టి జనుల మాతృభాషలనుబట్టి ప్రత్యేకరాష్ట్రము లేర్పఱచి ఆయా రాష్ట్రములకు స్వతంత్రాధికార మొసఁగుట దేశక్షేమమున కత్యావశ్యము. ఏ భాష మాటలాడువారికి ఆ భాష మాతృభాషగాఁ గల ప్రజలపై స్వతంత్రాధికారప్రాప్తి కలుగఁజేయుట యుచితము గాని నాలుగైదు భాషలు మాతృభాషలుగాఁ గల ప్రజల నందఱిని ఒక్క రాష్ట్రమున చేర్చి ఆ రాష్ట్రమందలి ప్రజలకు స్వతంత్రాధికార మిచ్చుట ఆ రాష్ట్రమందు ఏ భాష మాటాడువారికిని సంతోషకరముగను ఆమోదనాయిగను నుండదు. ఈ తత్త్వము ఈ న్యాయము చక్కఁగ గ్రహించి, హిందూదేశ మంతయు భాషలనుబట్టి ప్రత్యేకరాష్ట్రములుగా విభజింపఁబడుట స్వరాజ్యలాభ మలవడుటకు ముఖ్యసాధన మనియు అవసరమైన కార్య మనియు అందఱు నామోదింపక తప్పదు.”— ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షుఁడు.

“భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రప్రభుత్వమువలన శీఘ్రముగ పురోభివృద్ధి కలుగుటయే కాక ప్రభుత్వమువారికిని ప్రజలకును అన్యోన్యమైత్రి హెచ్చును. ఇది యిటుండ తెనుఁగుభాష మాటాడువారిలో సంఘీభావమును పొందుపఱచి పురోవృద్ధికారణము లగు జాతీయాదర్శములను విస్తరింపఁజేయుటయు అట్టి భావప్రాప్తియొక్క లాభము నుపయోగపఱచుటయు ఈ యాంధ్రసభయొక్క ముఖ్యోద్దేశము లయియున్నవి. భాషివృద్ధికి ఈ కార్యనిర్వహణమే మూలాధారము. ఆంధ్రోద్యమము కేవలము స్వలాభార్థ మేర్పడినదను వాదమునకు ప్రముఖత నీయ నక్కఱలేదు. జాతీయ భావోదయమునకు భాషయొక్కయు వాఙ్మయముయొక్కయు శక్తిని గుఱించి చర్చించుట కనవసరము. విద్యాధికులలో నిప్పు డంకురించియున్న స్వాం దేశ జాతీయభావమును ప్రవహింపజేయుటకు నాయా స్వభాషలలో నేకభాషావలంబనము కొంతవఱకు ప్రోద్బలమగుచున్నది. కాని, జన సామాన్యమున కాంగ్లేయభాష తెలియదు. కావున దేశోద్ధరణమునకై జనబాహుళ్యములో జాతీయభావము లంకురింపఁజేయుటకు దేశభాష ముఖ్యసాధనమై యున్నది.”— సభాపతి.

ఆంధ్రరాష్ట్రపు తీర్మానమును సభ్యులు మిగుల యుత్సాహముతో చర్చించిరి. వాదప్రతివాదకులు సంపూర్ణముగ జరిగినవి. ఈ క్రింది విధముగ ఆంధ్రరాష్ట్రపు తీర్మాన మంగీకరింపఁబడినది.

ఆంధ్రరాష్ట్రపు తీర్మానము

పరిపాలనాసౌష్ఠవమునకును ప్రజాసౌకర్యమునకును స్వపరిపాలనాదర్శములు ఫలించుటకును తత్ఫలప్రాప్తికి అవసరమైన కార్యపద్ధతుల నాచరించుటకును సాధ్యమైనంతవఱకు రాష్ట్రనిర్మాణము భాషాప్రయుక్తపద్ధతి ననుసరించి యుండవలెను.

దేశీయసభవారు నిర్వచించిన స్వపరిపాలనాదర్శములు ఫలించుటకును 1911-వ సంవత్సరము ఆగస్టు 25-వ తేదిని హార్డింజి ప్రభువు ప్రకటించిన రాష్ట్రస్వాతంత్ర్యము సార్థకమగుటకును రాష్ట్రీయపాలనావిధానము ఆ పద్ధతి ననుసరించి యుండవలయును.

కావున, ఆంధ్రమండలముల నన్నిటిని ప్రత్యేకరాష్ట్రముగ నేర్పఱచుట యుక్తము అత్యావశ్యకము. యుద్ధానంతరము సాధ్యమైనంత త్వరలో అట్టి యేర్పాటును చేయింపుఁడని ప్రభుత్వమువారిని ఆంధ్రసభవారు ప్రార్థించుచున్నారు.

ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయము

ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయనిర్మాణావశ్యకతను గుఱించిన తీర్మానము నాంధ్రమహాసభ యేకముగ నామోదించినది. ఆ తీర్మానపు భావము ననుసరించియే ఫిబ్రవరి మాసమున కూడిన చెన్నపురి శాసనసభయందు భూపతిరాజు వేంకటపతిరాజు గారు ఈ క్రింది తీర్మానము నుపపాదించిరి:

“(క) యుద్ధానంతర మాంధ్రమండలములకు ప్రత్యేక విశ్వవిద్యాలయమును స్థాపించుటకై ఈ ప్రభుత్వమువారు హిందూదేశ ప్రభుత్వమువారిని కోరవలెననియు, (ఖ) ఈలోపల ద్రవ్యోపపత్తి ననుసరించి సారస్వతమునకును వృత్తులకును సంబంధించిన పాఠశాలలను కళాశాలలను ఆంధ్రమండలములలో నధికముగా పెట్టవలెననియు, ఈ సభవారు సిఫారసు చేయుచున్నారు.”

ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయస్థాపనావశ్యకతను గుఱించి వేంకటపతిరాజు గారు చేసిన ప్రసంగము గంభీరభావభరితమై యున్నది. “ఆంధ్రులు ప్రత్యేక విశ్వవిద్యాలయమును కేవల మభిమానము పూని కోరుట లేదు. వారి పురోభివృద్ధి కిది ముఖ్యసాధన మని నమ్ముచున్నారు. ప్రజా

ష్ట్రములు మొదలగు స్వాతంత్ర్య పరిణామములందు ఇది అగ్రగణ్యమని నిరూపింపబడెను." అని రాజా గారు తెలిపిన భావములు [illegible] శక్తి కొంత [illegible]ను జేసెను. ఆంధ్రులు 1,70,00,000 కలరు. 340 లక్షల రూపాయల పన్నును చెల్లించు చున్నారు. 83,000 చదరపుమైళ్ల ప్రదేశమును ఆక్రమించుకొనియున్నారు. అయినను విద్యావ్యాపనమున నాంధ్రదేశము వెనుకబడి యున్నది. పాలకు లాంధ్ర విశ్వవిద్యాలయము దుర్లభము గాకపోయినను అచిరకాలమున సాధ్యము గాదని తెలిపిరి. విశ్వవిద్యాలయ ప్రతిపాదనము [illegible] నుపసంహరింపబడెను. ఆంధ్రదేశమునందలి విద్యాస్థితి చెన్నరాష్ట్రమునందలి యితర ప్రాంతములలోని విద్యాస్థితితో [illegible] పోల్చినపుడు సంతృప్తికరము గాదని [illegible] చున్నది.

చెన్నపురి రాష్ట్రమునందు గల 13659 బి. ఏ. లలోను 1650 మందియు, 3087 ఏ. ఎల్. లలోను 320 మందియు, 39 ఎమ్. ఎల్. లందును 4 మందియు, 392 ఎల్. టి. ఎస్. లలోను 22 మందియు, 147 [illegible] స. స. లందును 10 మందియు ఆంధ్రులు గలరు. చెన్నపురిరాష్ట్రమునందు చెన్నపురి గాక [illegible] జిల్లాలలో 1,35,288 ఆంగ్లవిద్యార్థులు గలరు. [illegible] జిల్లాలలో 48,043 మాత్రము గలరు. [illegible] దేశమునందు 3 మొదటి తరగతి కళాశాలలు 8 రెండవతరగతి కళాశాలలు 49 ఉన్నత పాఠశాలలు 14,424 ప్రాథమిక పాఠశాలలు గలవు. ఇతర ప్రాంతము [illegible] విద్యార్థుల సంఖ్యయు పాఠశాలల సంఖ్యయు [illegible] నున్నది. ఆంధ్రదేశమునందు దేశవిస్తీర్ణమునకును ఆదాయమునకును తగినరీతిని విద్య వ్యాపించుట [illegible] విషయమునకు [illegible] వారలకు [illegible] మున్నది. ఈ [illegible] పరిణామము సౌకర్యాభావము గాని ఆంధ్రుల జడభావము గాదు.

[illegible] ప్రభుత్వము విద్యాలయములను వ్యాపింపజేయుటవలనను విశ్వవిద్యాలయమును స్థాపించుట [illegible] గలయున్న[illegible]. ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయ స్థాపనము సులభసాధ్యము [illegible] వెంకట [illegible] గారి తీర్మానమును చర్చించునపుడు గవర్నరు గారును విద్యాశాఖాధికారియు తెలిపిన భావములు స్థిరపడియున్నవి. ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయము స్వయంసహాయమూలముననే సాధ్యము గావలసియున్నది. సత్యాలింగమువంటి ధర్మాత్ములు ప్రజలు విశ్వవిద్యాలయస్థాపనము చేయుటకు సమర్థులు. విశ్వవిద్యాలయతత్త్వమును విశ్వవిద్యాలయస్వరూపమును విశాలదృష్టితో నవలోకించి నిర్ణయించుట ప్రయోజనకరము గాని హ్రస్వదృష్టితో నిర్ణయించుట ప్రయోజనకరము గాదు.

సంగ్రామము స్వారాజ్యము ఆంధ్రరాజ్యము

శ్రీకృష్ణుండు భారతసంగ్రామము ధర్మసంస్థాపనార్థము సంప్రాప్తమైన దని విజయున కుపదేశించెను. వర్తమాన మహాసంగ్రామమునకు ధర్మస్వాతంత్ర్యరక్షణార్థము బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములు పూనుకొనినటులు బ్రిటీషు రాజ్యనీతిజ్ఞులు విల్సను మహాశయుఁడు ప్రతిపాదించిరి. బ్రిటీషు ప్రజలు ధర్మ సంరక్షణార్థమై అపారమైన త్యాగమును చేయుచున్నారు. ధర్మనిర్వహణమునకై 6000 కోట్ల రూప్యములను వ్యయము చేసిరి. లక్షలకొలంది ప్రజల జీవితములను రణదేవతకు బలివెట్టిరి. మహాత్యాగమునకు పరమార్థము ధర్మసంరక్షణము గాని రాజ్యలాభము గాదు, స్వప్రయోజనము గాదు. వ్యక్తులందును జాతులందును ఆత్మోపలబ్ధికి ధర్మము సాధనము. ఆత్మోపలబ్ధి సాధనమైన మహాధర్మస్వరూపము లనంతములు. వ్యక్తిధర్మము కుటుంబధర్మము కులధర్మము సంఘధర్మము వృత్తిధర్మము జాతిధర్మము మానవధర్మము దేవధర్మము ధర్మమునకు భిన్నస్వరూపములు. సచ్చిదానందస్వరూపమైన యాత్మకు స్వోపలబ్ధికి జీవధర్మము మానవధర్మము దేహధర్మము సాధనములు. జీవధర్మమునకు బలధర్మము మూలము. జీవజాలములు బలాబలముల ననుసరించి పరిణామము నొందుచున్నవి. బలము గల జంతువులు బలము లేని జంతువుల మూలమున వృద్ధిని పొందుచున్నవి. బలము గల మనుజులు బలము లేని మనుజుల మూలమున లాభమును పొందుచుందురు. బలము గల జాతులు బలము లేని జాతుల మూలమున సుఖపడుచున్నవి. ఈ బలధర్మము అహంకార మమకార పూరితము. కేవలము దేహధర్మమునకు సంబంధించియుండును. మనుజులు దేహధర్మ రక్షణార్థమై భాగ్యదేవతను రాజ్యదేవతను బలదేవతను ఆరాధించి మత్సరగ్రస్తు లగుచుందురు. రాజ్యదేవతకు బలదేవతకు భాగ్యదేవతకు మనుజులను సంప్రీతులను చేసి ధర్మప్రవర్తకులను చేయుటకు సామర్థ్యము లేదు. దేహధర్మము భౌతికసంగతము. మనుజులు దేహాధీనులై నందున విశ్వభాగ్యానుభోగమును గాని విశ్వభా[illegible]

భోగమును గాని విశ్వరాజ్యానుభోగమును గాని పొంద యంజాలరు. శివధర్మమునం దుపభోగము ప్రధానధర్మ ముగ నున్నది. పదార్థోపభోగము ముఖ్యధర్మముగ నున్నపుడు బలధర్మము ప్రధానధర్మముగ నుండును. వర్తమాన మహాసంగ్రామము బలధర్మమును నిర్మూ లము చేసి జ్ఞానధర్మయుతమైన మానవధర్మమును స్థాపిం చుటకై సంప్రాప్తమైనది.

మానవధర్మము

జర్మనులు బలధర్మమును పూని ప్రజాకంటకులును లోకకంటకులును నైరి. మానవధర్మరక్షణార్థము బల ధర్మమును నిర్మూలముచేసి నూతనధర్మమును స్థాపిం చుట యవసరమైనది. మానవుల స్వాతంత్ర్యభావము సోదరత్వభావము సమానత్వభావము జ్ఞానమువలన కలుగవలసియున్నవి. ఈ భావములు లోకవ్యాప్త మైన ప్రజాతంత్రపరిపాలనమువలననే సాధ్యము లని ఆంగ్ల మంత్రిపుంగవుఁడు తెలిపియుండెను. ప్రజా తంత్రపాలనములు లోకమునం దంతటను స్థాపితమైనపుడు జ్ఞానధర్మము ప్రబలును. అధికారాభిమానము జాత్యభిమా నము వంశాభిమానము కులాభిమానము ధనాభిమా నము బలాభిమానము విద్యాభిమానములవలె జ్ఞానధర్మ ము ప్రత్యేకవర్గలాభమునకును ప్రజాపీడకును కారణం బు కాఁజాలదు. ప్రజాసామాన్యమునందు కలిగిన ప్రబో ధము ప్రత్యేకవర్గాభిమానము పోషణమునకు ప్రతి బంధకమై జ్ఞానధర్మము స్థాపిత మగును. జ్ఞానధర్మమే మా నవధర్మము. జ్ఞానధర్మబద్ధమైన మానవసంఘంబులందు స్వతంత్రధర్మము వికసించును. పరరాజ్యాక్రమణము పరపీడానువర్తనము దుర్లభ మగును. ప్రజలు స్వార్థపరు లకు వారి కార్యములను సాధించుటకై నిమిత్తమాత్రు లు గాక వ్యక్తిత్వము గల కర్తలై యుందురు. మానవ వ్యవస్థలందు పశుధర్మమైన బలధర్మము పోయి జ్ఞాన ధర్మము ప్రకాశించును. రాజ్యాంగవ్యవస్థలు సాంఘిక వ్యవస్థలు ఆర్థికవ్యవస్థలు ప్రత్యేకవర్గలాభమునకుఁ గాక ప్రజాలాభమున కుపచరించును. జ్ఞానధర్మోపేతమైన జీవత్వము బలధర్మోపేతమైన జీవత్వమువలె ధర్మగ్లాని కిని ప్రజాపీడకును కారణంబు గాక ధర్మసంరక్షణ మునకును ప్రజాక్షేమమునకును సాధనం బగును. జీవ క్షేత్రమునందు జ్ఞానకుసుమము వికసించి ఆనందము ఫలించి ఆత్మోపలబ్ధి కలుగును.

ఆనందఫలమును అనుభవింపుచుండ ప్రాచీన [illegible] గాంచిన జ్ఞానసంపన్నులై మహోన్నతి [illegible] ప్రపంచ చరిత్రమునం దనేక ప్రసిద్ధ [illegible] కులు [illegible] మహా [illegible] [illegible] మహానుభా వులు. బుద్ధుని [illegible] [illegible] మహానుభావులు. మానవ [illegible] జ్ఞానము సమాన ధర్మము. మానవ [illegible] సమానమైన జ్ఞానధర్మ మును వికసింపఁ జేయుటకు సకలవ్యవస్థలయందును ప్రజాతంత్రమును స్థాపించుట [illegible]. ప్రజా తంత్రము రాజ్యాంగములందు స్థాపితమైన [illegible] నధికారసంబంధము [illegible]. సంఘములందు స్థాపిత మైన [illegible]. [illegible] స్థాపితమైన ప్రత్యక్ష [illegible]. ప్రజా సామాన్యమునందు జ్ఞానధర్మము స్థాపితమైన మానవ ధర్మము వికసించును [illegible].

స్వరాజ్యము

ఈ మహాప్రాప్తి భారతీయులు కోరుట సహజము. భారతీయులను [illegible] ప్రతి హతముగఁ జేసెను. ఈ యుద్ధపరిసమాప్తమగునపుడు [illegible] వలన జ్ఞానధర్మమునకు [illegible]. బలిష్ఠ మైన పశుధర్మమును పునరుద్ధారణచేసి జ్ఞానధర్మమును వికసింపఁ జేయుటకు స్వరాజ్యస్థాపనము సాధనము. లోక వ్యాప్తమై తరణసాధనమైన ప్రజాతంత్రము భారతీ యులకును తరణసాధనము. ఆ తరణసాధనమును సత్వ రముగ సమకూర్చుటకై భారతీయులు బ్రిటిషుపరిపాల కులను కోరుచున్నారు. భారతీయులు [illegible] కోరు టకు వారి ప్రాచీన సభ్యతయు వారి యుచితాభీష్ట సంసిద్ధియు [illegible] పునర్నిర్మా ణమును, ముఖ్యముగ [illegible] లోకవ్యాప్తమైన ప్రజాతంత్రము [illegible] ముఖ్యకారణం బులు. మానవధర్మపి [illegible] భారతదేశమునందును, ఇతరరాజ్యములందువలె, స్వతంత్ర స్వధర్మానుకూల మైన స్వరాజ్యస్థాపనమువలన సాధ్యము కాఁగలదు.

ఆంధ్రరాజ్యము

మానవులు సులభముగ జ్ఞానసంపన్నులై స్వ

అన్ని యుగములయందును వివిధదేశములయందును ధర్మమును నిర్వహించుటకు పరమేశ్వరుండు [illegible]

ప్రకాశించెను. సృష్ట్యాదినుండియు లబ్ధమైన విజ్ఞానమును భాషాముఖమున మనుజులు గ్రహించుచు జ్ఞానసంపన్నులగుచున్నారు. పూర్వుల మహోత్కర్షములను నిరూపించుటకు భాష ముఖ్యసాధనముగా నున్నది. ప్రాకృతసంఘములకును నాగరికసంఘములకును గల భేదమును భాషాస్థితి నిర్ణయించుచున్నది. మనుజుల శుభస్థితికి సంపదలకు విజ్ఞానమునకు భాషయే ముఖ్యసాధనము. రాజ్యమునందు ప్రజాతంత్రము ప్రబలుటకు రాజ్యవ్యవహారములు మాతృభాషా ముఖమున పర్యాప్తంబగుట ప్రకృతిధర్మము. భావములను వ్యక్తముచేయుటకు భాషయే సాధనము. మానవులు మతభావములను రాజ్యాంగవ్యవహారములను సాంఘికనియమములను శాస్త్రసంఘమును భాగ్యసాధనంబులను గ్రహించి పరమార్థమును బడయుటకు భాషయే శరణ్యము. భాష లేని మానవసంఘ మసంభవము. ప్రజలు మాతృభాషాముఖమున సులభముగ జ్ఞానవంతులు కాఁగలరు. ప్రజాతంత్రము జయప్రదముగ నుండుటకు మాతృభాషాముఖమున వ్యవహారక్రమము పర్యాప్తంబగుట యవసరము. ప్రజల జ్ఞానము మాతృభాషపై నాధారపడినటులు వారి జీవనము మాతృదేశముపై నాధారపడియుండును.

మాతృదేశము

సుస్థిరనివాసమున కనుకూలమైన దేశము, సంఘాభివృద్ధికి కీలకము. అట్టి దేశము లేనపుడు సంఘవికాసము దుర్లభము. ప్రజల దేహవికాసమునకు దేహమును భావవికాసమునకు భాషను పరమేశ్వరుఁడు ప్రసాదించెను. పరమేశ్వరదత్తములైన భాషను దేశమును బాగుగ నుపయోగించుట ఆత్మలబ్ధికి మూలము. ఈ కారణంబుననే దేశాభిమానము భాషాభిమానము పవిత్రమైన ధర్మంబులుగ పరిగణింపఁబడుచున్నవి. దేశమాతకు భాషామతల్లికి జాతిభేదము మతభేదము కాలభేదము స్థితిభేదము లేదు. హిందువులు మహమ్మదీయులు బ్రాహ్మణులు బ్రాహ్మణేతరులు యూరపియనులు హైందవులు శ్రీమంతులు సామాన్యులు మాతృభూమిని మాతృభాషను సమదృష్టితో సేవించి వరప్రసాదమును బడయఁగలరు. ప్రజల హృదయంబులందు సోదరభావమును సమానభావమును స్వతంత్రభావమును వర్ధిల్లఁజేయుటకు ఏకదేశవాసమునకు ఏకభాషాప్రచారమునకు ఏకభావవ్యాపనమునకు మించిన సాధనంబులు లేవు. లోకమునందు ప్రజాతంత్ర స్థాపనమునకు దేశసాహచర్యము భాషాసాహచర్యము భావసాహచర్యము సాధనములు. మహాసంగ్రామమునకు ఫలము ప్రజాతంత్రస్థాపనము. స్వరాజ్యమునకు ఫలము ప్రజాప్రాజాపత్యవికాసము. భాషాప్రయుక్తాంధ్ర రాష్ట్రమునకు ప్రయోజనము ప్రజాతంత్రవ్యాపనము.

ప్రజారాజ్యము

ప్రజాతంత్రమునందు ప్రజలకు రాజ్యమునకు అవినాభావసంబంధము కలదు రాజ్యమే ప్రజలు; ప్రజలే రాజ్యము. రాజ్యమును ప్రజలు ప్రజలకై స్థాపించి నిర్వహించెదరు. ప్రజలను రాజ్యము రక్షించి పోషించును. ప్రజావికాసమున కవశ్యమైన సకలవిషయములను రాజ్యము నియమించును. రాజ్యమును ప్రజలు నియమించెదరు. వర్తమానయుగము రాజ్యధర్మయుగము. రాజ్యధర్మయుగస్థాపనకై పాశ్చాత్యులు బలధర్మమును సాధనంబుగఁ గైకొని మానవవికాసమునకై పాటుపడిరి. ఫలము దారుణసంగ్రామము. రాజ్యాంగనిర్మాణమునకు ఫలము సుఖప్రాప్తి దుఃఖనివృత్తి. ఆ మహాఫలప్రాప్తి బలధర్మసాధ్యంబైన జీవధర్మమునందు దుర్లభము; జ్ఞానధర్మసాధ్యంబైన జీవధర్మంబునందు సులభము. జ్ఞానధర్మము విశ్వజనీనంబై మానవధర్మము స్థిరపడుటకు ప్రజాతంత్రము కీలకమై యున్నది. ప్రజాతంత్రము విశ్వవ్యాప్తంబైనపుడు బలధర్మము నశించి జ్ఞానధర్మము వికసించి ఆనందధర్మఫలము ఫలించును. బలారాధనము ధనారాధనము సుఖప్రాప్తికి దుఃఖనివృత్తికి తగిన సాధనంబులు గావనియు జ్ఞానారాధనమే సుఖప్రాప్తికి దుఃఖనివృత్తికి పరమసాధనంబనియు మహానుభావుల యనుభవము మహాజాతుల యనుభవమును స్థిరపఱచినది. మహాసంగ్రామము స్వరాజ్యము ఆంధ్రరాష్ట్రము జ్ఞానధర్మానుకూలంబైన ప్రజాతంత్రవ్యాప్తికై యవతరించినవి. జీవధర్మసంరక్షణానుకూలంబైన యాంధ్రదేశమునకు జ్ఞానధర్మప్రకాశానుకూలంబైన యాంధ్రభాషకు ప్రాచీనసభ్యతాపరిశిష్టులైన యాంధ్రులకుఁ గల సంబంధము ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వము భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రనిర్మాణమునకు సాధనంబులు. ఆంధ్రరాష్ట్రము ఆంధ్ర దేశభాషా ప్రజావికాసమునకును భారతజాతీయ నిర్మాణమునకును లోకసామ్రాజ్యస్థాపనమునకును తోడ్పడి యథాశక్తిని దుఃఖనివృత్తికిని సుఖప్రాప్తికిని సాధనము కాఁగలదు.

విజ్ఞానవ్యాపనము - దేశభాషావశ్యకత

అమ్ము సోమయ్య గారు, బి. ఏ.

శాస్త్రంబు లాంగ్లభాషను నేర్చుకొనుట యెన్న
త్రాటిపై నడచెడి యాటవిద్య;
పదియేండ్లు చదివిన, భాష యన్యం బౌట
శాస్త్రపాండిత్యంబు సగము సగమె.
అరువదేం డ్లయినది యాంగ్లభాషను శాస్త్ర
పఠనంబు మొదలిడి భరతమాత;
శాస్త్రచోదితక్రియాసారంబు గ్రహియించి
పాశ్చాత్యసాహాయ్యపరత లేక,
స్వాతంత్ర్యముగ పనుల్ చక్కఁబెట్టెడివాఁడు
వేయి కొకండైన వెలసినాఁడె?
శాస్త్రముల్ నేర్పెడి సాధనంబుల నెల్ల
సమకూర్ప నొకఁ డైనఁ జాలినాఁడె!
ఏది కావలసిన నింగ్లండునకు వ్రాసి
తెప్పించుకొనుటకే దిటవు గల్గె,
ఆనర్సువాఁ డైన నద్ద మొక్కటి చేసి
చూచుకొనేరఁడు చోద్యమునకు;
ఇను మెంత యుండిన నింగ్లండునుం దుండు
పట్టాలు సూదులు పడయవలసె;
సీసపుగను లున్న సీమనుండియె వచ్చు
చున్నవి పెన్సిళ్లు వన్నె మీఱి;
రబ్బరు వృక్షముల్ రంగుగాఁ బెరిగిన
పెట్రోలియమ్ గనుల్ వెలసియున్న
త్రొక్కు సైకిలు గాని త్రొందరగా నేఁగు
మోటారుకా రైన మొలవ దిచట;
దూది యెం తుండిన సూది రంధ్ర
దూరు దారం బైన దొరకదిచట;
ప ట్టెంత యుండిన బాలలీలల కైన,
నెక్క విమానంబు నెక్కలేదు;
మ్మోలిక లెన్నున్న ముఖ్యము లైనను
భస్మ మొక్కటి నైన బ్రబల దిచట.
ఆస్పత్రులం దున్న యౌషధంబు లవన్ని
సైన్యహాలులలోని సాధనములు
బాటలయం దున్న పట్టాలు నాగేసల్
పైనఁ బోయెడి పొగబండ్లు నన్ని
వెలుతు రిచ్చెడు వింతవింత దీపము లన్ని
మూలలం దున్న సీసాల వన్ని
మంగలి కత్తియు మరకాలి చుక్కయు
చాకలి చేయును చాన సబ్బు
యుద్ధవీరుని చేతి యుక్కు రైఫిల్ గాని
రాజకీయవాద్యోగి వ్రాయు కలము
అచ్చొత్తుచుండెడి యచ్చుయంత్రము లన్ని
బీదసాదల యగ్గిపెట్టె లన్ని
యింక నెన్నెన్నియో యెన్నిక వస్తువుల్
వచ్చుచున్నవి గదా వసధి దాఁటి!
శాస్త్రముల్ దేశభాషలలోనఁ జదివిన
నబ్బదే యింత దొక్కటైనఁ జేయ?
శాస్త్రంబు లన్యభాషలలోనఁ జదివిన
శాస్త్రపాండిత్యంబు చక్కఁబడదు;
పాండిత్య మెంతయో ప్రబలియుండినఁ గాని
పనులలో నా తెల్వి బయలుపడదు;
శాస్త్రముల్ దేశభాషలలోనఁ జదివెడు
వేళలందున నింట వెలఁదులకును
చదు వెఱుఁగనియట్టి జనులకుం గలిగిన
శాస్త్రవాసన లబ్బ ఛాందసంబు
మూఢవిశ్వాసముల్ మొదలంట నణఁగవె?
రాజ్యాంగవాదముల్ రావె వినఁగ?
స్థానికపాలనాజ్ఞానంబు జనులకు
కలుగలే దని యప్డు పలుకఁగలరె?

పరదేశములలోన పాండిత్య మంతయు
దే భాషలలోన నిలుపఁబడును;
భాషావిత్య తత్త్వాదిపాఠములచేత
నూతన సమృద్ధి నిండ నొప్పుచుండు.
ఆంగ్లభాషను శాస్త్ర మభ్యసించుటలోన
కష్టంబు లెన్నియో కలవు నూతన
వెబ్బంగాదిన్యంబు సవరించు నాలోన
శాస్త్రాంశములు దిగఁ జారుచుండు;
శాస్త్రాంశగ్రహణంబు సౌకర్యముగఁ జేయు
శబ్దకోశంబులు సెట్టు లస్సు;
ఆవి యెన్ని గాంచిన నావెన్క నుద్యోగ
కారణంబున నవి కూర నాగుట,
భారతశాస్త్రీయభావంబు లంతంగాఁ
నెఱుఁగని కొత్తంబు గాఁ యుంట,
గాత సంతానులు నివేదించి
శాస్త్రైకరక్ష ప్రౌఢ నాటఁగట్టి
శాస్త్రపద్ధతిఁ గను నాగరికమునకుఁ బ్రాకు
స్వాతంత్ర్యము గాప్రాన నుంచి దీపట,
నాలుగు తెనుఁగునఁ గలిపిన శాస్త్రంబు
ఇట్లు నత్యాగమునకుఁ గ్షతకలెను;
ఆంధ్రభాషను శాస్త్ర మభ్యసించిన నగి
పెద్దలో ధనమట్లు వాగుబడియు;
వృద్ధి చేయఁగవచ్చు వృత్తులలోఁ బెట్టి
సార్థకంబుగఁ జూపి నెఱుపవచ్చు.
పాశ్చాత్యశాస్త్రాంశబాహుళ్యముద్రిత
గ్రంథ మాంధ్రంబునఁ గానఁబడదు!
ఆంధ్రభాషను శాస్త్ర మభ్యసించెడు దృఢ
నిశ్చయం బెప్పుడైన నిలువఁబడిన
పరిపరియగ్రంథముల్ పరువెత్తుకొనివచ్చు
గిరికంధరంబుల ఝరుల మాడ్కి;
వేసంగి నెలవుల వివిధశాస్త్రంబుల
గ్రంథంబులం జేయు ఘనులు గలరు;
అక్కఱ నోడమూవుచప్పడ సామగ్రి
చేరు పల్లంబుల నీరువలెను;
శాస్త్రాంశముల బాగ చర్చించి గ్రహియింప
నవి చేతిపనులలో నిరవుకొల్ప
అన్యభాషల వీని నాయాసపడి నేర్చి
ధీదేహబలముల దిబ్బఁ జేర్చి
బ్రతికినన్నాళ్లును బలహీను లౌటయో
ప్యాసు శబ్దము చెవిఁ బడకమున్నె
ప్రాణంబులం బాసి బాంధవవ్యథఁ గూర్చి
దేశబలంబును దిబ్బఁజేర్చి
పోవుటయో గదా! పొలు పేది? బలు వేది?
యాత్మగౌరవ మేది? యాస లేవి?
కావునను కాలరక్షణ గావలసిన
దేశమున శాస్త్రనాసన దిటవుగాను
ప్రబలఁగోరిన మన దేశభాషలందు
శాస్త్రములఁ గఱపఁగవలె చదువరులకు.

అమృతాంజనము

సకలవ్యాధులకు సంజీవినివంటిది

TIME IS MONEY

కాలమే ధనము

ఈకాలమున ప్రతిమానవునకును ప్రతినిమిషము అమూల్యధనమై యున్నది. ... రాత్రి పంగళ్ళు ... మనుష్యుడనేక కార్యములు ... కలిగి యున్నది. ఏకార్యము ... నెరవేర్చవలయునో తెలిసియున్నను కాలమును ... సామాన్యమున ... లేదు. ... ప్రతివారికి ... నియమిత కాలములందు ... అట్టి గడియారములలో వివిధ రకములు గలవు. ... ప్రకటింపదలచి యున్నాము.

... అనేకవిధముల వాచీలు, ... టయింపీసులు ... టయింపీసులు, ... 12 సంవత్సరములనుండి ... వ్యాపారమును ...

... యొద్ద ... చున్నాము. ...

... నెట్టిగడియారము ... చేయగలము. ... తెలిసినవారికి మా పనివారితనమును ...

విధేయులు,

యం. హనుమంతరావు & కంపెని

వాచ్ ఇంపోర్టర్సు & మేకర్సు, రామకోటి బిల్డింగ్సు

రత్నబజారు రోడ్డు, మద్రాసు.

బ్రాంచి ఆఫీసు:—బ్యాంకిరోడ్డు, కాకినాడ.

అమృతాంజనము

జగత్ప్రసిద్ధిజెందిన దివ్యాంజనము

వనమూలికలచే హిందూదేశమున తయారుచేయబడి

அமுர்தாஞ்ஜனம்

AMRUTANJAN

తలనొప్పుల మాన్పును, పార్శ్వపు నొప్పులు బారద్రోలును, వాయుప్రకోపము బాపును బెణుకుల ఛేదించును, వాపుల రూపు మాపును, దగ్గును తగ్గించును, జలుబును తొలగించును

అమృతాంజనం డిపో

6 తంబుశెట్టివీధి, మదరాసు

109 ఫ్రేరిరోడ్డు, బొంబాయి

ఘంటా న్యాయము

(చరిత్రాత్మక [illegible])

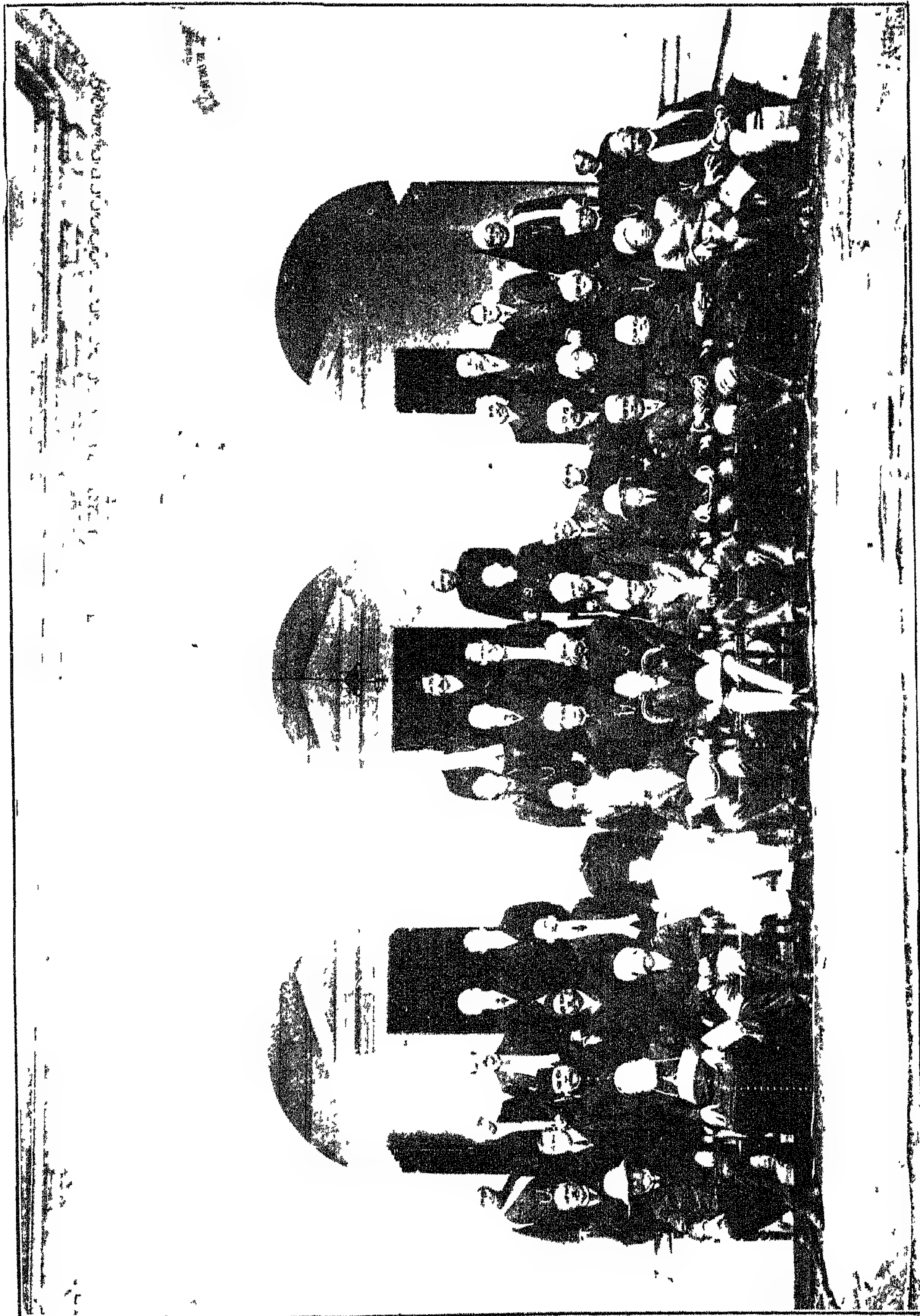
లా॰ పి॰ ధర్మారావు గారు, బి. ఏ.

భారతవర్షంబునం దున్న పురమతల్లి
ఎన్నియో రాజ్యముల కెన్నఁ గన్నతల్లి
రాణ నొప్పారు సౌందర్యరంగవల్లి
నగరరాజంబు ఢిల్లి నెఱుఁగుదురు గద!
ఆ పుర మ్మింక తురకల కాఁపురమ్ము
గాక పూర్వమె, దేశానఁ గలుగు సొమ్ము
లెల్ల నితరుల చేతుల కేఁగకుండ
దేశభాషలకొఱకును దేశవృత్తు
లకును నుపయోగమై చాల లగ్గొనర్చు
కాలమందున పాలించె ఘనుఁ డొకండు.
పే రనంగపాలుఁడు, ప్రజఁ బిల్లలట్ల
నూచి కాపాడుచుండుటఁ జూచి పరులు
గూడ మెచ్చుచుండిరి. సిరితోడ జనులు
పలువిద్యల జ్ఞానంబు గలిగి మనిరి.
కలవు నాని గుణము లనేకములు; గొప్ప
రాజు దా నని మదిని గర్వంబు లేదు;
రాజగుటఁ బెద్ద కార్యభారంబు వలను
దాల్చుట గాని, రాజ్యంపు ధనము నెల్ల
వ్యయము సేయుచుఁ బ్రజలకు వంత కొనఁగ
గద్దెనెక్కెడను గూర్చుంట కా దటంచు
మదిని మఱవఁడు, తా నెంత మాన్యుఁ డైనఁ
బ్రజకు సేవ సేయంగ దైవంబు పనిచె
నంచుఁ దలఁచును, దేశంబునందు భక్తి
గలిగి ప్రజ లెల్ల దేశీయగౌరవంబు
సల్పికొనునట్టి బోధల సల్పుచుండు;
ఇంతియే కాదు, న్యాయమం దెంత పేద
యయిన ధనికునితో సముఁ డంచు నెంచు;
అట్టి రాజుకడఁ బ్రజకు లేనట్టి దేది?
ఐనఁ దన క్రింద నుద్యోగు లైనవారి
కెట్టి సుగుణంబు లుండుట యెందు సరుస
గాదె! అటనట పెనుముండ్లకంపలట్ల
రాజు చుట్టును నుద్యోగిరాజ యుండు
నే గదా! అట్టివంటివా రితని క్రింద
నుండఁ గనుపెట్టి తా నెంత యుత్తముండై
అటులు గని హా యటంచు ననంగపాలుఁ
"డకట! చింత సేయ [illegible] నుద్యోగి
గణ[illegible] కాదె [illegible]యుఁ గన్న[illegible];
అపుడు, రెండు [illegible] [illegible] [illegible]గ్గ
[illegible]
వారితో [illegible] లేక నదే [illegible]
గల [illegible] నలుసేయ?
[illegible] న్యాయమునకు దూరులై [illegible]
జనుల కీడు [illegible] శక్య మగునె?
దోస ముప్ప [illegible];
[illegible] కగును పరమ బాధ.
[illegible] పూర్ణ,
[illegible]
[illegible];
[illegible]
[illegible];
ధనికు [illegible] ధనము [illegible]
పలుకు [illegible];
[illegible]
అయ్యొ! నా [illegible],
[illegible] యాపదను [illegible].
ఇక నా ప్రజల [illegible] న్యాయములు!
[illegible]?
[illegible]'
శ్రీహరీ! యి [illegible]! —— [illegible]."
అంచుఁ [illegible]
శిల్పి [illegible]
పది దినమ్ములు [illegible].
శిల్పికారులు [illegible] సల్పినట్టి
కార్యమును [illegible],
అల బహిర్ద్వారమున [illegible]
[illegible] మగు [illegible]
దానిపై రెండు సింగముల్ [illegible]
[illegible] పెద్ద [illegible].
[illegible] కే రీతి పనను [illegible]!
గంట ప్రమోగిన [illegible]
సంతిపురమును బురమును నటకుఁ [illegible];
[illegible]ంగంబు లంటిమా? [illegible] వార

[illegible] దాటి నూఱుపుంగా సింగ్రహము [illegible]
నెక్కఁ [illegible], భయము [illegible] [illegible];
[illegible] సహజంబుగా [illegible] నిన [illegible]
[illegible] శక్తి [illegible] భ్రమ [illegible] సహజము.
[illegible]! [illegible] యంత్రములు [illegible]!
[illegible] శిల్పు లందిసట్టి
[illegible] నేర్పునఁ [illegible] వారు నేర్వఁగలరె?
[illegible] 'నెంగిరా' 'యజంతము' లను'
[illegible] గి చెప్పట్టి [illegible] పురములఁ
[illegible] యు [illegible] వారి సూక్ష్మబుద్ధి
[illegible] గా వచ్చు నిపు [illegible].
[illegible] యంతయు [illegible],
[illegible] చిప్పల [illegible] వలసెఁ
[illegible] లేక,
[illegible]? [illegible].
[illegible] నొక్క [illegible]
[illegible] పైన బ్రాసి
[illegible] న్యాల [illegible]
[illegible] చుస్తు:
"[illegible] ఎల్ల
[illegible] రద్ది."
[illegible] ద్యోగుల [illegible]
[illegible] ముక్క [illegible]
న్యాయ [illegible] సందఁ [illegible].
[illegible] నొక్కనాఁ [illegible] యత్యధిక మగుచు
సిట్టలును గాలు వెల్పలఁ బెట్టకుండ
[illegible], నొక కాకి యండనుండి
సింగములు [illegible] నెట్టని [illegible]
[illegible], [illegible] ముక్కఁ గల [illegible]
[illegible] పై కెగసి, [illegible] వచ్చు
[illegible] దూరు [illegible].
[illegible] లీ రీతిఁ [illegible],
[illegible] మ్రోఁగె నా గంట మొకటఁ;
[illegible], [illegible] నిలిచెను గాక [illegible].
[illegible] యేమి పుట్టెనో యని
[illegible] వారును నగరిలో వారు గూడ
వచ్చి; [illegible]

కేఁగి "గంట మ్రోఁగించినా రెవ్వ" రనిన
యంతఁ, గాక మొగిఁ బోయి యవలి కేఁగె.
"ఓసి! వాడు కాకి యూరకే యిందటు
నిచటికి వచ్చి తెచ్చె; నెంత చేసె
నాకు నిద్ర పోయె; నాదు కార్యము పోయె;
నే నిచటికి వచ్చు వేళ చెపుము?
యెంగిలి తిని క్రొవ్వి యేమి చేయఁగఁ జేసె
బాగు చేసెనమ్మ పాడు కాకి"
అనుచు నంది ఆ సులు పూఁకాకిఁ దిట్టుచు
నుండె, నా సూచి "యుండుఁ" డనుచుఁ
నంత చేసె: "గంట మోఁగెను కాలమునుండి
యిచట నుండె, నేఁ డి గాల యగుట?
సింహములు నిజంపు సింహములను బోలి
లోకమున భ్రమింప కాకి ఘనమె?
కాక, సింహము లని కాకంబు దలపోసి,
సింగములు తినంగఁ జెదరిపడిన
ముక్క లేమి యైనఁ జిక్కవా యను నాశఁ
జేరి యూడవచ్చె చెంత; కంత
నెంజె తిక్తతమము నెట్టగా నుండిన
గింజ నెంచె మాంసఖండ మనుచు.
ఓగి మున్ను చోటఁ జేరగు గాకంబు
సహజ" మంచుఁ బల్కె జనులు వినఁగ:
"దోస మయ్యె నాది; మోసగించ జేసితి;
కాక దోస మున్న ఘనము గాను.
వాని కాకి యయ్యెఁ బ్రతివాది నే నైతిఁ;
దప్పు నాదె యంచు దొప్పికొంటి.
ఇంక మీఁద నిట్టుల యే జీవి యైనఁ దా
నాస వచ్చి మోస మందకుండ
నిచట దినదినంబు నె సింగముల కోట
మాంస ముంచుచుండు మఱుఁగు మఱుఁగు.
న్యాయ మనిన నొక్క నరులకొఱకె కాదు
చిన్న జీవులకును నెందవలయు."
అనుచు నా రీతి చేయించె నవఘమూర్తి;
దైవభీతికి దాక్షిణ్యభావమునకుఁ
గొల్లి యనంగని నెన్నంగ వలయుఁగాదె?
పులుఁగులకుఁ గూడ న్యాయంబు పొందఁ జేయఁ
గలుగు, నెయ్యది? యీ సింహఘంట తప్ప!

"సృష్టి నల్పమంతు వెయ్యది యైనను, నరుని తుల్య[illegible]యి యెడ నరుఁడ నరుఁడు
అట్టి వర్తనంబె ప్రార్థనీయం బగు, వాఁడె ప్రియుఁడు జగతి పరమునకును."

NEW MEMBERS OF THE MADRAS LEGISLATIVE COUNCIL

SIR ROBERT BAILEY CLERK K C I E, I C S
(1st Member Board of Revenue)

[illegible]
([illegible])

THE HON'BLE
MR F H W GILLMAN I C S
(Member of the Madras Executive Council)

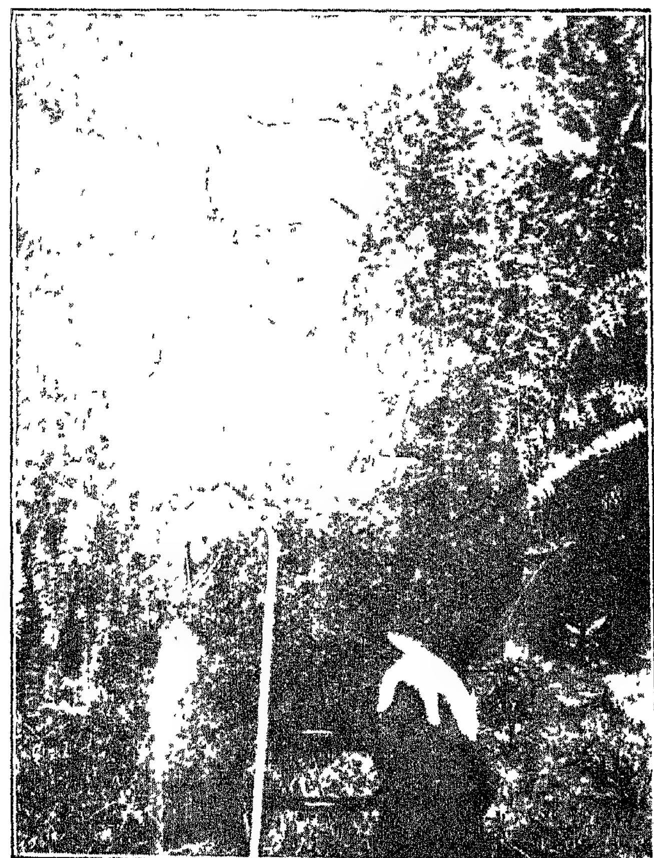
గౌ. [illegible]
[illegible]
([illegible])

THE HON'BLE MR P RAJAGOPALACHARIAR
(Indian member of the madras executive council)

గౌ. పి. రాజగోపాలాచారి యయ్యాది యైనను, సరుని తుల్య
(చెన్నపురి కార్యనిర్వాహక సభలో నీయం బగు. వాఁడె। పిదపఁ

Mr S SREENIVASA IYENGAR
(Advocate general)

ఎస్. శ్రీనివాస అయ్యంగారు
(అడ్వకేటు జనరలు)

శ్రద్ధగా శాస్త్రములు నెల్లఁ జదువుకొనుచుఁ
బ్రమదమున వానిలోని సారంబుఁ గొనుచుఁ
బిన్న పెద్దలచేఁ జాల పేరు గనుచుఁ
గాలమును బుచ్చుచుండ నాకస్మికముగ
నొక్కనాఁడేను చెలికాండ్రు నూరిబయటి
కేఁగి యందందుఁ గన్నుల కింపుఁ గూర్చు
పచ్చికబయళ్ల నెంతయు మెచ్చుకొనుచు
నిసుకతిన్నెలపై వసియించి గనుచు
నచటఁ దాఁగిలిమూఁతల నాడుకొనుచు
నలరి సెలయేళ్లలోఁ బీదులాడుకొనుచుఁ
బర్వతాగ్రములకెక్కి జేరి పాడుకొనుచు
నంత వీతెంచు చలువ పయ్యెరలఁ గనుచు
వింతవింతగఁ దోఁచు వసంతు రీతి
నబ్బురంబుగఁ గన్నుల కందికొనుచు
నుత్తమారామసీమల యొరిమఁ గనుచు
వినఁ బసఁ గలయంతకికూజితముల వినుచు
నల సురయూగరాజసుల నాట్యములఁ గనుచు
నంతసింపుమ వల్లె గుచ్ఛములఁ జనుచు
నెగడు మొల్లల వన్నెచిన్నెలను గొనుచుఁ
జెదరి యందందుఁ గదలు తుమ్మెదలఁ గనుచు
మధురఫలములఁ దినుచు సమ్మదముఁ బెనుచు
నుండ, జరగిన చిత్ర మొకండు వినుఁడు.—
మదగజేంద్రంబు సనుదెంచి యెదుర నిలిచి
తనదు తొండంబుఁ జాచి ముదంబు వెలయ
రత్నహారంబు నా కంధరమున నైచె.—
అంతలో నందుఁ గూడిన యఖిలజనులు
నన్ను వేగఁప కొంపోయి నగరమునకు
భద్రపీఠంబునం దుంచి పరమభక్తి
మంగళరవంబు లెసఁగ సామ్రాజ్యమునకుఁ
బట్టభద్రునిఁ జేసి సంప్రియముఁ గనిరి.—
ఔర! యా వైభవం బేమి? యా విచిత్ర
మేమి తెల్పుదు? నా భాగ్య మేమొ కాని,
రతిని మించెడు సౌందర్యవతి యొకర్తె
మురిపెములఁ జూపు ముద్దుల మోహనాంగి
చిఱునగవు మోము దమ్మిని జిలుకుచుండ
వచ్చి నా చెంతఁ గూర్చుండ పచ్చి మెయి
ముచ్చటించుచు విడియంబు లిచ్చుచుండఁ
దనదు వాల్గంటి చూపులఁ దనుపుచుండ
మించు సౌఖ్యాంబునిధిని దేలించుచుండ
సేవకావలి పదసేవ సేయుచుండ,
స్వర్గమై భవ మందిన సరణి తోఁచె
నదియ నా కమరావతి యగుచుఁ దోఁచె.

సద్దియే [illegible] —
[illegible] !
[illegible]
[illegible]
నింకా [illegible]
రత్నసింహాసనమున [illegible]
[illegible] జనముల [illegible]
[illegible]
గాల [illegible]
బాహు[illegible] నంటి[illegible]
నంతకంటెను నాయువు [illegible]
[illegible]
కాల [illegible] నేను [illegible]
[illegible] తెల్ల [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] గాని
[illegible] గాని
నొక్క [illegible] గాని
పడక [illegible] గాని
దేహబద్ధమై [illegible]
[illegible] సుఖము
పరమగురువుల [illegible] సుఖము
నెచ్చెలుల [illegible] సుఖము
ముకుళ [illegible] సుఖము
వాల [illegible] సుఖము
పర్వతాగ్రము[illegible] సుఖము
నేను [illegible] సుఖము
నేను [illegible] సుఖము
చాల మురియించినట్టి [illegible] సుఖము
[illegible] కాంతి సుఖము
మేను పులకించు [illegible] సుఖము
నాయనా! స్వప్న[illegible] సుఖము
[illegible] సుఖము
అవలఁ గనుఁ[illegible] లేదాయె సుఖము
చేయునది లేక [illegible] సుఖము
అంతే? [illegible] కట! [illegible] సుఖము
కాన 'నీ స్వప్నలోకము' లోని సుఖము
కాదు శాశ్వత మిది బూటకంపు సుఖము.

ఆంధ్రదేశప్రశంస

గా. జ. శ్రీ జగన్నాథస్వామి గారు

శ్రీమాహేంద్రనగేంద్ర వింధ్యకనకాహోభృ
చ్ఛేషాద్రిమధ్యస్థితాం
కృష్ణాగౌతమపుత్రికాముఖనదీ
తీర్థప్రపూతావనీమ్
రంభామ్రాతకముఖాదిశోభితవనాం
నానామణిశ్రీభ్రాజితాం
వందే సస్యఫలాం వరాంధ్రజననీం
శ్రీభారతోర్వీసుతామ్. 1

ఉ. ఆగఁ గళింగ నామనిమ
యాంతరమై యొక పేరు లేక యా
మ్రేడిత శాతకర్ణుల స
ముత్కృతదృష్టి సమాఖ్యఁ దాల్చి యా
సైగొరికైక ప్రసిద్ధ లగు
పల్లవ రాజమహేంద్ర కాకతీ
యాదులు వంశరేణువనఁగు
నాంధ్రము నేఁ డెటు లయ్యెఁ జూడరే? 2

సీ. ఓరుగల్లుం గని నాఁడ గెల్చి వార్చిన మేటి
శాలివాహనుఁ డెక నాగినాఁడొ?
చోళచాళుక్యనృపాలుర గెల్చిన
విష్ణువర్ధనుఁ డేడ వెడలినాఁడొ?
ఢిల్లి సుల్తానుకో ఁగొన మోర్చు
మోసుగి ప్రభు వేడ నొదిగినాఁడొ?
గజపతిహాయారు గర్వంబుఁ దూల్చిన
యాంధ్రభోజుం డేడ కరిగినాఁడొ?
నెలఁగితిఁ బూన మహాభూమిపాలు రోలిఁ
బన్నుపుర రాష్ట్రమునఁ గొంత యన్యరాష్ట్ర
రాజ్యమునఁ గొంత చేరి యాంధ్రమహి నేఁడు
ప్రాణకోటుల బెదుకుచుఁ గూలఁ గొంతవడఁకు. 3

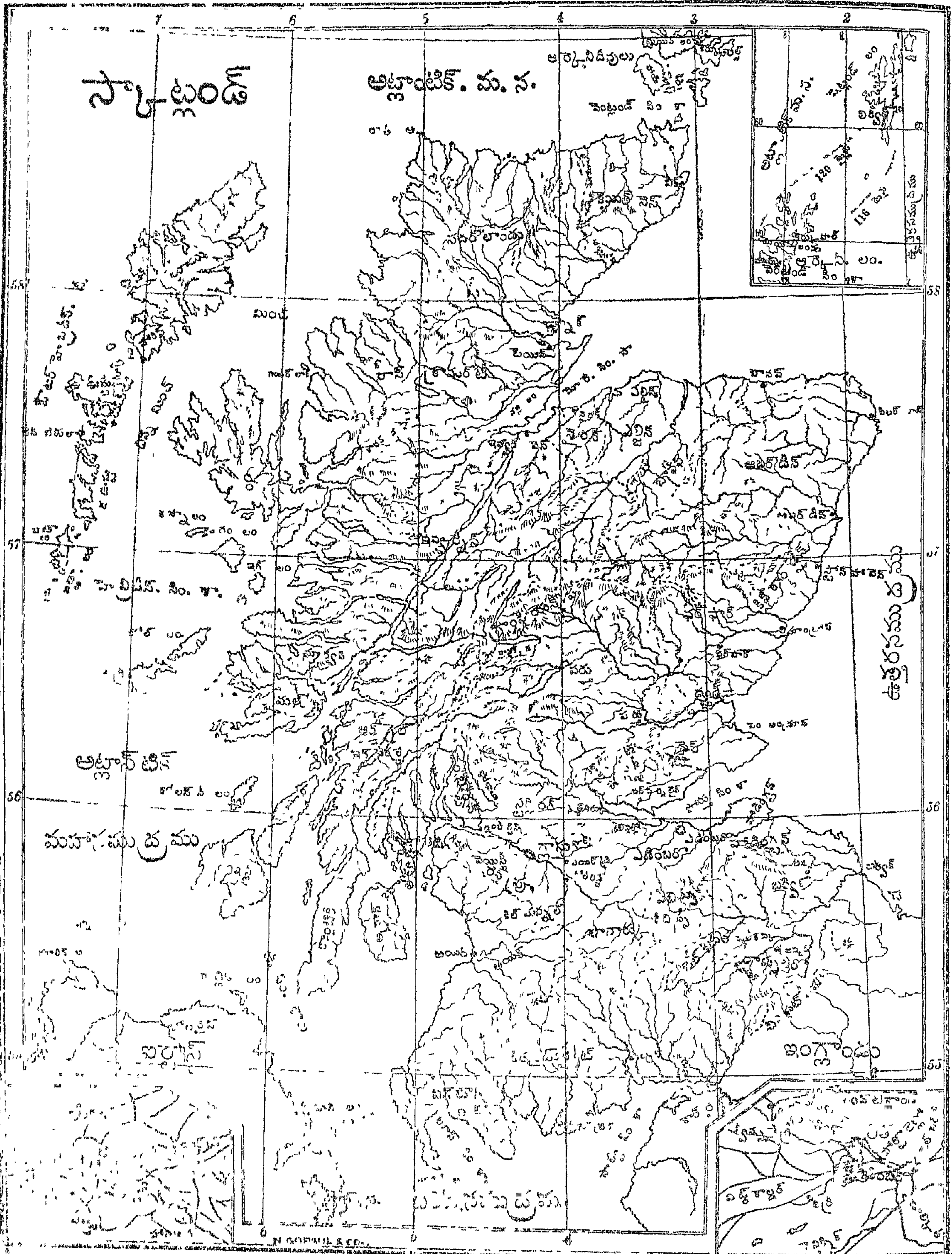
మ. పదునారు జనసంఖ్యఁ గోటివడి యై
వైశాల్యసంపత్తి సి
ధరణీహస్తమునందు మేనకవడి యై
వర్తించు నాంధ్రంబు దా
స్ఫురదైశ్వర్యంబు నహాగు ప్రబలం! నారల్
ప్రాంతీయాంధ్రరాష్ట్రంబుగాఁ
బరిపాటిం విభజించుకున్న నదియుం
వర్ధిల్లఁగాఁ నేర్చునే? 4

సీ. సంఘసంస్కారంబు సల్పంగ సమకట్టు
రాజమందిరపురసంరంభమునను
జాతీయవిద్యానికేతనంబును నిల్పు
బృందావనపురవిజృంభణమున
ద్రవిడాంధ్రవిభజనార్థము పనిఁబూను గుం
టూరి సదుద్యమాటోపమునను
గ్రంథాలయమ్ములఁ గల్గు లాభము చాటు
బెజవాడ సముచితప్రేరణమున
సకలజనులందు నూతనోత్సాహశక్తి
యంకురించెం గావున మన యాంధ్రసీమ
యభ్యుదయ మందు నిస్సంశయముగఁ బ్రబలుఁ
బాడిపంటలఁ దక్కు సంపదలఁ గల్గి.

సీ. కొప్పరాజు లక్ష్మణాఖ్యుఁడు వీరభద్రుండు
నీ కల్లకిని బట్టి నెమ్మి నడువ,
పీఠికాపురి రాజు వేంకటగిరిరాజు
విజయనగరపులు వేడ్క నీవ,
తిరుపతివేంకటేశ్వర రామకృష్ణాది
కవులు నీ మహిమంబు గణుతిసేయ,
కృష్ణాంధ్రపత్రికాధీశ్వరప్రముఖులు
కర్పూరహారతుల్ కాన్క లొసఁగ,
ఏగొంటి వైభవ మొక్కంతి గాంచి వింతఁ
దిరుగవమ్మ దిగ్విభులు తేజ మెసఁగ;
నిన్ను భగవంతుఁ డేలెడి నిశ్చయంబు
సాంధ్రవైభవసముపేత! యాంధ్రమాత!

సీ. మల్లవిద్యలు నేర్చి బల్లిదు లగు కోడె
రామమూర్తియు బుల్సు రామజోగి,
హరికథల్ పచరించి చిరకీర్తి గన్న నా
రాయణదాసు బాలాజిదాసు,
సంగీతవిద్యావిశారదుల్ సంగమె
శము శాస్త్రి యల వీణ రమణమూర్తి,
ఉభయసాహిత్యధుర్యు లగు వేంకటరాయ
శాస్త్రి ముఖ్యం బీ యాచార్యమాళి
ఇట్టి ప్రఖ్యాతసుతులఁ గన్నట్టి నీవు
చెన్న రాష్ట్రంబునను జేరి చెడఁగ నేల?
వంగదేశంబువలె స్వయంవ్యక్తి గల్గి
యవని వర్ధిల్ల వమ్మ యో యాంధ్రమాత

ఇంగ్లండు & వేల్సు
ఉత్తర సముద్రము
ఐరిష్ సముద్రము
ఇంగ్లీషు ఛానల్
ఫ్రాన్సు
N GOPAUL

స్కాట్లండ్
అట్లాంటిక్. మ. స.
అట్లాన్ టిక్
మహాసముద్రము
ఉత్తరసముద్రము
అబర్డీన్
ఎడింబరో
ఇంగ్లాండు
N GOPAUL & CO.

ఆద్య భారతీయ స్వపరిపాలనము

వడ్లమాని వేంకటసుబ్బరావు గారు, బి. ఏ.

రాజ్యాంగవిషయవ్యాసంగ మాసేతుశీతనగ మాధునిక భారతీయుని హృదయంగమైన దంటయు, తద్విషయకకుతూహల మప్రతిహతంబుగ కొన్ని వత్సరంబులనుండి కొనసాగుచుంటయు నెల్లరకు నాహ్లాదకరవిషయంబే కదా! అందు ప్రభుత్వాధికారాసక్తులో కొందఱకు హైందవులు స్వరాజ్యానర్హు లనియు ఆదినుండియు నితరుల పరిపాలనయే హైందవుల కుండెననియు నుడివి ప్రాశయము లుండుట యెంత విషాదకర మయినను, యధార్థ మని మన మనుకొన్న విషయమే యగును. కాని, యధార్థచింతన మొకింత యొనర్చిన నీ యూహ నిరాధారం బగుట స్పష్ట మగును. భారతదేశచరిత్రంబు నొక్కింత నిష్పక్షపాతబుద్ధితో నవలోకించిన ప్రతిపాదకులకు ప్రస్తుత మసమర్థులుగా భావింపఁబడు నీ భారతీయులు పూర్వము కాలరాష్ట్ర పరిపాలనా కుశలులును అఖిల కృతాన్యరాజకీయ స్వపరిపాలనా సమర్థులు నయి యశేష శేముషీ పరాక్రములు నుండిరనుట నిస్సంశయంబుగఁ జూడనగును. ఈ వచనంబులయందలి ప్రతిపదంబును సార్థకమయి యధార్థముగా నుండు నని వ్రాసిన, కొందఱకు నపరిమితముగ తోఁచినఁ దోఁచును గాని, ఇయ్యదియే సత్యము.

మహమ్మదీయ యాగమనంబునకుం బూర్వము భారతీయులు స్వరాజ్యపరిపాలన మనన్యసామాన్యముగ సాగించిరనుట నటుండనిచ్చి, తదనంతర భారతీయ చరిత్రంబునే గాంచిన, నైవచనంబులు విపరీతార్థములుగ తోఁచకుండు నెట్లు? ఈ భాగంబు మనకు సామాన్యలభ్యంబు లగు విషయంబుల చరిత్ర యనుట కేవలము సాహసము. అయ్యది భారతీయచరిత్రంబు గాదు. మహమ్మదీయ నాయకుల జీవచరిత్ర, తురుష్క-విజయయాత్ర, మొగలాయీల విచిత్రకృత్యకథనము అనిన సమంజసం బగును గాని, భారతీయసాంఘికరాజకీయవిషయంబుల నావంతయు నుచ్చరింపని యా భాగమును మన చరిత్ర యనుట హాస్యాస్పదము గాదా? అట్టి వ్యర్థచరిత్రలం జదివి, భారతీయ చరిత్రపఠన మొనర్చితి మని దురూహ నందియున్న మన కీ వాక్యంబులు చిత్రములుగాఁ గానవచ్చు ననుటకు సందియం బుండదు. ఆ మహమ్మదీయుల పరిపాలనమున పట్టణము లెల్ల తురుష్క-రాజప్రతినిధుల యధికారంబున నుండి, సర్వరాజ్యతంత్రంబులును వారల యధీనంబులయి యుండుటచే, భారతీయ విషయంబు తిరోధాన మందుట వాస్తవమే. కాని, గ్రామంబుల చరిత్ర నవలోకించిన నెంతయో వ్యత్యాసము గాంచ నగును. వలయునప్పు డెల్ల ధనము నందుకొనిపోవుట యందు తప్ప, ఇతరవిషయంబులలో తురుష్క-సంపర్కము గ్రామముల నంటలేదు; గ్రామస్థుల జీవితంబు లెట్టిదియు మార్పు లేకయే యుండెను. ఖిల్జీవంశము పోయి ఘోరీవంశము వచ్చినను, నొకటి పోయి మరియొకటి వచ్చినను, గ్రామములందలి సర్వవ్యవహారములును యథాపూర్వరీతినే జరుగుచుండుటచే గ్రామములలో, పట్టణంబుల వలెఁ గాక, మార్పులు లేకుండెను. యథావిధిగ పంచాయితీలు ధర్మసంస్థాపన మహాకార్యంబును కొనసాగించుచుండెను. తురుష్క-నిరంకుశప్రభుత్వ మంతయు పట్టణంబులనే యాశ్రయించెను గాని, పల్లెల నంటకుండెను. కావున మహమ్మదీయు లెంత నిరంకుశ ప్రభుత్వకాము లయినను, వారెంత హైందవులకు పరిపంథులుగా తోఁచినను, ఆద్యభారతీయస్వపరిపాలనావిశేషము నాఁ బరగు నీ పంచాయితీవిధానము వారి దుండగములకు లోనుగాక, స్థిరముగ నిలిచి యుండెను. ఆద్యస్థితికి హానికరంబగు మార్పు లయినను, పంచాయితీపరిపాలనము తురుష్క-రాజ్యప్రాబల్యముచే రూపుమాయ లేదు. మహమ్మదీయులు నట్టి ఘోరకృత్యమునకుఁ బూనుకొనకుండుటచే మనకు సంస్తవనీయులే యనవలయును గదా!

ఇంక నట్టి పెట్టిదంపు బాధల నంగియు నిలిచియున్న స్థానిక స్వపరిపాలనావిధానంబు నీ భారతభూమియందు నిర్మూలముగఁ జేయఁ జాలిన దెయ్యదియో విచారింపఁబూనితిమేని, హీనంబగు నగణ్యలాభప్రద మనుకొను మన యాంగ్లపరిపాలనవిధానమే యని ధైర్యముగఁ జెప్ప నొప్పును. ప్రకృతి నీ భారతభూమి నలంకరించియున్న న్యాయస్థానములును అవసరానవసరముల నరయ సేయక సర్వవిషయంబుల జోక్యము కలుగఁజేసికొను రాష్ట్రోద్యోగుల నిర్మాణమును భారతీయస్థానికస్వపరిపాలనకుఁ బరమశత్రుస్వరూపము లైనవి; అనాది మూలకమై దుర్భర మహమ్మదీయాతంకముల నుల్లంఘించి నిలిచియున్న స్వపరిపాలనవిధానము నమూలముగఁ జేయుచు నామమాత్రావశేషముగ నొనర్చుచున్నవి. ఈ యూహనే నిష్పక్షపాతియగు నస్మదీయుఁడయి ఆర్. హెచ్. ఇలియట్ అను నాంగ్లమహనీయుఁ డొకసారి ఉద్ఘాటించెను:

"పూర్వకాలంబున జనులనుండి కప్పంబుల నందికొనుచు ఇతర పాలకులతో నిచ్ఛానుసారంబుగ యుద్ధముల నెఱపుచుండు ప్రభువులు దేశమును పాలించుచుండినను, గ్రామాంతరపాలనము మాత్రము జనసమితిచేతనే నిర్వహింపఁబడుచుండెను. ప్రజాసమూహముతో సమయానుసరణంబుగ నాయా గ్రామములకు వలయు వ్యవహారంబుల సరిచూచుకొనుచుండెను. * * * అట్టి ప్రజాసంఘముల స్వాతంత్ర్య మంతయు మన యాంగ్లేయప్రభుత్వమువారు నిర్మూలము [illegible] జరిగించి, హైందవ స్వపరిపాలనాశక్తిని నాశన [illegible]

రించిరి. "గ్రామసమితు" లను గ్రంథమున మెయిను దొరగారు చెప్పినట్లు, ఆ కాలపు (బ్రిటీషువారి గవర్నమెంటువారి కాలపు) హిందువులు కొంతలాభము లేనిను, వారు నష్టములు గూడఁ గొన్నింటి నంగ చున్నారు. ఇట్టి స్వాతంత్ర్యము నశించుటకుఁ దీసివేయుటయే మానవుల యొక్క దినకార్యములను నిర్వహింపఁగల శక్తి నాశన మొనరించుట యని చెప్పుట తప్పుగాదు. మన యాంగ్లప్రభుత్వము హైందవుల స్వాతంత్ర్యమును నిర్మూలన మొనర్చెను."

నిష్పక్షపాతబుద్ధికలుగు నీ వాక్యములను బట్టి చూడ, హైందవ స్థానికస్వపరిపాలనా వినాశనమునకు, మహమ్మదీయపాలన కన్న నాంగ్లప్రభుత్వమే యెక్కువ కారణంబని చెప్పవలయును గదా! అట్టి యీ లోపంబును దీర్చుటకై కాబోలు, ఆంగ్లప్రభుత్వము వారు [illegible] స్థానిక పాలనాసంఘములను నెలకొల్పిరి. కాని, అపేక్షణీయంబగు ఫలములు గానరావు. కారణం బన్వేషింప దవ్వుగఁ బోనక్కఱ లేదు. ప్రస్తుతపు పాలనాసంఘం బులయందు గవర్నమెంటుద్యోగుల యొక్క ప్రాబల్యము మెండుగా నుండుటం జేసి ఇవ్వాటి ప్రజల [illegible] స్వయంపరిపాలనకును స్థాపింపఁబడిన విద్యాలయంబులుగా నెన్నఁగొనఁబడకున్నవి. ఇట్టి సంఘంబుల నుండఁ దగిన విశ్వాసము ప్రజలకుఁ గానిర్భవింప లేదు. నామాంతరమున నెలయుచున్న ప్రభుత్వశాఖ లను భ్రాంతి గలిగి ప్రజలు వీని నాదరింప కున్నారు. లేకున్న, నెలకొల్పఁబడి పెద్దకాలం బయినను వీనియం దనుసమ్మేళన మావంతయును బ్రజలకుఁ గలుగకుండు టెట్లైనది? స్వపరిపాలనయందు జనులకుండఁదగు ప్రేమము వీనియందుఁ గలుగక, ఇవి నయము నాపాదించుటచే, ప్రాచీన స్వపరిపాలనా విషయముల కట్టి లాభదాయకంబులు గాక వ్యర్థములగుచున్న వని నుడువవలసి వచ్చెను.

అక్కాలంబున నీ స్వపరిపాలనాశక్తియెట్టు లుండెనో తెలియఁగలయు నన్న, నసకుం గల ముఖ్యాధారములు రెండు: i పురాణములు, ii సంహితలు. ఇందుఁ బురాణములలో యథార్థవిషయంబు లటునటు నుండినను కవితాచమత్కృతియే ప్రధానముగాఁ జూడఁబడును గాన, కవీశ్వరుల యూహావిశేషంబులనుండి వాస్తవం బేదియో తెలిసికొనుట దుర్ఘటమగును. సంహితలన్ననో, అటుగాక, ఆయా కాలంబుల పాలకులకుఁ గోడ్పడ నుపయోగించిన వగుటచే, మనకు ప్రబలాధారంబు లయి యవివాద్యములుగా నుండును. అట్టి సంహితలను పరిశీలించి శ్రీయుత రాయబహదూర్ పండిత రాజేంద్రచంద్రశాస్త్రి, ఎమ్. ఏ., గారొకానొక వ్యాసమున నిట్లు వ్రాసిరి:—

అన్ని స్మృతులలోను 'సంవిత్ వ్యతిక్రమము' (ఒప్పుదల నతిక్రమించుట) ను గూర్చి వ్యవహారాధ్యాయ మను నొక గ్రంథ విభాగ మున్నయది. అందు సంవిత్తు (ఒప్పుదల) ద్వివిధముగా నేర్పఱుపఁబడియున్నది: 1 రాజకృతసంవిత్తు, 2 సమూహకృతసంవిత్తు. రాజుచే నెన్నుకొనఁబడిన విద్వాంససమూహము రాజకృత సముదాయ మనఁబడును. అట్టి విద్వాంససమూహమునకు కర్తవ్య మగు విధిక్రమమునకే రాజకృతసంవిత్తు అను నామ మిడిరి. ఈ విద్వత్సమూహము నెన్నుకొనినప్పుడు 'స్వధర్మపాల్యతాం' (అనఁగా 'మీ మతవిధుల నిర్వర్తింపుఁడు.') అని యుచ్చరింపఁబడినను, ఈ రాజకృత సముదాయము సమయానుసరణముగ రాజకీయాది సకలవిషయ ములను నడుపుటకు కట్టుబడియుండెడిది. * * * ఆరీతి నీ రాజకృత సముదాయము పశువుల బీళ్లను జలాధారములను దేవాలయము లను సమయానుసరణంబుగ సంరక్షించుచుండెడిది. ఈ సముదాయమున కొక్కని నెన్నుకొనుటకుఁ గాని అపదవినుండి యొక్కని తొలగించుటకుఁ గాని ప్రజల కావంతయును నధికారము లేకుండెను.

ఇఁక, బృహస్పతి యాజ్ఞవల్క్యుల ననుసరించి చూడ,

శ్లో. గ్రామశ్రేణీగణానాం చ
సంకేతః సమయక్రియా
బాధాకాలేతు సా కార్యా
ధర్మకార్యే తథైవ చ.

శ్లో. చాటచౌరభయే బాధాః
సర్వసాధారణ స్మృతాః
తత్రోపశమనం కార్యం
సర్వం నైకేన కేనచిత్.

ఆపత్సమయములందును జనసామాన్యోపయుక్తము లగు కార్యములఁ జేయుటకును గ్రామమునందలి ప్రజలు సముదాయములుగ నేర్పడి కర్తవ్యముల నిర్వర్తించు వాడుకయుం గలదు. ఇట్టివానికి ప్రజాసముదాయము లను నామంబు వ్యవహరింపఁబడును. ఈ సముదాయములు నిర్వర్తింప నొప్పుదలపడిన విధు లెవ్వి యన, గ్రామసభలు నూఁతులు పానీయశాలాశయములు దేవాలయములు చెరువులు తోఁటలు బాగుచేయించుట, అనాథసంరక్షణ మొనర్చుట, మతకర్మములం దోడుపడుట, క్షామసమయంబులం బ్రజలకు సాయము సేయుట లోనగునవి. ఈ సమూహము పై నుదాహరింపఁబడిన విధులను నిర్వర్తింప లిఖితరూపమున నొప్పుకొందురు. ఇదియే సమూహకృతసంవిత్తు. ఈ సమూహమునుండియే కార్యచింతకు లను పేరఁ గొంద ఱెన్నుకొనఁబడుటయుఁ గాననగును. ఈ కార్యచింతకుల సంఖ్య రెంటినుండి యైదువఱకును గన్పట్టుచున్నది.

శ్లో. ద్విత్రయః పంచ వా కార్యాః
సమూహహితవాదినః
కర్తవ్యం వచనం తేషాం
గ్రామశ్రేణిగణాదిభిః.—బృహస్పతి.

అక్కాలంబున స్వల్పవిస్తీర్ణత నుండు గ్రామపరిపాల సంఖ్య సరియగు ననియే యూహింపఁ దగును; అంతకు విశేషిం పట్టణంబుల రాజకృతసమూహము వీరలకుం దోడగుటచే, నా నిర్వహణ మన్నిగతుల సంపూర్ణముగ నుండు ననుట[illegible] జనము.

ఇంక నీ కార్యచింతకులలో నెవ్వఁడయిన నక్రమప్రవర్తకుఁడుగా తోఁచినవాని కపరాధమును విధించుట, వానిని పదవినుండి తొలఁగించుట, ఇంకను ఘోరదోష ముండిన గ్రామమునకు వెలి యొనర్చుట, లోనుగాఁ గల శిక్షల నొసంగు నధికారము ప్రజలకే యుండెను. ఇట్టివి సంభవించినప్పు డెల్ల ఆ విషయమును పాలకున కెఱింగింప, అతఁడు దాని నంగీకరించుచుండెను. ఈ విషయమున కాత్యాయనుఁడు:

శ్లో. సాహసీ భేదకారీ చ
గణద్రవ్యవినాశకః
ఉచ్ఛేద్యాః సర్వ ఏవైతే
విఖ్యాప్యైవ నృపే భృగుః.

అనఁగా, భృగువు చెప్పినట్టు లీ ముఖ్యులలో పెద్ద ద్రోహము చేసినవాఁడును, గణద్రవ్యమును పాడుచేసినవాఁడును, సమూహములో నంతఃకలహములను పుట్టించువాఁడును పదవినుండి తొలఁగింపఁబడవలయును. ఈ విషయము రాజున కెఱుకచేయవలయును.

శ్లో. పూగశ్రేణిగణాధ్యక్షాః
పురదుర్గనివాసినః
వాగ్ధిగ్దండపరిత్యాగం
ప్రకుర్యుః పాపకారిణాం
తైః కృతం యత్ స్వధర్మేణ
నిగ్రహానుగ్రహం నృణాం
తద్రాజ్ఞో ఽప్యనుమన్తవ్యం
నిసృష్టార్థా హి తే స్మృతాః.—బృహస్పతి.

అనఁగా, పూగ (వర్తకసంఘము) శ్రేణి (వ్యవహారసంఘము) గణ(ఇతరసంఘము)—వీని యధ్యక్షు లపరాధుల మందలించుట నిందించుట వెలివేయుట పురమునుండి వెడలఁగొట్టుట లోనుగాఁ గల శిక్షల విధించి, ఆ వృత్తాంతమును రాజునకు తెలియఁజేయవలయు ననియు, రాజు దాని నంగీకరింపవలె ననియు తేట యగును.

ఇంకను నొకచోట బృహస్పతి

శ్లో. ముఖ్యైస్సహ సమూహానాం
విసంవాదో యదా భవేత్
తదా విచారయేద్రాజా
స్వధర్మే స్థాపయేచ్చ తాన్.

అనఁగా, ముఖ్యులకును సమూహమునకును శిక్షావిధానమున విరోధాభిప్రాయ ముండినప్పుడు రాజు సంబంధమును కలుగఁజేసికొని యథారీతిని ధర్మము నడపవలయు నని తెలియఁజేయుచున్నాఁడు.

వీరమిత్రోదయము ననుసారముగ, "పూర్వోక్తకాత్యాయనవచనేన సమూహస్యైవ ముఖ్యదండనే ఽధికారస్య ప్రతిపాదితత్వాత్."

అనఁగా, ముఖ్యులు దోషయుక్తు లగునప్పుడు సమూహమువారికి వారిని శిక్షించు నధికారము గల [illegible]

పై విషయంబులంబట్టి చూడ, (గనులను స్థానములలో) ఈ పురపాలకసంఘములు పురాతనకాలంబున విశేషాధికారము కలిగి, ఇప్పటి పురముండలాని పాలకసంఘములకన్నఁ గొన్ని విషయములలో కష్టతరమును విపులతరమును నగు పనుల నిర్వర్తించుచుండె ననుట నిర్వివాదాంశము. ఇంకను వానివాని స్థానములలో నీ సంఘములకు సివిలు క్రిమినలు (ధన దోష) విషయములలోఁ గూడ విశేషముగ నధికార ముండెడిది; సంఘముఖ్యులను సమయము దప్పప్రవర్తనకుఁ గాను పురము వెడలఁగొట్టఁజాలునంతటి స్వాతంత్ర్య ముండె నని స్పష్ట మగుచున్నది. ఈ ప్రజాభిప్రాయములను నరపతి గూడ నంగీకరింపవలసెడి దనుటయు తేటయగుచున్నది. ఆహాహా! మన భారతీయ పురాతన పురపాలనావిధాన మెంత ఘన మగు విషయమో గాంచినారలు గదా! ఇట్టి విధానమునకు సమర్థు లయియున్న భారతీయులు స్వపరిపాలన కనర్హు లనుటకన్న నింకను మహత్తర మగు నింద నెద్దాని నూహింపఁగలమో గోచరింపదు. ఏది యెట్లున్న విధముల నుండినయెడల గ్రామాదులకు శ్రేయోదాయక మగునో అన్ని విషయముల సమగ్రముగ విమర్శించి, అందులకుం దగిన యేర్పాటు చేసిన హిందువు లఁట, స్వపరిపాలనభాగ్యమున కనర్హులఁట! బాపురే సిద్ధి! నిక్కముగ నక్కాఱనింపవలసివచ్చిన, ప్రస్తుతపాలకులచే ననమర్థులుగా నెన్నఁబడుచున్న మనవారలును మన భూమియు నాధునిక ప్రభుత్వమున కనుసరణీయంబులు నత్యంత లాభకరంబులు నగు నాదర్శముల నొసంగుచున్నవి స్పష్టము. అట్టి మహదాశయముల ననుసరించుటయే యాంగ్లప్రభుత్వమునకు మేలు గాని, ఊరక యకారణముగ హిందూవిశేషమనీషను నిరసించుట యేమి న్యాయ మగును?

ఇప్పటికి రెండువేల రెండువందల సంవత్సరంబులకు పూర్వము చంద్రగుప్తుని కాలమునందు గూడ నీ స్వపరిపాలన మత్యుచ్ఛదశయం దుండె ననుటకు విదేశీయుఁ డగు మెగస్థనీసుచే వ్రాయఁబడి, అనేక చరిత్రకారులచే యథార్థముగ నెన్నఁబడుచున్న వాక్యంబులే సాక్షిభూతములుగా నున్నవి. ఆ మహనీయుని వచనంబులు: "పాలనకార్యనిర్వాహకు లాఱు పంచాయితీలుగా నేర్పడియుండిరి. అందు మొదటి పంచాయితీవారు పారిశ్రామిక విద్యలను గూర్చియు వాని నున్నతికిం దెచ్చు విధానములను గూర్చియు పాటుపడుచుండెడివారు. రెండవ పంచాయితీవా రన్ననో, విదేశీయుల నాదరించుట వారలకుం దగు సాహాయ్య మొనరించుట వారు తమదేశంబుల కేఁగు వేళ తోడుకొంపోవ వ్వరిగి సాగనంపుట ఒకవేళ విదేశీయుఁ డెవఁడేని యిచ్చట మరణించినచో వాని ధనమును వాని వారి కందఁజేయుట లోనుగాఁ గల పరోపకారవిషయంబులలో శ్రద్ధపుచ్చుకొనుచు భారతభూమికి గౌరవంబు నొడఁగూర్చుచుండెడివారు. మూఁడవ పంచాయితీవారు దేశమందలి యెల్లజనుల జననమరణముల లెక్కలను చూచుచుండెడివారు. ఈ లెక్కలు [illegible]

[illegible] దినము [illegible] వృద్ధులయి యుండుచున్నవో ఆ విషయ [illegible] కన్నవేళల నెలుకవ [illegible]యుండుటకై యుప [illegible]. నాలుగవ పంచాయితీవారు వర్తకవిషయ [illegible] శ్రద్ధ [illegible] చుచు, ఏయే వస్తువుల నెట్లు తెట్టు [illegible] కాలమునో [illegible] దోయే పాత్రుల నందవలయునో [illegible] ఏరి [illegible] దను మాటను [illegible] వేయుచుం డెడువారు. ఐదవ పంచాయితీవారి లన్న, దేశీయ [illegible] వస్తువు మిగాయము నుపలక్షించుచు వానికం దిగిన ధరలఁ [illegible] వ్యాపారము [illegible] గాంచెదుచుండెడువారు. ఆఱవ [illegible] దేశంబున విక్రీతంబు లగు వస్తువులపై పదియవ [illegible] కవ్వంబు [illegible] చుండెడువారు. ఈ గతి నీ పంచాయితీ [illegible] చేర్పబడి [illegible] కార్యంబులఁ బూనుచున్నను, అంతఱిం [illegible] కార్యములు కొన్ని కలవు. అందు గ్రామసభ [illegible] [illegible] సుస్థితి నుంచుట, ధరల తారతమ్యంబు లెక్కడుగ లేకుం [illegible], [illegible] లేవు స్థలములను దేవాలయములను [illegible] ప్రధానములుగా [illegible]."

[illegible] వల వృత్తాంతములకు పూర్వము గూడ స్వపర [illegible] దేశయం దుండెనో స్పష్టముగు [illegible] నా [illegible] యాన్యదేశయుల [illegible] సంస్థాపించిన [illegible] మహా [illegible] [illegible] యోగించుట యెంత [illegible] ! [illegible] లెక్కల [illegible] [illegible] తమకు [illegible] వేనోళ్ల [illegible], యన్యుల [illegible] యుంచినప్పుడు? ఇప్పటికి 2200 సంవ [illegible] నిట్టి [illegible] మొక్కటి [illegible] నుండు [illegible] యతిబలశాలి [illegible] ఎట్టి [illegible] పూర్వము, [illegible] విప్పుకొనున్న, [illegible] విషయంబుల [illegible] ఈ దేశ [illegible] [illegible] ! [illegible] ప్రసిద్ధ [illegible] నిర్మించి [illegible] 400 సంవత్స [illegible]. అక్కటా! [illegible] 2200 సంవత్సరముల [illegible] బొంబాయి [illegible] [illegible] !

[illegible] మహా [illegible] మును గూర్చియు [illegible] ఉజ్జయిని మొదలగు మహా

పట్టణములందుఁ గూడ నిట్టివియే నెలకొల్పఁబడియుండెనని యను కొనుటయే సమంజసము. ఈ స్వపరిపాలన మహాద్యోగస్త్రము విధ్వం సము చేయఁబడునంతవఱకు (అనఁగా క్రీ. ఋ. 180 వఱకును) నిరా ఘాటముగ కొనసాగియుండెననుటకు చరిత్రమే యాధారముగా నున్నది.

ఇంక [illegible] కొన్ని [illegible] లు [illegible] యనంతరము గూడ భారతీయ స్వపరిపాలనము సంస్థాపింపఁబడు రీతి నీ హిందూదేశము నలంకరించె ననుటకు దక్షిణహిందూదేశ పంచలి పల్లవచోళవంశ రాజుల చరిత్రంబులు గానవచ్చుచున్నవి.

వీరి [illegible] లంబున రాష్ట్ర [illegible] ండలములు కొట్టములు నాడులుగా పాలనసౌలభ్యమునకు విభజింపఁబడి యుండెను. ఇందు కొన్ని గ్రామములును గ్రామ సమూహంబులును పట్టణంబులు కొన్నియుఁ గలసి నాడు [illegible] వ్యవహరింపఁబడు చుండెను. ఆ కాలంబున దేశరక్ష [illegible] [illegible] [illegible] నిర్మింపఁబడియుండె [illegible] శాసనములం బట్టి యు తెలియనగును. ఈ సభల [illegible] ఇప్పటికి వేయి సంవత్సరములకు పూర్వము వ్రాయఁబడి, చెంగల్పట్టు జిల్లాలోని యుత్తరమల్లూరునందును కృష్ణాజిల్లా [illegible] గ్రామమునందును గానఁబడు శాసనములు జ్ఞానదాయకములుగా నున్నవి. ఈ శాసనములఁ బట్టి చూడ నీ [illegible] కార్యనిర్వాహణసౌకర్యమునకుఁ గాను కొన్ని సంఘములుగ నేర్పడుటయు. అందు నాలుగు [illegible] ప్రముఖము [illegible] యుండుటయు స్పష్టముగఁ గానవగును. ఈ నాల్గింటి యుధి కారము I యావద్వ్యవహారంబుల మీఁదను, II జలాశయముల పైని, III వనములమీఁదను, IV న్యాయముపైని చెల్లుచుండినట్లు తెల్ల [illegible]. ఈ సంఘములు ప్రతిసంవత్సరము [illegible] చుండెను. ఇప్పటికి 1000 సంవత్సరములకు పూర్వము వ్రాయఁబడిన శాసనము [illegible] కాలంబున [illegible] జనసామా న్యోపయోగము లగు విషయముల నిర్మించుటకుఁ గావలసిన భూము లను క్రయమూల్యములకుఁ [illegible] సంఘములకుఁ గలిగి యుండుటను తేటపఱచుచున్నది. ఇంతే కాక, [illegible] మునియో పంచవారవారికియు [illegible] సంఘములు గూడ సూచింపఁ బడియున్నవి. అందు [illegible] సువర్ణశాఖయే దేశమందు [illegible] నాణెముల ముద్రణావ్యవహారము [illegible] ప్రస్తుత టంకశాలాధికారపు [illegible] చూచుచుండెనని రాయి బహద్దర్ వి. వెంకయ్య గారు యూహించిరి. ఇయ్యది సం యునదగు. ఏల యనిన, ఆ కాలంబున మన భారతీయదేశంబులలో వెండినాణెము లుండకుండెను. పంచవారవారియ [illegible] సంఘము నైనుదాహరించిన [illegible] సంఘముపై [illegible] సందియముండెఁ గాఁబోలును.

[illegible] తెలిపిన యుత్తరమల్లూరు శాసనమున నీ సంఘ ములకు ముఖ్యుల నెన్నుకొను విధానమంతయు విపులముగ వ్రాయఁ బడి యున్నది. ఆ శాసనంబులయందే ముఖ్యులుగా నెన్నుకొనఁబడు

గల యర్హతానర్హతలు ఏర్పింపఁబడి యున్నవి. అంతేకాక, [illegible] వారలకు కార్యనిర్వహణమందుఁ గల గౌరవమును వారి భారములఁ పవిత్రతయు కూడ సూచింపఁబడియున్నవి.

ఆ యుత్తరగుల్లూరు శాసనంబు ననుసరించి ప్రజ లెల్ల సర్వ గంబున కొక్క-సారి ముఖ్యుల నెన్నుకొనెదరు. ఇంగు నిముత్త ము గ్రామ గల్లూరు ముప్పది భాగములుగా విభజింపఁబడి యుండెను. ప్రతిభాగ విభాగంబునను ముఖ్యులుగా నెన్నుకొనఁబడుటకు కర్హతగల వారలను ప్రజ లేర్పఱచికొందురు. అట్టివారలను షుటచీట కర్హులుగా భావించి వారిలోనుండి సంఘముఖ్యుల నెన్నుకొను చుందురు. నియమితవిస్తీర్ణము గల రాజభూమి గలవారలలోను, స్వ భూమిపై నిర్మించిన స్వగృహము గలవారలలోను, మంత్రబ్రాహ్మణ ముల నేర్చి నేర్పఁగల శక్తి గలవారలలోను, పై చెప్పిన భూవసతి లేకున్న నొక వేదము నొక భాష్యమును బాగుగ నేర్చినవారలలోను, 35 నుండి 70 సంవత్సరముల లోపు వయసుండినవార లెల్ల షుటచీటుల కర్హులుగా భావింపఁబడుచుండెడివారు. ఇంకను, న్యాయమార్గము లందనయునని ధన మార్జించినవారును, స్వచ్ఛమగు మనస్సు గల వారును, గతించిన మూఁడు సంవత్సరములలో నొక్క-సారియయిన నెన్నుకొనఁబడనివారును గూడ నీ చీటుల కర్హులుగా నెన్నఁబడు చుండిరి. ఇట్టివారల నామంబులు చీటులపై వ్రాయఁబడును. ఇట్టి చీటీయధికారమున కర్హులు గానివార లెవ్వరో గూర్చిన ధియానవహం బును నుండును. ఒకసారి యెన్నుకొనఁబడి లెక్కలు సరి [illegible] వారును, వారి చుట్టములలోఁ గొందఱును తిరిగి యెన్నుకొనఁబడరు. ఇంతే కాక, దురాత్ములును, పంచమహాపాతకములలో మొదటి నాలుఁగింటి నొనర్చినవారును, వారివారి రక్తబంధువులలో నైనెవ్వని యట్లు సంబంధములు గలవారును తిరిగి యెన్నుకొనఁబడుటకు కనర్హు లుగా భావింపఁబడు చుండిరి.

ఈ గతిని చీటి కర్హతానర్హతలు నిరూపించిన యనంతరగ మాయా గ్రామభాగంబుల నివసించు నర్హుల పేళ్లను చీటులపై వేర్వేఱుగ వ్రాసి ఆయాభాగపుఁ జీటుల నొక కట్టఁగట్టి యొక కుండలో నుంచెదరు. ఇట్లు ముప్పది కట్టలును ముప్పది కుండలలో పెట్టియుంచిన యనంతరము ప్రజ లెల్ల సమావేశమయిన సభలో దాని నుంచెదరు. ఆ మహాసభకు గ్రామమునం దున్నవారందఱును దప్పక రావలయును. గ్రామపురోహితు లెల్ల నొక్కఁడయినఁ దప్పక సభ నలంకరించి యుండవలయును. అప్పు డున్న పురోహితు లలో నెల్ల మిగుల వృద్ధుఁ డగు విప్రుండు పట్టికుండ నొకదానిని పట్టుకొని సభామధ్యంబున నిలిచి ప్రజాసమితి యంతయు చూచు నట్లు దానిని గనఁబఱుపవలెను. అంతే నేమియు నెఱుఁగనేని యొక పసిబాలుఁ డీ ముప్పది కట్టలలో నొకదాని నా కట్టనుండి [illegible] తీయు, అప్పుడు పగ్గానియఁజిలి చీటుల నా పట్టికుండలో నందియుఁ జూచునట్లు పోసి బాగుగ నాడించి యా పసిబాలునియొకఁడు పెట్టును. ఆ బాలుఁ డా చీటులనుండి యొకదాని నెత్తి యిచ్చు,

ఆ చీటిని వృద్ధపురోహితు [illegible] (ప్రజ [illegible] గాఁపలెయుఁ [illegible]) [illegible] ఆ పేరు [illegible] నన్నుకొనెదరు. [illegible] ముప్పదిమంది ముఖ్యు లెన్నుకొనబడుదురు.

ఈ ముప్పదిమందిలో [illegible] న్యాయ వార్షిక [illegible] తెర్పడి, [illegible] హించు చుండును. [illegible] వార్షిక [illegible] 12 గురు తోఁటలకును, 6 గురు చెరువులకును [illegible] క్రమభూమికు [illegible] కార్యములం [illegible] 360 [illegible] తిరిగి యెన్నుకొనఁబడ [illegible] పని చాలింపి [illegible] జీవింపుచుందురు. [illegible] యట్లు ప్రజలకు [illegible] గింపఁబడెను. [illegible] ప్రభుత్వము [illegible]

[illegible] ప్రభుత్వ [illegible]! సర్వాధికారములు ప్రజలే [illegible]; [illegible] శ్రేయోదాయకమగు [illegible] నెంచుక [illegible] ప్రస్తుతము [illegible] క్షన్ (సంఘముగా నెన్నుకొనుట) [illegible] (రెఫరెండ్ చేసి యెన్ను కొనుట) అను [illegible] భూమిలో నుదయించి [illegible] నెఱుకయయి [illegible] తోచుచున్నది. కావున, [illegible] కి ప్రాచీనపద్ధతియు [illegible] గాదా? అంతే కాక, అర్హతానర్హతా [illegible] భార తీయులు [illegible] కార్యనిర్వాహకు [illegible] గౌరవంబులు నెల్లర [illegible] కాక, [illegible] గృహస్థాశ్రమంబు [illegible] గ్రామసంఘమునకు ప్రతి [illegible] (రెఫరెండమ్ చేయుట) ఒక్క సారి [illegible] ముఖ్యులలో నొక్కరు [illegible] నెన్నుకొనఁబడెదరు [illegible] 360 [illegible] ముగిసిన [illegible] [illegible] ఏ ముఖ్యుఁ డును [illegible] ప్రజలు [illegible] పదవీచ్యుతి యు [illegible] లయియుండును. ఇట్టి సుగుణంబుల వెలయు

చుండిన పరిపాలనావిధాన మెంత శ్రేయోదాయకమును నిజగౌరవ ప్రాకటము నయి దెల్లర [illegible] నొక్క జేసియుల్లాసంబునకే వివి [illegible] తెలిసికొనుట కష్టకార్యము కానేరదు.

పై [illegible] విధానము పురోహితులయొక్కయు వేదజ్ఞానము యొక్కయు ప్రముఖ [illegible] సంతసింపక [illegible] దృగ్గోచరంబు గాక మానదు. కాని, అంతమాత్రమున [illegible] పాలన మంతయు బ్రాహ్మణాధీనమయియే యుండెనని తలఁచుట యసంగతంబు, ఏల యన, ఉత్తరపల్లూరు [illegible] యగ్రహార [illegible] నిట్టి బ్రాహ్మణ ప్రముఖుల యావశ్యకత [illegible] మాయె. [illegible] చోటుల నట్టి ప్రముఖత యుండనేరదు గదా!

ఇట్టి స్వపరిపాలనావిధానము, పెద్ద కాలంబు [illegible] యనంతరము [illegible] సంపర్కంబున కొంచెము చెదరియు సడలక నిలిచి, [illegible] నందియు [illegible] చూచుచునే యుండెను. [illegible] ఆంగ్లప్రభుత్వమువారు వచ్చిరి. [illegible] బాధలనేకము [illegible] పెట్టిన మొట్టడెంచి [illegible] మున్నవి. వీరల [illegible] ప్రస్తుతము [illegible] మాత్రము [illegible] పంచా యితీల [illegible] చేయుచున్నది. ఏ కొట్టు [illegible] వృద్ధినందియున్న భారతీయ స్వపరిపాల [illegible] ఎంతయో గౌర [illegible] మనుటకు [illegible]. సంగి [illegible] న్యాయస్థానముల [illegible] పంచాయితీ తీర్పులకు

కిమ్మూరు మనక కట్టువడి యుండుట గాంచనగును. ఏల యందురా, మూఁడువేల సంవత్సరములనుండియు భారతీయుని పరిచయము నంది, భారతరుధిరమాంసములతో నైక్య మందియున్న యీ పంచాయతీ విధానము, నాలుగునాళ్లు పాలకులు కట్టిపెట్టినంతమాత్రమున దూర మగునా? భారతీయుల జీవనం బెల్ల స్వపరిపాలనావిషయము, వారి బుద్ధివినియోగ మెల్ల స్వపరిపాలనార్థమే. వారు పీల్చు వాయు వంతయు స్వపరిపాలనజ్ఞాన సంభరితమే. వారి మేనఁ బ్రవహించు రక్తమును స్వపరిపాలనాముఖ్యానుగతమే. అట్టివారలకు స్వపరిపాలన మన్న నూతన మెట్లగునో, దాని గౌరవ మేల సహజంబుగఁ గలుగదో, దాననే పుట్టి పెరిగియున్న భారతీయులద్దాని కనర్హు లెట్టులో, బోధచేసికొనుట దుర్ఘట మగుచున్నది. అక్కటా! మూఁడువేల సంవత్సరములకుఁ బూర్వమే శేముషీవిశేషంబునను స్వపరిపాలనావిధానంబునను లోకము నెల్ల నచ్చెరువునఁ దేల్చివైచిన భారతీయులు నేఁటికి స్వపరిపాలన కనర్హు లయిరి! జనన మరణసంఖ్యల యావశ్యకత నంతటి [illegible] బహు కాలము [illegible] తెలిసికొనఁజాలిన భారతీయులు నేఁటికి పనికిరాకైరి. నేఁ డేల! స్వపరిపాలన విషయంబులందు [illegible] కనిపెట్టఁబడుచున్న నూతనవిధానములకు [illegible] పురోగాములయి యున్న భారతీయులు నేఁటికి నిర్భాగ్యు లయిరి. ఇంతకన్నను చిత్రంబు లగు నూహ లేముండునో యీశ్వరునకే యెఱుక. కాని, [illegible] యూహ [illegible] సత్యదూరములును నగును. భారతీయులు స్వపరిపాలన కర్హులు. స్వపరిపాలనమం దగు [illegible] శక్తి ప్రతి భారతీయునియందు నున్నది. అట్టి [illegible] శక్తిని నమ్మ చేయక ఆంగ్లప్రభుత్వమువారు భారతభూమి [illegible] స్వపరిపాలనము నుద్ధరించి మేలు [illegible] నిశ్వసం [illegible]!

బ్రాహ్మణయోధులు

కొణశెస బాలకృష్ణయ్యగారు

గురువు [illegible], ద్రుపదుండును [illegible]
పగతుఁడై [illegible] నిర్వదియొక్క మారు [illegible]
[illegible] బ్రహసించఁ జేసి [illegible]
గురు [illegible] ?

౨. [illegible] ప్రాంజలులై
[illegible]
[illegible] దంగి [illegible], యా [illegible]
క్షత్రియులం [illegible] బ్రాహ్మణ [illegible] ?

౩. [illegible] యింద్రాదులకుఁ
[illegible] ద్రోణ [illegible] నీ [illegible] దండు [illegible]
[illegible] నెల్లఁ [illegible] దనుమెచ్చియాడఁగా
రిపుల వధింపఁడే కృపుఁడు [illegible] పరాక్రమంబునన్?

౪. బాపఁడా గాఁ [illegible] వీని గెల్వ గౌ
రీపతి [illegible] నెంతటివార మంచు సం
తాపము చెంది [illegible] లుద్ధలిన్
జూపి పరాక్రమించఁ గద [illegible] ద్రోణి మున్ననిన్?

౫. [illegible] యుద్ధభూమిన్ జరింపఁగాఁ
[illegible] ఖడ్గ [illegible] కన్నులకున్ [illegible] గొల్వఁగా
నరనికరంబు [illegible] వెన్క [illegible] బర్వవెట్టఁగాఁ
దిరిగి [illegible] బ్రాహ్మణుం డయ్యె నాల్కన్

౬. దళపతి యై మహోగ్రభుజదర్పము మీఱఁగఁ గొండవీటి మె
[illegible] బోరి, [illegible] పాలికిఁ బంచి కృష్ణ
యులు మది మెచ్చ సాహవజయంబును గాంచిన యోధుఁ [illegible]
[illegible] తేజము [illegible]

స్వపరిపాలనము : దేశభాషలు

వల్లూరి సూర్యనారాయణరావు పంతులు గారు, బి. ఏ., బి. ఎల్., ఎల్. టి.

మనము ఆంగ్లేయప్రభుత్వము క్రింద నున్నంతవఱకు మన దేశము పరిపూర్ణస్వాతంత్ర్యము కల దని చెప్పుటకు వలనుపడదు. అట్టిది మనము ప్రస్తుతశాసనములను బట్టి కోరఁదగదు. అంతే కాక, ఆధునిక రాజ్యాంగతంత్రములను పరిశీలించినయెడల మన బ్రిటీషు పరిపాలకుల నాశ్రయించుకొనియుండినచో కాని మనము విదేశీయుల బారికి పాలగుదుము. ఇప్పటి మన స్వదేశ రాజుల ప్రభుత్వములు కూడ నశింపవచ్చును; కాఁబట్టి యీ బ్రిటీషు ప్రభుత్వము క్రిందనే సాధ్యమైనంతవఱకు త్వరలో కొంతవఱకైనను స్వపరిపాలనను సంపాదించుకొనవలెను. ఆంగ్లేయసామ్రాజ్యములో, మనకు స్వపరిపాలన యన నేమి? దీనిని ఇంగ్లీషులో 'హోంరూలు' అని చెప్పెదరు. దీనిని కోరినను, దీనిగుఱించి చర్చించినను, దీనిని సంపాదించుటకు నిబంధనానుకూల రాజకీయాందోళనమును గట్టిగ జరగించినను, రాజద్రోహము కానేరదని మన హైకోర్టులన్నియు తీర్పులను చేసియున్నవి.

"హోంరూలు" అనఁగా మన దేశము ఆంగ్లేయసామ్రాజ్యములోనే చేరియుండి, కొన్ని విషయములు తప్ప తక్కిన రాజకీయవ్యవహారము లన్నియు మన ప్రజాప్రతినిధులే నెఱవేర్చుకొనఁగల రాజ్యాంగతంత్రము.

మన యిండియాదేశమును భాషలనుబట్టి తిరిగి విభజించినయెడల, సుమారు ఇరువది రాష్ట్రము లేర్పడును. వానిలో ఆంధ్రరాష్ట్రము ఒకటిగా నుండకతప్పదు. భాషలనుబట్టి రాష్ట్రవిభాగము కానియెడల మనకు స్వపరిపాలన చేకూరకపోవుటకును, దేశభాషలో పరిపాలన జరగనియెడల అది జయప్రదముగ సాగకపోవుటకును కారణములు ముందు ఉదాహరించెదను.

ఈ దేశపు స్వపరిపాలనలో మన యాంధ్రరాష్ట్రమునకు రాజ్యాంగతంత్ర మెట్లుండవలయును? మన గవర్నరుగారిని మూఁడు సంవత్సరముల కొకసారి జనులు ఎన్నుకొనవలెను. ఈ గడువు కాలములో ఆయన చనిపోయినఁ గాని ఏ కారణములవలన నైనను అశక్తుఁడైనఁ గాని, ఆయనకు బదులు ఇంకొకని నెన్నుకొనఁబడు వైసు గవర్నరు గారు ఆయన స్థానము నాక్రమింపవలెను. శక్తిహీనమైన కార్యనిర్వాహకశాఖ నెప్పటికిని దేశానిష్టము గనుక దీనిని తొలగింపవలయును. కాఁబట్టి గవర్నరుగారును వీరి మంత్రివర్గమును, కార్యనిర్వాహకశాఖగ నేర్పాటు చేయఁబడవలెను. కాని, వీరికి యేవంతు శాసనాధికారము మాత్ర మీయఁగూడదు. గవర్నరుగారు ప్రజాప్రతినిధి సంఘమున కుత్తరవాది యెన్నఁడును కాఁగూడదు. కాని, ఈ సంఘములో నుండియే ఆయన మంత్రివర్గమును, అనఁగా కార్యనిర్వాహకశాఖ నేర్పఱచవలెను. వీరియందు నమ్మకము లేనిచో ఈ సంఘము వోటుచే వీరిని తొలగింపవచ్చును. గవర్నరుగారును వైసు గవర్నరుగారును ప్రజాప్రతినిధి సంఘములో ఉపన్యసింపవచ్చును.

ప్రజాప్రతినిధిసంఘమునకు రెండు లక్షల జనులకు ఒక ప్రతినిధి చొప్పున మనము నెన్నుకొనవలయును. నియామకులగు వోటువేయఁగల యోగ్యతలు క్రమక్రమముగా మార్చుచు, ఈ నియామకుల సంఖ్య హెచ్చుచుండవచ్చును. బాగుగ చదువుకొన్నవారికి మొదట వోటియ్యవలెను. వీరు రాజకీయజ్ఞానమును ఇంగ్లీషుభాషలోనే సంపాదించుకొన నక్కఱలేదు. వీరు ఆంధ్రములో వ్రాయఁబడిన రాజకీయ విషయములను తెలియఁజేయు గ్రంథములను వ్యాసములను చదువుకొని, శాసననిర్మాణశాఖలో ఆంధ్రభాషలోనే సమస్త విషయములను చర్చింపవచ్చును. గ్రామముల యిబ్బందులనుగుఱించి యిప్పటి మన ప్రతినిధులకంటె ఒక కరణము వేయిమడుంగులు ఎక్కువగ ప్రస్తావింపఁగలఁడు. ఒక వర్తకుఁడు తాను ఇంగ్లీషు చదువుకొనకపోయినను, ఆర్థికవిషయములను గుఱించి బాగుగ చర్చింపవచ్చును. ఇట్టి ప్రతినిధులందఱు శాసననిర్మాణశాఖలో నుండవలెనన్న, రాష్ట్రములన్నియు దేశభాషలనుబట్టియే యేర్పడవలసి యున్నవి. మన ప్రతినిధులను నియమించుకొను నధికారమును, జనులలో రాజకీయవిషయజ్ఞాన మభివృద్ధియైనకొలఁది, క్రమక్రమముగా 18 సంవత్సరముల వ

యందు వచ్చిన ప్రతిపురుషునకును స్త్రీకిని కూడ కలి గియుండవచ్చును.

ఈ సామ్రాజ్యాంగభాగము ప్రజాప్రతినిధిసంఘ ములో నుండును. ప్రజాప్రతినిధిసంఘము కార్య నిర్వాహకశాఖకు బద్ధమైన తనకు స్వాతంత్ర్యము నిచ్చుచు, దాని సంపూర్ణ హక్కులలో నుండుచుండును. ప్రజాప్రతినిధిసంఘముయొక్క తీర్మానములు బిల్లు లను ఆ సంఘములోని రెండువంతుల మెంబర్లు అంగీక రించినయెడల, వానిని గవర్నరుగారు నిరాకరించుటకు వీలులేదు. అయినను, కొన్ని క్లిష్టసమయములలో ప్రజాప్రతినిధిసంఘమును రద్దుచేసి, తిరిగ నూతన ప్రతినిధుల నెన్నుకొనుటకు ప్రజల కాజ్ఞ నొసంగ వచ్చును.

స్వవిధముగా ఇండియాదేశమందలి ప్రతిభాగ ములో నాయా భాషను బట్టి యేర్పడిన రాష్ట్రములకు రాజ్యాంగతంత్రము నేర్పాటు చేసినయెడల, అక్కడి వ్యవస్థాపక శాసననిర్మాణ న్యాయాధికార శాఖల సంఘములు పెట్టుకొను తీర్మానములు మొదలగునవన్నియు స్వపరిపాలనముగా తెలియుటకు ఇంగ్లీషులోనికి తర్జుమా చేయుచుండవలెను. ప్రజాప్రతినిధిసంఘము లలోని చర్చలన్నియు దేశభాషలలో జరుగఁగాని, సామాన్యప్రజలకు రాజకీయజ్ఞానము అలవడనేరదు సరికదా. వారు రాజ్యపరిపాలనలో ఐక్యము కలుగఁ జేసికొనజాలరు.

సామ్రాజ్యపరిపాలనము ప్రస్తుతము ఆంగ్లేయ భాషలో జరుగుచున్నది. సామ్రాజ్యశాసననిర్మాణ శాఖలో రెండు సంఘము లుండవలెను:— (1) ప్రజా ప్రతినిధిసంఘము, (2) శిష్టసభ లేక రాష్ట్రసంఘము. మొదటిదానిలోని మెంబర్లు ప్రజలచేతనే యెన్నుకొనఁ బడవలయును. రెండవదానికి ప్రజలకు ఒక్కొక్కరినే తన నేర్పరచుకొనవచ్చును. అప్పటప్పటికి గవర్నరు జనరల్ గారు చేయు నిబంధనల ననుసరించి రెండవ సంఘమునకు రాష్ట్రీయశాసననిర్మాణశాఖలు తమలోనుండి ప్రతి నిధుల నేర్పాటుచేయవలయును. రాష్ట్రముల విస్తీ ర్ణమును జనసంఖ్యయు హెచ్చుతగ్గులుగా నుండును గాన, ప్రతి రాష్ట్రమునకు సమానమైన మాత్రము ప్రజాప్రతినిధి సంఘ ములో ఎక్కువ తక్కువ భాగము లుండవలెను, ఎంత పెద్ద రాష్ట్రమునకైనను ఇరువదిగురు ప్రతినిధులకంటె ఎక్కువ యుండఁగూడదు. ద్రవ్యబిల్లులు ప్రజాప్రతినిధి సంఘములోనుండియే బయలుదేరవలెను. ఆదాయవ్యయ ములకు సంబంధించిన బిల్లులను శిష్టసభవారు మార్పఁ గూడదు.

సామ్రాజ్యకార్యనిర్వాహణము గవర్నరు జనరల్ గారియందును, వారు నియమించుకొను మంత్రివర్గము వారియందును ఉండవలెను. ఆయన తన మంత్రులను తన యిష్టమువచ్చినపుడు తీసివేయవచ్చును. ఈ మంత్రి వర్గమువారు శాసననిర్మాణశాఖయొక్క యే సంఘము లోనివారో ఆ సంఘములో మాత్రమే యుపన్యసింప వలెను. యుద్ధము సంధులు దేశసంరక్షణ విదేశరాజ్య ములకు సంబంధించిన విషయములు—వీనిని సామ్రాజ్య శాసననిర్మాణశాఖవారు పెట్టుకొనఁ గూడదు. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమంతటికిని ఒక సంయుక్తపార్లమెంటు ఏర్పడి, దానిలోనికి మన ఇండియాసామ్రాజ్యప్రతినిధులను చేర్చుకొన్నయెడల, ఈ పైవిషయములను దానికి వదలి వేయవచ్చును. అంతవఱకు, మన ప్రస్తుతప్రభువులైన ఇంగ్లాండు రాజుగారును వారి పార్లమెంటువారును వాని నెఱవేర్చుచుందురు.

ఇంగ్లాండులో నున్న ప్రివికౌన్సిలునకు బదులు మనదేశములోనే సుప్రీము కోర్టు ఒకటి యేర్పాటు కావలెను. రాజద్రోహము మొదలగు నేరము లన్నియు జూరీయొక్క సాహాయ్యముతో విచారింపఁబడవలెను. నేరము మోపఁబడిన ప్రతి మనుష్యునకు తన దేశస్థులలో పన్నెండుగురు పెద్దమనుష్యులవలన విచారింపఁబడఁగల హక్కును కలుగఁజేయవలెను.

పైని తెలియఁజేసిన రాజ్యాంగతంత్రము మనకు కావలెనని మన ప్రభువులకు మనవి చేయుటకు ప్రతి నగరములోను హోమురూలు లీగులు అనెడి సంఘములు ఏర్పాటుచేయవలెను. యుద్ధానంతరము, కొద్ది మార్పు లతోనైనను సదరు రాజ్యాంగతంత్రమును ఇండి యాలో గూడ నెలకొల్పవలెనని, మన సంఘము లన్నియు గొప్ప యాందోళనము చేసి, బ్రిటీషు పార్ల మెంటునకు ఏకగ్రీవముగా మొఱపెట్టుకొనవలెను. ప్రతి గ్రామమునుండియు మహజర్లను పార్లమెంటునకు పం పించి తీరవలయును. అనేకులగు విద్యార్థులు నడు ములు బిగించి పనిచేయవలయును.

పైని వ్రాసిన స్వపరిపాలనావిధానము జర్మ

MR V RAMESAM PANTULU, Public Prosecutor

శ్రీ. వా. రామేశంపంతులుగారు (పబ్లికు ప్రాసిక్యూటరు)

CUDDALUR COLLECTOR

K VENKATAKRISHNA RAO GARU

శ్రీయుత కె. వెంకటకృష్ణారావుగారు

RAO SAHIB KALAVALA KANNAN CHETTY GARU

రావుసాహెబు కలవల కన్నన్ శ్రేష్ఠిగారు

RAO SAHIB KALAVALA RAMANUJAM CHETTY GARU
(Sheriff of Madras)

రావుసాహెబు కలవల రామానుజం శ్రేష్ఠిగారు (షెరీఫ్ మదరాసు 1917)

KOTTHURU IYYANNA CHETTY GARU

కొత్తూరు అయ్యన్న శ్రేష్ఠిగారు

ELURU RAMACHANDRA RAO GARU

ఏలూరు రామచంద్రరావుగారు

MR. K GOPAUL RAU

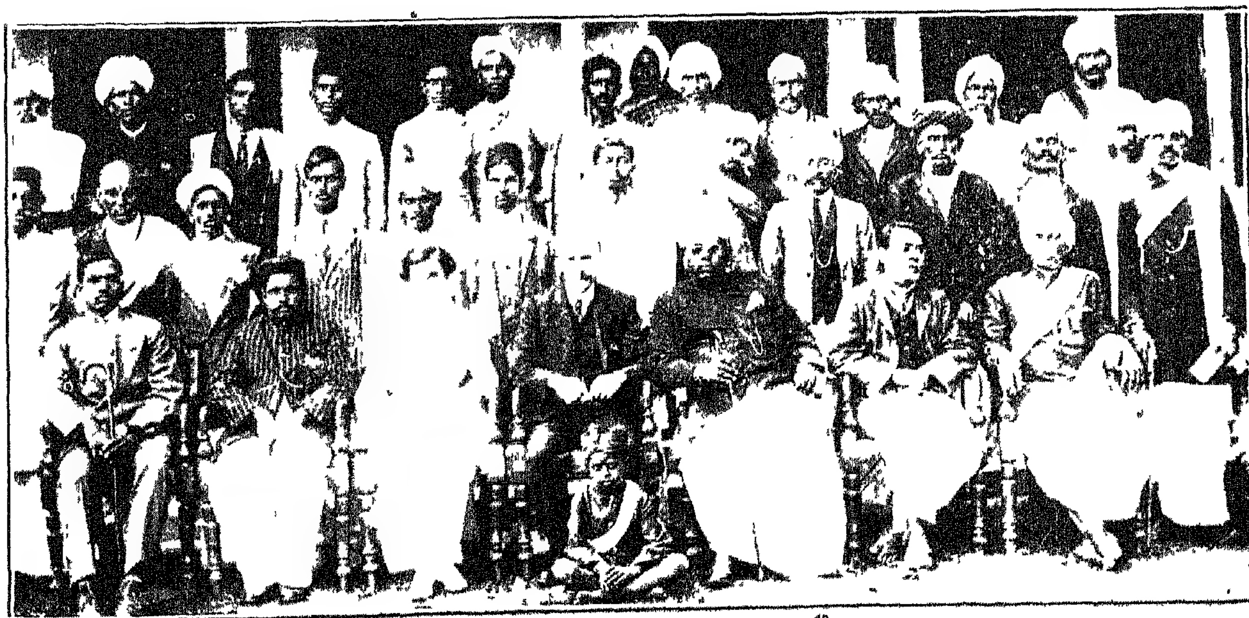
కాళ్లకూరి గోపాలరావు గారు

SRIPADA KRISHNAMOORTY SASTRI GARU

శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రి గారు

THE EMPLOYEES IN THE JUTE MILL ELLORE

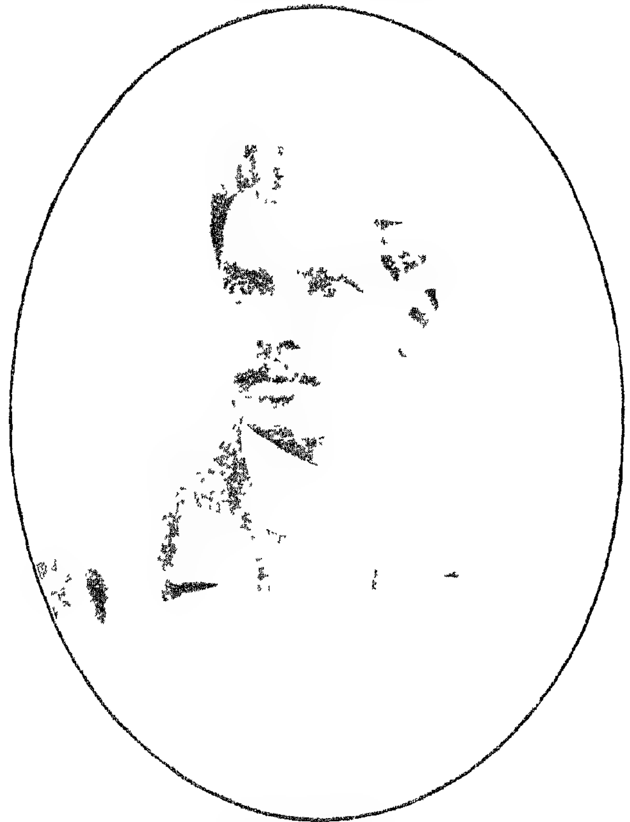

ఏలూరు నారయంత్రాలయమునందలి యుద్యోగులు.

Mr K. C VENKATAREDDY

Mr CH DHARMARAO

RATNAKAVI PUBLIC LIBRARY, RAJAHMUNDRY

రత్నకవి పుస్తక భండాగారమునందలి సభ్యులు, రాజమహేంద్రవరము

ప్రదముగ జరగవలె నన్న, హోంరూలు విషయమై యెక్కువగ కృషిచేయుచున్న అనిబెజంటుగారే, భాషలను బట్టి యిండియాదేశమును విభజింపక తప్ప దని ఘంటాపథముగ చెప్పుచున్నారు. మన దేశములో ముఖ్యమైన భాషలు పదునాలుగింటి కెక్కువ లేవు. భాషలను బట్టి దేశమును విభాగించినయెడల ఇరువది రాష్ట్రములను, జనులకు వీలుకలుగునట్లు ఏర్పాటు చేయ వచ్చును. ఈ రాష్ట్రములు, ఇండియా సామ్రాజ్యపరిపాలకులకు కొన్ని విషయములలో లోఁబడి యుండవలసి వచ్చినను, తక్కిన విషయము లన్నిటిలోను సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యము కలిగియుండవలెనని మనవారియభిప్రాయము. అట్టి స్వాతంత్ర్యమును మన ప్రభువులు మన కిచ్చినను, దానిని మనము నిలుపుకొనుటకు కావలసిన పరికరములలో భాష ముఖ్యమైనది. ఒక రాష్ట్రములో, అనేకవర్ణములు శాఖలు మతములు మొదలగునవి గ్రుచ్చెత్తినట్లున్నను, అందఱు వాడుకొను సామాన్యభాష ఒక్కటియే యగుటచేత, ఇతరభాషలను మాట్లాడువారియందు కంటె ఒకభాషనే మాట్లాడువారికి ఒండొరులయందు ప్రేమ జనించి, వీరిలో ఐకమత్యమునకు మూలకారణము దేశభాషయే యగుచుండును. వీరి దేశచరిత్ర, వీరిలో అనుశ్రుతముగా వచ్చు సాంప్రదాయములు, ఆచారములు మొదలగునవి వీరి పూర్వగ్రంథములలో కనఁబడుచుండును. ఒక రాష్ట్రములోని జిల్లా లన్నిటిలోను, ఈ పూర్వగ్రంథములయందు జనులకు సమానాదరణ కలిగి యుండును. పోతనగారి భాగవతములో రసవంతమైన ఘట్టములలోని పద్యములు నేఁటివఱకు మన యాంధ్రదేశమందు జగ్గయ్యపేట అనంతపురము బరహంపురము మొదలగు దూరపు పట్టణములలో కూడ అనేకులకు కంఠస్థము లై యున్నవి. మన భారతము భాగవతము రామాయణము మొదలగువానిని చదువుచుండని గ్రామము మన పదుకొండు జిల్లాలలో సామాన్యముగా లేనేలే దని చెప్పవచ్చును.

వాడుక భాష నుపయోగించునపుడు ఆయా జిల్లాల జనులలో 'యాస' భిన్నమై యుండును గాని, ఆంధ్రదేశమం దంతటను గ్రాంథికశైలిలో భేద మావంతయు కనఁబడదు. దీనిని కూడ క్రమక్రమముగా మార్ప వచ్చును గాని, కొంద ఱాధునికులు అభిప్రాయపడినట్లు ఒక్కసారిగ శైలిలో మార్పులు చేయుట గాని, మాటాడునట్లు వ్రాయుట గాని తటస్థింపదు. అటు చేయుట కూడ భాషామూలకముగ వచ్చు ఐకమత్యమునకు చెఱుపు కలిగించును. మన సాంఘిక విధానములు శీఘ్ర కాలములో మన కిచ్చవచ్చినట్లు ఎట్లు మారజాలవో, గ్రాంథికభాష కూడ, అట్లే కవిమారుట కష్టమున్నంత మాత్రముననే మారజాలదు. కాలానుసారముగ నూతన భావములు జనులలో ప్రబలినకొలఁది నాఁడు వాఙ్మయము క్రమక్రమముగ కొద్దికొద్ది మార్పులు చెందుచు వృద్ధి యగుచుండును. ఇదియే సహజమైన మార్గము.

మన యిండియా దేశములో జనసామాన్యమునకు వాడుకలో నుండు ప్రతిభాషయు ప్రత్యేకప్రాంతము లోనే వ్యాపించి యున్నది. ఒకభాష మాటలాడువారు అనేకస్థలములలో నున్నను, జను లందఱు దానిని వాడుక చేయు ప్రాంత మొకటి యొక్కచోటనే యున్నది. మన చెన్నరాజధానిలోని కన్నడపు జిల్లాలును బొంబాయి రాజధానిలోని కన్నడపు జిల్లాలును కలసి యున్నవి. గంజాముజిల్లాలోని ఓఢ్రభాష వాడుకలో నున్న భాగములు ఒరిస్సాదేశమునకు అంటి యున్నవి. పూర్వకాలమునుండి మనదేశములో రాజ్యములు భాషలను ఆచారవ్యవహారములను బట్టి యేర్పాటు అయినట్లు కనఁబడుచున్నది:

ఉ. మాళవ కొంకణ ద్రవిడ మత్స్య పుళింద కళింగ భోజ సౌ
　వీర విదేహ పాండ్య కురు బర్బర సింధు యుగంధ రాంధ్ర బం
　గాళ కరూశ కొంకణ త్రిగర్త సుకోశల వంగ లాట పాం
　చాల నిషాద మూర్జర కసాళ్వ వహీశులు దీరె కొలఁదీ!

భాగవతము.

కాఁబట్టి మన దేశము భాషలను బట్టి మాత్రమే విభజించినయెడల, ఇరువది రాష్ట్రములకంటె నెక్కువగ నుండుట తటస్థింపదు. అపుడు ప్రతిరాష్ట్రమునకు ప్రత్యేకవిశ్వవిద్యాలయ మేర్పడును. పాఠశాలలలోను కళాశాలలలోను జనుల సామాన్యభాషల మూలముననే విద్య నేర్పఁబడును. జనులలో సమస్తవిషయముల జ్ఞానము శీఘ్రకాలమున వ్యాపించును. వాఙ్మయ మభివృద్ధి చెందును. జనబాహుళ్యములో ఇంగ్లీషుభాష వ్యాపించుట యెంతకాలమున కైనను అసాధ్యమే గనుకను, ఆ భాషనే ముఖ్యభాషగా చదివించినయెడల మన జాతీయవ్యక్తిత్వము నశించును గనుకను, మన భాష మఱచినయెడల మనయొక్కయు మన పూర్వుల

కొన్నాళ్ళకు మన సాహిత్యము నశించినట్లే యగును. కనుక సర్వశాస్త్రములను సామాన్య భాష ప్రధాన భాషగా నేర్చుకొనినచో, కాలక్రమమున ప్రపంచములోని విజ్ఞాన సాహిత్యము నేర్చుకొని, దానిని జనులలో వ్యాపింపఁజేయవలెను. రాజ్యపరిపాలనలో దేశభాషల నుపయోగింపకపోవుటచేతనే న్యాయప్రయాసలకు లోనై యింగ్లీషుభాషకే లొంగిపోవుచున్నాము. కాఁబట్టి ముందుగా, మన రాష్ట్రపరిపాలనలో, ఈ యింగ్లీషు భాషను తొలగింపవలెను. కార్యనిర్వాహక శాసన నిర్మాణ న్యాయాధికార శాఖలలో సాధ్యమైనంత వఱకు దేశభాషలనే ప్రవేశపెట్టవలెను. అప్పుడే మన రాష్ట్రప్రభుత్వము స్వజాతీయ మని చెప్పఁగలుగుదుము.

పైవానికి ఒక యాక్షేపణను కొందఱు చెప్పవచ్చును. మన యిండియాదేశములో నున్నవారు ఒకజాతిగా నేర్పడినవారు కారనియు, వీ రందఱు ఒక ప్రభుత్వముక్రిందనే యుండుటనుబట్టి కలసి సమావేశమగుచు సహకారము స్థాపించుచున్నారనియు, వీ రందఱికిని సామాన్య భాష యింగ్లీషు తప్ప మఱియొకటియు లేదు గనుక రాష్ట్రపరిపాలన అట్టి సామాన్యభాషలో జరగని యెడల మనలో ఐకమత్యము గాని సామ్రాజ్యపరిపాలనము గాని కుదరదనియు కొందఱు అనుచున్నారు. రాష్ట్రపరిపాలన దేశభాషలలో జరిగినంత మాత్రముచేత సామ్రాజ్యపరిపాలన మన పాలకుల భాషలో నేల జరగఁగూడదు? మన దేశము బ్రిటిషువారిక్రింద నున్నంత వఱకు రాజభాష యగు ఇంగ్లీషే యిండియాలో నుండు అన్ని ప్రాంతములవారికి సామ్రాజ్యపరిపాలనలో సామాన్యభాష కాక తప్పదు. కాని, పూర్వము మహమ్మదీయ కాలమునందు దేశభాషలలో నొకటైన ఉర్దూభాషవలె విదేశీయభాషయైన యీ యింగ్లీషుభాష జనులలో నెప్పటికిని వ్యాపింపనేరదు.

ఈ చర్చలో మన మహమ్మదీయసోదరుల సంగతి యేమి యని కొందఱు అడుగవచ్చును. వీరు కొన్ని రాష్ట్రములలోనే మెండుగ నున్నారు. వీరు కూడ స్వదేశ భాషలను నేర్చుకొనక తప్పదు. మొత్తముమీఁద ఇది హిందూరాజ్య మనిపించుకొనవలసి యున్నది. మన మహమ్మదీయులలో చాలభాగము పూర్వము అన్యమత మవలంబించిన హిందువుల సంతానమే. ఇతర మహమ్మదీయ దేశములవారితో వీరికి సంబంధ మంతగా లేదు. ఉర్దూభాష, యిండియాదేశపు భాషలలో చేరినదే కాని పారశీక అరబ్బీ భాషల నంతగా పోలియుండ దని వినుచున్నాను. ఏమైనను, మన మహమ్మదీయులు క్రిస్టియనులు మనకు వేఱు మతములవారైనను, హిందూ వ్యవస్థలకు క్రమక్రమముగా లోఁబడఁజేయవలెను. అది శీఘ్రకాలములో సిద్ధింపకపోవచ్చును గాని, మనవారు వారి మతగ్రంథములను బాగుగ చదివి మన వేదాంతగ్రంథముల ననుసరించి వానికి వ్యాఖ్యానములు వ్రాసి వారిని మన సాంప్రదాయములోనికి చేరునట్లు చేయవలయును. ఇప్పటికే ఆంగ్లేయులు మొదలగు పాశ్చాత్యులకంటె మన మహమ్మదీయసోదరులే అన్ని విషయములలోను మనతో కలియుటకు సావకాశము లున్నవి. వీ రుభయులు జాతీయప్రభుత్వమునకు ప్రయత్నము చేయుచున్నారు. మహమ్మదీయ రాష్ట్రములు మన దేశములో అక్కడక్కడ ఇదివఱకే స్థాపింపఁబడి యున్నవి. వానిలోని హిందువులు మహమ్మదీయులు కలసిమెలసి యున్నారు. అక్కడ కూడ ప్రజాప్రాతినిధ్య మేర్పడినయెడల హిందువులే మెజారిటీలో నుండుటకు సందేహము లేదు. అన్ని మతములను మన హిందూమతము లోఁగొనుటచేత, ఇండియాలో ఎన్ని మతము లున్నను హిందువులలో ఎన్ని వర్ణము లున్నను ఎన్ని వివిధాచారము లున్నను, రాజకీయవిషయములయందు కావలసిన యైకమత్యమునకు నష్టము రానేరదు. భాష లెన్ని యున్నను, రాజ్యపరిపాలనకు అడ్డు కలుగఁజేయఁజాలవు.

సామ్రాజ్యపరిపాలనలో కూడ ఇంగ్లీషునకు బదులు దేశభాషలలో నెక్కువ వ్యాప్తి గల హిందీ భాష నేర్పాటు చేయవచ్చు నని కొందఱు అనుచున్నారు. ఈ విషయమును గుఱించిన చర్చ ప్రస్తుత మనావశ్యకము. ఆంగ్లేయప్రభుత్వముక్రింద మన మున్నంత వఱకు ఇంగ్లీషుభాషను మన రాజభాషగా నేర్చుకొనవలసి యున్నది. దీనిలోనే విదేశీయులతో వ్యవహారములు నడపవలసి యుండును. పైన వ్రాయఁబడిన సంయుక్తరాష్ట్రతంత్రము మనకు ఏర్పడిన తరువాత సామ్రాజ్యపరిపాలనలో సామాన్య దేశభాషను గుఱించి యాలోచింపవచ్చును.

ఆంధ్రోద్యమము : హైందవ జాతీయ సమస్య

చల్లా శేషగిరిరావు గారు, బి. ఏ.

ఆంధ్రోద్యమము : విహారోద్యమము

ఆంధ్రోద్యమము ప్రారంభమైన దినము సుదినము. ఉద్యమము దినదినాభివృద్ధిం గాంచుచున్నది. వంగవిహారరాష్ట్రవిభాగమే యాంధ్రులలో ప్రత్యేకరాష్ట్రవాంఛను ప్రజ్వలింపఁజేసెను. కాని, ప్రారంభమునుండియు ఈ కోరిక హైందవజాతీయతకు విరుద్ధము గాక సహకారిగ నుండు కోరికయే యని ఆంధ్రోద్యమవాదులు ఘంటాపథముగఁ జాటిరి. ఇదియే విహారోద్యమమునకును ఆంధ్రోద్యమమునకును గల ముఖ్య భేదము. విహారోద్యమమునందు వంగదేశీయులు విహారదేశములో ప్రవేశించి, ఉద్యోగముల నన్నిటిని తామే దిగమ్రింగి, ఆ దేశవాసులకు నష్టమును గలిగించుచున్నారను భావమే ప్రముఖత వహించినది. ఈ భావమే యుభయజాతులకును ఎనలేని వైరస్యమును జనింపఁజేసినది. ఉన్నతాదర్శములమీఁద నీయుద్యమ మాధారపడని కారణముచేతనే హిందూదేశీయుల నెక్కువగ ఆకర్షించియుండలేదు. దేశీయమహాజనసభ గూడ ఉద్యోగవాంఛలోనే ప్రారంభించెను. హైందవులకు ప్రభుత్వోద్యోగములయందు సరియగు నాదరణము గనఁబడుట లేదనియు, సమానార్హతలు గల యాంగ్లేయులకును హైందవులకును దొరతనమువా రుద్యోగప్రదానమునందు విభేదము చూపుచున్నారనియు, అందువలన ఐ. సి. యస్. పరీక్షలను హిందూదేశమందును ఆంగ్లేయదేశమందును ఏకకాలమందే జరపవలయు ననియు, రాష్ట్రీయశాఖలకును హైందవశాఖలకును నుండు భేదము రూపుమాసినఁ గాని న్యాయము గలుగ దనియు, దేశీయమహాజనసభ యనేకవత్సరములు మొఱపెట్టెను. న్యాపతి సుబ్బారావు పంతులుగారి ప్రయత్నములవలన నేర్పఱుపఁబడిన పబ్లిక్ సర్వీసు కమీషను ఈ మొఱలయొక్క ఫలితమని చెప్పవచ్చును. దేశీయమహాజనసభాదర్శములు చాల కాల మింతకన్న దూరము పోలేదు. స్వాతంత్ర్యవాంఛ యప్పటి నాయకుల మనోవీథులయందుఁ గూడ గట్టలేదు. స్వల్పసంస్కరణములతోనే వారు సంతృప్తిఁ జెందుచుండిరి. దేశీయమహాజనసభాదర్శములట్లే విహారదేశీయులు తమ రాష్ట్రవాదమునందుఁ జొప్పించిరి. దేశీయమహాజనసభ యాంగ్లేయుల కున్న యుద్యోగముల నిచ్చుటను గూర్చి మొఱ లెడఁగింపుఁ జేసినట్లు, విహారదేశీయులు గూడ అట్లే వంగదేశీయుల ప్రాబల్యమును గూర్చి తమ కంటగింపును గనఁబఱచిరి.

ఆంధ్రులు : జాతీయోద్యమము

ఆంధ్రోద్యమ మిట్టి స్వల్పపుఁ దావులలోఁ జిక్కుకొనలేదు. ఆంధ్రోద్యమప్రారంభమున నిట్టి యుద్యోగవాంఛ లేదని చెప్ప వలనుపడదు. నవ రాష్ట్రమునందు రాష్ట్రపుత్రులు అధికారములు వహింపవలయునను కోరికయుండ దస్వాభావికము గానేరదు. ఈ యుద్యోగవాంఛయందుఁ గూడ నున్నతాశయమే చూపఁబడినది. దేశభాష నెఱుఁగని రాష్ట్రేతరు లుద్యోగములు వహించినయెడల, ప్రజల మనోభావములను చక్కగ గ్రహింపలేక తాము ధర్మమును న్యాయమును నిర్వహింపఁజాల రనుట నిశ్చయము. కావుననే ఆంధ్రదేశములో ఆంధ్రులే యుద్యోగముల నిర్వహించుట సమంజస మని యాంధ్రోద్యమనాయకులు తమ వ్యాసములలో వ్రాసిరి. కాని, ఆంధ్రమహాజనసభలో ఇట్టి యూహా కైనను ఎడమియ్యక తీరుమానములను గావించుటకు పోవుట యాంధ్రుల మనోనిగ్రహమునకు నిదర్శనము. ఆంధ్రులలో సాహిత్యశాస్త్రాభివృద్ధికి విద్యల నేర్చుకొనుటకు నవకాశములను కల్పింపవలె నని మాత్రము తీరుమానములు గావింపఁబడినవి. ఆంధ్రోద్యమారంభమునకు పూర్వము హిందూదేశమునందు రాజకీయపరిస్థితు లెట్టు లున్నవో, వానివలన ఆంధ్రదేశ మెట్టు లాకర్షింపఁబడినదో గ్రహించినయెడల, ఆంధ్రోద్యమాదర్శములకు పునాది యెట్టిదో తెలిసికొనుట సులభము. వంగదేశవిభజనము దేశమునం దపూర్వమైన కలవరమును గలుగఁజేసెను. విభజనమును రద్దుగావింపవలయు నని చేసిన ప్రార్థనలు విన్నపములు, పెట్టిన యర్జీలు మొఱలు, వ్యర్థము లయ్యెను. అప్పటినుండియు కాంగ్రెసు ప్రాఁత పద్ధతు లన్నియు జనులకు వెగటుగఁ దోఁచెను. ఈ భావము వంగదేశీయులయందు జనించి హిందూదేశమునం దంతటను క్రమ

క్రమముగ ప్రాఁకెను. కాంగ్రెసు చేయు ప్రార్థనలు భిక్షుగాని ప్రార్థన లని పిలువఁబడెను. 1906-వ సంవత్సరమునందు జరిగిన కలకత్తా మహాజనసభలో ఈ భావ మత్యుత్కృష్టత చెందెను. స్వప్రయత్నములమీఁద నాధారపడియుండుట యే జాతి యొక్క పురోభివృద్ధికి ముఖ్యసాధనముగ కనుఁగొనఁబడెను. స్వప్రయత్నములు కొనసాగుటకు ప్రజలకు తమ యత్నముల ఫలితముగ గమ్యస్థాన మొకటి యుండుట యావశ్యకము. ఆ గమ్యస్థానము ప్రజలలో నున్నతభావముల నెలకొల్పి, కార్యైకదీక్షను పురిగొల్ప శక్తి గలిగి యుండవలెను. అట్టి మంత్రమును హిందూదేశపితామహుఁ డనఁదగిన దాదాభాయి నౌరోజీ తన యగ్రపీఠాసనమున హైందవుల కుపదేశించెను. అదియే స్వరాజ్యాదర్శము. దీని సాధనము జాతీయవిద్య, స్వదేశోద్యమము. ఈ రెండును దేశీయుల స్వప్రయత్నములమీఁదనే యాధారపడి యుండును. నౌరోజీగారి యుపదేశము దేశమున నుద్యోగవాంఛలయెడ నిరుత్సాహమును కలిగించెను. పారిశ్రామికాభివృద్ధియే దేశౌన్నత్యమునకు కారణ మని కనుఁగొనఁబడెను. ఇట్టి నూతనభావములు ఆంధ్రదేశమునందుఁ గూడ తమ ప్రభావమును గనఁబఱుపకపోలేదు. ఆంధ్రులు సహజముగ భావప్రేరితులు. అందువలన నవీనోదయము వారి మనస్సుల గాఢముగ నాటుకొనెను. ఆంధ్రయువకులు పరిశ్రమముల నభ్యసించుటకై పరదేశముల కేఁగిరి. క్రొత్త క్రొత్త పరిశ్రమలు దేశములో తలయెత్తెను. స్వదేశవస్త్రములనే యాంగ్లవిద్యాధికులు గూడ ధరించుచుండిరి. విదేశవస్త్రధారులకు సంఘగౌరవము లేకుండెను. జాతీయవిద్యాప్రతిష్ఠాపనలు బందరునందును రాజమహేంద్రవరమునందును నెలకొల్పఁబడెను. హిందూదేశమునెడల ప్రేమయు గౌరవమును జనించెను. మాతృదేశారాధనము ప్రారంభమయ్యెను. పాశ్చాత్య నాగరకతా జనిత మోహాంబుధినుండి ఆంధ్రదేశము బయల్పడెను. నూతనజాతీయభావ మెల్లెడల వ్యాపించెను. నవీనయుగము ప్రారంభించెను. సూరతులో జాతీయవాదులకును ప్రాచీననాయకులకును గలిగిన విభేదమువలన దేశీయమహాజనసభ భగ్నమైననాటినుండియు, ఆంధ్రులు దేశీయమహాజనసభయందు విముఖత చూపిరి; నిబంధనసభలో విశేషముగ జోక్యము కలుగఁజేసికొన లేదు. ఈ సభ కుపసంఘములు ఆంధ్రదేశమునందలి ముఖ్యపట్టణములలోఁ గూడ స్థాపింపఁబడ లేదు. కొన్ని ప్రదేశములయందు నెలకొల్పఁబడినను, యువకు లా సంఘములలోఁ జేరియుండ లేదు. అందువలన ఆ సంఘము లిప్పటికిని నామమాత్రావశిష్టములై యున్నవి. జిల్లాసభలు దేశీయమహాజనసభా నిబంధనల నంగీకరింపకయే యాంధ్రదేశములో జరుపఁబడుచున్నవి. అతివాదులు మితవాదులు అను తీవ్రభేద మాంధ్రులలో నంకురింపనే లేదు. ఈ విషయము లన్నియు ఆకాలమం దాంధ్రులలోఁ గలిగిన జాతీయభావమునకు నిదర్శనములు.

ఆంధ్రోద్యమము జాతీయతకు సాధనము

ఇట్లు జాతీయభావ్యాపేత మైన యాంధ్రదేశమునందు ఆంధ్రోద్యమబీజములు నాటుకొనినపుడు, జాతీయాదర్శములకు విరుద్ధముగ ఈ నూతనోద్యమమును ఆంధ్రులు నడపెద రనుట యసంగతము. ఆంధ్రోద్యమము జాతీయోద్యమమును పోషించుటకు జనించినది. జాతీయోద్యమము ఆంధ్రులకు తమ దేశముపై ననురాగమును గలిగించినది. స్వదేశపరిశ్రమలు మాత్రమే జాతీయసౌష్ఠవమును కలిగింపఁజాలవు. జాతీయభావ మనిన భాషాసాంప్రదాయవిహీన మగు సర్వహిందూదేశాభిమానము కాఁజాలదు. స్వదేశోద్యమమైనను జాతీయత యైనను, ఆంగ్లేయ విద్యాధికులనే యాకర్షించినవి. జనసామాన్య మీ విషయమై యజ్ఞానదశయందే యుండెను. జాతీయభావము ఆంగ్లేయ భాషావ్యామోహవివర్జితమై యుండలేదు; జాతిస్వరూపమును మాతృభాషామూర్తిలో దర్శింపలేదు. జాతి యొక్క నిజస్వరూపము స్వభాషాపోషణయందే మూర్తీభవించినది. హిందూదేశము అనేకము లగు భాషలకును సాంప్రదాయములకును ఆటపట్టయి యున్నది. హైందవజాతీయతను బలపఱచుట యన, దేశీయమహాజనసభలో హిందూదేశవాసులలోని ఆంగ్లేయవిద్యాధికులు మాత్రము కలసి తీర్మానించుట కానేరదు. వివిధ నాగరకతలను గలిగి వివిధభాషలను మాటలాడునట్టి జాతులు తమ సాంప్రదాయముల ననుసరించి యభివృద్ధిఁ జెంది హైందవజాతికి సౌష్ఠవమును కలిగింపవలెను. ఇందునకు మాతృభాషోపయోగమే సాధనము. ఆంధ్రోద్యమము జాతీయతకు నూతనాలంకార మొసఁగినది; కృత్రిమాలంకారములను తీసివైచి సహజసౌందర్యమును ప్రసాదించినది. విహారదేశోద్యమములో

యున్నతభావములు లేవు. ఆంధ్రోద్యమము అల్పవిషయముల విసర్జించి జాతీయసౌధమునకు బలమగు పునాదిని గట్టుట కారంభించినది. ఆంధ్రులే సూత్రములనుబట్టి ఆంధ్రోద్యమము నాధారపఱచిరో, ఆసూత్రముల నాధారపఱచుకొని హిందూదేశములోని సంఘము లన్నియు పనిచేసినఁ గాని స్వరాజ్యప్రతిష్ఠాపనము దుస్సాధ్యము.

ఆంధ్రోద్యమసూత్రములు

ఆంధ్రోద్యమసూత్రములు రానురాను వెలువడి స్ఫుటములై ప్రకాశించుచున్నవి. ఆంధ్రమహాజనసభా మంటపమునుండి వెలువడిన యగ్రాసనాధిపతుల వాక్యములయందివి సువ్యక్త మగుట లేదు. ఇంకను శాసననిర్మాణసభ్యులు మాత్రమే మనకు గురుపీఠములు గావలయు నను విపరీతభావము మన నాయకులలో పూర్ణముగ వదలలేదు. ఇట్టి దుస్థితి ప్రాప్తించుచున్నది. స్వార్థత్యాగము ధైర్యము దూరదర్శిత్వము ప్రాజ్ఞత కార్యపరతంత్రత జాతీయాభిమానము మొదలగు సుగుణపుంజములు గల నాయకులే గావలెనని మనకు అలవాటువడినఁ గాని ఈ మార్గము తెలియదు. మహారాష్ట్రవిద్వాంసులగు శ్రీధర వేంకటేశ కేత్కారు గారి యాంధ్రదేశపర్యటనానంతరము ఆంధ్రోద్యమసూత్రములు ప్రస్ఫుటములైనవి. ఆంధ్రోద్యమసమస్య హైందవజాతీయసమస్యగ పరిణమించినది. ఆరంభమునందు ఆంధ్రోద్యమము జాతీయతకు విరుద్ధము కాఁగల దని వాదింపఁబడెను. కేత్కారుగారి యుపదేశములవలన ఆంధ్రోద్యమము జాతీయతకు ముఖ్యసాధన మని నిరూపింపఁబడినది. ఆంధ్రోద్యమము ప్రత్యేకసంఘసమస్య గానే గాక, జాతీయాంతర్జాతీయసమస్యగా కూడ పరిగణింపఁబడినది. హిందూదేశమునందంతటికిని వర్తించునట్లు ముఖ్యసూత్రము లనువదింపఁబడినవి. పరిపాలన యంతయు దేశభాషలలో జరిగినఁ గాని దేశీయులు పరిపాలనయందు జోక్యము కలుగఁజేసికొందురు. అపుడు గాని పరిపాలన జాతీయ మగు స్వపరిపాలన యనిపించుకొనదు. దేశభాషలలో స్వపరిపాలన జరుగవలె నన్న దేశభాషలలోనే విద్య యంతయు నేర్పవలెను. వేర్వేఱు భాషల మాటలాడు సంఘములకు ప్రత్యేకవిశ్వవిద్యాలయము లేర్పఱుపఁబడవలెను. ప్రత్యేకవిశ్వవిద్యాలయము లేర్పడుటకు ఆయా భాషల ననుసరించి రాష్ట్రములు నిర్మింపఁబడవలెను. పరిపాలన జాతీయముగఁ జరుగుటకుఁ బూర్వము ఆంధ్రరాష్ట్రము సాధనభూత మగుచున్నది. ఆంధ్రరాష్ట్రము స్వరాజ్యస్థాపనమునకు మూలాధార మగుచున్నది. భాషాస్వరాష్ట్రవిభాగమున కంతకన్నను ప్రబలహేతువులు చూపుటకు వీలు లేదు. ఆంధ్రమహాజనసభలో ఆంధ్రోద్యమసూత్రములు చక్కఁగ చర్చింపఁబడి వివరింపఁబడలేదు. ఆంధ్రోద్యమాదర్శములు బాగుగ వ్యాపింపని నెల్లూరు మండలమున ఆంధ్రమహాజనసభ జరిగియున్నది. అట్టిచోట నుద్యమసిద్ధాంతములఁ గూర్చి చర్చించి తీర్మానించుట యవసరము.

ఆంధ్రోద్యమము : సామాన్యభాష

ఆంధ్రోద్యమాదర్శములు ఒకసంఘమునకే గాక హైందవజాతి యంతకు వర్తించు మూలాధారము లగుచున్నవి. హైందవజాతి యంతయు [illegible] కలసి పనిచేయ భాషాధార మగు స్వపరిపాలనము హిందూదేశమున [illegible] ఆంధ్రనాయకులు పూనుకొనవలసియున్నది. ఆంధ్రోద్యమము [illegible] చేయవలెను. ఆంధ్రులు భాషాధారమగు భిన్నవ్యక్తిత్వ మొకవంక బలపఱుచుచున్నపుడు, భిన్నత్వము జాత్యైక్యమును [illegible] విధి. ఈ పరిణామములనుబట్టి ఆంధ్రోద్యమము నాధారపఱచుకొనియున్నపుడు, ఆంధ్రులు జాత్యైక్యతను గూర్చి తగు సమాధానము చెప్పవలసియున్నది. ఆంధ్రభాష యాంధ్రులకు ముఖ్యసాధనభూత మగుచున్నట్లే, సామాన్యభాష యొకటి జాత్యైక్యతకు సాధనము కాఁగలదు. అట్టి భాషను గూర్చి చర్చించుట కాంధ్రమహాజనసభకు కర్తవ్యము. సామాన్యభాష విషయమై పలువురు పలువిధముల యభిప్రాయములు కలిగియున్నారు. కొందఱు ఆంగ్లేయభాష సామాన్యభాష గాఁగలదనియు, మఱికొందఱు హిందీభాష యగుననియు, వేఱొకరు సంస్కృతభాష కాఁగలదనియు వాదించుచున్నారు. ఈ హైందవసమస్య విషయమై దీర్ఘముగ నాలోచించుట యవసరము. ఇది నిర్ణయము నీ వ్యాసములో నిర్ణయించుట కష్టసాధ్యము. అయినను నా యభిప్రాయమును ఆంధ్రమహాశయుల యాలోచనకై యిందుఁ బొందుపఱచెదను. ప్రస్తుతస్థితిగతుల ననుసరించి యెయ్యది సామాన్యభాష యగునో నిర్ధరించుట సమంజసము గాని, ఆంగ్లేయభాషవంటి

సాంఘికభాషగా సామాన్య మభ్యసించవలెనో అది సామాన్యభాష కాగలుగునా యనెడి యంశమును విచారించినచో [illegible] కలదు, హిందూదేశ మంతయు [illegible] వైశ్యకీర్తులు [illegible] సామాన్యభాషకు [illegible] సాధ్యమగునట్లు కనుపడదు. [illegible] యయ్యది [illegible] సామాన్యభాషగా నుపయోగింపబడుచున్నదో, దానికే యుండెను వ్యాప్తిని కలిగించుట సుసాధ్యము. సామాన్యభాష విషయమై [illegible] మనోవృష్టియా [illegible] జనసామాన్యము మాతృభాషను గాక వేఱొక భాషను నేర్చుకొనుట వనుట యసాధారణము. [illegible] ఉపరి [illegible] నిమిత్తమై [illegible] కష్టించుట [illegible] గలరు. [illegible] సిత్తనాకుల కే సామాన్యభాష యవసరము. అట్టివారిలో వర్తకులు, విద్యార్థులు, [illegible] భాషా [illegible], పండితులు, [illegible] సంస్కర్తలు, మున్నగు వారలు [illegible] చెప్పవచ్చును. ఆంగ్లేయభాషను [illegible] నేర్చుకొనిన [illegible] చెప్పవచ్చును. అట్టివారిలో ఆంగ్లేయభాష సామాన్యభాషగా [illegible]. విద్యను దేశభాషలలో [illegible] దేశభాషలలో [illegible] ఆంగ్లేయభాష సామాన్యభాష యగుట [illegible] మంత్రమును [illegible] భాష [illegible] హిందూస్థాన [illegible] విశేషముగ వ్యాప్తి [illegible] యున్నది, [illegible] దేశ [illegible] సంయుక్తపరగణా లయందును మాతృభాషగా [illegible] వంగ ఉత్కళ పాంచాల ఘూర్జర మహారాష్ట్ర దేశములందు [illegible] హిందూస్థానము [illegible] హిందీభాషా ప్రచారము లేదు. ఆంధ్రదేశమం [illegible] దక్షిణదేశమున [illegible] హిందీభాషాపరిచయము [illegible]. హిందీ సంస్కృతపదభూయిష్ఠ [illegible] దక్షిణహిందూస్థానములో [illegible] సుగ్రాహ్యము [illegible] గలదు. [illegible] దేశములందు హిందీ [illegible] ప్రజలలో కలుగజేసిన యుత్సాహమే [illegible]. దక్షిణదేశమున దంతట [illegible] ఆంధ్రభాష సామాన్యభాషగా పరిగణింపబడుచున్నది.

ఆంధ్రులు దక్షిణదేశమును జయించిన కారణమున, వారి సంతతివారనేకులు తమిళదేశమున నివాసము లేర్పఱచుకొని వసించుచున్నారు. వారలీ దినము వఱకును మాతృభాషనే గృహములందు వాడుకొనుచున్నారు. వైశ్యులు రాజులు రెడ్లు కమ్మలు నాయకులు దక్షిణదేశమున కేగి నివసించినను ఆంధ్రమునే వాడుచుండురు. సంగీతమాధుర్యమునకు ప్రాగ్దేశమునందు ఇటాలియనుభాష యని పేరొందిన యాంధ్రభాషనే దాక్షిణాత్యులు సంగీతమున కుపయోగించెదరు. త్యాగరాయ కృతులు, శ్యామశాస్త్రుల కీర్తనలు, క్షేత్రయ్య పదములు మొదలగునవి యాంధ్రమునందే యున్నవి. వీనిని గానము చేయుటకు ఆంధ్రభాషాపరిచయ మవశ్యము. ఆ దేశమునందు సంస్కృతభాషను గూడ తెనుగు లిపిలోనే పండితులు పఠించెదరు. ఈ కారణములను బట్టి ఆంధ్రభాష దక్షిణదేశములో నిదివఱకే సామాన్యభాషగా నుపయోగింపబడుచున్నది. ఇంక సంస్కృతభాషను పండితులే శాస్త్రము దున్నను వాడుక భాషగా నుపయోగించుచున్నారు. నవద్వీపమునందలి విద్యార్థులు ఆంధ్రదేశపు పండితునకు సంస్కృతమున తన మనోభావములు తెలుపగలిగియుండును. కాని, బ్రాహ్మణేతరు లగు హిందువులకు సంస్కృతభాషాభ్యసనము పూర్వకాలమునుండియు నిరుత్సాహపఱుపబడినది. కావున, బ్రాహ్మణేతరు లగు హిందువులకును మహమ్మదీయులకును సంస్కృతభాష సామాన్యభాష యగుట ప్రస్తుతస్థితులలో సంగతము కానేరదు. అయినను హిందూదేశమునంటి విశాలఖండమునకు సామాన్యభాష యొకటియే యుండుట యసాధ్యమే. ఆంధ్రము దక్షిణహిందూస్థానమునందును, హిందీ ఉత్తరదేశమునందును, సంస్కృతము పండితులయందును సామాన్యభాష లగుచున్నవి. ఈ విషయమై ఆంధ్రమహాజనులు చక్కగ విమర్శించుట కర్తవ్యము.

ఆంధ్రోద్యమము · స్వరాజ్యోద్యమము

రాజకీయ సంస్కరణ ముద్యోగములకొఱకై దొరతనమువారిని ప్రార్థించుటకంటె యంత్యమొందుచున్న దను కాలము గతించినది. దాదాభాయిగారు రుపదేశించిన స్వరాజ్యమంత్రము హైందవులలో నూతనాదర్శము నెలకొల్పఁబడిన దని వ్రాసియున్నాము. ఈ యాదర్శము మధ్యకాలమ్మున కొంచెము [illegible]

నను, అనిబిసెంటు గారు రాజకీయసంస్కరణములందు ఐక్యము పుచ్చుకొనిన దాదిగా తిరిగి హిందూదేశము దంతయును మాఱుమ్రోగుచున్నది. స్వరాజ్యసమితి మదిరాసునందు స్థాపింపఁబడి శాఖోపశాఖలు దేశము దంతటను వెదచల్లఁబడినవి. వంగమహారాష్ట్రాది దేశములలో సమితులు వెలువడినవి. ఈ సమితులు దేశీయ మహాజనసభ కుపశాఖలుగా చేర్పఁబడినవి. ఆంధ్రులు గూడ ఈ తరుణమును పోఁగొట్టుకొనక స్వరాజ్యసమితులను స్థాపించినారు. నానాముఖములు విషయమై ఆంధ్రులుత్సాహపూరితులై యున్నారు. స్వరాజ్యవాదు లేకులైనను స్వరాజ్యపు తీరుమానమును దేశీయమహాజన సభవా రంగీకరించునట్లు చేసి, స్వపరిపాలనము యుద్ధానంతరము హైందవులకు ప్రసాదింపఁబడుటకై విశ్వప్రయత్నములఁ జేయుచున్నారు. కాని, ఆంధ్రులు తమ కర్తవ్య మిందువిషయమై మఱవఁగూడదు. స్వపరిపాలన దేశభాషలలో జరగుట మన యాశయము. ఇందుకై దేశములో భాషల ననుసరించి రాష్ట్రవిభాగము గావింపవలయు నని కోరుచున్నాము. అందువలన, ఆంధ్రేతర స్వరాజ్యవాదులలో నీ యుద్దేశమును బలపఱచుట ముఖ్యకర్తవ్యము. దేశభాషలవిభాగ నాధారపడని స్వపరిపాలనము గాని హైందవజాతియత్రిగ్గాని సుస్థిరముగ నుండనేరదు. ఈ సత్యమును మహారాష్ట్ర జాతీయవాదు లంగీకరించి యున్నారు. తిలకు బాప్టిస్టా మొదలగు మహారాష్ట్రనాయకులు తమ యుపన్యాసములలో స్పష్టపఱచి యున్నారు. డాక్టరు సుబ్రహ్మణ్యయ్యరు గారు కూడ ఈ సత్యమునే సూచించి యున్నారు. కాని, స్వరాజ్యస్థాపనమునకు కంకణము కట్టుకొనియున్న అనిబిసెంటు అరండేలు మొదలగువారి కార్యక్రమమునందు దేశభాషల ప్రాబల్యము గానుపింపదు. జాతీయత యనిన కాంగ్రెసు నాయకుల కెట్టి యాదర్శ ముండెడిదో, అదియే వీరి మనోవీథియందు తాండవమాడుచున్నట్లు గాన్పించుచున్నది. స్వరాజ్యకాంక్షయందు దేశభాషలలో స్వపరిపాలనావిధానము జరగవలె ననుదృఢాభిలాష యంతర్లీనమై యున్నట్లు చూపట్టదు. ఇం దాశ్చర్య మేమియు లేదు. అనిబిసెంటుగా రాంగ్లేయులు. ఆంగ్లేయభాషాభిమాన మీ సిద్ధాంతమును వీరి మానసమునుండి మఱుగుపఱచి యుండవచ్చును. ఆంధ్రులు తా మేర్పఱచిన సమితులలో ఆంధ్రోద్యమాదర్శములను ప్రస్ఫుటముగ [illegible]ప్పించి, [illegible] [illegible] స్థాపింపవలెను. [illegible] [illegible] స్వ[illegible] వారిని [illegible] సుముఖులుగ [illegible]యును. దేశీయ[illegible]సభలో [illegible] రాష్ట్రపు [illegible] మాన [illegible] ప్రయత్నించవలెను. [illegible] త్కార్యపర్యవసానమునకై [illegible]సభాస్థాపి[illegible]సంఘమును [illegible] [illegible]దియా [illegible] [illegible] నాంగ్లేయమును [illegible] స్వరాజ్య[illegible] [illegible] ఆంధ్రులు [illegible] ములు [illegible] ఆంధ్రేతరులకు [illegible], ఆంగ్లేయభాషలో [illegible] పత్రిక [illegible] స్థాపించు[illegible]. [illegible] ఆంధ్రోద్యమమును [illegible] [illegible] "ఆంధ్ర" [illegible] పత్రిక [illegible]. [illegible] స్వపరిపాలనా[illegible] స్వరా[illegible]ద్యమమునకు [illegible] ఆంగ్లేయపత్రికాస్థాప[illegible] [illegible] నేఁటిగ [illegible] తేదు.

ముగింపు

ఆంధ్రోద్యమమునకును జాతీయోద్యమమునకును గల యవినాభావసంబంధమును నాచే నైనంతవఱకు సూచించితిని. [illegible] ఆంధ్రమహాసభలో [illegible] యన్యోన్యసంబంధమును గూర్చి [illegible] ప్రతిపాతముగ [illegible] సిద్ధాంతీకరించుట కర్తవ్యము. ఆంధ్రుల యాశయములన్నియు [illegible] సాధనమునకై [illegible] దేశీయ మహాజనసభ నా [illegible] విశ్వసించుచున్నాను. ప్రముఖుల [illegible] రాష్ట్రనిర్మాణమును గూర్చి ప్ర[illegible]యున్నది. [illegible] జనసభవా [illegible] ఆంధ్రుల యభీష్టముల [illegible] రింపకపోయినను, మనము [illegible] రుత్సాహ[illegible]. మన యాదర్శములు [illegible] సత్యమగు విశ్వాసము కలదని, వా [illegible] పట్టుదలను కార్యదక్షత కలిగియున్నచో, అవి కార్యరూపముగ సత్యములై పరిణమించక తప్పవు. ఆంధ్రుల యభీష్టములు ఫలప్రద మగుటకు భగవంతుఁ డనుగ్రహించుగాక!

హైందవస్వపరిపాలన : ప్రాపంచికనాగరికత

పింజమూరి గోవిందరాజు గారు, బి. ఏ.

స్వరాజ్యమను శబ్దము దేశము నల్దిక్కుల మ్రోగుచున్నది. పూర్వపు భేదములు వైమనస్యములు నశించిపోయి నవి. హిందువులును మహమ్మదీయులును, అతివాదులును మితవాదులును, అందఱు నైకకంఠ్యముగా మున్నెన్నడు లేనట్లు దేశీయుల స్వరాజ్యవాంఛను ప్రపంచమునకు చాటిరి. పత్రికలు స్వరాజ్యవిషయిక చర్చలతో నిండియున్నవి. అనిబెసెంటు తిలకు గార్లు వేలకొలది ప్రజలకు స్వరాజ్యమంత్రోపదేశము గావించుచున్నారు. దేశమునందలి స్వరాజ్యసమితులును జాతీయమహాసభోపసంఘములును ప్రజలకు స్వరాజ్యతత్త్వమును బోధించుటకై సదా సమకట్టుచున్నవి. యుద్ధానంతరము భారతీయనాయకు లింగ్లాండునకు పోయి బ్రిటీషు వారలకు హైందవప్రజల వాంఛలను స్పష్టముగ తెలుపనున్నారు. హిందూదేశచరిత్రలో నూతనదశ మారంభింపఁబోవుచున్నది. మొగలాయి సామ్రాజ్యనాశనానంతరము భారతవర్షము దేశీయేతరుల పాలనకు లోనైనది. హిందూదేశపు పాలనము తిరిగి హైందవుల చేతుల లోనికి రావలెనను కోర్కె యిప్పు డుదయించినది. ఈ చలనమును ఈ సముత్సాహమును శాంతమైన మార్గములలో ప్రవహింపఁజేసి, బలవత్తరమును నిరంతరము నగు నాందోళనమును కలిగించితిమేని, అనతికాలములోనే మనము గమ్యస్థానము చేరవచ్చును. కాని, అట్టి యాందోళన యుక్తియుక్తముగను దీర్ఘాలోచనఫలముగను నుండవలెను. ఊరక మాకు స్వరాజ్యము కావలె నన్న, లాభము లేదు. స్వరాజ్య మన నేమో, స్వరాజ్య మేల కావలెనో, లేనియెడల నష్టము లెవ్వియో, స్వరాజ్యసంపాదనవలన హిందూదేశమునకును బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునకును ప్రపంచమునంతటికిని గలుగు లాభ మెద్దియో విపులముగను స్పష్టముగను ప్రకటింపవలెను.

అట్టి చర్చ కొంతవఱకు జరుగుచున్న దనుటకు సందేహింపఁ బని లేదు. సామ్రాజ్యశాసనసభికులలో పందొమ్మిదుగురు దొరతనమువారి కంపిన విజ్ఞప్తివలనను, అఖిలమహమ్మదీయమండలివా రేర్పఱచిన యుపసంఘమును యావద్భారతజాతీయమహాసభోపసంఘమును చేరి సంప్రతించి నిర్ణయించిన వ్యవస్థవలనను, అనిబెసెంటు గారిచే ప్రకటితము లగు స్వరాజ్యకరపత్రములవలనను, జోసెఫ్ బాప్టిస్టా గారు తయారుచేసిన చిత్తు చట్టమువలనను, కామన్ వీలు మరాఠా మొదలగు పత్రికలలో జరుగుచుండు వాదములవలనను, స్వరాజ్యముయొక్క యాకారమును హిందూదేశభావిరాజ్యాంగతంత్రమును దొరతనమువారు వెంటనే ప్రసాదింపవలసిన సంస్కరణములును కొంతవఱకు నిర్ధారణమైనవి. స్వరాజ్య మేల కావలెనో, హిందూదేశమునకును బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునకును అట్టి స్వరాజ్యాగమువలన కలుగు లాభము లెవ్వియో యను విషయములు సైతము విశేషచర్చకు లోనైనవి. అనిబెసెంటు గారి యుపన్యాసములు గాని మన దేశమందలి ముఖ్యమైన పత్రికలలోని వ్యాసములను గాని పరిశీలించితిమేని ఇది వ్యక్తము కాఁగలదు. హిందూదేశము నూటయేఁబది యేండ్లనుండి బ్రిటీషుపాలనముక్రింద నుండియు విద్యావిషయమునను ఆర్థికస్థితియందును తోడి దేశములకంటె వెనుకఁబడియున్న దనియు, జపాను చైనా మొదలగు స్వతంత్రదేశము లతిత్వరితముగా నభివృద్ధి చెందుచున్న వనియు, దీనినిబట్టి చూడ హిందూదేశము గూడ స్వపరిపాలనమును బొందినఁ గాని శీఘ్రముగా నభివృద్ధి చెందుట కవకాశము కలుగ దనియు అనిబెసెంటు గారును ఇతరు లనేకులును చాల పర్యాయములు నుడివియుండిరి. స్వరాజ్యమువలన మన దేశమునకు కలుగు లాభముల నింక ననేకములను వీరు పేర్కొనియున్నారు. హిందూదేశమునకు స్వపరిపాలన ముండెనేని, బ్రిటీషుసామ్రాజ్యాంతర్గతము లగు అధినివేశములకు పోవు హిందువు లిప్పటియట్లు నిర్లక్ష్యముగఁ జూడఁబడరు. హిందూదేశమునందు ఆత్మగౌరవమునకు భంగకరము లగు శాసనము లుండవు. ఆయుధశాసనము మాయమై పోవును. ముద్రణశాసనము రాజద్రోహసభాశాసనము హిందూదేశరక్షకశాసనము — ఇటువంటి శాసనములు ప్రజల స్వాతంత్ర్యమునకు భంగము కలుగఁజేయకుండును. కారణము తెలుపకయే పోలీసువారు ప్రజలను నిర్బంధావాసమునం దుంచి, దేశముయొక్క యొక కొననుండి మఱియొక కొనకు పంపరు. ఈ చర్చ యింతటితో ముగియలేదు. ఇంగ్లాండునకు కలుగు లాభములు గూడ నిదర్శనపూర్వకముగా చూపఁబడినవి. ఇండియా స్వతంత్రమై బ్రిటీషు సామ్రాజ్యముపట్ల నభిమానము కలిగియుండినపుడు, ప్రపంచములోనే దేశమును బ్రిటీషుసామ్రాజ్యము వైపు కన్నెత్తి చూడఁజాలదు. ఇండియా అస్వాతంత్ర్యస్థితియం దుండిన యెడల కలుగు నష్టములు ప్రస్తుతయుద్ధమువలన విశదీకరింపఁబడినవి. హైందవప్రజల రాజభక్తియందు పాలకులకు నమ్మక ముండక పోవుటచేతను, ఆయుధశాసనము మొదలుగాఁ గల శాసనములవలనను, హైందవజనసంపద సామ్రాజ్యమునకు గొప్ప విపద్దశయం దుపకరింపలేదు. ఈ వాదమునకు అమృతబజారుపత్రికాసంపాదకు లగు మోతీలాలు ఘోషు గారు తమ వ్యాసములవలన చాల ప్రాబల్యము నిచ్చియున్నారు. ప్రాపంచికచరిత్రను బట్టి చూడ, అంతర్దేశీయమిత్రత్వమును శత్రుత్వమును అశాశ్వతము లనియు, నేఁడు మిత్రులుగా నున్నవారు రేపు శత్రువులు గావచ్చు ననియు, అందువలన ఇంగ్లండు తన ప్రస్తుతమిత్రు లందఱును తన కెల్లప్పుడు సాహా

అపూర్వమైన నవలలు! [illegible] [illegible] నవలలు!!!

శ్రేష్ఠమాసము లోపల కొనువారికి పావలాకిమ్మా[illegible]

లీలా లేక సురేంద్రనగరరాణి

వెల ప్రతి 1-కి 1—0—0   రి. పో. చార్జి 0—3—0

ఇంతకన్న సుందరమైననవల లేదని చదువువారందఱును చెప్పకతప్పదు. [illegible]చదివిచూచినచో దీని మాధుర్యము తెలియగలదు. తన [illegible] [illegible] నానావిధములైన మోసోపాయములుచేసి [illegible] [illegible] పర[illegible] అంకిరెడ్డి యొక్కయు, [illegible] దాటక యెట్టి దుష్కృత్యములకైన నొడిగట్టుచుండు [illegible] గొప్పయును మార్చి సన్మార్గమునకుఁ దెచ్చిన మదనసుందరి యొక్కయు, [illegible] సాహసకార్యంబులొనరించుచు మదనమంజరి హితోపదేశంబుల చెవియొగ్గి సజ్జనశేఖరుండైన [illegible] యొక్కయు (వీని నామాంతరము [illegible]) దైవవశమున దర్శించుటకై [illegible] [illegible] లయొక్కయు, వీరికందఱికిని శ్రేయోదాయకమైనిలిచి [illegible] [illegible] యొక్కయుఁ [illegible] చదువ [illegible] నానందము గలిగించును. ప్రతియింటనుండదగిన పుస్తకములలో నిదియు నొకటి.

మిత్రద్రోహము

వెల ప్రతి 1-కి 0—8—0   రి. పో. చార్జి 0—3—0

ఇది మిగుల చమత్కారమైన నేరపరిశోధకనవల. [illegible] మిగుల నాప్తుండగు స్నేహితునకు మితిమీరినధనము సంప్రాప్తము గుటను [illegible] [illegible] యొక్క [illegible] [illegible] స్నేహితునకు మిగులఁ బరిచయముకలదని [illegible] [illegible] యుండిన [illegible] చంపి [illegible] పార్సెలుచేసి స్నేహితునకువచ్చు [illegible] పార్సెలుగా నొకపార్సెలుగా పంపును. [illegible] స్నేహితునితోడనే [illegible] విచారణయందు తన స్నేహితునకు విరోధముగాఁ దప్పుసాక్ష్య మిచ్చును. స్నేహితుఁడు బందీకృతుండగును. [illegible] నేరపరిశోధకుని [illegible] [illegible] మిగులనాశ్చర్యమును శోకమును గలిగించును. [illegible] దీనిచదివి [illegible].

మాధవరావు (అను) సహోదరవాంఛ

వెల ప్రతి 1-కి 0—4—0   రి. పో. చార్జి 0—2—0

తమ్ముని ప్రాణంబులఁ దప్పాపహ్రయ [illegible] యన్నమై [illegible], తనయన్న తన్ను జంపవచ్చినటులు తాను [illegible] [illegible] తల్లికిఁజెప్ప తల్లికిని అన్నయందు ద్వేషంబు [illegible] మును. ఆవల తమ్మునకు తన నాశనము [illegible]. అన్నకే తెలిసి యానేరము చేసినవానిని చెనతల్లివలనఁ దెలిసికొనియు, దానే చేసినటుల పోలీసులతో నొప్పుకొనును. ఆవల నిజము [illegible] బయటపడినమ్ముకొని చిక్కుకొనును. ఇది చిన్నదైనను మిగుల మాధుర్యమైనది. ప్రతివారు చదువదగినది.

య[illegible]

వెల ప్రతి [illegible] 0—12—0   [illegible] 0—[illegible]—0

[illegible] ఆమె [illegible] [illegible] [illegible] ఆమె [illegible] [illegible] [illegible] ఇంటిలో [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

మాయాదాసియను [illegible]

ఇందు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] వేదాంతపరులకు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ప్రతి 1 కి 0 10 0

గుప్తానంద వల్లియను

అద్భుత జగదేకరంభ కథ

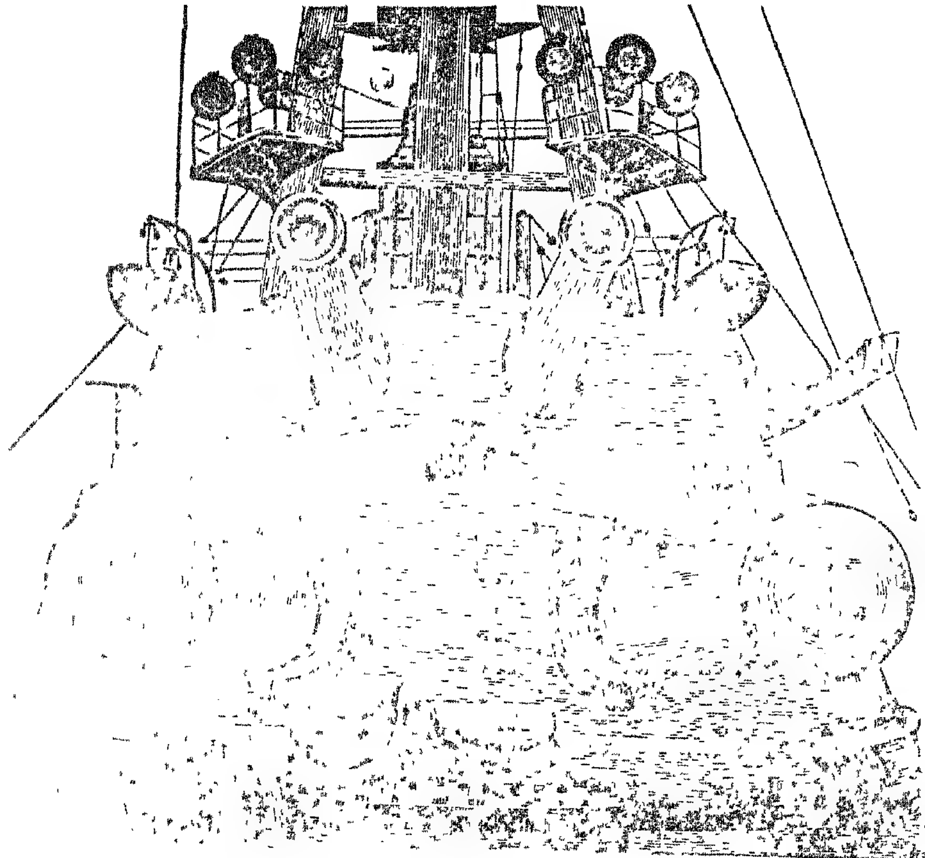
ఇందుగల సౌందర్యవత్పుత్రికల [illegible] [illegible]. ఇందుగల కంద [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] మకము, నా బంధములు అపూర్వములు. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] లక్ష్మీయను కథయు గలది. [illegible] నవరససభరితమై యుండును. ప్రతివారును [illegible] [illegible] కథలు నవీన నవలల శైలి ననుసరించియే యుండును.

ప్రతి 1-కి వెల 0—10—0

ఐరోపాఖండ యుద్ధచరిత్రము

ప్రథమ భాగము

ప్రస్తుత మైరోపాఖండమున జరుగుచున్న యుద్ధవర్ణనలు గల చరిత్రము

ఇందీయుద్ధము జరుగుటకుఁ గల ముఖ్యకారణములు విస్తరించి చెప్పబడియున్నవి. ఇంతియేగాక జర్మని, ఆస్ట్రియా, సర్వియా, రషియా, ఫ్రాన్సు, ఇంగ్లండు, ఇటలీ, టర్కీ, వీని పూర్వచరిత్రము లిందుండుట చేత నిది ప్రతియింట నుండవలసినది. ఈ యుద్ధము జరుగకె యాపుటకై పలువురు చేసిన బ్రహ్మప్రయత్నములు, అవి విఫలంబులగుట, యీ విషయమై శత్రుమిత్రమండలివారి యభిప్రాయములు తెలిసికొనగోరువారు నీ గ్రంథ మొకసారి యాద్యంతము చదువవలయును.

వెల ప్రతి 1-కి 0-8-0

ద్వితీయ భాగము

ఇందు యుద్ధారంభకాలమున జర్మనీ వారలు బెల్జియం లక్సెంబర్గు రాజ్యములపై దాడిచేసిరి... బెల్జియనుల సాహసము, ఫ్రాన్సు రష్యాలపై దండెత్తుట... ఈ రెండవభాగము ... ప్రాయమునది కాదు. ఇంగ్లండునఁ బ్రచురింపఁబడు గ్రంథములు నీనాటి వృత్తాంతపత్రికల ... కొన్ని ప్రతులే కలవు.

వెల ప్రతి 1-కి 0-12-0

రెండవభాగము ... కోరువారికి మాత్రము రెండుభాగములు ఒకటిగా నిత్తుము.

ఈ సంవత్సరము ఆషాఢ మాసాదివఱకు అనగా ... అమావాస్య లోపల ... ఆంధ్రపత్రిక చందాదారులకు 100 కి 25 వంతున (రూపాయకు పావలా చొప్పున) ... అది ... నెవరికి నిష్యబడదు గావున ఈ యదనును ... చేయక ప్రతి... ప్రతిని ... కమీషను లేదు.

ఈ ... పై ... దిగువనియున్నవారు ... వ్రాసికొనవలయును.

ఆనందబోధినీ ఆఫీసు.

6, వెంకటేశమేస్త్రీవీధి, సాహుకార్ పేట మదరాసు.

య్యము చేయుచుండు గని తలంపంగూడ గనియు వారు చెప్పియుండిరి. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు భావికాలమున జపానునుండియు చైనానుండియు హాని కలుగవచ్చునని నిరూపించిరి. జపాను పెరుగుచున్న దేశము. జనసంఖ్య అతిత్వరితముగా హెచ్చుచున్నది. కాని, వేఱు దేశములకు పోద మన్న ఇంగ్లాండునకువలె వారి కధినివేశములు లేవు. ఎప్పటికైనను వారు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునందలి కొన్ని భాగములను కబళించుటకు ప్రయత్నింపవచ్చును. మంగోలియను జాతివారగు జపానీయులును చీనాదేశజులును ఇంకముందు కలసి యుండెదరనుట కూడ నిస్సంశయము. అప్పుడీ రెండు దేశములును కలసి (పదునైదేండ్లవారినుండి నలువదియైదేండ్లవారివఱకు లెక్కించితిమేని) పదునాలుగు కోట్ల సైనికులను యుద్ధరంగమునకు పంపంగలిగియుండును. అట్టి కష్టసమయము వచ్చునపుడు హిందూదేశజు లిప్పటియట్లే అస్వతంత్రులును నిరాయుధులు నైనచో, ఇంగ్లండు ఒక కోటిన్నఱ తెల్ల సైనికులతో యుద్ధము చేయవలసి యుండును. అటుగాక, ఇండియాకును ఈజిప్టునకును స్వరాజ్యమిచ్చినచో పదునొకండు కోట్ల సైనికులను కలిగియుండును. ఇంక ననేక విధముల హైందవస్వపరిపాలనము బ్రిటీషుసామ్రాజ్యక్షేమమున కావశ్యక మని ఘోషగాను చూపియున్నారు.

కాని, ఈ వాదముల నన్నిటిని జాగరూకతతో పరీక్షించు వారి కొక విషయము తోచకమానదు. ఇంతవఱ కెవరును ఏపాటను స్వతంత్రహిందూదేశమువలన ప్రపంచమున కేమైన లాభ ముండునో యుండదో ప్రశ్నించియుండలేదు. అట్టి ప్రశ్న యొక్క యావశ్యకత ప్రత్యక్షమే. ఈ ప్రశ్నకు మన మిచ్చు ప్రత్యుత్తరమునుబట్టి, విదేశీయులు మన యుద్యమము నెడల నుదాసీనత చూపునదియు లేక యుత్సాహమును సానుభూతిని చూపునదియు నిశ్చయింపనగును. హిందూదేశజులకు స్వరాజ్యము వచ్చుటచే ప్రపంచమునకు లాభ మని కొంద ఱుదారమనస్కులు తలంపవచ్చును. ఇంగ్లండులోని "యూనియన్ ఆఫ్ డెమాక్రటిక్ కంట్రోలు" (అంతర్దేశీయవ్యవహారములు ప్రజాధీనములు కావలెనని వాదించు సంఘము) వంటి ప్రతిష్ఠాపనలు స్వపరిపాలనము ప్రతిదేశము యొక్కయు జాతియొక్కయు స్వత్వ మనియు, ప్రపంచమునందు శాంతిస్థాపన కట్టి స్వపరిపాలన మావశ్యక మనియు వాదింపవచ్చును. కాని, ఒకటి రెండు సంస్థాపనలును పది పదునైదుగురు విశాలహృదయులును మాత్రమే గాక విదేశీయులలో ననేకులు మన యాందోళనముపట్ల సానుక్రోశులు కావలెనని కోరెదమేని, మన యుద్యమమువలన ఇంగ్లండిండియాలకే కాక ప్రపంచమంతటికి కూడ కొన్ని లాభములు చేకూరు నని ప్రదర్శింపవలసిన భారము మనపై నుండును.

అట్లు ప్రదర్శించుటలో ఇదివఱకు మన ముపయోగించుచు వచ్చిన వాదములును యుక్తులును నుపకరింపవు. మన దేశమందలి గొప్ప యుద్యోగము లన్నియు విదేశీయుల చేతులలో నున్నవనియు మనకు స్వరాజ్య మిచ్చినయెడల నవి మనకే లభించు ననియు చెప్పినచో ప్రయోజనము లేదు; మన దేశమునం దుపయోగపడుచున్న దూది బట్ట లన్నియు విదేశములనుండి దిగుమతి యగుచున్నవనియు, [illegible] దేశమునందలి పరిశ్రమలు [illegible] మన దేశము యొక్క యార్థికస్థితి [illegible] స్వపరిపాలన మావశ్యక మనియు, వాదించినచో ప్రయోజనము లేదు. [illegible] కొన్ని యుద్యోగములు ఆంగ్లులకు గాక హైందవులకు లభించినచో ప్రపంచమున కేమి యుపకారము? [illegible] కొన్ని [illegible] మాంచెస్టరు [illegible] కైనను [illegible] ప్రపంచమున కేమి లాభము? మనము స్వరాజ్యముకొఱకు ప్రయత్నించుచున్నాము. సరే కాని, అది యెందులకు? [illegible] రాజకీయస్వాతంత్ర్యమునకును మాత్రమేనా? లేక ప్రపంచమునకు మన మియ్యగల దేదైన నున్నదా? హైందవ స్వరాజ్యాందోళనము ఇంగ్లాండు-ఇండియా సమస్య మాత్రమే గాదు. అది ప్రాపంచిక సమస్య. దాని నిర్వహణము ప్రాపంచికాభివృద్ధిని [illegible]. దాని యభివృద్ధి ప్రాపంచికాభ్యుదయమునకు కారణ [illegible]. [illegible] నను, ప్రపంచమునకు [illegible] కలుగు [illegible] వని రుజువు చెప్పవచ్చును. [illegible] ముగా నుండవలెను.

ప్రాపంచిక [illegible] అనేక యుద్ధములకును విప్లవములకును కారణ [illegible] మూలసూత్ర [illegible] చెప్పవచ్చును. అదే జాతీయత. జాతీయతాశబ్దనిర్వచనము [illegible] కష్టము. జాతీయతకు [illegible] సాధ్యమగు [illegible] నను నియమమును లేదు. ఎన్ని భాషలు మాటలాడినను, ఎన్ని మతముల నవలంబించినను, ఒక భూభాగమునందు నివసించు ప్రజ లందఱును గాఢమగు విషయములందు [illegible] ప్రజాసమూహమును ఒక జాతి యని పిలువవచ్చును. మనలో హిందువులు కలరు. మహమ్మదీయులు కలరు. ఆంగ్లేయు లున్నారు. బంగాళీ లున్నారు. మహారాష్ట్రు లున్నారు. కాని, మన మందఱము హైందవులము. భారతభూమి మన మాతృదేశము. ఈ భావము ఈ యాస్థ ఈ యనురాగము— ఇదియే జాతీయత. ఈ జాతీయతాభావము వేర్వేఱు కాలములందు వేర్వేఱు రూపములు దాల్చినది. ఒకప్పుడు విదేశీయుల యధీనమం దున్న దేశములకు ఈ జాతీయత స్వరాజ్యసంపాదనకు కారణభూత మయ్యెను; విడిపోయియున్న భాగములను కలుపుటకుఁ దోడయ్యెను. మఱియొకప్పుడు పరపీడనకును పరరాజ్యాక్రమణమునకును అవకాశము కలుగఁజేసెను. పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు ఇటలీ ఆస్ట్రియావారి ప్రభుత్వమునుండి విడిపడుటయు, ఇటలీయందలి వేర్వేఱు పాలనములు గల రాష్ట్రము లన్నియు ఒకే రాజునకును దొరతనమునకును లోనగుటయు ఈ జాతీయతాప్రభావమే. జర్మనీ నెపోలియను నధికారమునుండి బయల్వెడలి యొక యఖండజర్మనుసామ్రాజ్యముగా మాఱినపుడు కూడ ఈ జాతీయతాశక్తియే వెనుకనుండి కార్యములను నడపుచుండెను. కాని, జాతీయత యిటులే యెల్లప్పుడును ఆత్మసంరక్షణకును ఆత్మోపలబ్ధికిని మాత్రమే వినియోగపడ లేదు. ప్రజల యుద్దేశములు తృష్ణలు మనోరథములు మాఱినకొలది

జాతీయతావిధులును మూఁడవోచ్చెను. మన దేశమును పరుల యధీనమునుండి తప్పించి స్వారాజ్యమును నెలకొల్పినంత మాత్రమున మన విశ్వక్షత్రధర్మము నెఱవేఱనేరదు. మన దేశ మితరదేశములను తినకు పగలంగ్రాసులనుగా చేసికొనవలెను. విదేశీయులకు రాష్ట్రనష్టము కలిగినను సరే, ధననష్టము కలిగినను సరే, జననష్టము కలిగినను సరే కాని, మన దేశస్థులు బాగుపడవలయును, ధనికులు కావలెను, తక్కిన దేశములు మన దేశమును చూచి భయపడవలెను, విధేయత కలిగి నడచుకొనవలెను. సకల ప్రాపంచిక రాజకార్యపరిష్కారము నందును మన మాట నెగ్గవలెను. మన నాగరికత తక్కిన నాగరికతలను ప్రపంచమునుండి తుడిచివేయవలెను. ఈ యభిప్రాయములు జాతీయతకు నేఁటికి యర్థము నిచ్చుచున్నవి. ఇవి ప్రబలినకొలఁది ప్రపంచమునందు శాంతికి నిలువ నీడయుండదు. ప్రతిదేశమును తక్కిన దేశములను తన శత్రువులుగానే భావించుచుండును. సకలదేశములును సహృదయభావమున పరస్పరసాహాయ్య మొనరించుచు అన్యోన్యసంసర్గమువలన కలుగు లాభములను పొందుటకు బదులు, వీలగునప్పు డెల్ల నొండొంటిని నిగ్రమింగుకొనుటకే ప్రయత్నించుచుండును. ప్రస్తుతప్రాపంచికస్థితి పరీక్షించితిమేని, ఈ జాతీయతాస్వార్థప్రాధవమే యనల నలుగడల నెగుర్కొనుచున్నది. జర్మనులు తమ పరిజ్ఞానము సకలదేశములు గౌరవింపవలె నని కోరుట యేల? జపాను చీనాసామ్రాజ్యపాలనములో మాటిమాటికి జోక్యము కలిగించుకొనుచున్నదేల? చీనాదేశము ఇతరదేశములయొద్ద నప్పుపుచ్చుకొనుటకు ముందు తన యనుమతిని పొందవలె నను నియమ మెందుకొఱకు? అమెరికాకును మెక్సికో మొదలగు రాష్ట్రములను తనలోఁ గలుపుకొనవలె నను కుతూహల మేల? కాన్స్టాంటినోపిలునగరమును సంపాదింపవలెనను రష్యనులు పట్టుపట్ట కేమి కారణము?

ప్రపంచ మిక్కిలి విషమావస్థయందున్నది. ఈ విషమావస్థనుండి తప్పించి ఆరోగ్యావస్థకు దేవలయునేని, జాతీయతామాత్రమునకు క్రొత్త వ్యాఖ్యాన మొనరింపవలెను. తన యిల్లు చక్కఁబెట్టుకొనుచు ఒరులకు సాయము సేయఁజాలుటే జాతీయత యని ప్రకటింపవలెను. ప్రతిమనుష్యుఁడును స్వార్థముకొఱకే గాక జాతికొఱకును దేశముకొఱకు నెట్లు పాటుపడవలెనో, ప్రతిజాతియు ప్రతిదేశమును అటులే తనకొఱకే కాక ప్రపంచముకొఱకు పాటుపడవలె నని బోధింపవలెను. తన స్వధర్మమును తాను నెఱవేర్చుకొనుటకు స్వాతంత్ర్యమును పరుల జోక్యము లేకుండుటయు ఆవశ్యకమైనపుడు, ఇతరదేశములకు గూడ నటులే యవి యావశ్యక మని తెలిసికొనుట న్యాయమును ధర్మమును నని ప్రచురింపవలెను. ఈ నవీనజాతీయతాధర్మమును సరిగను ఉపదేశించుకొఱకు భారతదేశమే సమర్థము. తన యాధ్యాత్మికసంపదలతో, తన సకలమతసంగమముతో, తన పుత్రుల స్వభావజనిత మగు స్వార్థపరిత్యాగముతో హిందూదేశమే యీ ఘనకార్యమునకు నిస్సందేహముగా తగియున్నది. ఈ సంగతి తలఁచినపు డెల్ల అరవిందఘోషు వాక్యములు జ్ఞప్తికి రాకమానవు: "జాతీయత దైవికమును సాత్త్వికము నగు మతము." వేఱొకచోట: "మీకు నిజమైన సమష్టిక మున్నదా? లేక వట్టి రాజకీయాభిలాషయేనా? స్వార్థపరత్వమే ఇంకొక రూపున విశాలముగ కానవచ్చుచున్నదా? ఇతరులు మిమ్ము బాధపెట్టుచున్నటులే మీరు కూడ ఇతరులను బాధపెట్టఁగలిగియుండుటకై స్వాతంత్ర్యమును కోరుచున్నారా?" డాక్టరు ఆనందకుమారస్వామి గారొకచోట నిటులే చెప్పియుండిరి: "ప్రాపంచికసేవయందే జాతీయత సార్థక మగుచున్నది." సూక్ష్మముగా స్పష్టముగా గంభీరముగా నూతనజాతీయతావాద మీ వాక్యములయందు కానవచ్చుచున్నది.

హైందవస్వపరిపాలనవలన ప్రపంచమునకు కలుగు లాభము యీ జాతీయతావిధినిరూపణ మొక్కటియే కాదు. పూర్వము హిందూదేశము ప్రాపంచికనాగరికత కనేకవిధముల తోడ్పడెను. కాని, హిందూదేశముయొక్క విధికృత్య మంతయు నంతటితో నెఱవేఱిన దని తలఁపఁ బనిలేదు. ప్రాచీనభారతవర్షము ప్రాపంచికవిజ్ఞానమునకు విలువైన వొసంగియుండెనేని, నవీనభారతవర్ష మియ్యవలసిన దంతకంటె నెక్కువ కలదు. పాశ్చాత్యదేశములలో యంత్రసాహాయ్యముతో వస్తునిర్మాణము చేయుటవలన ననేక సాంఘికసమస్య లుదయించినవి. యంత్రాగారాధికారి యొకవంక కోట్లకొలఁది ధన మార్జించుచుండఁగా, ఎవరి కష్టమువలనను నిరంతరపరిశ్రమవలనను ఆ ధన మార్జింపఁబడెనో అట్టి కూలివాండ్రు నిలువేదలై బాధపడుచున్నారు. ఒకవంక దివ్యసౌధములు, మనుష్యసుఖమునకు ధనమును ప్రకృతిశాస్త్రమును ఇయ్యఁగల సకల సదుపాయములు. వేఱొకవంక గుడిసెలు లేమి త్రాగుడు అపరిశుభ్రత. ఈ విపరీతార్థికభేదములును వాని వెన్నంటివచ్చు నసంతుష్టియు విప్లవములును తుదకు పాశ్చాత్యసంఘనాశనమును కలుగఁజేయు నని కొందఱు సాంఘికశాస్త్రపారీణులు చెప్పుచున్నారు. యంత్రాగమమువలన ఇతరము లగు కీడులు కూడ కలుగుచున్నవి. గొప్ప పట్టణములయొక్క యంద మంతయు ఆకసమునకు పొడుచుకొనియుండు పొగగొట్టములచే పాడగుచున్నది. గాలి యంతయు పొగతోను మసితోను నిండి యపరిశుభ్రమగుచున్నది. నదీజలము రాసాయనికవస్తువిసర్జనమువలన విషతుల్యము గావింపఁబడుచున్నది. అన్నిటికంటె ముఖ్యమైనది, కార్మికుఁడు తన కల్పనాకౌశలమును చూపుట కవకాశము లేక పనియందు నిరుత్సాహి యగుచున్నాఁడు. ప్రొద్దు పొడిచినది మొదలు సాయంత్రమునకు యంత్రములను నడపుటతోనే ఒకే మోస్తరు పనిలోనే కాలము పుచ్చవలసివచ్చుటచే, విసుగు నిస్పృహ జీవితమునిన నసహ్యము జనించుచున్నవి. అఖిలమానవకోటియు సుఖింపవలెనన్న, ఈ సమస్యల కన్నిటికిని సంతుష్టికరము లగు సమాధానములు కనుఁగొనఁబడవలెను. మనుజుఁడు తాను నిర్మించిన యంత్రముల కిప్పటియట్లు బానిసగా నుండుటకు బదులు యజమానుఁడుగ నుండవలెను. యంత్రములు మనుష్యునకు సుఖము నిచ్చుచుండవలయును గాని, మానవప్రపంచముయొక్క యందమును సంతోషమును పోఁగొట్టుటకును వేలకొలఁది జీవులను నిరుత్సాహులుగా చేయుటకు

సాధనములు కాఁగూడదు. విపరీతార్థికభేదముల కిప్పటియట్లు తావుండఁగూడదు. మనచుట్టు నొకమాఱు చూచితిమేని, పూర్వాచారక్రమువలనను ప్రస్తుతస్థితివలనను ఈ కార్యమునకును హిందూదేశమే తగియున్నదని వెంటనే వ్యక్తమగును. జపాను చీనాలు పాశ్చాత్య సంఘముల దారినే త్రొక్కినవి. హిందూదేశము మాత్రమే పాశ్చాత్యపారిశ్రామికపద్ధతి యను సుడిగుండమునందు పడకయున్నది. పూర్వచరిత్ర దిసినచో, హిందూదేశ మనేకశతాబ్దములు పారిశ్రామిక దేశముగా నుండినను ప్రస్తుతవిషమసమస్యలవంటి సమస్యల కెన్నఁడు నెడ మీయలేదు. కావున నొకరిక్రింద కూలికిఁ గాక తనంతట తానే స్వతంత్రముగా పని చేయుటకును, తన కల్పనాశక్తిని చూపుటకును కర్మకారున కవకాశము కల్పించి, పాశ్చాత్యదేశములందు పనివాండ్రకును పెట్టుబడిదారులకును కలుగుచుండు భేదములవంటి భేదములకు నెలవు లేకుండఁ జేయు మహామార్గ మొకటి కనుఁగొను విధి మనయం దున్నది.

ఈ సాంఘికసమస్యలను రాజకీయసమస్యలను వదలి భారతీయవిజ్ఞానమువంక తిరిగితిమేని, దాని సంగ్రహణమువలనను అభివృద్ధివలనను ప్రపంచమున కెంతో మేలొనగూడునదియు విదితము కాఁగలదు. హైందవచిత్రలేఖనము హైందవశిల్పము హైందవసాహిత్యము హైందవసంగీతము ప్రపంచమునకు నేర్పవలసినది చాలఁ గలదు. పాశ్చాత్యశిల్పమునకును చిత్రలేఖనమునకును మన శిల్పమునకును చిత్రలేఖనమునకును చాల వ్యత్యాస మున్నది. పాశ్చాత్యులు చూచినది చూచినట్లే చిత్రింతురు. మన శిల్పుల పద్ధతి వేఱు. విగ్రహముయొక్క రసమును గ్రహించిన పిమ్మట ఎట్లు చిత్రించిన ఆ రసము బాగుగ వ్యక్త మగునో అట్లు చిత్రింపఁజూతురు. వారిది ప్రత్యక్షపద్ధతి. మనది మానసికపద్ధతి. మన పద్ధతి వారిదాని కెందును తీసిపోదు. అంతకంటె ఉత్తమమైన దని కూడ చెప్పవచ్చును. కాని, ప్రస్తుతాధికారులక్రింద హిందూదేశ ముండుటవలన, ఈ శిల్పములు ఈ కళలు క్రమముగా క్షీణింపవలసినవి. వారి యభిప్రాయములు వేఱు. వారి గుణాలు వేఱు. వారి యభిమానములు వేఱు. హిందూదేశస్థులు తమ దేశపాలనమును తమ చేతులలోనికి తీసికొనిననాఁడే, ఈ శిల్పములు నవజీవముతో నవీనసంపదలతో మనుష్యులకు సంతోష మొసఁగూర్చును. ప్రాపంచిక విజ్ఞానము సర్వాంగసుందరముగ నుండవలెనేని, హైందవశిల్పములును హైందవకళలును ఇతరదేశముల కళలవలెనె అభివృద్ధి బొంది మానవజీవితమునందు తమ కుచిత మగు స్థానము నొందవలెను.

మనము పేర్కొనిన కార్యములలో దేనినైనను అస్వతంత్ర హిందూదేశము చేయఁజాలదు. మహాబలవంతుని తెచ్చి కాళ్లు చేతులు కట్టివేసి, 'నీ బలమును ప్రదర్శింపు' మనిన లాభము లేదు. వాని కట్లు విప్పివేయుము. వానికి తన బలము నభివృద్ధి పొందించుకొనుటకును కార్యరూపమున చూపుటకును అవకాశము లిమ్ము. అప్పుడు నీ వతని పటుత్వమును శౌర్యమును గాంచుచు చూడఁగలవు. అటులే తన స్వధర్మమును నెఱవేర్చుకొనుటకును తన జాతీయవ్యక్తిత్వమును ప్రకటించుకొనుటకును హిందూదేశమునకు స్వాతంత్ర్య ముండవలెను. అప్పుడే సార్వజనీనధర్మమునకు పరిపూర్తి కలుగును. అప్పుడే హైందవపరిజ్ఞానము మానవజాతియును సుందరమైనదానిని సుఖదాయకమునుగను చేయఁగలుగును. అప్పుడే హిందూదేశము ప్రాపంచికనాగరికతకును లోకకల్యాణమునకును తోడ్పడును.

తుంగభద్ర

రాళ్లపల్లి గోపాలకృష్ణశర్మ గారు

వారంధ! కను మల్లదే తుంగభద్ర! ఋశ్య
మూకగిరి ప్రక్క మిగుల నుప్పొంగి కోప
ఘూర్ణితాకృతియై రోజుకొనుచు లోక
మెల్ల నువ్వెత్తు కబళింప నెంచి పోలె
తరఁగనాల్కలఁ జాచుచు, దరుల నెల్ల
నప్పళించుచు దూకెడి నతిరయమున!
మందగమనకు నీ వేగ మెందుఁ గలిగె?
జడమయాత్మకు నెట్టు లీ శౌర్య మబ్బె?
ఇన్నియేండ్లకుఁబై నిప్పు డెట్లొ మఱచి
చూడ్కి నిగిడించి పలుప్రక్కఁ జూచెఁబోలు?
చూచిమూడక మును మహోశాల మగుచు
వేల్పుదొర వీటి సాటియౌ విజయనగరి
నేఁటి దుర్దశ మనసున నాటెఁబోలు?
నాటినంతన శోకాగ్ని గాటమగుడు
నలిసి గుండియల్ నిలువు నీ రయ్యెఁబోలు?
అగుడుఁ గోపించి కాఁగాము లరయలేక
పగను సాధింపఁ గోరి ప్రపంచ మెల్ల
మ్రింగఁ బనిపూని యిట్టు లుప్పొంగెఁబోలు?
శస్త్రధరయోధవీరసంచయము నిలుచు
పెద బురుజుల నూజలు కెరిగె నేఁడు;
గున్నమావుల నవఁటులఁ గన్న చోట్ల
నెల్ల నుమ్మెత్త లూగుగ తెనసె నేఁడు;
అతులనిర్మోత్త్వపదంబు లైన దేవ
తాలయముల ఖరాళి పొర్లాడె నేఁడు;
మనుగపాణాల గీతముల్ మలయు చోట్ల
గూబపింపాల రొదలు వినఁగూడె నేఁడు;
కమ్మకస్తూరి తావులు గలుగుచోట్ల
పూతిగంధంపు వాసనల్ పొదలె నేఁడు;
అశ్వరథగజవాటిక లైన చోట్ల
చెవులపోతులు నక్కలు చేరె నేఁడు;
ఆంధ్రసామ్రాజ్యలక్ష్మిక నాటిపట్టు
వ్రయ్యలై కూలి నేలపా లయ్యె నేఁడు!
ఇట్టి దశఁ జూడ మనమున నెరియకున్నె?
పలు తెఱంగుల రోస ముప్పతిలకున్నె?
ఉష్ణవారి కనులనుండి యుగలకున్నె?
కాని, యొడ్డ తప్పేమియు కలుగ దిందు;
కరము మతిమాలి యీనాఁడు తురకమూఁక
దాఁటనిచ్చితి, దాన నింతయును గలిగె;
పాడుపడె వీడు, నీవును పాడుపడితి;
తుంగభద్రమ్మ! యిపు డేల త్రుళ్ళిపడఁగ?

స్వరాజ్యము

భోగరాజు పట్టాభిసీతారామయ్య గారు, బి. ఏ., ఎమ్ బి., సి. ఎమ్.

పది సంవత్సరములకు పూర్వము స్వదేశోద్యమముతో ప్రారంభించి 1906-వ సంవత్సరము కలకత్తా నగరరాజమున భారత రాజ్యాంగ ప్రపితామహుం డగు శ్రీ దాదాభాయి నౌరోజి గారి యధ్యక్షత క్రింద జరిగిన దేశీయ మహాజనసభయందు స్వరాజ్య సంప్రకటనములో సిద్ధి నొందిన జాతీయోద్యమము రానురాను సంస్థాపనమునకు చేరువ య్యై, బహుజనాంగీకృత మై, అటులే అధికారుల యంగీకారమును బడసి, దేశీయుల కెల్ల కార్యోత్సాహమును కల్పించుచున్నది. జాతీయజీవితమునందు నేటి యాదర్శము రేపటి చరిత్రగను, నిన్నటి భావములు నేటి ప్రతిష్ఠలుగను పరిణమించుట మనము గాంచుచున్నాము. కావుననే పది సంవత్సరముల నాటి యాదర్శములు నేటి కార్యక్రమమునందలి ప్రధానాంశము లగుచున్నవి. స్వరాజ్యసమునందలి నవ ప్రయత్నము లన్నియు గత ముప్పది యేండ్ల భారత చరిత్రయందలి వివిధాశ్వాసములు గా నైయున్నవి. 1885 మొదలు 1906 వరకు దేశమున వ్యాపింపజేసిన సుపరిపాలనాదర్శము గడచిన దినముల స్వపరిపాలనాదర్శమునకు తావిచ్చి భారతచరిత్రయందు నూతనశకము నుపక్రమింపజేసెను.

ఈ స్వపరిపాలనము "స్వరాజ్య" నామాంతరము క్రింద ప్రజల సంక్షోభకాలము నుద్దీపింపజేసి వారి యావేశములను కార్యాచరణ మొనర్చి తెచ్చిపెట్టినది. స్వరాజ్య మను పదము భిన్నాభిప్రాయములకు గురియై కొందరిచే నిరర్థకమనియు సంశయాస్పదమనియు గ్రహింపబడినట్లు నాయభిప్రాయము. కొందరు అలంకారికముగా నా పదము నుపయోగించుచున్నారు. నాస్తి మతప్రయోగమునందు అనేక భావభేదములు గలవు. ఎంతవరకు ఒక పదము అనూహ్యమైన సౌలభ్యముచే దేశవాసుల యొక్క భావముల నుద్బోధించునో అంతవరకే యా పదము యొక్క యుత్కృష్టగుణములు నిలిచి యుండును. ఎప్పుడు అనుమానము కలిగింపదో అప్పుడే యుత్కృష్టమగు నుపయోగము కల్పింపబడవలెను. స్వాతంత్ర్యము సౌభ్రాతృత్వము సమానత్వము జాతీయముగ నున్న యీ పదములచే సూచింపబడు భావముల యొక్క చరిత్ర యంతయు నిందులకు నిదర్శనము.

భూతకాలమునందును మనుష్యు లిట్టి భావములకు తమ ప్రాణములను సమర్పించిరి. ఇట్టి పదముల నుపయోగించుటయే వాని భావావేశములను పొందుట. ఆవేశమూలక కార్యసాఫల్యము గలిగి స్వరాజ్య మెప్పుడు సిద్ధించునో, అప్పుడు స్వరాజ్యపదము రాగద్వేషముల కాకరము గాక, గుణవిహీన మైన పదజాలమునందు చేరంగలదు. ఇదియే ప్రపంచధర్మము. ఒకసారి ప్రతిష్ఠాపనల రూపకముగ పరిణమించిన సిద్ధాంతములును భావములును రాజకీయాభిప్రాయములును, అంతమీదట కార్యోత్సాహజనకములు గానేరవు. వివిధ శాఖలుగం గాని వివిధమతములుగం గాని స్వరూపనిర్మాణమును పొందు పరిణామావస్థయందు వేదిక యందమై యున్న ధర్మము విస్మృత నిర్జీవ మగును. ఒకప్పుడు చరిత్రనిరూపణమునకు కారణమయి ఈశ్వరసంభూతమై యున్న తత్త్వము మనుష్యుల నోటియందు నిర్జీవమగు మంత్రోచ్చారణముగను చరిత్రకారుని చేతియందు నిస్సారమగు చరిత్రాంశముగను మారును. కాని, పరమావధి సిద్ధించువఱకును ఎట్టి పదప్రయోగము జనుల యనురాగానురాగములను పురికొల్పునో అట్టి పదప్రయోగమే సమంజసము. పదప్రయోగచర్చ నటు లుంచి స్వరాజ్యసమస్యను పరీక్షింతము.

స్వరాజ్య మేల కావలెను?

ఈ ప్రశ్నను అడగుట ప్రాప్తకాలని యజ్ఞానమునే వెలిపుచ్చును. ప్రత్యుత్తర మిచ్చుట యెంతయు ననావశ్యక మైనను, వర్తమానసందర్భములను బట్టి కొంతవఱకు సమాధానమును విపులముగ చెప్పక తప్పదు:

1. భారతవర్షము అనాదినుండియు స్వరాజ్య మనుభవించిన దేశము. పాశ్చాత్యుల తరంగములచే పరిపాలింపబడి యుండలేదు. ఇప్పటికిని ప్రదేశమునందు మూడవ వంతువరకు జనసంఖ్యయందు నాల్గవవంతును గలిగియున్న స్వదేశసంస్థానాధిపులు వీరికి లోబడిన ప్రజలకే గాక ఒక విధముగ మిత్రవర్గములోనివారుగ భావింపబడుచున్నారు. తక్కిన ప్రాంతమంతయు నైసర్గికముగ విక్టోరియారాజ్ఞి గారు నంగీకరించెను. భారతవర్షముయొక్క పూర్వచరిత్రను ఆంగ్లేయులు 80 సంవత్సరముల క్రిందటివఱకు పూర్ణముగ గ్రహింపజాలక, వేదకాలమునకు ముందు నీ దేశమునం దెట్టి సభ్యతయు లేనట్లు భావించెడివారు. అశోకుని వృత్తాంతమంతయు వీరి కప్పటివఱకు నగోచరముగ నుండెను. చంద్రగుప్తుని శాస్త్రప్రతినిధిప్రతిష్ఠాపనలు, శాలివాహనుని శకప్రారంభము, హర్షవర్ధనుని సామ్రాజ్యవైభవము మున్నగు భారతచరిత్రయందలి ప్రముఖవిషయములు వీరి మనస్సులయం దిప్పటికిని నాటియుండలేదు. వేలకొలంది సంవత్సరము లిట్టి మహారాజకీయసాంప్రదాయముల ననుభవించిన భారతదేశము స్వరాజ్యమును గోరుట సహజమై యుండ, స్వరాజ్య మేల కావలె నని ప్రశ్నించుటకు కారణము అజ్ఞానమే కదా!

2. ప్రతిదేశమునకును స్వరాజ్యమును గోరుటయు అనుభవించుటయు, యోగ్యతాయోగ్యతలతో నిమిత్తము లేక, ప్రాతిపదికస్వత్వములలో నొకటియై యుండుటయే గాక, ప్రధానధర్మమై యున్నది. స్వధర్మోద్ధరణమునకు స్వరాజ్య మనివార్యము. కావున స్వరాజ్యము ఒక లక్ష్యమునకు సాధనము. అట్టి లక్ష్యమే దనిన, స్వధర్మనిర్వహణమే. ప్రపంచమునందలి ప్రతిదేశమునకును నిట్టి ధర్మము

గలవు. ఇట్టి ధర్మసమ్మేళనమే విశ్వపరిజ్ఞానమును పూరించి, రస వంతముగఁ జేయును. సామ్రాజ్యము లంతరించినను వానిచే నుద్ధరింపఁ బడిన ధర్మములు పారంపర్యాభివృద్ధి నొందుచు, ఆధునికసభ్యతలకు కారణములై, వానియందు లీనమై యున్నవి. ధర్మోపదేశములను చేయు పదజాలములు సాంకేతికమాత్రము లైనను, ధర్మములు నశించియుండలేదు. పూర్వము గ్రీసు దేశము స్వేచ్ఛాస్వాతంత్ర్య భావములకొఱకు సామ్రాజ్యమును స్థాపించి స్వధర్మమును నిర్వహించుకొని కాలక్రమమున అంతరించినది. కాని, యవనుల స్వాతంత్ర్యాదర్శము రోమనుల శిక్షావిధానములయందు సజీవమై యుండెను. స్వేచ్ఛ మాస్వన కనుగుణ్యము, శిఱ స్థావరత్వ మున కనుకూలము. సభ్యతాభివృద్ధికి వర్తమానమునందు భూతము యొక్క నిలుపుదలయు, వర్తమానము భవిష్యత్తుగ మాఱుటయు ఆవశ్యకము. ప్రపంచచరిత్రయందుఁ గనుపించు వర్తమానభూతభవి ష్యత్తుల సమ్మేళనము యవనుల స్వేచ్ఛాధర్మమునకును రోమనుల శిక్షాధర్మమునకును గల సమ్మేళనమువలననే సంభవము కాఁగల ను. గ్రీసు రోము సామ్రాజ్యములు నశించినను, వాని ధర్మములు ఇప్పటికిని సజీవములై యున్నవి. అటులే ప్రాచీనసభ్యత కలిగిన భారతవర్షమున కెట్టి యిక్కట్లు సంభవించినను, అది స్వధర్మమును గోల్పోయియుండలేదు. కాని, అట్టి ధర్మసంస్థాపనమునకు పరాధీన మునందు తగిన సౌకర్యము లుండఁజాలవు. ఇట్టి సౌకర్యసంపాదన మునకే స్వరాజ్య మావశ్యకము.

౩. కావుననే రాజకీయశాస్త్రవేత్తలెల్లరు ప్రతిదేశమునకును స్వరాజ్య ముండకతప్ప దని నుడివిరి.

I కాంటను శాస్త్రజ్ఞుఁడు 'ప్రతిదేశమునకును స్వరాజ్యము లేకయే ప్రపంచమునం దెల్ల శాంతి యుండఁజాల' దని వ్రాసెను.

II ఆంగ్లేయప్రధానమంత్రి యగు కేంబెల్ బానర్ మెన్ 'సుపరిపాలనము స్వపరిపాలనమునకు ప్రత్యామ్నాయము గానేరదు' దని నుడివెను.

III హాబ్సను అను శాస్త్రవేత్తి యీ విషయమును గూర్చియే యిట్లు వ్రాసియుండెను 'పర దేశములలో నుండెడి పరిపాలనము ఎంత జయవంత మైనది కాకపోయినను, దీనికిని సదయాత్మక మగు నిరంకుశప్రభుత్వమునకును పోలిక లేదు. ఇతరులనుండి నిరంతరము ఉపకారమును పొందుటకంటె స్వయంకృత మగు అపకారమును అనుభవించు అవకాశమునే మేలుగ తలంతుము. ఏల యన, సాటి వాఁ డని మన మనుకొనఁదగిన యనుష్యునినుండి మనము తీరిగి వాని కియ్యఁగలిగినదానికంటె నెక్కువ ప్రయోజనమును పొందుటవలన అనురాగనటనయు నిజముగ గవాస్యాసూయతయు జనించుటకు వీలు గలుగును. ఉపకారములు పొందుటవలన లోఁబడియుండవలసి వచ్చును. లోఁబడియుండుట హానిసతనము.'

iv ఈ క్రింది యభిప్రాయము వార్తాపత్రికానాయకులలో నొక్కరగు నెవిన్సను గారిది: 'మనుష్యునియొక్క వ్యక్తత్వయు ప్రత్యేక లేనప్పుడు దేశమునందలి భద్రత యెంత పరిపూర్ణముగ నున్న ను సౌఖ్యసత్ప్రవర్తనములు [illegible] న్యాయముగా [illegible] వీనిన్నిటికిని కారణము. సుపరిపాలనముకన్న స్వపరిపాలనమే మేలు. స్వపరి పాలన మన్న తప్పు [illegible] స్వతంత్ర్యముఁ గాని దేశమునకుఁ గాని బాహ్యయుగాంధి వచ్చి [illegible] నిర్దుష్ట [illegible] జీవనమును [illegible] యులచే ఎంత గ్రుడ్డిగా నైనను ఎంత వ్యర్థముగా నైనను అట్టి నిర్దుష్ట [illegible] కొఱకు పాటుపడుట యుక్కువ ఘనము.'

V లాక్ అను వారియొక్క శాస్త్రవేత్తయొక్క అభిప్రాయము దిగువ నుదాహరింపఁబడినది. 'మనుష్యు లందరును ప్రకృతికిగల్గ స్వేచ్ఛయు సమానత్వమును స్వాతంత్ర్యమును గలవా[illegible] నెవరికైనను వారి సమ్మతి లేకయే వారి యందున్నట్టి హక్కులను తీసి వేయరాదు.'

VI స్పెన్సరు [illegible] 'పాలితుల యనుమతి లేకయే పరి పాలనము సేయుట, వారి[illegible] [illegible]' యని వ్రాసి యుండెను.

4. స్వరాజ్యము [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 1500 సంవత్సరముల నుండి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] యిప్పటికి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ఇది [illegible] [illegible] [illegible] సాధనము.

ఇప్పటి[illegible]

సు[illegible] ?

అని ప్రశ్నించవచ్చును. స్వపరిపాలనము లేకయే సుపరిపాలన మెట్లు లభింపఁగల దని శాస్త్రవేత్త లడుగుచున్నారు. [illegible] [illegible] వాని [illegible] పరిపాలనాధికారము [illegible] [illegible] [illegible] దేశము [illegible] 81 సంవత్సరములనుండి పాలకుల న్యాయబుద్ధికి [illegible] బాధకములు తెలిపి, వాని నివారణమునకు ప్రయత్నించుచున్నను, [illegible] ప్రయోజనము లభింపదయ్యె. ప్రాథమిక విద్య యింకను నిర్బంధోచిత మగు విధానమున సంస్కరింపఁబడి యుండలేదు. [illegible] [illegible] [illegible] సైనికోద్యోగములు గాని సైనిక నీతి గాని సంప్రాప్త మగు నవకాశములు లేవు. [illegible] లన్న [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] క్రింద నుండకపోవుటచే, దేశాభిమానమును గాని [illegible] గాని హెచ్చరించుటకు సాధనము గాకున్నది. వార్తాపత్రికలకును వక్తలకును సభలకును సభ్యత నందిన దేశములలో నుండఁదగిన స్వా తంత్ర్యములు సంకుచితములు చేయఁబడినవి. దేశీయులు [illegible] లగుటకు హక్కు లగుటను పొందుచున్నారు. న్యాయపరిపాలనము కార్యనిర్వాహకాధికారులనుండి తప్పింపుఁ డను మొఱ వృథ యయినది. స్థానిక స్వపరిపాలనము నామమాత్రావశిష్టమై నిర్జీవముగ నున్నది. అనాదినుండియు ప్రజల ప్రతినిధిప్రతిష్ఠాపనలకు మూలాధారముగ

మున్న గ్రామపంచాయితీలు రూపుమాసినవి. సివిల్ ఉద్యోగముల విషయములందును భారతీయులు ప్రవేశించుటకు అమితములగు నంతరాయములు కల్పింపఁబడినవి. కలస రాజ్యములలో మనము సింహాసనమెక్కఁజాలకున్నాము, లేదా కూలీలవలె చూడఁబడుచున్నాము. పరరాజ్యములలో భారతీయులు ఆత్మగౌరవరహితులుగ బాధింపఁబడుచున్నారు. దేశీయవృత్తులు చేతిపనులు నశించినవి. దేశభాషలు గౌరవహీనము లయినవి. విద్యాబోధనము పరిపాలనము దేశీయులకు తెలియని పరభాషలోఁ గావింపఁబడుచున్నవి. మన పరిశ్రమలను పునరుద్ధరించు స్వాతంత్ర్యము మనకు లేకున్నది. రాజ్యాంగమునందు [illegible] గాక పరదేశములనుండి వచ్చిన కంపెనీల చేతులలో వర్తక వ్యాపారము లుంచుటచే, ప్రతిసంవత్సరము దేశమునకు ద్రవ్యనష్టము గలుగుచున్నది. వయఃపూర్తిలగు నుద్యోగుల యను [illegible] దేశమునకు దుష్ప్రాప్యము లగుచున్నవి. దేశము యొక్క ఆదాయవ్యయములలో ఒక పైస యైనను నిర్ణయించు నధికారము [illegible] ప్రతినిధులకు లేదు. శాసనసభల తీర్మానములు దొరతనమువారికి సలహాలు మాత్రమే [illegible] విలువ గలవి కావు. ఇట్టి లోపములను కాలక్రమమున సంస్కరింపఁ బ్రయత్నించుటకు పెక్కు విధములు పట్టును.

అధికారివర్గముయొక్క సంబంధము

అప్పటినుండియు అధికారవర్గమువారు తాము చిరకాలమునుండి యనుభవించుచున్న స్వాతంత్ర్యస్వామ్యములను సంపూర్ణముగ వదలుటకు [illegible] నిశ్చయముగ నుండఁగోరుదురు. పరిపాలన వారి చేతులలో నున్నంతకాలము ప్రజల యభీష్టములు వారి యంతరంగికమనోభావములు నానాటి ప్రవృత్తులు పరిపాలకులకు అగోచరములుగనే యుండును. [illegible] ప్రభువు [illegible], భారతీయుల మనంబులను [illegible] ఘోషా (తెర) యొకటి గలదు. ఆ తెరను దాటి పోవుట పాశ్చాత్యులకు దుస్సాధ్యము. “పాశ్చాత్యసభ్యత” యను సామాన్యపదబంధముచే సన్నిహితములుగ భావింపఁదగిన పశ్చిమ దేశములలో నొకటి యగు జర్మనీని గూర్చి మాన్స్యూర్ జార్జిస్ బార్డోక్స్ అను ఫ్రెంచి గ్రంథకర్త “జర్మన్ ఎనిగ్మా” యను గ్రంథమున నిట్లు వ్రాసియున్నాడు: “జర్మనీని గూర్చి సరియైన యభిప్రాయమును గలిగియుండుటకు మనచే నెన్ని నిర్విష్ట్రప్రయత్నములు గావింపఁబడినను, ఆ దేశమును గూర్చి మనకు లేశమైనను తెలియదు. మనలను గూర్చి యా దేశమువారును దెలియరు.” అనేక విషయముల సైక్యభావములు గలిగియున్న ఫ్రాన్సు జర్మనీ దేశముల నడుమనే అట్టి యంతరము లున్నపుడు, ప్రాక్పాశ్చాత్య సభ్యతలకు ప్రతినిధులుగ భావింపఁదగిన ఆంగ్లేయ భరత దేశముల నడుమ నుండు నంతరములు ఇంకను వేయి మడుంగులు గదా!

సుపరిపాలనముయొక్క లక్షణద్వయము

ప్రతి రాష్ట్రపాలనమునందును పరిపాలనము రెండు విధములగు కార్యములను నిర్వహింపవలసియుండును: (1) పన్నులను వసూలు చేసి దేశమునందు శాంతిని నెలకొల్పుట, (2) ప్రజాక్షేమకర మగు కార్యములను గావించుట. అధికారవర్గమువారు మొదటి తరగతికి చెందిన పోలీసు విధులనే సంపూర్ణముగ చేయఁగలరు కాని, రెండవ తరగతికి చెందినవానిని ప్రజలకు సంతృప్తికరముగ నిర్వహింపఁజాలరు. ప్రజాక్షేమమునకుఁ గావింపఁదగిన కార్యములు వారి యార్థిక సాంఘిక మతాచారాది విషయములకు చెందియుండఁగలవు. దేశమునందలి చిత్రకళలను పోషింపవలసియుండును. ప్రాచీనపరిజ్ఞానవ్యాప్తిని గావింపవలెను. ధర్మప్రతిష్ఠాపనల పరిపాలనమును పూనుకొనవలెను. అన్నిటికంటె ముఖ్యముగా రాజులు దేశభాషలకు ఆనాఁటి భోజ కృష్ణదేవరాయాదులవలె పోషణకర్తలుగ నుండి, ప్రజల యజ్ఞానాంధకారమును తొలఁగింపవలెను. ప్రజాసేవాశాఖకు చెందిన ఇట్టి పరిపాలనావిధికృత్యములకు పాశ్చాత్యాధికారవర్గమునకు చెందిన యుద్యోగులు అనర్హులు. మఱియొక విషయము గలదు. ప్రజాసేవ నభిలషించు నధికారులు ప్రజల మనోరథములను గుర్తెఱుఁగఁగలిగి యుండుటయే కాక, వారి కుత్తిగవాఁడులుగఁ గూడ నుండవలెను. ఉద్యోగుల ప్రవర్తనము వారి యామోదమునకును వారి నిందకును పాత్రము కాఁదగియుండును. ఉద్యోగుల సంతృప్తి కంటెటికిని బీజము ప్రజల మనఃక్షేత్రములందే నాటవలెను. ఇంతేల? ఉద్యోగులు ప్రజల కింకరులుగ నుండవలెను. అట్లు గాక, ఉద్యోగులు దేశభాషలు దెలిసిన దేశీయు లైనను అట్టి భాషాజ్ఞానము లేని పాశ్చాత్యు లైనను, వారు తమ హోదాకును తము యున్నతపదవికిని తమ వేతనాభివృద్ధికిని తము ప్రవర్తన యామోదమునకును తచ్చిహ్నమగు బిరుదులకును లేక పైయధికారుల యభీష్టములనే గమనించుచుండినపుడు, ప్రజలకు వీరు నౌకర్లు గాక యజమానులుగ నుండి, అందుచే వారును వీరును భిన్నముఖస్థు లై, భిన్నమార్గావలంబకు లై పరస్పరవిశ్వాసము లేకుండ నుందురు. స్వరాజ్యప్రాప్తివలన మాత్రము దేశములు మాఱునంతవఱకు ఈ స్థితి సంస్కరింపఁబడఁజాలదు. స్వరాజ్యమూలమున ప్రజాక్షేమకర మగు సంస్కరణములకు వలయు నభినివేశ మంతయు ప్రజాప్రతినిధు లగు నుద్యోగులయందే యుండఁగలదు. ఆ స్థితి వచ్చువఱకు అధికారవర్గమువలన పరిపాలనయందలి రెండవ తరగతికి చెందిన కార్యనిర్వహణము మిక్కిలి యసంతృప్తికరముగనే యుండక తప్పదు.

అధికారివర్గము — ప్రజాభ్యుదయనిరోధనము

అధిరాజ్యములలో విదేశపరిపాలన మంతయు దేశీయప్రజల యనుమతిమీఁదనే యాధారపడియుండవలె నని రాజకీయసిద్ధాంత మొకటి గలదు. భారతవర్షమునందు ఆంగ్లేయరాజ్యముయొక్క పుట్టువు పూర్వోత్తరము లెట్టి వైనను, రానురాను తమ పరిపాలనమును ప్రజాభీష్టమను గట్టి పునాదిమీఁద నిర్మింపవలె నను కుతూహలమును పాలకులు వ్రాఁతల మూలమునను ప్రకటనల మూలమునను కరించియున్నారు. అట్లు తాము చేయుచున్నా మనియు,

పాలనము దేశమునందలి జనసామాన్యమున కంతటికి నంగీకారముగ నున్న దనియు, ఇటీవల దేశమును సంక్షోభపఱచుచున్న స్వరాజ్యోద్యమము స్వలాభాపేక్షు లగు కొలఁదిమంది యాంగ్లేయ విద్యాధికులచే సృజింపఁబడిన దనియు వీరు గర్వపడుచున్నారు. ప్రజల యంగీకార మగునపుడు ఆ ప్రజాకోటికి తమ యనంగీకారమును దెలుపుటకు కూడ స్వాతంత్ర్య ముండఁగల దనుట సహేతుకము. అనఁగా, ప్రజలకు యుక్తాయుక్తవిచక్షణ కొంతవఱకుఁ గల దని తేలుచున్నది. కొంతవఱకుఁ గల యీ వివేకము కాలక్రమమున వృద్ధి పొందఁగలదు. పరిపాలనము సుపరిపాలనమే యయి ప్రజల విద్యాబుద్ధుల యభివృద్ధికి నిరంతరప్రయత్నములు గావింపఁబడునపుడు, మంచిచెడ్డలను గుర్తెఱుఁగఁగల యీ వివేకము కూడ నిరంతర మెక్కువ యుత్కృష్టము కాఁగలదు. ఇట్టి వివేకమునకు ఒకప్పుడు మంచిగా తోఁచిన స్థితి మరియొకప్పుడు భిన్నముగ కనఁబడవచ్చును. ఒకప్పుడు దేశమునందు శాంతియు భద్రతయు ప్రబలియున్నంత మాత్రముననే సంతసించిన మనస్సు, ఇప్పుడు గ్రామపంచాయతీలు పఠనమందిరములు పుస్తకాలయములు గ్రామములయందు రోడ్లు ప్రజావబోధకమగు నుపన్యాసములు పల్లెలయందు వైద్యసాహాయ్యము పరపతిసంఘములు మున్నగు నూతనప్రతిష్ఠలను గోరుచున్నది. కోరిక లీడేరనికొలఁది, అసంతృప్తి హెచ్చుటకు అవకాశము లుండును. ఆంగ్లేయవిద్యావంతు లగు నాయకులును ప్రజలును పరిపాలనమునందలి యొకటే విధమగు లోపములను నివారింపఁ బ్రయత్నించునపుడు, వీ రెల్లరి దేశసేవాప్రయత్నములును ఏకోన్ముఖ మయి 'సామాన్యప్రజలు' 'విద్యావంతులు' అను విచక్షణ నిరాధార మగుచుండును. ఈ యవస్థయే ఇప్పుడు సంభవించినది. 30 సంవత్సరములనుండి దేశీయమహాసభచేఁ గావింపఁబడుచున్న సంస్కరణప్రయత్నములందు 'ప్రజాసామాన్యమునకును' 'విద్యావంతులకును' పరస్పరవిరోధమును కల్పించున దొక్కటియు లేదు. ఇది యిట్లుండ, పాలకులచేఁ గావింపఁబడు సంస్కరణములే 'విద్యావంతుల'కు అప్పుడప్పుడు ఒక పెద్ద యుద్యోగము నిచ్చి వారిని సంతృప్తిపఱచు ప్రయత్నములతోఁ గూడియున్నవి. ఇట్టి యల్పసంస్కరణములవలన మన నాయకుల దృష్టి మఱి యొకయెడల ఇప్పటి స్వరాజ్యోద్యమమే యుత్పత్తి యయ్యెడిది కాదు. ఎప్పుడు తాము జనసామాన్యముయొక్క యోగక్షేమములకు వలయు మార్పులకై 30 సంవత్సరము లవిచ్ఛిన్నముగ ప్రయత్నించినను అవి లభింప నేరకుండెనో, అప్పుడు 'విద్యావంతు' లగు నాయకులు తమ దృక్పథమును మార్చి భిన్నమార్గావలంబకు లైరి. ప్రజాక్షేమకర్తల మనుకొను పాలకుల పరిపాలనా సిద్ధాంతములు ఆమూలాగ్రముగ విమర్శింపఁబడి అందలి లోపములు ప్రకటింపఁబడినవి. పరిపాలనమునందు కావలసినది ప్రజల క్షేమమును గోరుచున్నా మనెడి యాత్మసంతుష్టియే కాదు. ప్రజాక్షేమకర మగు కార్యములను గావించుటయేగాను ప్రజలకు పాలకు లుత్తరవాదు లను విశ్వాసము ప్రజల మనంబు లందుఁ గలిగింపవలెను. అధికారవర్గమువారు ఇట్టి విశ్వాసమును గలిగింపను లేదు, కలిగింప నుద్దేశింపను లేదు. యుక్తవయసు రాని పిల్లవాని నెట్లు తండ్రి పసుర్ధించునో అటులే భారతీయులు నెల్లరను శాశ్వతముగ స్వప్రాప్తవ్యవహారములు గని [illegible] భావించుచుండుట లోకవిదితము. "[illegible] తప్పు [illegible] కారనెడి యాత్మజ్ఞానము [illegible] గదు." అని మహావేత్త యగు మిల్లు చెప్పియున్నాఁడు. ఈ [illegible] మిట్లుండ, పితృపాలనమునం గుణము [illegible] ప్రజల స్వయంసాహాయ్యమున కెంతవఱకు తోడ్పడునో గ్రహింపుము. పాలకుల పరిపూర్ణాధికారమే ప్రజల భద్రతకు కారణ మందురు. [illegible] యొక్క బాధ్యత లెల్ల వారిపై [illegible] సామ్రాజ్యముయొక్క విరోధులే దేశముయొక్క విరోధులు. సామ్రాజ్యముయొక్క రక్షణవిధానమే దేశముయొక్క సంరక్షణమునకు సాధనము. దేశసంరక్షణము దేశపరిపాలనము దేశసేవ — ఇం కేల? — దేశాభిమానము మున్నగు భావములును [illegible] ప్రజల మనోభావములకు దూరీకృతములు గావింపఁబడినవి. ఇట్టి సందర్భమున,

ప్రజలు స్వపరిపాలన కర్హులా?

అను ప్రశ్నను వేయుట [illegible] గలదు. ప్రజాప్రతినిధులచే పరిపాలనము [illegible] ప్రతిష్ఠాపనలు దేశమునందు క్రమముగ [illegible] అట్టి పరిపాలనము గావించు నభ్యాసమును [illegible] ప్రజలకు లభింపఁగలదున్నది. అవకాశముల లేమినిబట్టి అనర్హత కూడ కొంతవఱకు [illegible] దము. ఈ యనర్హతను [illegible] అధికారవర్గముచే ప్రజాపాలనము గావించుటవలననా, లేక ప్రజాప్రతినిధి ప్రతిష్ఠాపనలను నెలకొల్పుటవలననా? "స్వాతంత్ర్యమునకు తగిన యోగ్యత ప్రజలకుఁ గలదా యను విషయమును నిర్ణయించుటకు ప్రమాణ మొక్కటి యున్నది, వారల కింకను ఎక్కువ స్వాతంత్ర్యము నొసంగుటయే" అని రిపన్ ప్రభువు నుడివియున్నాఁడు. "స్వపరిపాలనమును గావించు సర్హత యనఁగా తప్పులు చేసి దిద్దుకొనుటకు స్వాతంత్ర్య ముండుటయే" యని నెవిన్సన్ వ్రాసియున్నాఁడు. బాధ్యత మనపై నున్నప్పుడు, క్రిందుమీఁదు లయి ఎద్దియో యొకవిధమున కార్యసాధనము గావించుకొనఁగలము. అట్లు గాక, అధికారవర్గముపై నిరంతరము ఆధారపడియున్నపుడు, ఇంతకుముందు హాబ్సు చెప్పినట్లు, మన ప్రయత్నము తగ్గిన కొలఁది మన పరాధీనతయు, మన దాస్యభావమును, మన నిస్సహాయత్వమును, మన యసమానత్వమును, మన నీచదశయును మిక్కుట మగును. అంతే కాని, అధికారవర్గపు పరిపాలన నిర్దుష్టముగ నుండఁజాలదు. నెవిన్సన్ చెప్పినట్లు "ఉద్యోగస్థుల పరిపాలనము సామాన్యముగ చెడియుండును. ఏల యన, వారు తమ పదవిని మిక్కిలి ప్రముఖము చేయుదురు, జీవితమునందలి కష్టసుఖములకంటె ఉద్యోగముయొక్క దినక్రమమును ఎక్కువగ పాటింతురు; తమ చుట్టునుండు నిజమును తమ మామూలు స్థితిగతులకు సంక్షోభకారణముగ భావింతురు. ఎంత నిర్దుష్ట మగు అధికారవర్గముక్రింద నైనను, పౌరులు తమకు గౌరవభంగకర మగు వ్యక్తిత్వలోపమును అనుభ

[illegible]గును." ఇట్లా గాక, "అధికారవర్గముచే గావింపఁబడు పరిపాల నము [illegible] ప్రజాహితకరమైనదైనను, నిరంకుశప్రభుత్వము ప్రజానుమతి గల యైన కాలేదు, ఇట్టి పరిపాలనావిధానము యొక్క యంత్రమును అవిధా నమే [illegible] పడుచున్నది. [illegible] ప్రజలకు కర్తవ్యజ్ఞానము సామా న్యాధికారము [illegible] నాగరిక [illegible] ఫలము." అని మోర్లీ గారు చెప్పినారు. ఈ వాక్యమును నెపోలియన్ గారి పై వాక్యమును గూడ ఎంగ్లండు అనుభవానుగుణ్యముగ నున్నవో [illegible] దేశచరిత్రయే స్పష్టపఱచుచున్నది.

ఒక [illegible] ఈ విషయమై జరుగుచున్న వాదప్రతివాదసిద్ధాం తము [illegible] వదలి, నిజముగ భారతీయులు స్వరాజ్యప్రాప్తి కర్హులా యను విషయము నాలోచింతము. మన యర్హత యెట్టిదైన, ఆంగ్లే యులు మన దేశమును బాగుగ పరిపాలించుచున్నారు [illegible] యని కూడ నిర్ణయింపవలసియున్నది. ఇంగ్లండు రాజ్యాంగమును చెప్పుడును అప్పుడు [illegible] కొంత కొంత [illegible] ప్రగతిచెందుచున్నది. వీరిలో మంత్రివర్గము నకు [illegible] పరిపాలనను నిర్వహించు శాఖవారికిని [illegible] మార్గములనుం గాని [illegible] మార్గములనుం గాని ఎద్దియో యొకవిధ [illegible] ప్రశ్నింపరు. [illegible] కార్యకారిత్వమును [illegible] సంస్థలను పరి పాలనా [illegible] నిర్వహించుచున్నారు. వారు పటిష్ఠ [illegible] పై [illegible] నిర్వహించుచున్న [illegible] వారు దూషించు చున్నారు. [illegible] వారును, వారి [illegible] అర్హులయిన వో, [illegible] స్వపరిపాలనకు అర్హులై [illegible] నిరూపించుచున్నది. కాని, ఆంగ్లేయుల యర్హత సంశయాతీత [illegible] ప్రసిద్ధమే కదా!

మన యర్హత [illegible], ఆంగ్లేయులు మనకు స్వాతంత్ర్యము నొసంగుటకు [illegible] యర్హతను [illegible] అను ప్రశ్నను గూడ నాలోచింపవలసియున్నది. [illegible] కలవారలకు స్వాతంత్ర్యము నొసంగుటయందు [illegible] వెనుకంజ వేయుచున్నారు. ఒకప్పుడు అమెరికాను ద్వీపములకును కానడాకును, అంతకు పూర్వము అమెరికాకును స్వాతంత్ర్యము నొసంగుటకు మిక్కిలి సంశయించిరి. అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రములలోని వివిధ భాగములను [illegible] విరోధులని బర్నాడ్ వ్రాసిన వ్రాఁతయు, వీనికి స్వాతంత్ర్యము నిచ్చినచో అమెరికా యంతయు రక్తసముద్ర మగు నని 1765 లో [illegible] వ్రాసినది యును ఎంత యసత్యమైనదో ఇప్పుడు మన మందఱము తెలిసికొనుచున్నాము. ఈ విషయమును 1772 లో ఆంగ్లేయులు గమనించినచో, ఇప్పటికి అమెరికా బ్రిటిషు సామ్రాజ్య ములో నొక గొప్ప వలస దేశముగ నుండెడిది. అటులనే అర్హతాని యను దీవులకు 1858 లోను, కనడాకు 1840 లోను స్వాతంత్ర్య మొసంగునప్పు డెల్ల ఆంగ్లేయ రాజ్యాంగధురీణులు తమ యసమ్మతిని మఱుగుపఱచియుండలేదు. ఐర్లాండుయొక్క స్థితిని మన కండ్లముందర గనె మనము చూచుచున్నాము. స్పేను అధీనమున 400 సం. లు నిరర్థక ముగ నున్న ఫిలిప్పైను ద్వీపములకు అమెరికనులు 20 సంవత్సరము లలో కొంచె మించుమించుగ పరిపూర్ణస్వాతంత్ర్యము నియ్యనై యున్నారు. కావున గమనింపవలసినది మన యర్హత కాదు. పాల కులయొక్క మనోవికాసము విశాలదృష్టి ఉదారభావము లెట్టివి యని ప్రశ్నింపవలసి వచ్చుచున్నది.

1832-వ సం. నకు పూర్వము ఇంగ్లాండుయొక్క స్థితి తెలిసి కొనియున్నవారు. 1916 లో భారతీయులు స్వరాజ్యార్హులా యని ప్రశ్నింపరు. సైమన్ డి మాంటుఫర్డు ఇంగ్లాండునందు పార్లమెంటును స్థాపింపక పూర్వము, రోమనులు ఆంగిలులు శాక్సనులు జూట్లు డేనులు నార్మనులు పిట్లు స్కాట్లు మున్నగువారి దండయాత్రలకు [illegible] గురియైయుండిన దేశము పార్లమెంటు స్థాపనకు అర్హ మైనదా యని ఇప్పు డెవరైన ప్రశ్నింతురా? అర్హతకు ఆద్యంత ములు లేవు. స్వరాజ్యమును ప్రారంభించుటకు కాలాతీతదోష ముండను గాని అకాలదోష ముండఁజాలదు.

భారతవర్షముయొక్క ప్రాచీనసభ్యతను గమనించినచో పాశ్చాత్యదేశములు అనాగరికదశయం దున్న కాలములోనే వేల కొలఁది సంవత్సరములు మన దేశము సభ్యత నొందియుండెననియు ప్రజాప్రతినిధి ప్రతిష్ఠాపనలు [illegible] గలిగియుండెననియు స్పష్టపఱచు నిద ర్శనము లనేకములు గలవు. గ్రామపంచాయతీ లుండుట, గ్రామము లను వివిధప్రాంతములుగ విభాగించుట, వానికి ప్రతినిధులను చీట్ల వలన పౌరసభలలో నెన్నుకొనుచుండుట, పట్టణములందు పంచ్రదగు [illegible] కాలములో పురపాలనవిధానము లుండుట, అవి వివిధ శాఖలుగ విభజింపఁబడి వివిధము లగు విధులను నెఱవేర్చుచుండుట, పూర్వము గ్రామములవారిని [illegible] దశరథుని [illegible] ననుసరించి ప్రజ లెన్ను కొనిన కాల ముండుట, [illegible] సంవత్సరముల క్రిందట గ్రామాధి కారిని గ్రామస్థులే యెన్ను [illegible] గా మున్నగు నిదర్శనములు మన దేశచరిత్రలకు స్పష్టము తెలిసిన యంశములే. చాణక్యుని యర్థశాస్త్రమును [illegible] చో, ఇట్టి నిదర్శనము లసంఖ్యా కములుగ వెల్లడి యగును. అంతనుకు పృష్టి యెట్లు లభించును? [illegible] [illegible] దేశముయొక్క యోగ్యతాయోగ్యతలు ఎట్లు తెలియఁగలవు? అర్హతాసంశయాతీతము [illegible] చో,

స్వరాజ్య మెన్నఁడు లభింపఁగలదు?

అని కొందఱు అడుగుదురేమో? ఇప్పుడే. కాలయాపనకు అవకా శము లేదు, కారణముసు లేదు. మంచి కార్యమునకు ఎంత త్వరలో పూనుకొనిన, అంత శ్రేయస్కరము. 'శుభస్య శీఘ్రము' అనునది లోకోక్తి కదా! ఒక్క మన దేశమునందే కాదు, ఈ ప్రశ్న కలవరము కలుగఁ జేయుచున్నది. ప్రపంచచరిత్ర యంతయు స్వరాజ్యప్రాప్తి కిది తరుణ మని ఘోషించుచున్నది. ఐరోపా ఆసియా ఖండములలోని వివిధ దేశములు గతశతాబ్దమునందును ఈ శతాబ్దమునందును ఇట్టి స్వాతం త్ర్యమును బడసినవి.

ఐరోపా దేశములలో సిద్ధాంతికిని 1789 లో నుండిన రాజకీయ లక్షణములు 1815 లో నుండియుండలేదు. కార్యాచరణమం దెట్లు

శ్రీకృష్ణ దేవరాయాంధ్ర భాషానిలయము

సుల్తాన్‌బజారు, హైదరాబాదు. 1.

R V S CHANDRA MOULISWARA PRASAD BAHADUR

ఆర్. వి. ఎస్. చంద్రమౌళీశ్వర ప్రసాద్ బహద్దరు గారు

[illegible] శాస్త్రి [illegible]

H H The ZAMINDAR OF SALUR

సాలూరు జమీందారు గారు

THE LATE MR VANGA JAGANNADHA RAO BAR at LAW

కీర్తిశేషులైన వంగా జగన్నాథరావు గారు, బారిష్టరు

SRIYUTA POTAPRAGGADA SRIRAMULU GARU

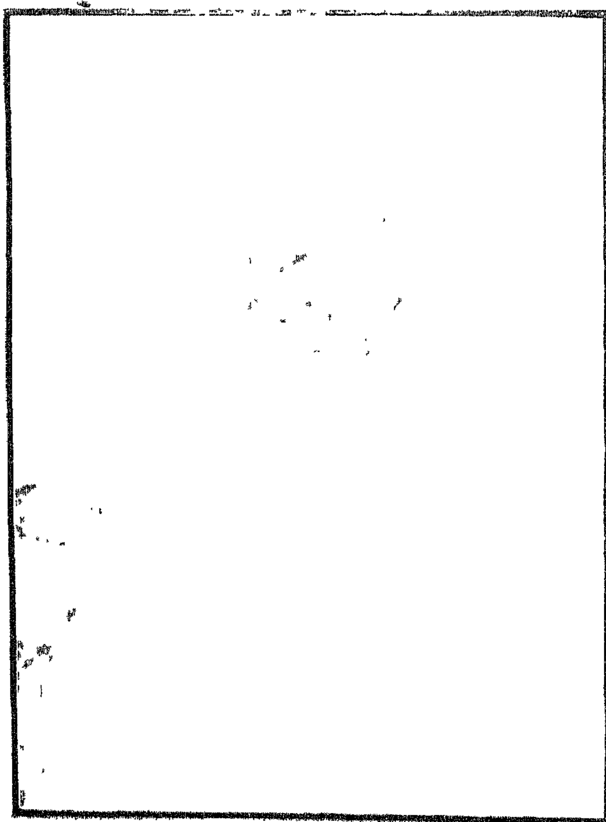
శ్రీయుత పోతాప్రగ్గడ శ్రీరాములు పంతులుగారు

NAGALINGAM NUNDAYYA GARU

నాగలింగం నందయ్యగారు

THE LATE MR GOPINATH VENKATAKAVI

కీర్తిశేషులైన గోపీనాథ వేంకటకవి గారు

THE LATE MR P JAGANNADHA RAJU

కీర్తిశేషులైన పెనుమత్స జగన్నాథరాజుగారు

లున్నను భౌమప్రపంచమునందైనను, "[illegible]" అను జాతీయస్వపరిపాలనముయొక్క ప్రాతిపదికసిద్ధాంతము [illegible] డెను. ఇటలీ జర్మనీ దేశములలో ఈ సిద్ధాంతము వ్యక్తీకృతమగుటయు [illegible] లయునట్టివి ఫలము నందినను, గాని ప్రజా[illegible] నగు జాతీయమహాదావిర్భావములు ప్రజల [illegible] లయ్యెను సజీవములై యుండి, కట్టకడపటి అఖండసామ్రాజ్యము [illegible] గా నంపఁబడెను. 1815-వ సంవత్సరములో నెపోలియను పతనము చెందిన [illegible]యమునకు, ఐరోపాలో కొన్ని దేశములకు మాత్రమే ప్రతినిధి ప్రతిష్ఠాపన లుండెను. ఇట్టి దేశములు గ్రేటు బ్రిటన్, స్వీడన్, నార్వే, పోలండు, బెల్జియము, స్విట్జర్లాండు, ఫ్రాంసు. ఇంక హాలండు ఫిన్లాండు దేశములలో ప్రతిష్ఠాపన లుండినను అవి ప్రాంతములలో మాత్రమే యుండెను. [illegible] దేశములు నిరంకుశాధికారముచేఁ బాలింపఁబడియుండెను. ఇంతలో ఐరోపాయందు [illegible] సమాప్తమయి అమెరికాలో ప్రతిబింబించి, అప్పటి స్పెయిన్ పోర్చుగల్ దేశముల వలసలు స్వతంత్రరాజ్యములు కావలెనను నిశ్చయములను జనింపఁజేసెను. పోర్చుగీసు వలస యగు బ్రెజిల్ [illegible] రాజ్యాంగనిర్మాణము చేసికొని, పిమ్మట 1889 లో [illegible] ప్రజాపాలనము గల దేశముగ మారెను. అటులే స్పెయిన్‌కు చెందిన వలసలన్నియు రిపబ్లికు లయ్యెను.

ఐరోపాయొక్క నిరంకుశాధికారపరిపాలనమునకు [illegible] లో సంక్షోభము [illegible] గలిగెను. విప్లవపరంపరలుగలుగ నారంభించెను. 1816–1819 లలో దక్షిణజర్మనీరాష్ట్రములయందు విప్లవము లేకయే [illegible] [illegible]. 1829 లో గ్రీసును, 1830 లో బెల్జియమును జాతీయస్వాతంత్ర్యమును సంపాదించి ప్రతినిధిప్రతిష్ఠాపనలతోఁ గూడిన రాజ్యాంగములను స్థాపించుకొనెను. 1830 లో స్విస్ [illegible] దేశములందట్టి రాజ్యాంగములే నిర్మింపఁబడెను. స్విట్జర్లాండులో [illegible] సౌభ్రాతృస్వప్రతిష్ఠలు గూడ కాలక్రమమున లభించినవే.

ముఖ్యమైన ఐరోపాదేశములందు గలుగు సంస్కారము లన్నియు 1848 లో [illegible] విప్లవమునకే [illegible]. 1851-వ సం. సార్డినియా ప్రష్యా దేశములలో ప్రతినిధిరాజ్యాంగము స్థాపితమయ్యెను. సార్డినియాలో ప్రారంభమయిన సంస్కారము ఇటలీ [illegible] వ్యాపించి, ఇటలీరాజ్యమునకు 1861 లో లభించిన [illegible] [illegible] స్వాతంత్ర్యమునకును [illegible]. 1866 లో ఇటలీ ప్రష్యాలవలన ఆస్ట్రియాకుఁ గలిగిన [illegible] ఫలితముగ ఆస్ట్రియా–హంగేరిలలో ప్రతినిధి రాజ్యాంగము స్థాపింపఁబడెను. అటులే రొమేనియా సర్వియా బల్గేరియాలు [illegible] వచ్చినవి. 1880 లో నిరంకుశప్రభుత్వమునం [illegible] దేశములు రెండే. అమెరికా ఖండములో నిట్టి దేశములే యుండ యుండదేమో. 1889-వ సం. జపానులో ప్రతినిధి రాజ్యాంగనిర్మాణము గావింపఁబడెను. ఇంతలో బ్రిటన్‌కు చెందియున్న వలస [illegible]ములనేకములు స్వాతంత్ర్యప్రతిష్ఠాపనలను స్థాపించుకొనినవి.

1880–1905 వఱకును గాఢమగు మార్పులు కానరావు. భా[illegible] [illegible] 1885 లో [illegible] [illegible] 1905 [illegible] [illegible]. 1905 లో [illegible] 1906 లో [illegible] [illegible] బడెను. ఆసియా ఖండమున [illegible], 20-వ శతాబ్ది [illegible] [illegible] ప్రతినిధి [illegible] "[illegible]" [illegible] స్థాపింపఁబడెను, [illegible] 1906 వ సం. [illegible] "షా" [illegible], 1908-వ సం. [illegible] సుల్తాను [illegible] దేశములలో [illegible] స్థాపించిరి. [illegible] 1911 లో [illegible] [illegible] [illegible] 1909 లో [illegible]. [illegible] 1867 లో [illegible] [illegible] [illegible] లేదు. ఇట్టి [illegible]

పరిపాలకుల విధికృత్యము లెట్టివి?

[illegible] [illegible] [illegible]. ఇటీవల [illegible] [illegible] శాస్త్ర[illegible] [illegible] యుండెను. [illegible] [illegible] ప్రజల[illegible] [illegible] పత్రికలయొక్కయు [illegible] [illegible] లేక. ఇటీవల [illegible] ప్రత్యేకముగ [illegible] [illegible] ప్రతినిధుల[illegible], వారలకు సాధ్యమయిన[illegible] [illegible] ఎల్ల [illegible] స్వాతంత్ర్య[illegible], అన్నిటికంటె ముఖ్యముగా ముప్పది సంవత్సరములనుండి [illegible] స్వచ్ఛందసైనికస్వత్వముల నీనాటికి భారతీయుల కొసంగుదు మని ప్రకటించుటయు నిజముగ పరిపాలకుల దృక్పథము మారిన దని స్పష్టపఱచుచున్నవి. ఇంకను [illegible] సానుభూతితో భారతీయుల మనోరథములను

పాలకుల చేతులనుండి ముల్లింతటి దగిన పదము సంక్రమించియున్నది. ప్రస్తుతస్థితిని బట్టి స్వరాజ్యము పాలకులచే నొసంగఁబడవలసినదై యున్నది, ఈ సందర్భమున నేమనఁగా

ప్రజల నిర్వర్త్యకృత్యము లెవ్వియో

ఇంతవఱకు మనము యోచింపఁదగియున్నది. ప్రతిదినమును మనము స్వరాజ్యమును గోరుచున్నాము గనుక దానికి తగుసన్నాహము చేసికొనవలెను. ఇట్టి విషయములో సమానము గావించుటకు మహాసంకల్పము సత్వరముగా సంసిద్ధి పొందఁగలదు. మానాదర్శములు భావయూపకముగ ప్రజల మనంబులందు నాటుకొని, వియ్యమై వ్యక్తీకరింపఁబడి, వారి నిత్యానుష్ఠానమునందు ప్రతిఫలింపవలెను. ఈ భావముయొక్క పూర్ణార్థమును మనము మన సోదరు లెల్లరకు తెలియఁజెప్పవలెను. స్వరాజ్యమన్న, అఖిలదేశమును మన చేతులలో నుంచు రాజకీయసంస్కరణము లని ప్రజ లెల్లరకు తెలియవలెను. ఇట్టి యథార్థము, మనలో మనకు అన్యోన్యవిశ్వాసము గలిగియున్నపుడే, సంప్రాప్తము కాఁగలదు. అందులకుఁగాను, ఎవరి కులాచారములు వారి కున్నను, రాజకీయకార్యములయందు హిందూమహమ్మదీయు లని గాని, బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతరు లని గాని, ద్వైతాద్వైతవిశిష్టాద్వైతు లని గాని మనలో నున్న ప్రబలియున్న భేదములను కొన్ని సమయము లందు కట్టిపెట్టి వైషమ్యములను వదలి, పూర్వము మన గ్రామము లందు గ్రామస్థు లెల్లరిలో నెట్టి పరిపూర్ణసోదరభావ ముండెడిదో అట్టి సంబంధములను పునరుద్ధారణము చేసికొనవలెను. ప్రతివ్యక్తియు ప్రతిదినమును స్వార్థపరత్యాగము నేదైన చేసితినా యను ప్రశ్నకు సంతృప్తికరముగ ప్రత్యుత్తర మిచ్చుకొనఁగలిగినపుడే సంఘమునం దభివృద్ధి యుండఁగలదు. గ్రామములలో పరస్పరసంఘములు ప్రస్తరా లయములు పంచాయతులు పరపతిసంఘములు గ్రామసమాజములు నెలకొల్పుట యావశ్యకము. పట్టణములందు ఉపాహారశాలలు, రాత్రిపాఠశాలలు, సాంఘికసేవకబృందములు, కర్మాగారములు, నిరక్షరాస్యత్వనాశకసంఘములు మున్నగు ప్రతిష్ఠలు దినదినాభివృద్ధి గాంచవలెను. దేశాభిమానము అత్యంతహీనమై యున్నది. దానికి ప్రమాణము లేదు. అంత నాగరికత్వములు లేవు. కుగ్రామములందు నెచటఁ జూచినను స్థాపించిన జూనాగ్రస్థుని సేవాభిలాషకును, శీఘ్రము నాయకుల కొఱకు దూషింపని సహస్ర ప్రజాకోటికిని నాయకులకును గంభీరోపన్యాసముల మూలమున నిపేరిందు మహాశక్తియొక్క సేవాభిలాషకును వ్యత్యాసము లేదు. మన దేశమునందలి ప్రతిపౌరుఁడును తన పౌరత్వవిధికృత్యములను సక్రమముగను సంపూర్ణముగను నెఱవేర్పఁగలిగినపుడే, మన నాయకుల యున్నతాభిలాషలన్నియు సఫలంబులుగ నుండఁగలవు. మహాసంగ్రామమునందు విమానములలో నుండి శత్రుసంహారము చేయు నాయకులును రణరంగమునందలి వృలక శైలములను భూస్థాపన చేయు భటులును సమానులే. అధిరాజ్యమునందుఁ గాని స్వరాజ్యమునందుఁ గాని, స్వేచ్ఛాస్వాతంత్ర్యము లనఁగా విచ్చలవిడిగ సంచరించుట కానేరదు. సాక్రెటీసు మనువు మున్నగు శాస్త్రకర్తలనాఁటినుండియు ననుసరింపఁబడుచున్న ధర్మసూత్రములకును శాసనములకును ప్రజలు బద్ధులైయుండి, జనసామాన్యశ్రేయస్సును గాంక్షించు కార్యములను పూనుకొనవలెను. రాష్ట్రోన్నతి కావశ్యకము లగు కార్యములను గావించుట యుక్త మని ప్రజ లెల్లరు నంగీకరించునప్పుడే, వారిలో ప్రతివ్యక్తికిని తన యభీష్టము ననుసరించిన పనులు చేసికొనుటకు స్వాతంత్ర్య ముండఁగలదు. ఇట్టి కార్యములు బహుజనప్రయోజనకరము లుగ నుండవలెను. కళలు శాస్త్రములు సాహిత్యము ప్రదర్శనములు నేర్పాటులు శిల్పములు చిత్రలేఖనము మున్నగు వివిధశాఖలయందును మనము పొందఁగల యభివృద్ధి యమితము. ఇట్టి నిర్బంధములకు లోఁబడి ప్రవర్తించుట దాస్యము కానేరదు. అట్టి సుచారిత్రమే ముక్తికి సాధనము. ఫలితములు కొలఁదియైనను ప్రయత్నముల ననుసరించి యున్నను, ప్రజాబాహుళ్యముయొక్క మేధాబలముచేతనే జాతీయ పటుత్వమునకు వన్నె రాఁగలదు.

పెళ్లూరుదుర్గము

నైవముపాటి హనుమంతరావు గారు

భయదశతఘ్నీ ప్రచయముల్ గల చోటు లుండ్లతుప్పలయందు మున్గిపోయె;
వీరగాహాతులకే నెలవొందు బురుజులు తుమ్మవేపలకు ధామమ్ము లయ్యె;
మత్తవేదండసమస్తరంగములు క్రకచంబు కోదుల పిరపిరెంగె,
కదనసాహసవనాలసితమార్గమ్ములు శ్వానరావములఁ బ్రశస్తి గాంచె,
అరిభయంకరరణగంభీర రవము - సమీరతటినీ గానవళీభాసమాన మైన
కోట ల శేషభూగర్భవీదుల బోట లయ్యె - వీరనృపకోల మూఁట పెళ్లూరు కోట.

పురాతన హైందవనాగరికత — దాని ప్రముఖత

ప్రొ. [illegible]సింహము గారు, ఎం. ఏ.

శాస్త్రము లన్నిటియందును సంఘశాస్త్రము కడు వెనుకబడియుం దున్నది. ఇతర శాస్త్రము లన్నియు కడు నభివృద్ధిని పొంది మహోన్నతిని చెందుచుండఁగా, ఈ శాస్త్రము మాత్రము మార్పును చెందక వేలకొలఁది యేండ్లనుండి నిలుకడగా నొక దిశయందే యున్నది. ఈజిప్టు దేశస్థులును చీనానివాసులును హైందవులును [illegible] ప్రాచీననాగరికతలు తదితరనాగరికతలకన్న కడు గొప్పతనము చెందినవనియు వానిం బోలు నాగరికతలు నెన్నఁడుఁ [illegible] మనియు నమ్ముచుండ, పాశ్చాత్యులు తమ ప్రకృతపు నాగరికతయే నాగరికతలలో నెల్ల ఘనమైనదనియు, దానికి [illegible] [illegible] వాదించుచున్నారు. కావున, నాగరికతల నొకదానితో [illegible] యొక్క దానిని పరపోల్చుటకు [illegible] తీరుపును నింకను కుదురుపడలేదు. ఒకటి మాత్రము [illegible] వచ్చును. పాశ్చాత్యులు తమ నాగరికతయే కడు గొప్పదని [illegible] ణించుటయందు పక్షపాతబుద్ధి మిక్కుటముగా [illegible] దనియు, వారి మాటల నెల్ల విశ్వసించుట యుక్తము [illegible].

పాశ్చాత్యనాగరికత [illegible] గొప్పగా [illegible] దానియందు [illegible] లున్న వనియు పాశ్చాత్యులే చెప్పు [illegible] న్నారు. [illegible] శాస్త్రజ్ఞులు [illegible] [illegible] యంత్రములను [illegible] నియు, [illegible] [illegible] యుక్తుల [illegible] [illegible], [illegible] సాధనము [illegible] తీర్పాటు చేసి, [illegible] గలవారికి [illegible] నిశ్చ [illegible] [illegible] వ్యవహారములందే [illegible] కేవల [illegible] [illegible] నాగరికత కడు [illegible] డనియు, [illegible] యములయందే [illegible] ప్రాచీననాగరికతలు ప్రస్తుత [illegible] [illegible] పాశ్చాత్యనవనాగరికతకన్న [illegible] [illegible] మాత్రము [illegible] యున్నది. [illegible] అనాగరికులు [illegible] అని [illegible] అంధకార [illegible] బడు దేశములను [illegible] ప్రజలవనములను జ్ఞానముచే నింపఁ బడినవి; క్రొత్తక్రొత్త దేశములను ఖండములను పాశ్చాత్యులచే జయింపఁబడి వారి యధికారముక్రింద పాలింపఁబడుచున్నవి. యంత్రమహిమచే పంచభూతములు సైతము మానవునకు లోఁబడి చెప్పిన చొప్పున తప్పకుండ [illegible] ప్రవర్తించుచున్నవి. ఇవి యన్నియు అందఱకును విశదమైన సంగతులే. నిర్వివాదముగ పూర్వ [illegible] పనులు చేయలే దని యొప్పుకొనవలసియున్నది గాని, కేవలైహికాభివృద్ధిని మాత్రమే [illegible] [illegible] [illegible] నాగరికత [illegible] [illegible] [illegible] మైనా ఘట్ట [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ప్రబలిక [illegible] [illegible] జీవనోపాయము [illegible] [illegible] యేనా! '[illegible]' [illegible] శాస్త్రములను జగతి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ఈ ప్రపంచ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] యభివృద్ధి [illegible] [illegible] ప్రజల [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] చేసి [illegible] [illegible] [illegible] దశ [illegible] గొప్ప [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] శాస్త్ర [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నాగరిక [illegible] గొప్ప [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] చేసి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] కలుగఁజేయుటే దని [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ప్రాచీన నాగరికత, అందు ముఖ్యముగా ప్రాచీన హైందవనాగరికత, ప్రస్తుతను [illegible] నవనాగరికతలకన్న గొప్ప దశను పొందియున్న [illegible] విశదపఱచుటయే ఈ వ్యాసముయొక్క ముఖ్యోద్దేశము.

ప్రతిదేశపు నాగరికతయు ముఖ్యముగ [illegible] దశలను పొందు చుండును. ప్రప్రథమమున [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] మూఁడవ దశయందు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] సేయుటయందు మునిఁగియుండును.

మొదటి దశయందుండు [illegible] వృగములవలె కేవలము జీవనోపాయము వెదకుటయందే తమ కాల మంతయు వ్యయపఱచు చుందురు. [illegible] ఈ దశయొక్క ముఖ్యలక్షణము. ఇంద్రియములను జయింపఁజాలక వానికి లోఁబడుటయును వ్యగ్రపాటును

[illegible]

[illegible] నాగరికత వృద్ధి గాంచెను. రెండవ దశయందే చాలకాలము [illegible] యుద్ధాదికము సంభవించుటచే నాశనమైపోవును. [illegible] విశ్వాసము [illegible] ప్రతిదేశ [illegible] మూడు దశలం దేదేని [illegible] గుండా పోవును. [illegible] నాగరికతలన్నియు [illegible] దశలను [illegible]. అయినను, నాగరికతలన్నియు [illegible] కాలము [illegible] మొదటి స్థితి [illegible] తృతీయస్థితికని వైపరీత్యము [illegible] నాగరికతలు పెక్కు [illegible] నిలిచి యుండెను. హైందవులయు చీనాదేశస్థులయు నాగరికతలు నేటి [illegible] ప్రబలియుండుటయును, గ్రీసు రోము మున్నగు దేశముల నాగరికతల [illegible] లేమికిని [illegible]

[illegible] నాగరికతల [illegible] ముఖ్యముగా [illegible] భాగ్యవంతులు [illegible]

[illegible] నాగరికతల [illegible] లక్షణమెట్టిదో [illegible] నాశనము గాక [illegible] నాగరికతలు [illegible] ముఖ్యముగా [illegible]. అది యెట్లన, [illegible] చీనాదేశస్థుల నాగరికతయు హైందవుల నాగరికతయు. వీరి [illegible] స్త్రీ [illegible] ముఖ్యకారణము. [illegible] స్త్రీ [illegible] వృద్ధి [illegible] చేయుట [illegible] మైహిక [illegible] హైందవ నాగరికత [illegible] ప్రస్తుత [illegible] మైన [illegible] బడియున్నది.

హైందవులు [illegible] జాతులవారివలెనే [illegible] మూడు దశలను పొందిరి. [illegible] యని పేర్కొనబడిన [illegible]

[illegible] చేయుదురు.

[illegible] నాగరికత [illegible] వచ్చినది [illegible] మనము [illegible] మనుష్యుని [illegible] మైనను [illegible] పరమాత్మజ్ఞానమునందే [illegible] చెందుచుండును. [illegible] సమదృష్టి

వేదయుగ కాలము [illegible] క్రీ. పూ. 2000–1000 వఱకు [illegible]. ఋగ్వేదము [illegible]. [illegible], ఆర్యులు దస్యులతో స్వాతంత్ర్యార్థము [illegible] తోను పరాక్రమముతోను [illegible] పోరాడుచుండిరి. శత్రువుల గ్రామములను [illegible] శత్రువులను [illegible] వీరవృత్తియై [illegible]. [illegible] దస్యులతో పోరాడుటయే [illegible] ముఖ్యవృత్తియైనట్లు ఋగ్వేదములోని ఋక్కులవలన తేటపడును. [illegible] గూర్పఁబడినట్లు త్రిత్సువంశస్థుఁడగు సుదాసునకును పురువంశస్థుఁడగు కుత్సునకును గల్గిన పోరాటము ఋగ్వేదములందును, సప్తమండలాంతర్గతమైన పదునెనిమిదవ సూక్తమందును, [illegible] సూక్తమందును, తదితర సూక్తములయందును విస్తారముగా వర్ణింపఁబడియున్నది. ఈ కాలమునందు వీరు ప్రార్థించుచున్న దేవతలన్నియు సృష్టిలోని స్వాభావికశక్తులై యుండెను. మహాభారతమునందు వర్ణింపఁబడిన యుద్ధము [illegible] నాగరికత [illegible]. [illegible] శత్రువుల రక్తము త్రావుటకును స్త్రీలను [illegible] నిశ్చయముగా [illegible] స్పష్టపడును. ఈ కాలపు ఋషులు [illegible] ప్రపంచవ్యవహారములయందు శ్రద్ధాసక్తులు [illegible] కలిగియున్నారు. శత్రువుల వినాశనమునకును, పశువుల [illegible] వృద్ధికిని, [illegible] వర్షమునకును [illegible] ఐశ్వర్యమునకును వీరెల్లప్పుడు ప్రార్థన చేయుచుండెడివారు. [illegible] క్రీడలను [illegible] ముఖ్యమని వాంఛించినట్లు [illegible]. [illegible] సోమరసమును మిక్కిలి త్రాగినట్లు వారు సోముని ప్రత్యేక దేవతగ చేయుటవలనను ఋగ్వేదమందలి యొక భాగమంతయు సోమదేవుని కొనియాడుటకై వినియోగపడుటచేతను తెలియుచున్నది. యజ్ఞములు పశుహింసములు చేయుచుండుటవలన ఈ కాలపు టార్యులు పశుమాంసమును అశ్వమాంసమును కూడ భుజించినట్లు నిశ్చయింపనగును. ఉషస్సను స్త్రీదేవత చక్కని వస్త్రాలను ధరించి నాట్యము సల్పినట్లు ఋగ్వేదమునందును, కృష్ణుఁడును బలదేవుఁడును నారదమహామునియు కలిసి నాట్యము సల్పినట్లు హరివంశమునందును వర్ణింపఁబడియుండుటచేత, నాట్యమునం దార్యులు ప్రీతి కలవారనియు నొకరితో నొకరు [illegible] పల్పుటయం దాసక్తి కలవారనియు [illegible]. నలుఁడు రాజ్యము నంతటిని జూదమునం దోడిపోయి [illegible] భార్యాసమేతుఁడై పోయినట్లును, ధర్మరాజు రాజ్యము పోఁగొట్టుకొనుటతో తృప్తిపడక అన్నదమ్ములను భార్యను గూడ జూదమునం దోడిపోయి చిరకాల మడవులలో నున్నట్లును వ్రాయఁబడియుండుటచేత, ఆర్యులు ద్యూతము మొదలగు వ్యసనములందుఁ గడు నాసక్తులై యున్నట్లు తెల్లమగును. ఇట్టి కాలపు టార్యుల నాగరికతను పరీక్షించుటవలన వారు కేవలము ప్రపంచవ్యవహారములలో మునిఁగి [illegible] శాస్త్రము [illegible] [illegible] పుష్టి [illegible] ముఖ్యముగ [illegible] [illegible] అనేక [illegible] ఆర్యులు [illegible] [illegible].

కాని, ఆర్యులెల్లప్పుడు [illegible] క్రీ. పూ. 1000 సంవత్సరము [illegible] ఆర్యులు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ఆర్యులు క్రీ. పూ. 1000–500 వఱకు నుండిరి. ఈ యుగమునందే [illegible] ఆర్యులు కృషి [illegible] సాగించినట్లు [illegible]. శ్రౌత గృహ్య ధర్మసూత్రములు అనేకములు ఈ కాలమునందే రచింపఁబడెను. [illegible] లన్నియు [illegible] ధాతువులనుండి కల్గినవని యాస్కుని [illegible]. ఈ నాగరికత కనుఁగొనఁగలిగిరే కాని, ఈ [illegible] 3000 ఏండ్ల క్రిందట [illegible]. [illegible] ఈ కాలమునం [illegible] గుండిరి. [illegible]. ఈ కాలమునందే వేదాంగములని పేరొందిన శిక్ష, ఛందస్సు, వ్యాకరణము, జ్యోతిషము, నిరుక్తము, కల్పము వ్రాయఁబడినవి. [illegible] శాస్త్రము [illegible] సంఘాభివృద్ధిసంబంధంబులగు [illegible] చేసిరి. అన్నిటికంటె ముఖ్యముగ [illegible] ఈ కాలపు టార్యుల [illegible] బుద్ధి కన్పట్టును. ఈ కాలమునం దార్యులు విచారణశక్తియందుఁ గాంచిన యభివృద్ధి యింతింత యని చెప్ప నలవి కాదు. "హిందూదేశ

[illegible]

[illegible]

[illegible] ... క్రీ. పూ. 500 మొదలు క్రీ. శ. 700 వరకు నుండెను. ఈ యాత్మజ్ఞాన [illegible] పుస్తకములను [illegible] నిరూపించుచున్నవి. ఆత్మజ్ఞానదశకు అనుక్రమణిక [illegible] దశ [illegible] ఈ కాలమునందు [illegible] హైందవదేశమునకు [illegible] పుస్తకములయందు హైందవదేశము నాగరికతకు గౌరవస్థానము నలంకరించినది. [illegible] క్రమముగ [illegible] హైందవులు అభివృద్ధి గాంచిరి గాని, వీనియందు [illegible] వారి యాత్మగౌరవము ప్రబలముగ నుండుటచే ఇది యాత్మజ్ఞానదశయని చెప్పుటకు వీలున్నది. ఈ కాలమున [illegible] శిల్పశాస్త్రమును [illegible] గణితశాస్త్రమును [illegible] స్పష్టముగా [illegible].

[illegible] ... ఆత్మజ్ఞానదశకు ... తృతీయదశ [illegible] జ్ఞానదశ [illegible] సుఖసౌఖ్యములకై [illegible] అభివృద్ధి [illegible] విద్యాభ్యాసమును విద్యాధ్యాపనమును ముఖ్యవిధులు [illegible] సంగీతము [illegible] జ్ఞానమే ముఖ్య [illegible] జ్ఞానసంపాదన మాత్రమే గౌరవపాత్రమై [illegible] అభివృద్ధి [illegible] ప్రకృతిశాస్త్రాభివృద్ధి [illegible] మిక్కిలి [illegible] ప్రస్తుతము [illegible].

పాశ్చాత్యులు [illegible] ఈ మూడు దశలను [illegible] ప్రస్తుతము [illegible] ఆత్మజ్ఞానదశకు [illegible] వ్యాఖ్యానించు [illegible] క్రీ. శ. 700 మొదలు 1600 వరకు నుండి పదునేడవ శతాబ్ది వంటి [illegible] గాని, నాటినుండి నేటివఱకును [illegible] యాత్మజ్ఞానదశకు [illegible] ప్రయత్నములు చేసినట్లు కన్పించదు. ఇతర దేశముల [illegible] దశలకును [illegible] స్పష్టముగ [illegible] కలదు. ప్రకృతిశాస్త్రములందు [illegible] యభివృద్ధి యుండలేదని చెప్పవలసి కాదు. [illegible] శాస్త్రము, రసాయనశాస్త్రము, జంతుశాస్త్రము, కృషిశాస్త్రము, ఇంకనెన్నో [illegible] శాస్త్రముల యభివృద్ధి ప్రస్తుతకాలమున [illegible] యున్నది. కాని, తత్త్వశాస్త్రమునందు గాని [illegible] మైన యాత్మజ్ఞానశాస్త్రాభివృద్ధియందు గాని [illegible] ఇంకను ఉచ్ఛదశయందు లేరనియే సంఘశాస్త్రజ్ఞులు నుడువుచున్నారు. పాశ్చాత్యులు తమతమ దేశములలో ప్రజలకు విశేష స్వాతంత్ర్యము నిచ్చి, దయాదాక్షిణ్యములతో వారిని పాలించుచున్నను, తమకు లోబడియున్న యితరదేశముల ప్రజలను నిరంకుశముగ పాలించుటచే వారి కింకను సద్బుద్ధి కలుగలేదనియు

సముదాయంభాగ మింకను వారిక మనయందు కనుగొనుటకే గలిగిన [illegible] నెక్కియున్నగుడు. యూరప్పాశ్చాత్యులు వారిని ఓడతే గెలిచి, [illegible] బ్రిటిషు రాజ్యమునందున పనులను [illegible] వారి [illegible] కలహాములై యే యున్నారు. [illegible] యూరోపియనుల [illegible] దృష్టియు ఇప్పటియు రుజువుచేయుచున్నది. తేనీ గారు నుడివినట్లు వారికికల పాశ్చాత్యుల తెగ యిప్పటియు స్వాభావికముగ [illegible] లయ్యెను, గుణగ్రహణశక్తి లేక అనార్ద్ర హృదయులు నై యున్నవి. వారి మనోరథ మింకను ధనార్జనమే యగుటచే, వారల్లు ఫుడును దానికొఱకే చాల పంతయును వ్యయము చేయుచున్నారు. ఈ విత్త మార్జించుట యైనను పనులతోడి సంబంధము లేకుండ కేవలము తమ కష్టములననే యైనచో బాగుండును. కాని, తా మవలంబించిన పద్ధతులు ధర్మవిరుద్ధము లని వారే యొప్పుకొను చున్నారు. హెర్బర్టు స్పెన్సరు గారు 1876-వ సంవత్సరము చెప్పిన యీ క్రింది యంశములు నేటికిని గూడ సిద్ధమైనట్లు కాన్పించుచున్నవి "ఐరోపాఖండస్థులు చీనా హిందూదేశము పోలినీషియా ఆఫ్రికా ఈస్టిండియను ఆర్కిపెలగోలలో సామ్రాజ్యస్థాపనకై యేవో కొన్ని లేనిపోని కారణములు కల్పించి 'అంగిన పిలకి లేనివో కార్లు' అను సామెత ప్రకారము సమయములననో భయము వలననో రాజ్యస్థాపనము చేయుచున్నారు." అమెరికా ఆఫ్రికా ఆస్ట్రేలియా ఖండములలోనికి రాజ్యస్థాపనకై వచ్చిన పరదేశీయులు ఆయా ఖండములలోని ప్రాచీనప్రజల యెడ నగపఱచిన దుర్బుద్ధియు దుష్ప్రవర్తనమును మనుజుని పరిత్రయింగుచు [illegible] పిచారకర [illegible] నధ్యాయమై యుండును నని ప్రమథనాథ బోసు గారు వ్రాసిచ్చి యున్నారు. తాము ప్రజల నందఱనొక దృష్టితోనే చూచెదమని డంబములు కొట్టుచున్నను, అమెరికనులు ధనవంతులైన పిన్నవంతు లగు నీగ్రోజాతివారితో ఒక యింటియందు భోజనము సేయుటకు సరికిరారు, వారున్న బండిలోనెక్కనైన నెక్కరు. దక్షిణాఫ్రికాలోనొక పాశ్చాత్యుడు కష్టుడు దగు నీగ్రోను నట్టుగ వాని జనిపోయెను. కాని, న్యాయకర్తలందఱు తెల్లవా రగుటచే ఆ యాంగ్లేయుని నేమియు ననక మీగులమిక్కిలి కిరు సంతోషముతో గానము సేయుచు వారందఱు గృహములకు నేగిరి. ఇంతేకాదు. పాశ్చాత్యులు ఇతరుల ధనమును ఆ నేక మార్గముల స్వదేశములకు నిచ్చవచ్చిన రీతి ననుభవించుచున్నారు. క్రాప్టిఫెగ్స్ గారు చెప్పిన మాటలు కడు శోచనీయము గనున్నను యథార్థమును కూడు నుండుటచే సంగ్రహముగా వాని నిచ్చట వివరింప నవసరమై యున్నది. "నీతిమార్గమును ఎట్టి గాని

[illegible] యున్నము [illegible] తెలియజేసి [illegible] పడి [illegible] గొని [illegible] దేశములోనికి [illegible] వచ్చి [illegible] ఆఫ్రికాను కొల్లగొట్టి క్రైస్తవమతమును బోధించు [illegible] దరిద్రులను [illegible] అంటించి [illegible] స్త్రీలను [illegible] చూచుచున్నారు. విచారకరమైన [illegible] సౌఖ్యకరముగాని [illegible] దేశమును [illegible] కొల్లగొట్టుచున్నారు. [illegible] కొల్లగొట్టుట యందుమాత్రము వారు [illegible] గాని చేయుటకు [illegible] దుర్మార్గులను [illegible] చేయుచున్నారు. [illegible] ప్రక్క తెలుపుగు రెండవ ప్రక్క నలుపుగు గలవారు." ఇట్టి కల్లలే దని యెందఱు [illegible] సంగతియే. నిజమైన [illegible] దేశస్థులు [illegible] గుఱించి [illegible] చెప్పెను: "నేము మొదట [illegible] ప్రజలు [illegible] సౌఖ్యము [illegible] విశ్వాసముతో [illegible] దుర్జను లైరి. స్థిరబుద్ధి [illegible] కలిగి [illegible] త్రాగుబోతులుగను [illegible] చేసినారము. [illegible] దుర్గుణములను [illegible] వారిని [illegible] ప్రయత్నించుచున్నారము." ఈ సంగతులు పాశ్చాత్యులకు కర్తవ్యములుగా [illegible] నిజ మగుటచే మనము వారిని గుఱించి విచారింపవలసియున్నది.

[illegible] నీతియందు ప్రవర్తనమున బాగుపడుటకు పాశ్చాత్యులు తృతీయదశయందు ప్రయత్నించినగాని, వారి నాగరికత గౌరవ యోగ్య మున్నగువారి నాగరికతలకు [illegible] సంగతి [illegible] హిందువులు [illegible] సుఖములతో [illegible] శాస్త్రములు [illegible] వైజ్ఞానిక వ్యాపారములయందు [illegible] పాశ్చాత్యులు ప్రస్తుతము [illegible] శాస్త్రములకే [illegible] వ్యయము చేయుట వైజ్ఞానిక [illegible] ఆత్మీయము [illegible] కలుగు నేని, ప్రపంచమునకు [illegible] పాశ్చాత్యు లాత్మీయము [illegible] కలుగు; [illegible] ప్రయత్నించిన [illegible] అనేకదశలలోనే యున్నంతకాల మును వారికి బాగుపడుటకు [illegible] లేదు. కాన వారీ సంగతిని శీఘ్రముగా గ్రహించి మంచి త్రోవను బట్టి కీర్తి వహించి తమ నాగరికతకుగూడ [illegible] తెత్తురుగాక!

అ మృ తాం జ న ము

స్థానికపరిపాలనము : గ్రామపంచాయితీలు

పి. యస్. [illegible] రాయణ రావు గారు, బి. యే.

హిందూదేశమున [illegible] పరిపాలన [illegible] నుండియే గ్రామములు ఆధారములుగా నున్నది. గ్రామపరిపాలన [illegible] జనుల యిష్టము ననుసరించి [illegible] ప్రసిద్ధి గాంచియుండెను. [illegible] స్థితిగతు [illegible] వారి పాలనములో [illegible] గ్రామపరిపాలన [illegible] నుండి [illegible] పరిపాలకులలో ముఖ్యులగు [illegible] గ్రామములు చిన్న రాజ్యములు అని నిరు [illegible] యున్నారు. గ్రామములలో ప్రత్యేకమైన పరిపాలనా విధానము [illegible] హిందూ మహమ్మదీయ ప్రభుత్వములనాటి గ్రంథములవల్ల స్పష్టముగా తెలియుచున్నది. మనుస్మృతి [illegible] అర్థశాస్త్రము [illegible] గ్రంథ [illegible] గ్రామపరిపాలనా [illegible] స్పష్టముగా తెలియు [illegible]. గ్రామపరిపాలనా విధానములను ప్రతిష్ఠాపనము [illegible] ప్రభుత్వము [illegible] ప్రభువులు [illegible] వారి [illegible] మహమ్మదీయ ప్రభుత్వమునాటికి గ్రామములపై [illegible] దేశము [illegible] ప్రభుత్వము [illegible] నిర్వహించినట్లు [illegible] తెలియుచున్నది. ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వకాలమున [illegible] గ్రామపరిపాలనా [illegible] గ్రామముల [illegible] హిందూదేశ [illegible] ఇంగ్లీషు [illegible] గ్రాసిన [illegible] స్థానిక [illegible] గ్రామపరిపాలనతో సంబంధించి ప్రతిష్ఠాపనల స్థితిని [illegible] హిందూదేశ (బ్రిటిషు) ప్రభుత్వమువారు [illegible] గ్రామపరిపాలనాభివృద్ధిని గురించి [illegible] ప్రయత్నములు చేయుచున్నారు. [illegible] ప్రభుత్వమువారు [illegible] ప్రకారము [illegible] యున్నారు. [illegible] గ్రామపరిపాలనాభివృద్ధి [illegible] సంతుష్టికరముగా [illegible] లేదు. గ్రామపారిశుద్ధ్యము, విద్యాభివృద్ధి, ఆర్థికస్థితి, [illegible] గ్రామ [illegible] న్యాయ [illegible] ప్రజోపయోగ కార్యములు [illegible] ప్రస్తుతము [illegible] వ్యవహారములు సంతుష్టికరముగా లేవనియు, అభివృద్ధి [illegible] గ్రామస్థుల [illegible] క్రమముగా చేసి [illegible] దేశపరిపాలనాంశము [illegible] ముఖ్యమనియు [illegible] సంతుష్టికరముగా నిర్వహింపబడగల [illegible] దేశపరిపాలన ప్రజాహితముగా నుండునని చెప్పుటకు సందేహము లేదు. ఈ యాంశము దేశపరిపాలనలో ముఖ్యమనుటకు, డీసెంట్రలైజేషను కమిషను వారి యాంశమును గూర్చి దేశనాయకుల యభిప్రాయములు కనుగొనుటయే గాక గ్రామపరిపాలనకు తగిన సంఘములను గ్రామపంచాయితీల మూలముగా స్థాపింపవలె నని తీర్మానించుటయే ముఖ్యమైన తాత్పర్యము. దాని ననుసరించి హిందూదేశప్రభుత్వమువారు రాష్ట్రీయప్రభుత్వముల వారి యభిప్రాయములు కనుగొని కొన్ని తీర్మానములను ప్రచురించి యున్నారు. కాని, కమిషనువారి యభిప్రాయములు గాని, హిందూదేశ రాష్ట్రీయప్రభుత్వములవారి యభిప్రాయములు గాని ప్రజానాయకుల సమ్మతిని పొందియుండలేదు. ఈ సంగతులవల్ల దేశపరిపాలనయందు గ్రామపంచాయితీలు ముఖ్యాంశము లనియు స్థానికపరిపాలనకును గ్రామపంచాయితీలు మూల మనియు స్థానికపరిపాలనయం దాసక్తి గల ప్రతిభాశాలియైనవారు గ్రామపంచాయితీలను గురించి యాలోచించి యభిప్రాయములను ధైర్యముగ తెలిపి వానిని జయప్రదముగ నిర్వర్తింపుటకు విధ మనియు తెలియజేయవచ్చును.

II

హిందూదేశములో మొదటినుండియు గ్రామనివాసమే హెచ్చుగనుండెను, వ్యవసాయావశ్యకతనుబట్టి యనేకగ్రామములు పుట్టియుండెను. స్వల్పగ్రామములను పల్లెలుగా కట్టుకొని వ్యవసాయము చేసికొనియే ప్రజలు జీవించుచుండిరి. హిందూప్రభుత్వమునాడును చిన్న గ్రామములనే ప్రభువులు నిర్మించి యిచ్చుచుండిరి. నేటికిని వ్యవసాయమే జనులకు ముఖ్యజీవనమై యుండి, పట్టణములకంటె పల్లెలందే హెచ్చుజనులు నివసించుచున్నారు. 1911-వ సం. పు జనాభాలెక్కలప్రకారము హిందూదేశములో 1000 మందికి 905 మంది గ్రామములలోను, 95 గురు మాత్రము పట్టణములలోను కాపురమున్నారు. పూర్వకాలపు రాజులు గ్రామము లిచ్చినప్పుడు కూడ చిన్న గ్రామములనే యిచ్చినట్లు చరిత్రలవల్ల తెలియుచున్నది. అర్థశాస్త్రములో "నూరికి మించి, అయిదునూరులకు మించని సంఖ్యగల కుటుంబములకు క్రోసు రెండు క్రోసులు (900 అడుగులు) దూరము గలిగి, కొండ నది మొదలగు నిర్దిష్టములగు హద్దులుగల స్థలమును గ్రామము నిమిత్తము" గా ఇవ్వవలెనని చెప్పబడినది. ఇది చంద్రగుప్తమౌర్యుని కాలము నాటిది. అదే ప్రకారము దక్షిణహిందూదేశమున క్రీ. శ. 13-వ శతాబ్దపు శాసనములలో 108 గురు బ్రాహ్మణులును వారి నౌకరులు మొదలైనవారికిని మాత్రము సరిపోయి, దేవాలయము తటాకము నుండి, వారి ఉపజీవనాదులకు సదుపాయములు మాత్ర ముండెడి స్వల్పగ్రామములను రాజు లిచ్చినట్లు వ్రాయబడెను. ఇట్టి స్వల్ప

A GERMAN WARSHIP SET ON FIRE BY A BRITISH WARSHIP

జర్మను యుద్ధనావ బ్రిటిషు యుద్ధనావచే నిప్పంటింపఁబడుట

THE "WARSPITE" ENGAGING GERMAN WARSHIPS

'వార్‌స్పైటు' అను ఇంగ్లీషుయుద్ధనావ జర్మను యుద్ధనావలపై కాల్చుట

గ్రామముల [illegible] గ్రామ [illegible] లో [illegible] సర్వస్వాతంత్ర్యము [illegible] ము. [illegible] గాక, [illegible] ప్రస్తుత [illegible] తెలుస్తున్న ప్రత్యేక గ్రామముల [illegible] స్వతంత్రముగ [illegible] కొన్ని కట్టుబాట్లు [illegible] గ్రామ [illegible] మాత్రము గ్రామ [illegible] లో స్వతంత్ర్యమును కలవారు మాత్రమే కలిగి [illegible] చేయుట సహజము. అట్టి స్వతంత్రముల సంఖ్య గ్రామపంచాయితీ [illegible] వివిధ ప్రదేశములలో మెలుపెట్టుచుండుట [illegible] చున్నది. పంచా [illegible] యితీ [illegible] [illegible] ప్రదేశస్థులకు [illegible] యున్నది. సాధారణముగా నయిదుగురు మాత్రము నుండుటచేత పంచాయితీ యని పేరు కలిగినది. కాని, అవసరములను బట్టి అయిదు కంటె [illegible] యుండి [illegible] యుండును.

111

గ్రామ [illegible] ములలో పంచాయితీలకు [illegible] చేసి పంచాయితీదారుల [illegible] గ్రామ [illegible] స్థులు [illegible] యున్నారు. వారిలో ముఖ్యులు గ్రామాధి కారి, కరణము, [illegible] [illegible] లలో [illegible] లోని [illegible] గ్రామ [illegible] [illegible] కరణము [illegible] కులకరిణి యనియు, [illegible] గలారి యనియు పిల్తురు. [illegible] గాక, [illegible] [illegible] యుండెడి [illegible] చెక్కుచేయువారు [illegible] వా [illegible]. వారి కిప్పుడు ప్రతిఫలము వారు [illegible] పనులు [illegible] వారిలో [illegible] గాని, ఇప్పుడు [illegible] [illegible] లన్నియు [illegible] నున్నవి. కాని, వారందరును [illegible] గ్రామ [illegible] గ్రామసంఘమునకు లోబడి గ్రామ [illegible] నుండి దొరకినప్పుడు పెద్ద యధికారుల [illegible] లేకుండనే యుండిరి. ఇప్పుడు [illegible] గ్రామ [illegible] చేయు [illegible] గ్రామాధికారులకు లోబడి గ్రామముపయు [illegible] గాక గ్రామస్థు [illegible] వారినె [illegible] గా [illegible] యున్నారు. దీనికి ముఖ్యమయిన [illegible], వారి [illegible] భూములు [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] మిక్కిలి [illegible] భూములసాయముచే గాక గ్రామము [illegible] భూమి [illegible] కూడ కలదు. అంగుళముల గ్రామములయందలి పంటల [illegible] వారి కధీనమై యుండెను. గ్రామపంచాయితీలలో గ్రామ [illegible] లందరి యొక్క గ్రామాధికారి మాత్రమే పంచాయితీదారుగా నుండెను. గ్రామాధికారి గాక [illegible] పంచాయితీదారులు గ్రామస్థు లందరిచే నెన్నుకొనబడు [illegible]. ఆ యెన్నుకొనుటలో [illegible] [illegible] కట్టుబాట్లును [illegible] తెలియుచున్నది. పంచాయితీ దారుగా నుండుటకు కొన్ని యోగ్యతలు నిర్ణయింపబడినవి. అవి యేవన, (1) పంచాయితీదారుగా నెన్నుకొనబడువానికి పన్నెండ్లకు

[illegible] (2) [illegible] (3) 35 [illegible] 70 [illegible] (4) [illegible] తెలిసి [illegible] [illegible] (5) [illegible] జ్ఞాన ముండవలెను. (6) [illegible] యుండవలెను. (7) [illegible] (8) [illegible] పంచాయితీ [illegible] [illegible] (9) [illegible] [illegible] [illegible] స్త్రీ [illegible] గ్రామ [illegible] స్త్రీ [illegible] పంచాయితీదారులు [illegible] గాక, గ్రామ [illegible] [illegible] గ్రామ [illegible] [illegible] (1) [illegible] (2) [illegible] (3) [illegible] (4) [illegible] (5) [illegible] (6) [illegible] [illegible] వచ్చిన దనియు, [illegible] [illegible] [illegible] గలవు. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] గ్రామ [illegible] గ్రామ [illegible] [illegible] గ్రామస్థు [illegible] ముఖ్యముగ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ఆ మధ్య [illegible] పుచ్చుకొని [illegible] వించును. అందునపై [illegible] ఎన్నుకో

[illegible] స్థిరముగా [illegible]. ఆ ప్రకారము ప్రతిఖండమునకును సభ్యు లెన్నుకొనబడెడివారు. ఈ మాదిరి [illegible] సులభముగా నుండుటయే [illegible] ప్రబలియున్న [illegible] సంఘమయిన [illegible] అన్యోన్యానుసన్ధమును లేక నిర్మలముగా నుండెను.

IV

గ్రామ పంచాయితీలు గ్రామోద్యోగస్థుల సహాయమును కోరు చుండెను, గ్రామపంచాయితీదారులు గ్రామస్థులచే యెన్నుకొనబడు చుండెను, గ్రామోద్యోగము లన్నియు గ్రామస్థుల యిష్టమును బట్టియే జరుగుచుండుట చేతను, వారందరు నన్యోన్యసంబంధము అభిమానము కలిగియుండిరి. అట్టి యేర్పాట్లవల్ల గ్రామములోని పను లన్నియును క్రమముగా జరుగుచుండెను. గ్రామాభివృద్ధి పారిశుద్ధ్యము బీదల సంరక్షణము మొదలగు పను లన్నిటిలోను గ్రామపంచాయితీలును వాని సభాసంఘములును పనిచేసి వానిని క్రమముగా నడిపినట్లు గ్రంథములవలనను శాసనములవలనను తెలియుచున్నది. గ్రామములోని భూము లన్నియు [illegible] సాగు పడని [illegible] గ్రామోద్యోగస్థుల భూములు గాను మిగిలిన పంట ను గ్రామస్థులు వారి వారి భాగములను బట్టి పంపకము చేసికొనుచుండిరి. [illegible] భూముల [illegible] గ్రామములోని యున్నవ [illegible], కాని నిర్దిష్టమైన భూభాగమునకు విక్రయము లేక యుండెను. ఇప్పటికిని కొన్ని గ్రామములలో [illegible] యైన పంటల ప్రకారమే అనుభవము క్రయము మొద లైనవి జరుగుచున్నవి. ఇప్పటికిని గ్రామ [illegible] లున్నవి. [illegible] కాలమునందు గ్రామములలో భూములు ప్రత్యేకముగా ననుభవ [illegible] ఏర్పడినను, గ్రామ వ్యవహారములకు మాత్రము గ్రామ సంఘము [illegible] ముఖ్యముగా పనులు చేయుచుండెను. ఈస్టిండియా కంపెనీవారి ప్రభుత్వ కాలములో గ్రామసంఘము లుండెను. [illegible] గ్రామ [illegible] సిస్తు విధించినప్పుడు [illegible] ప్రత్యేకముగా [illegible] సిస్తు నిర్ణయించినప్పుడు [illegible] గ్రామసంఘము [illegible] సిస్తు [illegible] వ్యవసాయ సంబంధ [illegible] కట్టుబాటులు [illegible] మొదలగు పనులు చూచు చుండెను. క్రీ. శ. 1800 సంవత్సరము తిరునల్వేలి జిల్లాలో [illegible] లోపము వచ్చినప్పుడు గ్రామసంఘము [illegible] లోపములను [illegible] గిన పంట నష్టమును రైతులు భూముల [illegible] పంపకము చేసికొన్నట్లు కలెక్టరు రిపోర్టు చేసినారు. [illegible] ఇప్పటి కని పంచాయితీల మూలముననే పరిష్కరింపబడుచున్నవి. అట్టి పరి ష్కారములు లేనియెడల కోర్టులలో నింకను వ్యాజ్యములు హె చ్చును. ప్రస్తుతపు పురపాలకసంఘములవలె పూర్వపు గ్రామసంఘ ములు కూడ వర్తకము [illegible] మొదలయిన [illegible] పన్నులు [illegible]. దేవాలయములు మొదలగు [illegible] వ్యవహారములు కూడ గ్రామసంఘములే చూచుచుండెను. గ్రామసంఘములకు ధర్మప్రతిష్ఠాపకుల [illegible] భూములు నగదు ఇచ్చుటయు అట్టిభూముల ఫలసాయమును నగదుమీఁది వడ్డియు వాని పనులకు ఖర్చుచేయుటయు జరుగుచుండెను. ఇప్పటి పురపాలకసంఘములవలె గ్రామసంఘములు వడ్డి యిచ్చెడి షరతుల పైన ఋణములు తెచ్చి గ్రామవ్యవహారములు చేయుటయు కలదు. స్వల్పదోషములు మాత్రమే గ్రామసంఘములు పరిష్కరించుచుండి నట్లు తెలియుచున్నది. ఒక్కొక్క గ్రామపు కాపుదలనిమిత్తము నియమింపఁ బడిన గ్రామకాపరులు గాక, 'నాడు' అను పేరిట కొన్ని గ్రామ ములు సమూహముగా చేరి, అట్టి యొక్కొక్క నాడనకు ఒక్కొక యధికారి యుండెడివాఁడు. గ్రామములలో దొంగతనము జరగి సొత్తు పోయినప్పుడు సొత్తు గ్రామము దాటి పైగా పోయె నని స్పష్టపడు నెడల అట్టి గ్రామసమూహముల యధికారియును, గ్రామములోనే పోయినప్పుడు గ్రామకాపరియును పోయిన సొత్తు గాని దాని కిమ్మత్తు గాని యచ్చుకొనుటకు బాధ్యత యుండెను. దొంగతనములు జరగి నప్పుడు నాఁటి యధికారి సభలు [illegible] సొత్తును గూర్చి దరియాప్తు చేయుచుండెడి నని తెలియుచున్నది. అట్టి యధికారియే దొంగలను విచారించుచుండె నని కూడ నూహింపఁదగియున్నది. గ్రామసంఘములు [illegible] పన్ను లేకుండ చెల్లింపనట్లును [illegible] లకు [illegible] గ్రామము లుండి వాని రాబడి రాజ్యపు ఖర్చుల క్రింద వినియోగ పడుచుండె ననియు చరిత్రలవల్ల తెలియుచున్నది. అన్ని యంశములను పరిశీలించి చూచినచో గ్రామసంఘములు ప్రత్యేకమైన స్వాతంత్ర్యాధి కారములతో కూడి సంఘీభావముగా వ్యవహరించుకొనుచు గ్రామ హితార్థము జనుల యిష్టముపైని పని చేయుచుండెడి సంస్థలై యుండెను. ఇప్పటి పురపాలక తాలూకా జిల్లా సంఘములకు ఆదర్శ ములుగా నుండుటకొన్న యధికారములు హక్కులు బాధ్యతలు వాని కానాఁడే యుండెను.

V

కాని, ఈస్టిండియా కంపెనీ కాలము మొదలు దేశచరిత్రలు ఇంగ్లీషు కమిటీల రిపోర్టులు గ్రామాభివృద్ధి కొరకై యుద్యోగ ములు దొరతనపు కొలువులలో లేని యాంగ్లేయులు వ్రాసిన రిపో ర్టులు మొదలగు గ్రంథములవలననే కంపెనీ యధికారములోనికి దేశము వచ్చిన పిమ్మట కంపెనీవారి పరిపాలనవిధానమున గ్రామ సంఘములు క్రమక్రమముగ క్షీణించినట్లు కనఁబడుచున్నది. గ్రామస్థులకు సాముదాయకముగా హక్కు గల గ్రామములయందు కంపెనీవారు తామే హక్కుదారుల మని ప్రకటించుట, గ్రామము మొత్తమునకు భూములయం దంతయు హక్కు తమకే యని కంపెనీ వారు తీసికొనుట, రయితువారీని భూములు అమరకము చేసికొనుట, గ్రామోద్యోగస్థుల కియ్యఁబడిన మాన్యములు క్రమక్రమముగా సంఘముల యధికారములోనుండి తప్పించి కంపెనీవారు తమ చేతిలో నుంచుకొనుట, గ్రామోద్యోగస్థులకు నగదు జీతము లేర్పాటు చేయుట, గ్రామములలోని పంటలలో వంతులు తప్పించి అందుకు బదులు కొంత కాలము నగదు ఇప్పించుచు తుదకు దానిని గూడ తప్పించుట, రయి తులను కంపెనీ యుద్యోగస్థులతోనే వ్యవహారములు చేసికొం డని

చెప్పుటకు, గ్రామోద్యోగస్థుల సంఖ్యను కంపెనీవారు తగ్గించుచుండుట్లు తగ్గించుటకు, ఈ మొదలగు పనులవలన గ్రామసంఘములు క్రమముగా క్షీణించినవి. 1859-వ సంవత్సరమున [illegible] పదవి నొందిన గంగాచార్యులు గారు "గ్రామోద్యోగస్థులకు గ్రామస్థుల సంబంధము లేక వారి యొక్క లక్ష్యము లేకపోవుటయు, ప్రభుత్వోద్యోగస్థుల సన్నిధిలో భయము లేకుండ [illegible] కొనుటయు మాత్రము జరుగుచున్నది. తాలూకాధికారులకు చపరాసులవలె నుండెడివారే గాని గౌరవము గలవారెవరును గ్రామోద్యోగమునకు పూనుకొనరు. అందువలన హీనబుద్ధి గలవారే గ్రామాధికారులుగా వచ్చుచున్నారు." అని వ్రాసియున్నారు. గ్రామస్థుల లక్ష్య మవసరము లేక, గ్రామోద్యోగస్థులు గవర్న మెంటు తాలూకాధికారుల [illegible] లోబడుచు వారి కిష్టమయిన పనులు మాత్రమే చేయుచుండిరి, గ్రామసంఘము గ్రామస్థులు తమకు స్వల్పులుగా కనబడవలసివచ్చినందున తాము వారికంటె హెచ్చువారమన్న యభిప్రాయము కలిగి యుండిరి. కంపెనీవారి యవసరములను బట్టి కర్చు తగ్గించుకొనుటకు గ్రామోద్యోగస్థులను తగ్గించుటయే గాక, రెండు మూడు గ్రామములను సమూహముగా చేర్చుటయు అట్టి సమూహమునకు ఒక్కొక్క గ్రామాధికారినే నియమించుటయు కూడ ఆరంభించిరి. అందువలన గ్రామసంఘములు క్షీణించుటయు అన్యగ్రామస్థులు గ్రామోద్యోగములు చేయుటయు ఆరంభించినవి. కరణములను కూడ కంపెనీవారు తమ నౌకరులనుగా చేసికొని వారి భూములను తీసికొని స్వాధీనపఱచుకొన్నారు. తలారి లేక గ్రామకాపరి యనువాండ్రను కూడ తీసివేసి వారి భూములను తీసికొని, ఆ సంబంధమయిన నౌకరుల కుండెడి యధికారముల యధికారమును పూర్తిగాను తీసివేసినారు. అందుకు బదులు జీతము లిచ్చి పోలీసు ఉద్యోగస్థులను నియమించినారు. గ్రామమున్సబులవలెనే రెండు మూడు గ్రామములకు ఒక్కొక్క తలారిని నియమించిరి. అందువలన చిరకాలమునుండి కాపరితనము చేయుచుండిన తలారి కుటుంబస్థులు పనినుండి తొలగింపబడినను తమ పనిని మానక తమ యావశ్యకత లేదన్నవారిని భయపెట్టుచు ప్రత్యేకముగా రుసుములు కూడ పుచ్చుకొనుచుండిరి. ఇప్పటికిని అనేక గ్రామములలో ఇట్టి కాపరి యేర్పాటు లున్నవి. కాని, గ్రామస్థులకు మాత్రము రెండు విధములుగా ద్రవ్యనష్టము వచ్చినది. వారు కంపెనీవారి తలారికిని సొంత తలారికిని కూడ నిచ్చుకొనవలసి వచ్చినది. ఇదే ప్రకారము అగినటువంటి గ్రామాభిమానము గ్రామసహకారము వచ్చెడి ప్రతిఫలము గ్రామసంఘముల యేర్పాట్లు—వీనివల్ల గ్రామాభివృద్ధికొఱకు స్వతంత్రముగా [illegible] పనిచేయుచుండెడి గ్రామ నౌకరులయొక్కయు గ్రామనీటిపారుదలకు పుట్టిన నౌకరులయొక్కయు పనులు దేవాలయపు టేర్పాట్లు ధర్మాగారముల యేర్పాట్లు ఉపాధ్యాయుల కట్టుబాట్లు గ్రామశిల్పుల యేర్పాట్లు మొదలైనవి క్రమముగా క్షీణించినవి. పై యుద్యోగస్థుల పనులను తమకు సదుపాయమయినట్లు మార్చుకొని, రమారమి అందఱి భూములను తీసికొని, అందుకు [illegible] ఉద్యోగస్థులకు [illegible] ప్రభు[illegible] మాత్రమే [illegible] మున్నది, [illegible] 1861-వ సంవత్సరమున [illegible] గారు అభిప్రాయపడిరి గ్రామోద్యోగస్థులను గూర్చి [illegible] ములను [illegible] ప్రకారము వ్రాసెను: "పూర్వము గ్రామపద్ధతులవలన గ్రామసంఘములకు బలమును గ్రామాధికారులకు గౌరవమును కలిగెను, కంపెనీ కాలమునాటి దేశపరిపాలకులు గ్రామస్థులకు స్వాతంత్ర్యము నకు అవకాశములు తగ్గించిరి. అట్టి స్వతంత్రసామర్థ్యము చేసికొని గ్రామస్థు లభివృద్ధి చెందగల గ్రామసంఘములు చెడిపోయియుండియు సహకారులుగా పనిచేయుచున్న గ్రామసంఘములను గ్రామోద్యోగులు [illegible] ఉన్నారు." ఇట్లు [illegible] 1816 [illegible] 1831 [illegible] ను గల పద్ధతులను [illegible] గ్రామ[illegible] బలమును తగ్గించినారు. [illegible] 1860 [illegible] ప్రభుత్వమువారు క్రమక్రమముగా [illegible] గ్రామములపై [illegible] గ్రామోద్యోగస్థులకు [illegible] లిచ్చుచుండెడివారు. మొదట ఏ గ్రామమున [illegible] గ్రామమునకు [illegible] అన్ని గ్రామములకు [illegible] మొత్తము [illegible] నిర్ణయించినారు. చిన్నగ్రామములను పెద్ద గ్రామములతో చేర్చివేసి గ్రామోద్యోగస్థుల [illegible] వెంటనే [illegible] కొన్ని గ్రామముల పేళ్లు కూడ పోయినవి. 1893, 1894, 1895 సంవత్సరములలో [illegible] గవర్నమెంటువారు చేసిన శాసనములవల్ల గ్రామసంఘముల క్షీణదశ పూర్తి యైనది.

vi

ప్రస్తుతము, ప్రతిగ్రామమునకును ప్రత్యేకముగా పద్ధతి ననుసరించి ఘట్టిన పంచాయితీలు లేవు. ప్రజ లిష్టపడియున యెడల పంచాయితీలను కోరుకొని వ్యవహారములు చేసికొనవచ్చునని కొన్ని పద్ధతులు మాత్ర మున్నవి. హిందూదేశపు పంచాయితీ శాసనము రాజధాని పట్టణములతో వర్తించుచున్నది. ప్రత్యేకించి రాష్ట్రములలో స్థానికముగా వర్తించు పంచాయితీ చట్టములు లేవు. కొన్ని చట్టములలో అక్కడక్కడ పంచాయితీల యభిప్రాయములు లెక్కింపదగునని మాత్రము వ్రాయబడియున్నది. సివిలు ప్రొసీజరు కోడ్డులో పంచాయితీ తీర్పులను గురించి కొంతవఱకు శాసింపబడియున్నది. కాని, కోర్టులోని పద్ధతులను బట్టి ప్రతిపంచాయితీ తీర్పును కోర్టునకు వచ్చి స్థిరపఱుపబడవలసి యున్నది. కోర్టునకు వచ్చినయెడల స్థిరపఱుట కాటంకము లనేకము లుంచబడినవి. కోర్టునకు గ్రంథము వచ్చిన వెనుక ప్రతిక్షణమునను శాస్త్రవిఘాతములే కనబడుచుండును. 1816-వ సంవత్సరపు రిగ్యులేషను, 1889-వ సంవత్సరపు [illegible] కోర్టుల

[illegible] లేకయే కొన్ని న్యాయ్యము [illegible] ఉన్నవి. 1889-వ సంవత్సరపు ఆక్ట్ [illegible] అట్టి న్యాయ్యముల సంఖ్య [illegible] న్యాయ్యములు [illegible] గ్రామ [illegible] ప్రజలకు [illegible] గ్రామ మునసబుల [illegible] స్వల్పమైన [illegible] సాధారణముగా నున్నవి. [illegible] గ్రామములలో [illegible] 1889 సంవత్సరపు ఆక్టులో ప్రతిపాదింపబడిన [illegible] కోర్టులకు [illegible] గ్రామ మునసబుల [illegible] 1816-వ సంవత్సరపు 8వ [illegible] గ్రామ మునసబుల [illegible] 1816-వ సంవత్సరపు [illegible] 5 సంవత్సరములలో 738 కేసులును రెండవ 5 సంవత్సరములలో 149 కేసులును [illegible] 1818-వ సంవత్సరములో 35 కేసులు మాత్రమే [illegible] 19 [illegible] 1880లో 10 కేసులు మాత్రము [illegible] అట్టి పద్ధతి యున్న [illegible] 1829 వ సంవత్సరములో [illegible] కాని, ప్రజల [illegible] 1889-వ సం.పు ఆక్టు క్రింద [illegible] కేసులు [illegible] అభివృద్ధిగానే యున్నవి.

సంవత్సరము	కేసుల సంఖ్య
1900	1,167
1907	4,117
1912	9,935

[illegible] జిల్లా కలెక్టరులు [illegible] కనబడుటలేదు. ప్రస్తుతము మద్రాసు కొన్నిటు మెంటువారిగా నున్న గిల్బర్ట్ గారు [illegible] ఇచ్చిన సాక్ష్యమునందు పంచాయతీ కోర్టులు అభివృద్ధి కాకపోవుటకు [illegible] కారణములు వ్రాసియున్నారు. (1) గవర్నమెంటువారి [illegible] ఉద్యోగస్థులు వానియందు శ్రద్ధ చూపకపోవుట, (2) పంచాయతీ కోర్టుల యొక్క న్యాయాధికారము చాల తక్కువగా నుండుట, (3) [illegible] కేసులు పరిష్కారమునకు పంచాయతీ కోర్టులకు పంపవలసియుండుట. అట్టి యనుమతి యున్న యెడల తగవులే యుండవు, ఉన్నను పరిష్కారము [illegible]. 1889-వ సంవత్సరపు ఆక్టు ననుసరించి గ్రామ మునసబుల యొద్ద పరిష్కరింపబడుచున్న వ్యాజ్యెముల సంఖ్య హెచ్చుచున్నది. కాని, అట్టి కోర్టులు జనామోదకరముగా నున్న వని చెప్పుటకు వీలులేదు. అందుకు కారణములు పైని తెలియజేయబడియున్నవి. ఇతర రాష్ట్రములలో [illegible] కొన్నికొన్ని శాసనములు చేయబడి అమలులో నున్నవి. కాని, అవి జనప్రియముగా అమలు జరుగుచున్నట్లు కనబడదు. స్వదేశ రాష్ట్రము లగు గ్వాలియర్ దేవాస్ రాష్ట్రములలో గ్రామ పంచాయితీలు ఆ ప్రభువులవలన స్థాపింపబడి జయప్రదముగా అమలులో నున్నట్లు తెలియుచున్నది.

VII

ప్రజల యార్థిక స్థితిని బాగుచేయు నుద్దేశముతో గతించిన 20 సంవత్సరములనుండియు సహకారపరపతిసంఘోద్యమమును గవర్నమెంటువారు [illegible] ప్రజలకు హెచ్చరించుచున్నారు. ప్రచారకులు కూడ అందుకు తగిన ప్రోత్సాహము చేసి పనిచేయుచున్నారు. అందువలన ఆయుద్యమము క్రమముగాను నిరాటంకముగాను అభివృద్ధి యగుచున్నది. ఆ యుద్యమమువలననే గ్రామములలో [illegible] చిక్కులు [illegible] ప్రజలు తెలిసికొనుచున్నారు. ఈ యుద్యమము ఇంకను అభివృద్ధి యగుచు వ్యాపింపవలసిన ప్రదేశము లున్నవి. అయినను, వ్యాపించినంతవరకు ప్రజలకు సదుపాయము జరుగుటయు దానిని ప్రజలు గ్రహించుటయు కూడ గోచరించుచున్నది. ఆ కారణముననే ప్రజాభివృద్ధిని గ్రామాభివృద్ధిని కోరెడి నాయకులలో కొందరు ఈ గ్రామసహకారసంఘములకే గ్రామపారిశుద్ధ్యము విద్యాభివృద్ధి మొదలగు స్థానిక పరిపాలనా విషయముల నప్పగించిన బాగుండు నని చెప్పుచున్నారు. ఈ సంఘములు విశేష లాభకరములును దేశహితకారకములును అని చెప్పుటకు సందియము లేదు. ఈ సమయమందు క్రమ మయిన పంచాయితీలను నియమించి వానికి గ్రామవ్యవహారములను ప్రకృతి కాలానుసారముగ నప్పజెప్పి, ఆ సంఘములు చేయుచున్న పనులు జరగుచున్న మాదిరిని గవర్నమెంటువారు అభిమానదృష్టితో చూచి సహకారసంఘములవలెనే గ్రామపరిపాలనమును అభివృద్ధి చేయుట మిక్కిలి యవసరము. గ్రామాభివృద్ధిలో కొన్ని భాగములను చూచుటకు నియమింపబడిన తాలూకా బోర్డులకు గ్రామాభివృద్ధిని గావించుటకు

[illegible] లేదు. [illegible] ప్రదేశము [illegible]. [illegible] వస్థిత యగ్రాములకు [illegible] వ్యవహారము [illegible] ములు గ్రామములలో లేవు. యూనియను పంచాయితులు [illegible] ములకొఱకే యేర్పాటు [illegible] గ్రామములలో స్థాపింపఁబడినవి. 17 [illegible] 4 [illegible] విశాఖపట్టణము జిల్లా [illegible] 18 యూనియనులు [illegible] కలవు. ఇంతే గాక, యూనియనులలో పనిచేయుటకు నియమింపఁ బడిన కట్టుబాట్లు విశేషము. గ్రామముల స్థితిని [illegible] తెలియఁజేసి అవశ్యమయిన పనులు [illegible] గ్రామములలో నివసించుచుండు [illegible] మెంబరులు అగుట. [illegible] యార్థికస్థితినిబట్టి చూడఁగా, గ్రామములలో అక్కడ నొక [illegible] ఇక్కడ నొక [illegible] కన్న నెక్కువ పని చేయించుటకు [illegible] కవకాశములు లేవు. ప్రతిగ్రామమును గుఱించియు [illegible] ప్రశంస చేయుటకు అవకాశము లేదు. గ్రామములకు ప్రస్తుతము [illegible] వృద్ధి [illegible], పరిశుభ్రతకు తగిన [illegible] లేవు, నీటి [illegible] దిలలో చిక్కులు కలుగుచున్నవి. గ్రామములలోని [illegible] చిక్కులను పరిష్కరించుటకై [illegible] పంచాయితులను నియమించుటకు [illegible]. [illegible] ఒక జిల్లాను [illegible] ప్రవేశపెట్టిరి. అది [illegible] నున్నది. అడవి ప్రదేశముల [illegible] నున్న గ్రామములకు అడవులను గుఱించిన శాసనపు [illegible] అన్యాయముగా కలుగు చిక్కులను [illegible] నియమించి, [illegible] గ్రామములకు అడవి పంచాయితుల [illegible]. అవి [illegible] నున్నవని [illegible]. కాని, గ్రామములలోని [illegible] లలో కొన్నిటియందు [illegible] ప్రత్యేకప్రత్యేక ప్రయత్నములు ప్రత్యేకప్రత్యేకాధికారుల చేతిక్రింద గ్రామస్థుల [illegible] లేకుండ గ్రామస్థుల పూచీ లేకుండ [illegible] చేసినను లాభము [illegible]. కనుక గ్రామసంఘముల నేర్పాటుచేసి గ్రామవ్యవహారము [illegible] యందును వాని కధికార మిచ్చి [illegible] యభిమానదృష్టితో పనిచేయవలసియున్నది.

VIII

డీసెంట్రలైజేషను కమీషనువారు గ్రామముల స్థితిని [illegible] చేసి, మునుపు గ్రామసంఘము లుండుటను కనిపెట్టి బ్రిటిషు గవర్నమెంటువారివల్లనే యట్టి గ్రామసంఘములు క్షీణించినవని యభిప్రాయపడిరి; స్థానికపరిపాలనలో గ్రామపంచాయితీలు ముఖ్యాంగము లని [illegible] బించి, గవర్నమెంటువారి యుద్యోగస్థులు [illegible] ముతో తెలియఁజేసిన యాతంకముల నన్నిటిని [illegible] గ్రామసంఘముల నభివృద్ధి చేయుటకు తగిన ప్రయత్నములు చేయవలసియున్న దని సిఫారసు చేసినారు. ప్రజలకు పరిపాలనయం దభిరుచి కలుగఁ జేసి ప్రజలచే పరిపాలన చేయించెడి యాశతో [illegible] గ్రామపంచాయితీలను స్థాపించి యభివృద్ధి చేయుట ముఖ్య మని తెలియఁజేసిరి.

[illegible] కలవని [illegible] సంఘము, [illegible] గ్రామస్థుల [illegible] గ్రామసంఘముల [illegible] ప్రయత్నములు [illegible] గ్రామసంఘముల నభివృద్ధి [illegible] ప్రజలను ప్రవేశ పెట్టుటకు గ్రామపంచాయితీలు [illegible] గ్రామపంచాయితీలు [illegible] గ్రామస్థులు [illegible] ప్రజాసామాన్య [illegible] గ్రామపంచాయితీలు [illegible] గ్రామములలో [illegible] గ్రామపంచాయితీలు సభ్యులు స్వాతంత్ర్యముగా పనిచేయుట [illegible] పనిచేయ గ్రామస్వపరిపాలన [illegible] గ్రామపంచాయితీ [illegible] ప్రజాసామాన్య [illegible] ప్రత్యేకోద్యోగస్థుల [illegible] గ్రామపంచాయితీల [illegible] స్థాపింపఁబడి [illegible] ప్రజ [illegible] గ్రామసంచాయితీల [illegible] ప్రభుత్వముల [illegible] స్త్రీయ ప్రభుత్వ ములే యవశ్య [illegible] చేయవచ్చు నని 1915-వ సంవత్సరము మే నెల 4-వ తేది గల తీర్మానమును ఇండియా దొరతనము వారు ప్రచురించినారు. అన్ని [illegible] స్త్రీయ ప్రభుత్వములవారును [illegible]

[illegible] చేయుచున్నా రని [illegible] పై [illegible] గ్రామములలో అక్కడక్కడ గ్రామస్థులలోని ప్రజ క్షేమపరులౌ [illegible] గ్రామపంచాయితీ [illegible] గ్రామ [illegible] స్వలాభాపేక్షకులను మాత్ర [illegible] యుండ [illegible] ప్రోత్సాహము [illegible] గ్రామపంచాయితీ లను [illegible] ప్రభుత్వము అంగీకరించి [illegible] పనిచేయించు [illegible] సత్యమున [illegible] ఒట్టి [illegible] నెల [illegible] ఈ యభిప్రాయములు [illegible] పట్టుదలతో దొరతనము వారు 1915-వ సంవత్సరము అక్టోబరు నెలలో, గ్రామములం దిచ్చ [illegible] సంఖ్య [illegible] గ్రామము [illegible] పంచాయితీలను, [illegible] అన్నట్లు [illegible] పంచాయితీ లను [illegible] పంచాయితీలను [illegible] యొక్క [illegible] ప్రచురించినారు. [illegible] అభిప్రాయము [illegible] పంచాయితీలను స్థాపించి వానికి [illegible] ప్రజలకు గ్రామ [illegible] వార్తాపత్రికలలోను శాసనసభలలోను ప్రజా నాయకులు [illegible] గ్రామ పంచాయితీలను నియమించు [illegible] యుద్యోగులకు [illegible] గురించి ప్రజల యిష్టానిష్టములను [illegible] తెలియక [illegible] యుద్యోగీయ [illegible] అనుద్యోగీయ శాసనసభ్యులు తెచ్చిన తీర్మానము మదరాసు శాసనసభలోని యుద్యోగీయసభ్యు లంగీకరింపక పోయిరి. [illegible] అధికారులు సర్వజ్ఞు లనియు, వారు [illegible] సరిగా నడిపింపలే రనియు, గ్రామ [illegible] గ్రామ సంఘ ముల [illegible] ఈ మొదలగు యభిప్రాయములు [illegible] ప్రభుత్వ ములవారే గాక, [illegible] స్వభావముతో [illegible] ప్రాయములు [illegible] జీవను [illegible] వ్రాసియున్నారు. [illegible] అభిప్రాయములను గవర్నమెంటు [illegible] మొదటినుండి [illegible] వానిని వదలక, ప్రజల యభిప్రాయములు [illegible] స్వతంత్రాభిప్రాయములు ప్రజల సంఘక్షేమములు కనిపెట్టగనన్నాళ్లను గ్రామాభివృద్ధి యెంత మాత్రమును కలుగదు. ఇప్పటివలెనే [illegible] బాధ్యతలు గాని హక్కులు గాని తమ వ్యవహారములను తాము పరిష్కరించుకొను జ్ఞానము గాని లేక యనేకవిధమైన [illegible] ఫలములనే హెచ్చుగా చూచుకొనుచు, వానివల్ల నొకరి పన్ను యొకరు సహింపలేని స్థితిలో గ్రామస్థులు నిరంతర ముండవలసివచ్చును. వ్యాజ్యెములవల్ల ఇతరుల ఖర్చుపైని పట్టణములకు వెళ్లి పట్టణములలోని యాడంబరములు గ్యూతములు మొదలైన సంగతులను సులభముగా కనిపెట్టి వానినే ఘనముగా నెంచి అట్టి వ్యాజ్యెములనే జీవనాధారము చేసికొని వీ లయినంత వఱకు వ్యాజ్యెములు తెగనీయకుండ చూచుచు గ్రామస్థు లనేకులు చెడిపోవుచున్నారు.

IX

దొరతనమువారు గ్రామపంచాయితీలను గుఱించి పట్టుదలతో పనిచేయక యక్కడక్కడ స్వల్పముగా మాత్రము పనిచేయుచున్నారు. కాని, కొలదికాలములో గ్రామపంచాయితీలను గుఱించి తామే యొక బిల్లును తయారుచేయుదు మని మద్రాసు దొరతనమువారు తెలియఁజేసినారు. ఆ బిల్లయినను గ్రామవ్యవహారముల నన్నిటిని గ్రామపంచాయితీలు చేసికొనునట్లు నియమించు నని యందిమె యాశ. కాని, యీనడుమ గ్రామపంచాయితీలను గుఱించి మా. టి. రంగాచారి గారు మిక్కిలి యాలోచనలో నొక బిల్లును తయారుచేసి చెన్నపురి దొరతనమువారి శాసనసభలో ప్రవేశపెట్టుటకు పంపఁగా దొరతనమువారు ఏ కారణముచేతనో గాని ప్రవేశపెట్టుటకే యంగీకరించినారు కారు. దీనికల్ల గవర్నమెంటువారు గ్రామపంచాయితీలను గుఱించి యుదారస్వభావులుగా నున్నా రని యెంచుట కవకాశము లేకున్నది. బిల్లును ప్రవేశపెట్టుట కంగీకరింపక పోవుటకు దొరతనము వారి కధికారము లే దనియే పత్రికాముఖముగ [illegible] జరిగినది. అది యెట్లున్నను, రంగాచారి గారి బిల్లును చదివి చూచినచో, వారు పంచాయితీలను గుఱించి మొదటినుండియు శ్రమపడి చరిత్రలు చూచి ప్రాంతీ శాసనములయందలి పెక్కు ప్రమాదములను చదివి యిప్పటి స్థితిగతులను బట్టి బిల్లు తయారుచేసి రని తెలియును. ఆ బిల్లును అందుకుపోద్ఘాతముగా మద్రాసు పార్లమెంటు సభలో ఆయన చెప్పిన యుపన్యాసమును అడయారు దివ్యజ్ఞానప్రకటనసంఘమువారివద్ద దొరకును. రంగాచారి గారి బిల్లులో, గ్రామ మొక్క స్వతంత్రపరిపాలనకు అవసరమయిన అన్ని బాపతుల యధికారములును గ్రామపంచాయితీల కిచ్చుటకే యేర్పాటుచేయఁబడినది. పంచాయితీల సభ్యులును అగ్రాసనాధిపతులును ఎన్నుకొనఁబడవలసినది. గ్రామమునకుఁబు ప్రజల యెన్నికపైని తప్ప అధ్యక్షుఁడుగా నుండుటకు వీలు లేదు. తన యుద్యోగమునుబట్టి గ్రామమునకుఁబు పంచాయితీలో సభ్యుఁడుగా మాత్ర ముండవచ్చును. గ్రామములో నెవరును తమ పంచాయితీలలో సభ్యులుగా ప్రజ లెన్నుకొన్న వెనుక తాము పంచాయితీలో నుండ మని యనుటకు వీలు లేదు. తగిన కారణములపైనే సభ్యత్వము తప్పును గాని కారణము లేకుండ నెవరైనను తమ రా మని యక్కడ లే దనునెడల 25 రూపాయిలు జరిమానా యిచ్చుకోవలసియున్నది. ఒక పర్యాయము సభ్యత్వము వచ్చిన వెనుక 3 సంవత్సరము లుండి తిరిగి వెంటనే 3 సంవత్సరములవఱకు నుండ నక్కఱలేదు. పంచాయితీలు గ్రామపంచాయితీ లనియు జిల్లా పంచాయితీ లనియు విభజన చేయఁబడినవి.

గ్రామపంచాయితీలకు అన్ని బావులకు పనులు చెప్పుచెప్పే పని సర్దయింపఁబడినది. సాధారణముగా లోకల్ బోర్డు ఆక్టు క్రింద తాలూకా బోర్డులు యూనియనులు చూచుచున్న పనులు గాక, (1) చిల్లర పంటకాలువలను గ్రామములలోని పంటనీటి యాధారములను బాగుచేసి సరియైన స్థితిలో నుంచి యావశ్యకమయిన మరమ్మతులు చేయించుట (2) గ్రామసరిహద్దులలో నున్న చిల్లర అడవులను కాపాడి పశువుల మేత కొరకు జాగ్రత్త చేయుచుండుట (3) ఆ యడవి ప్రదేశముల పై అధికారము చెలాయించుట (4) సంతలు పేటలు వగైరాలు సరిగా నడపించుట (5) పండుగ దినములలో గ్రామమున సౌకర్యములకు ఏర్పాట్లు గ్రామస్థులచేత స్వయముగా చేయించుట అందుకొరకు పై యధికారులు నియమించెడి సైకములు సరిగా వినియోగించు చేయుట (6) వ్యవసాయదారులకు వ్యవసాయమునిమిత్తము ఋణము లిప్పించుట (7) గ్రామపోలీసును గ్రామములోని చిల్లర నౌకరులును సరిగా నడచునట్లు కనిపెట్టి వారిచేత యుక్తమయిన పని చేయించుట (8) గ్రామ నివేశనస్థలములు కళ్లములు మొదలగు గ్రామ ఉమ్మడి సొత్తులను జాగ్రత్తపఱచి యన్యాక్రాంతము కాకుండ చూచుట (9) గ్రామ ధర్మాదాయపు యేర్పాట్లను సరిగా నడపించుట. (10) గ్రామము లోని రయితుల కష్టనష్టములు కనిపెట్టి వాని నివారణముకొరకు కావలసిన విస్తులలోను పన్నులలోను అవసరమయిన తగ్గింపు చేయుటకు రెవిన్యూ యధికారులకు సిఫారసు చేయుట — మొదలగు ప్రజల పరిశుభ్రత క్షేమము సౌఖ్యము సౌకర్యములకు అవసరమగు యన్ని పనులను చేయించుటకై గ్రామపంచాయితీల కధికారము యివ్వ నట్లు నిర్ణయింపఁబడినది. గ్రామపంచాయితీలను నిలుపుచేయుట రద్దు చేయుట మొదలగు నధికారములు డిస్ట్రిక్టు మున్సిపు సబ్ జడ్జి గార్లకియ్యఁబడినవి. రెవిన్యూ డివిజనల్ ఆఫీసరుకు అవసరమయిన యెడల కాగితము తీసి చేయుటకు వలెను గాని, అవసరముగ్గా గ్రామ పంచాయితీల పనుల కడ్డము లుగునట్లు చేయుటకు వీలు లేకుండ నియమింపఁబడినది. రెవిన్యూ డివిజనల్ ఆఫీసరు చిక్కుకలిగిన యెడల పెద్ద యధికారులవలె గ్రామ పంచాయితీల పనిపాట్లు పరిశీలించవలను గాని, తన రిపోర్టును డిస్ట్రిక్టు బోర్డువారికి పంపవలెను. అంగుపైని అవసరమగు యెడల డిస్ట్రిక్టు బోర్డువారే చర్య చేయుదురు. గ్రామపంచాయితీలకు సొలు క్రిమినలు రెవిన్యూ ఫారెస్టు పోలీసు అధికారములు గ్రామాకృత్యము లను బట్టి యిచ్చుటకు నిర్ణయింపఁబడినది. సివిలు వ్యవహారములలో ప్రస్తుతపు 1889-వ సంవత్సరపు ఆక్టునకు ఆక్షేపణగా చెప్ప సంశయ లను సవరణచేసి అధికారము పంచాయితీలకు మార్పఁబడినది. ముఖ్యముగా గ్రామపంచాయితీలు విచారణ చేయఁదగిన వ్యాజ్యములు మున్సబుకోర్టులలో దాఖలు చేయఁగూడదని చేయఁబడిన నిర్ణయము గమనింపఁదగియున్నది. గ్రామపంచాయితీల సివిలు వ్యవహారములపై డిస్ట్రిక్టు మున్సబులకు సబ్ జడ్జీలకు అధికార మియ్యఁబడినది. సాధారణముగా 100 రూపాయిలవఱకున్ను ఉభయకక్షుల యనుమతిపై నెంతవఱకయినను, పంచాయితీలకు విచారణాధికార మియ్యఁబడినది. వ్యాజ్యెములకు రూపాయి 1-కి 6 దమ్మిడీలచొప్పున కోర్టు ఫీజు క్రూడ

[illegible] ప్రముఖులు [illegible] అర్థము [illegible] 20 [illegible] 12 [illegible] 10 [illegible] పంచాయితీ [illegible] బోర్డులలో [illegible] జిల్లా [illegible] గ్రామములు, [illegible] అడవి ప్రదేశములు [illegible] కొత్తగా [illegible] గ్రామ [illegible] జిల్లాలో [illegible] కోర్టులు [illegible] జిల్లాను [illegible] పంచాయితీల [illegible] ప్రజ [illegible] ప్రయోజనముల [illegible] మీ లయి [illegible] గ్రామపంచాయితీలను [illegible] సూత్రములు [illegible].

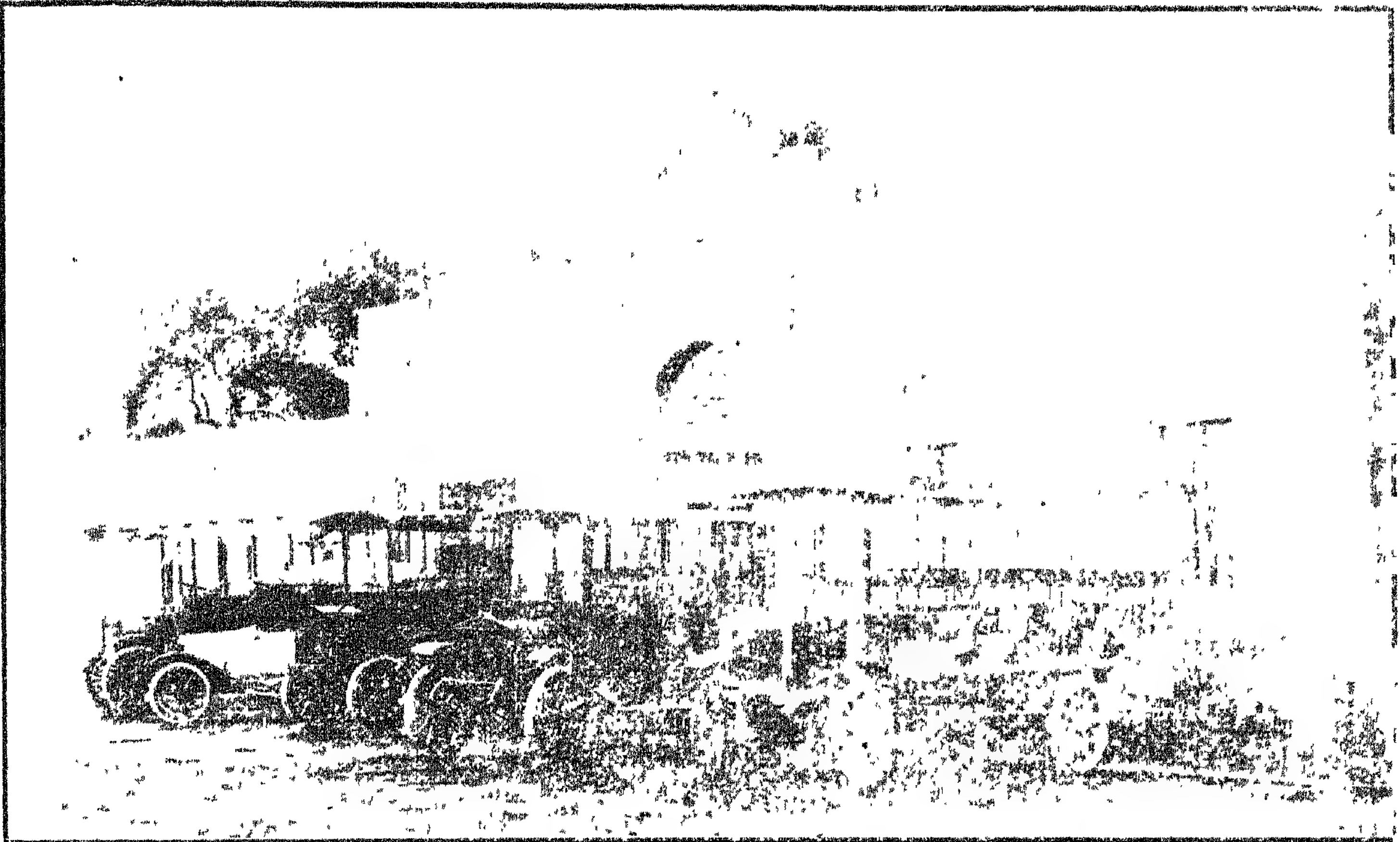
౩

ప్రస్తుతము [illegible] దేశములో [illegible] హిందూ దేశమును [illegible] ప్రతినిధులు [illegible] సామ్రాజ్య స్థిరత్వము [illegible] బోధ పడుచున్నది. స్వపరిపాలనాధికారము [illegible] కృషి చేయు సాధనముల [illegible] తెగలవారును [illegible] భేదములను [illegible] ఏకదీక్షగా పనిచేయ నిశ్చయించినారు. దేశములోని యన్ని భేదములు సంహరించినట్లు నాయకు లందఱును గంభీరముగా పలుకుచున్నారు. గతించిన డిసెంబరు నెలలో లక్నో నగరమున జరిగిన దేశీయమహాసభ యధ్యక్షులగు మా. అంబికాచరణ మజుందారు గారును [illegible]

[illegible] స్వపరిపాలన [illegible] యేగాక, [illegible] స్వపరి [illegible] అందరు [illegible] లందులు [illegible] క్రింద [illegible] 10 సంవత్సరముల [illegible] [illegible] 7,8 సంవత్స [illegible] ముఖ్యముగ [illegible] స్థలముల [illegible] నాయకుల [illegible] సాపస్యసించి, [illegible] లేకుండ స్వపరిపాలనము [illegible] దేశమునకు [illegible] తీర్మానము చేసిరి. దేశమం [illegible] స్వపరిపాలన [illegible] స్వపరిపాలనకు [illegible] గ్రామపరి [illegible] సరిగా [illegible] నాయకు లందిరికిని [illegible] ప్రస్తుత [illegible] దొర [illegible] ముఖ్యమయి [illegible] కనుక [illegible] దొరతనమువారు [illegible] గ్రామ [illegible] పట్టు [illegible] [illegible] ప్రయ [illegible] ప్రస్తుత [illegible] [illegible] స్వరాజ్యసమితి [illegible] గ్రామములలో [illegible] [illegible] స్వరాజ్యసమితులు [illegible] [illegible] నెలకొల్ప [illegible] పట్టణములలో [illegible] సభ్యులు [illegible] గ్రామ [illegible] స్వపరిపాల [illegible] ఈ క్రింది పనులు [illegible] (1) [illegible] (2) [illegible] న్యాయములు [illegible] (3) గ్రామములలో [illegible] విద్యాభివృద్ధి [illegible] మార్గముల [illegible] గ్రామములలో [illegible] [illegible] విద్యాభివృద్ధి [illegible] మార్గములు [illegible] వానికి [illegible] (4) గ్రామములలో [illegible] వారి [illegible] రాత్రిపాఠశాలలను [illegible] విద్యాభ్యాసము [illegible] ప్రత్యేక పాఠశాలలు స్థాపించి [illegible] లేక [illegible] నెలకొల్పఁబడియున్న గ్రామ పాఠశాలలలో రాత్రివేళలను విద్యాభ్యాసమునకు గ్రామస్థుల ధన సహాయమునో బోర్డువారి యనుమతితోనైన జరగు నేర్పాట్లు చేయుట.

(5) గ్రామములలో నపరిశుద్ధముగా నుండు స్థలములను బాగుచేయుట. (6) గ్రామతటాకములలో నపరిశుద్ధములైన పనులు చేయకుండఁ జూచి గ్రామారోగ్యవిషయమున తాము చెప్పినట్లు వినని వారిని దోషస్థులుగా నెంచి పై యధికారులకు రిపోర్టుచేసి శిక్ష వేయించుట. (7) గ్రామములలో ధర్మపు నేర్పాట్లు చేయుట. (8) అధికారులు గ్రామమునకు వచ్చినప్పుడు గ్రామస్థితిగతులను సరిగా వారికి తెలియఁబఱచి తాము చేయుచున్న పనులను వారికి కనఁబఱచి గ్రామాభివృద్ధికొఱకు కావలసిన పనులు చెయించుటకు వారిచే దొరతనమువారికి వ్రాయించుట. ఈ మొదలయిన పనులు గ్రామసంఘములు సరిగా చేయుచున్న [illegible] పట్టణములలో నున్న స్వరాజ్య సమితిసభ్యులలో ఒక్కొక్క రొక్కొక్క నెల గ్రామములకు వెళ్లి తనిఖీ చేయుచుండవలెను. ఈ యేర్పాట్లు చేయుటకు ప్రజలు [illegible] తామే ప్రకారము సంఘములుగా కూడవలెనో అని బెసెంటమ్మగారు స్వపరిపాలనమును గురించి వ్రాసిన చిన్న పుస్తకములో తెలియఁజేసియున్నారు. జిల్లా సమితికి లోఁబడి తాలూకా సమితు లేర్పాటు చేయవలెను. ఇట్లు చేసినయెడల క్రమక్రమముగా గ్రామాభివృద్ధి జరగును. గ్రామాభివృద్ధి కొంతవఱకు జరగుచుండుటను కనిపెట్టినతోడనే దొరతనమువారు ఈ సంఘముల నంగీకరించి యిప్పుడు తా మంగీకరింపని రంగాచారిగారి బిల్లుకంటె [illegible] బిల్లును తామే ప్రవేశపెట్టి తామే పూనికతో పని చేయుదురు. కనుక ప్రజలు [illegible] తాము చేయఁదగిన పని యెక్కువదైయు ముఖ్యమయి యున్నది. దేశనాయకులు స్వపరిపాలనము విషయమై చేయవలసిన పని పట్టణములలోకంటె పల్లెలలో నధికముగా నున్నది. [illegible] పట్టణములయందు పురపాలకసంఘము లనియు చిన్న పట్టణములందు యూనియను లనియు [illegible] స్వపరిపాలనసంఘము లను పేరు వహించి [illegible] లున్నవి. వానికి [illegible] మున్నంతవఱకు [illegible] పనిచేయఁ గలఁగి [illegible], అవి యిప్పటికంటె నభివృద్ధి నందియుండును. వాని నభివృద్ధి [illegible] నాయకులు [illegible] గ్రామములయందు మాత్రము పూర్వ [illegible] గ్రామములలోని వ్యవహారము లన్నియు [illegible] సంఘము చేతిక్రింద నుండినవి. [illegible] స్వవహార శాఖ క్రిందికి తీసికొనఁబడి గ్రామము లన్నియు [illegible] చేయఁబడిన ముక్కలకలె నున్నవి. కనుక మన నాయకులు గ్రామాభివృద్ధిని గురించి చేసెడి ప్రయత్నము లే నిజముగా స్వపరిపాలనయందలి ప్రథమపాదము లని యోచింపవలసియున్నది. మూర్లీ ప్రభువు మొదలగు పేరు పొందిన రాజనీతిజ్ఞులు మన దేశమున స్వపరిపాలనాప్రయత్నములందు క్రిందినుండి మీఁదికి పనిచేయవలసి యున్న దనియు, ఇదివఱకు చేయఁబడుచున్న పను లన్నియు పొరబడి మీఁదినుండి ప్రారంభింపఁబడుచే కొనసాఁగలే దనియు తెలియఁజేసి యున్నారు. కనుక గ్రామముల నభివృద్ధి చేసి గ్రామసంఘములను నెలకొల్పి వానిచేత పనిచేయించి వానిని పరిపాలనలోని ప్రథమస్థానములుగా మార్చినప్పుడే హిందూదేశస్వపరిపాలనము జయప్రదముగా ప్రారంభింపఁబడును.

WICHITA MOTOR BUS

[illegible] దేశములో నుపయోగింపబడుచున్న మోటారు బస్సులు (Motor Buses) అనేకములున్నవి. [illegible] [illegible] పనిచేయక అనుపయోగించుచున్నారు బహు చిక్కులు పడుచున్నారు. మేము ప్రస్తుతము విచిటా (Wichita) అను పేరుగల మోటారు బస్సులు దిగుమతిచేసి విక్రయించుచున్నాము. ఈ బస్సులు అతి ప్రయాణములో [illegible] జిల్లాలలోను, పట్టణములలోను పల్లెలలోను ప్రసిద్ధిగాంచియున్నవి. [illegible] బస్సులు [illegible] పని చేయుటయేగాక, ఉన్నతమైన కొండప్రదేశము అనగా కొడైకెనాల్ (Kodaikanal) కొండపైకి [illegible] ఏవిధమైన ఆటంకములు లేక సుఖప్రయాణముగా పనిచేయుచున్నవి. ప్రస్తుతము ఈ బస్సులు ఉపయోగించుచున్న

Nellore Motor Service Company Ltd. Nellore.

Sree Ramachandra Motor Service, Kavali.

Kodaikanal Transport Agency, Kodaikanal.

English Motor Transit & Co., Cocanada.

Cocanada Motor Service Agency, Biccavolu.

వీరికి వ్రాసి కనుగొన్న యెడల, విచిటా బస్సు ఎట్టి ఆశ్చర్యకరమైన పనిచేయుచున్నదో [illegible] (Petrol Consumption) [illegible] బండ్లకంటె, చాల తక్కువ. మన్నికలోను [illegible] మేము చెప్పవలసిన అవసరము లేదు. [illegible] సుకు వ్రాసినయెడల యావత్తు సంబాధములు [illegible]

ENGLISH CYCLE & MOTOR IMPORTING Company

2/24 Patters Road (Next to Mount Road)

MADRAS.

If you only know your future ?

You can direct all your efforts along right lines and attain your ambition.

You can laugh at your present difficulties and execute the boldest plans of your active brain and thereby gain your goal.

You can be cautious in certain events and free yourself from worry and anxiety and make your life hopeful and pleasant.

You can, in short, take the direct road to success, wealth and fame.

Every man has latent powers in him which, if properly directed, would lead the way to wealth and happiness.

But, how to know it ?

Consult: our gifted clairvoyant about your future. No Horoscope is required. You can consult in person or by post regarding your profession, business, health, friends, enemies, journeys, marriages, court matters, speculations and questions of any kind.

Particulars required when consulting by Post.

Name in full —questions in detail

Present age —

Colour of hair and eyes.---

The exact time of writing the letter —

Terms:-Every question Re. one only

(1). Yearly reading, (2). General reading, (3). Complete life reading (4) Birth time, date and year——special charges on application to :—

American Mystic Studio,
14, Peria Naiyakaran Street,
Sowcarpet, MADRAS

88
64

నీ భవిష్యత్తుమాత్రము తెలిసికొంటివా ?

సరియైనమార్గముల వెంట నీశక్తినంతను నడపి నీ కార్యసిద్ధిని బొందుదువు.

ఇప్పటి నీ చిక్కులను గాలికి నవ్వవచ్చును. మిక్కుటముగల నీబుద్ధిచే పన్నగా నిర్వ్యూహముల ప్రకారము కార్యమును సాధింతువు.

కొన్ని విషయములలో నీవు జాగ్రత్తపడవచ్చును. మనోవ్యాకులత గండాగోళములను తొలగించుకొనగలవు.

నేరుగా ఐశ్వర్యము, అదృష్టము, కీర్తి నిచ్చెడు మార్గముల నెరుగుదువు.

ప్రతిమానవునకు స్వాభావికమైన శక్తులు కొన్ని గలవు. వాటిని క్రమమార్గమునకు నీవు త్రిప్పినచో అదృష్టము ఆరోగ్యములు ముంగిట పడియుండును.

అది యెట్లు తెలియును?

మా ప్రఖ్యాత సూక్ష్మదృష్టిజ్ఞాని నీ భవిష్యత్తును చెప్పగలడు. జాతకము అవసరములేదు. నీవు స్వయముగాని, వ్యాపారము, ఆరోగ్యము, స్నేహితులు, శత్రువులు, ప్రయాణము, వివాహము, కోర్టువ్యవహారములు, సాహసకృత్యములు, ఇది యేవిధమైన ప్రశ్నను గురించి తెలిసికొనదలచిన స్వయముగా గాని యుత్తరప్రత్యుత్తరముల ద్వారా గాని నీవు సంప్రదింపవచ్చును.

పోస్టుద్వారా సంప్రదించువారు ఉత్తరములలో నుంచవలసిన విశేషములు.

పూర్తియైన పేరు, ప్రస్తుత వయస్సు, కన్ను వెండ్రుకల యొక్క రంగు. ఉత్తరము వ్రాయునప్పటి సరియైన కాలము.

ఫీజులు. ప్రశ్న 1-కి రు 1—0—0:—

1. సంవత్సర ఫలము 2. సాధారణఫలము 3. సకలఫలము; 4. జన్మకాలము, తేది, సంవత్సరము వీటిని వ్రాయుటకు ప్రత్యేకచార్జీలు దరఖాస్తుపైని తెలుపబడును.

అమెరికాదేశపు మిస్టిక్ స్టూడియో.

14, పెరియనాయకరన్ వీధి, సౌకారుపేట

మద్రాసు.

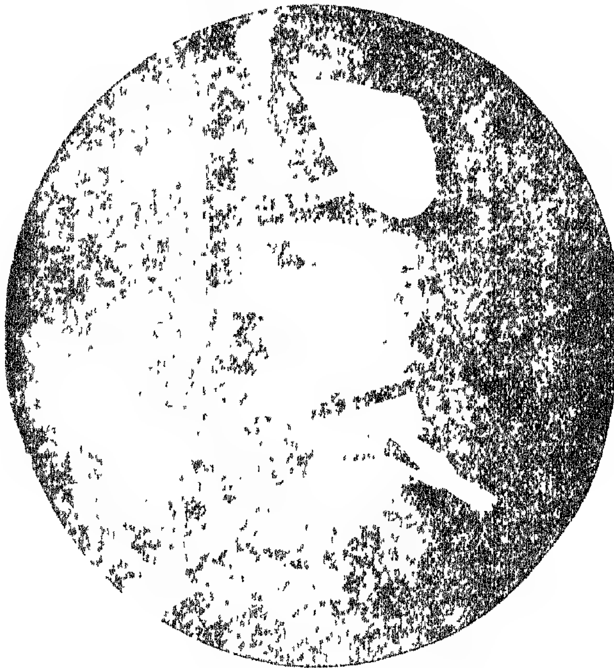
ITALIAN WOMEN CARRYING WAR MATERIAL UP THE [illegible]

RUMANIAN GENERALS

[illegible] సేనాధ్యక్షులు

[illegible]

GENERAL KULKA

GENERAL [illegible]

GENERAL GEORGESCUE

[illegible] జార్జెస్కూ

సామాన్యభాష

అనేకులు విశేషజాగరూకతతో శ్రమకు వెనుదీయకయె దీనిని నిర్వచించిరి గాని, వారి నిర్వచనము చేయు సమయమునందు, ఈ సామాన్యభాషావశ్యకత నింతగా మనసునకుం దగులునట్లు చేసిన ప్రస్తుతాంశములు వారికి పూర్తిగా స్ఫురణయైనట్లు తోంచదు. సామాన్యభాష లేనందున భరతఖండమునకును భారతీయులకును కలిగినట్టియు కలుగనున్నట్టియు నష్టములను తొలఁగించుటకై కదా యెల్లవారికిని సామాన్యభాష యుండవలెననుట! (ధార్మిక సాంఘిక రాజకీయము లైన సర్వ విషయములందును, భారతీయులచే నుపయోగింపఁబడునదియే సామాన్యభాష యని యనేకులచే నిర్వచింపఁబడెను.) సామాన్యభాష లేకపోవుట మన కనిష్టమేమియు కాకుండెనో, అది లేనిలోప మనుకొన నేల? దానిని తొలఁగించుకొనుటకై విశ్వప్రయత్నములు చేయ నేల? ఇట్టి యనిష్టములను భారతీయు లనుభవించియున్నారు, అనుభవించుచున్నారు.

తల యెత్తుకొని యున్నంతవఱకు నెన్ని గాని కష్టములు కొనసాగింపవు కదా! సంఘాభ్యుదయమునకు మూలకారణ మగు నైకమత్యము, సామాన్యభాష లేక కలుగఁజాలదో? నిలువఁజాలదో?—ఈ విచారణవలన నేదైన సామాన్యభాష యుండవలెననునంతవఱకు నిర్ణయ మగును గాని, ఆ భాష యిది యని నిశ్చయించుటకు, ఐకమత్య పదార్థమును మనము పూర్తిగ విచారింపక తీరదు. ఐకమత్య మన నొక్క మనసు కలిగియుండుట. అనఁగా నందఱు నేకాభిప్రాయము గలవారై ధార్మిక సాంఘిక రాజకీయ సంబంధమైన వ్యాపారములయందు కలసి పాటుపడుట. కలియందు సమష్టిలో మాత్రమే శక్తి గల దను లోకోక్తి ప్రకారము సంఘాభ్యుదయ రూపకమైన ఫలము నందుట కిదియె ముఖ్యాధారము. భారతీయుల పూర్వస్థితి ప్రకారము, సాంఘిక రాజకీయ విషయములును ధార్మికములే—అనఁగా మతాంతర్భూతములే. అందువలననే మన ధర్మశాస్త్రములయందు ఆచారకాండ వ్యవహారకాండ ప్రాయశ్చిత్తకాండ యను మూఁడు విభాగములు ఏర్పడినవి. కాని, మహమ్మదీయులును క్రిస్టియనులును పరదేశీయులును ఆంగ్లేయుల విజయము ప్రారంభించి వచ్చినప్పటినుండియు ధార్మిక సాంఘికములు రాజకీయములకంటె భిన్నములుగ నుండుట సంభవించినది. రాజకీయ వ్యాపారములయం దానికి సహాయముచేయుటకై యాంగ్ల భాషయే సామాన్యభాషగ నియమింపఁబడినది; ధార్మిక సాంఘికములయందు గీర్వాణభాష యిప్పటికిని సామాన్యభాషగ నున్నది. అటులనే, గ్రామప్రభుత్వ సంబంధము ప్రతికరణము లెక్కలు వ్రాయుటకు గాని (ఇంగ్లీషు) ముఖ్యప్రాయముగ వ్రాయవలసిన లేవి యెల్లను యున్నవి యెన్నివఱకు లంగరుగా ఆంగ్లభాషయే వినియోగింపఁబడుచున్నది. అన్ని రాజకీయన్యాయసభలయందును నేఁటివఱకు కక్షిదారులకు తీర్పు న్యాయము చేయుచున్న యుభయపక్షములవారును నిర్వాణులై యుండవలసి వారి వ్యవహారము లన్నియు నాంగ్లభాషయందే జరుపఁబడుచున్నవి. ఇట్లే అగ్నిష్టోమాదికములగు కర్మలు మొదలు స్నానసంకల్పములవఱకు అన్నిటను గీర్వాణభాషయే సామాన్యభాషగ నుపయోగింపఁబడుచున్నది. కావున మన కొక్క సామాన్యభాషకై వెనుకఁబోవ రెండు సామాన్యభాషలు ప్రస్తుత మనుభవములో నున్నట్లు మనకు తెలియుచున్నది. ప్రస్తుత మీ రెండును సామాన్యభాషలు కావన నవరి వశమా?

లేక, సామాన్యభాష యనఁగా, ఇంగ్లాండునందు ఇంగ్లీషును ఫ్రాన్సునందు ఫ్రెంచిభాషయును ఇల్లు మొదలు రాజసభలవఱకు చర్చయందును అన్ని విషయములయందును సామాన్యముగా వాడఁబడుచున్నట్లు, గృహములయందును అన్ని మతవిషయములయందును అన్ని రాజ్యాంగ విషయములయందును సామాన్యముగ వాడఁబడఁదగినదిగనే యుండవలెనని యందుమా? అది కోరఁదగినదియే గాని, ఎన్నటికిని నెఱవేర్పఁదగినది గాదు. ఏల యన, (1) భారతీయు లందఱును తమ వనుకొను చున్న ఋగ్వేదాది పురాణాంత మగు సర్వగ్రంథజా

మును. గీర్వాణభాషయందు గలుగుటచేతను (2) రాను రాను ప్రాచీనవిద్వాంసుల భాషావిమర్శనము లన్నియు భాగములు గీర్వాణభాషయందే గలిగి గౌరవము ననుభవించుచుండుటచేతను సంస్కృతేతర భాష నాగరికులచే నెన్నఁబడక శాస్త్రవిషయములయందు సామాన్యభాషగ నంగీకరింపఁ బడదు. ప్రస్తుతము గృహములయందు మాటాడఁబడుచున్న యాంధ్రాదిదేశ భాషలు కొత్తగ మఱచి, అనితర మైన భాషను వాడుట యంత కష్టసాధ్యము. ఇట్లు విచారింపఁగా, ఇవి స్వాతంత్ర్య విషయములే గదా? నేఁడు యాంగ్లభాష సామాన్యభాషగ నంగీకరింపఁబడియే యున్నది. ఈ విచారణయొక్క ఫలితార్థము, అనఁగా ఫ్రాన్సు మొదలగు దేశములలోవలె సమస్తవిషయములయందును సామాన్యముగా నంగీకరింపఁబడునది యొక్క భాషయే యుండవలె ననునది వ్యర్థప్రయాస యనుటయే.

ఇఁక మనము సామాన్యభాష లే దనుకొన నేల? అట్టిదానిని క్రొత్తగ నేర్పఱుపఁ బ్రయత్న మేల? సామాన్యభాష నిమిత్తము వ్యాసములు వ్రాయుచున్న వారి యభిప్రాయప్రకారము సామాన్యభాషచే నెఱవేర్పఁబడవలసిన పనులు ఆంగ్ల ఫ్రెంచి దేశములలో వలె నొక్కభాషచే గాక ఆంగ్లగీర్వాణభాషల రెంటిచేతను నిర్వర్తింపఁబడుచున్నవి. కావున సామాన్యభాషావశ్యకతను గూర్చి వ్యాసకర్త లూహాలను విడిచి నిలువ నాధారము లేనివిగాఁ దలఁపవచ్చును. ఇఁక నాంగ్లగీర్వాణ భాషలకంటె నితర మైన మఱియొక భాషను సామాన్యముగఁ జేయువారి యాలోచనలను గూర్చి మనము విచారింపఁ బని లేదు. పోని యట్లు, ఇదివఱకు మనము చేసిన విచారణవలన రెండు సామాన్యభాషలును గల దేశభాషయును మన కనుభవసిద్ధ మగుచుండఁగా నేదొక సామాన్యభాష గావలె ననుట, క్లేశభాగ్యము కన్న వేఱే మగును? గీర్వాణేతరభాష సమస్తవిషయములయందు సామాన్యభాషగ నంగీకరింపఁబడు ననుటను గుఱించి యిదివఱకు విచారించియే యున్నాము. ఇఁక మనకు సామాన్యభాష గావలసిన దేదియో కావలె నని మనము కోరిన దేదియో నిశ్చయించుటకు పూర్వము మనము విచారింపవలసిన విషయములు మఱికొన్ని యున్నవి. సామాన్యభాషావసరవాదులు తమ యభిలాషానుసారముగ నన్నియుక్తులఁ జెప్పినను, సామాన్యభాషాకృత్యవిచారణచే దానిని నిర్వచింపఁ బ్రయత్నించిరే కాని, అది లేనందున మనకు కలుగు ననిష్టములను స్పష్టముగా నిశ్చయించినవారు గారు. ఇదియే ఈ విషయమునందుఁ గలుగు భిన్నాభిప్రాయముల ప్రకారము:— జర్మని మొదలగు నన్ని దేశములయందును విద్వాంసులకు గౌరవపాత్రమై భారతీయుల కెల్లరకు నైహికాముష్మికసుఖసాధన మైన జ్ఞానమున కాధారమగు గీర్వాణభాష విద్వత్సామాన్యభాషగా నుండక మానదు. ఆంతరరాజ్యాంగతంత్రములయం దైనను భారతీయులకు పూర్ణస్వాతంత్ర్య మబ్బునవఱకు నాంగ్లభాష రాజకీయసామాన్యభాషగ నుండకతీరదు. అందువలననే గీర్వాణభాష రాజభాషగా నేర్పడి, తర్వాత సర్వజనసామాన్యభాష యగు పుణ్యకాలము (అది యెంతదూర మున్నదో యూహింపఁజాలము గాని) వచ్చువఱకును మనకు సామాన్యభాషలు రెండుగనే యుండును. అనఁగా నొకటి విద్వత్సామాన్యభాష, రెండవది రాజపురుషసామాన్యభాష. అంతే కాక, మనకు సర్వసామాన్యభాష లేదు. అనఁగా సర్వజనులచేతను సర్వవిషయములయందును సామాన్యముగ వాడఁబడు భాష లేదు. ఈ లేమియే మనకు సర్వానిష్టహేతువు. ఈ లోపము నెట్లయిన తీర్చుకొనుట యావశ్యకమే గాని, ఏసిలో దేనిని విడుచుట మనకు సాధ్యము? ఇట్లు రెంటిని విడువఁజాలని మనకు సామాన్యభాషను గుఱించి చేయు విచారణ వ్యర్థప్రయాస యనవచ్చును. ఈ విషయమున నిర్విచారముగ కాలము పుచ్చుటయే కర్తవ్యమనవచ్చును. కాని, అట్టి సామాన్యభాష లేనందున మన మనుభవించు కష్టములు తప్పవు గదా. కాఁబట్టి, ఆ కష్టము లెవ్వి? వానిని తొలఁగించుకొనుట కీ రెంటిలో నేదైన నొకటి మనకు తోడ్పడఁగలిగినచో దానికి ప్రస్తుతము సామాన్యభాషాపదవి నిచ్చి మన కష్టముల తొలఁగించుకొనుట యుక్తము. అంతే కాని, ఆఁకలితో మాడుచు అరటియాకులోఁ గాని భుజింప నన్నట్లు మనము కోరు భాష సామాన్యభాష యగువఱకు, సామాన్యభాష లేనందున కలుగుచున్న కష్టము లనుభవింపవలె ననుట యుక్తియుక్తము గాదు.

ఏ కారణముచే నైనను, ఆంగ్లోద్యోగులు మన కాంగ్లభాషను నేర్పుట కంగీకరించుచున్నారు. మన యనుమతితో పనిలేకయే యిది కొంతవఱకు సామాన్యభాషాపదవియం దధికృత మైనది.

మన విషమదశకు కారణము పారతంత్ర్యమే

ఆంతరరాజ్యాంగతంత్రములయందుఁ [illegible] పూర్తిగ పరాధీనవృత్తుల [illegible] చేసి, మన [illegible] యైశ్వర్యమును మన దేశాభ్యుదయమునకై యుపయోగించుకొనలేకున్నాము. మన సంతతికి మన కభీష్టమైన విద్యను మన కనుకూలమగు రీతులను నేర్పలేకున్నాము. మన దేశమును, [illegible] ములను, రక్షించుకొనుటకు స్వాతంత్ర్యము లేకయున్నాము. మన వర్తకమును మన కనుకూలమగునట్లు చేసికొనుట కధికారము లేదు. వేయేల? ఆంగ్లోద్యోగు లెట్లు నిర్ణయింతురో యట్లే ప్రజ లుండుట సంభవించుచున్నది. ఇట్టి యనిష్టములను తొలఁగించుకొని ప్రపంచమునందలి యితర నాగరిక దేశములతో సమానమైన గౌరవము నందుటయే కదా మన యభీష్టము. ఇందునకు ముఖ్యసాధనము స్వారాజ్యసమితులు. వీని వ్యాపారమంతయు నాంగ్లభాషయందు క్రమముగ [illegible] కదా ప్రభువులకు తెలియు ననెడి యాస! ఆంగ్లరాజనీతిరహస్యము లాంగ్లభాషాపాండితి లేక గ్రహింపఁ గలుగునా? దేశభక్తప్రవరు లగు దాదాభాయి నౌరోజీ బాలగంగాధర తిలకు మొదలగువారు ప్రస్తుత మాంగ్లపరిపాలకులు చూపుచున్న క్రొత్త దారుల రహస్యముల నాంగ్లభాషాసాహాయ్యముచేతనే గదా కనుఁగొనఁ గలిగియున్నారు. దేశభాషయందును గీర్వాణభాషయందును విద్వాంసులైనవారు ఎంత మేధావంతులైనను వారికి ఆంగ్లనీ[illegible] నానుపూర్వికముగా గ్రహించుటకుఁ దగిన యవకాశములు లేవు. ఆంగ్లభాషయందు నిపుణులు గానివారు [illegible] శాసననిర్మాణసభలయందుఁ గాని రాజకీయకార్యస్థానములయందుఁ గాని, అధికృతు లగుట కర్హులు కాకున్నారు. వేయేల? ఏయే రాజ్యతంత్రములు ప్రజలచే పూర్ణస్వాతంత్ర్యముతో నిర్వహింపఁబడవలసినవో అట్లు నిర్వహింపఁబడని వగుచో ప్రజాసిద్ధి [illegible] లగునో, అవి యన్నియు నాంగ్లభాషయందే జరుపఁబడుచున్నవి. ఆంగ్లరాజ్యతంత్రజ్ఞులును ఆంగ్లరాజనీతిజ్ఞులును అగు మన దేశభక్తులు దేశక్షేమమునకై తమ జీవితముల నర్పించుచుండ, వారికి మన మెంతమాత్రము తోడ్పడఁజాలకున్నాము. ఇందువలననే ఆంగ్లోద్యోగుల చండశాసనములను మన మెంత ఖండించుచున్నను, వారు తమ శాసనముల [illegible] నిర్బంధ[illegible] బాధలు పెట్టుచున్నారు. [illegible] ఆంగ్లభాషను పూర్తిగ వ్యాపింపఁజేసి[illegible] మన [illegible] నిలువదు; మన దేశభక్తులగు [illegible] వారు [illegible]. ఆంగ్లభాషాపాండిత్య[illegible] కలిగినవారలకు ఆంగ్లనీతిరహస్యములు బాగుగఁ దెలియును. భరతఖండము స్వారాజ్యము [illegible] దనుట కెవ్వరికిని సందేహము లేదు. ఇప్పుడు మనదేశ పరిస్థితి యేమి? ఇక్కడ [illegible] ఉద్యోగులను బంపుచున్న ఇంగ్లాండువారు [illegible] ప్రతినిధు[illegible]. అట్టి [illegible] దృష్టిగోచరము [illegible]. [illegible] వల్లవారి [illegible]. [illegible] సహాయముగా [illegible] వలెను [illegible] ఆంగ్లోద్యోగులు తమ శాసనము [illegible] కొట్టి లోపమును [illegible] సిద్ధాంతము చేయుచు, దేశభక్తులను [illegible] పాలుచేయుచున్నారు. [illegible] కొనుటకుఁగాను [illegible] లకున్నది. ఆంగ్లోద్యోగులు విద్యార్థుల [illegible] నిర్బంధము చేర్పించుచు, ఆంగ్లభాషాజ్ఞానము పూర్తిగ వ్యాపించుటకు ప్రతిబంధకు లగుచున్నారు. వా రిట్లు చేయుటకు కారణము వారి యాంగ్లభాషాభిమానమై యుండును. ఇట్టి కష్టములు తొలఁగించుకొనుటకైనను స్వారాజ్యసంపాదనకైనను మనకు తోడ్పడఁగల సామాన్యభాష యాంగ్లభాషయే. మరియొక సామాన్యభాషకై యోచించుట [illegible] సాధనము గాని యెంతమాత్రము ఫలకారి కానేరదు. కావున నే నిర్బంధమును లేకయే ఆంగ్లభాషను పూర్తిగ వ్యాపింపఁజేసినచో ఆంగ్లనీతిరహస్యములు వెల్లడియగును. దేశభక్తుల కోరికలు [illegible]. ఆంగ్లసామ్రాజ్యమునందు స్వారాజ్యపదవి నందఁ బ్రయత్నింపుఁడు.

రాఁబోవు విశ్వవిద్యాలయములు

బులుసు లక్ష్మణమూర్తి గారు, బి. ఏ.

ఈ శీర్షికను చూచినంతనే నే నేమిదో మహోత్కృష్టమైన విషయమును గూర్చి వ్రాయఁబోవు చున్నానని తలంచి పొరపడకుఁడు. నేను వ్రాయఁబోవు నంశము సాధారణమైనదే యని ఈ వ్యాసము చదివిన వెనుక తెలియఁగలరు. పూర్వము మన నడతలు మన జీవనము మన వ్యవహారము లెట్లుండినప్పటికిని మన మాడువారు విద్యాశూన్యుల గుటయు, పిచ్చి నమ్మకములు గలవార గుటయు పాశ్చాత్యులు మన కొఱకు [illegible] నైరి. దీని సత్యాసత్యములు నేను పరిశీలింపఁ దలంచుకొనలేదు గాని, మనపై ముద్ర వైచిన తర్వాత మా పిచ్చి నమ్మకములను పోఁగొట్టి మనల నుద్ధరించుటకు మనయందుంచి [illegible] ముచే మనకు ప్రసాదింపఁబడిన పాశ్చాత్యవిద్యావిధానమువలన మన [illegible] నిరూపించుటయే ఈ వ్యాసముయొక్క ముఖ్యోద్దేశము. ఈ యంశమును గూర్చి వ్రాయుటకు నేను తగిన సమర్థుఁడ నని గాని, దీని కావలసిన సాధన సామగ్రి యంతయు నాదగ్గఱ నున్నదని గాని నేను వ్రాయుటలేదు. ఇదివఱకు ఐదు విశ్వవిద్యాలయము లుండెను. క్రొత్తగా నొకటి స్థాపింపఁబడినది. మరి యొకటి రెండు దృష్టిపథమున నున్నవి. ఇట్టి తరుణమున ఇదివఱకున్న వాని వలన మనకు కలిగిన లాభనష్టములను గూర్చి కొంచెము ముచ్చటించినయెడల, మహాప్రజ్ఞులగు నాయందలి గౌరవముచే గాకున్నను, విషయముయొక్క ప్రముఖతను బట్టి నేను వ్రాసిన వ్యాసమునందలి సత్యాసత్యములను గ్రహించి దేశనాయకులు మనకు రాఁబోవు విద్యాలయములు ఇప్పటివానికంటె హెచ్చు లాభకరములుగ నుండునట్లు ప్రయత్నించెద రను నమ్మకముతో వ్రాయఁబోవుచున్నాను.

మన పూర్వపు స్థితిగతులను మన ప్రస్తుతస్థితిగతులను పోల్చిచూచిన యెడల నాకు తెలిసినంత వఱకు మన ప్రస్తుతావస్థలు మంచికి మాఱిన ట్లగపడు చున్నవి. ఆంగ్లరాజ్యమునకు మునుపు ప్రజలలో నొక భాగము తప్ప తక్కినవా రందఱు విద్యాశూన్యులై మూఢభక్తిపరాయణులై యుండినప్పటికిని జనులు మతాభిలాష గలవారుగను దైవభీతి గలవారుగను రాజభక్తులుగను ఉండియుండిరి గదా! దైవకృపవల్ల మనకు ఆంగ్లప్రభుత్వము సంభవించినది. పాలకులు మన కనేకలాభము లొనగూర్చిరి. వానిలో ముఖ్యమైనది విద్యాదానము. వారు మనలను విద్యావంతులుగ చేయుటకు దేశమునందు ఐదు విశ్వవిద్యాలయములను స్థాపించిరి; నలుగడలను ఎలిమెంటరీ స్కూలు మొదలు ఉత్తమ విద్యాశాలవఱకును గల రకరకములైన పాఠశాలలను స్థాపించిరి. బియ్యేలు యమ్మేలు బియ్యెల్లు యమ్యల్లు డాక్టర్లు ఇంజనీర్లు మొదలగు విద్యావంతులనేకు లుత్తీర్ణులైరి. దేశమునందు శాస్త్రజ్ఞాన మభివృద్ధి యైనది. దీని కంతకును మనము మన ప్రభుత్వమునారికి కృతజ్ఞులముగా నుండవలసినదియే గదా.

మనకు మన పాలకులు అట్టి విద్యావిధానము నొనగూర్చిరి. ఇంతకన్న శ్రేష్ఠతర మగునది లేదా? ప్రస్తుతవిద్యవలన మనకు కలిగిన లాభము లెవ్వి? నష్టము లేమైన నున్నవా యనునది తరువాత విచారింపవలసిన యంశము. పాశ్చాత్యవిద్యావిధాన మలవడి యేఁబది వత్సరములకు పైఁబడినది. ఇంతకాల మయినప్పటికి దేశీయులలో నిజమైన శాస్త్రజ్ఞులు ప్రతిభాధురంధరులు ఎంతమంది బయలుదేఱిరి? మహానుభావులగు ఒకరిద్దఱి నామములు దక్క మరేవి యైనను మనకు స్ఫురించుచున్నవా? వీరికైనను ప్రభుత్వ విద్యాలయములవలన కలిగిన సాహాయ్య మెంత యనిన, పూజ్య మనియే గదా చెప్పవలసియున్నది. ముప్పదికోట్లకు పైఁబడిన జన సముదాయ మెక్కడ? ముగ్గురు నిజమైన శాస్త్రజ్ఞు లెక్కడ? ఈ లెక్కనుబట్టి చూచిన మనకు కావలసినంత యభివృద్ధి కల్గుటకు ఎన్ని శతాబ్దములు గడవవలసియున్నది?

మరియు ఇప్పటి విద్యావిధానము మనల నందఱిని నౌకరీకి తగిన కూలివాండ్రనుగ మార్చివేయుచున్న

దనవచ్చునా? మనకు వీరు చెప్పు రాసాయనికశాస్త్రము పదార్థవిజ్ఞానశాస్త్రము వేదాంతశాస్త్రము మొదలగున వన్నియు మన యనుదినజీవితమునకు కొంతవఱకు మన కక్కఱకు వచ్చుచున్నవి యనఁ, లేశమాత్రమైనను లేదనియే గదా చెప్పవలసియున్నది. మనకిప్పుడు దాని గుఱించి నెత్తురు కరుచేసికొని పాటుపడుట యేల? పాటుపడినచో పనికివచ్చునదై యుండవలయును, లేనిచో మానవలెను. మనకు నౌకరీ తప్ప గత్యంతరము లేదు గదా; అందుకొఱకు తగిన విద్యాప్రదానమే గదా మన కబ్బుచున్నది. ఎంతకాలము మన మీ యధోగతిలో నుండవలసినది. "చెంప కలము పెట్టుకొని, చేత దస్తరము పట్టుకొని" అని హైందవమాతలు తమ తనయులను దీవించుచుండు దీవనలు నేటికి గదా ఫలించినవి. ఈ యుద్యోగములైనను పుష్కలముగా మనకు లభించుచున్నవా? నాకు తెలిసినంతవఱకు సర్కారులో మనకు విశేషముగా దొరకునవి క్రింది పదునైదు రూపాయల నౌకరీలే గదా. దేశీయులలో ఎంతమందికి ఉన్నతోద్యోగములు లభించినవి? ఉన్నతోద్యోగములకు మనము పనికిరామా? మన కిప్పుడిచ్చు విద్యావిధానము ఉన్నతోద్యోగములకు పనికిరాదా? పనికిరానిచో అట్టి పనికిమాలిన చదువు లియ్యవలెను? ఉన్నతోద్యోగములు చేయుటకు కావలసినంతమంది శ్వేతముఖులను ప్రభుత్వమువారు [illegible] నుండి తెచ్చుకొనుచున్నారు. స్వల్పోద్యోగములకు శ్వేతముఖులు రారు. అవి తప్ప వేఱే మనకు గతి లేదు. అట్టి స్థితిలో వారికి కావలసిన వారినిగ తయారు చేయుటకొఱకు కుదురించు విద్యావిధానము గాక వేఱే మాస్టరు విద్య యెన్నటికైనను వారిత్తురా? ఇయ్యఁదలఁతురా? ఇయ్యఁదలఁచినను ఇంతలో నది సాధ్యమా? సాధ్యమనినను వాగ్దానము లేనప్పుడు నమ్మువా రెవ్వరు? నిజముగా ఆలోచించిన మన విద్యాలయములు సర్కారునకు కావలసిన గుమాస్తాలుగ మనలను తయారుచేయుట కుపయోగపడు చున్నవని చెప్పనగును.

విద్యావిధానమును గుఱించి యిది చాలును. ఇట్టి విద్యవలన కలిగిన లాభము లేవి యనగా, ప్రజలలో నొక స్వల్పభాగమునకు ఏదో యొక మాస్టరు విద్య యబ్బుటయు, అందువలన కొంత మిడిమిడి శాస్త్రజ్ఞానమును దాని పర్యవసానముగ కొంత మెట్ట వేదాంతమును అలవడుటయు. నిజముగా ఇవి లాభములే నైనఁగో, ఇవి తప్ప వేఱే లాభములు లేవియు లే వని [illegible].

ప్రస్తుతము మన [illegible] విద్యావిధానము వలన మన సంఘమునకు [illegible] నష్టము లెట్టివైన నున్నవో [illegible] మొట్టమొదట [illegible]. [illegible] విద్యావిధానము [illegible] బుద్ధి [illegible] సదిగ నున్నను మన శరీరారోగ్యమునకు వేఱుపురుగై యున్నది. [illegible] గదా! మెదడునకు సర్వకాలసర్వావస్థలయందును [illegible] విశ్రాంతము లేదు గదా! [illegible] పరీక్షలను గుఱించి [illegible] విద్యార్థి [illegible] విదితమై [illegible] యున్నది. శారీరక [illegible] విద్యావిధానములో స్థానభ్రష్టమై యున్నది [illegible]? ఎంత [illegible] పరీక్షల భయమునకును వాని [illegible] పర్యవసానమునకును [illegible]? [illegible] శరీరము [illegible] తగ్గి [illegible] లేక అజీర్ణమునకును [illegible]. [illegible]? మన విద్యార్థులకు [illegible] పట్టు [illegible] శక్తి చాలదు గదా! [illegible] నుండియు [illegible] నుండియు ఇండ్లకు [illegible] రెంద ఉన్నారు? మాడుఁడను, అన్యదేశములకు [illegible] విద్య లభిలషించి [illegible] మును శరీరపటుత్వమును పూర్తిగ [illegible] తిరిగివచ్చు విద్యార్థులకును ఇక్కడనే గుంటపువ్వులు పూచుచు [illegible] ఎంత కాంతమ్మా మున్నదో? కలకలలాడుచుండి తేజస్సు మూర్తీభవించినదో యనునట్లుండు ఆ ముఖము లేవి? నిర్జనప్రదేశముల మగు మన మేల? అయ్యా, విద్యావలంబనము చాలించుకొని అమ్మగారి సౌఖ్యముగా కాపురముచేయు కాలము వచ్చునటికి అన్నియు ఉడిగిపోయి, అజీర్ణవ్యాధితోనో అతిమూత్రవ్యాధితోనో బాధపడుచుండును. అకాలమరణముల పాలగుచుండువా రెంద ఉన్నారో ఆలోచించు

ము. విద్యార్థులు తెలిసికొని ధరించుచుండు సూత్రో పవీతములు గాయత్రీజపమును [illegible] తెలిసికొని చేయుచుండగా మనము [illegible] వినినచో, మనహిందూ [illegible] తత్త్వము తెలియవా [illegible]? [illegible] వ్యాఖ్యానముగా [illegible] [illegible] సౌఖ్యము [illegible] కి. వేగు నకు [illegible] హిందువులమే గాని, హిందూమత సంబంధమైన రహస్యములు మన పౌత్రులకు తెలియునా? మన [illegible] మతమునందలి [illegible] కు [illegible] గదా! ఏమీ హిందూ మతము పునః [illegible]? పదునెనిమిదవ పెండ్లకు ముందుగా భారతభూమియందే [illegible] నానాటికి వృద్ధి గాంచు [illegible] దేశము [illegible] నల్దిక్కుల వ్యాపించి అనేకము [illegible] మతముల [illegible] లొంగినదై ఎంత [illegible] శంకరాచార్యులును విశ్వ ప్రయత్నములు చేసి [illegible] సిద్ధాంతీకరించి [illegible] విఫలమనోరథులై [illegible] హిందూ మతము పునః [illegible]? [illegible], [illegible] ? పాశ్చాత్యవిద్యావిధానము హిందూమతములోని తత్త్వ [illegible]? లేదు. [illegible] కాని, మన విద్యావిధానములో మన హిందూ మతమునకు స్థానమే లేదు [illegible] బడి [illegible] మతము [illegible] తెలియుట. కావుననే మతవిషయములో మనకు గొప్ప యనర్థము వాటిల్లినది. ఈ లోపమును [illegible] తీర్చి [illegible] మైన హిందూమతమును పునరుద్ధారణ చేయుదలంచియే అనేకులీతరగపర్యంతము ప్రబలప్రయత్నములు సలిపి హిందూమతమున [illegible] పవిత్రస్థానమై వెలయుచున్న వారణాసియందు శ్రీమద్గంగాభవాని సాన్నిధ్యంబున హిందూవిశ్వవిద్యాలయము నెలకొల్పంబడినది గదా! దాని యుద్దేశములు పూర్తిగా కొనసాగునట్లు భక్తవత్సలుండగు ఆ విశ్వనాథుం డనుగ్రహించుంగాత!

మరియు పాశ్చాత్యవిద్యావిధానముచే మనకు వాటిల్లిన దురవస్థలలో మఱియొకటి యేమనగా, మన దేశమునందున్న గురుశుశ్రూష మొదలంట నశించుట. మన పూర్వులు గురువుల యాశ్రమములకుం జని వారి ననుసరించి సమయోచితముగ వారికి పరిచర్యలు చేసి వారి మనసున కెక్కి వారివలన నుచితముగ విద్య నేర్చి అఖండ పాండిత్యమును సంపాదించుచుండెడివారు. సర్వకాల సర్వావస్థలందును గురువే వారికి తోడు నీడ; గురువే వారికి దైవము. మరి గురువో యన్న, తన శిష్యులకు సర్వవిధముల మార్గదర్శకుండగ నుండి వారిని పెడత్రోవలం బోవనీక సర్వదా సన్మార్గమునం బోవుచుండున ట్లొనర్చుచుండెడివాఁడు. ఇప్పుడో ఈ విధాన మంతయు మాఱినది. అంతయు ద్రవ్యార్జనమునకు మార్గముగా పరిగణింపఁబడినది. మన ప్రస్తుతపాఠశాలలో నియమిత కాలమునందు తప్ప మఱియెప్పుడును గురువు దర్శనమే లేదు. ఇఁక ఆ గంటయందైనను అంతయు కట్టెపెత్తనమే గాని మఱియొకటి లేదు. ఇట్లు వ్రాయుటచే యిప్పటివారిలో సన్మార్గదర్శకు లగు గురువులు లే రని కాదు. అట్టివారు మిగుల స్వల్పము గనుక గురుశిష్య సమ్మేళనము కలలోనైనను లేదు. మిగులమిక్కిలి అధికారులందఱికి విద్యార్థులందు సహజమైన ప్రేమ తక్కువ. ఇట్టి స్థితిలో ఏ విద్యార్థికి గురుభక్తి యలవడును? గురుశిష్యులకుండవలసిన ప్రేమానుబంధము ఇక్కాలమున మందునకైన లేదు. ఈనడుమ కొందఱు గురువులకును శిష్యులకును పోట్లాటలు జరగిన వనియు, వారిని వీరును వీరిని వారును రచ్చల కీడ్వఁదలఁచినారనియు చదివిన మనవారందఱికిని ఇప్పటి యీ విద్యావిధానముయొక్క మంచి చెడ్డలు చెప్పకయే బోధపడఁగలవు.

ఈ యనర్థము లన్నియు చాల వేమో యనునట్లు ఈ మధ్యకాలములోనే మఱియొక గొప్ప యనర్థము వాటిల్లినది. అందువల్ల మనము చెప్పరాని కష్టములకు పాల్పడుచున్నాము. అది యే దన, రాజద్రోహము! పూర్వకాలమునుండియు మన దేశము రాజభక్తికి ప్రసిద్ధికెక్కినది. మన కేదైన సుగుణ మున్న దని యొప్పుకొన్నయెడల అది రాజభక్తియే యని చెప్పక తీరదు. హిందువుల ప్రతిరక్తనాళమునందును ప్రసరించుచుండునది రాజభక్తి గా దని యే సన్మానవుఁ డనఁగలఁడు? హిందువులకు రాజే దైవము. "నావిష్ణుః పృథివీపతిః" అను నార్యోక్తి మనలో నుద్భవించినది గదా! అట్టి మనయందు, రాజభక్తిపరాయణుల మగు మనయందు, ప్రభువుకొఱకు ప్రాణములను త్యజింపఁగలిన స్వార్థత్యాగుల మగు మనయందు, రాజద్రోహమనునది యొకటి యున్న దని ఇటీవల కొందఱు మహాత్ములచే కనుపెట్టఁబడియె. మన కీ మచ్చ దెచ్చి పెట్టి వీరు తమ జన్మములను సార్థకము చేయఁదలఁచిరి

రేమో? మరియు ఈ రాజద్రోహులు విద్యావంతులై లోని యుండు. ఈ మాట [illegible] ఈ ద్రోహము పెరుచుట విద్యవలన పెరుగుచున్నది. [illegible] ద్రోహము నుత్పత్తిచేయు [illegible] విద్య [illegible] నాటు గని ప్రజలను రాజద్రోహులను [illegible] ప్రభుత్వమువా రిచ్చున దైనను [illegible] మువ్వాటికిని [illegible]. ప్రభుత్వమువారిచే అయిన విశ్వవిద్యాలయములు ఇదివరకే స్థాపింపఁబడినవి. వానివల్ల ఈ యుద్దేశము [illegible] వారిన్నియెడల ఇకముందు వారియొక్క విద్యాలయములు ఇప్పటివానిని పోలినవై యుండఁగూడదు. వానియందు మన కొనసాగఁదగు విద్యాపథము నూతనపద్ధతి ననుసరించి యుండవలయును. [illegible] నో చదువరులారా! ఇట్టి మనకు [illegible] విశ్వవిద్యాలయములు [illegible] విద్యావిధానము పూర్తిగ [illegible] వలసియున్నదని మనము మన ప్రభుత్వమువారికి [illegible] యున్నది. [illegible] యైనను [illegible] గదా! ఎంత మంచి ప్రభుత్వమువా రైనను, [illegible] ఎంత సదుద్దేశ ముగలను, మనకు [illegible] మనము చెప్పనిచో వారి కెట్లు తెలియును? పాలకులు ప్రజలకు [illegible] లైనయెడల వారు [illegible] యాదార్థ్యమును పూర్తిగ తెలిసికొనఁగలేరు, ఈ కష్టము ద్విగుణీకృతమై యుండుటకు [illegible] లేనప్పటికిని మనము నిరాశ చెందవలదు. [illegible] లేదు. ఏలన, మన ప్రభుత్వమువారు [illegible] యవ్వా[illegible] మనము చెప్పుకొను [illegible] వినుటకు చెవి యొగ్గుచున్నారు. మన మభివృద్ధి [illegible] వలసిన దనుట గదా వారి యుద్దేశము. అట్టి సదుద్దేశముతో కే గదా వారు మనకు ఇదివరకు [illegible] విశ్వవిద్యాలయము లిచ్చినారు. ఇఁకను [illegible] ఇయ్యఁబోవుచున్నారు. ఇదివరకు వారిచ్చినవి [illegible] లోపభూయిష్ఠములుగా నున్న వనుట నిస్సందేహము. ఆ లోపములను మనము వారికి [illegible] ఇక ముందు వారు మన కియ్యఁబోవువానియందు ఈ లోపములను సంప్రతించుకొనుచుందురు. ఇంతేగాక, ఇదివరకు ఇచ్చిన వానిలోఁ గూడ లోపములను తీసివేయుదురు. ఈ కార్యము కొనసాగుటకు ప్రజలు ప్రభుత్వమువారిక తోడ్పడవలయును. లేనిచో ఫలము లేదు.

[illegible] విశ్వవిద్యాలయములు ఇచ్చిన [illegible] గను [illegible]. [illegible] ధ్యాయులు [illegible] అన్ని ములుగా [illegible]. [illegible] విశ్వవిద్యాలయములు [illegible] యుపాధ్యాయులు [illegible] సకలవిధముల [illegible] వలయును. [illegible] విద్య [illegible] చర్య [illegible] విద్యకును [illegible] స్వతంత్ర [illegible] గలుగున [illegible]. విద్య [illegible] యుండుటయే [illegible] ప్రోత్సాహకములగు [illegible].

ఇట్టివి [illegible] సర్వసాధారణములు. [illegible] ఈ [illegible]. మనము [illegible] విద్యా [illegible] ఇచ్చుటకు [illegible] ప్రభుత్వమునకు [illegible] ముగునా? [illegible] విశేషమైన [illegible] ను? ఈ [illegible] మన [illegible] యియ్యఁదలఁచుకొన్న [illegible] ములకు [illegible]? [illegible]! మనకు [illegible] విశ్వవిద్యాలయము [illegible] సర్వవిధముల [illegible] అభివృద్ధి [illegible] లను [illegible] ప్రభుత్వమువారిక నచ్చఁజెప్పుటకు తగిన సదుపాయములను మనము చేయవలసియున్నది. ఆ ప్రయత్నములు [illegible] తరుణమిదే [illegible] చెప్పవలెను [illegible] అనుభవము లేదు. చే కాలిన [illegible] ఆకు లన్న పట్టిన [illegible] లాభము లేదు. కావున [illegible] లను [illegible] భయము లేదు. కనుక మనము పూర్తిగ [illegible] మన కోరికలను తరుణముననే వారికి తెలియఁబలచి మనకు వారియ్యఁబోవునవి మనకు పనికివచ్చునవిగ చేసికొనుదు మనెడి నమ్మకముతో విరమించుచున్నాఁడను.

స్వరాజ్యగీతము

వింజమూరి రంగాచార్యులు గారు

వేసవి ముగిసి గగాలు కడు—దైన కీసము చిక్కి గ్రుక్కి వ
సంత వేళయై గ్రీష్మ మెలసి సంతసవైభవమై. 1

కాలుగ్రీష్మ్మన కంచు కోలలను—నీలునీలుగఁ జేయ నాఁగని
యరుణ రాగము లోకసంబున—నలమి వసనింపెన్. 2

ఎంత ప్రాంతులు గూడఁ గిన్నెల—పంపపుగఁ జిగురింప నయ్యెడ
మొలకలెత్తెను కోర్కు—లెట్టుల—మొలచెనన తెలుపున్. 3

అరుణ రాగము లోకసంబున—నరుణపల్లవములు జనించిన
నలర గాగమునంగు గా ఘుమ—నలుగా సుగంధించెన్. 4

చిన్న కోలఁగి నల్ల కప్పుడు—గ్రిష్మ పూలు నిమురించెను
భాసిఫలములు నగ తోలువ్రము—లంగ విప్లవించెన్. 5

మూకచిప్పులు మానవులు మనదగ—శేప్తారించిన కంఠములతో
కోవెలలు స్వాతంత్ర్యగీతము—క్షోణి నగనాచుఁ బాడెన్. 6

సర్వశక్తులు మిన్నుసై—భాగ్యసైన్యమున గొలుపుడు
వంగగాంగని గంగ తర్కు—లు—నిండఁ జలుప్రొగదెన్. 7

II

అపరవార్ధిఁ గ్రుంకులిడి తా—నపరి వచ్చెడి లోకబాంధవుఁ
డంచు నానందమ్ము గాక—సించెఁ గూర్పు కళల్. 8

అంటికంటకు సకలమైన గి—గంబరంబులు తెలివి నొందెను;
నగలఁ గ్రమ్మిన నిశ్శ్రీకకట—కదలఁ బాఱెన్. 9

సీమము విరియు పసంపి పల్లుగి—ల సుము విరియఁగ లోకబంధుఁడు
ప్రాచికన్నియ తిలక రాజము—నొంచెఁ బూర్వగిరిన్. 10

విన్నువీథిని అంటికంటకు—ఉన్నతిని దీపించి రవి సి
ద్ధాన్తకాంతుల నెల్ల లోకము—వెల్గిదిరియించెన్. 11

ఆ వసంతోత్సాహవేగము—ఆ శుభైకప్రభాతి రాగము
ఉల్లములఁ బ్రేమైకభావము—పల్లవి యొనర్పన్. 12

చెన్ను మీఱెడి యొక్క—చే విరి—గిన్నెయందున మధువు గ్రోలెను
తేఁటి యుల్లాసంబునం దన—బోటిఁ గూడి తమిన్. 13

పట్టుజాలని తినుకమునఁ దా—బెట్టెఁ గోయిల కోఁడు కొమ్మకు
పల్లవంపువిడెంబు పుల్లము—పల్లవము లెత్తన్. 14

పొంగిపొర్లెడి ప్రేమ పృగ మపు—డంగనకు నణమేసి యిడె ద
ర్భాంకురమ్ములు హృదయమునఁ గాం—క్షాంకురము లొదవన్. 15

పాడె మంగళగీతములు వా—యోడె తా సుముహూర్తవేళను
కలకలపు సందడులు మీఱఁగ—ఖగకులాబ్జముఖుల్. 16

ఆ జగత్కల్యాణ మొదవెడి—రోజునను స్వాతంత్ర్యమాఁగతి
సలుపుటకుత లూని యాశీ—స్సులను దయ నించెన్. 17

III

పంచప్రాణమ్ములును దినమై—నుంచి చిగ మత్యంతభక్తిని
కొలిచి నిలిచిన కొమ్మ కోర్కులు—కూర్మిఁ జూడఁ కయే. 18

అంతరాగం బంకురింప వ—సంతవైభవవేళ వశమై
చానకయు సామె నొసంగిన—శంకరునిమాడ్కిన్. 19

హిందుదేశము నాంగ్లదేశము—ఇనుఁడు క్రుంకని రాష్ట్రమందు స
మానగౌరవ మిచ్చి ప్రోచు న—నూనదయ మెఱయన్. 20

ఆ సుహాకల్యాణఫలముగ—నవతరించెద రతులవీరకు
మారులును విఖ్యాతుల నన్ని టి—మీఱు నాయకులున్. 21

శాంతి! శాంతి! జగాన కెల్ల న—నంతవైభవ ముల్లసిల్లెడు;
పూర్వపశ్చిమనాగరకత ల—పూర్వమైత్రి గనున్. 22

ఎల్ల లోకము లొక్క యిల్లయి—కల్ల ఖేదము లెల్ల కల్లయి
చల్ల నగు శ్రీ జార్జి రాజ్యం—బల్ల స్వర్గ మగున్. 23

మంగళము! శుభమంగళము! జయ—మంగళము! మా భరతమాతకు!
మంగళము! సామ్రాజ్యలక్ష్మికి—మంగళము గానన్! 24

[illegible] తీయు ప్రధానపుణ్యక్షేత్రములను దేశమం[illegible] [illegible]ములు నాదరించునట్లు స్థాపించెను.

"అయోధ్యా మథురా మాయా కాశీ కాంచీ హ్యవంతికా
పురీ ద్వారావతీ చైవ సప్తైతా మోక్షదాయకాః."

హిందూమతస్థాపకుడగు శ్రీ శంకరాచార్యులును దేశమంత టిని సమగ్రదృష్టితోఁ గాంచి విశాలయథార్థముగ నాలుగు తీర్థక్షేత్రములను దేశమందలి నాలుగు కోణములందును స్థాపించి యున్నాఁడు:

ఉత్తరమున	బదరికానాథము
దక్షిణమున	రామేశ్వరము
పడమట	ద్వారక
తూర్పున	జగన్నాథము

ఈ నాలుగును శంకరాచార్యుని యాధ్యాత్మికసామ్రాజ్యము నకు రాజధానులై దేశము నంతటిని వాని యాస్పృభూమి యగు భారత వర్షముగ మార్చినవి.

ఈ కింది [illegible] ప్రధానపుణ్యతీర్థములు [illegible] వైష్ణవ శైవారాధనాలయములు దేశమందలి యన్ని [illegible]ముల నావరించి యున్నవి. దృష్టాంతముగ కొన్నిటిని మాత్రము పేర్కొ నెదను.

ఉత్తరమున [illegible], [illegible], [illegible], ఉజ్జయిని,
తూర్పున [illegible], [illegible], [illegible], [illegible]రేశ్వరము;
దక్షిణమున ధనుష్కోటి, పంప, శ్రీశైలము,
పడమట [illegible] తిరుపతి, [illegible], [illegible].

ఇంకను నెన్నని గలవు. వీని పేళ్లోలేక భారతీయు లను దినము స్మరించుచుందురు. ఇట్టి మా ప్రదేశస్థితియే హిందువుల ప్రత్యేకజాతీయాలక్షణము. చిన్న లనక పెద్ద లనక [illegible] లనక కలవా రనక, తీర్థసేవలు పూర్వము అంతటికని [illegible] సేగ్పడ, భారత వర్షపు భూగోళశాస్త్రికస్వరూపము ప్రజలందు ప్రతిష్ఠితమై పటము నుండెను. ఇట్లు హిందువులే కాక, [illegible] [illegible] రాజులును సమగ్రదేశాభిమానమును స్థిరీకరించి, [illegible] ముఖ్యస్థల ములగు 'అస్థిభాగము'లకై కట్టించిన విహారములకలనను వైలిధ్యములన [illegible] ధర్మప్రకటనస్తంభములవలనను దేశారాధనను ప్రజలంద వ్యా పింపఁజేసి గని చెప్పఁగలము. ఢిల్లీ తిరుమూలాత నందన నంచి మొదలగు చోట్ల నున్న స్తంభములును, విహారము నాసిక అజంట ఎల్లోరా కార్లి కన్హేరి భజభేల్స ఉదయగిరి భాగ మొదలగు తావులందలి గుహాలును, మాణిక్యాల శారనాథము సంచి అమరావతి మున్నగు స్థలములఁ గల స్తూపములును దీనికి నిదర్శనములు. పాళీగ్రంథములు మాచినయెడల, లెక్కలేనన్ని బౌద్ధపుణ్యతీర్థములు పావనక్షేత్ర ములు దేశము నలుముకొనినట్లు సులభముగ గ్రహింపఁగలము. వానిని దర్శించుటను మతధర్మముగ పాటించు ప్రజలకు దేశాభిమానమును నేలుగ బోధింపవలయునా?

[illegible] [illegible] [illegible]ములు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]శాస్త్ర[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]శాస్త్రము [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]మూలముగ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]మును [illegible] [illegible] [illegible]ములు [illegible] [illegible] [illegible] సింహ [illegible] [illegible] దేశము [illegible] [illegible]ములును, తూర్పు దేశములకు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] దేశములనుండి వస్త్రములను, [illegible] [illegible] దక్షిణ భాగము[illegible] గలవ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] సౌందర్య [illegible] మహేంద్ర ప్రముఖ[illegible] [illegible] ముత్యములును; నెక్కడికోట్లనుండి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] సుగంధ ద్రవ్యములను [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]శాస్త్ర[illegible] సామ్రాజ్య మును స్థాపించవలె [illegible], [illegible]ములును, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] సామ్రాజ్య [illegible] [illegible] [illegible] ప్రముఖ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ముల [illegible] [illegible] రీతులను [illegible]ములును, [illegible] [illegible] ఐతరేయబ్రాహ్మణము తైత్తిరీయారణ్యకము శతపథబ్రాహ్మ ణము [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] శుక్ల [illegible] [illegible] [illegible] శతపథబ్రాహ్మణము మున్నగు గ్రంథము [illegible] లెక్కలేనన్ని వాక్యములును, ప్రజలయందలి దేశాభిమానము —[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] బద్ధమై సంకుచితమై పోకుండ—సాధ్యమైనంత సమగ్రవ్యాప్తి గాంచుటకు [illegible] [illegible] [illegible] వచ్చినవి.

[illegible] [illegible] సంకల్పములతో [illegible], [illegible]వ్యాప్తిని చేయు చుండిరో తెలుపుట కింకొక్క దృష్టాంతము మాత్రము మాతము. ఐతరేయబ్రాహ్మణము (VIII. 4, 1) నందిట్లున్నది. "[illegible] దశ నందిన [illegible]త్వమునకు [illegible] వ్యాపించిన రాజ్య ముండ వలయును. అది యే యడ్డును లేక సర్వత్ర వ్యాపించిన రాష్ట్రముగ నుండవలెను. సముద్రపర్యంతము దేశ మంతయు ఒక్క రాజ్యమై ఒక్క పరిపాలనవిధానమున వర్థిల్లవలయును." ఇట్టి రాజ్యసమ్మి [illegible]స్వాస్థ్యపరిపాలనను ప్రత్యక్షముగ సాధించిన రాజుల పేరు

[illegible] గానమును.

[illegible] స్వదేశాభిమాన [illegible] బోధ [illegible] నాయ [illegible] పద్యా [illegible] [illegible] ధర్మము [illegible] ప్రయత్నము [illegible] [illegible] ప్రభుత్వము [illegible] శాస్త్రీయము [illegible] నానావిధ [illegible] ధర్మప్రచారకుల [illegible] రాజ్య పాలనా [illegible] దేశపు నిర్మితి [illegible] [illegible] ఆసేతుహిమాచలమును వ్యాపించియున్న [illegible] మూర్తిని [illegible] దర్శింపఁ [illegible]. [illegible] ప్రపంచమే [illegible] [illegible] తుణభంగు [illegible] ప్రసన్నము గాంచు [illegible] దేశము [illegible] ఆత్మ [illegible] ద్వేషమును [illegible] [illegible] [illegible] ప్రచారము చేయుచుంటి [illegible] [illegible] [illegible] సాధన చేయు [illegible] స్వదేశమాతృ [illegible] [illegible]! [illegible] దీ [illegible], మార్కం [illegible] దీ దేవియే; [illegible] [illegible] దీ దేవియే, [illegible] దీ దేవియే, [illegible]

ధ్యానించిన నమ్మైట యాకారముల ననంతరూపములు దాల్చి ఈ భారత మాత ప్రత్యక్షము కాఁగలదు. ప్రతిభారతీయుఁడును ఈ దేవియొక్క ప్రతిబింబమే. ఈ దేవి యునికిని దెల్పుటకు ప్రహ్లాదుని వాక్కులను కొంచెము మార్పులతో స్మరింతుముగాక!

"కల దంభోనిధిలోన గాలిఁ గల దాకాశంబునం గుంభినిం
గల దగ్నిన్ దిశలం బగళ్ల నిశలన్ ఖద్యోతచంద్రాత్మలం
గల దోంకారమునం ద్రిమూర్తులఁ ద్రిలింగవ్యక్తులం దంతటం
గల దీ భారతమాత వెదకంగా నేల నీయారయెదన్?"

కావున, ఓ భాగ్యసూనులారా! ఈ మన దేశమాత తన గర్భమునఁ దాల్చిన ప్రతిబ్రాహ్మణుఁడును మన సోదరుఁడే, ప్రతి వైశ్యుఁడును మన యనుజుఁడే, ప్రతి క్షత్రియుఁడును మన భ్రాతృసత్తముఁడే, ప్రతిశూద్రుఁడును మన సహజన్ముఁడే, ప్రతి విశ్వ జాతుఁడను మన తమ్ముఁడే, ప్రతిముసల్మానును మన యనుజన్ముఁడే, ప్రతి క్రైస్తవుఁడును మన భ్రాతయే, ప్రతి యూరోపీయుఁడును మన యస్మదంచు సన్నయే— అని యుచ్చైస్స్వనమున గానము చేయుఁడు. అందఱును జేరి జాతిద్వేష మతద్వేష వర్ణద్వేష శాఖాద్వేషములను బొంతఁగ్రోలి ఈ దేశమాతను ఈ పావనమూర్తిని ఈ భారతిని త్రింశత్కోటికలకంఠనినాదములతోఁ గీర్తింపుఁడు.

"ఏనుమహాత్ముపల నఖ్యమున్ శ్రవణమున్ దాసత్వమున్ వందనా
ర్చనముల్ సేవయు నాత్మలో నెఱుకయున్ సంకీర్తనల్ చింతనం
బను నీ తొమ్మిది భక్తిమార్గముల సర్వాత్మన్ హరిన్ నమ్మి స
జ్జనులై యుండుట భద్రమంచుఁ దలఁతున్ స్వారాజ్యవాంఛాపరుల్"

అని ఘోషించు దేశభక్తాగ్రగణ్యులగు అభినవ ప్రహ్లాదుల బోధల నాలకించి, భారతమాతృదర్శనముం జేసి, ఆ పావనమూర్తి పూజలకుం గడంగుఁడు.

ఆంధ్రమాతృవిలాపము

ఉడెమగుంట శివరామయ్య గారు

ఆంధ్రరాష్ట్రంబు ముఖ్యుల నైక్యమంచుఁ
గోరుచున్నారు నీ సదస్యు లెల్ల;
ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయం బనఁ బెట్టఁ
దలఁచుచున్నారు నీ సదస్యు లెల్ల,
స్థాపింప నాంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు నొకండు
దలఁచుచున్నారు నీ సదస్యు లెల్ల;
సంస్కృతగోష్ఠియుఁ [illegible] వారింపఁ
దలఁచుచున్నారు నీ సదస్యు లెల్ల—
అనుచు నీ కార్యములు చేసి యామిలిముఖను
[illegible] వారిని [illegible]
[illegible] ములు సేయఁగా నొల్ల రాంధ్రు లకట!
నదరలు సభ గూడి పలుకను సంగు లగుచు. ౧

సీ. దేశభాషలఁ బట్టి దేశంబు విభజించు
టతిముఖ్య మని పల్కునట్టివారు
దేశభాషలలోన దేశపాలన సేయు
టతిముఖ్య మని పల్కునట్టివారు
దేశీయులకు విద్య దేశభాషల నేర్పు
టతిముఖ్య మని పల్కునట్టివారు
దేశీయసభలలో దేశభాషల వాడు
టతిముఖ్య మని పల్కునట్టివారు
నైన యాంధ్రులే సిగ్గఱి యాంధ్రసభల
మాతృభాషాభిమానంబు మఱచి జేసి
యన్యభాషల యందు ముపన్యాసములను
నిచ్చుచుండంగ నితరుల నెన్న నేల?

సీ. నాటకీయములందు రాజ్ఞాతృతిభు [illegible]చు
సంగదేశీయులు వఱలుచుండ,
అఖిలసారిశామికాసక్తచిత్తులై
పారశీకులు పెంపు వడయుచుండ,
కార్యనిర్వాహణదక్షత చెలంగ మరాటు
లభివృద్ధి గాంచి పేల్లలరుచుండ,
విద్యానవద్యులై యుద్యోగవంతులై
యఱవ లభ్యున్నతి నందుచుండ,
అట్టి దొక్కటియును లేక యాంధ్రు లొక్క
సభలు జరపుటతోడనే సంతసించి
తమ పనులు దీఱె నని మది దలఁతు రక్కట
వారి దుస్థితి నెన్నంగ వశమె నాకు?

ప్రస్తుత విద్యాపద్ధతి

వల్లూరి వెంకటరంగారావు గారు, బి. ఏ., బి. ఎల్.

దేశాభివృద్ధికి ముఖ్యసాధనము విద్యయే. ఇప్పుడు హిందూదేశమున విద్యావ్యాప్తికొఱకు ప్రజలును ప్రభుత్వమువారును కూడ కుతూహలముతో పనిచేయుచున్నారు. కీర్తిశేషులయిన గోకలే మహానుభావుడు సామ్రాజ్యశాసనసభలో ప్రవేశపెట్టిన నిర్బంధవిద్యాశాసనము అప్పటికి త్రోసివేయబడినను, ఆయన నాటిన విద్యాబీజములు మొలకలెత్తి దేశమంతటను విజృంభించుచున్నవి. జార్జి చక్రవర్తి పట్టాభిషేకమహోత్సవసమయమున నొసంగిన విరాళమును హార్డింజి ప్రభువు ప్రతిసంవత్సరము విద్యకగుచున్న ఖర్చును వృద్ధిచేయించుటయు, ఇప్పటి మన రాజప్రతినిధి విద్యావిషయమున విశేషాతురతను వెలిపుచ్చుచు నిచ్చిన గంభీరోపన్యాసములును, వారణాసి పాటలీపుత్ర నగరములలో స్థాపింపబడుచున్న గొప్ప విశ్వవిద్యాలయములును, మన విద్యాభివృద్ధిని సూచించుచున్నవి. కాని, ప్రస్తుతవిద్యాపద్ధతిలో పెక్కు లోపములు గలవు. అవి సవరణ కావలసియున్నవి.

15 సంవత్సరముల పూర్వముకంటె ఇప్పుడు బాలుర విద్యకయ్యెడు ఖర్చు విశేషముగా పెరిగినది. స్కూలు జీతములు కొన్ని తరగతులకు రెండురెట్లును, కొన్ని తరగతులకు మూడురెట్లును వృద్ధి చేయబడినవి. ఈ దినములలో భాగ్యవంతులకే విద్యాగ్రహణము సుసాధ్యము కాని, బీదవాండ్రకు బహుకష్టముగా గాన్పించుచున్నది. ఉన్నతవిద్య ధనవంతులకే కాని బీదలకు ఉద్దేశింపబడలేదన్నట్లు కనబడుచున్నది. ఒక బాలుడు బి. యే. పరీక్షయందు కృతార్థుడగుసరికి, అనగా విద్య ప్రారంభించినది మొదలు 15 సంవత్సరములకు కావలసిన ఖర్చు 1,816 రూపాయలగునని రాజ్ లా యను నొక హూణదేశస్థుడు లెక్కకట్టెను. ఈ మొత్తము చాల తక్కువ యనియు, ఈ మొత్తముతో నింగ్లాండు దేశమున బి. యే. పరీక్షవఱకు చదువుకొనుటకు సాధ్యమే కాదనియు, ఇక్కడ విద్య చవుక యగుటవల్ల బి. యే. లు సయితము టపాల బంట్రోతులుగను రైల్వే పోర్టరులుగను నుండి [illegible] సూచించుచున్నారనియు లా గారు వాదించియున్నారు. కాని, ఇంగ్లాండు దేశముయొక్కయు హిందూదేశముయొక్కయు పరిస్థితులలో విశేషవ్యత్యాసము కలదను విషయమును లా గారు మఱచియుండవచ్చును. బి. యే. లు టపాల బంట్రోతులుగను రైల్వే పోర్టరులుగను నుండుటను గుఱించి లా గారు పొరపడినారని వేఱె చెప్ప నక్కఱలేదు. రాజ్ లా గారు లెక్కవేసిన 1,816 రూపాయల మొత్తమునకు తబ్సీలు క్రింద తెలియజేయబడినది.

		రు.
11 సంవత్సరములకు స్కూలు జీతములు	...	380
స్కూలు పుస్తకములు	...	70
4 సంవత్సరములకు కాలేజి జీతములు	...	884
కాలేజి పుస్తకములు	...	100
హాస్టలు వగైరా ఖర్చులు	...	[illegible]60
పరీక్షా ఫీజు ఖర్చులు	...	72
మొత్తము		1816

ఈ మొత్తములో బాలుని [illegible] ఖర్చులు చేర్చబడలేదు. [illegible] బాలుడు ఎఫ్. ఏ., బి. ఏ. పరీక్షలకు [illegible] నాలుగు సంవత్సరములలోను అందాజుగా 300 రూపాయలు [illegible] 120 రూపాయలు [illegible] ఖర్చు [illegible] సాధారణముగా నీ మొత్తములకంటె హెచ్చుగా ఖర్చు [illegible].

ఈ మొత్తముతో బాలుడు విద్యాభ్యాసము [illegible] నెలకు 100 రూపాయల [illegible] తన బాలునకు పూర్తిగా విద్య చెప్పించుటకు శక్తి చాలదు. బాలుర విద్యనిమిత్తము అనేకు లప్పులపాలగుచున్నారు. ఇప్పటికే చాలమంది విద్యార్థులు ఎఫ్. ఏ., బి. ఏ. లలో [illegible] కాలేజి విద్య [illegible] ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవనియు, 1912-వ సంవత్సరమున రాజ్ లా గారు చెప్పియున్నారు. ఉన్నతవిద్య జనసామాన్యమునకు [illegible] స్కూలు జీతములు కాలేజి జీతములు సాధ్యమైనంతవఱకు తగ్గించి చాలమంది బాలురు ఉన్నతవిద్యాభ్యాసము చేయుటకు అవకాశము కలిగించుట శ్రేయస్కరము.

ప్రస్తుతవిద్యాపద్ధతుల ప్రకారము ఒక బాలుడు బి. యే. పరీక్షయందు కృతార్థుడగునప్పటికి 15 సంవత్సరములు పట్టుచున్నది. బాలుడు ప్రతిపరీక్షయందును తప్పక కృతార్థుడయ్యెనని బి. యే. అగునప్పటికి 20 సంవత్సరముల యీడు గలవాడగుచున్నాడు. అటుపిమ్మట వైద్యము చదువుకొన్నను ఇంజనీరింగు కాలేజిలో ప్రవేశించినను మరి యిరువది సంవత్సరములకు గాని చదువు పూర్తి కాదు. అప్పటికి బాలుని వయస్సు 25 సంవత్సరముల యీడు వచ్చును. మన హిందూదేశములో మనుష్యుని జీవితకాలము సరాసరిగా 45 సంవత్సరములు మాత్రమే. విద్యాలయములలో చదువు పూర్తిచేసికొని గృహస్థాశ్రమము ప్రవేశించుసరికి బాలునకు సగము జీవితకాలము గడచుచున్నది. 30 సంవత్సరముల క్రిందట 12 సంవత్సరముల వయస్సు గల బాలుడు మెట్రిక్యులేషను పరీక్షయందు కృతార్థుడగుట కవకాశముండెను. ఆ పద్ధతి ప్రకారము చదువుకొని పరీక్షలు పూర్తిచేసినవా రిప్పటికిని కొందఱు జీవించియే యున్నారు. వారికంటె ఈ నవీనపద్ధతుల ప్రకారము విద్య నేర్చినవా రెక్కువ బుద్ధిమంతులగుచున్నారని చెప్పుటకు వీలు లేదు. ఇంగ్లాండుదేశములో 21, 22 సంవత్సరముల వయస్సు వచ్చెడి సరికి బాలుడు [illegible]

[illegible] నెలకు 500 రూపాయల జీతము సంపాదించు [illegible] కలవాఁడగుచున్నాఁడు. ఇక్కడ [illegible] ఇంగ్లాండు దేశమునకు వెళ్లి [illegible] ప్రవేశించుటకు [illegible] ముండెను. ఇక్కడ [illegible] గాని [illegible] గాని ఇంగ్లాండునకు వెళ్లి [illegible] ఉన్నయెడల అక్కడ [illegible] వైద్యవిద్యాభ్యాసము చేయు [illegible] ముండెడిది. ఇప్పటి నిబంధనల ప్రకారము [illegible] 15 సంవత్సరములు [illegible] పరీక్షకు వెళ్లుటకే [illegible] కాదు. హిందూ [illegible] శాస్త్రముల [illegible] ప్రమాణములు నవలంబింపక [illegible] పాఠశాలలలో నడపవలసిన కాలమును వృద్ధి చేసిన యెడల [illegible] ప్రయోజన ముండదు.

మనము నిప్పుడు బాలుర పరీక్షలకు [illegible] గ్రంథములు [illegible] గా నున్నవి. [illegible] కఠినముగా నున్నవి. అప్పటి పరీక్షలకు [illegible] కష్టపడి [illegible] చున్నారు. పరీక్షలకు [illegible] గ్రంథములు [illegible] చదువు [illegible] చున్నారు. [illegible] సృష్టి [illegible] గ్రంథబాహుళ్యము [illegible] జ్ఞానాభివృద్ధి [illegible] కలుగుచున్నది. [illegible] పుస్తకములు గాక, ఇతర గ్రంథములు [illegible] సంపాదించుకొనుటకు వారికి [illegible] లేకున్నది. [illegible] గ్రంథము [illegible] లౌకికము [illegible] మిక్కిలి [illegible] బాలురు [illegible]. కాని, సామాన్య [illegible] బాలుర సంగతి [illegible] చెప్పఁబడినది.

పరీక్షలు [illegible] బాలురు చదువవలసిన గ్రంథములు విశేషముగా నుండుటచేతను [illegible] బలహీనులగుటకు కారణ మగుచున్నది. అన్యగ్రామములకు వెళ్లి భోజనాది సదుపాయములు లేకపోవుటవల్ల కూడ బాలురు కృశించి పోవుచున్నారు. ఇప్పుడిప్పుడు పాఠశాలలకు సంబంధించినట్లు భోజనగృహములు (హాస్టలులు) అక్కడక్కడ కట్టుచున్నారు గాని, [illegible] విద్యార్థులు భోజనశాలలలోను బసల [illegible] లోను మిగుల కష్టపడుచునే యున్నారు. [illegible] బాధలు పడి [illegible] పూర్తిచేసికొని ప్రపంచక వ్యవహారములలో ప్రవేశించు సరికి [illegible] బాలురు [illegible] లయి [illegible] పీడితు లయి యేపని గాని పట్టుదలతో చేయుటకు శక్తి లేక యున్నారు. మరియు పాఠశాలలలో బాలుర యారోగ్యస్థితిని బాగుపఱచుటకు సరియైన ప్రయత్నములు జరుగుచుండుట లేదు. బాలుఁడు తన దేహారోగ్యమును సరిగా నుంచుకొని బలమును వృద్ధి చేసికొనుటకు తగు వ్యాయామము లేదు. వారమున కొక దినము మాత్రము వ్యాయామము నేర్పుచున్నయెడల, దానివలన ప్రయోజన మేమియు నుండఁబోదు. ప్రతిదినమును ఎడతెగక ప్రతిబాలుఁడు తన దేహారోగ్యమున కుపయుక్తమయిన వ్యాయామము చేయునట్లుపాధ్యాయులు ఏర్పాటు చేయవలెను.

ఇప్పటి పాఠశాలలలో బాలురకు నేర్పఁబడుచున్న విషయములు బాలురు శాలలు విడిచిన తరువాత వారి కెంత మాత్రము నుపయోగకరములు గాఁజాలవు. బాల్యావస్థలోనే ప్రతిబాలుఁడు [illegible] మతాభిమానమును దేశాభిమానమును గలవాఁడయి ధర్మమార్గానువర్తి కావలెను. చిన్న వయసులో సుగుణము లలవడనియెడల, వయసు ముదిరిన తరువాత సుగుణసంపద కలుగుట యరుదు. క్రింది తరగతులలో నిప్పుడు బాలురకు ధర్మము గాని మతము గాని దేశాభిమానము గాని బోధింపఁబడుట లేదు. ప్రస్తుతము బాలురు నేర్చుకొను విషయములవలన వారు నీతిమార్గానువర్తు లగుటకుఁ గాని దైవభక్తాగ్రేసరు లగుటకుఁ గాని దేశాభిమాను లగుటకుఁ గాని యెంత మాత్రమును అవకాశము లేదు. మన హిందూదేశములో నీ సుగుణములు కలవా రనేకులు గలరు గాని, వా రట్లగుటకు కారణాంతరములు గలవు. జర్మనీ మొదలగు కొన్ని పెద్ద దేశములందు క్రింది తరగతులలో బాలురకు ముఖ్యముగా ధర్మ మత దేశచారిత్ర సంబంధము లగు విషయములనే నేర్పుచున్నారు. ఆ ప్రకారముగానే యీ దేశములో కూడ విద్యాపద్ధతి మారవలెను, బాలుర పఠనమున కేర్పఱచు గ్రంథములు మన ధర్మశాస్త్రములందును మన పూర్వచరిత్రలందును బాలుర కభిమానమును కలుగఁజేయునవిగా నుండవలెను.

ఇప్పుడు పాఠశాలలలో బాలురకు విద్యను నేర్పు పద్ధతి ప్రకారము ఏ బాలుఁ డెంతవఱకు శ్రద్ధాసక్తులతో చదువుచున్నాఁడో తెలిసికొనుట కవకాశము మిక్కిలి తక్కువగా నున్నది. కొన్ని కొన్ని పాఠశాలలలో తమ కుపాధ్యాయు లే విషయము [illegible] యేమి బోధించుచున్నదియు బాలు రితరులతోఁ జెప్పుటకు వారికే తెలియకున్నది. విద్యాబోధనక్రమము పరిపూర్ణముగా నిర్ణయింపఁబడక మిక్కిలి యనిశ్చయముగా నున్నది. పూర్వము బాలుఁడు ప్రతిదినము సరిగా పాఠములను చదువుచున్నదియు లేనిదియు వాని యుపాధ్యాయులకు ప్రశ్నోత్తరములవల్లను మాసాంతమున బాలుర మార్కులు కూడి తరగతిలో వారివారి స్థలములను నిర్ణయించుటవల్లను తెలియుచుండెడిది. ఆ పద్ధతి యిప్పుడు పెక్కు పాఠశాలలలో మానివేయఁబడినది. ఈ పద్ధతివలన మిక్కిలి యుపయోగము కలదని కొందఱుపాధ్యాయు లిప్పటికిని అభిప్రాయపడుచున్నారు. స్థలనిర్ణయపద్ధతివలన మరియొక లాభము కూడఁ గలదు. దానివలన ప్రతిబాలునికిని తన పాఠములను చక్కఁగా చదువుకొని తనతోడి బాలుర నతిక్రమింపవలెనను కుతూహలము జనించుచుండెను.

విద్యాపద్ధతిలో నున్న లోపములను కూడ పయి యధికారులకు తెలియఁజెప్పి సవరణ చేయింపవలసిన బాధ్యత మన యుపాధ్యాయులదియు శాసనసభ్యులదియు కూడ నయియున్నది. అప్పుడప్పుడు జరుగుచున్న యుపాధ్యాయసభలలో నీ యంశములు చర్చింపఁబడుచున్నట్లు కనఁబడదు. తక్కువ కష్టముతో బాలురకు జ్ఞానాభివృద్ధి కలుగఁజేసి చదువువలన బాలురు బలహీనులు గాక బలవంతు లయి దేశమున కుపయోగకరముగా నుండునట్లు చేయవలెను.

జాతీయజీవనము — వాఙ్మయము

… రామకృష్ణయ్య గారు, ఎం. ఏ.

వాఙ్మయము జాతీయజీవనము ప్రతిబింబితమై యుండునను మాట, ఇతర భాషావాఙ్మయ పరిచితి లేని కేవల హైందవవిజ్ఞానగ్రంథములకు … కొందఱకు తెలియదేమో కాని, పాశ్చాత్యవాఙ్మయములను అచ్చటి విమర్శకాభిప్రాయములను పరిశీలించినవారి కెల్లరకును అది వాఙ్మయవిషయమున నొక ముఖ్యతత్త్వముగ గోచరింపక మానదు. ఏలినట్లో … గాహనకు దేశచరిత్రజ్ఞానము కూడ కొంచెము అవసరము అని చెప్పఁబడెను. దేశమున నొక్కొక్క కాలమున గల్గు వివిధవిషయంబులకు … ములను జాతీయజీవనము నెట్లు మార్చుచుండునో అట్లే భాషావాఙ్మయమును గూడ మార్పుగలిగియుండును. ఒకవేళ మనవారీ విషయము నంతగా గమనింపకున్నను, దేశచరిత్రరచనావిషయమున నాటినుండియు తూష్ణీంభావము వహించి యుల్లప్పుడును పరమార్థచింతాతత్పరులైన వీరిమొదల నిది యంత యాశ్చర్యజనకము కాదు.

ఇక మన మొక మహాకవిచే రచియింపఁబడిన యొక గ్రంథము చదువుచుండినచో, అద్దానం జిప్పిలుచుండు రసంబులు మన మనోభావంబుల నాకర్షించి యానందసముద్రమున నోలలాడింపును. అప్పుడొకొకవేళ మన పరిశీలనాబుద్ధి మాటువడియుండవచ్చును. కాని, మఱియొకసారి దానిం బరిశీలనతోఁ జదివిన, ఆ గ్రంథమునందలి పాత్రల చర్యలనుండియు వారి సంభాషణక్రమమునుండియు, భావములనుండియు అట్టి పాత్రల నాడించు నాంతరశక్తి యగు నా గ్రంథకర్త యభిప్రాయముల గన్పెట్టుట యంత దుస్సాధ్యము కాదు. కవుల స్వాభిప్రాయముల నెంతో మట్టుకు … నాటకాదిరూపక ములలో నిది మిక్కిలి దుస్సాధ్యమనియే చెప్పవలసియున్నను, సామాన్యముగా ప్రతిగ్రంథము వెనుకను మాటువడియో దాని నల్లావరించియో లేక మధ్యమధ్యమున నొకచో పొడచూపుచుండియో ఆ కవి చదువరులకుఁ గన్పట్టుచునే యుండును. మఱియు ప్రతి మనుజుని భావములును—భావములనేల? వాని జీవితమంతయు—ఆయా కాలనిర్ణీతమై యుండును; అనఁగా—వాని సమకాలీన … కాలమున నా సాంఘికజీవనము నాశ్రయించియుండునని. కావున నొక సంఘమునందలి ప్రతి వ్యక్తియొక్క యాశయములును ఆ కాలమందా సంఘస్థితిని సంఘజీవితమును వ్యక్తీకరించుచుండును. ప్రతిభావంతుఁడగు నా కాలపు కవిచే రచియింపఁబడిన యొక గ్రంథమునందు మన మా గ్రంథకర్త యభిప్రాయములను మాత్రమే సేకరించుట లేదు. సాధారణముగా నొక కవి తన దేశకాలవ్యవస్థలకు లోనై సాంఘికవ్యవస్థలను జాతిమతవికారములను బయలు పఱచుచుండును గావున, ఆ యుగమందలి వాఙ్మయమునం దంతటను ఆ కాలమున నా జాతియొక్క స్థితిగతు లన్నియు సూచింపఁబడి యుండును. … కాలమున … దేశకాలవ్యవస్థల నధిగమించి … అనుభవములను … భావములను … గ్రంథముల … నను, ఆ కాలమున వాఙ్మయ … ఎంతో … మతప్రతిక్రియల దేశమునకో సంఘమునకో యుద్రేకము పుట్టించి … స్వాభావిక … కాని తటస్థింపదు. కావున, ఇంతకును చెప్పిన సారాంశ … దేశమున నొక కాలమందలి వాఙ్మయ … చుండెడి భావప్రవాహము … కేంద్రీకృత … చేసి, అప్పటి సంఘస్థితి … శాశ్వతం … దేశమున నెలకొల్పు … లేదు.

ఇట్లు వాఙ్మయము దేశచరిత్రజ్ఞానసంపాదనమునకు తోడ్పడుననుట స్పష్టమే. అట్లే దేశచరిత్రయు వాఙ్మయాభివృద్ధిం దోడ్పడుచు నాయా కాలములు నిరూపింప సమర్థమై యుండును. చరిత్రకును వాఙ్మయమున కొక్క విశేషము కలదు. చరిత్ర యాయా దేశములం గల్గు రాజ్యోద్యమములను వాని వికాసమును అచ్చటి రాజకీయ సాంఘిక ఆర్థిక నైతిక స్థితులను వర్ణించి, ఆయా యుద్యమంబులకును వాని పరిణామములకును కారణముల నారసి నిరూపించుచుండ, ఈ వాఙ్మయము వట్టి యుద్యమకారణంబులకు మూలంబులగు జనుల భావోద్రేకములను వారి యంతఃకరణం … లను విశదపఱచును. కనుక నిది దేశమునఁ గలిగిన రాజకీయ విప్లవములవలనఁ గాని అన్యదేశభాషాసంసర్గమువలనఁ గాని, ఆ జాతీయజీవనమునఁ గలిగిన మార్పులను గూడ విస్పష్టంబుగఁ దెల్పుచుండును. కావున, వీని సంబంధం బతిసన్నిహితం బని చెప్పఁదగియున్నది.

ఇంగ్లండు … నిప్పుడు మన దేశమున బాగుగ వ్యాపించి మిగుల నెన్నికఁగన్న యాంగ్లవాఙ్మయముం జూడ నగును. ఆ దేశమున జాతీయజీవనము కాలమున నెట్లు మాఱుచు వచ్చెనో తదనుగుణ్యంబుగనే కవిత … రుచియు మాఱుచు వచ్చెను. ఈ కవితారుచికి తగినట్లుగనె విమర్శనాపద్ధతులును ప్రబలినవి. అప్పుడే యే భావము లా దేశీయుల మనముల నాకర్షించి యుద్రేకము గల్గించుచుండినవో అవియే యా యుగమందలి కవిత యందును స్ఫురించుచుండినవి. ఆంగ్లదేశమున పదునాల్గవ శతాబ్దమునకు పూర్వము వాఙ్మయమున చేరఁదగిన కవిత మిక్కిలి స్వల్పమని చెప్ప నగును. ఈ 14-వ శతాబ్దమందలి … [illegible]

నాటకముల గుప్తస్థితిని భాషావైఖరిని దెల్పుచు "ఛ సరు" అను కవి [illegible] రచించియున్నాడు. పిమ్మట [illegible] శతాబ్దము [illegible] వారికి సమగ్రముగ [illegible] సులభముగ వ్యాఖ్యానము [illegible] ఖలవా [illegible] మొదలగు [illegible] కవిత్వము [illegible] నాంగ్లవాఙ్మయము [illegible] రించిరి. [illegible] శతాబ్దము [illegible] కల్లోలముల [illegible] ఆ కాల మున [illegible] వ్రాసిన గ్రంథములు [illegible] తెలిసికొనగల్గుచు. [illegible] నీ శతాబ్దము [illegible] ప్రజాప్రభుత్వము [illegible] ఆంగ్లేయులను [illegible] [illegible] కొనియాడి యాంగ్ల వాఙ్మయమున [illegible] సహాయకులును నెలకొల్పు [illegible] 17-వ శతాబ్దమున ప్రబలిన [illegible] పోయినవి. ప్రకృతిదేవి [illegible] ముగ్ధభావం బయ్యెను. [illegible] వా [illegible] స్వాతంత్ర్యాదర్శమున ప్రకృతివైచిత్ర్యము [illegible] కొనియాడి యాంగ్లవాఙ్మయమున [illegible] సహాయకులును నెలకొల్పి రొక నూతనయుగ మేర్పఱిచిరి. 19-వ శతాబ్దమున నాంగ్లదేశమున నొక గొప్ప పారిశ్రామికయుగ మని చెప్పవచ్చును. ప్రకృతిశాస్త్రము విశేషముగ నభివృద్ధి గాంచినది. జాతీయజీవన మనేకవిధములై పరివర్తనం. దీనిని వాఙ్మయమున నెలకొల్పుటకు నవలలు విశేషముగ తోడ్పడి నవి. యంత్రాగారములలో ప్రబలిన కొన్ని యమానుష కృత్యంబులను సంస్కరించుటకు లేడీ బ్రౌనింగ్ డికెన్సు మొదలగువారి వ్రాతలు సహాయపడినవి. టెనిసన్ మహాకవీంద్రుడు నాకాలపు దేశోద్ధారకులను కొనియాడి యనేకవిధము లగు యుగధర్మములను కవిత యందు నెలకొల్పి ఈ యుగమునకు వాఙ్మయమున శాశ్వతపదవిని కల్పించినాడు. కావున ఆంగ్ల వాఙ్మయ పఠనంబున నేయే యుగముల నేయే ధర్మములు ప్రబలినవో, ఆ జాతియొక్క జీవనపద్ధతు లేయే రీతుల మార్పు చెందినవో కనుగొనుట సులభసాధ్య మను మాట నిజమే.

ఇక, హైందవవిజ్ఞానమున కంటెకును మూలాధారం బగు సంస్కృతభాషావాఙ్మయ మా జాతీయభావము నెట్లు స్ఫురింపజేయుచున్నదో చూతము. ఏతత్పరిశీలనావిషయమున నాంగ్లవాఙ్మయమునకును సంస్కృతవాఙ్మయమునకును నొక్క భేదము కలదు. ఆంగ్లభాషయందు తద్దేశచరిత్రను దెల్పు ననేకగ్రంథములు కలవు గాని, సంస్కృతవాఙ్మయము మిగుల ప్రాచీన మగుటవలనను అప్పటి కాలపు చరిత్రను దెల్పు నితరాధారములు లేకుండుటవలనను, ఉన్న వాఙ్మయమును బట్టియే మన మా కాలపు చరిత్రను నిర్ణయింపవలసి యున్నది. ఇప్పటికి నాలుగైదు వేల యేండ్లనుండి వచ్చిన వాఙ్మయమును బట్టియే, మన మాకాలమున నివసించియుండిన హైందవజాతి యొక్క స్థితిగతులను, వారి నాగరికతను తెలిసికొనగలుగుచుంటిమి. ఇట్టి జాతీయజీవనమునకును వాఙ్మయమునకును గల సన్నిహితసంబంధమునకు ప్రబలనిదర్శనము. హైందవ [illegible] లము లగువానిలో ప్రాచీనతములగు ఋగ్వేద [illegible]ములు, ఈ ప్రపంచమున దేశములలో నాగరికతాగంధమే లేని కాలమునాడే హైందవుల నాగరికతా ప్రకాశమును చాటుచున్న వని [illegible] స్పష్టమైనది. హైందవార్యుల నాగరికత ఋగ్వేద కాలమున [illegible] దనియు, అప్పుడు వారిలో కొందరు వ్యవసాయము లొనర్చుచున్నను చాలమంది పశుచారణోపజీవులనియు, [illegible] బ్రాహ్మణులే విల్లంబులను [illegible] శత్రువులతో పోరుచుండెడివారనియు, స్త్రీలు [illegible] ములు చేయుచుండెడివారనియు, వారు బట్టలను నేసికొనుచుండెడివారనియు, ప్రకృతియందు గోచరములగు వైచిత్ర్యములనే వారారాధించెడివారనియు, [illegible] రూపముతో [illegible] ఋగ్వేద మంత్రము లనియు తెలియవచ్చుచున్నది. కాలక్రమమున నిట్టి యారాధనయందు శ్రద్ధ లగ్గినకొలది [illegible] క్రతువులయం దాదరము హెచ్చుటయు, ఈ క్రతువిధానముల నధ్వర్యులకు విధింపబడిన కార్యక్రమము ననుసరించి వారు పఠింపవలసిన మంత్రసముదాయమే సామయజుర్వేద రూపంబులు చెందినట్లును, వీరి కార్యక్రమము నడపవలసిన రీతులను ఆయా సంహితలయొక్క యాంతర్యార్థమును దెల్పు గద్యరూపంబులైన వ్యాఖ్యానంబులనే బ్రాహ్మణము లనియు కూడ తెలియవచ్చుచున్నది. ఈ బ్రాహ్మణముల కాలమున వీరి జాతీయ

శీఘ్రముగను వా[ఙ్మ]యమునను [illegible] [illegible] గని చెప్పవచ్చును. ఈ కాలమున వాక్యలు కర్మపధములును [illegible] [illegible]యుండెను. ఇప్పుడే వర్ణధర్మములు [illegible] ప్రబలినవి, [illegible] జను లోకాల్యములలో నసించుటయు యనెడి [illegible] [illegible]నికి వచ్చినది. బ్రాహ్మ[illegible] [illegible]ము లైన [illegible]లను [illegible] ములు [illegible] [illegible]రూపములుగను [illegible] [illegible]ములు నై వెలసినవి. ఇన్నియు పూర్వము [illegible] [illegible] లవలె ఛందోబద్ధములు గాక గద్యరూపములు [illegible] [illegible]. పిదప నుపనిషత్తుల యుత్కర్ష హెచ్చి [illegible] [illegible] మును వ్యాపింపజేయునప్పటికి బుద్ధిపూర్వకుల ప్రాబల్యము [illegible]. ఇది మూడవ యుగము. ఈ కాలమున సం[illegible] బ్రాహ్మణముల [illegible] దలి యంశములను సులభముగ బోధపడునట్లు [illegible] [illegible] క్షిప్తపఱుపవలె, ననుబుద్ధితో సూత్రములు వ్రాసిరి. [illegible] [illegible] హైందవ[illegible] [illegible] సూత్రములలో [illegible] [illegible] వచ్చినది. వా[illegible] వృద్ధి [illegible]. [illegible] కలాపం [illegible] శ్రౌతసూత్రముల నింపబడెను. [illegible] [illegible]ములు [illegible] గృహ్యసూత్రములు [illegible] [illegible] [illegible] ధర్మసూత్రములు [illegible] లను [illegible] [illegible] [illegible] వ్యాకరణసూత్రములు [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ఇ[illegible] [illegible] దలి హిందువుల [illegible] అగాధం [illegible] [illegible] వారి [illegible] వేనోళ్ల [illegible]. కాని, [illegible] కాలమున [illegible] [illegible]. బ్రాహ్మణుల యధికారము [illegible] జృంభించినది. బుద్ధ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] త్రిమూర్తులు మొదలగు ననేక దేవతలు [illegible]. [illegible] ప్రబలిరి. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] రించినవి. ఇట్టి సమయమున గౌతమ బుద్ధుడు బయలుదేఱి, వర్ణభే[దము]లను [illegible] దనియు [illegible] [illegible] ముక్తి పడయగల [illegible], [illegible] [illegible] — [illegible] లగు బోధలు చేయుటచే, జనసామాన్యము బౌద్ధ[illegible] [illegible] క్షింపగలిగెను. అప్పటినుండియు బౌద్ధ[illegible] [illegible] వృద్ధి [illegible] [illegible] కాలమున [illegible]వ్యాప్తి [illegible] హిందూ[illegible] [illegible] చేసినది. పిదప, హిందూదేశము పరదేశీయుల దండయాత్రలకు లోనై చాల కాలమువఱకు శాంతి లేక యుండెను. [illegible], విక్రమా దిత్యుని పరిపాలనమున కొంత శాంతి గలుగుటచే హిందూ[illegible] కూడ కొంత తలయెత్తుటకును, కాళిదాసాదికవులు [illegible] [illegible] [illegible] జృంభణమునకును కొంత యవకాశము దొరకినది. కాని, క్రమ క్రమముగ సామాన్యజనులలో విద్యావ్యాప్తి తగ్గుచుండుటచేతను, కవులకును సామాన్యజనులకును సంబంధము తగ్గుటచేతను, దేశము మహమ్మదీయుల కధీనమైన పిదప జాతీయభావమే నష్టప్రాయ మగుటవలనను, తరువాతి కవితకును జాతీయజీవనమునకును అంత

[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ఈ కాలం [illegible] [illegible] [illegible] కవుల [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] కాలమున [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] కాలమునకు సంస్కృతభాషా సంపర్క [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] చేయుటచే [illegible]. [illegible] [illegible] సంస్కృత [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] దేశభా[ష] [illegible]వృద్ధి [illegible] [illegible] [illegible], క్రీ. శ. 7-వ శతాబ్దము ప్రారంభమున [illegible] [illegible] [illegible] సామ్రాజ్యము [illegible] దేశ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] తన కుమార [illegible] [illegible] [illegible] వెలనాడు దేశ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] సామ్రాజ్య [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] సంస్కృత భాషా [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] వృద్ధి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నిచ్చినది. సంస్కృత[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] భా[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] సంస్కృతము [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] గట్టిపడినంతలో స్థితి [illegible] [illegible], సంస్కృత గ్రంథముల భాషాంతరీకరణము తె[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] గ్రంథము లగుట [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] దేశమున వ్యాప్తి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] హైందవధర్మం [illegible] వ్యాపింప[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] సకల [illegible] [illegible] [illegible] పురాణంబులను దేశభాష [illegible] [illegible] [illegible] చెప్పినట్లు, "భారతాఖ్య [illegible] [illegible] [illegible] గ్రంథావళి మోదమునం బొరయ" [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] చేతనే, ప్రథమయుగ మాంధ్రవాఙ్మయము భాషాంతరీకరణయుగమై వెలుగొందినది. కాని, ఈ యుగమున [illegible] [illegible], ఈ యుగమున నేమి ఆంధ్రవాఙ్మయ మున కంతయు, అలంకారం బగు భాగము కేవలాంధ్రీకరణ మని చెప్పుట సమంజసము కాదు. దీనిని కేవలాంధ్రీకరణముగ భావించి మూలముతో నచ్చటచ్చట సరిచూచి ఆయా పట్ల మూలముకన్న కొంత భేదముగనుండుటను బట్టి, ఎన్నో వ రసవంతముగను రమ్య ముగను నుండుటను గమనించియు, పూర్వపు ప్రమాణముచేతనే దీనిని నిరసించి మూలమునకు సరిగ లేదని వారల [illegible] [illegible] చున్నారు. ఒక విధ మగు దోషముగ [illegible] [illegible] గుణ మే దీని యుత్కృష్టతకు కారణము. కావున, [illegible] [illegible]నను, ఈ గ్రంథము మూలముకన్న [illegible]

[illegible] ... 14-వ శతాబ్దము [illegible] ... 16-వ శతాబ్దము [illegible] ...

[illegible] మొదలు [illegible] ముఖ్య [illegible] మొదలగువారి [illegible] ప్రవర్తించుట [illegible] చేసెను, [illegible] కాలమున [illegible] యే గాక [illegible] కవుల [illegible] వంశ [illegible] నొక్కింత మనకుఁ దెల్పుచుండెనే గాని, ఆంధ్రదేశమునందలి జన సామాన్యము యొక్క స్థితిగతులను తెలుప సమర్థం బగుట లేదు. ఇది యేది యేల? సామాన్యముగ నాంధ్రవాఙ్మయ మంతయు [illegible] అని చెప్పవచ్చును. [illegible] దేశమునందు [illegible] వృద్ధి [illegible] కవులును [illegible] కాశ్రయభూతులై యుండి పోషించుచున్న వారి ప్రభావం [illegible] అశ్వాసాంతముల [illegible] రాజ్యమందలి జనుల యొక్క గాని సామాన్యము నాంధ్రజాతి యొక్క గాని స్థితి [illegible] లైనను ఆశయముల నైనను వర్ణించి చెప్పుటకు ప్రసక్తియే పట్టలేదు. దీనికి [illegible] స్వాతంత్ర్యజీవనము కొంత కాలమైన [illegible] లేకుండుటయే. కొందఱు రాజు [illegible] ఆంధ్రకవుల నాదరించి [illegible] నుద్ధరించినను, దేశమున శాంతి [illegible] యుగుటచే [illegible] వనమున కంతగా ప్రోత్సాహము లేకుండుటయు, [illegible] ల యాస్థానములలో [illegible] కాలమును గడపుచుండిన కవి [illegible] లకు [illegible] విశేషపరిచిత గాని వారి భావములను ఆదర్శములను పరిశీలించుటకు తగిన యవకాశము గాని యున్నట్లు కనఁబడదు. [illegible] సామాన్యజనులలో విద్యావ్యాప్తి [illegible] ప్రాయం [illegible] యిట్టి [illegible] సంబంధమునకు వీలు దొరికినది కాదు. కావున, అప్పటి రాజులును వారి మంత్రులును సామాన్యముగ [illegible] రాజుల సంకీర్తనంబున [illegible] కృతులు [illegible] నుటయు, కవులును [illegible] వారి ప్రాపున చేరి వారి గుణముల సంకీర్తనము చేయుటయు, [illegible] వెలయింపఁ [illegible]. [illegible] సాధారణముగా మనకు [illegible] మనోవ్యాపారములను [illegible] సిద్ధిపొందిన కించిదలి [illegible] వారి [illegible] వాఙ్మయము యొక్క ముఖ్యప్రయోజనము [illegible] ప్రతిపాదనము గాని [illegible] కాదు. ప్రతిభావంతుఁ [illegible] పరిశీలించి, ఆయా జనుల యవస్థలను [illegible] వారి భావములను [illegible] వారి [illegible] సమర్థములు గాని మనోవృత్తులను [illegible] కనిపట్టి [illegible] సందర్భములు కల్పించి వారికి [illegible] వారి మనమును [illegible] యాకర్షించుటకు సంశయం కేమి? ఒక పుస్తకము చేపట్టినంతనే, అందు పాఠకునకు [illegible] అనేకములు [illegible] గాక, [illegible] కష్టసుఖములకు [illegible] వారి [illegible] అభిప్రాయములను వాని వెలిపుచ్చుచు, వాని స్థితికై [illegible] భగాతి [illegible] గ్రంథమున [illegible] వాని [illegible] యానందమును [illegible] బును మనశ్శాంతియుఁ గల్గుచుండును. కావుననే జార్జి ఎలియట్[*] అనునామె 'వాఙ్మయ మనునది మన యనుభవజ్ఞానమును వృద్ధిజేసి

కొనుటయును సాయంకాలముగా మనము కలిసికొనుచుండు కీలులేని పలువురు సజాతీయులతోడ సంబంధము కలుగజేసికొనుటయును ముఖ్యమార్గమని చెప్పబడుచున్నది. ఇట్లు వార్తాపత్రములును సైనికులు సజాతీయభావములను జనుల మనోవృత్తులను ప్రతిపాదించుచుండగా యాగు ఒకండేసియే వాఙ్మయమునందు [illegible] ముఖ్యమగు గౌరవమును గలదై యున్నది.

కాని, మన యాంధ్రకవు లీ విషయము నంతగా పాటించినట్లు కనఁబడరు. ముఖ్యముగ ప్రబంధ రచనయందు చాలమంది వర్ణనాత్మకములగు కవితలో చెందినదే గాని, భావావబోధమే ముఖ్యోద్దేశముగాఁ గలది కాదు. మఱియు నలంకారశాస్త్రనిబంధనల నీ గ్రంథములను నైజకవితకు మరింత దూరముగఁ జేయుచున్నవి. సాధారణముగా ప్రబంధములలో కథాసరళియు [illegible] యగుటచే కథ మొదలు చెప్పనవసరము తుదవఱకు [illegible] సుసాధ్యమగుచున్నది. అలంకారిక ప్రకారముగ నష్టాదశవర్ణనలు లేనిది కావ్యంబు గాదనుటచే నెట్టియైన వర్ణనలు కొన్నిటి ప్రవేశపెట్టి యా గ్రంథమును కావ్య మనిపించుటకు ప్రయత్నించుచున్నారు. మఱియు నాయకుఁడు ధీరోదాత్తాదిగుణంబులచే పేరొందవలె ననియు అట్టివాని కీయా గుణంబు లుండవలెననియు నుండుటచే [illegible] గ్రంథకర్తల [illegible] పాత్రలను స్వాభావికముగ నుండు యథేచ్ఛముగ నిరూపించుటకు స్వాతంత్ర్యము లేకుండెను; [illegible] గ్రంథము శాస్త్రసమ్మతో [illegible] ప్రబంధమో నాటకమో కావ్యమో యని యీ నిబంధనల [illegible] మింప నొల్లకుండుటవలన, వారి గ్రంథముల [illegible] స్వేచ్ఛాప్రకారము నల్పుచు [illegible] మనోవృత్తులను [illegible] వెలిబుచ్చుచున్నవానవలె కనఁబడవు. కవు లాయా కాలములందలి [illegible] మును పరికించి [illegible] పాత్రలను సృష్టించెడి యే పురాణమునుండియో యొక ప్రఖ్యాతపురుషుని పేరెత్తి వాని ప్రసిద్ధంబులగు గుణములను వర్ణించుటచే నీ గ్రంథములను సులభముగ శాస్త్రసమ్మతము లైనవానిగ [illegible] చుండిరి. వీరి కీ యాలంకారిక సమ్మతి [illegible] పాత్రలు పూర్వ పురాణగాథల యందుఁ గనబడినను కాని, తాత్కాలిక దేశచరిత్రము [illegible] గనబడలేదు. దీనికి కారణ మాంధ్రజనుల [illegible] ప్రాపున [illegible] సాంఘిక [illegible] దేశచరిత్రయందును [illegible] కావచ్చును. జనుల [illegible] స్వాతంత్ర్యాభిలాషయు నాత్మగౌరవమును నుద్భవింపఁజేసినఁ గాని సంఘాభివృద్ధికరములందు రుచియు వానియం దభిమానమును పుట్టవు. సంఘాభివృద్ధికరములును దేశోద్యమములును కవిజన మనంబుల కుద్దీపకములు. కవులకే కాదు, ఇతరేతర మానవశక్తుల కన్నిటికి నభ్యుదయకారకము లుత్తేజకములు. అట్టి కాలముననే కవితయు నూతనమై స్వాభావికమై వికాసవంతమై వెలుఁగొందుటకు; కానినాఁడు, తాపత్రయ సంతాపితంబు లగు నా కవిజన మనంబులవోలె వికాసవిహీనమై యేవో కొన్ని కట్టుపాట్లకు లోనై గతానుగతికంబుగ నుండును. కావున కొంతవఱకు కాంధ్ర

సాహిత్య [illegible] సంధి [illegible].

[illegible] 1870 [illegible] గ్రంథముల [illegible] ప్రత్యేకము [illegible] వాఙ్మయము [illegible] ప్రత్యేక [illegible] శాస్త్రము [illegible] దగిన [illegible] టీకా [illegible] ఉన్నది. ప్రస్తుతము వచన [illegible] ప్రాముఖ్య [illegible] కలదు [illegible] చేయుచుండిన సాహిత్య ప్రకటనము లున్నవి. [illegible] నవీన [illegible] ప్రోత్సాహము నిచ్చుచున్నారు. ఆంగ్లవాఙ్మయమునందలి [illegible] మునుండి [illegible] లన్నిటిలో [illegible], యాంధ్ర వాఙ్మయమునకు నూతన శాఖలు [illegible]. ఈ జాతీయాభ్యుదయము యొక్క చిహ్నములు క్రమముగ [illegible] ప్రసరించుచున్నవి. ఈ [illegible] సంఘములు పత్రికలు [illegible] భాషను వాఙ్మయమును వృద్ధిపఱుచుచు, ఇంకను [illegible] మున్నవి. ఇప్పటికి కాంధ్రభాషకు [illegible] యని చెప్పవచ్చును. క్రమముగ మఱియు [illegible] హెచ్చుచుండుటచే కవులయొక్క గుణాగుణములు నిర్ణయించి తగు ప్రోత్సాహము నిచ్చు [illegible] చున్నారు. ఇట్లు జాతీయ జీవనముతో పాటు వాఙ్మయమును [illegible] బొందుచుండుటను గనుఁగొంటి, ఇప్పుడు వ్యక్తములై క్రమముగ స్ఫుటము లగుచున్న యీ నూతనయుగచిహ్నములను ధర్మములను కనిపెట్టుచు [illegible] జనుల యుత్సాహమును నుద్రేకమును పుట్టించి, ఈ జాతి [illegible] మునకు తోడ్పడి దేశీయకవిశిఖామణు లందఱును [illegible] యుందురుగాక !

విమర్శనా పద్ధతులు

[illegible] వెంకటసుబ్బరావు [illegible] రామకృష్ణయ్య గార్లు

ఆంధ్రభాషయందు కృతి [illegible] చేయుటకు [illegible] గ్రంథముల స్వల్పముగా [illegible]. అవి పూర్వ [illegible] మనుడు [illegible]. అవి ప్రబంధ [illegible] నాయకు లెన్ని [illegible] మొదలగు [illegible] గూర్చి చెప్పును. [illegible] వలన ప్రయోజనము ఈ గ్రంథము [illegible] లేదని చెప్పఁజాలము. వాని [illegible] నియమముల [illegible] నమస [illegible] సూత్రము [illegible]. అంతే కాని [illegible] యుండవలసిన [illegible]. కొన్ని యభిప్రాయములు [illegible]. [illegible] "[illegible] మేమి? [illegible]" అను సంశయము [illegible] లేదు. [illegible] గ్రంథము [illegible] గుఱించి తెలియక [illegible]. [illegible] గ్రంథముల [illegible] గ్రంథము [illegible] "[illegible] కృతి [illegible] ము [illegible]? [illegible]" అను ప్రశ్నలకు [illegible] తెలియఁజాల [illegible] యభిప్రాయము. [illegible] చేయఁగలరో [illegible] ప్రయత్నము [illegible]. కావ్యము కృతి యను పదములను [illegible] సమానార్థకముగా [illegible]. కావున, ఈ పదములకు [illegible] కావ్య [illegible] గ్రహించుటే కాక, [illegible] లైనట్టి [illegible] కావ్యలక్షణములను [illegible] ముల గుణదోషములు [illegible] యని గ్రహింపవలయును. ఈ గ్రంథమునందు [illegible] రచించినను [illegible] స్పష్టముగ నున్నది.

[illegible] మనఁగా [illegible] తో చేయఁబడిన యొక పనియొక్క తత్త్వమును తెలిసికొని దాని గుణాగుణములను పరిశీలించి తగు నభిప్రాయమును కలుగఁజేసికొనుట యని చెప్పవచ్చును. కావున, కృతి విమర్శన మనఁగా నొక కృతిని గుఱించి యుక్త యభిప్రాయమును కలుగఁజేసికొనుటయే. 'రుచి' 'అభిరుచి' యను పదములు విమర్శనా [illegible]ములలో సామాన్యముగ నుపయోగింపఁబడుటచే వీని యర్థమును మనము బాగుగ తెలిసికొనవలసియున్నను. ఈ పదములను నిపుణతతో చేయఁబడిన యేదేనొక పనియొక్క విశేషమును గ్రహించుటకు కావలసిన సామర్థ్యమును తెలుపుటకై యుపయోగింతుము. ఇట్టి విశేషములను గ్రహించుపట్ల మన బుద్ధి యొక్కటియే కాక భావములు కూడ పనిచేయవలయును. ఇట్టి శక్తినే రసజ్ఞత యందురు. దీనివలన విమర్శనముయొక్క ముఖ్యోద్దేశ మొక కావ్యముయొక్క [illegible]మును గ్రహించుట కాని దాని యాధిక్యమును గుఱించి నిర్ణయించుట కాదని తేలుచున్నది. కావ్యము లుత్కృష్టతయందు నొకదాని వెనుక నేది వచ్చునో ఏ కవిని ముందుంచవలయునో ఏ కవిని తరువాత నుంచవలయునో యను సంశయము కావ్యవిమర్శకుని ముఖ్యోద్దేశము కాదు. అట్టి తారతమ్యభేదములు నిర్ణయింపఁజాలము. ఒకవేళ నిర్ణయింపఁగలిగినను అది సర్వజనాదరణీయమై యుండదు. గొప్ప కవుల [illegible] స్వతంత్రములై యసామాన్యములగు గొప్ప లక్షణములు కొన్ని కలవు. ఈ లక్షణములు అనేకవిధములై యుండుటచే వీనియందు తారతమ్యభేదములను కల్పించుటకు తగిన యవకాశము లేదు. ఇట్లు శ్రీనాథుఁడా లేక పోతనా, తిక్కనా లేక రామరాజభూషణుఁడా గొప్ప కవి యని యడిగినయెడల వీరందరును గొప్ప కవులని చెప్పుటయే దీనికి సరియైన యుత్తరము. పోతన కవిత్వమునందలి గొప్ప లక్షణములు కొన్ని శ్రీనాథుని కవిత్వమున లేవు. అట్లే శ్రీనాథుని కవిత్వమునందలి గొప్ప లక్షణములు కొన్ని పోతన కవనమందు లేవు. కావున, వీరి నిద్దఱిని సరిపోల్చుటకు సమానమగు నాధారమేమియు లేదు. కాని, మనుచరిత్ర గొప్పదియా లేక [illegible] చంద్రోదయము గొప్పదియా యని యడిగినచో కొంచెము సులభముగను స్పష్టముగను చెప్పవచ్చును. ఈ రెండింటికిని గల భేదము గ్రహించుటకు ముఖ్యముగ సమానమైన యాధారము కలదు. మఱియు నొక్కొక్కనికి కొన్ని కొన్ని లక్షణములు గొప్పవిగ కనఁబడుచుండును. కనుకనే, కావ్యవిమర్శనమున కవులయందు గొప్పతనమును సూచించు లక్షణము లేవి గాని, ఏ కవి వీనియందే లక్షణములు గలిగియున్నవాఁడో తెలియుటచే, మనమా కవిని బాగుగ గ్రహింపఁగలుగుచున్నాము. దీనిని బట్టి కావ్యవిమర్శనాపద్ధతి మనకు ఏదైన నొక కావ్యముయొక్క యుత్కృష్టతను తగు విధముగ గ్రహించుటకుఁ గావలసిన విధానములనే కాక, అట్టి కార్యమునకు తోడుపడు విషయములను అట్టి యభిజ్ఞతను వృద్ధిపఱచు సంగతులను

[illegible] పఠించు [illegible] లేకున్నది. కావ్యావసరములకు [illegible] మార్గములు కలవు. వానియందు [illegible] విమర్శన యావశ్యకతను కలుగఁజేసికొనుచున్నది.

(క) మొదటి మార్గము చారిత్రికవి[illegible]. [illegible] యొక్క వాఙ్మయమును [illegible] కలుగుచుండు మార్పులను తెలియఁజేయుచుండును. వాఙ్మయము [illegible] యొక్క ముఖ్యభాగమై యున్నది. ఒక [illegible] యొక్క [illegible] వాఙ్మయమునందలి ముఖ్యగ్రంథములయినను [illegible] తెలియదు. [illegible] ఆంధ్రుల [illegible] వ్రాయు [illegible] ఆంధ్రులలో [illegible] కవులచే రచింపఁబడిన గ్రంథములను [illegible], [illegible] [illegible] వ్రాయుటకును [illegible] వాఙ్మయమునందలి ప్రసిద్ధగ్రంథముల [illegible] సంపూర్ణమైన [illegible] వ్రాయుటయే [illegible] చెప్పవచ్చును. ఒక దేశమునం దొక్కొక్క కాలమున సంభవించు [illegible] సాంఘిక [illegible] ఆ [illegible] ఆ [illegible] [illegible] చూడ [illegible] ఆ [illegible] [illegible] కైనను [illegible]. [illegible] ఆంధ్రుల [illegible] మార్పులను [illegible] నాఁటి కవి [illegible] కాలము నాఁటి [illegible] మార్పులను [illegible] మొదలగువానియందు [illegible]. [illegible] దేశమునకు [illegible] వచ్చి [illegible] మును సంపాదించుటకై చేసిన ప్రయత్న[illegible] అంగ్లేయ [illegible] మార్పులును [illegible] మొదలగునవి యందు [illegible]. మహా [illegible] మార్పులు [illegible] [illegible] ఇంగ్లీషు [illegible] స్థాపన [illegible] దేశమున [illegible] నోద్యమములు ప్రబలినవో ఇంకను కలుగుచున్న [illegible] కాలము [illegible] పెద్దలు గ్రంథములను పరిశీలించినచో [illegible] తెలిసికొనఁ గలుగుదుము. కావున, దేశ [illegible] మార్పులను వానివలనఁ గలిగెడి జనుల [illegible] మార్పులను [illegible] తెలిసికొనినచో, ఒక్కొక్క కాలమున నొక్కొక్క విధమైన గ్రంథములు ప్రబలుటకును వానియం దొక్కొక్క విధమైన [illegible] విషయములు వర్ణింపఁబడుటకును గల కారణములను [illegible] గ్రహింపఁ గలము. [illegible] బాగుగ గ్రహించుటకు [illegible] యుద్ధమును గూర్చి [illegible] తెలియవలయును. [illegible] మన కప్పుడు [illegible] మనోహరముగ నుండక పోయినను అది ప్రథమమున దేశమునందు [illegible] వేయఁబడినప్పుడు [illegible] యద్భుతాశ్చర్యములతో నిండియుండినవో యిప్పటికిని మనకు తెలియఁజేయుచున్నది. భారతయుద్ధము జరిగిన కాలమున దేశస్థితి యెట్లుండెనో జనుల యాచారము లెట్లుండెనో [illegible] మనకు తెలిసి యుండినఁ గాని అందలి విషయములు కొన్ని మనము బాగుగ గ్రహింపలేము. ఆ కాలమునందు జనులలో బహుపతికత్వ మొక యాచా[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] శ్రీ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ప్రతిపత్తి [illegible] [illegible] యొక్క [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], అందలి ప్రతిపద్యము యొక్క [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] పరి [illegible] నుండవలెను. ఇట్టి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] గణింపఁబడు [illegible] [illegible] వారిని [illegible]. [illegible] [illegible]. ఆ [illegible] [illegible] [illegible] ఆ కాలమున [illegible] [illegible] చేసియుండు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] వారికి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

ఇంకొక [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] వాఙ్మయము యొక్క [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] కావ్య [illegible] ముఖ్యము [illegible] [illegible] వాఙ్మయమున [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] చాల కాలమునుండి [illegible] సంస్కృతభాషయు సంస్కృతవాఙ్మయ [illegible] [illegible] వ్యాపించియుండుటయు, సంస్కృత [illegible] యందే కాని ప్రాకృతభాషయందుఁ గాని రాజకీయవ్యవహారము లన్నియు జరుగుచుండుటచే, [illegible] కొంత వృద్ధిలోనికి వచ్చిన పిదప కూడ, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] అనేక [illegible] గ్రంథములను [illegible] [illegible] [illegible] కనబడుచున్నది. [illegible] [illegible] స్వతంత్రగ్రంథములు [illegible] [illegible] [illegible] సహజము [illegible], నన్నయాదికవుల కాలమున పురాణములు భాషాంతరీకరింపఁబడినవి. [illegible] కాలమున ప్రబంధములు వృద్ధిలోనికి వచ్చినవి. [illegible] ద్వ్యర్థికావ్యములు బయలుదేరినవి. తెనుఁగున మొదటినుండియు ద్వ్యర్థికావ్యము లుండెననియు [illegible] [illegible] [illegible] మైన ప్రథమగ్రంథము [illegible] [illegible] [illegible] చెప్పుచున్నారు. అవి [illegible] [illegible]

[illegible] గ్రంథము [illegible] మరియొక [illegible] అంగ [illegible] గ్రంథము [illegible] కావ్య [illegible] వాని [illegible] జనుల [illegible] చూచిన [illegible] ప్రబలిన [illegible] ద్వ్యర్థికావ్యము [illegible] మొదలు పెట్టిరి. కావున, ద్వ్యర్థికావ్యములు [illegible] కాలమున [illegible] యేల వాడుక [illegible] ఈ ప్రశ్న [illegible] చారిత్రకవిమర్శ [illegible]

మఱియును నొక్కొక్క కాలమున సంస్కృతపదభూయిష్ఠము లగు పద్యములు [illegible] కలిగియుండును. తిక్కన కవి [illegible] "నిజము [illegible]" యగు చేయఁబడిన దని చెప్పు కొన్నను, శ్రీనాథుని కవిత్వమునందు సంస్కృతపదము లధికము. [illegible] కాలమువారి కవిత్వమునందలి [illegible] ఈ విషయము చూడ నగును. కాని, [illegible] చిన్నయసూరి తన గ్రంథముల నెక్కుడుగా నచ్చతెనుఁగు పదములు వాడెను. ఆ కాలమునం దచ్చతెనుఁగు పదములను ప్రయోగించు వాడుక విశేషముగ ప్రబలియుండెను. కావు

నసే అడిదము సూరకవి 'శుద్ధాంధ్రకవి' నని చెప్పికొనియున్నాఁడు. మఱియు ప్రస్తుతము సులభశైలిలో వ్రాయఁబడిన వచనకావ్యము లాదరణీయములై వృద్ధిలోనికి వచ్చుచున్నవి. ఇట్టి పైని వ్రాసిన సంగతులను బట్టి యొక కాలమునందు కావ్యరచన యెట్లుండెనో కవిత్వమం దెట్టి లక్షణములు జనుల కిష్టములై యుండెనో ఆయా లక్షణములు గల కవు లాయా కాలములలో ప్రబలియుండ టకును అప్పటి జనుల యాదరము వడయుటకును గారణము లేవై యుండెనో ఆయా కాలములందలి జాతీయజీవన మీ కవితాప్రసారము నేయే విధముల మార్పఁగలిగెనో ఈ మొదలగు విషయములు చారిత్రకవిమర్శనమువలన తెలియనగును. కావుననే యొక కాలమందు ఘనులుగా నెంచఁబడిన కవులు మఱియొక కాలమున నక్లించఁబడ కుండుటయు ఒక కాలమున జనుల యాదరమె పడయని కవులు మఱియొక కాలమున మహాకవులుగ నెంచఁబడుటయు సంభవించు చుండును. ఈ విషయములు కొంతవఱకు మన కావ్యములయందలి కృతినిర్మాణప్రస్తావమున చూడనగును. అందలి పద్యములను బట్టి యొక్కొక్క కవి కవియం దేయే లక్షణములు గొప్ప వని యెంచెనో ఏయే లక్షణములను నిరసించెనో మనకు తెలియుటయే కాక, ఆయా కాలములయందు కవుల యభిప్రాయము లె ట్లుండెనో కూడ తెలియును.

ఇట్లు జాతీయధర్మములు వాఙ్మయమున ప్రతిబింబితములై యుండు ననియు ఆ జాతీయజీవితమునఁ గలుగుచుండెడి మార్పులు కవితాధోరణిని గూడ మార్చుచుండు ననియు ఈ మొదలగు విషయములు చారిత్రకవిమర్శనమువలననే తేలును కాని, ప్రతిమనుజుఁడు నింకొక మనుజుని కొంతవఱకు పోలియున్నను వానికంటె భిన్నము లగు లక్షణములు కొన్ని నియతముగ కలిగియుండునట్లే, ఒక్కొక్క కాలమున నొక విధమగు కవిత ప్రబలినను ఆ కాలమందలి ప్రతికవి యందును ఇతరకవులయందుఁ గానరాని కొన్ని స్వతంత్రలక్షణము లుండును. కాని, చారిత్రకవిమర్శన మీ స్వతంత్రలక్షణములను గణన చేయదు. ఇట్టి విమర్శన మాయా కాలములలో కొన్ని సామాన్యలక్షణములు మాఱెడు నని సమాధానము చెప్పునే కాని, ఆయా లక్షణములయం దేవి మంచి కవితకు చెందునవియో ఏవి చెందనివియో నిర్ణయింపక పోవుటచే, కావ్యపఠనమునకు ముఖ్యమైన యభిరుచిని తృప్తిపఱుపఁజాలదు. కావున, కావ్యవిమర్శనము చారిత్రకవిమర్శనముకన్న భిన్నమై వెలయుచున్నది. ఇట్లనుటచే చారిత్రకవిమర్శన యొక్క యావశ్యకత తగ్గుట లేదు. ఏల యన, కావ్యవిమర్శనావిధానములను పూర్తిగ చర్చించుటకు వచ్చుటచ్చొట నితరకాలములయందలి కవితారీతులతో నొక కాలమందలి వైఖరులను పోల్చి చూచుచుండుట యావశ్యకమై యున్నది గదా!

(చ) ఇఁక రెండవవిధమైన విమర్శనమును గూర్చి కొంచెము ముచ్చటించెదను. ఇది కవిజీవితముతో సంబంధించియుండును. ఏదైన నిపుణముగా చేయఁబడిన పనిని చూచితిమేని ఆ పనివానిని గూర్చి కొంత తెలిసికొనఁగోరెదము. అట్లే యొక కావ్యము రసవంతమై

యుండినయెడల ఆ కవిని గూర్చి కొంత [illegible] వ్రాయంగిలుగుటకై [illegible] నల్లనివాఁడో నెద్ద [illegible] చిన్నతనమునందే యారంభించెనో [illegible] తెలియకపోయిన నతని కావ్యము [illegible] నారయుటకు వీలు లేకపోదేగు. అయినను [illegible] కొన్ని స్వతంత్రలక్షణము లెట్టులు [illegible] అట్టి లక్షణములు మిగిలిన కవులనుండి అతనిని [illegible] కావున, ఆ కవియొక్క యభిప్రాయములు [illegible] యెడల అతని కవనమును మనము బాగుగ గ్రహింపఁగలము. [illegible] ములను అందలి విశేషాంశములను పూర్తిగ గ్రహింపవలసిన [illegible] ఆ కవి జీవితమును గూర్చి మనకు కొంచె తెలిసియుండవలెను. [illegible] పూర్వకవుల [illegible] గురించి మనకు [illegible] చేసి ఈ విషయము నింతటితో ముగించి [illegible] మనకు సోవ్రమము.

(ట) ఈ [illegible] కవిత్వవై [illegible] కాని [illegible] యాను దీని 'దీని [illegible] కావ్యము' దీని [illegible] వహింపఁ బడుటకును [illegible] చేయుటకు [illegible] దును అంతకు పూర్వమును [illegible] [illegible] సత్కృష్టకావ్యము [illegible] కాలమున [illegible] ములై యుండెను. ఇట్లని ఆ కాల [illegible] ములయందు [illegible] కావ్యము [illegible] కాలమునందలి [illegible] హారములను వర్ణించిన [illegible] ఇప్పటి [illegible] నానందింపు [illegible] చున్నవి. [illegible] కృతికర్తైన భోగినీదండకము [illegible] కాలమున [illegible] నను ఇప్పటి కాలమున [illegible] ఇట్లు కవిజీవితమును గురించి [illegible] రచియింపఁబడిన కావ్యము గొప్పదై యుండెనా [illegible] మెన్నఁటికిని [illegible] తెలియకున్నను అతని [illegible] యుంటిమి. కాని, కవి యొక్క జీవిత [illegible] తారతాగములను మనకు బాగుగ తెలిసినా, కవి [illegible] నుద్దేశింపఁబడెనో వాని నెట్లు [illegible] కావ్యము [illegible] గలము. వాని యుద్దేశములను బాగుగ గ్రహింపఁగలము, అనఁగా కవిహృదయము మనకు బాగుగ బోధపడఁగలదు. కాని, మన కవు లే పురాణగాథనో తమ గ్రంథమున కితివృత్తముగ తీసికొని గాని నించుక మార్చియో మరికొంత చేర్చియో దానియందే తమ వర్ణనాచాతుర్య మును చూపుచు పరమార్థోపదేశము చేయుచుండిన యున్న కావ్యము

[illegible] కావున, కావ్యము [illegible] యొక్క [illegible] యాధిక్యమును [illegible] యున్నది. [illegible] కావ్యములు [illegible] ముగ్గుల [illegible] కావ్యము [illegible] అనఁగా కథ [illegible] కావ్యాకారమునకు [illegible], అనఁగా కావ్యస్వరూపము [illegible] సొంపు [illegible] కావ్యము [illegible] [illegible] ప్రాముఖ్యము, ఎట్టి లక్షణము [illegible] కావ్యరచనకు చెందునో, [illegible] చర్చింపఁబడును. ఈ విధముగ నాలోచించినయెడల [illegible] యనునది విద్య గాక శాస్త్రమై యున్నది. శాస్త్ర మని చెప్పుటవలన, ఏదైన [illegible]

కావ్యముల [illegible] కావ్య [illegible] విమర్శనాపద్ధతులను [illegible] చేసి యున్నారు. పాశ్చాత్యులుగా కావ్య [illegible] కావ్యము [illegible] చేయుట [illegible]. [illegible] సంగ్రహించి [illegible] ప్రపంచ [illegible] వాఙ్మయమును పరిశీలించి [illegible] కొన్ని సంగతులను వ్యాపకము చేయుటయే దీని ముఖ్యోద్దేశమై యున్నది. కావున, [illegible] ముఖ్యసంగతు లను గ్రహించుటకు [illegible] కొన్ని ప్రమాణములను గాని సిద్ధా ంతములను గాని [illegible].

[illegible] అలంకారశాస్త్రాంతర్భాగమే [illegible]. లక్షణశాస్త్ర మని మనవా రలంకారశాస్త్రము నకు [illegible] నిజముగా అది శాస్త్రము కాదు. అది [illegible] 'కావ్యలక్షణ' మని యుప [illegible] కావ్యములైన [illegible] గ్రహించవలయును. [illegible] కావ్యలక్షణ [illegible] కావ్య [illegible] గల భేద ము. [illegible] కావ్యము నెట్లు వ్రాయవలయునో [illegible]. [illegible] కావ్య [illegible] ప్రామాణికమైన [illegible] గ్రంథము [illegible] పరిశీలింపవలయునో గాని గుణములు [illegible] చెప్పునో [illegible]. కావ్యలక్షణము [illegible] చెప్పఁబడిన [illegible] యుక్తము [illegible]. చెప్పఁబడిన [illegible] సగసగా నో [illegible] కావ్య [illegible]. కావ్యలక్షణ [illegible] గ్రహించుచు [illegible] కావ్య [illegible] యుండెనో [illegible]. కావున, [illegible] కావ్య [illegible]. కాని, [illegible] పద్ధతులు కావ్యలక్ష ణములయొక్క పద్ధతులకంటె మిక్కిలి [illegible] యుండవలెను. [illegible] శాస్త్ర [illegible], సరియైన వాఙ్మయ ముగ [illegible] లక్షణముల [illegible] యనియు, [illegible] ణముల [illegible] మిగిలిన కావ్య ములను పరీక్ష [illegible] ప్రమాణము లనియు చెప్ప యున్నాము.

కాని, కొందఱ [illegible] ప్రమాణముల [illegible] వీలు లే దని వాదింతురు. వారి వాద మిది: వాఙ్మయవిషయములలో స్వాభిప్రాయముకన్న [illegible] ప్రమాణము లేదు. ఒక కావ్య మును గూర్చి భిన్నాభిప్రాయములు గలిగిన నొకరిని [illegible] నొకని [illegible] యెక్కువగా నెంచుటకు కారణ మేమియు లేదు. అభి రుచి విషయమున బాహ్యప్రమాణ మేమియు నుండుటకు వీలు లేదు. ఏదైన నొక గ్రంథ మాహ్లాదదాయకమై యున్నయెడల సరి. అంతే కాని, ఆ యానందము నిజమైన దని కాని కా దని కాని చెప్పుటకు వీలు లేదు. ఒకటి యెక్కువ యని కాని తక్కువ యని కాని యన రాదు. కావ్యము చదువరులకు సంతోషమును కలుగఁజేయుటకై నిర్ణయింపఁబడినది. అది నాకు సంతోషమును గలుగఁజేసినయెడల, అది మంచి కావ్య మని నే నెంచెదను. చాల సంగతి సంతోషమును కలుగఁజేసిన యెడల చాల సంగతి మెచ్చెదను. కాని, దానిని గూర్చి తారతమ్యపరీక్ష చేయుటకు వీలు లేదు. కావ్యవిషయకాభిప్రాయము లభిరుచిని బట్టి యుండును గావున, వానికి కారణములను చూపఁ జాలము. అవి నియమబద్ధములు కావు. ఇది వీరి వాదము.

ఈ వాదమును గూర్చి కొంచెము చర్చింపవలయును. కొన్ని కావ్యములు వాఙ్మయమున తగినితరములకంటె నెక్కుడుగా జనులచే నాదరింపఁబడుచున్నవి. నైతిక ప్రతిపాదన మొకవేళ ఈ గ్రంథముల కాదరాధిక్యమును తెచ్చిపెట్టె నని చెప్పుటకు వీలు లేదు. ఏల యన, మంచి నీతులను గుప్పు చైనను ఒక కావ్య ముత్తమలక్షణము లలో గూడియుండక జనుల యాదరము పడయలేకపోవచ్చును. కావున, ఇట్టి భేదములు కలుగుటకుఁగాను స్వాభిప్రాయాధీనము గానట్టియు అందఱకు భిన్నములై కవితయం దుత్కృష్టతానిర్ణాయకము లగునట్టియు కొన్ని ప్రమాణము లుండవలయును. 'లోకో భిన్నరుచిః' అనుటవలన, అభిరుచి కధీనములగు విషయములయందు జనుల యిష్టా నిష్టములను గూర్చి గుణ దోషమియు నిర్ణయింపఁజాల మనియే కాని, అట్టి యభిరుచి సరిగ నుండెనో లేదో యను విషయమును నిర్ణయిం చుటకు ప్రమాణము లేమియుండవు యని కాదు. ఇంగువ వాసన యొకని కింపుగ నుండును, మరియొకని కసహ్య మగును. ఇట్టిచో, ఇంత దుర్వాసన గల వస్తువు నీ కెట్లింపుగ నుండె నని కాని, ఇంత సువాసన గల వస్తువు నీ కేల సహ్యము కాకుండె నని కాని యడుగ రాదు. ఒకనికి దంపుల పాటలు త్యాగరాయ కృతులకన్న నింపుగా నుండవచ్చును. దీనిని బట్టి త్యాగరాయకృతులు దంపుల పాటలకన్న మంచివి యనుటలో నర్థము లేకపోలేదు. దంపుల పాటలయం దభి రుచి కలవా రొకరే కాక వానికి సహస్రముగ నూఱుగు రున్నను, వా రిందఱు గూడ నెక్కువ గానియం దుత్కృష్టత నాపాదించి పొరపడి రని చెప్పుటకు వీలు కలదు. కావున, పలువుర కొకటి రుచిం చినంత మాత్రమున నద్దానియం దుత్కృష్టగుణములు కల వని చెప్పుటకు వీలుపడదు. ఇట్టి విషయములందు కూడ నెక్కువతక్కువలు సకారణముగ నిరూపింపవచ్చును. అది యెక్కువ యుండి యభిప్రాయము గల మాత్రమె యట్లు నిరూపింపఁబడు మన్న ననియొంచరాదు.

సరే, ఇది నిజమై యుండవచ్చును. కాని, బుద్ధిమంతులును తగు సామర్థ్యము కలవారును నగు విమర్శకులయందుఁ గల భిన్నా భిప్రాయములను గూర్చి యేమి చెప్పెదరని యాక్షేపణ కలుగ వచ్చును. అభిరుచియందలి ప్రమాణములు వేర్వేఱు దేశములలో వేఱువేఱుగా నున్నవి. ఒక దేశమందే, ఒక కాలమునందలి యభిరుచి ప్రమాణములకును ఇంకొక కాలమందలివానికిని భేదము కలదు. ఒక కాలమునందే సమర్థులగు విమర్శకులు కొందఱు కొన్ని కావ్య ములను గొప్పవిగను మఱికొంద ఱా కావ్యములనె న్యూనములుగను [illegible] నెంచియున్నారు. శృంగారవర్ణనతో నిండియుండిన గ్రంథము [illegible]

కాలమున బహురంజకముగా నుండెను. ఈ కాలమున [illegible] గా నెంచఁబడుట లేదు. కాని, కొంచె మాలోచించినచో ఈ ప్రక [illegible] యందలి భేదములు [illegible] వైనవి కావు. వేలు వేలు [illegible] మనుష్యలు [illegible] కాలముల [illegible] యందును కనఁబడెడు యభిరుచి [illegible] భేదాంశములకు సాదృశ్యాంశము లెక్కువై యున్నవి. ఎట్లయిన, ఈ సాదృశ్యాంశములే ముఖ్యమైనవి. వీనిని బట్టియె వాఙ్మయము శాశ్వతస్వరూపము బడయుట, కవులు కల్పాంతస్థాయులై యుండుట. వ్యాస వాల్మీకి కృత భారత రామాయణములు రచింపఁబడిన కాలమునకు నిప్పటి కాల మెంతో మార్పు చెందినది. కాని, ఆ గ్రంథము లే మాత్రము ప్రాఁతపడలేదు. ఆ కాలమున ఆ గ్రంథములు [illegible] లకై యభినందించి యుండిరో, ఆ లక్షణములకై యిప్పుడు [illegible] వానిని చదివి యానందించుచున్నాము. కావున ఆ [illegible] లక్షణములు గలది నిజముగ [illegible] ఇప్పుడు కూడ [illegible] కవితాశబ్దవాచ్య [illegible] యిట్టి సామ్య ముండకుండిన నే సాహిత్య [illegible] రములు కలుగుటకు [illegible].

ఇట్లయిన [illegible] కొన్ని [illegible] భేదములు కనఁబడుచున్నను, [illegible] ముఖ్యాంశ ములను గూర్చి [illegible] యుండవచ్చును. కొన్ని [illegible] ముఖ్యాంశములలో నేకభావ ముండవచ్చును. ఇట్లు [illegible] యందు కొందఱు [illegible] 'ఏకవాక్యము' 'కావ్యైక్యము' 'స్థలైక్యము' ఈ మూఁటిని నవశ్యముగ పాటింపవలయును [illegible] పడిరను, కొందఱు ఈ మూఁటిని [illegible] నెంచుట లేదు. దీనియందు [illegible] భేదము కలదు. [illegible] ప్రాయభేద మున్నను [illegible] నావశ్యకమే యని [illegible] ఇట్లు [illegible] ముఖ్య [illegible] లక్షణము [illegible] ముఖ్యాలంకారములకంటె నత్యావశ్యక మని తలంచుటలో [illegible].

ఇంతకుఁ దెలుపను [illegible] యభిప్రాయములందు భేదము లుండుటచే సర్వజనాదరణీయము లగు [illegible] సాధనముల [illegible] చుటకు వీలు లేదను నాక్షేపణలను గూర్చి విచారించియున్నాము. మఱికొందఱు వాఙ్మయముయొక్క స్వభావమును బట్టియో, [illegible] శాస్త్ర మనునది యొకటి యుండుటకు వీలు లేదని [illegible]. వారి వాదము నీ క్రింది [illegible] చున్నాము. శృంగారప్రబంధములను చదివినపుడు [illegible] యానందము కలుగుచున్నది. హాస్యప్రబంధములు చదివినప్పుడు మఱియొక విధమగు నానందము పుట్టును. వీర రసభరితంబు లగు కావ్యములు వేఱొక విధమైన యానందమును కలిగించును. మతగ్రంథములవలనఁ గలుగు [illegible] వేఱొక విధమైనది. ఇట్లు వాఙ్మయముయొక్క ఫలసిద్ధి యనంతము. అట్టిచో, వీని కే

[illegible]

[illegible] సామాన్యలక్షణములు [illegible], వానియందలి వ్యక్తి భేదము [illegible] గలవు. [illegible] చాల [illegible] శక్తి [illegible] భేదములను [illegible] నావశ్యకమే [illegible]. కావున, [illegible] ముఖ్య [illegible] ప్రతియొక [illegible] గుణములు కలవో [illegible] ప్రమాణముల నేర్పఱుచుటయే [illegible] గ్రంథమును [illegible] భాగములను [illegible] మిగిలిన వారికిఁ గూడ [illegible] సానుభూతి కలవారలను [illegible].

ఈ వాదమున [illegible] దీనివలన విమర్శనము సర్వవ్యాపి యగు వ్యాపారము గాక, దాని ప్రసారమునకు కొంత పరిమితి గల దని తేలుచున్నది. కావ్యగుణములు నిజముగ ననంతములు. కాని, వానియందు కొంత వ్యవస్థ కలిగించుటకు వీలు లే దని యెంచ రాదు. ఎప్పు డొక కావ్యగుణము మఱియొక కావ్యగుణమునుండి భిన్న మని [illegible] గుర్తించుటకు [illegible] [illegible]

లవ [illegible] సాధ్యా [illegible] గుచున్న [illegible] లేయుచున్నది. [illegible] కావ్యము [illegible] చేసి [illegible] కావ్యము [illegible] చున్నారు [illegible] వారిని [illegible] [illegible] మంచి [illegible] అయినను, [illegible] భావనాశక్తి [illegible] అది [illegible] చెప్పవలసిన వాఙ్మయ [illegible] సరిగా [illegible]

[illegible] గాక, [illegible] చేయు [illegible] ఇది [illegible] పరిశీలింపవలయును. వాఙ్మయము [illegible] భావము [illegible] వ్యక్తిభావము [illegible] వాఙ్మయ [illegible] 'అది [illegible]' [illegible] [illegible] మున్నది. [illegible] ముండవలె [illegible] చెప్పుదురు [illegible] చేసిన [illegible] [illegible] చూపదు [illegible] [illegible] లేదనియు [illegible] [illegible] [illegible] ప్రస్తుత [illegible] వాఙ్మయము [illegible] [illegible] [illegible] ఇట్టి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] పోరి [illegible] [illegible] వ్యక్తి [illegible] [illegible] [illegible] చెప్పుటకు [illegible] [illegible] [illegible] సత్యము [illegible] చెప్పుట [illegible] [illegible] గిగా [illegible] ప్రదర్శన [illegible] గిలుకుచున్నారు. [illegible] యాకారి [illegible] చున్నారు? అని మీరు [illegible]

ఎట్టి [illegible] ఈ [illegible] సంగతి [illegible] లేదు. ఒక గ్రంథము [illegible] కవి సత్వము [illegible] గా గ్రంథము [illegible] వలయును. [illegible] వలయును పండితగాక రుచి [illegible] [illegible] యుండను దీనిని పోలియుండ [illegible] అని చెప్పను, [illegible] స్వయము గా రుచి [illegible] గాని రుచి తెలియదు. పండితగాని రుచి [illegible] కాదే. అది వర్ణనాతీతము. ఇట్లే ప్రతి [illegible] కావ్యముయొక్క గుణరీతియు [illegible] వర్ణనాతీతముగ నున్నది. కావున విమర్శనా [illegible] భావము లతిస్వల్పములుగ నుండవలెను. సర్వోత్కృష్టమగు [illegible] లగునట్టియు సవిస్తరముగునట్టియు [illegible] ములు చేర్పబడరాదు. అట్లు చేసినచో అవి పరంపరాగతము [illegible] [illegible] కావలయును, లే

దా [illegible] గ్రంథకర్తల స్వాభిప్రాయములుగ నైన నుండవలయును, లేదా ప్రస్తుత [illegible] మాత్రమే [illegible] యైనను గావలయును. కాని, అవి సార్వత్రిక [illegible] సార్వజనీనములై యుండనోపవు. ఇట్టి నియమములను [illegible] ఆంధ్రవాఙ్మయము [illegible] [illegible] కవితయే వెలువడినది. కావునను, కవియందుండవలసిన సత్వమును గూర్చి యొకరూపమును [illegible] మున్నది. వసుచరిత్ర తరువాత వేనినైన నిరువది ప్రబంధములను తీసికొని యొకటి [illegible] దానికన్న [illegible] భిన్న [illegible] చున్నదో నిరూపింప ప్రయత్నింపుడు. [illegible] వర్ణనము పుష్పలావికావర్ణనము రాజవర్ణనము మొదటి [illegible] శ్వాసము [illegible], వేట మొదలగునవి రెండవ యాశ్వాసమునను, ఇట్లే [illegible] లిలిశాశ్వాసములను కనబడుచున్నవి. ఆ కావ్యముల కథాభాగమున [illegible] కలుగకుండ మూడు వంతుల పద్యములను తీసివేయవచ్చును కదా? ఒక గ్రంథము లోని కథానాయకుని [illegible] మొక గ్రంథమున కథానాయకునిగా [illegible] చేయవచ్చును గదా? ఆ గ్రంథములలోని కథానాయకులు [illegible] [illegible] [illegible] మున్నారు? ఇట్టి [illegible] ఆంధ్రవాఙ్మయము [illegible] [illegible] [illegible] విమర్శనలకలనే కదా? [illegible] [illegible] యుంటినా? అందు కలవు [illegible] భావములు వాఙ్మయ [illegible] భావములు [illegible] [illegible], [illegible], [illegible]. ఆ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] గ్రహింపవలెను [illegible] యుద్దే [illegible]. '[illegible]' [illegible] వాక్య కలదు. [illegible] ఇంతే [illegible], [illegible] సాధారణము చేసికొని ఈ [illegible] [illegible]. 'అం[illegible] [illegible], [illegible] [illegible]?' [illegible] [illegible] [illegible] పద్యములు [illegible] [illegible] [illegible]. అట్టివాని [illegible] "[illegible] [illegible]" [illegible] కాని "[illegible] [illegible]" [illegible] యుండదు. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ఇంతకును [illegible] [illegible] [illegible] నుండినను, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] యుండనియెడల [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] గ్రంథము [illegible] [illegible] [illegible] స్వయముగా నుండవలెను గాని, [illegible] [illegible]. అట్టి శక్తి యున్నయెడల [illegible] [illegible] [illegible] చేయును.

[illegible] [illegible] [illegible] అని [illegible] కూడ వాఙ్మయమున [illegible]. అది [illegible] కావ్యమువలెనే మన బుద్ధిని భావములను కూడ [illegible].

పైన చెప్పబడిన సంగతులను [illegible] యనగా దోషారోపణ [illegible] తెలుచున్నది. అయినను ఆ గ్రంథకర్త [illegible] యని పరిగణింపబడుదు నేమో యను భయముచే దోషములను దోషము లని చెప్పుటకు భయపడఁగూడదు; లేని [illegible] [illegible] మునం దున్న దని చెప్పుచు జనులను [illegible]; [illegible] గుణములను గణనచేయక యుండరాదు.

ఆంధ్రవిషాదనాటకము.

తణికెళ్ల వీరభద్రుఁడుగారు, ఎమ్. ఏ.

ఆంగ్లభాషాపరిజ్ఞానము కలవారికి విషాదనాటకములే యాంగ్ల సారస్వతమునందు ముఖ్యకావ్యము లని తెల్లక తోఁచును. మన యాంధ్రవాఙ్మయమునందు విషాదనాటక మనునది గగనకుసుమ మైనది. మన సారస్వతమున విషాదనాటకము లే దను నంశము కడు శోచనీయము. ఆంధ్రభాషయందలి నాటకము లన్నియు సాధారణముగా మంగళాంతములుగా నుండును. కొన్ని నాటకములు మొదటి నుండి తుదవఱకు శృంగారవిషయములను గూర్చి గాని ప్రాణుల సుఖజీవనములను గూర్చి గాని వ్రాయఁబడుటచే నవి పూర్తిగ మంగళప్రదము లైనవి. అట్టి నాటకములు కథానాయకుల వివాహముతోను వారి జయధ్వనులతోను నంతమగును. కాని, అట్టి రూపకములందు మానవుల బాధలకును వారి క్లేశములకును స్థల ముండదు. చిత్రనళీయమువంటి నాటకములందు విచార మంతగా లేకపోలేదు. నలదమయంతులకు కలిగిన కష్టములను చూచి కంట తడిపెట్టనివారును జాలి నొందనివారును సభ్యులలో నుండరు. నాటకమందు చాలవఱకు విచార మున్నను తుద కెన్నఁడయిన నా సతీపతులు కలియఁగల రని యాశ వీడనివారు చదువరులలోఁ గాని దిదృక్షులలోఁ గాని యుండు టరుదు. అంతమందు సర్వజనులును సౌఖ్య మొందుటచే ఈ నాటకములు మంగళాంతము లను నామమును ధరింపవచ్చును. నాటకములలో మరియొక జాతి గలదు. కొన్ని కథలు మానవుల యాపదలను మనఃక్లేశములను వర్ణించును. నాటక మంతయు విషాదపూరితమై యుండును. ప్రారంభించినది మొదలు పంచమాంకమువఱకును నరుల లోపములును వారి దుర్భాగ్యములును వానివలన సంభవించు నాపదలును నాటకమునకు కథాభాగములుగా నేర్పడును. సత్పురుషులకుఁ గలిగిన విపత్తులకు మనము కుందుచుందుము. పాపభీతి లేక ప్రాపంచిక మాయకు లోనై జనుల కపకారము చేయుటయే యుద్దేశముగాఁ గల యపరాధులను చూచి యాగ్రహము నొందుదుము. వారికి శిక్షలు గవలె ననియు నిరపరాధులు సుగతులుగా నుండవలె ననియు కోరుచుందుము. ధర్మమునకై జీవము నయినను విడిచిన సారంగధరుని గాథ నిజముగ విషాదనాటకమున కుచితమైనది. అనేక కవు లీ నాటకమును రచించిరి. ఎల్లరును దీనిని మంగళాంతముఁ గావించిరి. కారణ మరయుట శ్రమ కాదు.

తెనుఁగునందు దుఃఖాంతరూపకములు లేకుండుటకు కారణములు పెక్కులు కలవు. మన ప్రాచీనగ్రంథములందు ఇట్టివి లేవు కాన తెనుఁగునందు కూడ ఇట్టివి వ్రాయఁగూడ దనునది మొట్టమొదటి కారణము. వాస్తవముగ పూర్వాచారపరాయణత్వము శ్లాఘాపాత్రమే కాని, ఒకానొక సమయమున త్యజింపవలయును గదా? మరియొక కారణమును కలదు. సృష్టిలో హరిశ్చంద్ర సారంగధరాది పుణ్యాత్ములు సత్యమే ముఖ్యమని యెంచి గాని కాదని యున్నమును ప్రాణములు నైనను కోల్పోవుటకు సిద్ధపడినను తుదకు వారికి సౌఖ్య మబ్బకపోయినచో “ధర్మ ఏవ జయతి” అను మాట నిష్ఫల మగును గదా. సజ్జనరక్షణమును దుష్టవినాశమును లేనప్పుడు పరమేశ్వరుఁడు లోకమునందు ధర్మమును స్థాపించు ననుమాట కర్థమేమి? మొత్తము మీఁద ధర్మనిరతులకు జయము కలుగకపోయినచో, జనులకు ధర్మమందలి నమ్మకము పోయి వారి ధర్మాభిలాష క్రమముగా క్షీణించు నని కొందఱి యభిప్రాయము. ఇట్లు పలుతెఱంగుల యోచనలచే విషాదనాటకము లవతరింపకుండుటకు వీలైనది కాఁగా. కీర్తిశేషుఁ డగు ధర్మవరము కృష్ణమాచార్యునిచే రచియింపఁబడిన “సారంగధరము” తప్పనిసరిగ యాంధ్రభాషయందు విషాదరూపక మను నామమునకు తగిన చెప్పఁదగు నాటకము కానరాదు. శాక్తేయుఁడగు సద్గుణమూర్తియు నగు సారంగధరుని చరిత్రము మిక్కిలి ప్రఖ్యాతి గాంచిన దగుటచే నా కథను గూర్చిన నాటకము లెన్నియో కలవు. కాని, నాటకమంతటను విషాదము వ్యాపించియుండినను, అంత్యరంగమున సిద్ధుఁడే తెంచి సకలజనులను సజీవులను చేయుటచే నాటకము దుఃఖాంతము గాకపోవుచున్నది. కృష్ణమాచార్యుని గ్రంథమందు మాత్రము సిద్ధుఁడును ఆకాశవాణియును కోరఁబడకపోవుటచే అది పూర్ణమైన విషాదనాటక మైనది. ప్రప్రథమమున కన్యాన్వేషణమునకై పంపఁబడిన విభావసుఁ డను బ్రాహ్మణుఁడు చిత్రాంగి సందేశమును సారంగధరున కెఱింగింపకుండుట విషాదమునకు మూలాధారమై యున్నది. చిత్రాంగికి సారంగునియందు మిక్కుటమగు ప్రేమ. తా వలచినవాఁడు దక్కకపోయ, విధివశముచే నొక ముదుసలిని పరిణయమాడి మొదటినుండియు ఆ నవమన్మథునియందు గాఢముగ నాటుకొనిన యనురాగమును వదల్చుటకు యత్నించి, క్రమముగ పరితాపము హెచ్చ, తుదకామె సారంగధరుని లోఁబఱచుకొనుటకు కృతనిశ్చయురాలాయెను, మహాపాపమున కొడిగట్టెను. చిత్రాంగి పాత్రము సోపానక్రమ సమగ్రముగ నుండును. న్యాయస్థానమునందు సారంగధరునిపై నింద నిర్ధారణము చేయఁబడ, అతఁడు శిక్షితుఁ డాయెను. క్రమముగ, చిత్రాంగి దౌరాత్మ్యము వెలువడ, రాజు విచారింపఁ బోయెను. సారంగధరుని రక్షణసమయము దాఁటిపోయెను. చిత్రాంగి భీతి చెంది ప్రాణము గాపాడుకొనుటకు సకలప్రయత్నములను చేసెను. నింద మోపఁబడఁగా, ఆమె హృదయము [illegible] రాజు పుత్రశోకముచే మూర్ఛ నొందెను. [illegible] పొందెను. కావున షష్ఠమాంకమునందు [illegible]

[illegible] కమును విడిచిరి.

ఈ విషాదనాటకము [illegible] సాంఖ్యభాష యందలి [illegible] చాలియున్నది. ఆంగ్లమున షేక్స్పియరు అను [illegible] "[illegible]" "[illegible]" "[illegible]" బెత్ "[illegible]" [illegible] నాటకములను [illegible] విచారింతము. [illegible] షేక్స్పియరు కవి [illegible] పద్ధతులును, [illegible] విషాదనాటక [illegible] కాగలవు. ప్రతి నాటకమునందును [illegible] లున్నను, కడపటి యంకమున కథానాయకుని [illegible] వర్ణింపబడెను. మొదట [illegible] చిక్కులును సూచింపఁబడును. [illegible] వృద్ధి [illegible], అతని పరితాపము [illegible]. [illegible] అతనితోడి సంబంధము [illegible] [illegible] గిన సన్నాహములు [illegible] కడపటి [illegible] [illegible]. [illegible] ఈ కష్టము [illegible] [illegible] ఈ నాటకములందు కథాభాగము [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] పాత్రముల [illegible] కథ [illegible] "[illegible]" [illegible] ప్రతిజ్ఞ [illegible] ఆ [illegible] యోచింపుము [illegible]? ఆ [illegible] [illegible], ఆ దోషి [illegible] [illegible] వచ్చినప్పుడు [illegible] [illegible] ప్రాణమునకన్న [illegible] ప్రాణంబు [illegible] [illegible] గదా?

కథానాయకుండు సత్పురుషుండు [illegible] [illegible] లేదు. క్రూరులును ధనార్జనపరులును [illegible] [illegible] నాయకులుగా [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. సాహసము [illegible] [illegible]. [illegible]? అని [illegible] [illegible] (మాక్బెత్) [illegible] [illegible], ఆ కథను [illegible] చిత్రాంగి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] అని [illegible] [illegible] [illegible]. ఒథెల్లోయందు ఒక ప్రధానగుణ మున్నది. అతఁడు మనుష్యులు చెప్పు మాటలను నిష్కల్మషబుద్ధితో విశ్వసిం

చును. దానికై అతనిని మనము ప్రస్తుతింతుము గదా? కాని, ఇంచు కైన సనుమానము లేక పరమచండాలుఁడగు "ఇయాగో" చెప్పిన మాటలను నమ్ముటచే కదా పతివ్రతాశిరోమణి యగు సతీతిలకము నగు వనితను నోటఁ బడవైచెను. చిత్రాంగికి వివాహపూర్వము సారంగధరునియందలి ప్రేమ మత్యద్భుతము. ఆ సుందరాంగునియం దమోఘమైన యనురాగ ముండుటయు, అతనినే దైవముగా పూజించు నిశ్చలభక్తి కలుగుటయు శ్లాఘాపాత్రములే. కాని ఆమె చెడు నడతకును దౌరాత్మ్యమునకును మూలకారణము సారంగునియందలి మోహము కాదని యెవరైన చెప్పఁగలరా?

నాటకరచనయందు షేక్స్పియరు రెండు విషయములలో నెక్కుడు శ్రద్ధ వహించును. నాటకమున కంతకును ఇతివృత్తమును పాత్రపోషణమును ముఖ్యమైనవి. ఈ రెండు భాగములందును అద్భుతమైన శక్తి గలదు. కావుననే, అతని రూపకములు రసభరితము లగుటయు, ఈ కవి నాటకకర్తల కందఱకును చక్రవర్తి యని పేరు సంపాదించుటయు సమకూడినవి. ఈ రెండును గాక, మఱియొక మూఁడవ గుణము యితనియందు లేకపోలేదు. కాళిదాసాదిమహాకవుల మాలధన మగు కవితాచమత్కృతి యను మహామంత్రశక్తి ఇతని యందుఁ గలదే యున్నది గాని, అది కావ్యరచనకు చెందును గాన ప్రస్తుతము దాని మాట యటుండనీయవచ్చును. ఈ నాటకములందు ఇతివృత్త మత్యావశ్యకమని చెప్పఁజాలము. కథ ప్రఖ్యాతి మైనను గాని కావ్యరసపూరితము గా చేయుటచే ఈ నాటకములు షేక్స్పియరుచే కల్పింపఁబడిన వనియే చెప్పవచ్చును. కథాసందర్భమును చూచి పాత్రములను వ్రాయుచును. క్రమముగా కథ పరిపక్వ మగుటయు, దానిననుసరించి పాత్రముల స్వభావములు మాఱుటయు చూచెదము. మొట్టమొదటి నుండియు కథాభాగమునకును పాత్రపోషణమునకును పరస్పరసంబంధము గలదు. చిత్రాంగికి సారంగధరుని యందు ప్రేమ యున్న మాట సత్యమే. రాజనరేంద్రుఁడు వేటకు పోవుటచేతనే కదా ఆమె మనసు వికల మగుటయు మదన తాపము నోర్వఁజాలకపోవుటయు ఘోరపాపమునకు సాహసించుటయు సంభవించినవి. ఇట్టిది మనము గాక, కథాభాగమ్ము వేఱు గాను పాత్రపోషణము వేఱుగాను వున్నచో, తీర్థమునకు తీర్థము ప్రసాదమునకు ప్రసాద మని చెప్పవచ్చును. పాత్రపోషణ మనఁగా నెట్టిదో మన గ్రంథకర్తలకు చాలమందికి దుర్జ్ఞేయము; వట్టి వర్ణన మని వారి యభిప్రాయము. ప్రబంధములఁగు ప్రాచీనకవులు రాజులయందే సుగుణములు వర్ణించిరి. అట్టిదే ప్రతికథానాయకునియందును దూషింపఁబడి యున్నది. మొదటినుండి తుదవఱకు ఒకని గుణములే కవి పూర్తిగా వర్ణించినచో అంత రస ముండదు. వ్యంజనయే కావ్యమునకు పరమార్థమంటిరి. ఒక పాత్రము చేయు కార్యములను బట్టియు, సంభాషణస్థలములందును ఆ పురుషుఁడు కాని స్త్రీ కాని యాడు పలుకులను బట్టియు నన కా పురుషుని గాని స్త్రీని గాని గూర్చి గోచరించుట కవకాశ ముండవలెను. అంతే కాక, ప్రతి కథా నాయకుఁడును [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

వ్యక్తివాదము

ఆర్థికజీవితమునందు వ్యక్తియే ప్రధాన మని చెప్పునది వ్యక్తివాదము. సాంఘికదుస్థితికి వ్యక్తివాదమే కారణ మని యూహింపఁదగి యున్నది. వీరిచే వక్కాణింపఁబడిన ప్రస్తుత కాలపు సాంఘికస్థితిలోని లోపములను మన మాలోచింతము. దారిద్ర్య మెల్లెడలను దేశము నావరించియున్న దనియు, మనుష్యజీవితమునం దుండెడి మంచి నెల్లను నశింపఁజేయఁ జాలినంత చెడుగు సాధనములు బీదవారియం దున్న వనియు, అనారోగ్యకరము లగు నావాసము లెల్లెడలను వృద్ధి యగుచున్న వనియు, ప్రతి యార్థికశాస్త్రజ్ఞునకును, ఆర్థికశాస్త్రజ్ఞున కన నేల, వివేచన గల ప్రతి మనుజునకును తోఁచక తప్పదు. ఇప్పటి కాలపు పనివారిది నిక్కముగా దుఃస్థయే. ఎచ్చట చూచినను వీరి స్థితి యవమానకర మైనదిగను దుర్నీతికర మైనదిగను నున్నది. వీ రందఱు నితరుల యధీనమునం దున్నవార లే కాని, వారికి స్వాతంత్ర్య మెంత మాత్రమును లేదు. వీరిని జనులు హేయముగ చూచుటయే కాని గౌరవార్హులుగ నెంచుట లేదు. ఇతరులు వీరి నెక్కడ చూచినను నీచులుగ చూచి యవమానపఱచుచుండుటయే కాని వీరును మానవజన్మ మెత్తుటచే మనతో సమానులే యని యెంచుట లేదు. వీరి బాగునకై యూరక మాటలను చెప్పుటయే కాని యెట్టి ప్రయత్నములును చేయుట లేదు. వారి వార్ధక్యమునకు వీలుపడునట్లు కూడఁబెట్టుకొనుటకైనను తగిన కూలి నైన నిచ్చుట లేదు. వారు బల ముడుగునంతనే తినుటకు తిండియు త్రాగుటకు నీరును లేక మలమల మాడి చావవలసినవారై యున్నారు. వారికి కూలి నెక్కువగా నిచ్చినను వారు ప్రస్తుతపు స్థితిని బట్టి కూడఁబెట్టుకొనునంత దూరాలోచన గలవారుగా కూడ లేరు. వీరి కిచ్చిన కూలి యథమపక్షము సద్వినియోగపఱుపఁబడుట యైనను లేదు. వీరు తమ డబ్బును కల్లు త్రాగుట మొదలగు దుర్వ్యసనములకు వినియోగపఱచుచున్నారే కాని, ఉచిత మైన వ్యయములు చేసికొనుట లేదు. కూలివారల స్థితి యట్లుండనిండు.

ద్రవ్యవంతు లన్ననో, పని చేయక సోమరితనమును వృద్ధిచేసికొనుచు, నీతి ననుసరించిన పథములు త్రొక్కక యిన్నను మన్నను గానక మదాంధులై స్వలాభమును పరుల లాభమును గూడ నాలోచింపక గర్వమున విఱ్ఱవీగుచున్నారు. ద్రవ్యవంతులకును బీదలకును నడుమ నింకొక తరగతి గలదు. వీ రితరులవలెనే తమ లాభము నాలోచించువారే కాని ఇతరుల లాభము నాలోచించువారు కారు. ఇతరు లెట్టి పాట్లు పడుచున్నను, ఎట్టి యవస్థలకు లోనై యున్నను, ఎట్టి స్థితిగతులకు పాలై యున్నను వీరు సంబంధము కలుగఁ జేసికొనరు. తమ సామీప్యమున తమ సహాయమున నెట్టి దుర్నీతికరము లైన సంగతులు గాని ఘోరకృత్యములు గాని జరుగుచున్నను, వీ రా వైపునకైనను తిరిగి చూడరు. వీ రెల్లప్పుడు తృప్తి చెందకున్నను సౌఖ్యములై యున్నట్లు కన్పించుటకు యత్నించుచు, ఇతరుల కనేకులకు హానికరమే యైనను తమ స్వలాభముచే యాలోచించి పొట్ట వేదాంతమును బోధించుచున్నారు. నిక్కముగా బీదవారికి సహిత మొక గ్రుడ్డి గవ్వ నైనను నీయరు. ఇట్లు ఈ మూఁడు తరగతులయందు గల లోపములను చెప్పినంత మాత్రముననే ఆయా జాతుల యందు నీతిపరు లగునట్టియు దయార్ద్రహృదయు లగునట్టియు గుణవంతు లైనట్టియు మహనీయులు లే రని యర్థము కాదు. సామాన్యముగా నట్టివారి సంఖ్య యత్యల్పము. అరు దనియే చెప్పవచ్చును.

స్వలాభమును కోరినంతనే వీరు ధర్మప్రవర్తన ననుసరించుట లే దని యర్థము కాదు. ఎంత స్వలాభమును కోరు మనుజుఁ డైనను, కొన్ని విషయములలో మాత్ర మితరులతోఁ గలసి పనిచేయక తప్పదు. ప్రతి మనుజుఁడును తన పొట్టకై తాను పాటుపడవలయును. అట్లు పాటుపడునపు డితరులతో కలసి పనిచేయవలె నని వీరు చెప్పుచున్నారు.

ఈ పై చెప్పిన సాంఘికావస్థనే సమష్టివాదులు వ్యక్తివాద మనుచున్నారు. ఇట్టి సాంఘికవిధానము మనుష్యస్వాతంత్ర్యము ననుసరించిన ఫలితముగా దనియు కాలానుగుణ్యములు గాని కొన్ని పూర్వుల యాచారముల ననుసరించుటచేఁ గల్గిన దనియు ఈ సమష్టివాదులు నమ్ముచున్నారు. ఇందలి లోపము లన్నిటికిని జనులకు వర్తకమునం దున్న పరస్పర స్పర్ధయు నిజసంపదయు కారణము లని వీ రూహించి యున్నారు. నిజసంపద యన, వారివారి సొత్తులయందు వారివారికి గల హక్కు. ఇది ప్రస్తుత కాలమునందు

నిరాఘాటముగ నున్నది. ఈ లోపముల నన్నిటిని నివారించుటకును ప్రస్తుతసామాజిక సంపద్విభాగమును బాగుపఱచుటకును జనుల కెక్కువ సౌఖ్యము నిచ్చుటకును శ్రమతో పాటు సంపద నుత్పాదించుట కవశ్యమగు భూమియు మూలధనమును కూడ సమాజమునం దున్న జను లందఱకు నుపయోగకర మగునట్లు ప్రజల యధీనమునం దుంచుట వీరి యుద్దేశము. ప్రభుత్వ మంతయు ప్రజల హస్తగతమై యుండవలయు నని ఈ వాదము బహిరంగముగా చాటుచున్నది, నిర్వచనార్హత్వ సంపాదనమునకు ఆస్తి యవశ్య మని చెప్పెడి ప్రస్తుత పద్ధతులను ప్రతిపక్షము చేయుచున్నది. ఈ యొప్పిదముంగా కల్పనాశక్త్యుత్పాదితంబు లైనట్టియు లోకానుభవమునం దెన్నఁడును ఎచటను పసికివచ్చినట్లు పరిగణింపఁబడనట్టియు కొం [illegible] తంత్ర్యపు హక్కు లను [illegible] ఈ [illegible] ముధనము [illegible] యములచే నడుపఁబడునట్టి

[illegible] మునందు నివసించెడి జనుల లోకానుభవమే యొప్పికలయందు వారివారి కర్హత్వ మియ్యఁగల దని కూడ ఈ వాదులు ప్రకటించుచున్నారు. కావున, ఈ వాదుల ప్రభుత్వము క్రింద విశాలతమ మైన రాజకీయ స్వాతంత్ర్యము జనుల కబ్బఁగలదు. ఈ విధముగా ప్రతి వ్యక్తితోఁ గలసి సంఘమునం దుండెడి శ్రమయొక్కయు కూలియొక్కయు అవస్థలను గూర్చియు సాంఘికధర్మములను గూర్చియు అందుండెడి జనులస్థితిని గూర్చియు ఆలోచించెడి ప్రభుత్వమునకు పురుషానుభవసాహాయ్యము లెంత యవశ్యమో స్త్రీల యనుభవమును సాహాయ్యమును నంత యవశ్యము లే యని ఈవాదుల యుద్దేశము. సమష్టివాదము ప్రబల మైనకొలఁది దేశమునం దుండెడి శక్తిసామర్థ్యములు వృద్ధి గాంగల వనియు అట్టివాని నుపయోగించుటకు తగు నవకాశములు మెండుగా నుండు ననియు అట్టి యుపయోగమువలనఁ గల్గెడి లాభము లనేకము లనియు అవి జనులకు హృదయాకర్షకముగా మెప్పు గల్గింపఁగల వనియు ఈ వాదు లభిప్రాయపడుచున్నారు. అప్పుడే వస్తూత్పాదనాసామగ్రి చక్కఁబడఁగలదు. అప్పుడే వస్తూత్పత్తి తేలిక యగును, దేశాభ్యుదయము హెచ్చఁగలదు. అప్పుడే శక్తిసామర్థ్యము లుపయోగకరము లైన పనులయందు వినియోగింపఁబడఁగలవు. పని చేయలేనివారి సంఖ్య తప్పక తగ్గఁగలదు. ఇదంతయు దేశాభివృద్ధి కప్పుడే సాహాయ్యము కాఁగలదు.

ప్రజాప్రభుత్వ మవశ్య మని చెప్పినంతనే దూరదృష్టి లేనట్టియు గుణగ్రహణత్వమునందు కొంత లోపము కలిగినట్టియు ప్రతికక్షులు కొందఱీ వాదమును అరాజకుల వాదమును నొకటిగనే గ్రహించి దీనిని తూలనాడుచున్నారు. అట్టి యూహ కేవలము దురూహ యని నేను తలంచుచున్నాఁడను. రాజ్యము సంఘమునకు బాధాకర మనెడి స్పెన్సరు మొదలగు తత్త్వజ్ఞులచే నను వాదింపఁబడిన వ్యక్తివాదమునకును అరాజకుల వాదమునకును కొంతవఱకు సంబంధము కలదు; కాని ఈ సమష్టి వాదమునకును అరాజకుల వాదమునకును ఏమాత్రమును సంబంధము లేదు. అరాజకులకు రాజ్య మనవశ్యము. అట్టి రాజ్యాంగ మవశ్య మైనను అందలి సభికు లందఱును సంఘోపయుక్త మైన ధర్మమార్గము నవలంబించెడి నీతిజ్ఞులుగా నుండవలయును. అది గాక, అరాజకవాదతత్త్వమునకు మనుజుని నిసర్గను స్వభావ మనవశ్యము. సమష్టి వాదమునకో, జనులలో నొకరితో నొకరు కలసి మెలసి యుండవలె ననెడి సంఘీభావ మవశ్యము. ఇట్టి సంఘీభావమును పునాదిగా నుంచుకొని గట్టిముగా కట్టఁబడినది సమష్టివాదప్రాసాదము. ఇంతే కాక, ప్రపంచమునం దెల్లెడలను, ఈ రెండు వాదములును వేఱువేఱుగా నెన్నఁబడుచున్నవి; ఒక వాద మింకొక వాదము యొక్క యభివృద్ధి కడ్డు కలిగించుచున్నది. ఈ రెండు వాదముల కిన్ని భేదము లున్నను రెంటిని కలుపుట మిక్కిలి చిత్రముగా నున్నది. ప్రస్తుతపు సామాజికస్థితిని నిందించుచు మార్పులను నిరూపించెడి ప్రతికక్షుల వేర్వేఱు వాదముల నన్నిటిని ఒకే యనుమానదృష్టితో చూచుచు వానియందలి భేదాభేదములను విచక్షణ చేయకుండుటయే ఇట్టి కలగలుపునకు కారణముగా నూహింపవలసియున్నది.

ఇది యటుండనిచ్చి, వీరి యభిప్రాయముల నాలోచింతము. సాంఘికలోపముల నన్నిటిని నివారించుటకును ప్రస్తుతపు సామాజికసంపదయొక్క విభాగమును బాగుపఱచుటకును జనుల కెక్కువ సౌఖ్యము నిచ్చుటకును శ్రమతో పాటు సంపద నుత్పాదించుట కవశ్య మగు భూమియు మూలధనమును సమాజమునం దున్న

[illegible]

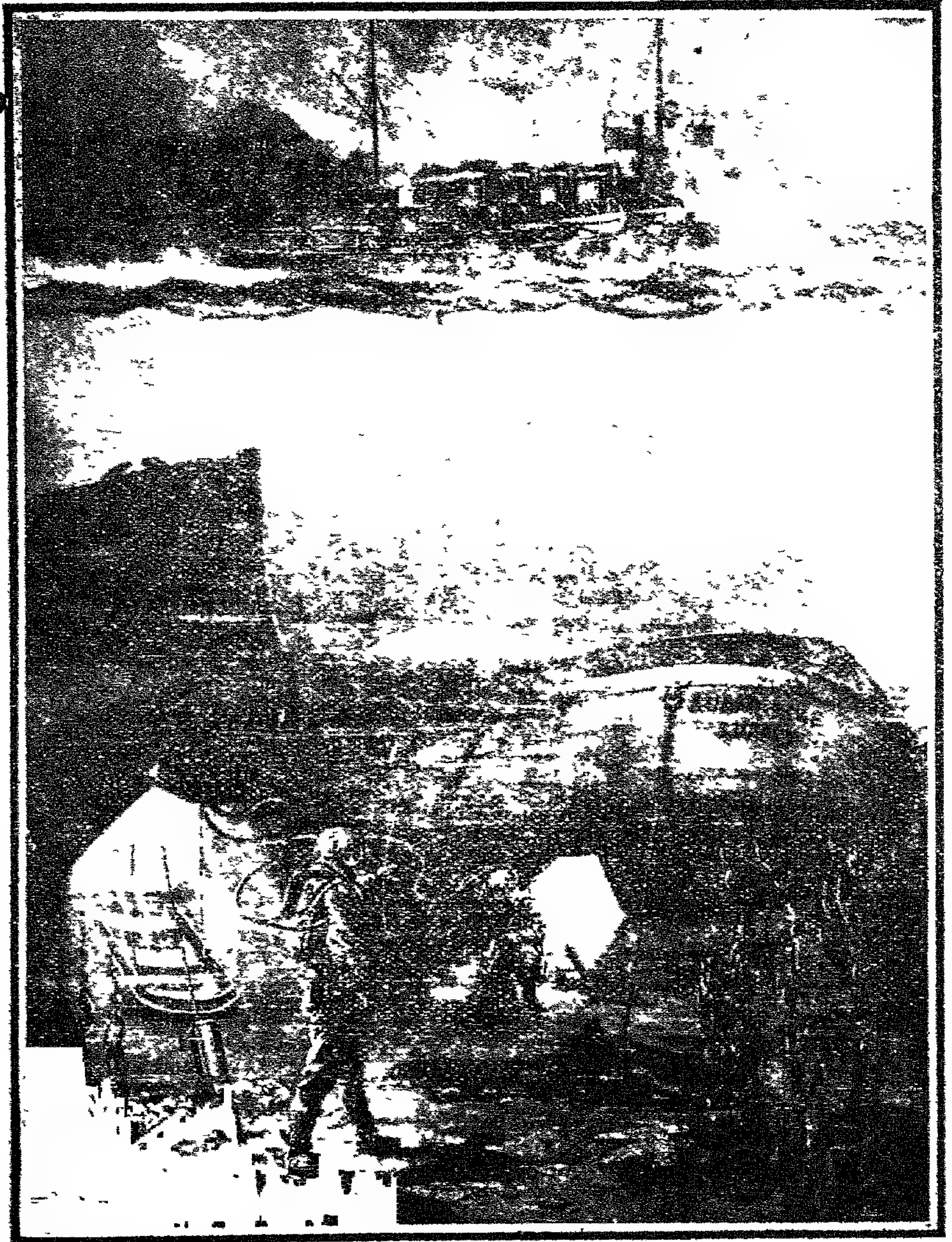
సంఖ్య తప్పు అగ్గి
...ఖండే సాహాయ్య

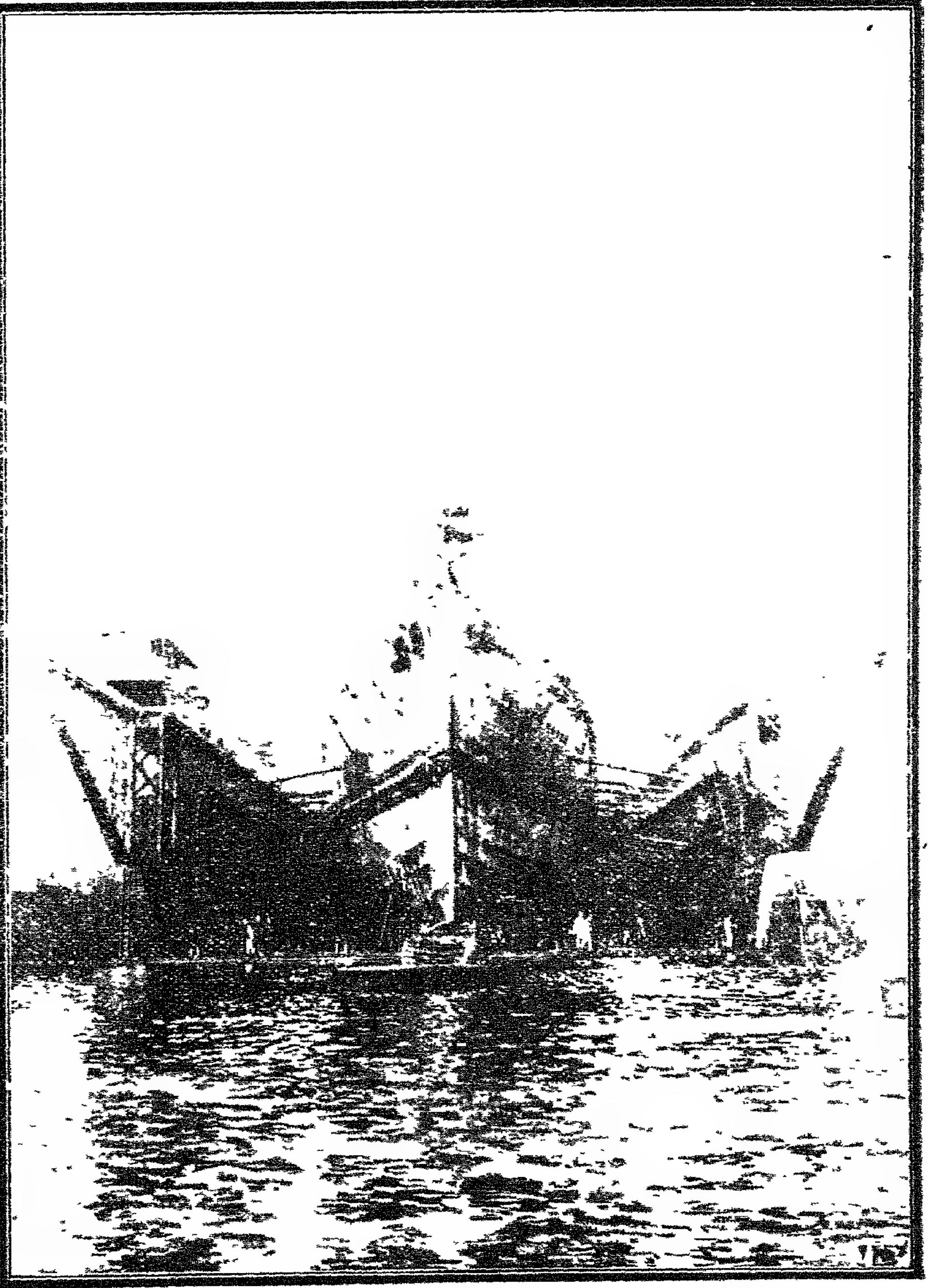
వారోస్ప్రస్థమునందు ఇటలీసైన్యములు దుర్గమ కాంతారమునందు ఆస్ట్రియనులను దాకుట కుపక్రమించుట

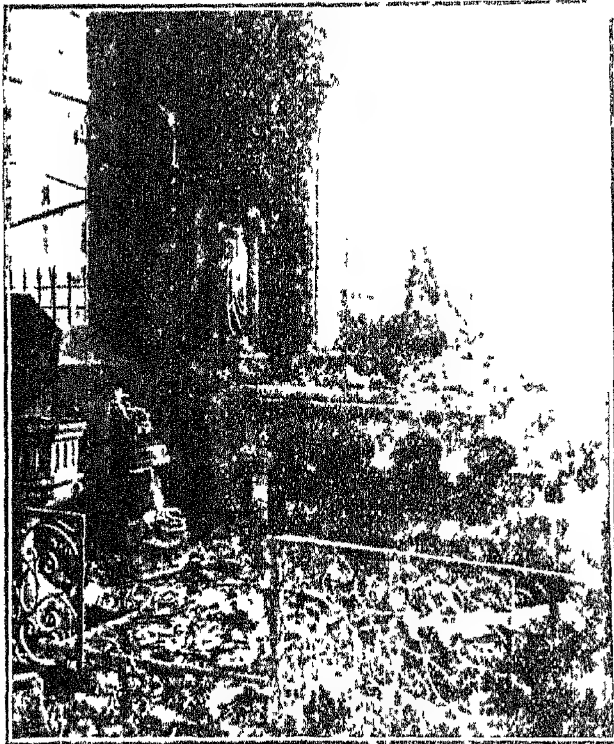
రాత్రి వెన్నెలయందు జర్మను కందకములను నాక్రమించుకొనుటకై యాంగ్లసైన్యములు ప్రయత్నించుట

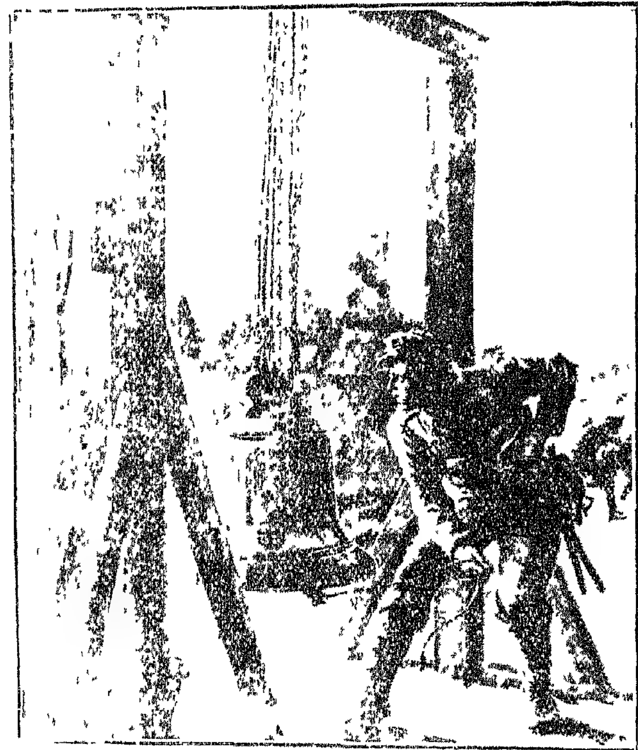
సముద్రతలమునందు జలాంతర్గామి ఇంధనమును (పెట్రోలు) నైకొనెడి విధము
నీటియందు దాచిన పెట్రోలును నింపుచున్నది

కీలెం నావాశ్రయమునందు మరమ్మత్తు చేయబడుచున్న యుద్ధనౌక

పట్టణమందు నాశనము ... క్రైస్త ...

... యందు ... గొంటు ...
... కొనిపోవుట ...

ట్రోనెసువనమునందు పరాజితులైన జర్మనులు ... కలుగుట

లందఱకు నుపయోగకర మగునట్లు [illegible] ముగ నుంచవలయు నని ఈ సనుష్టి[illegible] నుద్దేశించి యున్నారు. తక్కిన విషయము[illegible] మాత్రము వీరు భిన్నాభిప్రాయులై యున్నారు. [illegible] యధీనము క్రింద నుంచుట యన [illegible] నపుడు వీరి యభిప్రాయములు వేర్వేఱుగా [illegible]: (1) రాజ్యాంగమువారి యధీనము క్రింద [illegible] నని కొందఱును (2) ఆయా స్థలములయం [illegible] జనుల యధీనమునం దుండవలయు నని [illegible] (3) ఎవరి యధీనమునం దున్నను నిజసంపద య[illegible] దని మఱికొందఱును (4) అసమాన భావత్వమునకు సందియ్యకుండునట్లు కొన్ని వస్తువులయం[illegible] యుండిన నుండవచ్చు నని పూరియర్ [illegible] కొందఱును అభిప్రాయపడుచున్నారు.

పిమ్మట మొత్తముగా నుత్పాదింపఁబడిన [illegible] యంతయు నెట్లు విభాగింపఁబడవలె ననెడి [illegible] నందును వీరు భిన్నా[illegible]యులై యే యున్నారు. [illegible] తమ శక్తివలన నెంతకు పాత్రు[illegible] వారి భాగ మని సైమనును అతని శిష్యులును [illegible]. ఎవరి కెంత యవశ్యమో అంతంత [illegible] వలయు నని పూరియరును అతని శిష్యులును వచించిరి. లూయీ బ్లాంకును [illegible] యనునొకఁడును శక్తిసా[illegible]ర్థ్యవివక్ష చేయక నే, అవసరానుసార [illegible] చేయక యే అందఱకును సమానముగా [illegible] నని యుద్దేశపడిరి. ఈ [illegible]భిప్రాయములను [illegible] కావని చూపవచ్చును. వీరి యభిప్రాయముల[illegible] దోషములు [illegible] చెప్పం బడుచున్నవి.

రాముచిలుక పుట్టుక[illegible] కోడిపిల్ల బయలు వెడలుటకు గ్రుడ్డు [illegible] నెంత యవసరమో, వీరి యభి[illegible] సరణిలోనికి వచ్చుటకు [illegible] సర మని [illegible]చుచున్నది. ఇట్టి [illegible] మార్పు లేర్పఱుపఁబడక[illegible] తమ జీవనములు గడపుకొనువారి [illegible] సర మగుటచేతను, శ్రమ యున్న [illegible] ధనికులు కష్టపడవలసివచ్చుటచేతను, వారి పద్ధతుల నవలంబింపక పూర్వము దేశ మంతయు [illegible] కాఁగలదు. ఈ ధనికులు శ్రమపడ లేకుండుటచేతను పని వారికి ధనసాహాయ్యము లేకుండుటచేతను ఉభయు లును [illegible]. కష్టపడి పనులు చేయువా[illegible] అం[illegible] కాండ [illegible] కాని [illegible] యాస్తి [illegible] వారి యధీనమునకు [illegible] అట్లు చేసినను కొన్ని విషయము[illegible] తప్పిం[illegible] లిసికొనవలసి యున్న[illegible] గాని తెలివి గాని [illegible] పుత్రులకు సంభ[illegible] [illegible] సమాన[illegible]త్వమును [illegible] కులను [illegible] సమానత్వము గలుగుచున్నది. [illegible] సమానత్వము [illegible] [illegible] కాఁగలదు.

[illegible] నిజసంపదను పూర్తిగా తీసివేయ వలెనని [illegible]భిప్రాయపడుచున్నారు. దూరదృష్టితో నా లోచించిన [illegible], ఇయ్యది సాధ్యమా కోరఁదగినదా యని [illegible]. నిజసంపద యుండుటవల న[illegible] ప్రత్యేక[illegible] యుం[illegible]. [illegible] కష్టపడి సమా[illegible] నేనే యధికారి నగుదు ననెడి [illegible] నా మనమునం [illegible] నే నేది [illegible]. అట్లు లేదేని, నేను [illegible] పంచిపెట్టవలసి వచ్చిన[illegible], నాయందు [illegible]. కాని, [illegible] సమాధానముగా [illegible] తమ మేలు మాత్రమే [illegible] పరోపకారార్థమై పీరు [illegible]టకు వెనుదీయుదు రనియు అయ్యది మనుజ స్వభావ మనియు సమష్టివాదు లందురు. అట్లయ్యును, దేశమున కెంత యవసరమో యంత మాత్రమే జను

లుచున్నది. మిక్కిలి [illegible], సామాన్యముగ నుండు నట్టియు సులభమైనదగు నట్టియు వినోదకరముగా నుండునట్టియు [illegible] లగునట్టియు వస్తువుల నుత్పాదింతురు. [illegible] అనేక శాస్త్రములు [illegible] యున్నవి. కావున, [illegible] చేయ యత్నించుట [illegible] కష్టమే కాని లాభమును కలుగ [illegible]. ఇట్లు కాక, పూర్వులు చెప్పినట్లు [illegible] నుండుచున్న [illegible], అసమానత్వము సంభవించక మానదు. [illegible] ప్రయత్నము లన్నియు [illegible] లగును.

ఇక [illegible] విభాగపు పద్ధతులను విచారింతము. "వారి వారి శక్తిసామర్థ్యములవలన చేసిన [illegible] కు ప్రాప్తు లగుదురో వారి వారి కంతంత" యని [illegible] వారి యభిప్రాయము. [illegible] ప్రమాణ [illegible] సహజభేదములవలన తెలివి గలవారు [illegible] తెలివి తక్కువవారు తక్కువ సంపదను ప్రాప్తు లగుదురు. అందుచే అసమానభావ [illegible]. అసమానత్వము తీసివేయ నెంచి [illegible] ఈ వాదులు [illegible]! [illegible], ఈ విభాగ పద్ధతి [illegible].

ఇట్లు కాక, [illegible] ప్రమాణముగా చేయుదు మన్న [illegible], [illegible] యనుమానము [illegible]. ఇయ్యవి [illegible], అనవసరములు వృద్ధిగాక [illegible]? ప్రతివారును [illegible] యత్నింతురు. ప్రతివారును చక్కని [illegible] గల బట్టలు [illegible] లగుదురు. మన [illegible] వాంఛ [illegible] లేదు. ప్రాంత వాంఛలు ఫలించు [illegible], క్రొత్త వాంఛ లుద్భవిల్లు చుండును. అట్లు [illegible] ఫలు వృద్ధి [illegible] మార్గ సౌభాగ్యమ [illegible]. [illegible] పద్ధతి సాధ్యమగు [illegible] యని తెలియవలసివచ్చినది.

ఈ పద్ధతి [illegible] బ్లాంకు చెప్పి నట్లు [illegible] సమానముగా భాగింత మన్న చో [illegible] లని బీదవా రని భేద మంతగా నుండదు [illegible], [illegible] గన్న జను లందఱును దరిద్రులే కావలసియుండును. దేశమునందలి కొండల నన్నిటిని [illegible] లోతు గల జలప్రదేశములను పల్లపు ప్రదేశములను తదితర ప్రదేశములతో పాటు సమాన మైన గుట్టు గలవిగా చేయ ప్రయత్నించుటయం [illegible] యనుభవమును తెలివిని వినియోగింపవలెనో ఇంతకును నంతే యనుభవమును తెలివిని వినియోగింప వలసియుండును. ఇయ్యది యెవరికిని సాధ్యమైనదిగా తోచదు.

పైని పేర్కొనఁబడిన వాదు లందఱును కొంత కాలము శ్రద్ధ వహించి పనిచేసిరి గాని వారి యభిప్రాయము లన్నియు నసాధ్యము లగుటం జేసి తమ [illegible]ము లన్నియు వ్యర్థములుగా నెంచి వారు తమ వాదములను వదలియున్నారు. వీరి వాదములను వదలి పెట్టినను, ఈ వాదము పూర్తిగా నశించియుండలేదు. ఇందు [illegible] లోపములను చక్కఁబఱచి కారల్ మార్క్సను [illegible] వాదమును వృద్ధిచేసెను. ప్రస్తుతము దేశములం దెల్లెడలను వ్యాపించియున్న వాద [illegible] పరిష్కరించినదే. తమతోను కృతజ్ఞతను తెలుప నెంచి ఈ వాదానుచరులీ వాదమునకు "మార్క్సిసమ్" అని పేరు పెట్టియున్నారు. దీనినే మనము సంఘవాద మని పిలువవచ్చును. ఇంగ్లీషున దీనిని "కమ్యూనిజమ్" అని [illegible].

ఈ మార్క్సు జర్మను దేశపు జ్యూమతస్థుఁడు. [illegible] వేదాంతియు శాస్త్రవేత్తయు నగు [illegible]. ఇతని తెలివి యత్యద్భుత మైనది. 1818-వ సంవత్సరమున నితఁడు జన్మించెను. 1841-వ సంవత్సరమున నీతఁడు తన విద్యను పూర్ణము చేసికొనెను. ఆ మరుసటి సంవత్సరమే ప్రష్యను దేశపు ప్రజా ప్రాతినిధ్యపు రాజకీయాందోళనాభ్దియందు తానును యాత్ర చేయ మొదలిడెను. ఇతఁడు పిచ్చిపిచ్చి మోహపు [illegible] గలవాఁడు. సాంఘిక పరిణామమును [illegible] తన [illegible] చాలవఱకు నేర్చుకొనెను. ఏ విధానపు పరిణామమునకును దేశచరిత్రయే ముఖ్య మని ఇతఁడు గట్టిగా తెలిసికొనెను. అందువలన నతని చుట్టు నున్న [illegible] స్థితిని కన్నారఁ గాంచెను. దేశ మెల్లెడలను దుర్భర మైన దరిద్రావస్థయందున్నట్లు కనుఁగొనెను. తన దేశమును వదలి ప్యారిసు నగరమునకు పోయి యచట సమష్టివాదులను కలసికొనెను. అటు పిమ్మట ఇతఁడు తన వాదమును బయల్పఱచెను. ఆదర్శ మాత్రములుగా నుండు ప్రతిపద్ధతిని ఇతఁడు వదలిపెట్టెను. ఇతఁడు కనిపెట్టిన క్రొత్త పద్ధతి యేమియు లేదు. ఇతఁడు సమష్టివాదపు యొక్క చుట్టును తిరుగు

చున్న రెల్లును గడ్డిని ఊడఁబెరికి రాళ్లను రప్పలను ఏరివైచి, దానికి చక్కని కుదురు కట్టి, అందు [illegible] పోసి ఆ మొక్కను వృద్ధి చేసెను. [illegible] మొదలుపెట్టఁబడిన వాదమును [illegible] బోధ్యమైనదిగను మనఃకల్పితముగను [illegible] యనిశ్చితము లైన విషయముల [illegible] ఈ వాదమునకు కొంత రూపిచ్చెను.

వీరి యుద్దేశములు

వస్తూత్పాదనమందు జనులు [illegible] వస్తువుయొక్క విలువకు కారణ మని వీరి యుద్దేశము. అందువలన వస్తూత్పాదనకై నిజముగా పాటుపడు వారు శ్రమపడి పనిచేయునట్టి పనివారే [illegible], కొన్ని కారణములవలన వీరు కష్టపడి [illegible] సంపదను వీరనుభవింపక ఇతరు లనుభవించు [illegible] స్థించుచున్నది. వీరి కష్టఫలమును కష్టపడక [illegible] కూర్చున్నవార లనుభవించుట [illegible]. "కష్టీ ఫలీ" యను నార్యోక్తి [illegible]. [illegible] దుచే పనిచేసి కష్టపడి [illegible] బీదలైరి. పని చేయనివారు ధనికు లైరి. ఆ ధనికుల [illegible] స్వాధీను లైరి. వీరి స్వాతంత్ర్య [illegible]. ఇట్టి దుస్థితి చిరకాల ముండునది గాదని [illegible] గారి యూహ. మొత్తముమీఁద [illegible] చేయవలసిన కాల మాసన్న మైనది. [illegible] పనిచేయుట కుత్సాహింపఁబడి, వస్తు[illegible] సమాన మైన [illegible] రము. కావున, ప్రస్తుతపు [illegible] కాలము సమీపించినది. ఇట్టి [illegible] మనవసరము. ఇయ్యది [illegible] భావము తగ్గుతట తానే వచ్చును. [illegible] పని చేసెడి, ఆ పనికి తగిన [illegible] వచ్చును. ప్రతి మనుజుఁడు [illegible] యత్నించి యెక్కువ పని చేయును. [illegible] వృద్ధి చెందును. ఇదియే మార్క్సు గారి వాదము. ఇదియే మార్క్సనము లేక సంఘవాదము.

[illegible] లోపములు

[illegible] లోపము [illegible]. ఆ [illegible] వస్తువు యొక్క విలువ [illegible] టయా [illegible] శ్రమ [illegible] విలువకు కారణ [illegible], వస్తువి [illegible] శ్రమ [illegible] సి ఆ వస్తువు [illegible] విలువ [illegible] స్థిరముగ [illegible]. ఇత్యాది యా [illegible] సును [illegible] తెలిసియే యున్నది.

మొత్తముమీఁద [illegible] కలసి [illegible] వలసిన కాలము సమీపించుచున్న దని [illegible] యున్నారు. [illegible] విషయములయందుగూడ నిజము [illegible] లోకానుభవ [illegible] విష [illegible]. వ్యవసాయము [illegible]. [illegible] విభాగపు పద్ధతులందు [illegible] ఇట్టి లోపము [illegible] యున్నవి.

ప్రస్తుత కాలపు [illegible] ములను [illegible] యున్నారు. ఈ వాద [illegible] విప్లవ [illegible] మాత్రము [illegible] యున్నారు. సంపద [illegible] సమయమున [illegible] జనులకున్న [illegible] స్వాతంత్ర్య [illegible] ఈ వాదములు [illegible], సహజముగా [illegible] ముగా [illegible] గుణములను [illegible] రను [illegible] గ్రహించియే యున్నారు. [illegible] సమాన భావము నేర్పఱచుట యసాధ్య మని [illegible] యున్నారు. కొంతవఱకైనను సమాన భావ [illegible] నిజసంపదను [illegible] యున్నారు. ప్రస్తుత కాలపు సమష్టివాదు లందఱు [illegible]. [illegible] సంపదను [illegible] వస్తూత్పాదనకై పాటుపడు [illegible] ఒప్పుకున్నారు. [illegible] మార్పు గల్గినఁ గాని వీరి వాదము ఫలించునట్లు గాన్పింపదు.

రాజా తోడరుమల్లు

బుగ్గిరాల సూర్యప్రకాశరావు గారు, బి. ఏ.

అక్బరు చక్రవర్తియొక్క రాజ్యశాసనమునకును [illegible] గట్టి పునాదులు వేసి సాగించిన గొప్ప మహాంత్రిక సంస్కారములకును సహాయభూతుడైన [illegible] ప్రముఖులలో రాజా తోడరుమల్లుని బాల్యావస్థను గురించి మనకు స్పష్టముగ తెలుపగలిగిన యాధారములు లేవు. తోడరుమల్లు క్షత్రియజాతివాడు. పంజాబు సీమలో [illegible] జన్మించెనని చెప్పుచున్నను, [illegible] సంబంధించిన [illegible] గ్రామమున జన్మించెనని నమ్మకము. [illegible] లోని [illegible] తల్లిదండ్రులు [illegible] తోడరుమల్లు బాల్యము బహుకష్టములతో గడచెను. తోడరుమల్లు [illegible] తండ్రి మృతి నొందినందున ప్రపంచవ్యవహారమార్గముల [illegible] ఇంటియందే [illegible] తల్లి ఈ యేకపుత్రుని [illegible] తల్లి ప్రేమతో పెంచెను. గొప్ప శాస్త్రముయొక్క [illegible] స్థానములను [illegible] గొప్ప యాభివృద్ధి [illegible] ములను సర్వవిధముల [illegible] గాంచవలసినవాడైన తోడరుమల్లు బాల్యమున దారిద్ర్యములో మునిగి [illegible] కాలము గడుపుచుండెను. [illegible] పుత్రుని [illegible] ప్రాపించెను [illegible] కావలయు [illegible] సాహాయ్యము [illegible] పల్లె పడిన కష్టములు [illegible] అంతరించి [illegible] దీర్ఘకాలము [illegible] చేయుటకు అవకాశము [illegible] ప్రశస్తి [illegible] బాల్య [illegible] సాంగత్యము [illegible] బాలు [illegible] ప్రాంతము [illegible] సంబంధము [illegible] వలన అపూర్వ బాలుడనని ప్రఖ్యాతిని [illegible]. [illegible] దినమును [illegible] సద్గుణముల [illegible] ములను గొని ఆ బాలుడు స్వగ్రామమునుండి బయలుదేరి గొప్ప [illegible] మనోరథముతో పాదచారియై ఢిల్లీనగరమునకు పోవు చుండ, గ్రామము పొలిమేరలలో [illegible] మిట్టకొని యొక బ్రాహ్మణుని కంటబడెను. అప్పుడా సర్పముపై నొక కా [illegible] హఠాత్తుగ [illegible] శిరస్సు [illegible] యెగిరిపోయెను. తన యెదురుగ వచ్చుచున్న యొక బ్రాహ్మణుడా జీవసర్పముపై నాట్యమాడు పక్షి [illegible] ప్రాలుటను చూచి, అది మంచి శకునమనియు జ్యోతిశ్శాస్త్రములు నిజమయ్యెనేని అట్టి శకునమైనవాడు రాజ్యమేలు వాడుగాని గొప్ప [illegible] మంత్రి యగుగాని గాని [illegible] ప్రాయబడి [illegible]

యున్న పనియు [illegible] తోడరుమల్లును సంతోషపఱచెను. పదునైదు దినములనాటికి ఆ బాలుడు వెల్లి ఢిల్లీ చేరి, చేత ద్రవ్యము కట్టి [illegible] లేక యొక [illegible] ప్రవేశించెను. అప్పటి కోశ [illegible] ధ్యక్షుడగు [illegible] ఖానునకు కొందఱు లేఖకులు కావలసియుండుటచే, తోడరుమల్లున కదృష్టదినము ప్రారంభమై కొలువు వెంటనే అతనియొద్ద నొక లేఖకుడుగ నియమింపఁబడెను. తోడరుమల్లునకు పనియందుఁ గల విరామము లేని శ్రద్ధయు జాగరూకతయు సంతసించిన [illegible] ఖానుఁడు శీఘ్రముగ [illegible] అతనిని స్వీయ [illegible] వర్గమున [illegible] చేర్చుకొనెను. ఈ నూతనపదవియందు తోడరుమల్లు [illegible] యుద్యోగగాంభీర్యమును పూర్ణముగ గ్రహించి కోశవ్యవహారవిష యములందు [illegible] జ్ఞానమును సంపాదించుచుండగా, పేరునకు లేఖకుఁడై [illegible] యతనిని [illegible] ఖానుఁడు ప్రతిపత్తియును గౌరవము [illegible] నొక విజ్ఞానసర్వస్వముగ భావింపఁదొడఁగెను. ఒక సంవత్సర [illegible] తోడరుమల్లుని గ్రహణశక్తియు మేధాకలనయు [illegible] ఖానునకు స్పష్టములై, వాని కలఁడు మెచ్చి తోడరుమల్లునకు [illegible] చక్రవర్తి [illegible] మిప్పించెను. తక్కాలమున తోడరుమల్లునకు [illegible] కాలమున [illegible] మంత్రిత్వపదవిదే లక్ష్య మగుటకు హేతు వయ్యెను. అప్పటినుండియు చక్రవర్తి [illegible] నమ్మకము కుదురు టచేతను, [illegible] నేవకవర్గములోని [illegible] తోడరుమల్లుని [illegible] శక్తిసమర్థులకును [illegible] స్వీయభృత్యకోటిలో చేర్చుకొనెను.

చక్రవర్తిసన్నిధిని పనులు చూచువాఁడగుటచే తోడరుమల్లు [illegible] పూర్వ [illegible] నిలువుటంగిని వగిలి మహమ్మదీయసభ్యునివలె బిగువు పైజామాలను [illegible] బందులను ధరించి కలము పట్టిన చేతితో [illegible] చక్రవర్తి పరివారములో [illegible] చేయ నారం భించెను. అతని పరిశీలనమును గ్రహణశక్తియు అత్యాద్భుతము లగుట వలన, [illegible] అనేక దండులలోని వ్యవహారములను [illegible] గ్రహింపఁగలిగెను. చక్రవర్తి దండు వెడలినపుడు ప్రతి వ్యవహారమును గంధర్వకోలాహలముగ నుండుటచే నొక మనుష్యుని కనుఁగొనుటకు కొన్ని వారములు నెలలు పట్టుచుండెను. ఈ యాత్రల [illegible] శాస్త్ర [illegible] శమునందలి విస్తారధనము వ్యయ మగుచున్నను, పరివారమునకు కావలయు భోజనాదిద్రవ్యములను గ్రామములందు కొల్లగొనుచు నడిమివారు రా ధనమును హరించి పేద రయితుల కందనీ యక వారిని హింసలు పెట్టుచున్నారని యతఁడు శీఘ్రముగ గ్రహిం చెను. ఈ యక్రమములను తోడరుమల్లు సహింపనేరక [illegible] ప్రతి [illegible] కావలయు [illegible] చేయవలయునని దండ

గగిన చోట బజారులు పెట్టించి సరకులను క్రమమైన వెలలకు విక్రయింప నేర్పాట్లు చేసెను. ఆ విక్రేతలకు [illegible] దేశముగుండ [illegible] సాహాయ్యము చేసి క్రమమైన లెక్కల నుంచునట్లు, చక్రవర్తి సైన్యములకొఱకు [illegible] లగు [illegible]లను కొల్లగొట్టి యేడ్పించు పద్ధతి యచిరకాలమున నామమాత్రావశిష్టమయ్యెను.

ఇట్టి యసమానప్రజ్ఞాధురంధరుని సైన్యమున నప్రతిహత మనోదార్ఢ్యమును సేవాగంభదశయందే ద్యోతకములు కాఁగా, వాని నక్బరు మెచ్చి అతని నార్థికోద్యోగమున కదనముగ సేనాధిపత్యమును గూడ నొసఁగెను. మొగలాయి సేనలలో ధీరులును సమర్థులు నైన బహదుర్ ఖాను ఆలీకులీ బేగ్ అను నిద్దఱు సేనాధిపతులు రాజద్రోహులై తిరుగఁబడి అయోధ్యా ప్రాంతములయందు చెలరేఁగి యల్లరి చేయుచుండ, వారిని శిక్షించుటకు [illegible] యిజాలు ముల్కును విశ్వాసపాత్రుఁడైన తోడరుమల్లును అక్బరు నియోగించెను. [illegible] యిజాలు ముల్కు అగ్నిసన్నిభుఁడగు [illegible] మల్లు ఆజ్యమువంటివాఁడును అగుటచేత, [illegible] ప్రయత్నములును లేకుండ వారిరువురును బహదుర్ ఖానుని [illegible] ఓసరమును ముట్టడించిరి. బహదుర్ ఖాను [illegible] వెడలి [illegible] రాష్ట్రీయసైన్యములు పలాయితము లైనను, [illegible] తోడరుమల్లు స్థిరముగ నిలిచి [illegible] మొదట జయోత్సాహులైన రాజద్రోహులు భగ్నాశయులై చక్రవర్తి క్షమాపణమును వేఁడుకొనిరి. ఈ ప్రార్థనయు రాష్ట్రీయ సైన్యములు మొదట పరాజయము నందె నన్న వార్తయు నేక కాలమున తెలియుటవలన, అక్బరు తన సహజౌదార్యబుద్ధితో [illegible]లైన శత్రువులను క్షమించి తన సేనానులను వెనుకకు రప్పించెను.

చిత్తూరు సూరతు రణథంబూరు ముట్టడులలో తోడరుమల్లు సేనాధిపతిగ నుండెను. ఆ సమయములందతఁడు విశ్రాంతి నెఱుంగక సేనలలో నెవరికిని విశ్రాంతి కలుగనీయలేదు. తన యూహాబలము నను పన్నుగడలవలనను జయము సర్వత్ర సాధ్యమై, అతఁడు సమర్థుఁడును నిపుణుఁడును నగు సేనాని యను ప్రఖ్యాతిని సంపాదించెను. చక్రవర్తి సంతుష్టుఁడై అతనిని వెంటనే స్వతంత్రసేనాధిపతిగ నియమించి ఘూర్జరదేశమును జయించుటకు పంపెను. ఆ కార్యమును కూడ అతఁడు జయప్రదముగను సత్వరముగను ముగించుటవలన చక్రవర్తి అతనిని బీహారు రాజ్యమును జయించుటకు నియమించెను. [illegible] వఱకును పోరాడుచున్న మన్సూరు ఖాను ధైర్యము గల యోధుఁడైనను శాంతస్వభావుఁ డగుటవలన, దండయాత్రను నిష్కర్షముగ నడపలేకపోయెను. సేనలలో కట్టుబాటులు లేక సైన్యమంతయు వశము తప్పి ప్రవర్తింప సాగెను. సైనికులును వారి నాయకులును యథేచ్ఛా విహారులై కేళిక్రీడాసక్తులై కాలము గడపుచుండిరి. ఇట్టి యసందర్భసమయమున కఠినమార్గముల నవలంబించి కార్యానుకూల్యము గావించుటకు రాజా తోడరుమల్లే యర్హుఁడని అక్బరు నిశ్చయించెను. అతఁడు రణరంగమున [illegible]

[illegible]

[illegible] మించుట నెఱుఁగనివాఁ డగుటచే, [illegible] సైనికులను వారి [illegible] లయెను. [illegible] ప్రతిపక్షులు వంచింపసాగిరి. [illegible] చక్రవర్తులనాఁటి [illegible] [illegible] కార్యము లేదని గ్రహించి [illegible] సింహాసనాధిపుని యాజ్ఞల ప్రకారము నడవసాగిరి. తోడరుమల్లు [illegible] సైన్యములను పాలింపక [illegible] ఖానుని యుండే సర్వసేనాధిపత్యము నుంచి తాను [illegible] సేనాభాగమునకు మాత్రమే నాయకుఁడుగ నుండ నంగీకరించెను. సైన్య మంతయు వశీకరణమైన వెనుక నతఁడు [illegible] ముట్టడించి [illegible] కోటపోకుండ దానిని వశపఱచుకొనెను. అక్బరు దీనికి సంతోషించి [illegible] తోడరుమల్లునకు [illegible] ఖాను కొనిపోవుటకు స్వాతంత్ర్య [illegible] అతనిని ముఖ్యసేనానిగ నియమించి బంగాళా [illegible] దండయాత్ర కేఁగుచున్న సైన్యమునకు [illegible] ముఖ్యసేనాధిపత్యము [illegible] వదలుకొనెను. [illegible] సైన్యమునకు [illegible] ఖాను [illegible]నుండి యుద్ధము చేయు [illegible] ధైర్యము నిలిచిపడెను. అక్బరు చక్రవర్తి [illegible] వచ్చుటకును [illegible] తోడరుమల్లునకు తాను [illegible] ముందటి మార్గము [illegible] నూరకుండ, పిమ్మట [illegible] ముఖ్యసైన్యములను నడిపించుచు వచ్చి [illegible] శిబిర మేర్పఱుప, సుడిగాలివలె దావూదు వానిపైఁ బడి రణరంగమున వానిని [illegible]. ఖాన్ ఖానాను మరణవార్త వినినతోడనే తోడరుమల్లు క్రింద నున్న సేనలు కూడ [illegible] నొందినను, అతఁడు నిశ్చలస్వాంతుఁడై యుద్ధభూమియందు దుర్గమును స్వాధీనము చేసి ప్రతివానిని [illegible] ధైర్యోత్సాహములవలన వారి [illegible] వశమును [illegible]. ఆ సైన్యము లుద్రేకముతో శత్రువుల [illegible] పోరాడ మొదలిపెట్టి, [illegible]ఖానుని ముందు [illegible] నద్భుతములఁ గావించెను. దావూదు వెంటనే సంధి [illegible]ను. ఈ దండయాత్రవలన కలుగుచున్న శ్రమలను కష్టములను [illegible] కొందఱు నాయకులు సంధి కంగీకరించినను, తలఁచిన కార్యము సంపూర్ణముగ కొనసాగించుటయే ప్రధానముగ నెంచిన తోడరుమల్లు అట్టి సంధిని సమ్మతింపక దానిని నిరాకరించి దావూదు విశ్వాసముగ నిలిచియుండువాఁడు కాఁడనియు శీఘ్రకాలముననే మరల [illegible] కలిగించు ననియు స్వల్పప్రయత్నముచే ఆ దవాగ్నిని నిశ్శేషముగ [illegible] ననియు వాదించెను. అతని [illegible]లను వారు [illegible] సంధి గావించి సంతోషముతో నుత్సవములు గావించిరి. తోడరుమల్లు మెల్లగ [illegible] మరల చక్రవర్తికి [illegible] సమర్పించి దండయాత్ర చరిత్రమును సాకల్యముగ [illegible]చెను.

[illegible]

తోడరుమల్లు కోశపరిపాలనమును సంస్కరింపఁబూని ప్రతి స్వల్ప విషయమునందును తన బుద్ధిని చొనిపెను. అతఁడూహించిన రీతిని గాఫ్రూఖాను వెంటనే తన చేసిన సంధిని లక్ష్యపెట్టక చక్రవర్తిపై తిరుగఁబడెను. ఖాన్ ఖానాయొక్క చరణమువలన ఆప్షను లందఱును తిరుగఁబడిరి. ఆ కలహము నణఁగఁద్రొక్కుటకు చక్రవర్తి ఖాన్ జహానును ముఖ్యసేనాధిపతిగ నియమించి తోడరుమల్లు నతనిక సహాయముగ నంపెను. బంగాళా దేశమందలి రాష్ట్రీయ సైన్యములు వెనుకటి దండయాత్రలో గౌరకన దోపిడి ధనము మూలమున సుఖభోగులై దౌర్బల్యము నొందియుండుటవలన, జాగరూకుఁడై పనిగొను తోడరుమల్లువంటి సేనాధిపతి క్రింద నుండుటకు వారు సమ్మతింపరైరి. కొందఱుద్యోగులు వ్యాధిగ్రస్తులుగ నుంటిమనిరి. ఇలికులు క్వాజిల్బాష్ (ఖాన్ జహానున కిది పరిహాసనామము) నాయకత్వము నంగీకరింప మనిరి. సేన లన్నియు తోడరుమల్లుని యాజ్ఞకు బద్ధములై యుండెను. సైన్యమున కంతకును రాష్ట్రకోశమునుండి క్రమముగ వేతనముల నిప్పించెను పగతి నేర్పఱిచిన ధాన్యవ్యాపారమునకు వారల తిని ప్రవేశింప నాగలేదు. ఇంతియ కాక, తనకు సహాయము చేయ నుద్యుక్తుఁడై యున్న దయార్ద్రహృదయుఁడగు సేనాధిపతి దొరకుటకు హాసులు సిల్లిరి. కటుంబగౌరవమును అష్టానాదరణమును పాటింపక, అసమర్థు లగు నుద్యోగులను తొలఁగించి అనుభవశాలు లైనవారి నంపటను గుమికూర్చుటవలన దండయాత్రకు సమర్థ సైన్యము నతఁడు సిద్ధము చేయఁగలిగెను. దుర్గానాఁటి పురాణ ... తోడ్పడినందున గాఫ్రూఖాను గొప్ప ప్రయత్నములతో ... ప్రతిఘటించెను. గాని నణఁచుట కర్జము స్వయముగ బంగాళమునకు పోవ నిశ్చయించెను. రాజధానినుండి చక్రవర్తి కొన్ని ప్రయాణముల దూరము ప్రయాణము సాగించినప్పటికి ఖాన్ జహాను తోడరుమల్లులు పంపిన వార్తావహుఁ డొకఁ డెదురై గాఫ్రూఖాను చక్రవర్తి పాదముల ... నుంచెను. యుద్ధము జరిగెను, వారు గెల్చిరి. కాలాపహాడ్ అను ... డును జానీ దను అస్వనా ఖడ్గయుద్ధనిపుణుఁడును గాయములు గలిగి పలాయితులైరి. గాఫ్రూఖాను తోడరుమల్లు వెన్నంటి తఱుమఁగ చాఁడు తప్పించుకొని పారిపోవ యత్నించెను. ఎదుట గాఫ్రూఖాని గుఱ్ఱ మొక బురదప్రదేశమున చిక్కుకొనఁగ, తోడరుమల్లున కతఁడు చిక్కఁ డయ్యెను. ఖాన్ ఖానాను సేనాని గాఫ్రూఖాను నిలువఁబెట్టి, "నీవు చేసిన సంధియు నీ ప్రమాణములు నేమయ్యె" నని తోడరుమల్లడుగ, "నేను ఖాన్ ఖానానుతో సంధి చేసితి" నని గాఫ్రూఖాను తిరస్కారభావముగ ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను, "నీవు గుఱ్ఱమును దిగువేసి నన బుద్ధులు మిష్టాగోష్ఠిని కొంత సల్పి యుంకొక సంధి గావింపు" మని రెను. వాని దుర్నీతద్రోహస్వభావముల నెఱిఁగిన ఖాన్ జహాను వాని దేహమునకును రాజద్రోహప్రేరిత స్థైర్యమునకును సంబంధమును వదలింప నాజ్ఞాపించెను. గాఫ్రూఖాను యుద్ధీన వాని కళేబరమును కధ్యస్తంభమున వ్రేలాడఁగట్టించిరి. జయశీలుఁడైన తోడరుమల్లు చక్రవర్తి యాస్థానమునకు వచ్చి పెక్కు సత్కారముల నందుకొనెను. ఆవశ్యక మగు కార్యమునకు నైపుణ్యమును సహాన భావమును జతగూర్చి వ్యవహరింపనేర్చిన తోడరుమల్లు రాజధాని కేఁగినతోడనే, బంగాళా రాజ్యపు సైన్యమునందసంతుష్టి ప్రజ్వరిల్లి వారందఱును మరల తిరుగఁబడిరి. తమ కుట్రకు కొంత యాధార ముండుటకు కాబూలునం దున్న అక్బరు సోదరుఁడగు మహమ్మదు హాకీమునకు వారాహ్వానము నంపిరి. తూర్పు దిశను బంగాళా రాజ్యము నేలుచున్న చక్రవర్తియొక్క ప్రతినిధిపై తిరుగఁబడి ఆ సైన్యములను పాఱఁద్రోలిరి. పశ్చిమమున మహమ్మదు హాకీము కాబూలునుండి బయలుదేఱి సింధునదీతీరము చేరెను. ఇట్టి ప్రమాదస్థితియం దక్బరు సజాతీయు లగు ముసల్మానులను సమ్మిళితులఁజేసి బంగాళమును నిర్జించుటకు తోడరుమల్లును తన సోదరుఁడగు మీర్జా మహమ్మదు హాకీము నెదుర్కొనుటకు మహ్నింసును నియోగించెను. తన జాతివారిట్లు ద్రోహులై తిరుగఁబడి తిరుగఁబడిన ప్రమాదసమయమునందీ యిరువురు హిందూవీరులను చక్రవర్తి మొదల రాజభక్తిపూరితులై విశ్వాసముతో నిలిచియుండిరి. ఎవ్వరి సాహసవిశ్వాసములచేత అక్బరు గొప్ప యుద్ధములలో గెలుపొందెనో, అట్టి సజాతీయప్రభువులు చక్రవర్తిపై ధ్వజమెత్తి బంగాళా రాజ్యవ్యవహారముల నాందోళనస్థితికి దెచ్చిరి. శత్రువులపై ప్రసిద్ధి గాంచిన సేనాపతిగుండు విలువయగు రాష్ట్రీయకోశమునుండి నిష్క్రమించుచుండగా, తోడరుమల్లు చింతించి జాగరూకుఁడై సంచరించుచు తన వివేకమును వివేచనమును విక్రమమును చూపించెను. స్వప్రయోజనపరులైన వారి చిరకాలము స్థిరబుద్ధితో నిల్చియుండ రని అతఁడు తెలియుట చేత, సాంఘికమును కోటను పట్టుకొనుట కతఁడు ప్రయత్నించి దాని చుట్టును వ్యూహము నేర్పఱిచి యుక్తసమయము కొఱకు వేచియుండెను. కలహులలో రహస్యదౌత్యము నారంభించి వారిలో ఐక్యత పుట్టించి కార్యము సాధింప యత్నించినను దానివలన ప్రయోజనము లేదయ్యె. చక్రవర్తిపై తిరుగఁబడిన సైన్యము నాయకులు ... భావమును ప్రజ్వరిల్లఁజేసి ఉత్సాహజనకము లగు ... ధనసహాయమును ... సైన్యమునకు భోజనాది సామగ్రులందకుండ ... ఈ చొప్పున నాలుగు మాసములు గడచునప్పటికి పలువురు నాయకులను మృత్యువు కొని పోయెను. మిగిలినవారి కొండు ద్వేషబుద్ధి యంకురించి యంతఃకలహము లారంభమగు లక్షణము. నాయకుల మని విఱ్ఱవీఁగుచుండెడివారంతా తోడరుమల్లు నెదుర్కొని పోరాడుటకు దుర్బలులైరి. అప్పుడు తోడరుమల్లు తన దుర్గమునుండి బయలుదేఱి బంగాళాదేశమును జయింప నారంభించి కొలఁది కాలముననే విస్తారప్రాంతమును నష్టమును లేకుండ బలవత్తరమయిన కలహము నణఁగఁద్రొక్కి ప్రశాంతి నెలకొలుపఁ జాలెను. ఆ వంక వ్యవహారమును చక్కఁబఱచునప్పటికి మీర్జా కంధారాను నిరాకరించుటను ఆమెకు ... డిబ్రాహీము ఘూర్జరదేశమున కలహము నారంభించుట వలన చక్రవర్తి తోడరుమల్లు నచ్చటికి పంపెను. అతివేగముగ నా

రత్నా భగోచి పెంపనీగు పట్టణములను దాఁటి పటణా చేరుచున్నప్పుడు మీర్జా అజీజు కోకా స్థానమున పాలకుఁడుగ నచ్చిన వజీరు ఖానుని కలహ మాడించి రను వార్త తెలియవచ్చెను. మీరా వేశముతో ముట్టడించుచున్న యా సైన్యమును తోడరుమల్లు సాహసముతో ఖండించి వాండ్రను నిరోధించినంత నరులునట్లు చేసి, అంతట వెనువెంట వెంబడించి భరోచిపట్టణము వెలుపలకు పాఱఁద్రోలి, ఊరి యాడకుండ వాండ్రను తఱుముఁజొచ్చెను. తుదకు వాండ్రు నిలువ జెంది పోరాటమునకు సిద్ధము కాఁగా, తోడరుమల్లు వారిని వడగండ్లవానవలె నిర్మూలము చేసి, వారి యశ్వ సైన్యభాగము నొకదానిని వశపఱచుకొనెను. వర్షపాతమువలె నారాచములు కురియించుచుండిన యా గుఱ్ఱపు రౌతులను పరీక్షింప, వారు పురుషవేషములలో నున్న స్త్రీ లని తెలియవచ్చెను. అంతట తోడరుమల్లు వారిని వెంటఁగొని రాజధానికి వచ్చి బంగాళారాజ్యమును జయించిన సంతోషముచే చక్రవర్తికి తన యింట గొప్ప విందు గావించెను. ఆ సమయమున తోడరుమల్లు మందిరద్వారము ముందు నా యాఁడు రౌతులు చక్రవర్తికి స్వాగత మొసఁగ, అగ్బ రాశ్చర్యమగ్నుఁడాయెను. బంగాళమున చేసిన మహాకార్యములను మెచ్చి చక్రవర్తి యాతనిని తన రాష్ట్రమున ప్రధాన వజీరుగ నియమించెను.

వీరులని పగటానందమున పశ్చిమపు టెల్లలలోని కొండ జాతులవారి ధాటికి రాష్ట్రీయసైన్యములు చెదరి చీకాకునొందఁ, ఆ పర్వతములకుఁ గుండె తోడరుమల్లు మెఱుపువలె ప్రాఁకి ధూర్తులగు నాఘనులను పాదాక్రాంతులఁ గావించి వారు చక్రవర్తి క్షమాపణమును సంధిని వేఁడ కొనునట్లు చేసెను.

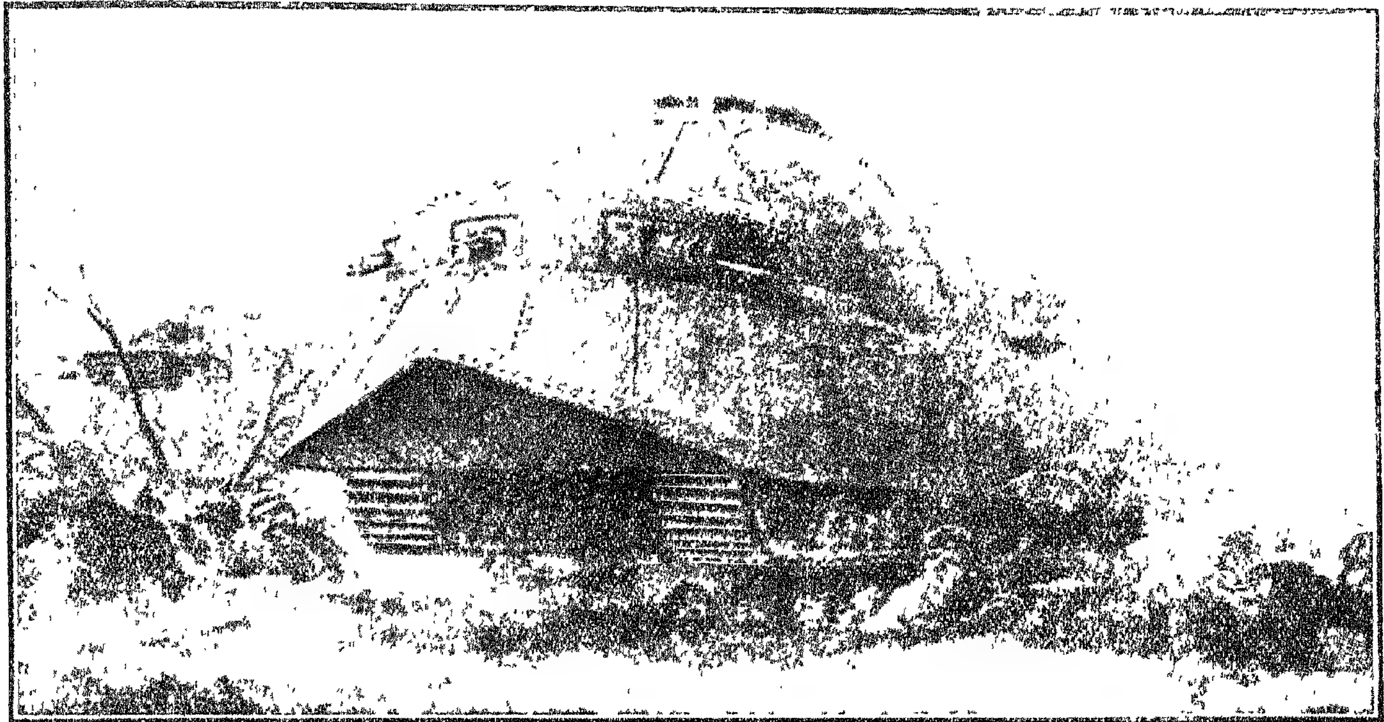
సేనాధిపత్యలక్షణములం దక్బరు సైన్యమున తోడరుమల్లు ద్వితీయుఁడై యుండినను, ప్రధానసేనానిగా నుండుట కాతఁ డెప్పుడును సమ్మతింపఁ డయ్యెను. మనుష్యసంహారమునకు లేశమును కిట్టకున్నను, కార్యోపక్రమమునం దెన్నఁడు జంకుట నెఱుఁగఁడు. అతని స్వార్థపరిత్యాగము లోకోక్తి యాయ్యెను. రక్తబిందువును చూచినతోడనే గుండె ఝల్లుమను వారికి కూడ యుద్ధావేశమువలన భయదాక్షిణ్యము లదృశ్యములై కోపోద్రేకమే ప్రధానమై జిగీషయే వారి మనోభూమి నాక్రమించి పాలించుచుండును. తాను గెలిచిన యుద్ధము లసమానము లని తోడరుమల్లు ఎన్నఁడును గర్వపడలేదు. ప్రశాంతిని పరిపాలనధర్మములను నిలుపుట పరిపాలకులకు విధి యని తలఁచి, అతఁడు యుద్ధమున కీయకొనెను. చిరకాలమునుండి యీ దేశమునం దపరూపమై యున్న వ్యవహారసమత్వమును నిలుపుటకు దృఢపరిపాలనము గావలయు నని యతఁడు నమ్మియుండెను. స్వలాభాపేక్షు లయి స్వల్పదృష్టిపీడితు లయిన సామాన్యప్రభువుల పరిపాలనవలన ప్రజాక్షేమమునకు వలయు భద్రత సాధ్య మని గుర్తెఱిఁగి భిన్నజాతులవారి నొక్క రాజన్య త్వ్యులఁ గావించి వారిని రాష్ట్రాభిమానపూరితులఁ జేయుట కతఁడు పాటుపడెను. క్షఘోర యుద్ధముల మధ్యమున తగులుకొని, నిలుకడ లేక సేనలతో నిత్యము దండయాత్రలు సలుపుచున్న సమయమందు సయితము నతఁడు రాష్ట్రముయొక్క శాసనార్థికపునర్నిర్మాణమును గుఱించి యాలోచన చేయుచుండెడివాఁడు. ఆతని స్థిరకీర్తి నవియే నిలుపఁగలిగెను.

అబుల్ ఫజల్ వ్రాసినట్లు స్వలాభాపేక్ష యతని మనస్సునకు దూరముగుటచేత, రాష్ట్రవ్యవహారాభివృద్ధి కతఁ డెక్కువ కాలము వినియోగింపఁగలిగెను. అతనికి పూర్వము మహమ్మదీయులు, తాము జయించి యేలుచుండిన హిందూదేశపు భాగములందు పురాతనహిందూపరిపాలనావిధములను తృణీకరించి, ఖురాను శాస్త్రధర్మముల చొప్పున పరిపాలించుచుండిరి. మహమ్మదీయ శాస్త్ర సిద్ధాంతము చొప్పున, ఇతరప్రజ లాయా మతము నైన నవలంబింపవలెను, లేక సంహరింపఁబడవలయును. వారిలో పండితు లగువారు దయాపూర్వకముగ దీని కొక ప్రతీకారము నేర్పఱచి దుర్భర మైన తలపన్నును విధించిరి. దానిని ప్రతివాఁడును నమ్రతతో సంతోషపూర్వకముగ చెల్లింపవలయును. దానిని వసూలు చేయుటకు వచ్చిన సుంకరి యా పన్ను చెల్లించువాని ముఖముపై నిష్కారణముగ నుమిసినను వాఁడు వెదమొగము పెట్టక కుపితుఁడు గాక వినయముతో సంసిద్ధుఁడుగ నుండవలయును. మతద్రోహులను పరిమార్చుటవలన పుణ్యలోకప్రాప్తి యగు ననెడి నమ్మకము మహమ్మదీయులయందు ప్రబలియుండుటచేత వారు కొంతవఱకు దేశీయులను మృగయావినోదులు మృగములను పరిమార్చునట్లు వధించుచుండిరి. దండెత్తి వచ్చిన మహమ్మదీయులు జయించిన మండలములందు పరిపాలన మనునది లేకుండె ననియే చెప్పవచ్చును. తాము పాలించుటకు నియమింపఁబడిన రాజ్య భాగములకు పాలకులు క్రమక్రమముగ స్వతంత్రరాజులుగ నేర్పడి యథేచ్ఛముగ నేలుచుండిరి. న్యాయసమ్మత మైన పరిపాలనము దేశమునందు నెలకొల్పుటకు వారు లేశమైనను ప్రయత్నింపరయ్యె. రాజు భూమికి నామమాత్రప్రభు వై దాని యాదాయమున తనకు రావలసిన భాగముకన్న నెక్కువ పొందఁజాలకుండెను. దేశమంతయు స్వల్పసేనాధిపసంస్థానములుగ విభజింపఁబడి వారిలో గర్వోన్నతు లగువారు తమ్ము తాము రాజుతో సమానులుగ నెన్నుకొనుచు యథేచ్ఛముగ నిర్లక్ష్యముతో వ్యవహరించుచుండిరి. ఢిల్లీని జయించిన వెనుక అక్బరు సయితము పూర్వపద్ధతులనే కొంత కాలమువఱకు అవలంబింపవలసినవాఁడై కడు ప్రయాసపడి దొరతనముతో క్రమపద్ధతి నేర్పఱుపఁగలిగెను. మహమ్మదీయ దండయాత్రలవలన దేశమునం దల్లకల్లోలము తప్ప స్వస్థత లేకుండెను. అక్బరు తన దిగ్విజయముతో సంతుష్టుఁడై యూరకుండక నొల్లక యుత్తమ రాజ్యధర్మములను నిర్వర్తింపఁబూని ప్రేమాసౌహార్దములచే భేదభావములను ప్రజలయం దంతరింపఁజేసి రాజు భగవదంశాసంభూతుఁ డని నిరూపింపఁ బ్రయత్నించుచుండ, అట్టి వానికి సమానసంకల్పు లైన తోడరుమల్లు మంత్రిగాను అబుల్ ఫజల్ సఖుఁడుగను లభ్య మగు భాగ్య మబ్బెను, ఈశ్వరసంకల్పము చొప్పున నీ దేశమందు సమావేశు లైన హిందూ

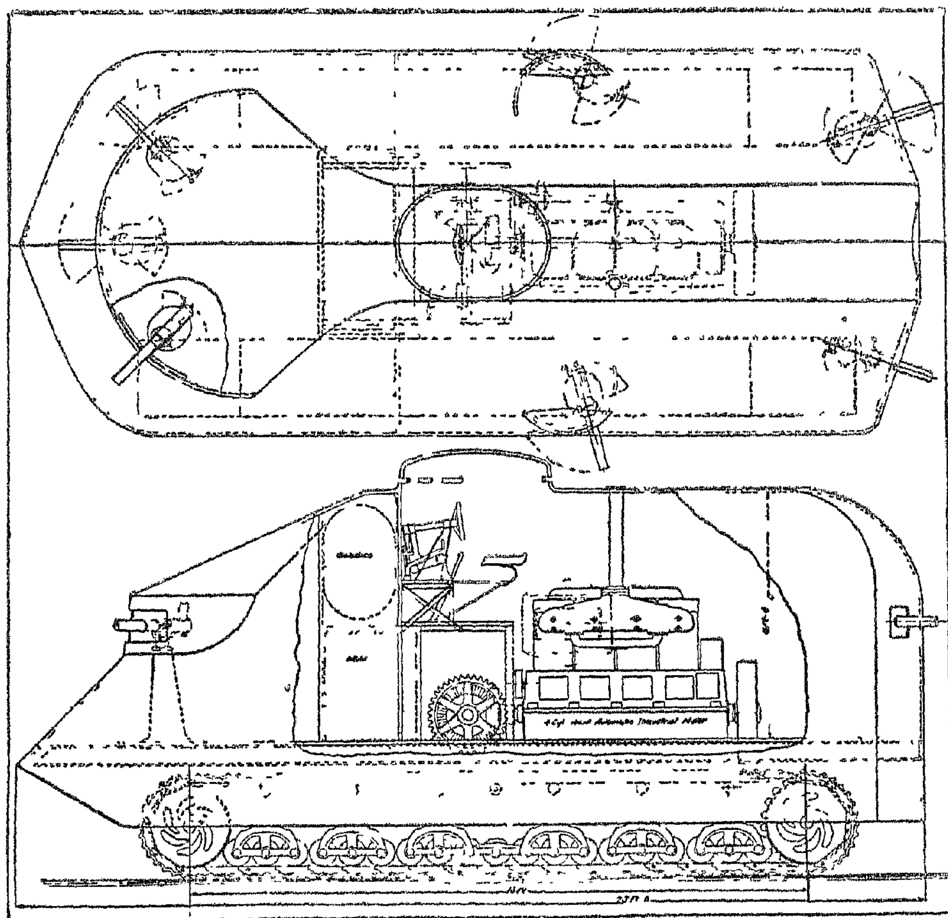
మహామ్మదీయులకు నిజమైన సఖ్యమును గొనసాగించి సమానోద్దేశములతో పాటుపడి వారు వర్ధమాను లగుటకు పలుయు పహాయముల నాముఖ్యగాను పర్వగా రొనాజించుచుండిరి. హిందూప్రజలు వికసించుటకు సాధనము లేర్పరుటవలన సాంఘిక రాజకీయ పునర్నిర్మాణము కాఁగల దను సంతోషముతో హిందువు లుప్పొంగసాగిరి. తను ప్రశస్తమతమును అక్బరు తిరస్కరించు చున్నాఁ డని మహామ్మదీయులు వగచుచు అతఁడు తలపెట్టిన సంస్కారముల కడ్డము వచ్చుచుండిరి. కలహముల నణఁగద్రొక్కి దేశమును స్వస్థమానము గావించిన తోడరుమల్లు రాజకీయవ్యవహారశాఖలలో ప్రతివిషయమునను కడు జాగరూకుఁడై ప్రవర్తించుచుండెను. అఱువది గజముల పొడవు గలిగి ఇనుప యుంగరములతో నతుకఁబడిన వెదురు కఱ్ఱల గొలుసులను నిర్మించి అతఁడు దేశ మంతయు సర్వే చేయించెను. తన్మూలమున ప్రతి భూస్వామియొక్క హక్కులను బాధ్యతలను నిర్ణయింపఁగల లిఖితాధారములును, ప్రజల యాచారములను అభిప్రాయములను తెలియఁగల సాధనములును ఏర్పడెను. దేశము సైన్యము సత్రము బాటలు కల్వలు వర్తకము కృత్తులు — వేయేల? ప్రభుత్వమునకు కలయు ప్రతి వ్యవహారశాఖను సార్చియు అతఁడు ...గవులను జారీచేయించెను. అతఁ డేర్పఱచిన రివిన్యూపద్ధతి స్వల్పపు మార్పులతో నిప్పటికిని నిలిచియున్నది. మహామ్మదీయులు ఫలసాయమున పదిన వంతు పన్ను చెల్లించుచుండిరి. అధికారుల యభిప్రాయమును పట్టి శిస్తును నిర్ణయించి కొన్ని సంవత్సరములకు ...ప్పన మార్పు లేకుండ చెల్లింపు పద్ధతిని తోడరుమల్లు లేర్పఱచెను. భూమిని మూఁడు విధములుగ విభజించి గొప్పక్క బరగణి కొక్కొక్క నిర్ణీత మగు మొత్తమును స్థిరపఱచుచుండిరి. ఆ భాగము మూఁడవ వంతుగ మొదట నిరువదవ వంతుగ మాఱుచు నగుటున నాలవ పాలు నుండి ఫీగాకు పరి నిర్ణయ మింపఁబడెను. శిస్తు నిర్ణయింపక పూర్వము సి...నములకును కూలిపనులకును రయితులకు ధారాళముగ ముజరా యిచ్చుచుండిరి. అక్బరు కాలమునఁ గూడ మండలాధికారి రయితులకు నైసర్గికస్నేహభావమును చూపుట కుత్తరువు లుండెను. వఱదలు అతివృష్టి అనావృష్టి — ఈ మొదలైనవానివలన పంటలకు నష్టము సంభవించిన యెడల బాకీ సిస్తును మానుట కధికారమీయఁబడెను. అతఁడు రయితులకు సర్వవిధముల సహాయము నొనర్చి విత్తనములకు గింజల నిచ్చి ధనసాహాయ్యము గూడ చేయుచుండెను. దేశ మంతయు పంద్రెండు భాగములుగను, ప్రతిభాగము కొన్ని సర్కారులుగను, ప్రతి సర్కారు కొన్ని పరగణాలుగను, ప్రతి పరగణా కొన్ని గ్రామములుగను విభజింపఁబడెను. ఒక "కరూరుదాము" (ఒకకరూరు రూపాయలకు నలుపది దాములు) రివిన్యూ వసూలు కాఁగల ప్రతి పరగణాకు నొక "కరూరీ" నియమింపఁబడె, అతనిపై తనిఖీకొక అమీను లుండెడివాఁడు. ప్రతి పరగణాలో వేఱువేఱు పనులు చేయుటకు చిన్న యుద్యోగియు లుండిరి. ఇప్పటివలెనే ఆ కాలమునందును విశ్వాసము నమ్మకము న్యాయదృష్టి గల యుద్యోగియులు దొరకుట దుర్లభముగ నుండెను. సరియైన లెక్కలను వ్రాయించి కఠినముగ వారిని పరీక్షింపించుటవలన తోడరుమల్లు తన యేర్పాటులను సవ్యముగ నడపఁగలిగెను. దీనితో పాటు తప్పు చేసినవారిని కఠినముగ శిక్షించుటవలన వ్యవహారము కట్టుదిట్టమై పొదుకొనెను. తాను శ్రమపడి యేర్పాటు చేసిన పద్ధతి లంచగొండు లైన యధికారుల కుట్రలవలన భగ్న మగుట కతఁడు సహింపఁజాలఁ డయ్యె. తాను సమయుగ నేర్పఱచిన పన్నుల వసూలుకొఱకు దృఢనిశ్చయుఁడై పాటుపడి చరితార్థుఁ డయ్యెను. తను మాఱ్చిపు సిస్తు నేర్పఱచి, అది కొన్ని యేండ్లవఱకు మార్పఁబడ దను నమ్మకము ప్రజలయందు కుదురుటవలన వారు శ్రమ కోర్చి భూమి నెక్కుడు ఫలవంతముఁ గావింపఁదొడఁగిరి. అన్యాయముగ నాగు నను భయము ప్రజలకు లేకపోవుటవలనను సంపాదించుకొనిన ద్రవ్యమును సొత్తును తా మనుభవింపఁగల మను నమ్మకము ప్రబలుటవలనను తోడరుమల్లు తలపెట్టిన ప్రతి కార్యము నిర్విఘ్నమై అతని శ్రమ కనుకూలఫలము గానఁబడుచుండెను. భూమి పన్నువలని రాబడి కొలఁది కాలముకే యినుమడించెను. జాతిని మతమును సమముగ భావించు పాలింపక ప్రజ లందఱకు నేకశాసనములనే సస్థింపఁజేయుటవలన వారి నడవడలు తలంపులు చాలవఱకు నేకీభవించి, వారు సర్వోన్నాయముతో నివసింపఁగలిగిరి. ఈ పద్ధతుల నాచరణమునకుఁ బెట్టుటకై నాయకగాండ్రను తొలఁగించి, దేశప్రజలలోనుండి యేర్పఱుపఁబడిన క్షత్రియసైన్య మావశ్యకమయ్యెను. ఇది సులభసాధ్యము కాదు. ఆస్థానోద్యోగియులు దీనికి విముఖులుగ నుండిరి. అక్బరు మాత్రము చలింపక తోడరుమల్లునకు సహాయుఁడై అతని సంకల్పము నెఱవేర్చుటకు తోడ్పడెను. అశ్వసైన్యమునందలి ప్రతి గుఱ్ఱముకు ముద్రను వేయించి పూర్వమువలె నొక్క గుఱ్ఱమునే పలుమారు పర్యాయములు లెక్కకుఁ జూపి నమ్ముట నసాధ్యముఁ గావించెను. సైన్యమున కంటకులు ... క్షత్రియకోశమునుండి చెల్లించుటవలన నాయకగాండ్రకు ... నిచ్చుటయు నాఁటి నాణకశాసమయమునకు నప్పుడుదోగపు లగు కొండఱను సైనికులుగ శృంగారించి సిద్ధముచేయు పద్ధతియు నడుగంతెను. టంకసాలను స్థాపించి రాష్ట్రమున కంతకు నొక్క నాణెము నేర్పఱచెను. అక్బరు సమద్వైబుద్ధివలన దేశమున బానిసవృత్తి తొలఁగింపఁబడెను. అట్లు విముక్తులు గానొల్లని బానిసలను సెల ...గాండ్రుగ నియమించి వారిని తన శిష్యు లని పిలుచుచుండెను.

వ్యావహారికపు పత్రము లన్నియు పార్సీభాషలో వ్రాయఁబడవలెనని తోడరుమల్లు శాసించుటవలన హిందువులు పార్సీభాష నేర్వవలసినవారైరి. దాని మూలమున వారి కున్నతోద్యోగములు సుకరము లయ్యెను. హిందీపార్సీభాషల సమ్మేళనమువలన "ఉర్దూ" అను నూత్నభాషాభాగ మేర్పడి అది యిప్పుడు సర్వత్ర వ్యాపించి యందఱకు సమానభాష కాఁదగిన స్థితికి వచ్చుచున్నది.

తోడరుమల్లు కాశ్మీర రాజ్యమునుండి తిరిగి వచ్చుచుండ, మతావేశము గల యొక తురుష్కుఁ డతనిని కత్తితో బొమ్మపై పొడిచినందున కృశించియున్న యతఁడు వెంటనే దేహము చాలించెను. అప్పు డతనికొఱకు దేవత లొక దివ్యవిమానమును పంపి అతని

కోటమీదను నలుదిక్కులకును తిరుగునటుల ఏర్పాటును జేసిన ఫిరంగులు

టాంకుయొక్క నిర్మాణమును, మరలను తెలిపెడి శాఖాపటము

ఆంగ్లేయులు నూతనముగ నిర్మించిన 'టాంకు' అను సాయుధశక్తితనైన మోటారుబండ్లు. ఇవి జర్మనులకు విభ్రమము గలిగించినవి. కొన్ని సమయములందు వాని సందర్శనమాత్రమున జర్మనులు శరణాగతులైరి.

కనఁబడిన టాంకు మోటారుచే జర్మనులకు [illegible] [illegible] నెదిరించుటకు ప్రయత్నము

పవిత్రాత్మను స్వర్గమునకుఁ గొనిపోయి రని హిందువులు నమ్ముచున్నారు. అతని విచారకరమగు మరణమునకు చక్రవర్తి మిక్కిలి పరితపించెను. తోడరుమల్లు స్వమతాభిమానము గలవాఁడు. స్వమతవిషయమును గురించి యతఁ డెప్పుడును నోరు విప్పి మాటాడలేదు. అయినను స్వమతపక్షపాతము లేం డని యితరులు పరిహసించినను వానికి మాఱు చెప్పి యెఱుఁగఁడు. ఒకసారి చక్రవర్తితో కలసి అజిమీరునుండి పంజాబునకు పోవునపుడు ప్రయాణపు తొందరలో అతఁడు తన దేవతార్చనను మఱచిపోయెను. ఒక వేళ గాని యెవరైన తస్కరించి యుండవచ్చును. నిత్యము దేవతార్చనము చేయకుండ లౌకిక వ్యాపారమును జరపనివాఁ డగుటచేత రెండు మూడు దినము లతఁ డుపవాసములు చేసి అబుల్ ఫజల్ బీరబలులు చేసిన యొగతాళిని పాటింపఁడయ్యెను. శత్రులు స్వలాభాధికారకాంక్ష ప్రబలియున్న లోకమధ్యమున స్వార్థనాశమే ప్రధానలక్ష్యముగ నెంచి ఈశ్వరప్రేరితము లైన కార్యముల నెల్ల విధిగ నిర్వహించుచు పురాతన ఋషివర్గములోనివానివలె తోడరుమల్లు జీవయాత్రను ముగించెను. అట్టి మహనీయునకు జన్మస్థాన మైన భరతఖండము పవిత్రభూమి కాకుండునా?

వంగదేశాధీశు పుత్త్రి

అధికారుల సూర్యనారాయణరావు గారు, బి. ఏ.

తేజ మహాసౌధము రాజిల
రాజపుత్త్రిక పల్కె నిట్లని:
“జాగుసేయకు పడవ నడుపుము
జాలరీఁడా!” 1

* * * *

“ఎవరు వీరా? రిపు లేమి కారణ
మిట్లు త్వరపడుచున్నవారలు?
కరము చీఁకటిల్లెను, నీవు
వెఱపుఁ గొలుపదొకో? 2
గాలి యుద్రేకముగ వీఁచెడు,
కలుగుచుండెను భయము నెమ్మది,
శీఘ్రగమనం బివ్విధంబున
చేయుఁ గత మేమిరా?” 3

* * * *

“అంగదేశపు మంగళాంగుఁడు,
వంగదేశాధీశు సుత యీ
యంగనామణి; పడినవారల
మంగభవు బారిన్! 4
పెండ్లిఁ జేసెద తలఁపు కలుగఁగ,
చెలియఁ దోడ్కొని యరుగుదెంచితి;
తఱిమియుండిరి మూఁడు దినములు
తండ్రి పంపు భటుల్. 5
మనకు వంతయు నిప్పుడే పడి
చిక్కుకొంటిమి రాజభటులకు;
చిక్కితిమి, నను గోయకుందురె
ముక్క ముక్కలుగా? 6
వాయువేగముతోడ రౌతులు
వారునమ్ముల వచ్చుచుండిరి;
చేటు గూడును మాకు వా రి
చ్చోటు చేరినచో. 7
పదము జాగుల గుర్తుపట్టిన,
ప్రాణములపై నాస లే దిఁక;
ప్రాణనాథుని నన్నుఁ జంపిన,
పడఁతి గతి యేమిరా?” 8
జాలరియు భాషించు నిట్లని:
“జాగుసేయను రాజపుత్త్రిక!

ధనము వనమునఁ గోరి కాదీ
తరుణి నెంచి సుమీ. 9
సుందరం బగు బాల యాపద
నొందఁగూడదు; భంగసంఘము
హోరు మని మిన్నంటినను నే
నోడఁ గడపెదను." 10

* * * *

ఘోరముగ గర్జించె మేఘము,
హోరు మని ఘోషించె వాహిని,
మేర మీఱిన యురవడిని నది
పారె ఘోరముగా! 11
కూచుచుండఁగ చీకటయ్యెను,
వీఁచు చుండెను వాయు వుగ్రత;
నేఁచుచుండె నిరాశ, నెమ్మది
నేఁచె విహ్వలత. 12
అల్లుకొనె గాఢాంధకారము,
అశ్రు లున్న ఘలంబు వాసెను;
నేకరాయుధకనచధరు లై
హీరభటు లంతి, 13
నారువంగులు స్వారి సేయుచు
చేరు చుండిరి తీగ మల్లన;
పలుకు నిట్టని పాటలాధరి
భయము గదురంగా: 14
"మాటఁ గలిసిన, సాహసంబున
నింటి రోషము నెనరుకొనియెద;
కంట మంటలు గ్రక్కు జనకుని
కంటఁ బడఁజాల! 15
త్వరితగమనము సాగని మ్మిఁక
మరణ మైనను నెక్కుదీయక"
అనుచుఁ బల్కెను; ఓడ నడచెను
అలల మధ్యమునన్. 16
తీర మెంతయు భయము నొసఁగెను,
నీరు మరిమరి భీతిఁ గొల్పెను,
వారి నంగుఁ దుపాను చుట్టెను
దారి లేకుండ! 17
మేర మీఱి చలించు నీరము
మీఱుచుండిరి పడవ గడపుచు,
తీరమునఁ గల తండ్రి రోషము
మాఱె దుఃఖముగా. 18
ఘోర మైన నిరాశ నొందుచు
హోరు మనెడి తుపాను సందున
క్రూరకర్ముఁడు కాంచఁగల్గెను
కూర్మి పుత్రికను. 19
ప్రాణనాయకు నొక్క కరమునఁ
బట్టి, వేఱొక కరముచే నిజ
రక్షణార్థము వేఁడు తరుణీ
రత్నమును గాంచెన్. 20

* * * *

"రమ్ము మరలి మదీయభాగ్యమ!
రమ్ము రమ్మా భీతి రాపగ
గడచి క్షమియించెదను నీ విభు,
కరుణ నినుఁ జూతున్. 21
పుత్రికా! నా జీవరత్నమ!
పుత్రికా! నా భాగ్యరాశీ!
సత్వరమ రా"మ్మనుచు జనకుఁడు
చాల పలవించెన్. 22
"నింపు ప్రేముడి నిన్నుఁ జూచెద,
తిరిగి రమ్మా కూర్మి పట్టీ!"

* * * *

తిరిగి వచ్చుట, సాయ మిచ్చుట,
పరఁగె దుర్లభ మై. 23
తుంగభంగము లాహవోద్ధతిఁ
జెంగలించుచు రంగ మొనరిచె,
కెంగ పొంగిగొనె నంతరంగము
ప్రియుల కయ్యోడలన్. 24

* * * *

ఓడ యిట్టటు లూఁగె, జలములు
కూడె పడివడి, నీరు ముప్పుల
కూఁతు ముంచెను, చూచు జనకుని
గుండె లవియంగా! 25

కర్మము

శ్రీ విక్రమదేవవర్మ గారు

కర్మము చేయ నక్కఱలే దని కొందఱును, కర్మము ఫలగత మగుటవలన నెట్టిదానినైన నాచరింపవచ్చు నని మఱికొందఱును, కర్మమును విడిచినం గాని ముక్తి చేకూర దని వేఱొక కొందఱును తలంచు నీకాలమున, దాని స్వరూపస్వభావావశ్యకముల నిట వ్రాయుట యనుచితము గాదు కదా.

కర్మ మనఁగా కరణము, కృత్యము, కార్యము లేక పని. అది యనాది. యనియును తత్ఫలభోగముకొఱకే జీవుఁ డనేకజన్మము లెత్తుచు సుఖదుఃఖముల ననుభవించుచుండు ననియును కర్మఫలము నాశమయినం గాని మోక్షము లభింప దనియును కొందఱు మతాచార్యులు నుడివిరి. "కర్మణా బధ్యతే జంతు ర్విద్యయా చ విముచ్యతే." "జాతస్య హి ధ్రువో మృత్యు ర్ధ్రువం జన్మ మృతస్య చ." దేని మొదలు మనకుం దెలియదో, దాని ననాది యందుము.

కర్త యగు జీవుని ప్రప్రథమోత్పత్తిసమయమున కర్మ ముండుట యసంభవము. కనుక కర్మము జన్మపరంపరకును సుఖదుఃఖములకును కారణము గా దనియును జీవునకు జన్మపరంపర లే దనియును కొందఱు మతాచార్యుల మతము.

ఈ లోకంబున కొందఱు సర్వసుఖంబుల ననుభవించుచుండుటయును, కొంద ఱనేకదుఃఖములం గుందుచుండుటయును, కొందఱు దోషు లదండితులుగా నుండుటయును, కొందఱు నిర్దోషులు దండితు లగుచుండుటయును మన మెఱుంగుదుము. ఇందులకు కారణము సర్వేశ్వరుని యుద్దేశ మని కాని, జీవుని స్వప్రయోజకత్వ మని కాని, హఠాత్సంభవ మని కాని చెప్పుట సమంజసము గాదు. సర్వేశ్వరు నుద్దేశమే యనినచో, నిష్పక్షపాతియును సర్వసముఁడు నగు నాతఁ డొక జీవునకు సుఖములను మఱొక జీవునకు దుఃఖములను కలిగించునా? జీవుని స్వప్రయోజకత్వమే యనినచో, జీవుఁడు దుఃఖమునే యెఱుంగకుండ నుండవలయును. హఠాత్సంభవమే యనినచో, అది యట్లేల కావలెను? మఱొక విధముగా నేల కారాదు? కాఁబట్టి యిట్టివానిని కారణము లనరాదు.

ప్రత్యేకజీవుఁ డీ లోకంబున కాయక్లేశ మొందుచుండుటయే సర్వేశ్వరోద్దేశ మయినట్లును, భాగ్యవంతులు సైతము దేహారోగ్యము కొఱకు వ్యాయామము సలుపవలసియుండుట యందులకు తార్కాణ మయినట్లును నొకానొకరు వ్రాసిరి. స్వీయకాయారోగ్యముకొఱకుఁ బ్రాతఃకాలముననో సాయంసమయముననో భాగ్యవంతులు స్వేచ్ఛగా చేయు వ్యాయామమును "నిన్న నొకమెతుకయినను కంటఁ బడ లేదు కదా! నేఁ డయినం బడునో? పడదో?" అను బెంగతో సూర్యోదయప్రభృతి సూర్యాస్తమయపర్యంతమును కూలికై కష్ట పడువారల పరిశ్రమముతోడ పోల్చి, సర్వసౌఖ్యసంధాతయును సంగళవిధాతయు నగు సర్వేశ్వరుని యుద్దేశము జీవులు కష్టముల ననుభవించుటయే యని సిద్ధాంతీకరింపఁ బూనుకొనుట యతిసాహసము గాదా?

జీవుఁడు కర్మకర్తృత్వాధికారమును కలిగి, తత్ఫలము నవశ్యం బనుభవించును. శ్రీకృష్ణభగవానులు పార్థునకు గీతాశాస్త్ర మంతయు నుపదేశించి, "దీనిని లెస్సగా నాలోచించుకొని, నీ యిచ్ఛకు వచ్చునట్లు చేయుము." ["విమృశ్యైతదశేషేణ యథేచ్ఛసి తథా కురు."] అని పలుకుటవలన జీవునకు కర్మకర్తృత్వాధికార ముండుట నిశ్చయము. కర్మఫలదాతృత్వాధికారము మాత్రము సర్వేశ్వరునిది. ప్రతి కర్మమునకును ఫల ముండుట స్వభావసిద్ధము.

జీవులు ప్రప్రథమమున నిష్కర్ములుగానే కలిగి, స్వేచ్ఛానుసారముగా పుణ్యపాపకర్మముల నాచరించుచు సంసారపంకిలాఖాతంబునం జిక్కుకొనిరి. పరోపకారకార్యము పుణ్యకర్మ మనుటయును పరాపకారకార్యము పాపకర్మ మనుటయును సమస్తాస్తికమతసమ్మతము. ["పరోపకారః పుణ్యాయ పాపాయ పరపీడనం."] అట్లయినను, వేదోక్తము లగు సత్యసంభాషణ సంధ్యావందనాదులు పుణ్యకర్మము లనియును మఱి యాచరణీయము లనియును ["సత్యం వద.", "అహరహ స్సంధ్యా ముపాసీత."], వేదనిందితము లగు ననృతభాషణ మద్యపానాదులు పాపకర్మము లనియును మఱి త్యాజ్యము లనియును ["నానృతం వదేత్, న సురాం పిబేత్."], ఏతద్దేశీయాస్తికమతాచార్యు లందఱు నైకకంఠ్యముగా వక్కాణించి యున్నారు.

విధికృత్యము లొకప్పుడు దారుణము లయినను, అవి పాపకృత్యములు గానేరవు. క్షత్రియుఁడు ధర్మయుద్ధమున వైరిని జంపుట, కడుపునుండి స్వాభావికముగా వెలుపలకు వచ్చుటకు వలనుపడనంత స్థూలముగా పెరిఁగిన శిశువును వైద్యుఁడు శస్త్రముచేత చంపి వెలికిఁ దీయుట, నరహంతకునకు మరణదండనమును విధించుట మొదలగునవి దారుణకృత్యములే యయినను, విధికృత్యము లగుటం జేసి పాపకృత్యములు గావని తెలియందగును.

నరుం డెట్టి పని నొనర్పక సోమరి యై కాలక్షేపము సేయుచుండునట్లు లార్షమతము బోధించుచున్న దని యన్యమతావలంబు లెఱొ కొంద ఱజ్ఞు లందురు. అట్లనుట సరి కాదు. పనులను తప్పకొనర్చుచు నీ లోకంబున నూఱేండ్లు మనవలె ననియును, తన పనుల యందు అపేక్ష గలవాఁడు సంసిద్ధి నొందు ననియు నార్షమతము సుస్పష్టముగా బోధించుచున్నది. [శ్రుతిః. "కుర్వన్నేవేహ కర్మాణి జిజీవిషేచ్ఛతం సమాః." శ్లో. "స్వే స్వే కర్మ ణ్యభి

గా స్సంసిద్ధిం లభతే నరః."] కనుక తెలియనివారల పలుకుల నటుండనిత్తము.

పుణ్యకర్మములు వర్ణములకును ఆశ్రమములకును లగునట్లు నిత్యములు గాను నైమిత్తికములు గాను విభజింపఁబడియున్నవి. నిత్యకర్మము లనఁగా ననుదినమును చేయఁదగినవి. నైమిత్తికకర్మము లనఁగా నిమిత్తము కలుగునపుడే యాచరింపఁదగినవి. విహితకర్మముల నాచరించుటయును నిందితకర్మముల నాచరింపకుండుటయును విధి. కావున, విహితము లయిన కర్మముల నాచరింపకున్నను, నిందితము లయినవాని నొనర్చినను జీవున కధోగతి కలుగును. ["అకుర్వన్ విహితంకర్మ నిందితంచ సమాచరన్, ప్రసజ్జం శ్చేంద్రియార్థేషు నరఃపతనమృచ్ఛతి."] ఇట్టి పుణ్యపాపకర్మముల ఫలము ప్రారబ్ధము గాను సంచితము గాను ఆగామిగాను నేర్పడును. ప్రారబ్ధమనఁగా గతజన్మములయందు ఆచరించిన కర్మముల ఫలము. సంచిత మనఁగా నీ జన్మమున నిప్పటి కార్జించియున్న కర్మముల ఫలము. ఆగామి యనఁగా నీ జన్మమునను భావిజన్మములయందును ఆర్జింపఁ బోయెడి కర్మముల ఫలము. పుణ్యకర్మముల ఫలము స్వర్గాదిలోకంబులం బొందించి, తదనంతరంబునందు మరల నీ లోకంబున నుత్కృష్టజన్మంబును సుఖంబులను కలిగించును. ["క్షీణే పుణ్యే మర్త్యలోకం విశంతి."] పాపకర్మముల ఫలము రౌరవాదినరకంబులం బొందించి, తదనంతరంబునందు మరల నీ లోకంబున నికృష్టజన్మంబును దుఃఖంబులను కలిగించును. అట్లే పుణ్య పాప మిశ్ర కర్మముల ఫలము సామాన్యజన్మంబును సుఖదుఃఖ మిశ్రత్వంబును కలిగించును. ఇట్లు కర్మముల ఫలము జన్మపరంపరనే కలిగించుచుండుటవలన జీవులకు జన్మరాహిత్యమును నిత్యసుఖమును దొరకుట దుర్లభంబు. మఱి కర్మఫలబంధమోక్ష మెట్లు కలుగును? పాదంబున గ్రుచ్చుకొన్న కంటకంబును వేఱొక కంటకంబుచేతనే తీయునట్లు చిరకాలంబునుండి యవిచ్ఛిన్నముగా నున్న కర్మఫలబంధమును కర్మాచరణముచేతనే యూడఁదీయవలె నని మన పుస్తకము లుద్ఘోషించుచున్నవి. అయినను, కర్మాచరణమువలన కర్మఫలాభివృద్ధి యగుచునే యుండుటం బట్టి యకర్మముచేత అనఁగా కర్మత్యాగముచేత కర్మఫలము కలుగకుండు నని కొందఱనుచున్నారు. కాని, అది సాధ్యమా? ఎన్నటికిని గాదు. మనము మన మనస్సుచేతనో వాక్కుచేతనో యింద్రియములచేతనో ప్రతిక్షణమును నేదయిన నొక పనిని తప్పక చేయుచుండుటయును, పనులను చేయకుండు మేని మనకు శరీరయాత్రసైతము సిద్ధింపకుండుటయును, జగమంతయు పనులతోడనే ప్రవర్తిల్లుచుండుటయును మనకు బాగుగా తెలియును. ["నహి కశ్చిత్ క్షణమపి జాతు తిష్ఠ త్యకర్మకృత్.", "నియతం కురుకర్మత్వం కర్మ జ్యాయో హ్యకర్మణః, శరీరయాత్రాఽపి చ తే న ప్రసిద్ధ్యే దకర్మణః." "ప్రవృత్తి లక్షణంకర్మ."] కాఁబట్టి బంధమోక్షముకొఱకు ఫలమును మాత్ర మపేక్షింపక కర్మములను సలుపుచునే యుండవలెను. అట్లు చేయుచున్నచో కర్మబంధవిముక్తి యెట్లగు ననిన, అందులకు ప్రత్యక్షమగు నుదాహరణపూర్వకముగా నిట వ్రాయుచున్నాను: ఒకనికి పైతృకసంపత్తి వేయి రూపాయలు గలవు. అతఁ డింతదనుక నార్జించి నిలువగా నుంచుకొన్నవి మఱొక వేయి రూపాయలు. మఱియు నాతనికి సాంవత్సరికాదాయ మొక వేయి. ఇట్లుండ, అతఁడు తనకు ఋణము లేకుండఁ జేసికొనవలె నన్నచో, ఏమి చేయవలెను? తన రాఁబడిని వదలుకొని, ఇంతదనుక తనయొద్ద నిలువగా నున్న విత్తమును వెచ్చింపవలసి యుండును గదా. పాఠకులారా! పైతృకమును ప్రారబ్ధముతోడను, ఇంతదాఁక నిలువగా నున్న ధనమును సంచితముతోడను, రాఁబడి నాగామితోడను పోల్పందగు. పుణ్యపాపఫలరహితకర్మములనే చేయుచుండుటవలన నాగామి కలుగదు. అనుభవించుచుండుటవలన ప్రారబ్ధమును సంచితమును తఱుఁగును. ["నాభుక్తం క్షీయతే కర్మ."] ఇట్లు కొంతకాలమునకు కర్మశూన్యమయి, బంధవిముక్తి సంభవించును. కోరికలతోడనే పనులను చేయఁబూనినచో కోరికలకును కామ్యకర్మాచరణమునకును మితి యుండదు. అందువలన బంధవిముక్తి గాదు. కావున కామ్యకర్మాచరణ మనుచితము. ["అయుక్తః కామకారేణ ఫలే సక్తో నిబధ్యతే."] ఫలము నపేక్షింపక మన మాచరించు విధికృత్యముల ఫలములు మనకు చెందవు. మన మనస్సునకట్టి స్వాతంత్ర్యము గలదు. ["మన ఏవ మనుష్యాణాం కారణం బంధమోక్షయోః."] తెన్నగా నాలోచింపఁగా, అకర్మమనఁగా కర్మత్యాగ మనుటకంటె త్యక్తఫలకర్మ మనుటయే యుక్తియుక్తము.

ఏదేని యొక పనియందు మనస్సును లగ్నము సేయకుండు మేని, అది సాధారణముగా దుష్కార్యాచరణమునందే ప్రవర్తించుచుండును. కనుక బుద్ధిమంతులు సర్వదా పుణ్యకర్మసాధనచింతనమునే చేయుచు తత్ఫలమున్మాత్రము కోరకుందురు. ["యుక్తః కర్మఫలం త్యక్త్వా శాంతి మాప్నోతి నైష్ఠికీం.", "అనాశ్రితః కర్మఫలం కార్యం కర్మకరోతియః, సనన్యాసీచ యోగీచ ననిరగ్ని ర్నచాఽక్రియః."]

ప్రకృతివలన సత్త్వరజస్తమోగుణములు కలిగెను. ["సత్త్వం రజ స్తమ ఇతి గుణాః ప్రకృతిసంభవాః."] అందు జ్ఞానకారణం బయిన సత్త్వగుణమాహాత్మ్యంబుచేత నిష్కామ్యకర్మములను, లోభకారణం బయిన రజోగుణమహిమంబుచేత కామ్యకర్మములను, ప్రమాదమోహాదికారణం బయిన తమోగుణప్రభావంబుచేత దుష్కర్మములను నరుండు సేయుచుండును ["సత్త్వాత్సంజాయతే జ్ఞానం రజసో లోభ ఏవచ, ప్రమాదమోహౌ తమసో భవతోఽజ్ఞాన మేవచ."] కాఁబట్టి ప్రపంచమునందు సత్త్వగుణము నలవరించుకొన సర్వధా ప్రయత్నించుట యావశ్యకము.

నిష్కామ్యకర్మాచరణముచేత చిత్తశుద్ధి కలుగు ననియును ["కర్మణాచిత్తశుద్ధిః."], చిత్తశుద్ధి కలుగుటవలన జ్ఞానము లభించు ననియును, జ్ఞానముం బట్టి మోక్ష మనియును ధీమంతు లందురు. ["శ్రద్ధావాన్ లభతే జ్ఞానం తత్పర స్సంయతేంద్రియః, జ్ఞానం లబ్ధ్వా పరాం శాంతి మచిరే ణాఽధిగచ్ఛతి."] ఇందు జడరూపకకర్మమును సలుపుచుండుటవలన చిద్రూపకజ్ఞాన మెట్లు సిద్ధించు ననుసందేహము

కొందఱికి తోఁపవచ్చును. విజ్ఞులారా! ప్రారబ్ధసంచితకర్మదోషము వలన కలిగిన యజ్ఞానము జ్ఞానము నావరించియుండును. ["అజ్ఞానే నావృతం జ్ఞానం తేన ముహ్యంతి జంతవః."] అనుభవముచేత తద్దోషము క్షయించుటవలనను నిష్కామ్యకర్మాచరణముచే నిఁక నట్టి దోషము జనింపకుండుటవలనను క్రమక్రమముగా జ్ఞాన మభివృద్ధిం జెందు నని తెలియవలయు.

"అవశ్య మనుభోక్తవ్యం కృతం కర్మ శుభాఽశుభం." అనఁగా నొనర్పంబడిన సుకర్మదుష్కర్మముల ఫలము ననుభవించియే తీరవలెను. "జ్ఞానాగ్నిః సర్వకర్మాణి భస్మసాత్ కురుతే తథా." అనఁగా జ్ఞానాగ్ని యన్ని కర్మములను నశింపఁజేయును. ఉపరిలిఖిత వాక్యద్వయమునకు వైరభావ మున్నట్లు తోఁచుచున్నను, నిజముగా నట్టిది లేదు. ఏల యనఁగా, అనుభవమువలన ప్రారబ్ధసంచితకర్మఫలము క్షీణించుచు నాగామికర్మఫలోత్పత్తి కాకుండునప్పుడే జ్ఞానోదయ మగును. జ్ఞానాగ్ని యనుటవలన అభివృద్ధి నొందిన జ్ఞాన మనుట స్పష్టము. కనుక సంపూర్ణజ్ఞానము గలవానికి కర్మబంధ ముండ దని నచో నెట్టి విప్రతిపత్తియు నుండదు.

ఆర్యులారా! పైని వ్రాయఁబడిన వ్యాసమువలన మనము ఫలాపేక్షను విడిచి సంతోషమును సత్కర్మములనే చేయుచుండవలె నని యేర్పడెను గదా. మన క్షేమముకొఱకును దేశక్షేమముకొఱకును మన మటువంటి కర్మములనే నిరంతరము నాచరించుచుండుటకు మనకు మనస్థైర్యమును దేహదార్ఢ్యమును భగవంతుఁడు ప్రసాదించును గాక!

అస్తమయము

కోపల్లె శివకామేశ్వరరాయ కవి గారు

పగటి నడకల బడలిన మొగ మొకింత
 చెన్ను దఱుఁగంగ గృహమును జేరవచ్చు
మగని కెదు రేఁగుఁ జెంగావి మడుఁగు గట్టి
వారుణీదిక్సతీమణి ప్రమద మలర. ౧

తే. అర్ఘ్యపాద్యంబు లొసఁగిన నవి గ్రహించి
కడుగ దుఘ్మ క్రమ్మిన పాదకమలములను,
తజ్జలము రాగమునఁ బొల్చెఁ దక్షిణంబ,
రాగసంకలితంబు సర్వంబు నవట! ౨

తే. ప్రియుఁడు ప్రియురాలి ప్రణయంపుఁ జెయిదములకు
నలరు నత్తఱిఁ, గించిదుష్ణానలమ్ము
పొంతఁ గల మంచుగడ్డయవోలె కరిన
తను విడిచి ప్రణయపయోనిధాన మయ్యె. ౩

తే. దుర్నిరీక్ష్యంపు తైక్ష్ణ్యంబుఁ గ్రోచికొనఁగ
వాడిపోయిన తల లెత్తె వ్రతతు లెల్ల,
మలయపవనుండు మెల మెల్ల మసలుచుండె,
పసుల కాపరి యింపుగాఁ బాడుచుండె. ౪

తే. అల లొకటితో నొకటి ముచ్చటాడికొనుచు
మరులు గొలుపు శ్రవఃపేయమాణికలని
నాదపీయూషరసనిధానంబు లయ్యె,
మొగ్గ లెల్లను విచ్చి ప్రమోద మొసఁగె. ౫

తే. అంకటిని బట్టఁగాలేక యుంటి కంటి
కరిగెఁ బను లెల్ల క్రుంగఁ బ్రణయంపు దీఁగ
వాడ; నిప్పుడు బలు పొంది ప్రబలు లీవ
గూర్పఁగ శకుంతదంపతుల్ గూండ్లఁ జేరె. ౬

తే. గాయకులు కవు ల్వాహినీతోయములకుఁ
బట్టఁ బులినతలంబులఁ బవ్వళించి
ప్రకృతిరామణీయకముచే భావ మలర,
పాడిరి కవన నల్లిరి పరవశు లయి ౭

తే. కాని వలిపెము లట్టి మైఁ దావి ప్రబ్బ
చందన మలంది, వేణిఁ బువ్వులు దుఱిమి
పగటి బడలిక నడతెంచు భర్త నేడఁ
దీర్ప వెడు రేఁగు పూఁబోండ్ల తియ్యఁదనము. ౮

తే. శమితవిషయులై బ్రాహ్మణు లస్తసృష్టి
చిత్రములను బ్రహ్మానందచిద్విలాస
ములను దెలుపఁ దత్కర్త సమ్ముఖముకొఱకు
ధ్యానయుతిఁ జూపెంచు నేత్రద్వయంబు. ౯

తే. బగము తఱి జూచి ప్రణయమజ్జనము సేయు
తగవు గాంచి పడంతి హస్తమును బూని
చిఱునగవు నెమ్మొగమ్మునఁ జిందులాడ
తగవుమైఁ జేరె నిపుఁడు సంధ్యాగృహమ్ము. ౧౦

విశ్వనాథనాయకుఁడు — రాజభక్తి

వెన్నెలకంటి అప్పారావు గారు

ఆంధ్ర సోదరులారా! మన రాజధాని యందలి మధుర మండలమునకు ముఖ్య పట్టణ మగు మధురాపురి నొక్కమాఱు సందర్శింపుఁడు. ప్రస్తుత మా పట్టణము మన రాజధానియందు రెండవ పట్టణమై సకల సౌభాగ్యశోభితంబై ద్రవిడదేశమధ్యంబున నల రారుచున్నది. ఆ పురియందు మండలన్యాయాధిపతి యెచ్చో న్యాయవిచారణ చేయుచున్నవాఁడో గమనింపుఁడు. మండలాధికారి మొదలగు నుద్యోగస్థు లెందు కచ్చేరీలు చేయుచున్నవారో తిలకింపుఁడు. ప్రభుత్వోద్యోగులు సభలు చేయుటచేతనే కాక పట్టణంబున కెల్ల శోభ నిచ్చు సౌధరాజంబు లెవ్వియో విలోకింపుఁడు. అయ్యవి జగద్విఖ్యాతంబు లగు తిరుమల నాయకుని సౌధరాజంబు లని తమలో కొందఱకు తెలియవచ్చును. ఒక్క సౌధనిర్మాణముచేతనే కాక, అనేక విశేష గుణంబులచే తమిళరాష్ట్రమునందు వన్నెయు వాసియు ఖ్యాతియు, భూతియు గడించి నేటివఱకును దాక్షిణాత్యుల స్తోత్రములకు పాత్రుఁడైన తిరుమలనాయకుఁడు ఆంధ్రుఁడు. ఇతఁడు మధుర రాజ్యమును అసదృశముగ పరిపాలనం బొనర్చి కీర్తిశేషుం డయ్యె. ఈతని కుమారులగు చొక్కనాథుఁడును ముద్దళగిరియు కామేశ్వరకవిని తమ యాస్థానమునం దుంచుకొని సత్యభామాసాంత్వన మను గ్రంథమునకు కృతిపతులై ఆంధ్రభాషోద్ధారకులైరి. 'రామేశ్వరమునకు సమీపమున నుండు మధుర యేమి? ఆ రాజ్యమును ఆంధ్రరాజులు పరిపాలించు టేమి?' అని పాఠకులు సందేహింపవచ్చును. అది యెట్లో తెలుపుటకే యీ చిన్ని వ్యాసమును వ్రాయుచున్నాఁడ.

శూరులను చూచిన నా డెంది ముప్పొంగును. వారి చెయిదములు తిలకించిన గగుర్పాటు కలుగును. వారి గుణస్తోత్రంబులు వినుచుండిన పరవశత్వము కల్గును. ఇంత యేల? వీరారాధనయే సకలదురితవిమోచనమునకును ధర్మసాధనంబునకును మార్గం బని పలుమాఱు తలఁచెద. అసాధారణప్రజ్ఞ కలవాఁడే ధీరుఁడు. వాని చేష్టలు వింతగొల్పునవిగా నుండును. అందుచేత వానికి లోపములు గూడ నుండవచ్చును. ఉన్న నేమి? సర్వేశ్వరుఁడు తన యంశలలో నొక్కదానిని గాని పెక్కింటిని గాని అత్యున్నతస్థితియందు వీనిలో మూర్తీభవించునట్లు చేయుటచే వీఁ డారాధన కర్హుఁ డగుచున్నాఁడు. ఎట్టి యసాధారణగుణగణముచే నొప్పారువాఁడైనను ఒక దేశపు శూరాగ్రేసరుఁడు మఱియొక దేశస్థునకు ఆరాధనార్హుఁడు కాకపోవచ్చును. నెపోలియన్ చక్రవర్తి గాని బిస్మార్కు రాజధురంధరుఁడు కాని ఆంగ్లులకు పూజార్హుఁడు కాఁజాలఁడు. ఆంగ్లేయు లారాధింపఁదగిన వారు షేక్స్పియరు నెల్సన్ విల్లింగ్టన్ మొదలగువారు. ఈ కారణముచే నాంధ్రవీరుల గుణగానము నాకు మహోత్సాహజనకముగ నుండును. ఇయ్యది యే ఆంధ్రమాతృస్తవ మని కూడ నేను భావించువాఁడ. తన పుత్త్రుని మాహాత్మ్యమును పొగడుట కన్నటకంటె జననికి సంతస మెద్దానిచే నధికముగ కల్గును? నాగమ్మనాయకుఁ డను నొక గాజుల బలిజకులస్థుఁడు శ్రీమన్మహారాజాధిరాజ రాజపరమేశ్వర మూరురాయరగండ శ్రీ కృష్ణరాయలకు కుడిభుజంబై అతని దిగ్విజయ యాత్రలందు కిఁప సహాయభూతుఁడై అతని మన్ననలకు పాత్రుఁడై అతని ముఖ్యసేనానులలో నొక్కఁడుగ నుండి అతని కాలముననే కాక సదాశివరామరాయల కాలమునఁ గూడ సామర్థ్యము కల సేనాని యని పేరు వహించెను. ఇతఁడో యీతని పూర్వులో మధ్యాంధ్రదేశమునుండి దక్షిణదేశమునకు వలసపోయి యచ్చట తమ యపారప్రజ్ఞచే శూరాగ్రేసరులై మహాసేనానులై, రాజనీతిధురంధరులై విజయనగర సామ్రాజ్యమును కంటికి రెప్పవలె కాపాడి ఆంధ్ర నామమునకు మఱంత విఖ్యాతి కలిగించిరి. దురదృష్టవశముచే మన నాగమ్మనాయకుని వంశస్థు లిప్పుడు మధుర రాజ్యము నేలు భాగ్యము లేకపోయినను ఇతని కుమారుఁడగు విశ్వనాథనాయకునిచే వసతు లేర్పఱుపఁబడిన కమ్మవారు మొదలగువా రనేకులు ఇప్పటికిని సుస్థిరముగ నివాసము లేర్పఱచుకొని తమిళుల మధ్యమున నివసించుచున్నవారు. వారిలో కొందఱిప్పటికిని జమీందారులై యున్నారు. ప్రస్తుతపు మైసూరు రాజ్యమునకన్న మిన్నగ

నుండవలసిన మధురరాజ్యమును దాని నేలు వంశమును నశించినను, మధురరాజ్యసంస్థాపనాచార్యుని చారిత్రము మాత్రము నశించినది కాదు. అది చెన్నపురియందలి ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకభాండాగారముయొక్క సొరగులలో దాఁగియున్నది. ఆ చారిత్రమును చదువునప్పు డెట్టి యాంధ్రున కైనను ఇట్టి మహావీరులా ఆంధ్రనామమునకు కీర్తి తెచ్చినది యని తోఁపక పోదు.

నాగమ్మనాయకునకు చాల కాలమువఱకు సంతానము లేమిం జేసి చివరకు కాశీవిశ్వనాథుని సేవించుటచే నైన తనకు మనోరథసిద్ధి యగు నని తలఁచి కాశి చేరి అందు ధర్మపత్నీసహితంబుగ కొంత కాల ముండెను. ఆ మహానుభావుఁడు సాక్షాత్కరించెనో యనునట్లు తన యర్ధాంగికి గర్భిణీసూచనలు గన్పట్టెను. ఆ మహానుభావుని మహిమచే కలిగినవాఁడు గనుక తమ కుమారునకు విశ్వనాథుఁ డని నామకరణము చేసిరి. ఇతని జనన మెప్పుడో మనకు స్పష్టముగ తెలియదు. కాని, ఇతఁడు పదునాఱు పదునెనిమిది వత్సరము లగునప్పటికి కృష్ణరాయల యల్లుఁ డగు అళియ రామరాజు (1541—1565) నిరాకుశముగను దేదీప్యమానముగను పరిపాలించుచుండుటవలనను, విశ్వనాథనాయకుఁడు క్రీ. శ. 1559-వ సంవత్సరమున మధురమండలమునకు పరిపాలకుఁడుగ నియమింపఁబడినట్లు చరిత్రకారులు నిర్ధారణ చేయుటవలనను, ఇతఁడు 1530-1540 సంవత్సరముల మధ్యమున జనించియుండవచ్చు నని మనము నిర్ధారణ చేయవచ్చును. ఎట్లైయినను, ఇతఁడు చిన్నప్రాయముననే మధురమండలమునకు పరిపాలకుఁడుగ నియమింపఁబడె ననుట నిశ్చయము. ఇతఁడు బాల్యమునుండిన రామరాయల యాస్థానమునందు చనువు మెయి ప్రవర్తించుచుండుటచేత, ఇతని ధైర్యస్థైర్యాది గుణము లన్నియు విద్యానగరమునందే కాక పలుచోట్ల ప్రశంసాపాత్రము లయ్యెను. ఇట్లుండ, విజయనగరమునందు మహానవమి విజయదశమి దివసములలో ప్రతివత్సరమును మహోత్సవములు పెక్కులు జరగుచుండుటవలన కర్ణాటసామ్రాజ్యవైభవ మంతయు ఆ దినములందే చూడఁదగినదిగా నుండెను. విజయనగర సామ్రాజ్యమునందలి యాచారము ననుసరించియే నేటికిని మైసూరునందు దసరా యుత్సవములు మహావైభవముతో జరుగుచున్నవి. ఈ యుత్సవములలో నాకాలమున నొక మహిషమును వధించుట గొప్ప వేడుకగా భావింపఁబడుచుండెను. విజయదశమికి ముందు దినములలో రాయలవారు బంధుసమేతముగా విజయనగర పరిసరారణ్యములం దాఖేటము సల్పి ఒక గొప్ప మహిషమును సజీవముగా పట్టుచుండెడివారు. అదియే విజయదశమినాఁడు వధింపఁబడు జంతువు. ఆ మృగము ఒకే దెబ్బచే వధింపఁబడవలె ననియు, అట్లు దాని మెడ ఒక దెబ్బచే తెగకపోయెనేని అది సామ్రాజ్యవినాశమునకు కారణ మనియు సర్వజనుల నమ్మకము. ఈ వత్సరము వేటయందు చిక్కిన దున్నపోతు అతిబలాఢ్యమైనందున దాని మెడ నొక్క వ్రేటున నఱకువారు రాజ్యమునందు కలరా యని మంత్రులాదిగ సర్వజనులును సందియ మందసాగిరి. ఈ సందియము నివారించుటకై రాయలవా రొక గొప్ప సభ చేయఁగా, విశ్వనాథుఁడు తప్ప ఆ పనికి మఱియొకఁ డర్హుఁడు కాఁడని సభవారు నిర్ణయించిరి. ఈ సందర్భమునందే కాంభోలు కాంచీపురనివాసుఁ డగు "ఆర్యనాయక ముదలి" యను నొక జ్యోతిషుఁడు ప్రాముఖ్యమునకు వచ్చి తరువాత విశ్వనాథునకు కుడిభుజం బై మహాసేనాధిపతిగ దక్షిణహిందూస్థానమం దంతటను మహావిఖ్యాతి గాంచినవాఁడు! అప్పుడు రామరాజు విశ్వనాథుని పిలిచి "నీవు బాలుఁడవుగ నున్నావే, నీ వీ కార్యమును నెఱవేర్పఁగలవా?" యని యడిగినప్పు డాతఁడు "నే నీ కార్యమును నెఱవేర్పఁజాలనేని దేవిని తృప్తిపఱచుటకై నన్నే బలిగా నిచ్చి మన పట్టణంబునకు రానుండు కీడును తొలఁగింపుఁడు" అని ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను. రాయలవారి యాయుధాగారము తాను ప్రవేశించుటకును అందు తాను కోరెడు ఖడ్గమును తాను తీసికొనుటకును సెల వొసంగుఁ డని ప్రార్థించెను. అందులకు రామరా జియ్యకొనెను. ఆయుధాగారమునుండి రెండు మూరల పొడవును ఎనిమి దంగుళముల వెడల్పును గల ఖడ్గమును గైకొని పురజనులును మంత్రివర్గమును, రాజబృందమును హాహారవంబులు సేయుచుండ అర్ధరాత్రమువేళ మహిషకంఠము నొక్క వ్రేటున తెగనఱికి రాయల యనుగ్రహమునకును పురజనుల స్తోత్రములకును మఱింత పాత్రుఁ డయ్యెను. ఇట్లితఁడు దినదినప్రవర్ధమానముగ కీర్తిప్రదీపకుఁ డగుచుండ, ఇతని జనకుఁ డగు నాగమ్మ

నాయకుఁడు మఱియొక విధముగ మధురయందు ప్రఖ్యాతుఁ డగుచుండెను. తంజాపూరు రాజగు 'వీరసేగరచోళుఁ' డను నతఁ డక్రమముగ మధురరాజగు 'చంద్రసేగరపాండ్యుఁ' డను రాజును తఱిమివేసి అతని రాజ్య మాక్రమించుకొనుటచే, మధురరాజు రాజరాజగు విజయనగరరాయలవారికి తనయెడ జరగిన యన్యాయమును గుఱించి మొఱ్ఱ లిడుకొనఁగా, తంజాపూరు రాజును శిక్షించుటకును మధురరాజ్యమును మధురరాజున కిప్పించుటకును రాయలవారు మొదట నాగమ్మ నాయకుని మధురకు సేనాపతిగా పంపిరి. నాగమ్మ రామరాజు నుత్తరువును శిరసా వహించి కృతకృత్యుఁడై మధురరాజ్యమును చంద్రశేఖరపాండ్యున కిప్పించి తాను విచారణకర్తగను దక్షిణమున విజయనగరసామ్రాజ్యప్రతినిధిగను నుండెను. చంద్రశేఖరపాండ్యుఁడు నాగమ్మ తృష్ణాగ్నికి ఇంధనమై కృశించుచుండ, అది కార్చిచ్చయి మండసాగెను. విద్యానగరసామ్రాజ్యవైభవము కూడ నాగమ్మ నేత్రములకు తాళినది కాదు. స్వశక్తియందును స్వబలమునందును అతనికి విశ్వాసము గాఢ మయ్యెను. తన యేకపుత్త్రుఁడు రాజధానియం దున్నవాఁ డనియు అందుచే నతనికి కీడు నాటిల్లవచ్చు ననియు కూడ అతనికి తోఁపదయ్యె. "వినాశకాలే విపరీతబుద్ధి" యనున దితని కిప్పుడు పూర్ణముగ వర్తించెను. 20,000 కాల్బలమును 20,000 అశ్వభటులను 6,000 ఏనుఁగులను ఆయత్తపఱచుకొని రాయల సైన్యమునే మార్కొనుటకు సంసిద్ధుఁ డాయెను. నాగమ్మనాయకుని ద్రోహాలోచన లెట్లో రామరాయలకు తెలియఁగనే, అతఁడు క్రోధనిర్దళితమనస్కుండై క్రోధారుణనేత్రుండై ముఖ్యమంత్రులయొక్కయు ముఖ్యసేనానులయొక్కయు సభ యొక్కటి కావించి "సేనానులారా! కృతఘ్నుఁడును రాజద్రోహియు నగు నాగమ్మనాయకుని తల తెచ్చువారు మీలో నొక్కరైన లేరా?" యని ప్రశ్నింప, సభవా రందఱు నొకరి మొగము నొకరు చూచుకొన సాగిరి. ఏల యన, నాగమ్మనాయకుఁ డసాధారణప్రజ్ఞ కలవాఁడు; వానిని జయించుట కసాధారణప్రజ్ఞ కలవాఁడే కావలెను. అప్పుడు సభ నలంకరించియుండు విశ్వనాథనాయకుఁడు లేచి "స్వామీ! తాము నాకు సెలవిచ్చినచో నేను దానిని తెచ్చి తమ పాదములకడ నునిచెద" నని ప్రత్త్యుత్తర మిచ్చెను. అప్పుడు రామరాజు "నీవు పోయి మీ తండ్రితో చేరెదవా?" యని ప్రశ్నించెను. దానికి విశ్వనాథుఁడు నిర్భయముగ "ఏలినవారి యుప్పు తినుచున్న నాకు తమ సేవకన్న నెక్కుడెద్దియు లేదు. నా జనకుని శిక్షించుట నాకు కడు ఘోర మైన కార్యము కావచ్చును కాని, నా జనకుని మీఁది ప్రేమకన్న తమ సేవయే యధిక మని నేను భావించువాఁడ. కనుక తమ యాజ్ఞ మేరకు ప్రవర్తించువాఁడ" నని జవా బిచ్చెను. విశ్వనాథుని యీ పలుకులు విని సభవా రందఱు నివ్వెఱపాటు చెందిరి. విశ్వనాథుఁడు తనకు వలసిన సేన లన్నియు కూర్చుకొని తండ్రి మీఁదికి దండు వెడలెను. తన సుతుఁడు తనపైకి దండెత్తి వచ్చుచున్నాఁ డను వార్త వినిన దాదిగ నాగమ్మనాయకుఁడు తన కోటను మఱింత బలపఱచుకొని కుమారు నెదుర్కొనుట కాయత్తుఁ డయ్యెను. మధురలో జనకసుతుల కిద్దఱకును ఘోరసంగరం బయ్యె. చివరకు జనకుఁడు సుతుని చేతిలో సజీవముగ చిక్కువడియె. జనకుని విజయనగరమునకు కొనివచ్చి రాయల పాదముల మీఁద పడవైవ, రామరాజు విశ్వనాథుఁడు చూపిన యీ రాజభక్తికి తృప్తినొందక, అతని నింకను పరీక్షించి చూడవలె నని తలఁచి కాఁబోలు తన ప్రతిజ్ఞానుసారముగ నాగమ్మ తల త్రెంపఁబడవలె ననియు ఆ కార్యము విశ్వనాథుఁడే చేయవలె ననియు నాజ్ఞాపించెను. ఈ వార్త వినిన తరువాత విశ్వనాథుని మన సెంత తత్తఱపాటు నొందెనో విశ్వనాథుని జనని హృదయ మెంత యాకులత చెందెనో పురజనులు రామరాజు నెంత కఠినముగ దూఱిరో, పాఠకులారా, మీ రిప్పుడు నూహింపఁగలరా? ఇంతటి కఠినపరీక్ష యూరపు ఖండమునందలి పూర్వకాలపు రోమనులందును స్పార్టనులందును గానవచ్చు నేమో కాని మఱియొక జాతియందు కానరా దని తోఁచెడిని. ఈ కఠినపరీక్షకును విశ్వనాథుఁడు వెనుదీసినవాఁడు కాఁడు. ఏలినవారి చిత్తానుసారము ప్రవర్తించుటకు సంసిద్ధుఁడై పురజను లందఱు విలోకించుచుండ నొక నియమితదివసమున తండ్రి తలఁ ద్రెంచుటకు వధ్యస్థానమున కేతెంచెను. విశ్వనాథుఁడు ఖడ్గ మెత్తి నఱుకఁబోవునప్పుడు రామరాజు విశ్వనాథుని వారించి అతని రాజభక్తికి మెచ్చుకొని అతనిని మధురరాజ్యపాలకుఁడుగ నియమిం

చెను. ఇది క్రీస్తుశకము 1559-వ సంవత్సరమున జరిగి యుండవచ్చును. ఇది మొదలు ఇతని వంశజులు మధుర రాజ్యమును దాదాపు 200 సంవత్సరములు నిరుపమానముగ పరిపాలించి ప్రజారంజకులైరి. ఈ వంశములో విశ్వనాథుని తరువాత మిక్కిలి ప్రఖ్యాతుఁడైన తిరుమలనాయకుఁడు (1623-1659) మధురను పరిపాలించునప్పటికి దాని విస్తీర్ణము 37,037 చదరపు మైళ్ళయి యుండెను. ఇంతటి రాజ్యమును స్థాపించినవాఁడే కాక విశ్వనాథుఁడు పెక్కు కారణములచే కడు ప్రఖ్యాతుఁడుగ నుండెను. ఇతని దేహబల మత్యద్భుత మనుటకు పైని వివరింపఁబడిన మహిషవధయే చాలినను, ఇంకను పెక్కు లున్నట్లు తోఁచెడిని. పంచపాండ్య లను రాజులను ముష్టియుద్ధములో నొక్కమాటుగ నోడించినట్లు వ్రాయఁబడియుండుటను చూడ, ఇతఁ డసాధారణ శరీరబలము కలవాఁ డని రూఢిగ చెప్పవచ్చును. ఇతని శరీరబలమునకు తోడు బుద్ధిబల మధికముగ నుంటచే, ఇతనిని శూరశిఖామణి యనియే కాక రాజకార్యధురంధరుఁ డని కూడ చెప్పవలసియున్నది. ఇతఁడు తన తండ్రిని పట్టుకొనుట కితరులను పోనీయక తానే బయలువెడలి జనకుని ప్రాణములను కాపాడుట ఉత్తమ రాజనీతి యని చరిత్రకారు లుద్ఘోషించుచున్నారు. దక్షిణహిందూస్థానమున పాళెగార్ల నేర్పాటు మొదట నితఁడే చేసినట్లు చరిత్రకారులు వ్రాసియున్నారు. ఇది సామాన్య మైన పని కాదు. తాను తమిళుల మధ్యమున నివసింపవలసియుండుటచే తాను స్వజనమునే నమ్మి వారినే పాళెగారులుగా నేర్పాటుచేసి, వారు తనకు రాజ్యభారము వహించుటయందు సహాయులుగ నుండునట్లు చేసెను. ఇట్లనుటచేఁ దమిళులలో పాళెగార్లు లేరని కాదు. వారిలో కూడ రాజభక్తిచూపిన వారు పాళెగాండ్రైరనుటకు సందియము లేదు. కాని, మొత్తముమీఁద విశ్వనాథుని కాలముననే చాలమంది యాంధ్రులు దక్షిణమున కేగి తమిళుల మధ్యమున వసతు లేర్పఱచుకొని రనుటకు ప్రాచ్యలిఖితపుస్తక భాండాగారమం దుండెడు వ్రాఁత పత్రములే సాక్ష్యమిచ్చుచున్నవి. కనుక విశ్వనాథుని కాల మాంధ్రులకు పవిత్ర మైనది. ఇది వారి వలస కాలము. స్వస్థానముతోడను స్వజీవనముతోడను అసంతృప్తి జనించి, ఖ్యాతియు భూతియు సంపాదింపవలెనను కుతూహలము కలిగినఁ గాని, ఏ జాతియు స్వస్థానములను వదలదు; వలసపోదు. స్వస్థానములను వదలుట యిప్పటికిని మన యాంధ్రదేశమున మిక్కిలి యగౌరవముగ భావింపఁబడుచున్నది. ఉత్తరమునుండి చెన్నపురి కేఁగుటయే కష్టముగ భావింతురు. కాని, విశ్వనాథుని కాలమున మాత్ర మాంధ్రుల కధికచలనము కలిగినట్లు చరిత్ర యుద్ఘోషించుచున్నది. ఇట్టి కాలమునే శూరుల కాలమని కూడ చెప్పనొప్పును. ఈ మన కాలమున కొలఁది వత్సరములకే కర్ణాటరాజ్యము పికాపిక లాయె కదా. దీనికి కారణము లెయ్యవి? ఒక జాతియొక్క శౌర్యాది గుణములు నశించినఁ గాని వారి రాజ్యము నశింప దని కదా పాశ్చాత్యుల సిద్ధాంతము. నాపై వర్ణనకును విజయనగరసామ్రాజ్యవినాశమునకును పరస్పరవిరోధములు కాన్పించుచున్నవి. చరిత్రపరిశోధకులు దీనికి సమాధానమిత్తురుగాక. పాళెగారుల పద్ధతి నేర్పాటు చేయుటయే కాక, విశ్వనాథుఁడు మఱియు పెక్కు ఘనకార్యములు చేసెను. ఇతఁడే శ్రీరంగదేవాలయమును గట్టించెను. "విశంగ" దేశములోని దొంగల నణఁచెను. మధురరాజ్యములోని యడవుల నఱికించి భూములను సాగునకు యోగ్యపఱచి స్వజనమున కిప్పించెను. వ్యవసాయము వృద్ధిపఱచెను. రాజ్యమును చక్కగ పరిపాలించెను. ఇట్టితఁ డనన్యసామాన్యపరాక్రముఁ డైన రాజకార్యధురంధరుఁడై రాజభక్తుఁడై 13సంవత్సరముల 26 దివసములు మధురరాజ్య మేలి కీర్తిశేషుఁ డయ్యెను. ఇతఁడు సామాన్యజనులు చేయఁజాలని కార్యములు పెక్కులు చేసెను. ఇట్లసాధారణకార్యములు చేయుట కితనిని పురికొల్పిన దెద్ది? అయ్యది రాజభక్తి గాని సామ్రాజ్యభక్తి గాని యని చెప్పనొప్పును. ఇవి రెండును కానిచో వీరదేవతయే వీని నిట్టి కార్యములు చేయఁ బురికొల్పె నని యందమా? అట్లనుటకు వీలుపడదు. ఏల యన, ఇతని వంశస్థుఁ డగు తిరుమలనాయకుఁడు విద్యానగరసామ్రాజ్యము వినాశ మైన నూరు వత్సరముల తరువాత కూడ తాను రాయల భృత్యుఁడ ననియే చెప్పుకొనుచుండె నట! ఈ కాలమున విశ్వనాథుని బోలినవాఁ డుండెనేని, వాఁడు మహాదేశభక్తుఁడై వర్ధిల్లు ననుటకు సందియ మేమి? ఈ కాలమున దేశభక్తి యెట్లు యువకులను స్వార్థత్యాగులుగ చేయుచున్నదో ఆ కాలమున రాజభక్తియు నట్లే యువకులచే సాహస కార్యములను చేయించియుండనోపును.

కొండవీడు

చామర్తి రాజశేఖరరావు గారు

"పుట్టిన దేశమం దొక యుర్వరాజ్యము నా యిది జన్మభూమి, నేఁ
బుట్టిన దేశ మద్దియని పొంగక ప్రాణము గల్గి యేమి ఫలము?"

సీ. "పరరాజ్యపరదుర్గపరవైభవశ్రీలఁ
గొనకొని విడనాడు కొండవీడు,
పరిపంథిరాజన్యబలముల బంధించు
కొమరు మించిన వీడు కొండవీడు,
ముగురు రాజులకును మోహంబు పుట్టించు
గుణము తైన యురిత్రాడు కొండవీడు;
ఘటులవిక్రమకళాసాహసం బొనరించు
కుటిలాత్ములకుఁ గాడు కొండవీడు;
జగదేకగోపాలహాసంతి పరసవీర
భటనటానేకహాటకప్రకటగంధ
సింధురాజావపాహారశ్రీలఁ దనరు
కీర్తి నపరాపతికి కోట కొండవీడు." — శ్రీనాథుఁడు

కాలపురుషుని పెక్కు చమత్కారములు లవాఙ్మానస గోచరములు. అత్యాశ్చర్య గర్భితములు. అనంత పరిణామకారణములు. క్షణక్షణసంచలితములు. ఎంత నీ చిరకాలానుగతములై యుత్తమవస్తువు లుత్తరక్షణమున నాశనము లగుచున్నవి. అనేక సంపత్సమయముల నుండి మహోన్నతదశ ననుభవించిన మహాపురములును సుత్కృష్టసామ్రాజ్యములును నిరంతరైశ్వర్యములును కొలఁది కాలములో శిథిలములై నామమాత్రావశిష్టములై యున్నవి. శత్రుదుర్గమములై బలిష్ఠ దుర్గములు నాశనదేవత పాలఁ బడినవి. అయినను, సుప్రసిద్ధము లైన యా సామ్రాజ్యములును ఆ యున్నత దుర్గములును చరిత్రలందు సజీవములై ప్రతిదేశభక్తుని హృదయమునందును సుస్థిరములై పరదేశయాత్రికులకు నేత్రానందకరములై సర్వజనులకును దర్శనీయములై మాతృదేశమునకు కళాభరణములై దక్షిణహిందూస్థానములోని యాంధ్రుల సామ్రాజ్యవిస్తారమును ఆంధ్రుల యుద్ధశాస్త్రనైపుణ్యమును ఆంధ్రుల రాజవిద్యావిశేషమును ఆంధ్రుల శిల్పకళాదక్షత్వమును ప్రపంచమునకు వేనోళ్లఁ జాటుచు ప్రస్తుతకాలమున తమ యున్నతిని గోలుపోయిన యాంధ్రులు నైత మొకానొకప్పు డత్యంతినాగరికత గలవారనియు మహైశ్వర్యసంపన్నులనియు నుద్ఘోషించుచున్నవి. మరియు సుప్రసిద్ధచరిత్రాత్మకము లైన యట్టి పవిత్రప్రదేశములు క్షాత్రతేజఃపూరితము లైన మన పూర్వుల పరాక్రమ పౌరుషముల కాలవాలము లనియు స్వరాజ్యరక్షణము సందర్భమున త్తైన యనేకవీరయోధు లిట్టి స్థలములను రణరంగములుగాఁ జేసికొని శత్రుసైన్యమధ్యమునందు వీరవిహారము సల్పి వీరస్వర్గము నందిరనియు తెలియుట వలన ఏ యాంధ్రుఁడు పులకాంకితగాత్రుఁడు కాఁడు? స్వమతస్వరాజ్యరక్షణార్థమై ప్రాణము లర్పించిన యీ వీరశిఖామణులచే పరమపావనము లైన యీ మహాదుర్గముల నే యాంధ్రుఁడు దర్శింపకుండును? అహా! ఎన్ని శతాబ్దములు గడచినను కాలక్రమమున శిథిలము లయ్యును నెల్లింటి యౌన్నత్యమును గోలుపోయినను నాంధ్రుల హృదయముల నాకర్షించుకొనుచు వారి నానందపరవశులుగాఁ జేసెడు నా యున్నతదుర్గప్రాకారము లెంత శక్తిమంతములై యుండునో మన మూహింపఁజాలము. ప్రపంచములోని యట్టి సుప్రసిద్ధప్రదేశములు శిథిలము లయ్యెనని తలంపరాదు. అవి నామమాత్రము శిథిలములు. వానియందు నెన్నఁడును నశింపని యొక యద్భుతశక్తి యున్నది. ఆ యద్భుతశక్తికి చలనము లేదు. సర్వకాల సర్వావస్థలయందు నది సుస్థిరమై యుండును. అదియే ప్రాణము. ఆ ప్రాణ మజరామరము. అట్టిని చెప్పుటకు కొండవీటి దుర్గమే ప్రబలనిదర్శనము.

కొండవీటి దుర్గము ప్రస్తుతపు గుంటూరు మండలములో నున్నది. ఈ దుర్గము దక్షిణహిందూదేశమందలి యున్నతపర్వతదుర్గములలో నొకటి; మహాబలాఢ్యమై మిక్కిలి విఖ్యాతి చెందియున్నది. ఆ దుర్గమున్నతస్థితిలో నున్నపుడు సప్తప్రాకారములచేతను అనేకవిధము లగు పిట్టగోడలచేతను పరివృతమై అసం

ఖ్యాతు లగు సైనికులచే పరిరక్షింపఁబడుచు శాత్రవ భయంకరమై గుండెదిగులు పుట్టించుచుండెడిది. కోట చుట్టును నగాధ మగు కందకము పరవీరులకు భీతి గొలుపుచుండును. పర్వతోన్నతప్రదేశములయందు బురుజులు నిర్మింపఁబడి, అందుండి బందూకులను గాల్చుటకును శత్రుసైన్యములతో పోరాడుటకును తగిన యేర్పాటులు చేయఁబడియున్నవి. యుద్ధసమయములందును సురక్షితము కాని సమయములందును కోటలోనివారు బురుజులపై నిలువఁబడి శత్రువుల రాకను పరీక్షించుచుందురు. ఈ దుర్గ మొక పర్వతముపై నిర్మింపఁబడుటచే మఱింత బలిష్ఠమై యభేద్యతరమై యున్నది.

పదునాలుగవ శతాబ్ద మారంభమున జగద్విఖ్యాత మగు నోరుగల్లు సామ్రాజ్య మస్తమించిన తరువాత కొండవీటి పాలకుఁ డగు ప్రోలయ వేమారెడ్డి యను నతఁడు స్వతంత్రుఁడై ఈ దుర్గమును నిర్మించి చుట్టుపట్టుల నున్న యనేక సామంతరాజ్యములను జయించి యొక ప్రత్యేకరాజ్యమును స్థాపించెను. ఈ దుర్గమూలముననే యతని సంతతివారు తమ రాజ్యపు సరిహద్దుల నెంతయు వృద్ధిచేసి పాకనాటిసీమ నంతటిని నూరు సంవత్సరములవఱకవిచ్ఛిన్నముగా పరిపాలించిరి. వారు పాలించు కాలమున వారి ఖడ్గధాటి కెదురు లేక పోయెను. ఆ దుర్గముయొక్క బలమును చూచియే వారు రాజ్యవిస్తారము గావించుకొనిరి. పరరాజులు వారి దినదినాభివృద్ధిని గాంచి యసూయపడినను కొండవీటి దుర్గనిర్మాణముయొక్క సామర్థ్యమును దుర్గములోని బురుజులను బందూకులను గాంచి తమతమ యాసలను విడువవలసినవారైరి. ఇట్లు దాదాపుగా నొక శతాబ్దము గడచిన తరువాత, పదునాలుగు వందల యేఁబది నాలుగవ సంవత్సరమున నుత్కలదేశాధీశ్వరు లగు కటకరాజు లీ దుర్గరహస్యములను గూఢచారుల వలన నెఱింగి యీ దుర్గమును స్వాధీనపఱచుకొనిరి. అప్పటినుండి పదునేనువందల పదునేనువఱకును వారి స్వాధీనములోనే యుండెను. పిమ్మట విజయనగరాధీశ్వరుఁ డగు కృష్ణరాయ లీ దుర్గముయొక్క విఖ్యాతి చరిత్రమును విని దాని నెట్లయిన జయింపవలయు నని సకలసేనాసమేతుఁడై కొండవీటిని ముట్టడించెను. ఆ యుద్ధములో దుర్గాధిపతి యగు వీరభద్రగజపతి చూపించిన పరాక్రమ మద్వితీయము. కృష్ణదేవరాయలు తమ విరోధికి దండెత్తి వచ్చుచున్నాఁడని వినినతోడనే గజపతియు అతని ముఖ్యసేనాపతులును నాయలను మార్గములోనే యెదురుకట్టిరను, పాఱి పోలేకాలక ఈ దుర్గమునే శరణ్యము చేసికొని యతిఘోరముగా పోరిరి. నిరంతరవిజయాంకుఁ డగు కృష్ణదేవరాయలు సైత మశేష సేనాపరివృతుఁడైనను కొండవీటి దుర్గమును రెండు నెలలు తీవ్రముగా ముట్టడింప వలసివచ్చెను. ఆ ముట్టడియందు విజయనగరసైన్యమునకు చాల నష్టము కలిగెను. ఆ యుద్ధమునందు కొండవీటిలోని శూరశిఖామణు లనేకులు స్వరాజ్యరక్షణార్థమై వీరశయనము నొందిరి.

అట్లు కృష్ణరాయలు దిగ్విజయ మొనర్చి విజయనగరాభిముఖుఁడై వెడలిపోవుచు కొండవీటి దుర్గమున కొక పాలకుని నియమించెను. ఎట్లయినను కొంత కాలము గడచిన తరువాత నా దుర్గము మరల రెడ్ల పరిపాలనలోనికి వచ్చెను. వారు మునుపటివలె స్వతంత్రులు గారు. కొంతకాలము విజయనగరరాజులకు లోఁబడి కప్పము గట్టుచుండిరనియు ఆ పైన నామమాత్రము పారతంత్ర్యమున నున్నను క్రమక్రమముగ కేవల స్వతంత్రప్రభువులవలె వర్తించిరనియు చరిత్రవలన తెలియుచున్నది. మరికొంత కాలమునకు కొండవీటి సీమ గొల్లింటి యున్నతస్థితిని సహింపక చుట్టుపట్టుల నున్న రాజులకు హృదయశల్యమై భయము కలిగించుటచే వా రందఱు నేకమై శత్రువు లగు రెడ్డి ప్రభువులను సాధింపవలయు నని యెత్తివచ్చి యీ దుర్గమును నాశనము చేసిరి. అంతటితో సకలసౌభాగ్యసంపన్నమై ఆంధ్రవీరుల నిర్వక్రపరాక్రమమునకు తావలమై కోటల తోడను పేటలతోడను విస్తరిల్లి విఖ్యాతమై యాంధ్ర విజయధ్వజమునకు నిలయమై 'సకలాద్రియుత కొండవీటిగిరిసామ్రాజ్య' మని వాసికెక్కిన యీ మహాపట్టణ ఖ్యాతి యానాటితో నస్తమించి శిథిలమై శిలావశిష్టమై ప్రస్తుతము ప్రశాంతభావము వహించియున్నది.

శిథిలీభూత మైన యీ దుర్గమునందలి విశేష మేదియో కాని దానిని చూచుట కనేకజనులు వచ్చుచు పోవుచుందురు. ఇప్పు డచ్చట రమణీయ మందిరములు గాని, సుందరమందిరారామములు గాని, స్నిగ్ధములైన చలువరాళ్ల సోపానములు గాని, అద్దాల మేడలు గాని, పూర్వము రాజకుమారులు సాయంసమయములఁ బోవుచుండు విహారభూములు గాని లేవు. ఫిరంగు లమర్పఁబడు నున్నతము లైన బురుజులును,

సప్తప్రాకారములును, పర్వతశిఖరములను గలుపు పిట్టగోడలును నవశిష్టములై యుండి భీతి గొలుపుచుండునే గాని వెనుకటివలె దర్శనీయములై యుండుటలేదు. దుర్గము చుట్టు నావరించుకొని నిరంతరజలపూర్ణమైన కందకమును, కందకము నెల్లప్పుడు జలపూర్ణము చేయునొక పెద్ద తటాకమును, తటాకమునకనతిదూరమున నున్న రాజభటుల గృహములును, ఆ గృహసమీపస్థములైన యశ్వశాలలును, అచ్చటనే నిర్మింపబడిన గజశాలలును, గజశాలలకొక కొంతదూరమున కట్టబడిన యాయుధాగారములును, ఆయుధాగారములకడ నున్న కారాగృహములును కాన్పించును. గృహరాజు మేడ నాశనమయ్యెను. దుర్గముమీద నచ్చటచ్చట కట్టబడిన దేవాలయములు శిథిలములగుచున్నవి. రాతితో గట్టిముగా కట్టబడిన నేతికొట్టును ధాన్యపు కొట్టును ధనాగారమును మాత్రము చూడవచ్చును గాని శీర్ణదశయందున్నవి. ధర్మాసనమును మంత్రులును గూర్చుండు కొలువుకూటము నాశనమైనది. ఆ కొలువుకూటమున్న శిఖరమున నుండుటచేత నచటికి సులభముగా పోవుటకై నిర్మింపబడియున్న శిలాసోపానము లొకానొక కాలమున కోట ముట్టడింపబడినప్పుడు చెక్కివేయబడుటచేత నా గుఱుతులు మాత్రము కాన్పింపగలవు. దుర్గప్రదేశ మంతయు కఠినకంటకశిలామయమై నికుంజపుంజములచే కప్పబడి దట్టమైన లతాసులచే నల్లిబిల్లిగా నల్లుకొనబడిన వివిధవృక్షజాతుల మూలమున నొంటివీలులేనిదై, ఒక మహారణ్యమువలె భీతావహమై యుండును. దుర్గమునకు చుట్టు నున్న సింహద్వారములును చిన్నచిన్న దేవాలయములును సగము కూలి పడియున్న గృహములును గుడ్లగూబలు రాబందులు మొదలగు పక్షులకు నావాసములై గబ్బిలముల పెంటలచేతను మేతకొఱకై తిరుగుచుండు పశ్వాదుల పేడచేతను నావరింపబడి దుర్గంధము గొట్టుచుండును. ఇట్లసహ్యకరమై ముండ్లపొదలతోడను గచ్చపొదలతోడను పరివృతమై సుగ్గంధమయమై క్రూరజంతువులకు నివాసయోగ్యమైన యీ పురాతనదుర్గమునకు ప్రేక్షకులు వేనవేలు వచ్చుటకేదో యొక మహాకారణ ముండవలయును. అందు నేత్రానందకరములైన మనోహరవస్తుసముదాయములైన నుండవలయును. ఏమియు లేకున్న యెడల ఆ దుర్గమధ్యమున నాకర్షకయంత్రమైన నుండితీరవలయును.

ఒకానొక సమయమున సకలైశ్వర్యములకు నిలయములై సర్వవిధముల నగ్రగణ్యములై పరమపవిత్రవంతములైన పురాతనప్రదేశములను చూచి తన పూర్వుల నాగరికతయు వారి గొప్పతనమును గ్రహింపవలయు నని సామాన్యమానవులకు సైతమభిలాష కలుగుచుండును. అట్లు కలుగకుండిన పక్షమున నది మానవభావము కానేరదు. తాము ప్రస్తుత మనుభవించు నైశ్వర్యము గాని నాగరికత గాని, వేయేల, సర్వస్వమును ప్రాచీనులుదారహృదయులై యిచ్చినదియే కాని వేఱొండు గాదు. కావున, ప్రాచీనులు దేశరక్షణార్థమై చేసిన మహాకార్యములను కీర్తింపకుండుటయు వారొనర్చిన సంస్థాపనలను దర్శింపకుండుటయు నేరమయి దోషకారణము. మనదేశముయొక్క పురోభివృద్ధి మన గతదినముల జ్ఞానముమీదనే యాధారపడియున్నది. మనము నిక్కమైన దేశభక్తులము గావలెనన్న పక్షమునను మన యోగ్యతలు సఫలీకృతములు కావలె నన్నను మన పూర్వుల రాజ్యవిస్తారమును గూర్చియు వారి యుద్యమములను గూర్చియు బాగుగా చదివి వారికి కృతజ్ఞులమై యుండవలయును. కావుననే మహాభారతమునందు 'ఏలిక గలవారి చరితలు గుఱించి చింతింపవలయు'నని యొక విధిసూత్రమున్నది. సుప్రసిద్ధచరిత్రాత్మకములైన పురాతన ప్రదేశములు దర్శించుటవలన మన లోకజ్ఞాన మభివృద్ధి చెందును. అప్పుడే మనదేశమునకు మేలు చేయగలవారమగుదుము. అట్లని పురాతనమైన ప్రతి యల్పప్రదేశమును దర్శించుచుండుటవలన విసువు పుట్టక పోదు. కాని, కొండవీటి దుర్గ మట్టిది కాదు. అది చరిత్రప్రసిద్ధమైనది, అన్యమత ఆక్రమణ ఆర్యధర్మ రక్షణార్థమై కంకణము గట్టుకొని యార్యోద్ధారణమున నద్వితీయదీక్ష వహించు నిర్వహించినది. విదేశయాత్రికులు సైతము ప్రదేశమును పలుమారులు సందర్శించి తమతమ భాషలయందు విచ్చలవిడిగా మెచ్చుకొని యున్నారు. 'అది యెట్టి నగరము? అది పాకనాటిసీమ కంతకును రాజధానియై 'పంచాజ్యపరదుర్గపరవైభవశ్రీల'ను జయించిన యొక విఖ్యాతనగరము. అది యెట్టి స్థలము? పరాక్రమవంతులైన వీరయోధులు స్వరాజ్యరక్షణార్థమై ప్రాణము లర్పించుచు తమ వీరరక్తముచే నలంకరించిన స్థలము. అది యెట్టి ప్రదేశము? అనపోతరెడ్డి వీరభద్రగజపతి లక్ష్మీపతిరాజు మొదలగు సేనాపతులు

వీరవిహారము గావించిన పవిత్రప్రదేశము' అని తమలో తామే ప్రశ్నించుకొని చరిత్రజ్ఞానమువలన సంగతిసందర్భముల నెఱింగి విజాతీయులు సైతము పులకాంకితగాత్రులగుచుండ, మాతృదేశాభిమాను లెంత యుప్పొంగుదురో యూహింపఁ దరము గాదు. వారా పర్వతముపై విహరించు సమయమున ప్రత్యున్నతశిఖరమును ప్రతివృక్షమును వారికి ప్రత్యుత్తర మిచ్చుచుండును. 'ఈ కుండిన నగరమునందే భగవదంశసంభూతుఁ డైన కృష్ణుఁడు రుక్మిణీదేవిని శిశుపాలుని బారినుండి తప్పించెను; ఈ దుర్గముమీఁదనే కృష్ణదేవరాయలు విజయనగరసామ్రాజ్యమునకు పునాది వేయుచు విజయస్తంభము స్థాపించినాఁడు; ఇచ్చటనే మహావీరయోధు లనేకులకు వీరస్వర్గద్వారములు తెఱువఁబడినవి' యని యుప్పొంగు పౌరుషవంతుఁడును, ఇచ్చటనే యనేకరాజనీతిపారంగతులు జనసమ్మతముగా పరిపాలించి ఖ్యాతివడసి రని రాజ్యతంత్రజ్ఞుఁడును, 'పూర్వకాలమున నీ దుర్గములోని రమ్యహర్మ్యములందే మహాకవు లైన యెఱ్ఱాప్రెగడ శ్రీనాథుఁడు తమ కవితామృతరసమును ప్రవహింపఁజేసి' రని కవీశ్వరుఁడును, అచ్చటి దేవాలయముల చెక్కడపుఁ బనులనుచూచి యాశ్చర్యపడి 'ప్రాచీనకాలమునందు సైతము శిల్పకళాపారీణులు గల' రని యానంద మొందు శిల్పియును, ఆ కొండమీఁది చిటికొనలను పచ్చపచ్చని పచ్చిక బయళ్లను వృక్షలతాదులను గాంచి సంతోష పారవశ్యమున నొడ లెఱుంగని ప్రకృతితత్త్వజ్ఞుఁడును, 'ఈ పర్వతముపై ననేకవిధము లైన వనమూలికలు లభింపఁగల' వని సంతసించు భిషగ్వరుఁడును, ఆ యున్నతగిరిమీఁద నుండు శాసనములను అచ్చటచ్చట నేల త్రవ్వినపుడు దొరికిన బంగారు నాణెములను దుర్గనిర్మాణమును గాంచి 'చరిత్రసాధనమున కివి యాధారభూతము' లని యానందించు చరిత్రకారుఁడును, వే యేల? ప్రతిమానవుఁడును, కొండవీటి దుర్గమును చూడవలయు నని యభిలషించుచుండును. అచ్చటి మనోహరవస్తువుల నెన్ని మాఱులు చూచినను తనివి తీరదు. అచ్చటి కొండకొనలును పిట్టగోడలును నల్లరాళ్ళచే నిర్మింపఁబడిన యున్నతప్రాకారములు మొదలగు ప్రాచీననిర్మాణములును మరిమరి చూచినను విసువు పుట్టకుండుటయే కాక చూపఱుల హృదయముల నాకర్షించుచుండుటచే, చూచినవారు సైతము పలుమాఱు లచటికి పోవుట కలదు.

ప్రస్తుత మీ కొండవీటి దుర్గమును చూడఁబోవు వారికి, ఉత్తరమునుండి దక్షిణమునకు వ్యాపించి యున్న మహోన్నతపర్వతశిఖరముల నొండొంటిని గలుపుచు అతి బలిష్ఠముగ కట్టఁబడి శిథిలము లైన దుర్గప్రాకారము లగపడును. పర్వత మెక్కుటకు సులభముగా నుండునట్లు మెట్లును, కొంత దూరము పోయిన తరువాత విశాలసమప్రదేశములును అందచ్చటచ్చట కాలిబాటలును గాన్పించును. మెట్లెక్కుచున్నప్పు డిరువంకల పెరిఁగి పెనవేసికొన్న నానావిధ వృక్షజాలము లున్నవి. వానిలో కొన్ని కురువిందలు శిరీషములు, సామాన్యముగా మనుష్యులు కని విని యెఱుఁగని యనేకవిధము లైన మహీరుహములు, పెక్కులు గలవు. అతిమృదులము లైన శిరీషకుసుమము లెంత కెంపు నేల రాలి పాదములకు మెత్తఁగా తగులును. వాడిన పండుటాకులును వసివాడని కుసుమములును అప్పుడప్పుడే వికసించి పరిమళములు వెదఁజల్లు నితరజాతిపుష్పములును పండియు పండని సీతాఫలములును నేరేండ్లు మొదలగు పండ్లజాతులును బాట కిరువంకల నుండి బాటసారుల యాయాసము దీర్చి సంతసము కలుగఁజేయును. అట్లు పోవుచున్న కొలఁదిని శిల్పకళానైపుణ్యమును చూపు దుర్గసింహద్వార మగపడును. ఇట్లు కొంత దూరము పోయిన పిమ్మట విశాలమైన యొక సమప్రదేశము పచ్చికతో నిండి కనువిందు చేయును. ఆ ప్రదేశమునందు రాజకుమారు లాడుకొని రని యొక ప్రతీతి కలదు. కొండమీఁదికి పోయి చూచినచో నైశాన్యభాగమున కొండ క్రింద నొక పల్లపు ప్రదేశమును, దానికి చుట్టు నుండు రెండు గుట్టలను గలుపు మట్టికోటయు గాన్పించును. ఆ ప్రదేశమున పూర్వము పుట్టకోట యను నొక పట్టణము కల దనియు అందే రుక్మిణీదేవి జనించె ననియు అచ్చటి జను లనుకొనుచుందురు. ఇంకను చూచుచు పోవుచున్న యెడల అచ్చటచ్చట చిన్నచిన్న దేవాలయములు గాన్పించును. పూర్వము ఒక్కొక్క రాజవీథి కొక్కొక్క దేవాలయ ముండెడిదట! ఆ సమీపప్రదేశమున నుత్తమరాజమార్గము కల దని యొక సమప్రదేశమును చూపింతురు గాని అది నాగజెముడు కంపలతోడను ముండ్లతోడను గప్పఁబడి క్రూరసర్పములకు నిలయమా యని భీతి గొలుపుచుండును. ఇఁక కొంచెము ముందడుగు వేసి దూరమున నుండి కనఁబడు మరియొక సింహద్వారము

లోనికి దృష్టి సారించిన పక్షమున నచ్చట నొక మహానది యున్నట్లు తోచును. కాని, ఆ ద్వార మత్యున్నత శిఖరముపై నుండుటచే భూప్రదేశము కానరాక యనంత మగు కేవలాకాశమే దృష్టిగోచర మగుటవలన నట్లు తోచును. ప్రస్తుతము రహదారి బంగాళా యున్నచోట గృహరాజు మేడ యను పేర ప్రసిద్ధికెక్కిన యొక సుందరరాజమందిరము కల దని ప్రతీతి గలదు. అచ్చట సమీపముననే దుర్గాధీశుని కొలువుకూట మగపడును. మఱికొంత దూరమున నేతికొట్టును ధాన్యపుకొట్టును ధనాగారమును గాన్పించును. నేతికొట్టులోని యంతర్భాగము మనోహరసుధాలేపనము చేయఁబడి యతి స్నిగ్ధమై యప్పుడే కట్టఁబడిన ట్లుండును. అందే కాలమును మధుర మైన శీతలనిర్మలోదకము స్నానపాన యోగ్యమై యుండును. ఆ చుట్టుపట్టులనే యీ పర్వత మధ్యమున కత్యావశ్యకము లైన బావులు చెఱువులు మొదలగు జలాశయము లున్నవి. అచ్చట నతివిశాలమై చాల లోఁతై వెనుళ్లచే నింపఁబడిన యొక పెద్ద గోయి కలదు. అదియే యీ దుర్గమునకు ముఖ్యతటాక మనియు అందలి జలమే యగడ్తలోనికి ప్రవహించు ననియు చక్కఁగా పరీక్షించినయెడల తెలిసికొనవచ్చును. ఇంకను నిచటినుండి కొండ క్రింద నున్న కోట యంతర్భాగములకు పోయినయెడల అక్కడ రమణీయదేవాలయమును, దాని కెదురుగా నేకశిలాస్తంభమును, దానిపై విశాలమైన యొక రాతితొట్టెయు కాన్పించును. దానిని పూర్వము అఖండముగా నుపయోగించి రని చెప్పుదురు. ఆ దేవాలయములోని చెక్కడపుఁ బని యతిప్రశంసాపాత్రమై కను రమణీయమై బంగారు నగల మీఁగి నగిషీవలె నెంతయు వర్ణనీయమై ఆ కాలములోని శిల్పుల చాకచక్యమును ప్రకటించుచున్నది. కేవలము తొలిచిన శిలలు స్తంభములవలె నిలువఁబెట్టఁబడి బంగారు పూఁతపూసిన యిత్తడిరేకులచే పొదుగఁబడి యున్నవి. బహుకాల మగుటచేత సువర్ణచ్ఛాయ మాసి పోయినను, మెఱుఁగుఁజాయలు విడంబించుచునే యున్నవి. ఆ యిత్తడిరేకుల చక్కఁదనమును మనోహరమై యమూల్యమైన యీ బంగారు పూఁతయు చూచిన తోడనే పూర్వకాలమున నాంధ్రు లెంత యైశ్వర్యవంతులో తేటతెల్ల మగుచున్నది. ఈ యాలయద్వారము మీఁద అచ్యుతదేవరాయల కాలమున కొండవీటిలో ప్రభుత్వము చేసిన రామయామాత్యభాస్కరునిఁగూర్చిన యొక సీసపద్యము చెక్కఁబడియున్నది. ఈ యాలయము చాల పురాతన మనియు రెడ్ల ప్రభుత్వమునాఁటనే నిర్మింపఁబడిన దనియు నాటుఘారలవలనను శిలాశాసనములవలనను తెలియుచున్నది.

కాని, లోకప్రసిద్ధ మైన యొక కట్టుకథను బట్టి చూడ ఆ దేవాలయ మొక బ్రాహ్మణునిచే రెడ్లప్రభుత్వము సంపూర్తిగా స్థాపింపఁబడిన తరువాత నిర్మింపఁబడిన దని తెలుచున్నది. ఆ బ్రాహ్మణుఁడు కొండవీటి దుర్గరహస్యములను తెలుపుటకును రెడ్డిప్రభువులను నాశనము చేయుటకును తగిన ప్రయత్నములు గావించుటకై గోల్కొండ నవాబుచే పంపఁబడినవాఁ డనియు అతఁడీ యాలయమును నిర్మించి యాలయగర్భమున నొకకత్తుల బావిని నిర్మించి బుద్ధికుశలతచే శ్రీకృష్ణుని మురళీనాదము వినవచ్చునట్లు సృష్టించి రాజవంశజుల నందఱి నా కత్తుల బావిలో నొక మాయోపాయముచేత పడఁద్రోయించె ననియు ఆ యుత్తరక్షణముననే నవాబు సైనికులు దుర్గమును ముట్టడించి స్వాధీనపఱచుకొని కొల్లగొట్టి రనియు అంతటితో నా మహానగరము నాశనమైన దనియు ఆ పురజను లనుకొనుచుందురు.

ఎట్లయినను, ప్రస్తుతకాలమునాఁటికి కొండవీటి యున్నతస్థితి తొలఁగిపోయినది. పరమపవిత్ర మగు నా గోపీనాథస్వామి యాలయము మసీదుగా మాఱిపోయినది. రమణీయరాజప్రాసాదములు ప్రమదావనములు మొదలగునవన్నియు భూదేవతకు బలియై కంటకరూపమునను శిలారూపమునను గాన్పించుచు నిక్కంపు దేశాభిమానికి కన్నీరు దెచ్చుచున్నవి. ఆ విధముగ ఆ దుర్గము శిథిల మైనను కొల్లింటి రామణీయకమునకు వన్నె తఱుఁగలేదు. ఆ ప్రదేశ మంతయు ఘనమై గంభీరమై అత్యంతప్రశాంతమై హృదయాహ్లాదకరమై యుండును. ఇప్పుడిప్పుడు చరిత్రజ్ఞానసంపన్ను లైన యాంధ్రు లట్టి పవిత్రభూములయందు భక్తిశ్రద్ధలు చూపుచుండుట చూడ వారు తమ జాతీయనామమును తమ పూర్వుల యశస్సును గానము చేయుచుండి రనియు, సుప్రసిద్ధ చరిత్రాత్మకము లైన యీ భూములను పుణ్యప్రదములుగ భావించుకొనుచుండుట చూడ దేశాభిమాన మను పరమపవిత్రధర్మమును గౌరవించుచుండి రనియు విస్పష్టమై, జాతీయోద్యమములకు నాయకు లైన మహాపురుషుల యంతరంగములనుండి యుత్సాహతరంగము లుత్తుంగములై గగనచుంబితములై దేశసేవాసక్తి యను

శీకరోత్కరములను దిగంతములకు వెదఁజల్లుచున్నవి. మరియు మాతృదేశ సేవాపరాయణులకు సాహసోత్సాహములును ప్రాచీనుల నాగరికతను తెలిసికొనవలయు నని ప్రయత్నించు చరిత్రకారులకు చరిత్రజ్ఞానమును ప్రకృతివైచిత్ర్యములను గూర్చి వర్ణించి గానము చేయఁదలఁచిన కవులకును గాయకులకును తగు ప్రకృతితత్త్వజ్ఞతయు నొసంగి యత్యంతప్రభావమున తేజరిల్లుచు నీ కొండవీటి దుర్గము దక్షిణహిందూస్థానమునకు కీర్తి తెచ్చుచున్నది. ఎంతటి కఠినహృదయుఁ డైనను ఎంతటి మాతృదేశాభిమానహీనుఁ డైనను, ఎంతటి యనాగరికుఁ డైనను, ఎంతటి విద్యాగంధము లేనివాఁ డైనను, గంభీరము లైన యీ పర్వతదుర్గప్రదేశములను చూచి దాని చరిత్రమును గూర్చి విన్నయెడల, అతని హృదయము దేశభక్తిపూరితమై యుప్పొంగక మానదు. అయినను ప్రపంచములోని సమస్తపర్వతదుర్గములకును అరణ్యప్రదేశములకును ఇట్టి యద్భుతశక్తి కలదో లేదో మనము నిరూపింపఁజాలము గాని, ఏ స్థలములు వీరశిఖామణుల పాదఘట్టనములచే పవిత్రవంతము లైనవో ఏ ప్రదేశములు దూరవివిక్తము లైనను మాతృదేశభక్తుల వీరరక్తధారలచే నలంకరింపఁబడి వీరస్వర్గద్వారములకు శిలాసోపానము లైనవో ఏ యుత్కృష్టభూములు ప్రతిపల్లెయందును పద్యరూపమున గానము చేయఁబడుచున్నవో ఏ పురాతన దుర్గములు ప్రతిసంవత్సరమును పుణ్యతీర్థములవలె దర్శింపఁబడి పూజింపఁ [illegible] ఏ చుట్టుపట్టులయందు వీరారాధనము గావించు [illegible] మనస్సంతోషకరములు; ప్రాత స్సంస్మ[illegible]

భారతరక్షణ సైన్యోద్యోగము

దాక్టరు జి. ఎన్. అవధానిగారు. ఎల్. సి. పి. & ఎస్.

ఇల్లను నూతిలోనఁ బడి
యింతకు నంతకు వీరివారితో
కల్లల పొల్లులన్ బలికి
కయ్యములన్ నడపించి యాయువుల్
చెల్లఁగ సంచరించెదరి
సీ! యిది యేటి ఘనంబు? కీర్తి వ
ర్ధిల్లఁగ ధీరులై నిలిచి
తీర్పుఁడు మాతృఋణంబు భారతుల్ ! 1

శా. ఏమే కాచితి నిన్నినాళ్లు, నిపు డే
దీ చూత, మీ రింక మీ
మీ మానంబులు శూరతల్ వొలయ భూ
మిన్ గాచికొం—డంచు మీ
భూమీశుల్ రణ మొడ్డినార ; లరులన్
బోఁద్రోల నై కొందురో ?
ఏమో మా పని గా దటం చనదలై
హిందూజనుల్ నిల్తురో ? 2

మ. ఒక వే యేఁడులు దీను లయ్యు మనవా
గొక్కుమ్మడిన్ గీతలో
నొక యధ్యాయము విన్న మాత్రమున నో
హో భీరులున్ ధీరులై
సకలోర్వీగణరంగభీకరమహా
శౌర్యప్రతాపప్రతి
ష్ఠకు పాత్రంబులు గారె బద్ధకటివ
స్త్రక్షత్రప్రయాణార్థులై ? 3

చ. కలిగెడి లాభముల్ పురాత
నారము కల్గక కల్గ, పూర్వకే
కలిగిన కల్మికిన్ ముదము
కల్గదు, కల్గిన నట్టి కల్మియున్
నిలువదు, దీని భావ మిది,
నిక్కముగా వివరించి భారతుల్
చలము బలమ్మునున్ ధనము
సర్వము ధర్మపథంబు చేయరే? 4

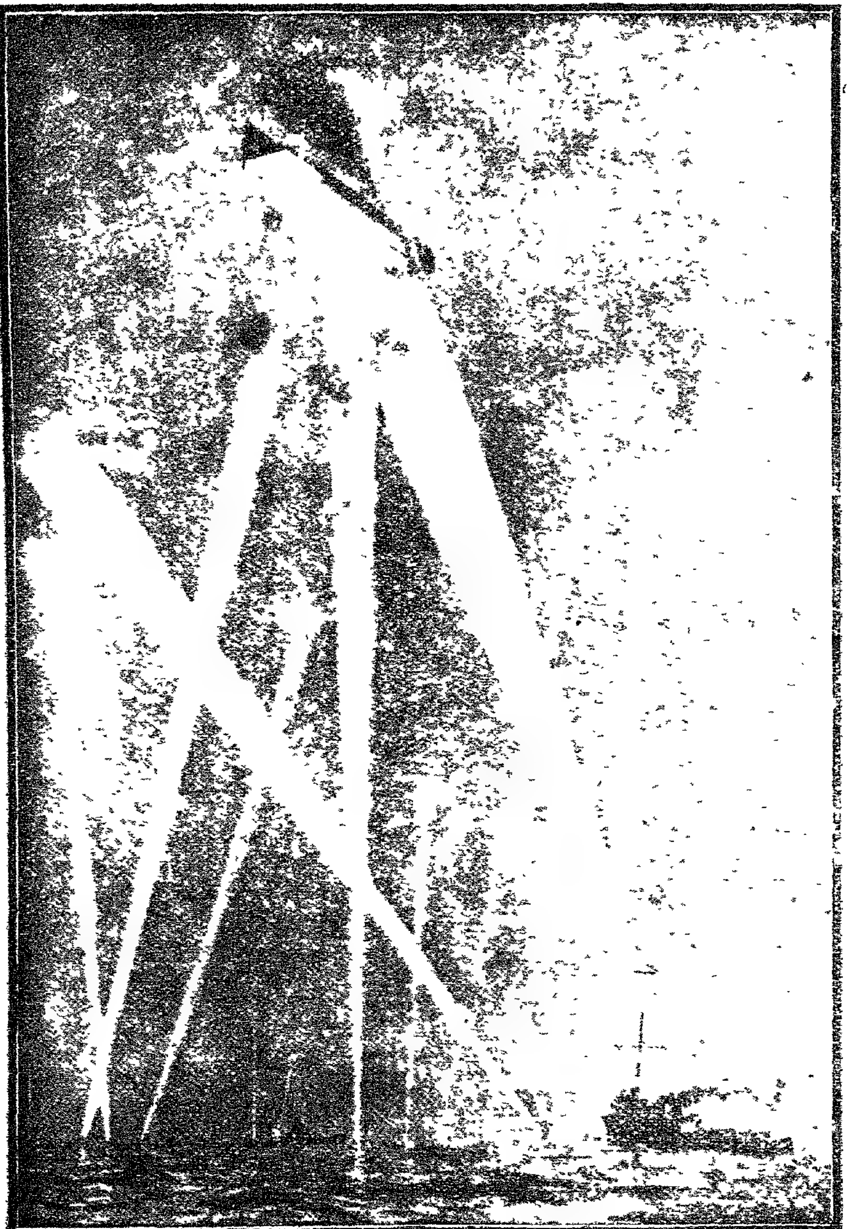
శా. ఇన్నాళ్ళట్టులు గాగ, కాల వశది యె
న్నే భంగులన్ మారెఁ; బూ
ర్వున్నాఁ డాయెను, నిద్ర మేల్కొనుఁడు! రే
పో మాపో రానున్న వె
న్నెన్నో; యన్నిటికిన్ సహించి మన యీ
హిందూస్థలిన్ కాచికో
రన్నా! యన్నియు దానితోఁ గలవు, నీ
రా యర్థ మూహింపుఁడీ. 5

మ. పరమార్థంబును పట్టివీడగు లఘు
ప్రారంభసంరంభులై,
పౌరుషుల్ గోసన పుట్ట నాఁడదు
సీ! పో చాలు చాలయ్య, సం
గగకాభూమహాశత్రుశాస్త్రవిక్షు
ద్ధస్ఫారరోచుల్ దిగం
తరముల్ నిండె! నిఁకేమి సేకుఁ గల సం
తర్బుద్ధి సూహింపుమా. 6

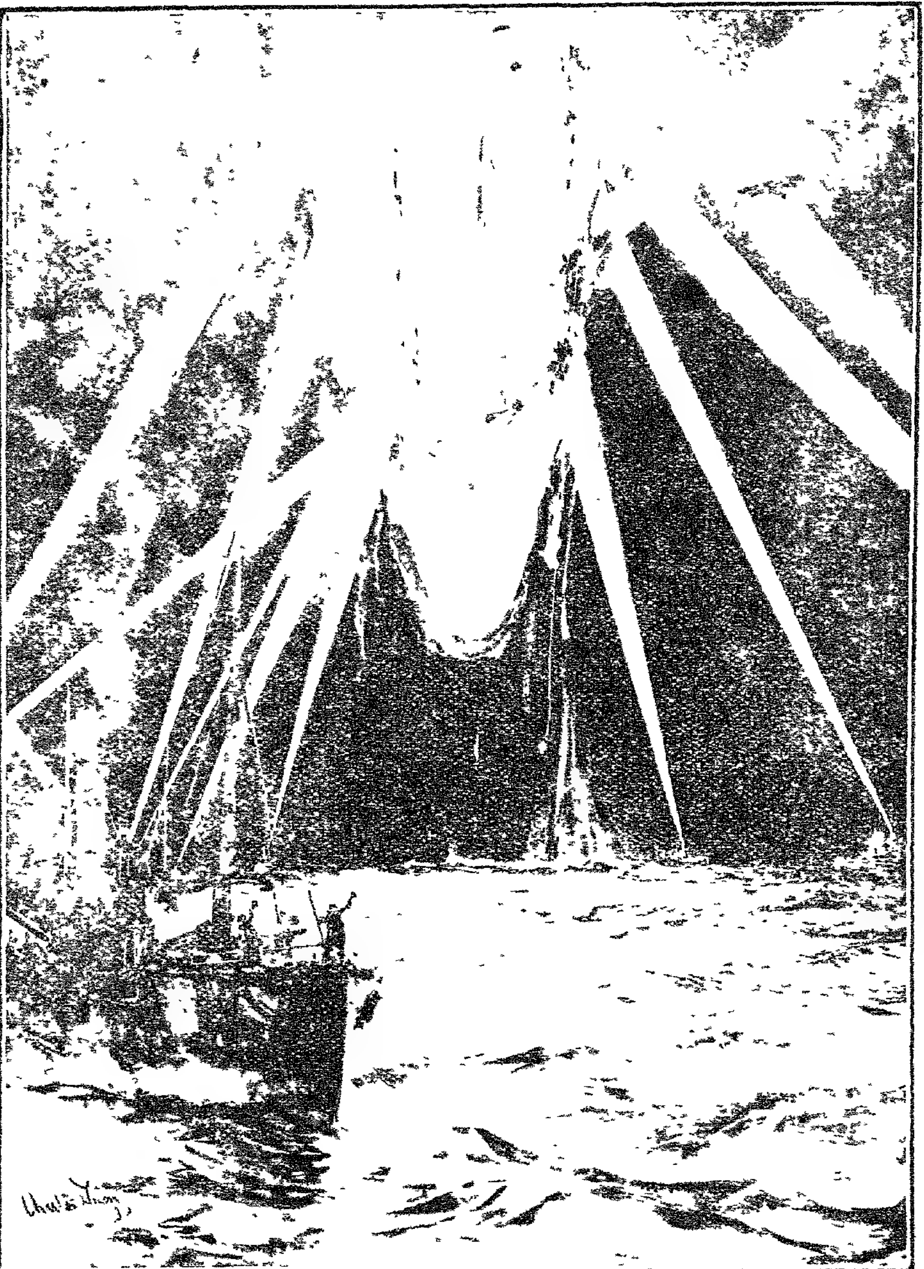
ఉ. క్రొల్పులులట్లు భారతుల
కుంఠితశౌర్యులు, మున్ను యుద్ధముల్
సల్పిరి; సంగరం బసఁగ చా వస
జంకరు; వారు సిద్ధసం
కల్పులు, వారి బీజములఁ
గల్గిన సంతతి మృత్యుభీతులై
యుల్పులు నైరి నేఁటి; కది
యంతయు మాఱఁగఁజేయు మన్మరో! 7

సీ. నాఁ డెన్నఁడో కాదు నేఁ డిదే చూపఁ డం
చర్జునుం డుద్భవం బందవలదె!
నాఁ డెన్నఁడో కాదు నేఁడిదే కనుఁ డంచు
నభిమన్యుఁ డాజిలో నాఁపవలదె?
నాఁ డెన్నఁడో కాదు నేఁడు కన్గొనుఁ డంచు
బ్రహ్మయనాయుఁడు ప్రబలవలదె?
నాఁ డెన్నఁడో కాదు నేఁడు భారతమాత
కుంతీమతల్లి యై కుదురవలదె?
నాఁటి పోటులు నేఁటికి నాటఁబోవు,
నాఁడు నేఁడును నేఁడై వాడిమూడ
నీరు నా రన కెల్లరు వీను లోచు
భరతమాతను నేఁడు కాపాడరయ్య! 8

సీ. ఓర్పి తీయించి బాకీ సాగ కట్టించి
నావు [illegible]ప్రభునాయకులకు;
మా సిపాయిలకు [illegible] చేత
[illegible] కట్టించినావు;
[illegible] చేత జన్మనెత్తినవారి
[illegible] బలిపించినావు;
అన్నింటను నైన యై యవసానమున నడ్డి
సామ్రాజ్య సాఁకఁగా నాలినావు;
భారతీయబలప్రతాపాంబ! నేఁడు
మిత్రమౌ కలిశత్రుల మిత్తి కాచు
పేరుపెంపును గాంచితి పృథివిలోన!
నీవు నీ యిల్లు కాచికో నేరవా కో?

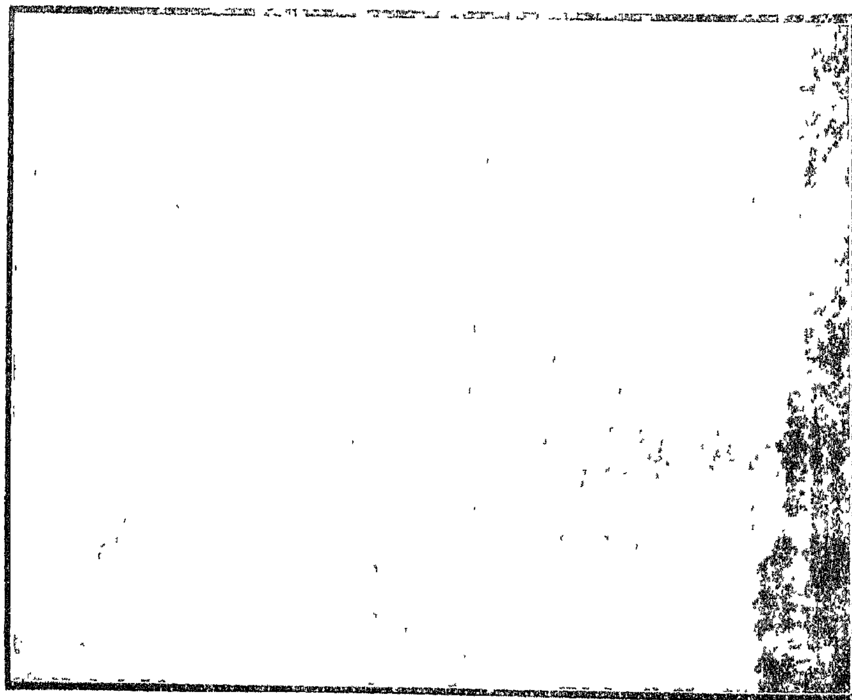
జర్మనులు వారి ఆకాశయానములను శత్రువులనుండి సంరక్షించుటకై జలాంతర్గాములను సహాయముగ బంపుచుండిరి. ఆకాశవిమానముల జాడ తెలిసినవెంటనే అన్వేషక మెరుపు దీపములు నౌకలనుండి ఆకాశమునకు ప్రసరింపజేసిరి. దీపములు ప్రసరించిన దిశకు జలాంతర్గాములు పోయి శత్రునాశనము జేయసమకట్టును. కాని నాటనున్న సంహారనౌక జలాంతర్గామి పసను పట్టించెను

ఒక జెప్లిను మహావిమానము తగులబడుచు నాకసమునుండి సముద్రములోపడునపుడు మహాజ్యోతివలె వెలుంగుచు పడుటను చిత్రపటము తెలుపుచున్నది

ఆంగ్లేయ వాయుయానము [illegible] ప్రతిఘటించుటకు [illegible]

[illegible]

సౌఖ్యతత్త్వము

కంచనపల్లి కనకమ్మ గారు

ప్రపంచంబున భాగ్యవంతులు విశేషముగ సౌఖ్యము ననుభవించుచున్నా రను భ్రాంతి ప్రబలముగ నున్నది. దివ్యహర్మ్యములందుండి అశేషభోగముల తేలియాడుచు ప్రసిద్ధిం జెందిన పురుషులకు దురదృష్టకాలంబు మొదలిడినంతనే సౌఖ్యమనునది రెక్కలు లేచిన పక్షికంటె బహువేగముగ పరుగిడుచుండును. రెప్పపాటు కాలములో భాగ్యములు నశ్యించుచున్నవి. సేవ ప్రతిష్ఠలు పాడగుచున్నవి. భోగములు విలయము చెందుచున్నవి. భోగభాగ్యములు క్షణభంగురములు గాని సౌఖ్య మట్టిది కాదు. అయ్యది శాశ్వతం బైనది. అయ్యది భయమువలన చలింపదు. అగ్నివలన దహింపఁబడదు. ఎట్టి సాగర మైనను దానిని ముంచ లేదు. వాస్తవ మైన సౌఖ్యము తృటిలో మాయమై పోవు మిథ్య కానేరదు. సౌఖ్యము కేవలబాహ్య మైనది కాదు. అయ్యది విషయములందు వసించునది కాదు; ద్రవ్యము ననుసరించియుండునదియు కాదు. అయ్యది గుణమును మూర్తిమత్త్వమును స్థిరముగా నొందియుండును. క్రమమైన సన్మార్గమున జంకు లేక ధైర్యముతో నభిముఖముగా నడిచినచో నగపడుటయందు సౌఖ్యముండును గాని అక్రమమైన ప్రలోభం జనువారు అపరిమిత మైన ధనవంతు లైనను సుఖము చెంద నేరరు.

సౌఖ్యము న్యాయప్రవర్తనము మనుజులకు సహజమైన గుణములు. మోసము వాక్ఛలము క్రూరత్వము మనుష్యులకు అస్వాభావికములు. సౌఖ్యము యొక్క సారము న్యాయము సద్భావము సత్యవాక్పాలనత్వము. నిజ మైన సౌఖ్యము నభిలషించువారు న్యాయమార్గ మవలంబింపవలెను; భూతదయ గలిగి సత్యమునే పలుకుచుండవలయును. చెడుత్రోవలం ద్రొక్కిన క్షణంబున సౌఖ్యంబు రెక్కలు కట్టుకొని యెగిరిపోవును.

మానవు లందఱు ఐహికవిషయములం దగు లొక్కని ధనమువలన సౌఖ్య మబ్బు నను భ్రమం జెంది కేవలధనమునుండి సౌఖ్యమును బొందవలయు ననియు ఆనందమును పొందవలయు ననియు అనేకవిధంబుల ప్రయత్నము లొనరించుచున్నారు; తా మన్వేషించు సౌఖ్యము ఎక్కడను గాక తమయందుగల దను జ్ఞానము లేక పరితపించుచున్నారు. సౌఖ్య మొక మానసికావస్థ. అది యొక ప్రధాన మైన తత్త్వము. ఆ తత్త్వము నెఱుంగనివారలు సౌఖ్యము బొందఁజాలరు. తమయం దుండు దైవిక మైన యత్యుత్తమ మగు స్వభావము ననుసరించి ప్రవర్తించినం గాని, ఎవరును సౌఖ్యమును చెందఁగాల రను తత్త్వమును గుర్తెఱుఁగఁజాలకుటయే, ప్రపంచమందలి సకల పాపమునకు దుఃఖమునకు మూలకారణము. పశుప్రకృతి ననుసరించి జీవితము గడపువా రెవరును సౌఖ్యముగ నుండఁజాలరు. మానవునియం దుండు సద్గుణమే (భగవంతుఁడే) అతనిని సుఖవంతునిఁగ చేయఁగలిగిన సంభావ్య మైన వస్తువు.

మన క్షేమమును గోరి వెన్నంటి వచ్చెడు దేవదూతభంగి, మనకు తోడునీడ యై అంతర మై ఆత్మిక మై శ్రేష్ఠమై, మనకు కలిగెడు సద్భావములకు అనుమతియు దుర్భావములకు అనంగీకారమును దెలియఁబఱచెడు భగవత్కళ (అంతరాత్మ) మనయందు కల దని అందఱు మోదించిన విషయమే. నిత్యమై నిశ్చల మైన యీ ప్రబోధమునందు లంచ మిచ్చి యంగీకారమును గైకొని దుష్ట మైన సుఖసముద్రంబున మునుఁగవలయు నని పురుషులును స్త్రీలును పరిపరి విధంబుల ప్రయత్నము లొనరించిరి గాని, అవి యన్నియు నిష్ఫలము లయ్యెను. అన్ని యుగములలోను మానవులు అంతరాత్మ ప్రబోధమును నిరాకరించిరి. తత్ప్రావరించినపు డెల్ల అంతే

నాత్మయొక్క బాధాకరమైన చీవాట్లనుండి తప్పించుకొనుటకు సాధ్యమైనట్టి మార్గముల నన్నింటిని మానవులు ప్రయత్నించిరి. కాని, ఎట్టి నివారణయు ప్రశేపణయు దాని హెచ్చరణఁ జాలకుండెను. దాని పని యది నెరవేర్చుచునే యుండును.

"సమే కేనాప్యుపాయేన ప్రసిద్ధః పురుషో భవేత్" అను న్యాయము ననుసరించి అనుదినము పాపములు సల్పుచు, అప్పుడప్పుడు భగవంతుని ప్రార్థించినంత మాత్రమున ఆ పాపములు పాటిపోవు నని పల్కుచు, పాప కార్యముల నెంచని సాధుభావుల నాగరికతవలన ప్రకటించుటకు తెక్కున మనసు నుతిల్లుచున్నది. నిర్మలమైన యంతఃకరణము పరిశుద్ధమైన జీవితము పావనమైన యాత్మసుఖత్యాగము శాంతిదయ మైత్రి యనసూయ యుత్తమమైన సుఖానుభవమునకు అత్యావశ్యకములు. సహృదయ హృదయము మనోహరమైన వాక్కు పరోపకారము సౌజన్యము ఉపచారము ప్రోత్సాహము విమలతర్కాచరణము లోకసేవ దయ భక్తి— ఇవన్నియు సౌఖ్యసాధనములు. లోకమునకు లాభకరముగ నుండునది సౌఖ్యము.

సౌఖ్యము ఆరోగ్యమును బుద్ధిస్థైర్యమును స్నేహమును సూచించును. అసౌఖ్యము అనారోగ్యమును అస్థైర్యమును ద్వేషమును కల్పించును. మనసుయొక్క స్వాభావికమైన స్థితి సౌఖ్యస్థితి. బాధ దుఃఖము అతృప్తి కేవలము అన్యములు, విపరీతములు. మన జీవితమొక దివ్యమైన మధురగీతమును పోలియున్నది. ఆ మధురస్వరమునకు ఎట్టి కలఁత కలిగినను అయ్యది యస్వాభావికమగును. శ్రుతివిరుద్ధమగును. జీవితము దుఃఖభాజనమగును.

క్రియాభావనల యొక్క యంశము ప్రతిధ్వని ప్రతిబింబము సౌఖ్యము. అయ్యది జడములైన ద్రవ్యాదుల నాశ్రయించుకొని యుండదు. స్వప్రయోజనము నందే స్థిరత్వము నొందిన యత్యాశ గల భావన మానసిక సౌఖ్యము నెప్పుడును గలుగఁజేయఁజాలదు.

ఉపకారము శాంతదయ ఆత్మసుఖత్యాగము మొదలగు భావములను నాటిన, సంతృప్తి స్నేహము సౌఖ్యము పంటపండును. ఆత్మకుక్షింభరత్వము సౌఖ్యము కలసియుండఁజాలవు. రెంటికిని బద్ధవైషమ్యము గలదు. లోభమునుండి తొలఁగిన సౌఖ్యసంబంధములైన సంతుష్టి శాంతి నిర్మలత ప్రేమ యుండఁజాలవు.

న్యాయమై పరిశుద్ధమై సాహసోపేతమై యోగ్యమై ప్రయోజనకరమైన మార్గము నవలంబించిన జీవనమే సౌఖ్యప్రదము. ఇతరమార్గ మెద్దియు సుఖకరము కాదు.

భారత మాతృ ప్రశంస

దొంతిరెంసెట్టి నాగేశ్వరరావు గారు

కాళిదాసుం డిట్టి కైత చెప్పు నఁట, రవీంద్రనాథుఁడు వాని పేరు నిల్పె ;
భోజభూపతికీర్తి బొప్పుచున్న దటంచు, సిరిశాపురపతి పేరు నిల్పె ;
సత్యభామాదేవి శౌర్యబలముఁ జూపి, తారావధూటి యా పేరు నిల్పె ;
భీమసేను బలంబు విస్తృతిఁ జూపి, బల్విడి రామమూర్తి యా పేరు నిల్పె ;
మొల్ల కీర్తిని నిలుపఁగా మోద మలర,
సతి సరోజిని వనుఁడొంచె చక్కఁగాను ;
వీరి నందఱఁ గంటివి వీరమాత !
భాగ్య మే మనవచ్చునే? భరతమాత !

సుఖజీవనము : వరశుల్కము

వెలిపండి చూడికుడుత్తమ్మ గారు

ఈ లోకమునఁ గాని పరలోకమునఁ గాని మనుజులు కోరున దంతయు నొక్కమాటలో చెప్పవచ్చును. అది "సుఖము". సుఖము శాశ్వతసుఖ మనియు తాత్కాలికసుఖ మనియు రెండువిధములు. శాశ్వతసుఖము శాశ్వతానందదాయకుఁ డగు పరమేశ్వరునితో నెడతెగని సంబంధము కలిగియుండుటవలననే కలుగును. అదియే మానవజీవితాదర్శము. తాత్కాలికసౌఖ్యము గూడ ఇరుతెఱంగులు. అందొకటి శాశ్వతసుఖమునకు ప్రతిబంధకము. వేఱొకటి శాశ్వతసుఖమునకు సహకారి. అక్రమప్రవర్తనమున ప్రతిబంధకతాత్కాలికసౌఖ్య మొనగూడును. క్రమప్రవర్తనవలన సహకారితాత్కాలికసౌఖ్య మలవడును. క్రమప్రవర్తన యనఁగా ధర్మప్రవర్తన. మన మీ ప్రపంచమం దనుసరింపవలసిన న్యాయానువర్తన క్రమప్రవర్తన యనఁబడును. ఇట్టి ప్రవర్తనవలన కలుగు ప్రాపంచికసుఖము తాత్కాలికమే యైనను, శాశ్వతసుఖమును పొందుటకు సహకారి యగుటచే లబ్ధనీయమే. ఇట్టి ప్రాపంచికసుఖమును ముఖ్యముగా మనుజులు తమ గృహమున పొందవలసియున్నది. గృహస్థునకును గృహిణికిని గల యన్యోన్యానురాగమువలననే యిట్టి సౌఖ్యము వృద్ధి యగును. అన్యోన్యానురాగాభావమువలన సౌఖ్యమునకు మాఱుగా దుఃఖమే కలుగును. ఇట్టి యన్యోన్యానురాగాభావమునకు కారణమగు లోపములలో ముఖ్యమైనవి రెండు. అందు మొదటిది భార్యల విద్యావిహీనత. రెండవది వివాహపు టంగడియందు వధూవరుల క్రయవిక్రయవ్యాపారము. ఇటీవల దేశమున విరివిగా వ్యాపించుచున్న స్త్రీవిద్యాభివృద్ధిప్రయత్నమువలన మొదటి లోపము కొంత తగ్గుచున్నది. కాని, ఏమి కాలకర్మమో కాని పురుషులయందు విద్యాభివృద్ధి యగుచున్న కొలఁదిని రెండవ లోపము ఒక్కప్రక్కన పెచ్చు పెరుఁగుచున్నది. ఈ రెండవ లోపమునకు శుల్క మని పేరు. ఇది కన్యాశుల్క మనియు వరశుల్క మనియు ఇరుప్రక్కలను కలిగియున్నది. కన్యాశుల్క మనునది విద్యావిహీనులలోను పల్లెగ్రామములయందును గానవచ్చును. ఇది సాధారణముగా వృద్ధపురుషుల వివాహసంబంధముల బయలువెడలును. కాని, వరశుల్క మన్ననో విద్యాధికులలోను బస్తీలయందును ప్రబలుచున్నది. ఇదియు యౌవనపురుషుల వివాహసంబంధమున బయలువెడలుచున్నది. ఇప్పు డెచ్చట విన్నను వరశుల్కపిశాచము చేయు ఘోరకృత్యములే ఎక్కువగా కానవచ్చుచున్నవి. ఈ పిశాచము పంజాబు దేశమునందును బంగాళాదేశమందును దక్షిణదేశమునందును తన రాజ్యమును స్థిరముగా స్థాపించి, ఇప్పుడు మన తెలుఁగు దేశముమీఁదికి గాడిపెడలుచున్నది. ఈ పిశాచముయొక్క పేర కొంచెము ముందుగా వచ్చి మనలో కొందఱిని కలవరపఱచుకొన్నది. ఈ పిశాచ మున్నచోటు చెప్పిన మనలో కొన్నిటి నిచ్చుట తెలిసెదను. ఈ పిశాచమునకు వెఱచి పంజాబు దేశమునందలి తలిదండ్రులు కొందఱు తమ కాఁడబిడ్డలు పుట్టిన వెంటనే గొంతుకలలో వడ్లగింజలను వేసి వారిని చేతులార చంపుకొనుచున్నారఁట! బంగాళాదేశమునందలి స్నేహలతాదేవి చరిత్ర ఎందఱెఱుఁగరో! ఆమెవలెనే ఇటీవల నచ్చట ఈ వరశుల్కపిశాచమునకు వెఱచి ఐదారుగురు ఆత్మహత్య గావించుకొనియున్నారఁట. స్నేహలతాదేవియొక్క స్మరణచిహ్నముగ బంగాళాదేశమున నొకచోట బాలురకు పాదకందుక ఖేలనా (ఫుట్ బాల్) బహుమతి యొకటి యేర్పఱుపఁబడియున్నది. ఆ బహుమతిని పడయుటకై, వరశుల్కము గ్రహింపనని శపథము చేయు విద్యార్థులు మాత్రమే ప్రయత్నింపవచ్చును. దక్షిణదేశమున నొక గ్రామమున విద్యాధికుఁ డైన యల్లుఁ డొకఁడు వివాహము మొదలు పునస్సంధాన మగువఱకును కొన్ని వేల రూపాయిలను మామగారివద్దనుండి యప్పుడప్పుడు పీడించి తీసికొనినను విడిచి తీరక, పునస్సంధానసమయమున మఱికొన్ని వేల రూపాయిల నిచ్చినఁ గాని పీటలమీఁద కూర్చుండనని మూర్ఖపుపట్టు పట్టుటచే, మామగారు విసుగుచెంది అల్లునకు సిగ్గు వచ్చుటకై, తన మనస్సులోని క్షోభసంక్షోభముచే తనవంటివాని నా పీటల మీఁద కూర్చుండబెట్టి అల్లునియొక్క యాజ్ఞాం దెనఁట! అందునకు అల్లుని పక్షమువారు కోపగించుకొనిరి. ఊరిపెద్దలు కొందఱు కొంత పంచాయితీని జరిపిన పిమ్మట శుభకార్యము యథావిధిగా జరిగెను. ఈ వరశుల్కపిశాచము మన తెలుఁగు దేశమును గూడ నాక్రమించుకొన్నది. మా నగరము క్రైస్తవులలో నొకచోట వివాహమునకు ప్రయత్నము లన్నియు జరుగఁగా, వివాహము ప్రారంభింపఁబడి, వధువుయొక్క మెడలో తాళి కట్టఁబోవు సమయమున వరుని పక్షమువారలలో నొకరు ఆవల కొప్పుకొన్న వరశుల్కమును గుఱించి మాటవరుసను ప్రస్తావించిరఁట. అంత క్రమక్రమముగా ఆ విషయమై చర్చ ప్రబలి వరశుల్కముగ నిచ్చుట కేర్పఱచుకొన్న మూల్యమునకు ధనమునకును మామగారు దస్తావేజు వ్రాయించి రిజిస్టరు చేయింపనఁ గాని పెండ్లికొమార్తె మెడలో మంగళసూత్రము కట్టుటకు వీలు లేదనిరఁట! ఆ నిమిషముననే రిజిస్టరీ చేయించుటకు సాధ్యము గామిచే ఆ వివాహ మప్పటికి కాకపోయెను. ఆహా! ఈ వరశుల్కపిశాచము ఎందఱెందఱు బడుగు వారలను భిక్షకులుగ చేయుచున్నది! ఎందఱి ప్రాణములను గొనుచున్నది! ఎందఱి మనస్సులందు దుఃఖమును విసుగును జనింపఁజేయుచున్నది! వివాహమంత్రములయందలి యర్థమునుబట్టి ధర్మపత్ని యనుటకు మాఱుగా ధనపత్ని యని చెప్పవలసి వచ్చును. ధర్మముకొఱకై చేసికొనిన పత్ని గాక ధనముకొఱకై చేసికొనిన పత్ని యగుటచే ధనపత్ని గాక ధర్మపత్ని యెట్లగును? మన దేశమునకును మన సాంఘికజీవనమునకును గొప్ప కళంకమును దెచ్చి, అనేక కుటుంబములకు తీరని వ్యధలు తెచ్చిపెట్టుచున్న ఈ పిశాచమునకు సహకారులైన ద్రోహులు పెద్దలు మనలోఁ గలరు. వారి నిదె అని సంహరించినఁ గాని ఈ పిశాచముయొక్క పని పడఁపలేము. ఆ యుగ్రులు గ్రహములు పూర్వాచార మను పేర కన్యలమీఁదఁ దిరుగుచున్నారు. వారలే సనాతనధర్మపు పేరిట బాల్యవివాహము, గంపెడు కాని చేసెడు వాదము. వీ రెట్టిపెద్దలు అగుచున్న సుఖ మెంతయని చెప్పలేము. వీరిని నిర్మూలించుటకై యనేకసంఘసంస్కరణసభలయందు గంభీరోపన్యాసము లియ్యఁబడుచున్నవి. అయినను, పూర్వాచారబలము చూచుకొని ఈ పిశాచము మన యింట్లను విడువక తిరుగుచున్నారు. నిర్బంధాతిబాల్యవివాహపు టాచారమువలన ఆఁడుబిడ్డలను గనిన తల్లిదండ్రులు వేగముగ తమ పిల్లలను ఎవరికో యొకరికి కట్టిపెట్టవలసిన నిర్బంధ ముండుటచే, మగపిల్లలను గనిన తల్లిదండ్రులు ఇదే సమయ మనుకొని దయాదాక్షిణ్యములు వీడి ఆత్మగౌరవమును

మఱచి కిరాతులై వరశుల్కమునకై బేరమాడుచున్నారు. ఇక శాఖాభేదమువలన వివాహమునకు తగిన వరులు బహుస్వల్పసంఖ్య గలవారగుటచేఁ గూడ బాలుర తలిదండ్రులు కొమ్మెక్కి కూర్చుండి తమ శాఖలోని బాలికల తలిదండ్రులను ఊరించుచున్నారు. కావున, వరశుల్కపిశాచమునకు నంగడిగాండ్రగు నీ పూర్వాచారద్రోహుల నిద్దఱిని పరిమార్చినఁ గాని యీ పిశాచముయొక్క బలమును తగ్గింపలేము. ఈ యిరువురు ద్రోహులను పూర్తిగ పరిమార్చుటయు సామాన్యమైన పని గాదు. ప్రస్తుతము వీరి రెక్కలు కొంచెము కొంచెముగ విరుగఁగొట్టవలసియున్నది. అనఁగా వివాహమన్న నేమో యెఱుఁగని కేవల బాల్యమునందే తొందరపడి వివాహము చేయక, యౌవనారంభచిహ్నములు గలిగిన తరువాత బాలికకు అనిష్టుఁడైనవానికి మాత్రము గాక, తల్లిదండ్రులు బాగుగ ఆలోచించి తమకు తోఁచిన మంచి సంబంధమును చూచి వివాహము చేయుట యుచితము. ప్రస్తుతపు మన సాంఘికనాగరికతను బట్టి పాశ్చాత్యులవలె వయసు మీఱిన తరువాత యువతులే స్వయముగా తలిదండ్రులను ధిక్కరించి యిచ్చవచ్చినవారిని వివాహము చేసికొనుట సాధ్యముగా కనఁబడదు. మన దేశపు వివాహపు టాచారమునకును, పాశ్చాత్యుల వివాహపు టాచారమునకును ముఖ్యమైన భేద మొకటి గలదు. మన దేశమున వివాహమాడినవారిని ప్రేమింతురు; వారి దేశమున ప్రేమించినవారిని వివాహ మాడుదురు. సాంఘికస్థితిగతులను బట్టి ఇట్టి భేదము స్వాభావికముగా నేర్పడుచున్నది. మన దేశమున ప్రేమ జనింపకముందే వివాహ మగుచున్నది. అచ్చట ప్రేమ జనించునంతటి యౌవనము వచ్చిన తరువాతనే వివాహ మగుచున్నది. మరియు అచ్చటి స్త్రీలు స్వేచ్ఛగా నలుగురిలో తిరుగుటకు అవకాశముండుటచేతను ఇచ్చటివలె శాఖానిర్బంధము లంతగా లేకుండుటచేతను తమ ప్రేమను ఉపయోగపఱచుకొని తమ కిష్టులైనవారిని వివాహమాడుటకు వీలగుచున్నది. కాని, ఇచ్చటనో మన సాంఘికనాగరికతను బట్టి యట్టి యవకాశములు లేనిచో, మన స్త్రీలలో ప్రేమ జనించు వయస్సు వచ్చు పర్యంతము వివాహము కాకుండ నుంచఁగలిగితిమేని, ఆ ప్రేమ వ్యర్థమగుటయే గాక ఒకవేళ తాము కోరిన పురుషులను తలిదండ్రులు తమకు వివాహము చేయనియెడల కొన్ని దురవస్థలను ప్రాప్తింపవచ్చును. పుత్రికలు తలిదండ్రులకు మనఃక్షోభమును కలిగింపవచ్చును. అది గాక, యౌవనదశయందు మొట్టమొదట సాధారణముగా కలుగు కామవిషయికప్రేమ చాల కాలము నిలువదు. అందువలననే పాశ్చాత్యులలో భార్యాభర్తలు అప్పుడప్పుడు తమ వివాహబంధములను రద్దుపఱచుకొని తిరిగి వేఱొక వివాహ మాడుచున్నారు. కాని, మన దేశమునను భార్యాభర్తలు కయ్యమాడుకొని ఎన్ని గృహకల్లోలములను కలిగించుకొన్నను, ఆ కయ్యములు తాత్కాలికములు గాక, భార్య మంచితనమువలన భర్త బాగై తిరిగి సంసారములు సుఖదాయకము లగుచున్నవి. ఏది యెట్లున్నను, మన దేశపు సాంఘికనాగరికతను బట్టి పాశ్చాత్యస్త్రీల కున్న ప్రేమ నుపయోగపఱచు నవకాశములను మన సంఘములోనికి తేలేనంతవఱకును, మన బాలికలను వివాహము లేకుండ విశేషకాల ముంచలేము. అయినను తగిన విద్య నభ్యసించుటకును శరీరదార్ఢ్య మేర్పడుటకును, వీలగునట్లు కొంత యుక్తవయస్సు వచ్చువఱకు నుంచవచ్చును. విశేషముగ తొందరపడి తమ యాస్తి నమ్ముకొని యప్పులపాలై కిరాతుఁడును కృతఘ్నుఁడును వరుఁడు తననింకను సవారిచేయఁబూనువాఁడును అగు నొకనియట్లుగాఁ గొనుటకై ప్రయత్నింపవలసిన యవసరమును తగ్గించుకొనవచ్చును. ఇక రెండవ ద్రోహి యగు శాఖాభేదము, ఆంగ్లేయవిద్యార్జన గౌరవమను నొక భ్రాంతి తనకు తోడు కాఁగా, అంతశ్శాఖలను సైతము సంకుచితపఱచి, చుట్టుపట్లనున్న ధాన్యము నంతను తానే కొని తన బొక్కసమున నిడుకొని ధాన్యము గలవారు వేఱొకరు లేమిచే, కఱవుకాలమున విశేషలాభమున కమ్ముకొను దురాశ గల షాహుకారువలె, ఒక్కొక్క శాఖలోని బాలుర తల్లిదండ్రులను మోసపోటము లేని కిరాతకులుగ చేయుచున్నది. కావున, అన్నిటికన్న మిన్నగ నీ శాఖాభేదముయొక్క రెక్కలను త్రుంచివేయుటకై ప్రయత్నింపవలెను. ఈ యిరువురు ద్రోహులను అశక్తులుగ చేసినంత మాత్రమున, వరశుల్కపిశాచము నిర్మూల మగునని తలంపఁజనదు. దీనిని పూర్తిగ నిర్మూలించుటకు సాధనము బాలురలోను వారిని గన్న తలిదండ్రులలోను నున్నది. బాలురు స్నేహలతవలె వరశుల్కపిశాచనిర్మూలనాసక్తిచే తమ ప్రాణములను బలిగా నియ్యవలసిన యవసరము లేకున్నను, దృఢమనస్కులై మోసపోటుచిఱుగో వరశుల్కమును గొనుట తుచ్ఛముగా నెంచి, దానిని గ్రహింపమని హృదయపూర్వకముగ శపథము చేసికొనవలెను. ఇట్లు వివాహమును పవిత్రధర్మముగ చేయుటచే గృహమున నిజమైన సౌఖ్యము నెంపొందించి, మానవునకు సౌఖ్యజీవన మొనగూడును. అట్టి సౌఖ్యజీవనమే జీవితాదర్శమగు శాశ్వతసౌఖ్యమునకు సహకారి. దీనిని బాగుగా గ్రహింపక, విద్యాధికులు సైతము కొందఱు కసాయివాండ్రవలె, నిర్దాక్షిణ్యముగ మామలను పీడించి వారిని ఋణగ్రస్తులను గావించుచు, మనోవ్యథలను కల్పించి, ఆత్మగౌరవమును గోల్పోయి, ధనమును లాగికొని, ధనమే ముఖ్యమగుటచే భార్యలయందు తగిన గౌరవము లేక సంసారముల నంగడి వ్యాపారములుగ మార్చుచున్నారు. ధనమే ముఖ్యమైనప్పుడు భార్యలయందు నిజమైన ప్రేమ యుండుట యసంభవము. అట్టిచో పవిత్రమైన గార్హస్థ్య మెట్లుండును?

మొట్టమొదట నీ వరశుల్కము "దక్షిణ" లేక "వరదక్షిణ" యను పేరుతో స్వల్పమైనదిగానే యుండెను. కాని, కన్యాదాత ప్రీతిపూర్వకముగా తన శక్తిననుసరించి యిచ్చెడి యీ మామూలు వరదక్షిణ రానురాను, తక్కిన యన్ని మామూళ్లవలెనే గట్టిగా నాటుకొని, నిర్బంధమైన యొక నిస్తుగా నేర్పడినది. మరియు మామగారు తన కన్న కూతురిమీఁది ప్రేమచే అల్లుని ననేకవిధముల బహూకరించుట సహజమై యున్నది. ఎంత నిరుపేదవాఁడైనను, తన కూఁతురు అల్లుఁడు తన యింటికి వచ్చినప్పుడు అనిర్వాచ్యమైన యానందముతో తాను పస్తుండియైన, తనకు శక్తికొలఁది ఏదో ధనముగా సంతోషపెట్టుటకు ప్రయత్నించును. పైని చెప్పినట్లు ఎప్పటిన "మామూలు" లను, కానుకలను సామాన్యముగ నేను తోడు కాఁగా మామగారు అతివీనుఁడగుటచే, అల్లుఁడు వెలనిని లనకు బాకీయున్నట్లు సిగ్గు లేక శుల్కమునకై పీడించుచున్నాఁడు. విద్యాధికులైన బాలురకు ఇది యెంత యవమానకరముగ నుండవలయును! కావున సుఖజీవనమునకు వేరుపురుగైన వరశుల్కపిశాచమును నిర్మూలించుటకై నిర్బంధాతిబాల్యవివాహముయొక్కయు శాఖాభేదముయొక్కయు రెక్కలను విరుచుచు, దానితోడు బాలురు తాము తుచ్ఛమైన వరశుల్కమును గ్రహింపమని శపథము చేసికొనవలెను. ఇట్టి పవిత్రశపథాచరణమునకై బాలురను వారి తల్లిదండ్రులను విశేషప్రోత్సాహ మియ్యవలసినవారు స్త్రీలే యైయున్నారు. కావున ధర్మస్వరూపుఁడగు పరమేశ్వరుఁడు స్త్రీలకట్టి జ్ఞానమును శక్తిని ప్రసాదించును గాక!

కన్యాశుల్క — వరశుల్కములు

కిళాంబి వేంకటవరదాచార్యులు గారు

మనుష్యుడు తన కుటుంబపోషణకై యెట్టి హీనవృత్తి నైన నవలంబించి ధనమును సంపాదించి దారపుత్రాదులను పోషించుకొనవచ్చును గాని, తాను కన్న యాడుబిడ్డ నమ్ముకొని యా ధనమువలన జీవింపదలచుటకన్న పాపకృత్యము వేఱొండు లేదనియు, కన్యావిక్రేతకును గోమాంసము నమ్ము కటికవానికిని భేద మించుకైన లేదనియు ధర్మశాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి. కటికవాని కైన నొకప్పుడు కరుణ యుండును గాని కన్యావిక్రయుల కెన్నడును దయ యుండదని వారి కృత్యములవలననే తెలియుచున్నది. ఆడుబిడ్డ పుట్టినది మొదలు తద్విక్రయమూలమున తా మైశ్వర్యవంతులు గావలయు నను పేరాసతో వారిని పెంచి, వారి కొక్కొక్క యేడు నిండినకొలది అమ కొక వందవో యేబదియో అయో రూప్యము లధికముగా లభింపగలవను ధ్యానంపుటాలోచనతో నుండి, తాము కోరిన ధనము నొసంగు వరుల నన్వేషించెదరు. శరీరము రోగపీడిత మగుటవలన గాని ఏదేని యుద్యోగలోపమున గాని దారిద్ర్యమువలన గాని ఎంత ప్రయత్నించినను తనకు కన్య నిచ్చువారు లేక, తన కాపురమునందు నింటినో తన యల్పమాన్యమునో యమ్ముకొని యైన వివాహ మాడవలయు ననియు వివాహ మైన పిమ్మట భార్యాభర్తల మే దేశమున నైన బిచ్చమెత్తుకొని యైన జీవింపవచ్చు ననియు నిశ్చయించుకొని, తన కుండు కొంపగోడల నమ్ముకొని యా ధనమును చేత నుంచుకొని వచ్చిన ఘోటకబ్రహ్మచారి గాని, లేక యనివల కిరుగురు ముగురు భార్యల వియోగమును పొంది వార్ధక్యదశయందు తనకు గంజి యైన కాచి పోయు దిక్కు లేక యల్లాను సామాన్యధనము గల లేక సంపన్నుడగు వృద్ధుడు గాని, ఇంకె మరియెట్టివాడైనను గాని వచ్చి పిల్లను జేరుబాడి తుదకు తాము కోరిన ధనం బిచ్చెద నన్నంతమాత్రమున సంతుష్టహృదయు లయ్యెదరు. వరుడెట్టివాడనియు వాని స్థితి యెట్టి దనియు వీని సంబంధమువలన తమ బిడ్డకు సుఖం బెట్టుండునో యనియు నెంతమాత్రము యోచింపకయే, కోరిన ధనం బిచ్చు వరుడు లభించినందులకై కడు సంతసించుచు స్వార్థపరులై వానివలన సంపూర్ణముగ ధనమును లాగికొని వానిని బుక్కాపకీరు చేసి తమ కూతుల నిచ్చి వివాహం బొనర్చుచుందురు. పిమ్మట కొంత కాలమున కట్టి యాడుబిడ్డలు పెద్దవారై యత్తవారింటికి కరిగి, అట కడుపు నిండ కూడైనను పెట్ట సమర్థత లేని భర్తలతో కాపురము సేయుచు తగిన కూటికిని గుడ్డకును గూడ లోపము గలిగి సకలకష్టములను పొందుచు (అత్తగారు మొదలగువారున్న యెడ) తమ తల్లిదండ్రులు తమపై నోలి బెచ్చుకొని రని యత్తయను నాడు బిడ్డలను మాటిమాటికిని దెప్పుచు నాడు దుర్భాషలను లోలోన కుళ్ళుచు ఆకలిచే కాలుచిచ్చువలె సంపాదించు కడుపు మంట తీర్చుటకై పలుమారు జలంబులు ద్రావుచు తమ యీ కష్టములకు కారణభూతు లగు తల్లిదండ్రుల ప్రాణములకుం బడి పలుమారు శపించుచు సుఖం బనునది యెఱుంగక భర్తలతో పాటు కాలమును గడపుచుందురు. ఈ సందర్భమున సంపన్ను లగు వృద్ధవరుల పెండ్లాడిన జవరాండ్ర కన్నవస్త్రములకు లోపము లేకయున్నను సంసార సుఖంబు లేమిని మనస్సుఖము లెఱుంగక నిరుత్సాహులై యుందురు. ఇట్లు తమ యాడుబిడ్డలు కష్టములపాలగుటను కన్నులార చూచుచున్నను నిర్దయు లగు నా కన్యావిక్రేతలు కొంచెమైన నిజ బిడ్డల కష్టములను గూర్చి మనంబుల నైన జాలి పొందుదురా? లేదు.

"అయ్యో! దుర్మార్గు లగు కన్యావిక్రేతలారా! మీ యాడుబిడ్డలను గని గారాబముతో పెంచి వారి కన్నవస్త్రములకు లోపము లేని యనుకూలు లగు వరుల గూర్చి వివాహం బొనర్పక స్వార్థపరులగుచు బంగారువంటి బిడ్డలను ధనముకొఱకు మీ యిష్టవచ్చిన వరుల కమ్ముకొని, వారి నప్పులపాలు చేసి యమ్మిన సొమ్ముతో నప్పుల వాండ్ర కమ్ముకొని పోవ కడు దరిద్రులై మీ బిడ్డలు కట్టగుడ్డకు దీనులై యన్నవస్త్రముల కల్లాడుచుండగా మీ కన్నులార చూచుచుండునపుడు మీ కడుపు చల్లగా నున్నదో? మీ ప్రాణములకుం బడి యేడ్చు మీ బిడ్డలను మీ రెట్లు చూచుటకు మీకు నోరెట్లు వచ్చును? మీ చేయు నిట్టి ఘోరపాతకమును గూర్చి ఘోరనరకముల పాలు గాకుండ నా నరకదండనాధికారితో నేమి సమాధానమును చెప్పి తప్పించుకొన జూచుచున్నారు? ఇట్టి నరమాంసవిక్రేతల పాతకంబులకు ప్రమోచనం బెట్లు గలుగు? కన్యావిక్రయ మన నరమాంసవిక్రయ మని యర్థము. అట్టి నరమాంసవిక్రయు లధోగతిపా లగుదు రనియు వారి పాపమునకు నిష్కృతి లేదనియు ఘంటాపథముగ చెప్పుచుండు శాస్త్రములను త్రోసిపుచ్చి పరహానికి నెఱవక కేవలము స్వార్థపరులై మీ రిట్టి దుర్నయకార్యముల నొనర్చి శాస్త్రద్రోహులు దేశద్రోహులు నగుచున్నారు. ఇట్లు సేయుట మానవధర్మము గాదు. మీ పొట్టలకై యిట్టి దుష్కార్యముల నొనర్చి మహాపాతకములను మూటగట్టుకొనుటకంటె ప్రతిదినమును పది యిండ్ల కరిగి, బిచ్చమెత్తినచో గానివలన మీ కిహపరహాని లేక యుండును గదా! ఎల్ల జన్మములలో నుత్కృష్టంబగు మానవజన్మం బెత్తియు వివేకజ్ఞానంబులు గలిగి దైవానుగ్రహమునకు పాత్రు లగుటకు ప్రయత్నించుటకు బదు లిట్టి దుష్కార్యము లొనర్చి మీ రీ భూమికి భారమగుటయా మీ జన్మఫలము? మీ కెంత దారిద్ర్య

ములో నున్నను మీ యాడుబిడ్డల ననుకూలవరుల కిచ్చి కన్యాదాన మొనర్చినచో మీ కెంత పుణ్యాన్న లభించుడు?" అని వివేకు లగువా రెంత నీతిని బోధించి నిందించినను, అని వారి యనంగుల నాటక, ఒకరిని చూచి యొకరొక రీ పనినే యవలంబించి చేయుచున్నారు. అయినను కరినాత్ము లగు వీరు కన్యావిక్రయమున సంపాదించిన ధనమును బిక్కుగా కాపాడరాని దైన సంపన్ను లగుచున్నారా? లేదు, లేదు! అట్టి కన్యాశుల్కద్రవ్యమును దాచి, యెన్న డంటి ధనం బెఱుంగనివారగుటను కన్నులు చెదరి నివ్వెఱపడి యహాసందముతో నుప్పొంగి వివేకహీనులై ఆ పాపద్రవ్యమును వడ్డీకి వేసి హెచ్చు వడ్డీకి మరల పెట్టి దానిని వృద్ధిచేసి మహా సంపన్నులము గావలయునను పేరాసతో అట్టి వ్యాపారములయం దుపయోగించి గండ కెక్కి నెట్టియు, అనవసరము సామాన్యసంసారం బగుటచే నంచి భోజనాది వస్తుములను గూర్చి పప్పులు పాకములక్రింద వెచ్చపెట్టియు, చేతి ధనము హరించియు చెల్లిన వెనుక "ఎప్పటియట్ల కాటున్నా" యనునట్లు తామును తమ పుత్రులలో పాటే దారిద్ర్య మనుభవించు వందలవారిని నలువైపుల నెండఁజూచినో దూచు చున్నాగము. ఇట్టి కన్యాశుల్కమను ఘోరకృత్యము వలన నాడుబిడ్డలకు కలుగు హానులు గోరతరమైన దుర్దశయు. అట్లు కొనుకతుండుటచే వారి దాంపత్యము విమలమైనదే దైనయుడ వారిం బుట్టువారికి సుఖము లెంబులనే కలిగియుండు టంటట్టి వారి హృదయములు నీ కార్యమునందు గూర్చి తో ప్రవేశించుచుండును. ఈ కన్యాశుల్కవివాహములలో నెంకిప్పు డనుకూలదాంపత్యమే కుదురదను, వారి సుఖజీవనము లేక యల్లాడవలసినవారై యుందురు. ఇట్లయిన నీ కన్యాశుల్కమను దురాచారము నాడుబిడ్డలకు ప్రాణసంకటమై వారి సంతోషసుఖంబులకు భంగము కలిగించునదియై పరిణమించుచుండుటం జేసి దేశమునకు హానికరముగా కప్పట్టుచున్నది. ఈ దురాచారము చాల కాలమునుండి వ్యాపించి పెక్కు నిండ్లను చెడిపోవుచున్నారు. మన నాలకులు మన విద్యావ్యాప్తికై యూరూరగ నెలకొల్పిన పాఠశాలలలో నాడుబిడ్డలు కూడ విద్యాభ్యాసం చేసి స్త్రీలోనూ కులస్త్రీలకు చాలకాలమునుండి మిగులవైన స్త్రీవిద్య యిట్లు చెప్పుచు సకల కలమయత్నముచుండుటం బట్టి స్త్రీలలోను మరి పెక్కు మంది విద్యావతులు వైలువెడలి పెక్కు సంఘములు నేర్పడి యందలి దురాచారములను మాన్పుటకై యెంచి పట్టుదలతో బోధింపఁజొచ్చిరి. రాసురాను, తా మెంత లేమిగా నున్నను తమ కన్యలకు సంబంధ ములను గూర్చుటయందు విద్యావంతు లగు పెల్లలును కొందరైనను విద్య నభ్యసించుచుండుట వలనను దారిద్ర్యమునట్టి యీ దురాచారమునకు పాల్పడఁ బ్రయత్నించు యజమానులు వెదిరించి ఇట్టి వివాహముల కంగీకరింపకుండుటవలనను, దేశ సందర్భ మన్ని చోట్లను రాజకీయవిద్య వ్యాపించిన కొలఁదిని ప్రజాసంఘముల యందు కొంచెము కొంచెముగా నాగరకత పాదుకొనుచుండుట వలనను కన్యాశుల్కవివాహ మను దురాచారము కొంతవఱకు తగ్గిపోవుచున్నది. ఇట్టి దురాచారము తగ్గిపోవుటకు ప్రారంభమైన కొలఁదిని "పులిమీఁద పుట్ర" యనునట్లు దీనికి ప్రతిగా సంఘములో వరశుల్కమను మరియొక దురాచారము పుట్టి పుట్టిన తోడనే కలిసవలె మన భారతీయులలో పెక్కుచోట్ల ప్రబలముగ వ్యాపించి పెక్కుమంది భాగ్యవంతులను నిరుపేదలుగా చేయుచు, దేశౌన్నత్యంబునకు భంగమును కలిగించుచున్నది. సంపన్ను లగువారు తమ యాడుబిడ్డలకు మంచి వరులను గూర్చి వివాహం బొనర్చి తమ బిడ్డలకొఱకును తమ యల్లుండ్రకైన గల ప్రేమనుబట్టియు తమకుఁ గల కొలఁదిని సంతోషముతో నల్లుండ్రకు కొన్ని కానుక లిచ్చుట చాల కాలమునుండి లోకాచారమై యున్న స్థితిలో, ఇప్పుడట్లు గాక యాడుబిడ్డలకు కొంచె మనుకూలము లగు సంబంధములను చేయ వలయునని ప్రయత్నించినయెడ కట్నములను నిర్ణయించి యాప్రకారము ముందుగా ముంగుగా చెల్లించిననే గాని యా సంబంధ మంగీకరింపబడుట లేదు. తమ యాడుబిడ్డలను వసతి వాడుకలు గల వరుల కిచ్చి వారును తమ బిడ్డ లన్నవస్త్రముల కల్లాడకుండ సుఖింప వలయు నని కోరుట యందరికిని సామాన్యధర్మమే కదా! అట్టి దానిని వరశుల్కమను పేరుతో ధనవంతు లగువారికి నొక రిద్దఱు కుమార్తెల వివాహంబు లొనర్చుటకును లక్ష్యము లేకున్నను, సామాన్యుల కట్లు గాక సముద్రములవలె నుండును. సామాన్యులకు కొందరికి పిల్లలు పుట్టిరని కొందఱు పెండ్లి చేసికొని కృపాఘాతుల కగుచుండగా, "పిల్లికి చెలగాట మెలుకకు ప్రాణసంకటము" యనునట్లు మగబిడ్డలు గలవారు వారి శక్తికి మించిన వరకట్నములను గోరుచు మరింత కృపాఘాతులను చేయుచున్నారు. ఈ వరకట్న మనునది యాడుబిడ్డల కెక్కువగ నిష్ఠురమగు భూతము బయలుదేఱిన పెనుభూత మని చెప్పవచ్చును. ఈ భూతము వారిని బట్టికొని పిల్చి పిప్పిచేయుచున్నది. ఇందు, బ్రాహ్మణులు మాత్రమే తమ యాడుబిడ్డలు రజస్వల లైనం గులములో వెలి యగుదు మను భీతిచే నీ వరశుల్కపు చిక్కులకు చిక్కి చిక్కులుపడుచున్నా రని యనినచో, అట్లుగాక రజస్వలావివాహములను నొనర్చు పెక్కు వర్ణములవారు గూడ నిట్లే చిక్కులుపడుచున్నారు. ఇక్కాలమున యాడుబిడ్డలు గన్న కొలఁదిపాటి స్థితిమంతులకుఁ గూడ దుర్భరముగ నున్నది. ఆడుబిడ్డలు గన్న సామాన్యులకు ప్రాణసంకటమై నగలు పుట్టుచున్నవి. ఈ దురాచారమహిమ యట్టిది గాని, సంపన్నులను సామాన్యులను కుదవు సంఘసంస్కరణాభిలాషు లగు సంస్కర్తలను గూడ మోహపెట్టి యజ్ఞానులను చేయుచున్నది. ఈ దురాచార మెప్పుడు నశించునో తెలియకున్నది? ఇదివఱకు సంఘసంస్కర్తలు పనిచేయుచుండెనుగాని యిట్టి దురాచారములకు నిర్మూలముగ ప్రయత్నించుచు సంఘసంస్కరణ సభలలో నున్నవారెల్లరు బద్ధకంకణులై యీ దురాచారమును నిర్మూలము చేయవలయు నని గంభీరముగా దీర్ఘోపన్యాసములను చెప్పుచుండు గొప్ప సంస్కర్తలు విద్యావంతులు ధనవంతులు నగు గొప్ప గృహస్థులు కూడ నీ విషయమై దురాశను పొంది మనసున కపటంబు పెట్టి తమ యాడుబిడ్డల వివాహములను గూర్చి ముచ్చటించునపు డీ వరశుల్కగ్రహణము గొప్ప దురాచారములలో చేరిన దని వాదించుచు, తాము బిడ్డ నియ్యఁదలఁచిన వరుల కీ సంస్కరణమును గూర్చి బాగుగ

బోధించి వారి మనంబులను ద్రిప్పి మహోపాయముగా బీద గృహస్థుల బిడ్డలను వరకట్నముల నియ్యకయే బాల్యవిద్యలందు గొప్ప పరీక్షల నిచ్చి యున్నతోద్యోగముల కర్హులై యున్న భాగ్యవంతుల కిచ్చి వివాహంబు లొనర్చుచుండుటయు, విద్యార్థులకు తమ వరుస బిడ్డల వివాహములకు మాత్రము పిల్ల నియ్యఁదలఁచినవారు రసభిజాత్యులైనను వారి సంబంధ మంగీకరించి వారితో నెట్టుగాని హస్తాలాడి వారివలన పరమరహస్యముగ విశేషమైన వరకట్నములను ముందుగనే రొక్కరూపముగ లాగుటయు లేక స్థిరరూపమైన కట్నమగునెడల వివాహమునకు పూర్వమే వధువుపేర రిజస్టరిపత్రములు వ్రాయించుకొనుటయు, తాము పెండ్లికి తరలివచ్చుట కగు కర్చులన్నియు నిర్బంధించి కన్యాదాతలవలన ముందే చెల్లించుకొని వివాహంబుల కరుగుటయు కడుంగడు శోచనీయముగ నున్నది. ఒకరి విషయమై యెన్ని యైనం జెప్పవచ్చును, అవి స్వవిషయమునం గూడ నిట్ల వలయు నని పట్టుదల యుండుట యెంతటివారికో కాని సమకూడదు. మరియు నిట్టివారు ధనమున కాశించి యసభిజాత్యుల సంబంధ మొనరించితి మనియు, బంధువు లెవ్వరేమనుకొనుచుండిరో యనియు సిగ్గు నొందుటకు బదులు, మేము శాఖాభేదము నెంచక యితర శాఖలతోఁ గూడ సంబంధములను గలిపి నూతనసంస్కారముల నెలకొల్పితి మని బడాయిలు చెప్పకొనుట మరింత యాశ్చర్యకరముగా నుండక మానదు. మరియు నీ కపటసంస్కర్తల పన్నుగడల నెఱింగినవారు కొందరు 'అయ్యా? మీవంటి సంఘసంస్కర్తలే యిట్లు కక్కుర్తికి లోఁబడి వరకట్నము లంగీకరించు చున్నచో? పుడు తక్కిన మూఢులు మిమ్ము ప్రమాణముగా చూచుకొని యీ దురాచారమును మరింత వృద్ధి చేయరా?' యని యడిగినచో, తామట్టి దురాచారమవలంబింపలే దనియు, కన్యాప్రదాతలు సంపన్నులగుటచే తమ యాదాయమును బట్టి తమ యాఁడుబిడ్డలకు కొంత యాస్తి నిచ్చిరే కాని యీ విషయమై తమ బలవంత మేమియు లేదనియు అట్లు ప్రేమతో తమ కన్యలకు సంప్రీతిగా నిచ్చినదానిని తాము నిరాకరించుట మర్యాద గాదనియు నేర్పుగా సమాధానము చెప్పెదురు. ఇంతకును సర్వసంగపరిత్యాగు లగు యతులకుఁ గూడ ధనమందాశ యుండ, ఇట్టి యాశ యీ మెఱమెచ్చుల సంస్కర్తలకు మాత్రమేల యుండకపోవును? సంఘసంస్కరణసభలయం దెన్ని యైనం జెప్పవచ్చును గాని, తా మొకరికి చెప్పిన రీతిగా తా మాచరించుచు క్రియాశూరు లగుట కెంతటివారు గావలయును? అట్టి క్రియాశూరత్వము ఈశ్వరచంద్రవిద్యాసాగరుఁడు కందుకూరి వీరేశలింగంపంతులు మొదలగు మహానుభావులకే కాక ఈ కపటసంస్కర్తల కెట్లు చెల్లును? అయినను ప్రపంచజ్ఞాన మెఱుంగని పరమమూఢులు లొనరించు నిట్టి దుష్కార్యములను నివారించుటకు బదులు, సంస్కర్తల మని పేరు పెట్టుకొని డంబముగా తిరుగు పెద్ద మనుష్యులు గూడ కక్కుర్తికి లోనై యిట్టి దురాచారములనే యవలంబించుటవలన సామాన్యు లందఱును వీరినే ప్రమాణముగా తీసికొని తాముసు నట్లేల చేయఁగూడ దని యీ దుష్కార్యములను బలపఱచుట కవకాశము గలుగుచున్నది. నేఁటికాలము నీ వరకట్నములు ప్రబలిన కొలఁదిని 100 మొదలు 4, 5 వందల రూపాయల వరకాదాయము వచ్చువారును, పట్టణములలో మహోన్నత వ్యాపారములలో చేసికొని రాజకీయోద్యోగస్థు యగు నింగ్లీషులో 1 మొదలు 6-వ తరగతిలోపుగా చదువుచుండు విద్యార్థుల తండ్రులును, తమ కుమారుల కెవ్వరైన పిల్ల నిచ్చెద మని వచ్చినచో ముందుగా వరకట్నముల నేమి యిచ్చెదరని యడుగువారు కొందఱును, ఇప్పుడు మా కుమారునకు వివాహము చేయ మని కొందఱును గర్వముగా పలుకుచున్నారు. ఈ విషయమై కేవల భాగ్యవంతులకును భాగ్యవంతుల బిడ్డలకును నేమియు తెలియకున్నను, దేశచరిత్రలం జదువుచు నూతనసంస్కారములయందు ప్రేమ గలిగి రాజకీయాభ్యాసపరులై యున్నతపరీక్షల కాయత్తపడుచుండు విద్యార్థులు కూడ నేల మూఢులగుచున్నారో తెలియకున్నది. వారు ప్రాపంచికులై ముందెవరి పిల్లజోట్లు మాత్రమే సంస్కారము నెఱిఁగిన వారలో? అయ్యో! వీరి తెలివితేట లింతటవే ప్రశంసింపఁ, ఇదెక్కడి సంస్కారము! అట్లు గాదు. ఈ దురాచారము వీరియందే నవజనులకన్న వారలకే పుట్టుదల యుండెఁగాదు. మన దేశ మిగిలినదే యనేక దురాచారములచే చెడి కడు హీనస్థితిలో నుండుట యందఱికిని తెలిసిన విషయమే కదా! బహుసంపన్నులైనట్టి లేక రాజకీయవ్యాసంగపరులైనట్టి మహారాజా! భాగ్యవంతులను గూడ బీదలతో సమానముగా దారిద్ర్యమనుభవింపఁజేయు నీ వరకట్నములను దురాచారము పెద్ద లగు మా తండ్రుల నావేశించి కన్యాదాతలను బాధించుచు, భాగ్యవంతుల యొక్కయు సామాన్యుల యొక్కయు బహుకుటుంబముల నప్పుల పాలు చేసి నిరుపేదలం గావించి నాశము చేయుటం బట్టి దేశమున కరిష్టము సంభవించుచున్నది. ఇప్పుడు మా కీ విషయమై మంచి పట్టుగలిగి యీ పిశాచమును వెడలఁగొట్టఁ బ్రయత్నింపకున్నచో, ఇక ముందుముందు మీరును మీ యాఁడుబిడ్డలం గనినప్పుడు మిమ్ముఁ గూడ నిట్లే దరిద్రులం గావింపఁగలదు. ఈ దురాచార విషవృక్షమునకు మీరు నిమిత్తులుగనే వ్యాపించుచున్నది గావున దేశాభివృద్ధికరులగు దీనిని నివారించి దేశమునకు క్షేమం బొనర్చుటకు మీకన్న సమర్థు లెవరును లేరు. ఈ విషయమై మీలో మీరు బాగుగ నాలోచించుకొనుఁడు. ఒక సామాన్యభాగ్యవంతుఁడు తన నలుగురు కొమార్తెలకును మంచి వరుల సమకూర్పవలయు నని తలఁచినచో, భాగ్యవంతుని పుత్రునిఁ గాని, పేద వాడైనను రాజకీయ విద్యలలో గొప్ప పరీక్షలనిచ్చి మంచి గొప్ప యుద్యోగములను పొందఁదగియున్న వానిని గాని వరునిగా గోరి, వరుని తల్లిదండ్రులు కోరిన వరకట్నములను మురిపెముగ చెల్లించియు వారు కోరిన లాంఛనముల నన్నిటిని జరపియు నొక పుత్రిక వివాహమును చేయువాఁడు తన రెండవ మూడవ నాల్గవ కుమార్తెలను గూడ నట్లే మంచి వరులకు వరకట్నముల నిచ్చియే కదా వివాహములు చేయవలయును? అట్టివాఁ డొక కొమార్తె వివాహముతో తన యాస్తి కొంతయును తక్కిన కొమార్తెల వివాహములతో తక్కిన యాస్తి సంపూర్ణముగను పోఁగొట్టు

కొనవలసివచ్చుటచే, తన మగబిడ్డల వివాహముల కంతకు రెట్టిగా వరదక్షిణలను పొంది నష్టపూర్తి చేసికొనవచ్చు నను నూహతో, ముందుగా తన కొమార్తెలకు విశేషముగా ద్రవ్యమును కర్చుపెట్టి వివాహముల నొనర్చి పిమ్మట నప్పుల పాలై తన మగబిడ్డల వివాహములకు కన్యాశుల్కముల నిచ్చుకొనవలసినంత దుస్థితికి రావలసివచ్చుచున్నది. అట్లు గాక, వరకట్నముల నీయ జని పట్టు పట్టినవారికి తన ముద్దు బిడ్డల నే నిరుపేదలకో యే నిరక్షరకుక్షులకో యిచ్చి వివాహం బొనర్చి వారి కష్టములను చూచి సహింపజాలక మనోదుఃఖములో కృశింపవలసి వచ్చుచున్నది. ఇట్లే యీ దురాచారము పరంపరగా వ్యాపించుచుండుటవలన చాలమంది సంపన్ను లప్పులపాలై తము కున్న వసతివాడుకలను పోగొట్టుకొని హీనస్థితికి వచ్చుచుండుటను చూచుచుండియు, ఎక్కువవారైన నీ దురాచారమును మాన్పబ్రయత్నించుట లేదు. ఈ వరకట్నము లనునవి గొప్ప మర్యాదలలో చేరినవని కొందఱు మూర్ఖులు వాదించుచుందురు గాని, నిజముగా యోచించినచో నీ దురాచారముకన్న నీచమైనది వేఱొకటి లేదు. ఇది సంఘక్షేమమునకు భంగమును గలిగించునదియు కడు నీచమైనదియు దోషమైనదియు నై యున్నది. కన్య నమ్ముకొనిన సొమ్ము గోమాంసమని, వరుని నమ్ముకొనిన నంతయే గోపాప మని పెద్దలు చెప్పుదురు. మరియు వరశుల్కరూపముగా విక్రయింపబడిన వరుడు ధర్మశాస్త్రమును బట్టి తన మాతృపితృకర్మముల కర్హుడు గాడనియు, వాడు చేయు కర్మములు వాని పితరులకు చెందవనియు ధర్మశాస్త్రవేత్తలు యుక్తియుక్తముగ చెప్పుచున్నారు. అదియునుం గాక, తన బిడ్డల సుఖజీవనమును గోరి తనకు పిల్ల నిచ్చిన యత్తవారును సుఖజీవనము గలిగి యుండవలయు నని కోరుట వరుల కుత్తమ ధర్మము గాని, వారి సంపదలను లెక్క చేసి వారు హీనస్థితిని పొందినను మంచిదని యోచించుట ధర్మము గాదు. పురుషుడై స్వయంబుగా నతడు ప్రయోజకత్వమువలన ధనమును సంపాదింపవలయును గాని యిట్లొరుల ధనముల నాశించుట పౌరుషంబు గాదు. ఇట్లు చెప్పుటవలన నాడుబిడ్డలకు పుట్టింటివారేమియు నీయనక్కఱలే దని కాదు. ప్రతివారును తమ స్థితిగతులను బట్టి తమ యాడుబిడ్డలకు వివాహకాలమందును పిమ్మట వారు కాపురములకు పోవునపుడును అత్తవారింట నుండునపుడును గూడ వారికి నగలు నాణెములు ధనములు ధాన్యములు మొదలగువాని నిచ్చుట ధర్మమే కాని, ఇట్లాడుబిడ్డల సుఖముకొఱకు వరశుల్కముల నిచ్చి వరులం గొని వివాహం బొనరించి తా నప్పులపాలై దానిచెడిపోవుటయు కేవల మన్యాయము గదా! ఈ విషయమై సంఘసంస్కర్తలకన్న ముందు ముఖ్యముగా బాధ్యులగు మీ వంటి వరులే పట్టుపట్టి వరకట్నముల నంగీకరింపకున్న నీ లోకపెడ పూర్తిగా తొలంగ ధనాశ గల పెద్దలకును కపటసంస్కర్తలకును గాని బుద్ధి వచ్చు ననుటకు సందియము లేదు. ఏలన, వివాహమునకు వరుడు వరకట్న మంగీకరింపకుండు దగిన కన్యయును మాత్రమే యంగీకరించినపుడు వరకట్నములను పేరే నశింపగలదు. కావున నీ విషయమై దేశాభివృద్ధియు స్వకులాభివృద్ధియు కోరి ప్రతివరుడును ఈ దురాచారమును మాన్పబూనుకొని వరకట్నములను నిరసించి, ఈ రూపముగా సంఘమును సంస్కరించి సంఘక్షేమం గావించి శాశ్వతకీర్తి సంపాదించుదురుగాక!

కొబ్బరిచెట్టు

పెండ్యాల చిన వేంకటసుబ్రహ్మణ్యము గారు

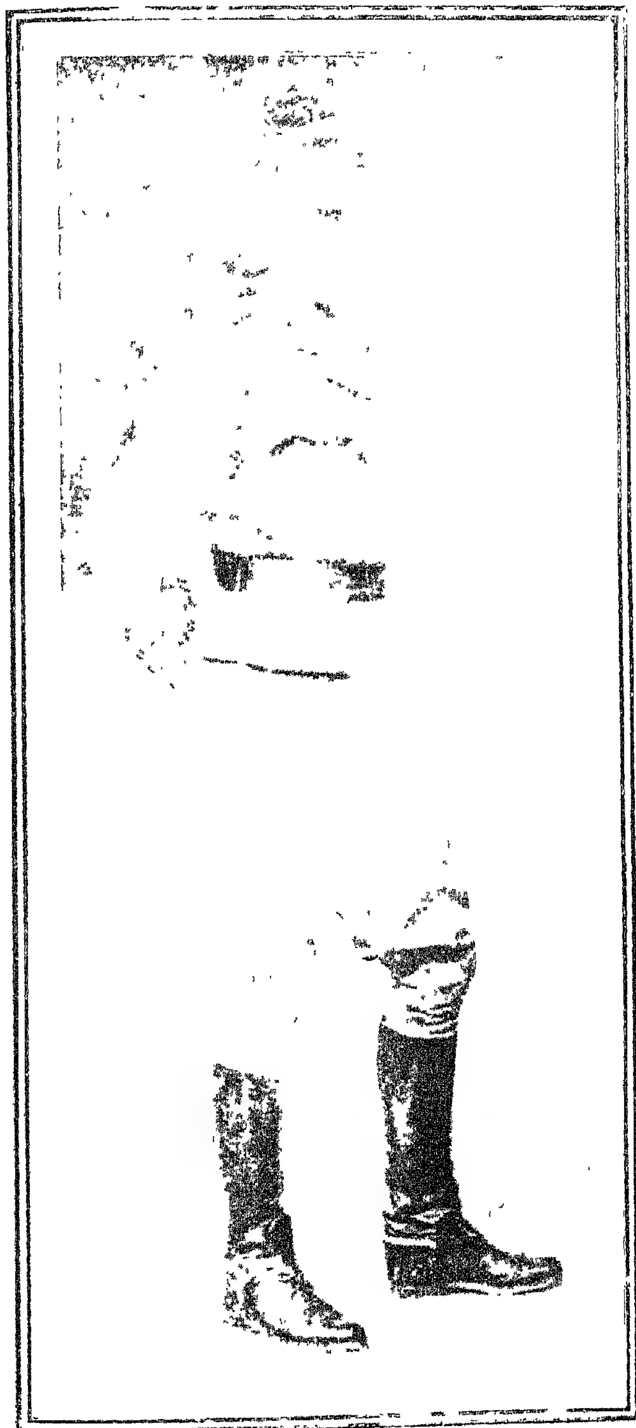
కైశోరమున సేకముం గనరుచుం గొనసరి
కొనసరి పోసినయట్టి కొలంది జలముం
ద్రావి భావమునందుం దద్దయుం బ్రీతి
నంది యాదిన మేలు స్వాంతంబునందు
నేమాఱకుం? నీ వెరిగిన పిదపం
బొదలెదు తాల్మిమై భూరిభారంబుం
దలపైన నిడుకొని తెలుగగని ప్రేమ
నల సుధారసధార నదలించునట్టి
చవిచేతం జెలువొందు జలముపైం గొఱలగు
నందాక మందెతరానంద మొందం
గ్రంమగం బ్రజ కిచ్చి క్రాలుచు నుంటి
విల మేలును మఱువ రెప్పుడు సజ్జనులు
ఇంటి వాసము లెన్ని యింటను నుండి
గుర్వనుం జేసి ప్రోవం బ్రాక్కొని
పౌత్ర్యంబునను గుమున నొప్పుచుం డెదు
వ్యాజనితానము విస్న వేడ్కం గొం
భారవి ద్వైన యూ భారవి పల్కు
లొనర నీ ఫలసామ్య మొందె నక్కృతకు
స్పృహముం గైన యూ ఘనుం డెన లేనియట్టి
కీర్తిగాయమునుచేత క్షితి నుతికెక్కె
క్షితిజాతవర! నీదు జీవితం బెల్ల
ప్రజల మేలుకొఱకై వ్యయపెట్టుచుంటి
విందుచేతనె కదా యిల నీదు స్నేహ
మన్నచోం దల కిడి మన్నింత్రు జనులు!

Mr NEVILLE CHAMBERLAIN

నెవిల్లీ ఛేంబరులేన్ ఫ్రెంచి సేనాధ్యక్షుడు

SIR DOUGLAS HAIG

సర్ డగ్లసు హేగు ఆంగ్ల సేనాధ్యక్షుడు

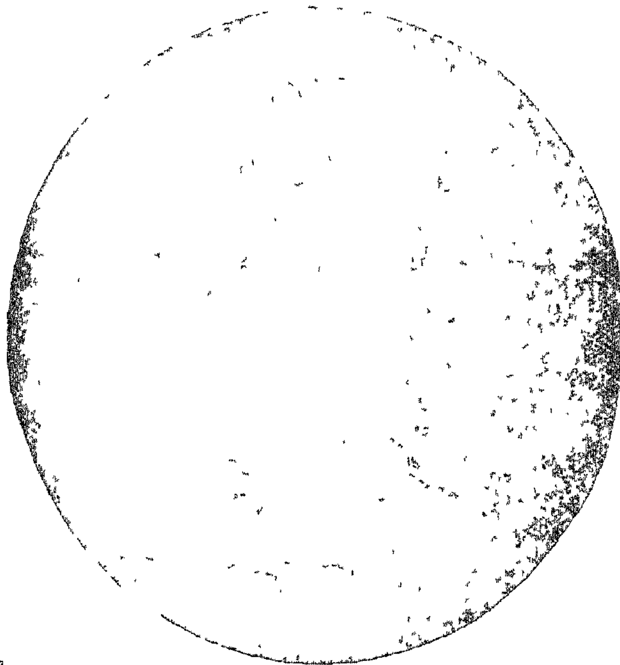
General CADORNA Italian Commander in chief

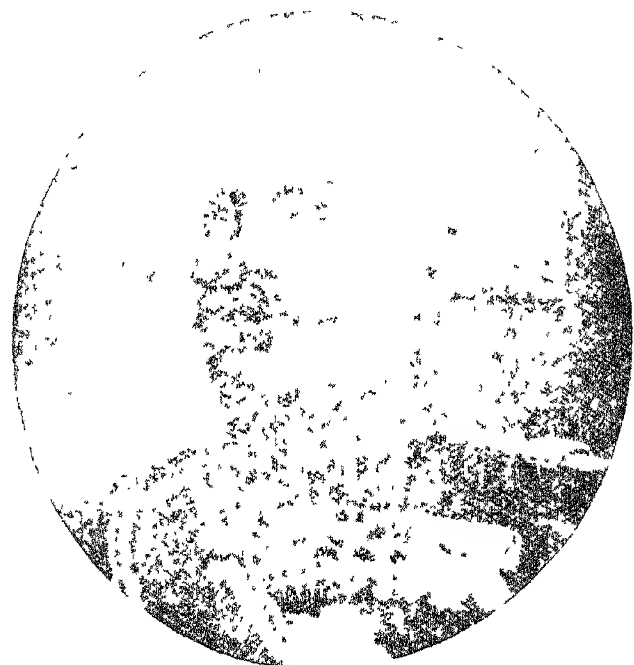

జనరలు కడోర్నా ఇటలీదేశపు సేనాధ్యక్షుడు

RUMANIAN GENERALS

GENERL T PROPOVIX

GENERL EVERESCUE

జనరల్ ఎవరెస్కూ

GENERL GEORGESCUL

MR M NICOLAS PASHITCH
(Servian Prime Minister)

ఎమ్. నికలస్ పాషీచి (సర్వియా ప్రధానమంత్రి)

GENERAL BRUSHOFF
(Russian Commander)

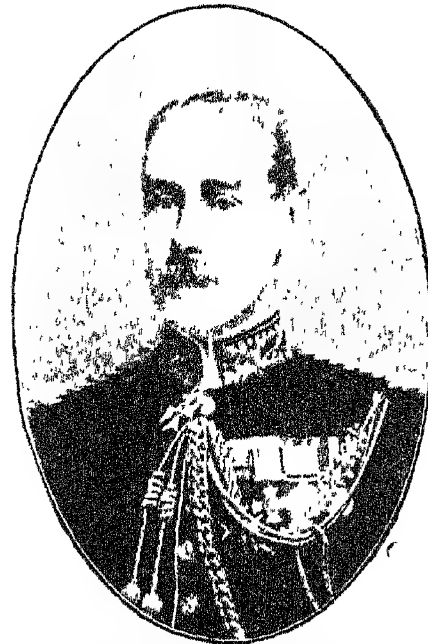
జనరలు బ్రసిలాఫ్ (రష్యను సేనానాయకుడు)

GENERAL LECHITSKY
(The Captor of Stanislau)

జనరలు లెచిట్‌స్కి (స్టానిస్లాను పట్టుకొనిన రష్యనుయోధుడు)

GENERAL SAKHAROFF
(The Captor of Brody)

జనరలు సఖరాఫ్ (బ్రాడీనిపట్టుకొనిన రష్యనుయోధుడు)

LIEFTENANT SIR A J MURRAY
(The Turki antagonist in Egypt)

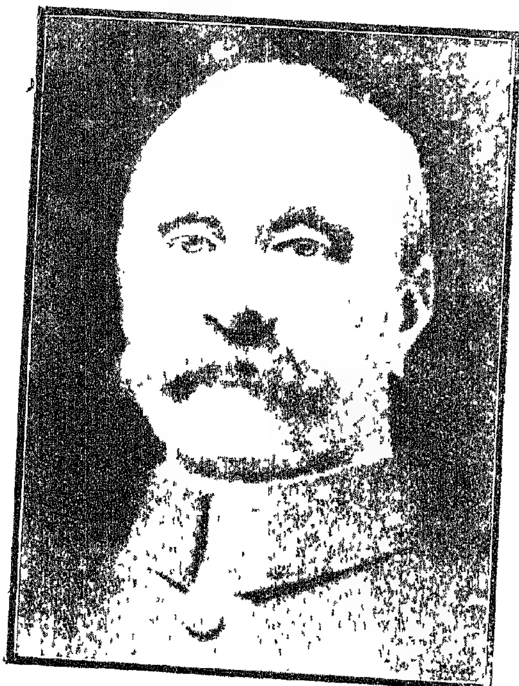
లెఫ్టినెంటు సర్ ఎ. జె. ముర్రె
(ఈజిప్టునందలి తురుష్క ప్రతిపక్షుండు)

GENERAL TOWNSHEND

జనరలు టౌన్స్హెండు

CAPTAIN CHARLEFSRYATT

కెప్టెను చార్లెస్ ఫ్రయట్

GENERAL FERDINAND FOCH

జనరలు ఫెర్డినాండు ఫోచి

అతి బాల్య వివాహము

చింతమనేని భావయ్య గారు

పూర్వ మొకప్పుడు ప్రపంచమందలి యన్ని దేశములకంటె సర్వవిషయములం దగ్రేసరత్వము వహించిన మన హిందూదేశమును దిగ్మ్రింగివేయుచున్న యతిబాల్యవివాహ మను మహాపిశాచము సకల బాధించుచున్నది. అతిబాల్యవివాహము శాస్త్రవిరుద్ధమును దేశానర్థకమును ఘోరకల్బిషమును మహాభయంకరమును ననుట కావంతయు సందియము లేదు. ఈ బాల్యవివాహములు మధ్యకాలమునుండియు మిగుల ప్రబలియుండుటచేత మన మనస్సులు బండబారి వీని కాఠిన్యము నించుకైన తలంపక మనకు సర్వసామాన్యముగా దోచుచున్నాము. చీమనైనను హింసించుట కొప్పుకొనని మన హృదయములు గూడ మనుష్యులను పెడించుచున్న యీ దురాచారపిశాచమును గాంచి నివారింపక నిరర్థకమై యూరకున్నవి. ఇట్టి క్రూరకాఠిన్యమునకు కారణము మనవారి యవివేకము తప్ప మరేదియు కానబడదు. లేశమైనను జ్ఞానము గలిగియుండని పసితనమందు ఏవిధి సంతటికోఁటకు స్త్రీకి పురుషుని పురుషుని కెదకు స్త్రీని సంఘటింపజేసి కన్న వేఱొక పాప మున్నదా? తల్లిదండ్రులు తమ బిడ్డ వివాహము వీక్షింపకయే మృతి చెందెదమేమో యనెడి భయముచేతను, కన్యాశుల్కములకాసపడియు శైశవదశయందే చంటిపిల్లలకు పెండ్లిండ్లు చేయు ఘోరకిల్బిషమున కొడిగట్టుచున్నారు. తల్లిదండ్రులు హానికరమగు నజ్ఞానులగు తమ సంతతులకు బలవంతముగా పసితనమందే వివాహ మొనరించుటచేత వారెదిగి విద్యావిశారదులై జ్ఞానవంతులైన పిమ్మట వారిలో వారికి కలహములు ప్రబలి వారి కాపురమంతయు దుఃఖసముద్రమున మునిగి తేలుటను మనము కన్నులారఁ గాంచుచున్నాము గదా. అతిబాల్యవివాహములు చేయుటవలన ఇంకను ననేకవిధముల హాని కలుగుచున్నది. అందు మొదటిది సంతతుల వృద్ధి మిగుల తగ్గిపోవుట. కారణమే మనఁగా, శైశవదశయందు మరణించువారు హెచ్చగుట. అంతకన్న తక్కువగా బాల్యదశయందును, అంతకంటె తక్కువ యౌవన ప్రాయమందును, అంతకంటె తక్కువ వార్ధక్యమునను మరణింతురు. ఈ విషయము జనన మరణముల లెక్కలను జూచిన తెలియగలరు. భగవంతుని సృష్టి ప్రతిమానవునకును ప్రాణుఫలమువలన నిట్టి రీతి యని తెలియుచున్నది. ఇందుల కొక చిన్న నిదర్శనమును గూర్చెదను. ఒక జాతి చెట్టున కెంత పూత పూచునో అన్నియును కాయలు కానేరవు. ప్రప్రథమమున పుష్పములే యతివిస్తారముగా రాలిపోవును. దానికంటె తక్కువగా పిందెలును, అంతకన్న తక్కువగా కాయలును, అంతకన్న తక్కువగా పండుబారు కాయలును రాలిపోవును. కాను మొదలగు పండ్లు గాని మనుష్యాదిప్రాణులు గాని వయోధిక్యము పొందుకొలది దార్ఢ్యము గాంచుచుండుటచేత, శీతోష్ణవాతంబులవలన కల్గు నుపద్రవంబులు వాని నంతగా బాధింపజాలవు. బాలకులు కోమలాంగులగుటచేత శీతోష్ణవాతంబులవలన గల్గు బాధలను సహింపలేరు. ఇట్టి కారణముచేతనే పసితనమందు పిల్లలు విస్తారముగా మృతి నొందుచుందురు. పరమపావనమైన మన భరతఖండంబున కిట్టి దుర్దశ గలుగుటకు కారణము లనేకము లుండవచ్చును గాని, మూలకారణము మాత్ర మతిబాల్యవివాహమే యని తేలుచున్నది. ఈ పిశాచమును మన దేశమునుండి సర్వసామాన్యముగా [illegible] అంతపర్యంతము భారతీయులకు సౌఖ్యము కలుగనేరదు. ఓ దేశీయులారా! మహాభయంకరమగు నీ పిశాచమును పారఁదోల కలయుదురనిన, 'నా కెందుకు? మీ కెందుకు?' అను సందియమును విడనాడి సంఘములతో చేరి ఘనమైన కార్యదీక్షతో అనుపమానమైన దేశాభిమానముతో పనిచేయవలయును. అట్టివారి పవిత్రజీవితమే చిరస్మరణీయము.

భర్తలు మరణించిన యనంతరము బాలికల నెట్టి కట్టుదిట్టములలో నెట్టినను, ఎట్టి కష్టములకు లోబఱచినను, అందము లెన్ని విధముల చెఱచినను, శిరోజము నెంత ఖండనము జేసినను, వారిని తిన్నగా నుంచుట కష్టసాధ్యమే. కావున సర్వమును పరిత్యజించితి ననిపైకి చెప్పుకొనెడి మహావేదాంతులు సైతము కామపిశాచమునకు లొంగి అకార్యములకు లోఁబడుచున్నారు. మఱికొందఱు స్త్రీలు సాహసించి యింటిలోని ధనము మొదలగు సుపార్థములను చేకొని యే దేనొక పట్టణమున కేగి వేశ్యావృత్తి నవలంబించి యుభయకులంబుల వారికిని తలవంపులు తెచ్చుటయు కానవచ్చుచున్నది. మఱియు, అట్టి వారి వివాహసమయమందు వినియోగింపబడిన యన్ని బంధుల ద్రవ్యము వ్యర్థమై పోవుచున్నది.

బాల్యమందే పిల్లలకు పెండ్లిండ్లు చేయుటచేత, ఎండిపోయిన శరీరంబులతో దుర్బలులును నిస్తేజులునై యెముకలు పైకి పొడచూపి కన్నులు లోపలికి పీక్కొనిపోయి నడువలేని రోగములతో మ్రగ్గుచుండి యకాల మృత్యువు వాత బడుచున్నారు.

వరికి జన్మించు బిడ్డలు దుర్బలులై రోగపీడితులై యనారోగ్యమున నెట్టిపనిలో నిమగ్నులగుట యర్ధాయుష్యవంతులై జన్మించినది మొదలు మృత్యువర్యంతము రోగపీడితులై యుండవలసి వచ్చుచున్నది.

తల్లిదండ్రులే పసివారు ప్రసవించుటచేత వారి తమ సంతానమునకు తగు రీతిని రక్షణము గాంపలేకయున్నారు. మఱియు నీ బాలవధూవరులు కాపురము చేయునప్పుడు గృహకృత్యములను సరిగా నెఱవేర్చుకొనలేకపోవుచున్నారు.

ఓ భారతపుత్రులారా! సుమారు తొమ్మిది పది లక్షల మంది బాలవితంతువుల భారమును మోయుచున్న మన భరతఖండమునుండి సౌఖ్యములన్ని తొలగిన దన్న నేమి యాశ్చర్యము? వారి యమనుచే మన మగలిపోయెను. ఇట్టి కారా! వారి కష్టములను తలంచినంత మాత్రముననే రాతిగుండె కఠినహృదయులనైనను కన్నుల నీరు గ్రమ్ముచున్నది గదా! సంతానోత్పత్తికై యేర్పఱచిన న్యాయమార్గమగు వివాహము తల్లిదండ్రులు పసితనమందే చేయు ఘోరకిల్బిషమున కొడిగట్టుటచేత గదా, మన దేశమున వితంతువుల సంఖ్య మితి మీఱిపోవుట. ఓ దేశీయులారా! మన దేశమునందియు వ్యభిచారములతోడను తార్పుడుకత్తెలతోడను భ్రూణహత్యలతోను శిశుహత్యలతోను కుళ్లిపోవుచున్నది. తగిన చికిత్స యొనర్పక యుపేక్షించినచో

మంచి చోట్లు కూడ మన్నగుచున్నవి. జారవృత్తియందు ప్రవేశించిన విలంపటుల సహవాసముచేత పండువంటి కాపురములను చేయు స్త్రీలు కూడ పాడైపోవుచున్నారు. తాఁ జెడ్డ కోఁతి వనమెల్లఁ జెఱచు నన్న లోకోక్తి యూరకపోవునా?

మనలో విద్యావంతు లగు కొందఱు సంఘసంస్కర్తలు ప్రతి పట్టణములోను పల్లెలలోను సంస్కరణసంఘముల నేర్పఱచి రేయియున్నారు. ప్రతిసంవత్సరము జిల్లా సభలలో పాటు సంఘ సంస్కరణసభలు జరుపుచునే యున్నారు. గంభీరోపన్యాసములు చేయుచునే యున్నారు. ఒక్కొ నెట్టున ఘోరకలిగా తీర్మానములను చేయుచునే యున్నారు. వాక్పరిమెంతో. కార్యపరత స్వల్పము. తీర్మానములు చేయుట, ఆచరణకు తెచ్చుట అంతే సులభము. [illegible] [illegible] నడిచెద యన్న కాలు సాగదు. ధైర్యము [illegible] నడుమపోవువారికి కొంచెము అడ్డము వచ్చుచున్నాడు. వీరికి ఒక కన్ను గ్రుడ్డి. ఒక చెవి వినుపింపదు ఒక చెయ్యి పని చేయలేదు. ఒక కాలు నడవదు. ఆ గ్రుడ్డి కన్ను తాను చూడకపోయిన నూనెఁగాని చూడఁగలిగినదానిని [illegible] చూడనియ్యదు. ఆ వినలేని చెవి వినఁగలిగినదానిని విననియ్యదు. ఆ చేతఁగాని చెయ్యి చేతనైనదానిని చేయనియ్యదు. నడవలేని కాలు నడవఁగలదానిని నడువనియ్యదు. ఇట్లు [illegible] సగము తెగి [illegible] [illegible] పనికిరాక పడియుండినవో [illegible] [illegible] [illegible] పట్టి స్థితిలో నున్నవారు [illegible] [illegible] స్త్రీలు అజ్ఞానులై [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] కాక, [illegible] [illegible] కన్నింటికి నడ్డమై నిలుచుచున్నారు.

ఈ పురుషులను కని పెంచు తల్లులు మన స్త్రీలు. వివాహమునకు [illegible] [illegible] మంతయు వారిలోఁ గడపి వారి సుఖదుఃఖము [illegible] [illegible] భార్యలు [illegible]. వార్ధకము వచ్చి [illegible] [illegible] చావుకు [illegible] యింట [illegible] ముదుసలులు [illegible]. పెద్దల [illegible] హృదయమున జ్ఞానబీజాంకురము [illegible] ప్రధానకుటుంబరాలు తల్లి. అట్టి [illegible] తాను [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] మహాంధకారములను [illegible] [illegible] మును నాటుచున్నది. [illegible] బట్టి [illegible] [illegible] ధైర్య సాహససత్య సద్గుణములు వెలయుటకు [illegible]. [illegible] వైశవావస్థయందు పొందిన మహాంధకారమును తాము విద్య నేర్చినప్పుడు తొలఁగించుకొనఁ జూచుచుండఁగా, [illegible] వారి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] వివాహము [illegible] వారి మెడ [illegible] కట్టుదురు. ఆ భార్యలు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] చెందిన [illegible] [illegible] [illegible]. వారి [illegible] [illegible] విద్య [illegible] [illegible] పురుషులకు లభింపుటచే, తల్లులు వారి హృదయమున శైశవమున నాటిన [illegible] [illegible] ఆ భార్య లు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] వానిని గొప్ప వృక్షములను చేయుదురు.

[illegible] [illegible] సిద్ధాంతమును [illegible]. గాఢాంధకారబంధుర [illegible] పెద్ద యింటియందు నూనె లేని ప్రమిదలోని దీపపు కాంతి ఎంత వెలుతురు నిచ్చును? చిన్న [illegible] [illegible] మిణుగురుపురుగు వంటి దీపప్రకాశము పోరి పోరి తుదకు [illegible] [illegible] [illegible]. అటులే పురుషులు నేర్చిన విద్యయు [illegible] మిణుగురు ప్రక్కలను అన్ని వైపులను తల్లి అక్కచెల్లెండ్రు భార్య మొదలగు వారి యజ్ఞానాంధకారము క్రమ్మి దానిని [illegible] [illegible], వీరి జ్ఞానప్రకాశము పోరి పోరి తుదకు దానితో నైక్యభావమును చెందును. అజ్ఞానముతో నైర్యము [illegible] వ్యాయమ మొదలగు గుణములు మాయమై పిఱికి [illegible] లజ్జ మొదలగు [illegible] [illegible]. ఈ కారణమును బట్టియే మన విద్యావంతులు [illegible] [illegible] తెలిసినదానిని చెప్పుటకును చెప్పినదానిని చేసి [illegible] [illegible] ధైర్యసాహసములు చాలక వెనుదీయుచున్నారు. స్త్రీ [illegible] [illegible] మునిఁగియుండుటకు కారణము విద్య లేమియే. స్త్రీ [illegible] [illegible] [illegible] నీ మాహాత్మ్యము [illegible] [illegible] [illegible].

అజ్ఞాను లగు పురుషులు కొందఱు స్త్రీని వివాహమాడుట విషయసుఖకాంక్షలను దీర్చుకొనుటకు మాత్రమే యని తలఁచుచున్నారే కాని, ఈశ్వరశ [illegible] మానవధర్మముల నెల్ల నెఱవేర్చుకొనుటకు [illegible] [illegible] [illegible] గ్రహించి యామెను సహధర్మచారిణిగా చేసికొని [illegible] [illegible] [illegible] పొందవలయు నని భావించుట లేదు. ఇఁక స్త్రీ లన్ననో, తాము పురుషులను వివాహ మగుట [illegible] సుఖభోగభాగ్యముల ననుభవించుటకే యని తలంచి యవి కొఱఁత యైనప్పుడు పతులను నిందించుచు విషణ్ణహృదయలై యుండురే కాని, పతితోఁ గూడ [illegible] లోకయాత్రయందు దత్తనికి కలిగెడి కష్టసుఖములకు తామును సహభాగినులై వానిని సంతోషపూర్వకముగా ననుభవించుచు పతి [illegible] [illegible] సమస్త స్త్రీధర్మములను నిర్వర్తించుకొనుచు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] లేదు. ఇందునకు కారణము [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నేను చెప్ప వలయునా?

అతిబాల్యవివాహము [illegible] [illegible] [illegible] మూలమై యున్నది [illegible]. అతిబాల్యవివాహములవలన మనలో శరీరబలము [illegible] [illegible] [illegible] ధైర్యసాహస [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] స్త్రీలు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] లో పడి యున్నారు. మనదేశ [illegible] [illegible] అంధకారబంధురమై యున్నది. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. మన వి[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ధైర్యసాహసములు [illegible] [illegible] [illegible] దీర్ఘాయురారోగ్యములు [illegible] [illegible] [illegible] సత్యశౌచాచారసద్గుణముల [illegible] [illegible], మన [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] సకలదోషములకు మూలమైన అతిబాల్యవివాహమును [illegible] [illegible] మానవలయును. మన స్త్రీలకు విద్యాసంస్కారము [illegible] [illegible]. స్త్రీలు విద్యావతులైన [illegible] నిలుచుటకు [illegible] [illegible]. స్త్రీలు విద్యావతు లగుట వలన వారి సంతానము [illegible] గుణవంతమును నగును. అప్పుడు [illegible] [illegible] [illegible] యుండవు. అప్పు డెచ్చట చూచి నను సంతోషసౌఖ్యములు [illegible] చేయుచుండును.

దేశకాలపాత్రముల ననుసరించి చూచినయెడల 25 సంవత్సరములకు పురుషునకు 16 సంవత్సరములకు స్త్రీకిని వివాహము చేయుట యుత్తమము. రెండవది 20 సంవత్సరములకు పురుషునకును 14 సంవత్సరములకు స్త్రీకిని వివాహము చేయుట మధ్యమము. మన దేశము క్రమక్రమముగా నెట్లు క్షీణించినదో అట్లే యభివృద్ధి నొందవలయును. ఒక్కొ నెట్టున నభివృద్ధి చెందవలయు ననిన, ఎవ్వరికిని సాధ్యము గాదు. ఇట్లు చేసికొనుచు పోయినయెడల క్రమముగా కొన్ని తరముల కుత్తమబ్రహ్మచర్యము చేయు శక్తి కల్గు ననుట స్పష్టము, నిజము, యథార్థము.

ii. కోణ కంచి లక్ష్మమ్మగారు

మన దేశమం దిప్పటికిని నాగరకతను తెలిసి నడచుకొనువారు నూటికి పదిమంది కూడ కనఁబడకున్నారు. జనులు పూర్వాచారపరాయణులై పూర్వపద్ధతులనే యనుసరించుచు, తమకు తెలిసిన కొన్ని కార్యములు చేయఁగూడనివై యున్నను వానిని వదలక యాచరించుచునే యున్నారు. సాధారణముగా వా రాచరించు కార్యము లన్నియు ముఖ్యముగా నాచరింపవలసినవే యయి యున్నవి గాని, ఒక్క కార్యము మాత్రము విడువక తమ కనుభవమై తమ కన్నుల యెదుట నెన్నియో పర్యాయములు జరగి విఫలమైనను, దానిని వారు విడువక యాచరించుచున్నారు. ఆ కార్యమే మనఁగా "బాల్యవివాహము". బాలికలకు తమ్ము తాము తెలిసికొనునంతటి వయసు రాకమునుపే "అష్టవర్షా భవేత్ కన్యా" అని శాస్త్రప్రకారము ఎనిమిది సంవత్సరములలోపల వివాహ మొనరించిన కన్యాదానఫల మొందెద మని తలఁచి, వారికి వివాహము గావించెదరు. ఆ బాలికలకు వైధవ్యము ప్రాప్తించెనేని, వారి తలిదండ్రులు వారిని తమ జీవితకాల మంతయు చూచి దుఃఖించుచుందురు. వారు దుఃఖపడుటయే కాక, తుదకు జనులచే పడరాని మాటలు పడి వానిని సహింపలేక పడరాని పాట్లు కూడ పడెదరు. విధవ యైన బాలికను శాస్త్రరీతిగా చేయవలసిన కార్యములు చేయక తమయింట నుంచుకొన్నచో పురజనులు వారిని నిందించుటే కాక, వారికి కులహీనత కలిగిన దని వారిని బంధువులు తమయిండ్లకు రానీయరు. ఇది గాక, ఆ బాలిక తాను వరించిన పురుషునకు సరిపడక కష్టపడుచుండినప్పుడు తలిదండ్రుల దుఃఖమునకు మితి యుండదు. ఇఁక, 'బాలికకు యుక్తవయసు వచ్చిన పిమ్మట తాను తెలిసికొని తనకు ప్రియుఁడగు వరుని తాను పెండ్లిచేసికొనుట యుక్తము. అట్టి సందర్భములలో నట్టి కష్టములు కలుగవు' అని సంస్కర్తలు చెప్పినచో, కొందఱు 'మన పెద్దలు వచ్చినారా? యీ పనుల సేయ అచిరాలె'యని యడిగెదరు. మన పెద్ద లెంతకాలమునుండి బాల్యవివాహాచారము ననుసరించిరో విచారింతము. మన పెద్దలు పూర్వము జపహోమాదులు వేదాధ్యయనము చేసికొనుచు భరతఖండమున సుఖించుచుండిన నప్పుడు, మహమ్మదీయు లతిక్రూరులై మన హిందూదేవాలయములను పాడుచేయుచు విగ్రహములను భిన్నము చేయుచు మన మతములను భ్రష్టీకరించుచు ప్రబలులై మెలఁగుచుండిరి. అట్టి సమయమున మన భారతీయులు వారి నెదుర్కొనుటకు శక్తి చాలకుండెను; కావున వారికి భయపడవలసియుండెను. మహమ్మదీయులు భారతదేశమును పాడుచేయుటయే కాక, హిందూబాలికల నపహరించుచు వారిని తమ పత్నులుగఁ జేసికొనుచుండిరి. మహమ్మదీయులు, వివాహము లైన బాలికల నపహరించినచో వారి భర్తలు తమ్ము రక్షింతు రేమో యని, వివాహము గాని బాలికలనే యపహరించుచుండిరి. వారి బాధ నోర్చి వారి బాధ కోర్వలేక మన పెద్దలు చిన్నతనమునందే తమ బాలికలకు వివాహములు చేయుచుండిరి. వారు దైవికముగా పతివిహీన లైరని, వారిని మూల వేషములు వేయించి కావి వస్త్రములను ధరింపఁజేసి గృహములయందు దాసీపనులు చేయుటకు తగినవారినిగా నుంచుచుండిరి. అట్టి బాలవితంతువులు సభలకు రాఁగూడదనుచే తామే ప్రపంచమును గాంచువలెనను దురదృష్టవతులై యుండి ప్రాపంచికాశ లన్నియు త్యజించి మరణమునకు వేచియుండెడివారు. కాఁబట్టి, ఆంధ్రదేశీయులారా, మీ రిఁక నైనను మన బాలికలు వలసినంత సౌఖ్యము పొందఁగోరుటయందు దీక్షులై పూర్వపద్ధతుల నవలంబింపక, అందుకొఱకు నూతనపద్ధతుల ననుసరించి, మన బాలికలను సుశిక్షితులుగా చేయుటను గూర్చి యాలోచింపుఁడు. వారికి యుక్తవయసు ప్రాప్తింపఁగనే, అనఁగా తమను గూర్చి తాము తెలిసికొను శక్తి గలవా రగునప్పుడే, వివాహము చేసి వారు పూర్తిగా విద్యయందు కృతార్థ లగుటకు వారిని పాఠశాలలకు పంపుఁడు. వారికి చిన్నతనమునందే వివాహములు చేయక, వారు తమకు తామే యుక్తవయసువారని వరించు నట్లు వారి కోర్కె ప్రకారము వివాహములు గావింపవలెను. మన మూలాగున బాలికల యిష్టానుసారము చేసినను ఎందరో విధవలై మన హిందూదేశమునకు దుఃఖము తేదా? ఎవరైన చెప్పఁగలరో? వారి సహాయార్థము విధవలకే యాచింపఁబడుచున్నది. మనకు సాధ్యమగునంతవఱకు మంచి కార్యములు చేసి మనకు నిర్ణయింపఁబడిన ప్రకారము జరుగక జరిగిన కార్యములకై మన మేమి చేయఁగల్గుదుము? మన శక్తి ననుసరించి యెంత సాయము చేయఁగలుగుదుమో యంతవఱకు చేసిన వారలకు వారి విధి యని చెప్పవలసినదే కాని, వానిని గూర్చి చింతించుట యిక్కడ యవివేకము. విధిప్రకారము జరుగు కార్యములకు మనము కష్టపడినను నిష్ప్రయోజనమే కదా యని మీ రీ విషయము యోచింతురేమో? మనకు మేరమీరి జరుగు కార్యములకు మన ప్రతిబంధకము లని తెలిసికొనుఁడు. ఆంధ్రదేశీయులారా, ఇఁక మీరు బాలికలయందు నిర్దయ చేయక వారికొఱకు నిర్మింపఁబడిన పాఠశాలలకు వారి నంపి వారిని బుద్ధిమంతులను చేయుటకై ప్రయత్నింపుడు గాక! భగవంతుఁడు మీ కార్యమున తోడ్పడును గాక!

హైందవ స్త్రీలు: దేశసేవ

ఎమ్. ఎస్. కమల గారు

ఇప్పుడు మన సోదరులు చేయు దేశీయాభివృద్ధి కారకము లగు ప్రయత్నములు ఫలోన్ముఖము లగుచున్నవా లేవా? లేకపోయినయెడల కారణము లేమి? —అని సాధారణముగా మన దేశాభివృద్ధిని గూర్చి యాలోచించు ప్రతిమనుజుని మనసు తట్టకపోదు.

మనవారు చేయు ప్రయత్నము లన్నియు ఫలవంతము లగుట లేదు. ఒకవేళ [illegible], అవి యంత తృప్తికరముగా లేవు. దీనికి ముఖ్యకారణ మేమన, దేశీయ రాజకీయ సాంఘిక నైతిక విషయములలో చేయు యత్నములు స్త్రీసాహాయ్యము లేక సంపూర్ణ జయము నొందజాలవు. పురుషులు ప్రత్యేకించి చేయు దేశసేవ లాభకారి కాదు, అటులనే, స్త్రీలు తమంతటం దాము చేయు పనులును జయప్రదములు కాజాలవు. ఏ దేశము స్త్రీపురుషు లిరువురును సోదరసోదరీన్యాయమున దేశసేవకై కంకణము కట్టుకొని స్వేచ్ఛాచిత్తమున స్వార్థపరిత్యాగముతో సకల కష్టములను నోర్చి పనిచేయుదురో, ఆ దేశము తప్పక మున్నుకు వచ్చు ననుటకు సందేహము లేదు. కనుక దేశసేవకు స్త్రీపురుషవివక్ష యనవసరము.

ప్రస్తుతము జనసామాన్యములో స్త్రీలు దేశసేవకు అర్హులుగా పరిగణింపబడుట లేదు. వారి స్థితిగతులు చాల సంతోషదాయకముగాను తృప్తికరముగాను నున్నవని చాలమంది యభిప్రాయపడుచున్నారు. కాని, కొంచెము ఆలోచించి చూచినయెడల నిజస్థితి తెలియకపోదు. దేశహితమును గోరు కొన్ని కార్యములు స్త్రీలే కాని పురుషులు చేయనేరరు. సర్వేశ్వరుడు స్త్రీలను దేశీయధర్మనిర్మాతలనుగా చేసియున్నాడు. మాతృత్వవిధిని వనితలే నెఱవేర్ప వలసియున్నారు. దీనితోబాటు కష్టసుఖములను శ్రమలను సంతోషమును వారనుభవించుచున్నారు. మంచి సంతానమును గని దేశసేవ నేర్పించుట స్త్రీల విధి. ఇట్లు సద్గుణసంపన్నులగు పురుషులను మాతృధన లగు స్త్రీలకు హిందూమాతృపూజకై సమర్పించు మహాద్భాగ్యము స్త్రీల [illegible]. అయినను, ఇట్టి సేవ పెక్కుచిక్కులతోను చాల కష్టములతోను నిండియున్నది. స్త్రీ [illegible] దేశసేవయందు ఎంతమంది తమ ప్రాణములను సైతము కోల్పోవుచున్నారు కాదా? [illegible] సంవత్సరముల [illegible] 1000 మందికి, పురుషులకంటె స్త్రీలు 323 [illegible] చనిపోవుచున్నారని తెలియుచున్నది. [illegible] విచారకరమైన సంగతి? ఇట్టి [illegible] స్వార్థత్యాగబుద్ధితో ప్రాణములపై లక్ష్యము లేక, ఇట్టి మన [illegible] దేశసేవ [illegible] సహనము [illegible] ప్రపంచము [illegible] స్త్రీ లెంత గర్హ్యలుగా [illegible] విద్యా [illegible] సంఘమును గాని [illegible] గాని [illegible] యుద్ధము [illegible] యుద్ధభటులు [illegible] సేవానిరతము [illegible] ప్రశంసనీయము. వారి ఆయుధములు లేవు; ప్రోత్సాహమూ సున్న; తగిన గౌరవమూ శూన్యము. కటకటా! "ఉపకారికి నపకారము" అను మాట యిచ్చట ప్రత్యక్షముగా నగపడుచున్నది. యుద్ధభటులు సృష్టిని నాశనముచేయుచున్నారు; స్త్రీ లన్ననో సృష్టిని వృద్ధిపొందించుచున్నారు. ఇంతకంటెను మహత్తరమైన కార్యములను చేయుటకు స్త్రీలే ముఖ్యులు. తమ [illegible] నానావిధముల పోషించి

వారు దృఢశరీరు లై దేహబలసంపన్ను లైన తరువాత 'మాతృదేశసేవ చేసి మీ జన్మములను పవిత్రతమము లుగా చేసికొం' డని మాతృదీవనతో వారిని పంపు వారు నారీరత్నములే కదా? ఇట్టి ఘన మగు ... సేవాస్వభావము ... స్త్రీ లే గుర్తెఱుంగ ... యున్నారు. ఇఁక పురుషుల మాట చెప్ప నేల? ఈ రీతిగా పురుషులు దేశో... న్నత్యమునకు చేయు ప్రయత్నములు స్త్రీలు దేశమున కొసఁగు సంతానముచే సఫలీకృతములు చేయఁబడుచున్నవి.

కనుక, హిందూ దేశములో వివాహమునకు ... త్వమును ముఖ్యముగా గమనింపఁదగియున్నవి. ఇచ్చట 1000 మంది పురుషులకు, 954 మంది స్త్రీ లున్నారు. ఇట్టి స్థితిలో, ఆరోగ్యము గల శిశువులు కలుగుటకు వివాహము ... ... ప్రకృతిశాస్త్ర ... ను ... ... 13, 17 సంవత్సరముల మధ్యముఁ ... మాతృత్వము సత్సంతానము నియఁ... ... ... చెప్పుచున్నవి. బాల్యవివాహము లిఁక ... ... దేశపు యువజనుల ... ... హమునకు ... ... మిఁక ... చున్నవి.

ఇఁక స్త్రీల విద్యను గూర్చి యొంత ... చెప్పిన ... ... ఎక్కడనో వెతకి చూచినఁ గాని సరియైన విద్యాధికలగు స్త్రీలు కానరారు. ... మూఢత విస్తారముగా నావరించుకొనియున్నది. ప్రపంచ విషయములు వారికి ... ... గా తెలియవు; ... ... విషయిక ... మాత్రయు లేదు. ఈ ... ... చే స్త్రీలు ... ... సహాయము చేయుటకు ... ... యున్నారు. ... ... రణమునకును ప్రతి దేశోద్ధారణప్రయత్నమునకును స్త్రీలు మార్గ... ... ... లుగా నున్నారు. మన స్త్రీల కున్నతవిద్య అత్యంతావశ్యకము. వారు పురుషులతోఁ బాటు దేశసేవ చేయవలయునెడల, వారు స్వాతంత్ర్య జీవనము నడపవలయునెడల, వారిలోని మహద్గుణములు దేశౌన్నత్యమునకు దారి చూపవలయునెడల, వారి కున్నతవిద్య నొసఁగి వారల యంతశ్శక్తులను ప్రకాశవంతములుగా చేయవలయును. ఆ రీతిగా చేసిన యెడల, వారు పురుషుల ... ... సహాయము నొనర్చెదరు.

... ... మన దేశస్త్రీల చరిత్రములను చూచిన యెడల, ... గోచరింపక పోదు. ... ... ధనముగను ... ... హిందూస్త్రీలకు ... ... యు ప్రశస్త... ... ములలో ... ... వ్రతముల నాచరించి ఈ విధముగా ... ... త్యాగ సుగుణములను ... ... ప్రపంచమున ... ... హిందూస్త్రీ లే ... ... శత్రువులు ... ... , తమ ... ... ప్రాణములపై ... ... సర్వస్వమును ... ... ప్రాణములను శత్రువుల యధీన ... ... స్త్రీలు ... ... ఏ స్త్రీ ... ... ? ఏ స్త్రీ దేశ... ... ... ? ఏ స్త్రీ సకలసద్గుణముల ... ... ? హైందవ స్త్రీ తప్ప. ఇట్టి ... ... చెప్పి ... ... వ్యాసమును విపులము చేయుట ... ... అవి యెల్లరకుఁ దెలిసినవే.

... ... స్త్రీల విషయమై కొంచెము ఆలోచింతము. వారు తమ ... ... కొంత మాత్రమును తీసి ... ... వారు తమ సర్వస్వమును ... ... భారత ... ... హిందూ దేశమునకు పూర్వపు ... ... త్యము ... ... యత్నించుచున్నారు. వారి ... ... శ్లాఘనీయము; వారి సద్గుణములు వర్ణనీయములు. ఇప్పుడు ... ... రాజ్యమునందలి స్త్రీలు ఎన్ని విధములనో పాటుపడి సంఘసేవ చేసి దేశ సేవ చేసి ... పురుషులకు సహాయము చేయుట మిక్కిలి ప్రశంసనీయము. ... ... యట్టి కీర్తి నొంది స్త్రీల బలాతిశయములను లోకమునకు చాటుచు ... ... హిందూలోకము యొక్క కృతజ్ఞతకు పాత్రులా లైనది.

వంగదేశము మొదలగు దేశముల స్త్రీలు మిగుల విద్యావతులయి, దేశసేవ సేయ సమకట్టుచున్నారు. ధీకౌశలమునఁ గూడ స్త్రీలు ప్రవీణలని చెప్పక చెప్పుచు సరసకవిత్వమును మృదుమధుర వాక్కులతో వెలయింపఁ జేయుచు నాగరకప్రపంచ మంతటను విఖ్యాతి గాంచిన శ్రీమతి సరోజినీదేవి గారిని చూచి యే దేశము గర్వము నొందకుండును?

ఇఁక మన యాంధ్రస్త్రీలఁ గూర్చి కొంచెము యోచింతము. పూర్వచారిత్రములు కొంచెము చదివి చూచిన యెడల, ఆంధ్రస్త్రీలు ఏ విషయములోను తక్కిన హిందూదేశపు సోదరీమణులకుఁ దీసిపో రని తేటతెల్లము కాఁగలదు. ఆంధ్రదేశమున సద్గుణగరిష్ఠలైన పెక్కెన స్త్రీరత్నము లుండిరి, ధీకౌశలమును బాటు నారీమణు లుండిరి; శౌర్యాదిసద్గుణసంపన్నలైన వారు లుండిరి, సరసకవిత్వముతో సద్గ్రంథములు వ్రాసిన సతీతిలకము లుండిరి. వీరిని చూచి యిప్పటికిని ఆంధ్రమాత గర్వపడుచుండును. మొల్ల రంగమాంబ మొదలగు వారు వ్రాసిన గ్రంథరాజములు చదివి మనసార సంతోషపని మానవుఁ డెవ్వఁడు? పదలాలిత్యమునం దేమి, కవితాచమత్కృతియం దేమి, రసపోషణమునం దేమి, వేయేల, అన్ని విషయములలోను వారు ఆంధ్రభాషాసేవ చేసి చిరకీర్తిని సంపాదించిరి. మరి తమ పురుషులు రణరంగమునుండి శత్రువులకు వెన్నిచ్చి యింటికి పారి వచ్చినప్పుడు వారిలో ధైర్యము నెలకొల్పి, దేశసేవ కంటె ప్రాణము లెక్కగా దను బుద్ధిని వారికి కలుగఁ జేసినది ఆంధ్రవనితా రత్నములే కదా!

"పగరకు వెన్నిచ్చినచో
నగరే నీ మగతనంబు? నలుగురిలోనన్
మగు రాండువారి మైలిమి,
వగ చేటికి జలకమాడ వచ్చిన చోటన్?"

అని బుద్ధిచెప్పిన వీరమాత ఆంధ్రమాతృగర్భసంజాతయే కదా! ఇంకను బొబ్బిలికోటలు ఫ్రెంచివారి చేతులలో పడనున్న తఱి తమ పురుషులు ధైర్యస్థైర్యములతో పోరాడి వీరస్వర్గమును నిశ్చింతముగా చూరగొనుటకు రాజస్త్రీలు తమ ప్రాణములను సంతోషపూర్వకముగా సమర్పింపలేదా? తమ పురుషుల యిష్టానుసారము వారిచేత తమ శిరచ్ఛేదము చేయించుకొనిరి గాదె? ఇంతే గాక, బొబ్బిలికోటలోని స్త్రీలు కొందఱు శత్రుసైన్యముతో పోరి పగరం దునుమాడి పెక్కెనకెక్కిరి. కాని, ఇప్పుడు ఆంధ్రదేశము పూర్వపు ఔన్నత్యమునుండి కొంచెము పడిపోయినది. అట్టి వీరమాతలు కానరారు. విద్య విరివిగా వ్యాపింపలేదు. విద్యావతు లగు స్త్రీలు చాల తక్కువ. అయినను, ఇప్పు [illegible] నూతనావేశ మంకురయిల్లుచున్నది. నూతనాదర్శములు జనుల మనముల నాకర్షించుచున్నవి. ఆంధ్రదేశము ప్రముఖము కాఁదగు సమయ మాసన్నమగుచున్నది. ముందుముందు, ఆంధ్రదేశము మహోత్తరమైన స్థాన మాక్రమింప నున్నది. కనుక సమయమునకుఁ దగిన సాధనములు తప్పక వచ్చు నని నమ్మకము కలుగుచున్నది. అట్టి యభివృద్ధి చిహ్నములు దేశమం దంతటను వ్యాపించి రాఁబోవు శుభమును సూచించుచున్నవి.

ఇట్టి శుభస్థితులు హిందూదేశమం దంతటను కానవచ్చుచున్నవి. స్త్రీల యౌన్నత్యముతో దేశాభ్యుదయము సమీపించుచున్నది. కనుక దేశభక్తులెల్లరు స్త్రీజనుల కున్నతవిద్య గఱపి వారిని దేశసేవకు అర్హులనుగా చేసినయెడల, దేశోన్నత్యము కరతలామలక మగును.

నగలు

జి. ఏ. రామమూర్తి గారు

లేడి సతులందు మోహము నెత్తుకొని తిరుగ
నిజమనోహరరూపములకు వన్నెయ నొసంగ
పట్టు మని నాల్గు నగలైనఁ బెట్టుకొనఁగ
లేవు గద! యంచు వగచెదేలే లతాంగి!
సజ్జనంబులు మెచ్చ యశంబు హెచ్చ
విద్యయును వివేకసంపద వినయవృత్తి
సాధనము లౌను గాని తుచ్ఛంబులైన
నగలు నాకాంబులకు సాధనంబు లగునె?
నగలు తలకెక్కు మీకు నీ నగలు చూడ
నగల తలకెక్కు ఋణము లీ నగలతోడ
ఆలికి సుఖంబె యొసఁగెఁ దిప్పలందుఁ బడిన?
ఎందు కీ కాంక్ష నగలు పై నిందువదన!
నాగరం బెన్నటికిని విన్నాణ మిడదు
దండకంబులు గూడ సౌందర్య మిడవు
కట్టు కాసుల పేరైనఁ గాని యట్లె
ఎన్ని నగలైన నవి రొల్ల నిట్లె సుమ్ము.
చోరులు హరింపఁజాలని సొగసు నగలు
ధనము లేకయె దొరకు ముద్దినుసు నగలు
నిరుపమానప్రభల నీను నీటు నగలు
నాగ తెచ్చితి నివియె నీకొఱకు తరుణి!
కాంత! యీ భూషణముల బంగార మెల్ల
విద్య యను మాఱు పేరున వెలయుచుండు
చేతగాఁ డల్ల వాగ్భూషణత సుమ్ము
తాల్పనగువాని కిది ధన్యతోపలు సుమ్ము
నాగరం బాదిగాఁ గల్గు నగలకన్న
వేయి మడుఁగులై యీ నగ వెల్గుచుండు
శిరమున ధరింపవలయు నీ చిట్టినగను
పడతి! యీ నగనే పతిభక్తి యంద్రు.
తెల్ల పోగల దుద్దులు తెల్లఁబోవ
వీనుదోయికి కమ్మని విందు గాఁగ
భువిని వెలుఁగొంద నీ కర్ణభూషణ గొనుము
సదుపదేశశ్రవణ మంద్రు చాన దీని!
ధగధగ వెలుంగు మంచి ముత్యాలసత్తు
తెల్ల హోడి ముక్కుపుడకయు తేజ మిడవు
నీదు నాసాగ్రమున దీని నిలుపుకొనుము
కోపరాహిత్య మీ నగ కుందరదన!
మంచి తాంబూలగంధంబు మసలు గండె
సత్యవాగ్గంధ మన్న ముజ్జగము లరుగు
కాన నీ నోరు సత్యవాక్యముల కెపుడు
నెలవు సేయుము, విన గాశింతు వచల!
కట్టుకాసుల పేర్లకన్న కంటెకన్న
నానుకన్నను ముక్కాలి నానె నయిన
దీ సువస్తువు నెల్లప్డు హృదయమందుఁ
గాల్చుమా దీని నే భూతదయ యటంద్రు.
దండకడియలకన్న నందంబు నిడును
కంకణంబులకన్న చక్కఁదన మొసఁగుఁ
ముగుదు లుంగరములకన్న మురిపె మొసఁగు
దాల్పు మీ హస్తభూషణ దాన మిదియె.
పడికఁటు నడుంగు నీ చిన్ని నడుమునకును
అల్ల మువ్వల వడ్డాణ మంద మిడునె.
ఇంటి పనిపాటలను నిర్వహించు పట్ల
సహాయ మంచుటయె యంద మిహము గాని.
కాళ్ల కందెలు కడియముల్ గజ్జెలును
గొలుసులును పట్టి బరువునే గూర్చుఁ గాని
న్యాయపథవర్తనం బను నగ పిరాన
నీయ వందంబు నీ నగఁ బాయ కెపుడు.
నెలత! యొక్కొక్క నగనె వర్ణింప నేల?
నీ కొసంగెదఁ గొను మిదే నిలువుతోడుగు
తనివి దీరంగ నీ మేనఁ దాల్చు మింక
తెరవ! యీ నిల్వుతోడుగునే తృప్తి యంద్రు.
ఈ నగల నెల్లపుడు దాల్చు దేని మగువ!
సార్థకత్వంబు బొందు నీ జన్మ మవని!
స్వర్గపద మౌను నీకీ ప్రపంచ మెల్ల!
నిహపరసుఖంబు లొసఁగు నీ కీశ్వరుండు!

స్త్రీవిద్యా సంస్కారణము

[illegible] వేంకటలక్ష్మమ్మ గారు

విద్యాప్రదానములకు వలయు జ్ఞానము నొసంగు పత్రికాగ్రంథము లన్నియు సామాన్యముగా ఆంగ్లభాషయందే యుండుటయు, మీరు మాతృభాషయందు పఠించు గ్రంథము లన్నియు అర్థశూన్యము ములు కాక అక్షరజ్ఞానము మాత్రమే [illegible] పెట్టుటకు చే [illegible] కలుగుచున్నదగుట, మాతృభాష [illegible] దినదినక్రమక్షీణించుచున్నది. ఇట్టి స్థితియందు మాతృభాషయం [illegible] స్త్రీవిద్య [illegible] స్థితియం దున్నది. స్త్రీవిద్య హైన్యస్థితిని పొందుటకు ఇది యొక ముఖ్య కారణము. ప్రస్తుతము ఆంగ్లభాష మనకు సామాన్యభాషగా పరిగణింపఁబడుచున్నది. ఇది మనము కావలయునని కోరి తెచ్చుకొనిన సామాన్యభాష. గాకపోయినను, ప్రభుత్వమువారు ఆంగ్లేయులైనందున [illegible] మన హిందూదేశమంతయు వ్యాపించి దానిని సామాన్య భాషవలె వాడుచున్నది. కాని, ఇది పరదేశభాష యగుటవలన సామాన్యభాషగా నుండుట కంతగా వీలుండదు. ప్రస్తుత [illegible] లో, స్త్రీలయందు ఏమి పురుషులయందేమి, ఆంగ్లభాషాభ్యాసముచే జ్ఞానము నార్జింపవలెనని కొందరు మితిమీరిన ఉత్సాహముతో [illegible] పాడిచినను అట్టివారు [illegible] చేసికొని [illegible] ముక్కలు [illegible] మాటకు [illegible] ఆంగ్ల [illegible] గింపుట [illegible] క్రొత్తక్రొత్త [illegible] స్త్రీ [illegible] ఇంటియందు [illegible] అనర్థముగా [illegible] ఆంగ్ల [illegible] వారు ఈ హూణభాషాభ్యాసము [illegible] ఇంగ్లీషు భాషాప్రయోగమే! అందువలన [illegible] మాతృభాష యవనతిలోనున్నది. ఉదాహరణముగా [illegible] మొదలగు ఆంగ్లభాషాభిజ్ఞుల [illegible] అన్నియు నింగ్లీషుతోడనే [illegible]. ఇది విద్యాభివృద్ధి [illegible] కారిణి గాదు సుడీ! అందువలన మాతృభాష [illegible] జ్ఞానము తగ్గుచున్నదే కాని, విద్యాభివృద్ధి [illegible] లగ వేయేండ్లు [illegible] ఇంగ్లీషు భాష [illegible] భాష కాదు. ఇట్టి యింగ్లీషు భాషకై [illegible] దేశభాషల నభివృద్ధిపఱచి [illegible] విద్యోపార్జనము చేసినచో మిగుల జ్ఞానాభివృద్ధి కాగలదు. మాతృభాషయందలి జ్ఞానము నార్జించి [illegible] జ్ఞానము నార్జింపవలయునే కాని ముందే పరభాషామూలముగా జ్ఞానము సంపాదింపవలెనను [illegible] హాస్యాస్పదము. కావున, హిందూ [illegible]

[illegible] వెల్లగుము మాతృభాషాభివృద్ధికై పలువిధముల ప్రయత్నించుచు స్త్రీవిద్యాభివృద్ధికని దేశాభివృద్ధికని తోడ్పడెదరు గాక!

సామాన్యముగా మన స్త్రీలకుఁ గఱపు విద్యయందు జ్ఞానప్రబోధకములగు గ్రంథము లెవ్వియు నంతగా నిర్ణయింపబడుటలే దనియు, అట్టి జ్ఞానము కలుగుటకు తగిన గ్రంథములు మాత్రమే నిర్ణయింపఁబడిన వనియు వ్రాసితిని గదా? ఆపాఠశాలలయం దట్టి గ్రంథములను తెలిసికొనవలయును. వైదిక పౌరాణిక స్త్రీలగు గార్గి మైత్రేయి సీత [illegible] దమయంతి చంద్రమతి ద్రౌపది మొదలగు సతీశిరోమణుల పవిత్రచారిత్రములను సులభశైలియందు మాతృభాషలో చిన్న చిన్న [illegible] వ్రాయించి బాలికలకు చిన్న తరగతులయందే పఠనీయ గ్రంథములుగా నిర్ణయించి బోధింపవలయును. అందువలన వారికి [illegible] చిన్నతనమునుండియు జ్ఞానము [illegible] ఐతిహాసికకాలపు స్త్రీలగు అహల్యాబాయి రాణీ [illegible] మొదలగు పతివ్రతాతిలకము లగు [illegible] ములను, డాక్టరు ఆనందీబాయి జోషీ [illegible] రమాబాయి [illegible] తోరూదత్తు మొదలగు విదుషీమణు లయిన పవిత్రనారీ [illegible] చారిత్రములను సులభముగా తెలియునట్లు గ్రంథ [illegible] బోధింపవలయును. అట్లు బోధించుటచే గల్గు జ్ఞానము [illegible] అమూల్యరత్నములవలెనే [illegible] సంచరింప [illegible] బాలికల హృదయములయం దుద్భవించును. ఆ జ్ఞానమునుండియే వారు సత్ప్రవర్తనను నేర్చి విద్యాభిలా [illegible] లగుటకు ప్రయత్నింతురు.

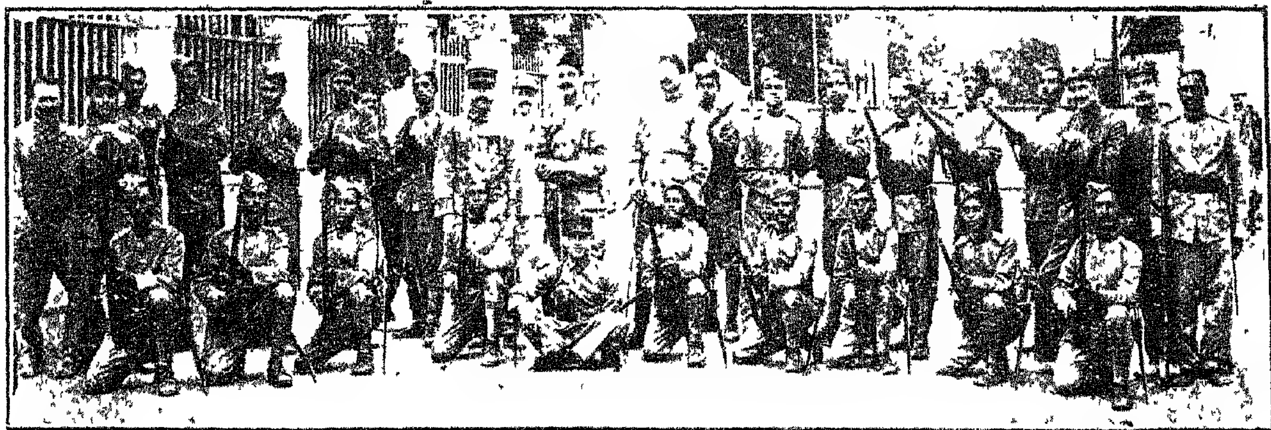
[illegible] సంస్కారణము పూర్తి కాలేదు. జ్ఞానయుక్త [illegible] నవలాంధ్రభాషయందు లేవు. సంస్కృత [illegible] స్వదేశభాషలయందును ఇంగ్లీషు మొద [illegible] లయందును విస్తారముగాఁ గలవు. ఏకదేశ మగు [illegible] స్వతంత్రవ్యక్తి గల 20 భాషలు గలవు. [illegible] అన్నియు పాఠశాలలయందు గఱపుటకు ప్రారంభించినచో [illegible] దాంధ్రవిద్యను గ్రహించునప్పటికే వీరు [illegible] విద్య నభ్యసించుటకు తగిన వయస్సు మీఱిపోవును. [illegible] విద్య నభ్యసింతు రెప్పుడు? శాస్త్రీయవిద్యల [illegible] ఎప్పుడు? భాషాపరిజ్ఞానమును తెలిసి విదుషీమణులై [illegible] జ్ఞానసారమును గ్రోలు టెప్పుడు? కావున అన్ని భాష [illegible] విద్య నభ్యసించి జ్ఞానము నార్జించుద మన్న నది [illegible] వలె నత్యంతాభావమే కాని వేఱొండు గాదు. [illegible] నేడే భాషలు విద్యాశాలలయందు నిర్ణయింపఁబడ

యూరోపియను విద్యావతులు యుద్ధమునకై నానావిధముల సహాయము చేయుట

రోమేనియా రాజు కుటుంబము

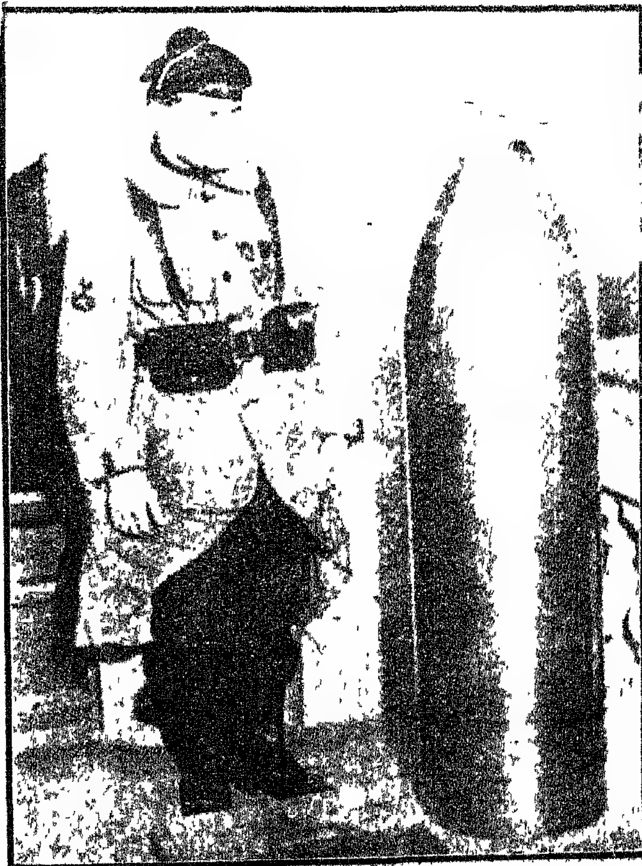
ఫ్రెంచి వాలంటీయరులు

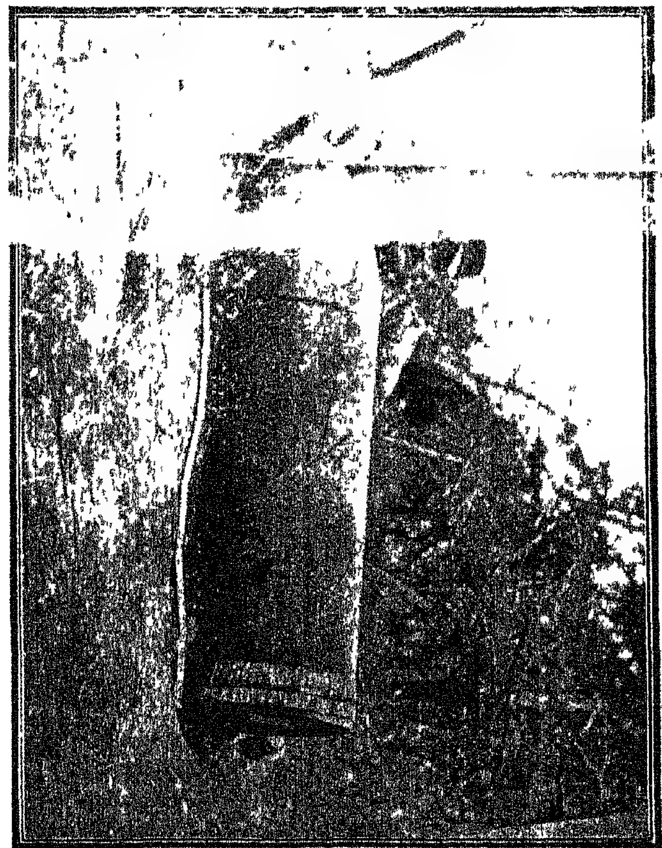
ఆంగ్లసైనికుఁడు జర్మను యోధుని చాకుట

పరాసువారి పెద్దఫిరంగి

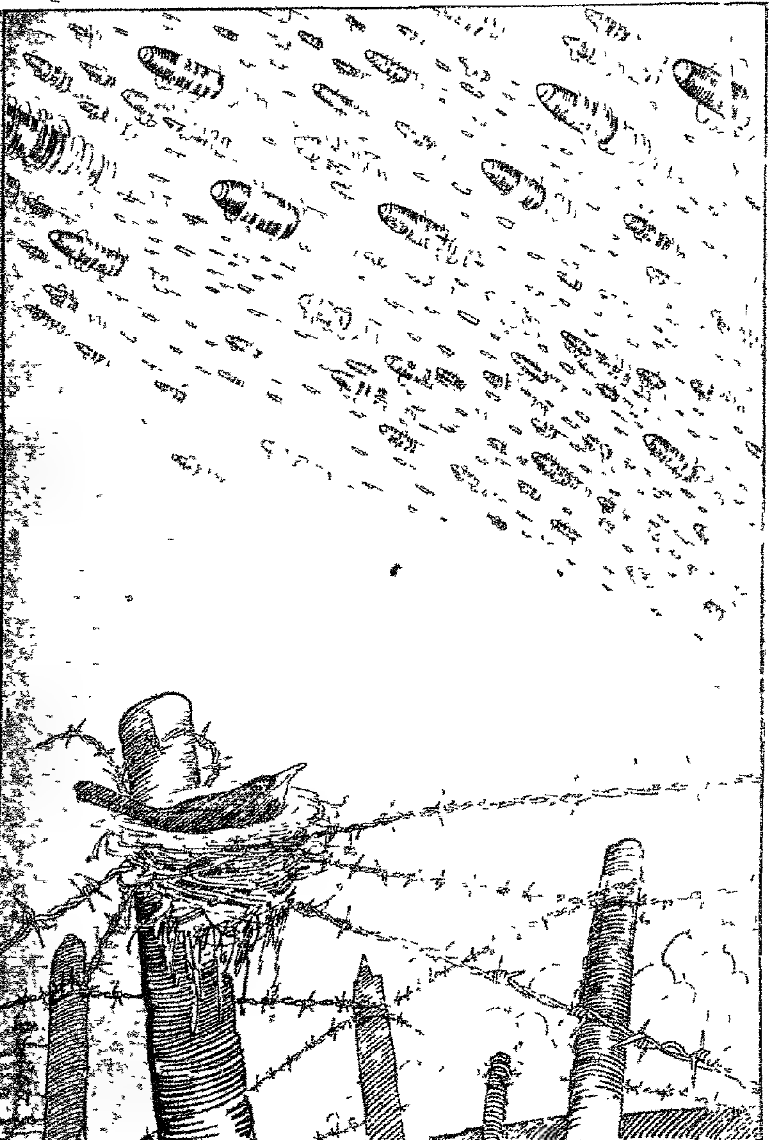
ప్యారిసులో క్రొత్తగ తయారు చేయబడిన షెల్

పెద్దషెల్లుచాటున సైనికుఁడు దాగియుండుట

పరాసు సంగమునందు ఇటీవల యుద్ధము చేసిన హైందవ అశ్వికులు

కందకములలో ముండ్లతీగలపై పక్షి గూడు కట్టుకొని యుండుట

వలయును? (1) మాతృభాష (2) సంస్కృతము (3) ఇంగ్లీషుభాష.

(1) మాతృభాష.—ఏ రాష్ట్రీయుల కా రాష్ట్రమునందలి వారి స్వభాషయు, అనఁగా ఆంధ్రులకు ఆంధ్రభాషయు మహారాష్ట్రులకు మహారాష్ట్రభాషయు వంగదేశీయులకు వంగభాషయు ఇట్లే ఆయా రాష్ట్రములవారికి వారివారి మాతృభాషలను ప్రథమభాషగా నిర్ణయింపవలయును. సాధ్యమగు భాషేతరగ్రంథముల నీ మాతృభాష లోనికి భాషాంతరీకరింపవలయును. అట్లగుటవలన బాలికలకు విద్యాభ్యాసమునం దుత్సాహము కల్గి విద్యయందు మిక్కిలి పూజ్యభావ [illegible] నసుట [illegible] సంశయము లేదు. అందుచే వారు త్వరితముగ జ్ఞానవతులు కాఁగలరు?

(2) సంస్కృతభాష.—సామాన్యముగా మతగ్రంథములును పురాణగ్రంథములును జ్ఞానోపార్జనమునకు ముఖ్యసాధనము లగు ననేక గ్రంథజాలంబులును ఈ భాషయందే పూర్వమహాకవులచే విరచింపఁబడియున్నవి. ఈ గ్రంథము లన్నియు భాషాంతరీకరించుట దుర్లభము. ఈ భాషను రెండవ భాషగా నిర్ణయించినచో మన ప్రాచీనదేశభాష యగు సంస్కృతభాషయందలి జ్ఞానమును గ్రహించుటయే కాక భాషాభివృద్ధి [illegible] కాఁగలదు. ఇట్లు రెండవ భాషగా నిర్ణయించు [illegible] ఆంధ్రదేశమునందలి విద్యాలయములయందు మాత్రమే కాక హిందూదేశమునందు స్వాతంత్ర్యము గల ప్రతిరాష్ట్రమువారికిని రెండవ భాషగా నిర్ణయింపఁబడును. ఇట్లది ప్రతిదేశమునందును రెండవభాషగా నేర్పఁబడినందున మిక్కిలి యభివృద్ధినంది తుదకు—సామాన్యభాషగా నిర్ణయింపఁబడును. అందువలన వేర్వేరు భా[illegible]గల గ్రంథరాజంబుల నీ సామాన్య భాష [illegible] స్కృతభాష నేర్పు [illegible] సామాన్యభాష యైనచో మిక్కిలి సులభము [illegible] రణమున నీ హిందూదేశమునం దంతట సామాన్యభాషగాను అందలి గ్రంథజాలంబు లన్నియు సామాన్యగ్రంథములుగాను పరిగణింపఁబడఁగలవు. విద్యావంతులు [illegible] జ్ఞానము నెక్కువగా పరిగ్రహింపఁగల [illegible] కాలేదు. కావున, అది హిందూవిద్యాలయములయందు నేర్పక రెండవ భాషగా నిర్ణయింపఁబడవలయును.

(3) [illegible]భాష.— ఇది మన విద్యాశాలలందు మూఁడవ భాషగా నేర్చుకొనఁబడవలయును. ఇది కూడ మనకు అవసర [illegible] భాషయే? ఏల యనఁగా, విఖ్యాతవిదుషీమణులును [illegible] కార్యధురంధరలును అగు విదేశనాయకీమణుల చరిత్రంబులును జ్ఞానోపార్జనమునకు వలయు ముఖ్యసాధనము లనేకములును ఈ భాషయందు గలవు. ఇంతియ కే యమూల్యజ్ఞానసంతతియు నే బి. ఏ., ఎమ్. ఏ. పరీక్షలకో చదివిన విద్యావతు లగు కొలఁదిమంది నారీమణుల సొమ్ము మాత్రమే యగుచున్నది. తదితర లగు [illegible]భాష నెఱఁగని [illegible] స్త్రీ సామాన్య [illegible] భాషయందలి జ్ఞానమును గ్రహింపఁగలుగు టెట్లు? మఱియును, ఈ భాషయందు దొరక [illegible] గ్రంథములు మాత్రమే కాక, ఫ్రెంచి అమెరికా రష్యా మున్నగు పాశ్చాత్యదేశ [illegible]ల సంస్కృతులు [illegible] యంగ్లగ్రంథము లనేకములు [illegible] భాషాంతరీకరింపఁబడియున్నవి. అందుచేత [illegible] సన్నిహిత [illegible] సామాన్య [illegible] [illegible] కలుగఁగలదు. అయినను గాక, ఈ యాంగ్లభాష ప్రస్తుతము దేశమునం దంతటను వ్యాపించి సామాన్యభాషగా పరిగణింపఁబడు చున్నది. అయిన నది గురుకుల [illegible] కాని స్త్రీలయందు కాదు. ఏల యనఁగా, 10-12 వత్సరములు వచ్చినతోడనే [illegible] బిడ్డలను [illegible] మాన్పి [illegible]. ఇఁక [illegible] కాల మేది? [illegible] లయందు [illegible] ఏ [illegible] నీ డీ లతో [illegible] ఇంగ్లీ[illegible] చదువు టెట్లు? ఒకవేళ [illegible] నాల్గు ముక్కలో [illegible] అది మాతృభాష నెఱుఁగ [illegible] ఉపయోగపడు చున్నది. [illegible] నెక్కుడనో [illegible] ఇంగ్లీషు [illegible] నేర్చుకొన్నచో, [illegible] ఇంగ్లీషు. [illegible] చేయు [illegible] ఇంగ్లీషే. [illegible] ఇంగ్లీషే. [illegible] చేయునప్పుడు ఇంగ్లీషు. [illegible] గల? ప్రతి [illegible] ఇంగ్లీషే. [illegible] యుండును. [illegible] ఇంగ్లీషు [illegible]. ఈ యాంగ్లేయ భాష [illegible] గుచున్నారు. [illegible] భాషాభివృద్ధికని జ్ఞానాభివృద్ధికని గాని [illegible] నెఱుఁగఁజాలుటకు కాదు. అందువలన [illegible] కాని, [illegible] నందదు. [illegible] భాషాభ్యాస [illegible] లగు [illegible] [illegible] [illegible] భాషాభివృద్ధికని [illegible] భాష నెఱుఁగ [illegible]. ఇఁక [illegible] భాషాభ్యాసమువలన [illegible] దేశమాతను దేశీయులకు [illegible] విచారింపఁ [illegible] లేదుగదా!

ఇట్టి సంస్కార [illegible] స్త్రీ[illegible]శాలలకే కాక పురుష పాఠశాలలకుఁ గూడ [illegible]యావశ్యకము. కాని, [illegible] నుండి [illegible] జ్ఞానసంపాదనార్థము [illegible] లేక [illegible] యైనను [illegible] యున్నను [illegible] యుండియు నాఁడ్లలకు మాత్రము [illegible] శ్రద్ధగా విద్యాభ్యాసము చేయించెడి [illegible] మిన్న [illegible] లేదు కదా! అందువలన [illegible] నైనను [illegible] వరువఁగల [illegible] తనమును [illegible] జ్ఞానవంతులై సంచరించినను సంచ రింపక పోయినను [illegible] జ్ఞానము నార్జించుటకుఁ దగిన సామర్థ్య ములవారఁగల దనియును చెప్పనచ్చును. అట్టి సంస్కారము పురుషుల పాఠశాలలయందే జరుపఁబడినచో నిఁక వేఱే స్త్రీవిద్యాసంస్కరణ మవశ్యమే కాకపోవచ్చును. కాని, అంతవఱకు మాత్రము ముఖ్య

ముగా నీ స్త్రీవిద్యావిధానమును మార్చి నూతనవిధానము నేర్పఱచుట మిక్కిలి యావశ్యకము. విద్యావిషయముయొక్క యనుభవ్యతలను గ్రహించుటకును జ్ఞానము నార్జించుటకును ముఖ్యసాధనము మాతృభాష. సామాన్యముగా బోధింపఁబడెడి జ్ఞానమంతయు నీ భాషయందే బోధింపఁబడవలయును.

సామాన్యముగా ప్రతి పల్లెయందును బాలికాపాఠశాల లుండవలయును. అందు కొలఁది దినములకు మాత్రమే నిర్ణయింపఁబడిన గాని యుండు నిర్ణయించెడి పఠనీయగ్రంథములలోని యంశములు జ్ఞానప్రబోధకములై యుండవలెను. ఈ స్త్రీలయం దింకను పెద్ద పాఠశాలలను స్థాపింపవలయును. అందే [illegible] పాఠశాలలు కలిగియుండవలెను విద్యాపద్ధతి కూడ ఆయా పాఠశాలల కనువగునట్లు నిర్ణయింపవలెను. పట్టణములయం దున్నతవిద్యాభ్యాసమున కనువగు కళాశాల లుండవలయును. అనఁగా వైద్యశాస్త్రమును ప్రకృతిశాస్త్రములును దేశచరిత్రములును పఠనీయములుగా నిర్ణయించి [illegible] ఏ. ఎఫ్. ఏ. మొదలగు పట్టపరీక్షల కీ కళాశాలలయందు నిర్ణయింపవలయును. అందు కృతార్థులగు స్త్రీలను గొప్పపట్టములచే సముచితముగ గౌరవించి సత్కరింపవలయును. సాధ్య మగునంతవఱకు ఆయా పాఠశాలలయం దట్టి యుత్తీర్ణులైన యుపాధ్యాయినులుగా నిర్ణయించి పురుషులు వాని యభివృద్ధికి సర్వవిధముల తోడ్పడుచుండవలయును. అటు లైనచో, ఎంత [illegible] గొప్ప యింటివారి యాఁడుపిల్లల నయినను ఈ పాఠశాలలకు పంపుట [illegible] మయిన [illegible] మనదేశమున వైద్యశాస్త్రప్రవీణ [illegible] మిక్కిలి [illegible] స్త్రీ [illegible]. అందువలన [illegible] స్త్రీల [illegible] వైద్యశాలలకుఁ గాని [illegible] వైద్యశాలలకుఁ గాని [illegible] వచ్చుచున్నది. కాని, యిట్టి వైద్యశాస్త్రము [illegible] నభ్యసించి [illegible] వైద్యశాలల స్థాపించి మన దేశీయ [illegible] తోడ్పడుదురు [illegible] ఎదీ? ఇంతవఱకు అట్టి భాగ్యము మనకు లేదే?

[illegible] సంస్కరణము పూర్తి [illegible] విద్యయందంతగా నభిరుచి కలుగని మన దేశీయులు, అట్టి పాఠశాలలు నిర్ణయించినను, సాహసించి తమ బాలికలను పాఠశాలలకు పంపుట కింకను సంకోచించుచునే యుందురు. [illegible] ధనాఢ్యులు [illegible] విద్యాభివృద్ధి [illegible]. కాని [illegible] [illegible] విద్యావిహీనులగు స్త్రీలకు [illegible] గ్రంథాలయములు ముఖ్యముగా [illegible] వలయును. [illegible] విద్యాభివృద్ధికి [illegible] పాఠశాలలును [illegible] నిర్బంధవిద్యయును ఈ చివరపాఠశాలవిద్యయు. ఈ రెండు [illegible] విద్యాశాలలయం దత్యంతావశ్యకములు.

అక్షరాభ్యాసమునాఁడే చదువు మాని ఇంటియందు [illegible] పుస్తకము [illegible] సోదరీమణిని గుఱించియు అభిలాష యున్నను తీరిక లేక చదువలేని సోదరీమణిని గుఱించియు చిన్ననాఁడు తల్లిదండ్రు లసలే విద్య నేర్పకపోవుటచే [illegible] సోదరీమణిని గుఱించియు మనకొంత యాలోచింపవలసి

యున్నది. విద్యావిహీన లగు నీ సతీమణులు జ్ఞానము నార్జించుట కేయయిన మార్గము లున్నవా? పట్టుదల గలిగిన స్త్రీవిద్యాభిమానులున్నచో మార్గముల కేమి కొదవ! అనేకములు గలవు. అందు ముఖ్యసాధనములు: (1) గ్రంథాలయములు (2) సంఘములు.

ఒక దినమయినను విరామము లేకుండ ఎంత తీరిక లేకపోయినను ఎట్లో యొక గంట కాలము తీరిక చేసికొని మన స్త్రీలు [illegible] గడపుకొందురు. "యల్లమ్మగారింట గోంగూర వండెనారు. పుల్లమ్మగారింట పులుసు కూర వండినారు"—అను [illegible] కార్యములకు మితియే యుండదు. వారమున కొక్క దినమయినను విద్యావిషయికప్రసంగము చేయుచు జ్ఞానము నార్జించుటకు [illegible] బుద్ధి పుట్టదు. అట్టివారికి విద్యయందభిరుచి పుట్టించుటకే ముఖ్యముగా గ్రంథాగారములును సంఘములును కావలసియున్నవి. వారమున కొక మాఱయినను సమావేశ మగుచుండినచో ఈ రీతిగా నయినను ఒక రార్జించిన జ్ఞానము నొకరికి చెప్పఁగలుగుటయే కాక విద్యాభివృద్ధియు హెచ్చును. విద్యాధిక లగు స్త్రీ లందఱును సద్విషయములను చర్చించుచుండవలయును; విద్యావిహీనలకు పఠనప్రసంగరూపముల బోధించుచుండవలయును. ఇట్టి రెండంశములును విద్యాభివృద్ధికిని దేశాభివృద్ధికిని మిక్కిలి సహాకారిణులే. స్త్రీవిద్యాగ్రంథాగారములు సామాన్యముగా ప్రతి పల్లెయందును నుండవలయును. అట్లు స్థాపించుటకు వీలు లేని గ్రామములందు స్త్రీపురుషుల కొకటే గ్రంథాలయమును స్థాపించి యా గ్రంథాలయమువలని యుపయోగములను స్త్రీపురుషులు సమముగా పొందునట్టి యేర్పాటుండవలయును. ఎక్కడ గ్రంథాలయము లున్నయు పురుషులకువలెనే స్త్రీలకును వేరన్ని యుండవలయును. విద్యాలయములవలెనే గ్రంథాలయములు కూడ [illegible] స్త్రీలయందు పెద్దవిగను పట్టణములందు [illegible] గొప్పవిగను నుండునట్లు నిర్ణయింపవలయును. గొప్ప గ్రంథాలయములకు [illegible] గ్రంథాలయముల [illegible] [illegible] చిన్న గ్రంథాలయము [illegible] బాలస గ్రంథములు [illegible] గ్రంథాలయములయందు [illegible] యేర్పాటుండవలయును. ఇట్టి సంస్థాపన గ్రంథాలయాద్యుపముల వలన స్త్రీవిద్యాభివృద్ధి త్వరితముగా హెచ్చఁగలదు.

పూర్వ మగు సీత దమయంతి ద్రౌపది మొదలగు పతివ్రతలు [illegible] లందఱును ఇప్పటి మన స్త్రీలవలె విద్యావిహీన లై జ్ఞాన [illegible]? ఎంద ఱిందఱు విద్యాధురంధర లై [illegible] పతులతో రాజసభలకుఁ గూడ [illegible] కష్టకాలములు సహాయ లగుచు, [illegible] నిర్వర్తింప లేదా? ఎందఱెందఱు మహాపతివ్రత [illegible] లందఱు [illegible] సేవకులై ప్రవర్తించుచు ధైర్యము విడువక కష్టములను సహించి విద్యావైభవప్రభావమున మహావిపత్సాగరముల నెన్నిటి నీఁదలేదు? అట్టి మహాసతీతిలకములు గనుకనే వారు "కార్యేషు దాసీ, కరణేషు మంత్రీ" యన్న వాక్యమును సార్థకపఱచిరి. కాని, యిప్పటి కాలమున నట్టి స్త్రీరత్నము లేరి? ఉన్నను ఎక్కడనో నూటికి కోటికి నొక్కరు కాని. దైవానుగ్రహ మున్నచో మరల మన హిందూదేశము యథాగతి నున్నతస్థితికి రాకమానదు.

ప్రకృతిశాస్త్రపరిశ్రమము

పి. పేరిశాస్త్రి, గారు, బి. ఏ., ఎల్. టి.

క. "పలు సంశయములం [illegible] మను, వెలుగుంగ [illegible] శాస్త్రవిజ్ఞానము [illegible]
కుల [illegible] శాస్త్ర; మయ్యా [illegible] యలవడ [illegible], వా [illegible] జనకో [illegible]."

ప్రకృతిశాస్త్రపరిశ్రమ మెట్లు కలిగె?

కొన్ని శతాబ్దముల క్రింద దేశము లనాగరకతయందును అజ్ఞానాంధకారమునందును మునిగి యుండిన [illegible] ప్రకృతియందు కలి [illegible] చిత్రములకు [illegible] గలిగా [illegible] మార్పులను మిక్కిలి యాశ్చర్యము నొంది దీని [illegible] మే మైయుండునని యూహలో [illegible] చేయుచువచ్చిరి. ఇట్టి యూహ [illegible] సృష్ట్యాదియం దుండెను [illegible] తమ యనుభవమునే కారణముగా [illegible] కొనిరి. దైవము [illegible] గా నెంచి [illegible] చిత్రము లన్నియు [illegible] తెలిపిరి.

[illegible] ధ్వని [illegible] క్రమములు జాతకయు [illegible] కాపున, వర్ష [illegible] దేవుని [illegible] ధ్వనిగను [illegible] మనియు [illegible] తెలియుచుండెను. కాని, నిజముగా [illegible] అని విరక్కింపరైరి. అంటి [illegible] సంతుష్టి [illegible] కాని, వారి వెనుక వచ్చినవా [illegible] సంతుష్టి చెందక [illegible] కోరిరి. [illegible] కార్యకారణ సంబంధ [illegible] తెలిసికొను [illegible] ప్రకృతిశాస్త్రప [illegible].

కార్యకారణము [illegible]?

కాని, కార్యకారణములను [illegible]

1. ప్రయోగము—Experiment.
2. పరిశోధన—Observation.
3. (పరిశోధనలవలన కలి [illegible]) అను [illegible]—Influence.

గాలిలో కాల్చునప్పుడు [illegible] పదార్థములు మార్పులను చెందును. [illegible] 'మగ్నీసియ' [illegible] ముక్కను వెలిగించినయెడల అది తెల్లని [illegible].

ఇందుకు కారణ మేమి? లోహములను [illegible] స్థను' అను నొక పదార్థ [illegible] లోహముయందే గాలిలోనికి [illegible] వు నని పూర్వులు తలంచిరి. అయిచే [illegible] పూర్వులు [illegible] వందల యేండ్ల క్రిందటివఱకును నమ్ముచువచ్చిరి. కాని, దీనియం [illegible] చేసికొ [illegible].

1. ఒక పదార్థము నుండి [illegible] పదార్థము [illegible] బరువు తగ్గును. అలాగు [illegible] తగ్గి [illegible]?
2. [illegible] తగ్గినయెడల [illegible]?

[illegible] (Negative weight) [illegible] గల దనియు సమాధానము చేసికొనిరి.

3. [illegible] పట్టి శోధన చేయ [illegible].

కాని, [illegible] గాలియం దుండెను 'ఆక్సిజని' యను [illegible] ప్రాణవాయువు [illegible] పదార్థము [illegible] ననియు, ఆ ప్రకారము [illegible] (Oxides) [illegible] చేర్చు [illegible] చేర్పునప్పుడు [illegible] నానియు, అందుచేత [illegible] ననియు [illegible] లెక్కన [illegible] తెప్ప [illegible] యేని లోహము [illegible] టున [illegible] కనుగొని [illegible] చెప్పిరి. వారి [illegible] గా [illegible] పూర్వీకులు [illegible] సులభముగా [illegible] యని [illegible] బుద్ధి [illegible] లు [illegible] ధనము నిచ్చి [illegible].

ప్రకృతిశాస్త్రప [illegible]

(క) 1. ప్రయోగము చేయు [illegible].
2. ప్రయోగము [illegible] చేయు [illegible].
3. [illegible] గ్రహింప [illegible].

[illegible] సమయము [illegible] మంత్రమే [illegible] కొట్టు [illegible] ననియు, పురుషులకు స్త్రీలకంటె [illegible] ఎక్కువ [illegible] యనియు చెప్పియున్నారు.

(ఘ) పట్టి [illegible] పుస్తకము.

మనవారికే కాదు, లోకమునందు [illegible] కలుగు [illegible] కను మతవిషయములయందును [illegible] చెప్పను పుస్తకములయందును పట్టి [illegible] పుస్తకము గలదు.

ఈ లోకమునకు మూలద్రవ్యము [illegible] చెప్పకున్న దనిన సాధ్యము. ఎందువలన [illegible] గ్రంథములలో సంగ భూవిము లనియే చెప్పబడియున్నది.

అట్టయినను అనువారికి భూగోళము [illegible] మొప్పలేనను గాని భూ[illegible] యున్న [illegible] తెంపన [illegible] లున్న [illegible] "[illegible]బాసంతతివా" [illegible] బడియున్నదట.

(గ) వైరాగ్యపుచేతులు, [illegible].

తాను మాటునకు [illegible] మనియూ [illegible]. తాను మాచునది [illegible] డును గాని [illegible] కాదు.

శా. అంతా [illegible] పలంగి [illegible]
కాంతాపుత్రులు సర్వముకే [illegible]
భ్రాంతిం [illegible] సొరించు గాని [illegible]
చింతాకంపితమై [illegible] !

సీ. కన [illegible] భూమిభాగము [illegible] కాన్న కే,
పడుకొనుటకు [illegible]
సహజంబుగా [illegible] లేకున్న కే,
భోజనభాజనంబుల [illegible]
వల్కలా[illegible] లేకున్న కే,
కట్ట దుకూలసంఘంబు [illegible]
[illegible] వసియింప [illegible] లేకున్న కే,
ప్రాసాదసౌధా[illegible]
ఫలరసాదులు గురియవే [illegible]
స్వాదుజలముల నుండవే [illegible]
[illegible] పెట్టవే [illegible]
ధనమదాంధుల కొలువు [illegible]

ఆ. [illegible] యెల్ల [illegible]
తెలిసి మాయ [illegible]
మాయ దెలియునా [illegible]
[illegible] !

వ. జలదములోని [illegible] చాయలు [illegible]
నిలవని [illegible]
చలతో [illegible] సౌఖ్యము, [illegible]
భ్యాలు పరమాత్మయోగమున బుద్ధి ఘటింపుడు సత్వరంబుగన్.

—భర్తృహరి.

ఇట్టి వెఱ్ఱి [illegible] మానవచ్చును. ఇట్టి [illegible] తలు [illegible] [illegible] సౌఖ్యాభివృద్ధి [illegible] కాటంకములు. [illegible] లక్ష్మీరము లని సంప [illegible] వర్గము లని సర్వము [illegible] మెడల, మన [illegible] ప్రస్తుత [illegible] నుండవలయును.

కాని, "[illegible] స్మృతియు [illegible] ప్రాజ్ఞుండు ధనమున్ విద్య [illegible]." [illegible] లేక [illegible] యుత్సాహము పుట్టదు. ఉత్సాహము లేక పని చేయలేము. [illegible] కపోయిన [illegible] న మభివృద్ధి [illegible]. [illegible] శాస్త్రములలో [illegible] కర్మమును బోధియే [illegible].

(గ) [illegible], అక్షి[illegible] ములను [illegible] కుండుట, [illegible] ము [illegible] కాటంకములు.

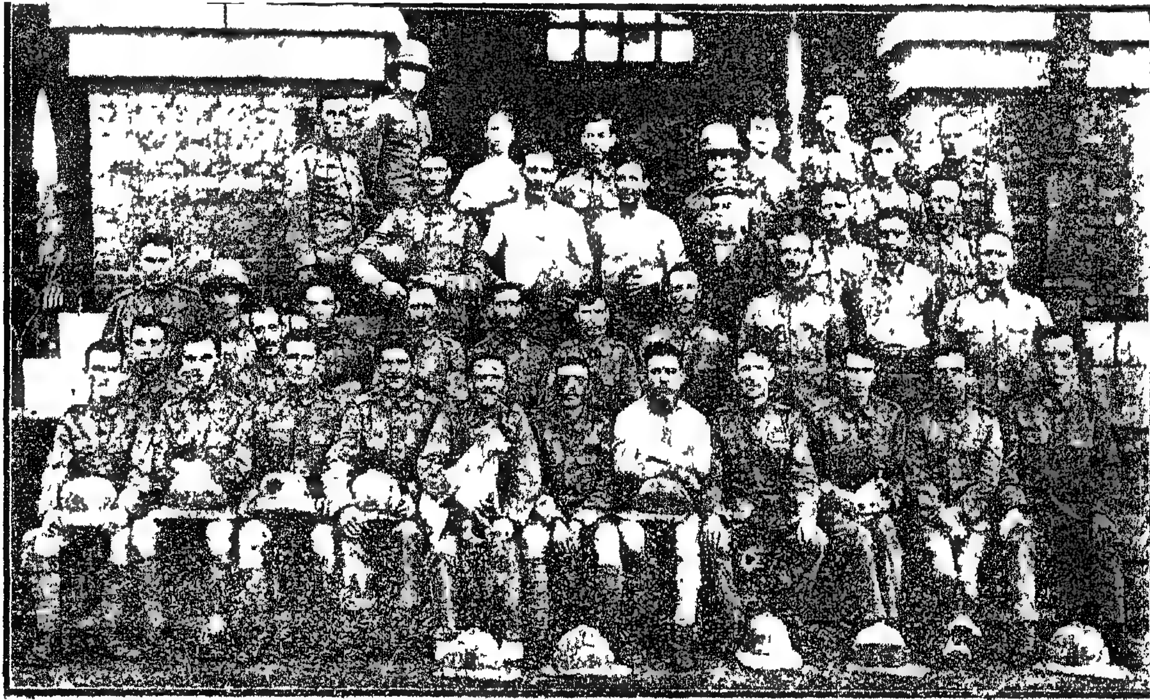
విద్యలలో నుత్తమవిద్య ప్రకృతిశాస్త్రములు

[illegible] యెంతవఱకు [illegible] ల నభివృద్ధి [illegible] యంతవఱకు నభివృద్ధి చేయునదియే విద్య. [illegible] మనస్సును నభి వృద్ధి [illegible] చెయ్యనగియే విద్య. ఈ [illegible] ప్రకృతిశాస్త్ర [illegible] చేసినచో [illegible] లభివృద్ధి [illegible] ప్రతివారికి తెలియును.

[illegible] "[illegible] లోకము [illegible] ప్రకృతియొక్క [illegible] ననుసరింపక [illegible] ప్రవర్తించువారు [illegible] కాలమే [illegible]. [illegible] కాలమునందు [illegible] కష్టములకు [illegible] ప్రకృతి[illegible] సుద్యమములకు [illegible] కలదు. [illegible] కానిచో [illegible] ప్రకృతి [illegible]లకు [illegible] యినను [illegible] లేక కష్ట ములను పొందుచు [illegible] చుచున్నారు. [illegible] వలన నవగా, [illegible] ప్రకృతియొక్క [illegible] సామ్రాజ్యములో [illegible] లేదు." ప్రకృతిశాస్త్రము [illegible] ప్రకృతి శాస్త్రము [illegible] నొక [illegible] చెప్పుచున్నారు.

[illegible] సిద్ధాంతపఱిచి [illegible] చున్నారు.

[illegible] ప్రశ్నకు [illegible] చెప్పుచున్నారు: "[illegible] ప్రాణమును [illegible] ధర్మములను [illegible] చేయుటకును [illegible] యొక్క తాత్పర్య మును [illegible] కళల [illegible] వానిని సుఖముగ ననుభవించుటకును మానసికశక్తి నభివృద్ధి చేయుటకును సన్మార్గము నడచుటకు దారి చూపుటకును, మతము నభివృద్ధి చేయుటకును తగి నవి ప్రకృతిశాస్త్రములే. ప్రకృతిశాస్త్రపద్ధతులు స్థిరములు, అచంచ

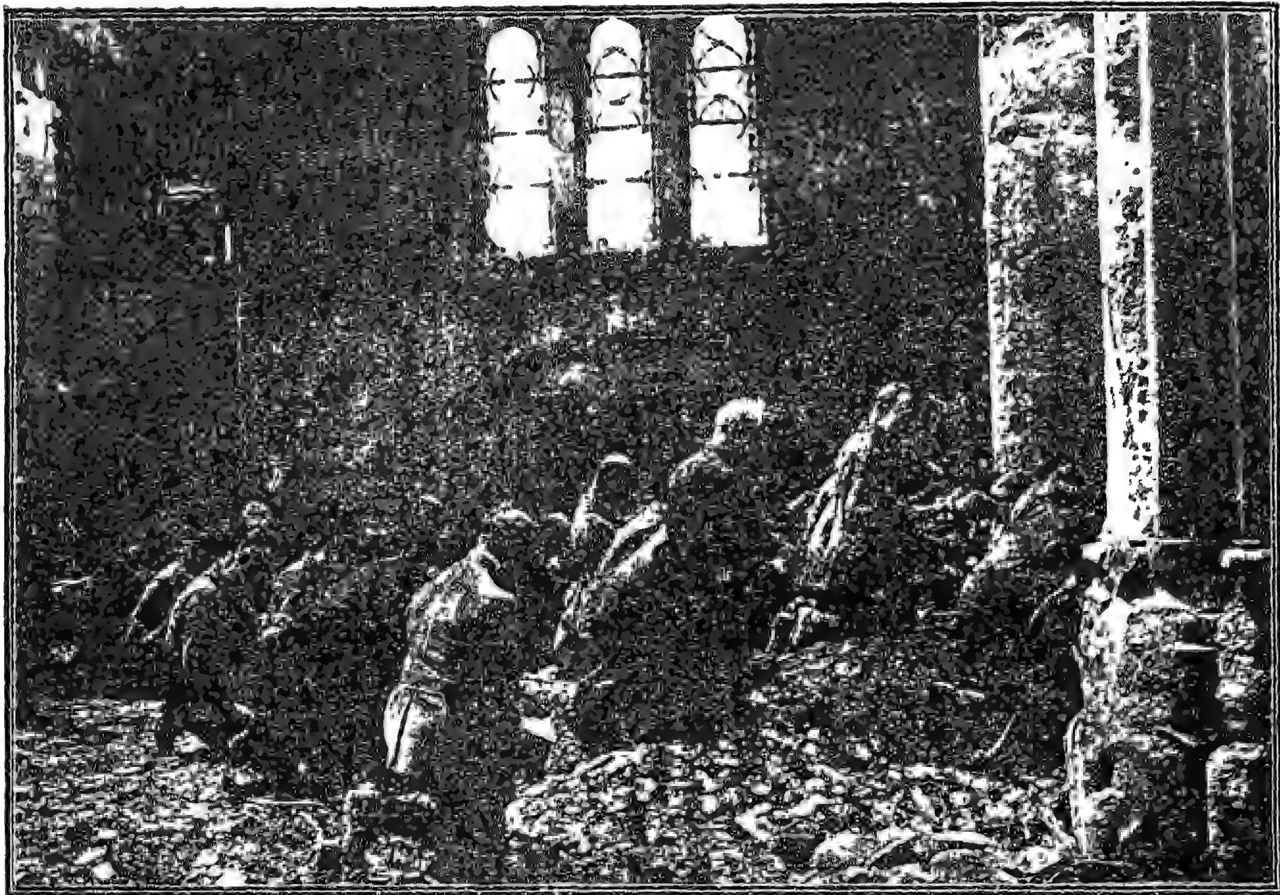
మెసపొటేమియా, యుద్ధరంగమునుండి విశ్రాంతికై చెన్నపురికి వచ్చిన సిపాయిలు

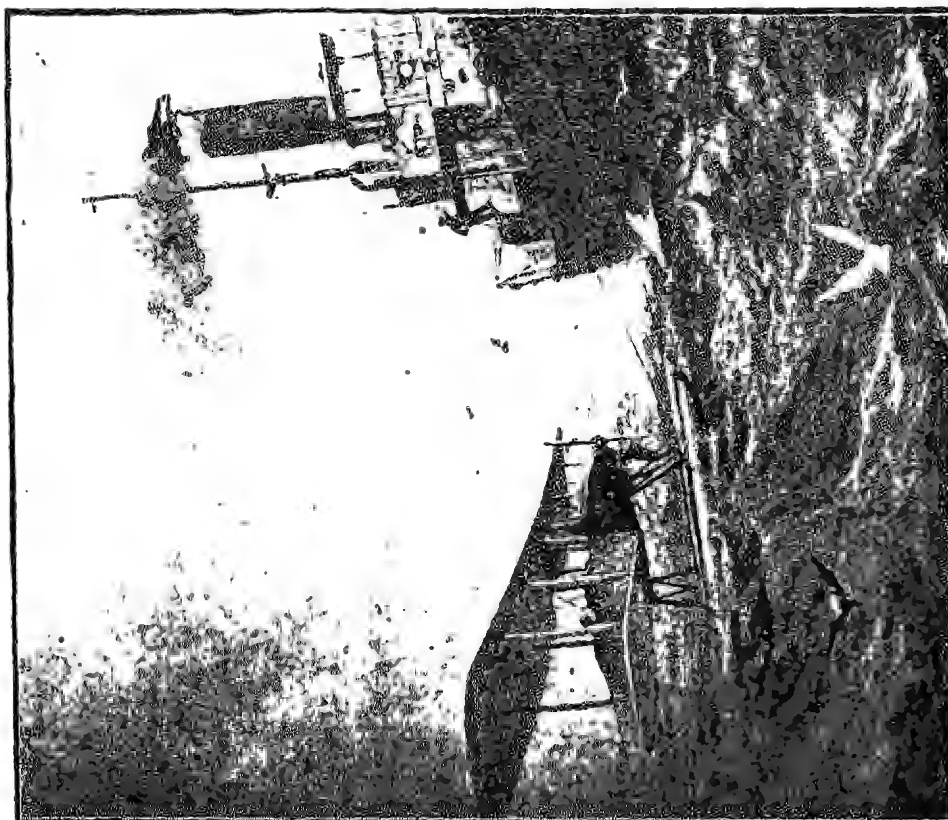
ఆంగ్ల యువరాజు : ఈజిప్టు యువరాజు

[illegible]

సైనికులు శిథిలమైన వర్చియందు దైవప్రార్థనను చేయుట

శిథిలమైన సముద్రయానమును స్టీమరు వెంటబెట్టుకొని పోవుట

14 యుద్ధనౌకలకు సందేశములను బంపు వాయు విమానము

సోమురంగమునందు మిత్రమండలి సైన్యముల పురోగమనము

సోమురంగమునందు మిత్రమండలి సైన్యముల పురోగమనము

...లను పెట్టుకొని మాసిపోవా...

...దరు.

నరసిన వెం...

నేల...

10 ... వేయబడిన ...

కల్పాక వెంట్రు

సారి రాసిన 20 సంవత్సరముల వలె కనబడును. ఈ రంగులు వెంట్రుకలు అసలు నలుపువలెనే యుండును. ఇతరుల తయారైన అల్పకీర్తిగల ... తైలములు పూసిన రంగు మారకను అసహ్యము గాను కనుపించును. ఈ కల్పాక వెంట్రుకల రంగు అటువంటిది కాక మిక్కిలి మేలైనది. ఒకసారి దీనిని పరీక్షించిన మీరే సంతోషపడగలరు.

వెల ౧ సీసా 1-కి 1-0-0

తపాలు చార్జి 0-4-0

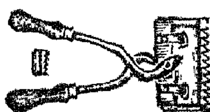
బులాకు.

స్త్రీలు ముక్కున ధరించు తెల్ల రాయి ... వజ్రముల రాళ్లతో చేయబడినవి ..., కెంపులతో చేయబడినవియును ... విధములుగా నుండును.

దీనివెల 1-కి రూ. 1-8-0

క్రాఫు కట్టర్ అను స్ప్రింగు కత్తెర.

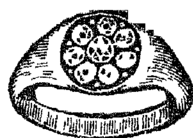
ఈ కాలమున హిందువులు, ... పశ్చిమదేశీయులు తమ తలవెంట్రుకలను క్రాఫు చేసికొనుటకు యీ యంత్రము చాల ఉపయోగకరమైనది. దీనితో కత్తిరించిన మొదల ఒకే సమముగా నుండును.

దీనివెల 1-కి రూ. 3-0-0

దీనిలో చిన్నది రూ. 1-4-0

... పురాతనములు ... సుం... ముగా ...

10 యిమిటేషన్ వజ్రములతో కట్టియున్నది. ఇది ... అను ఒక విధమైన లోహముతో యంత్రముల శక్తిచే 8 గూనాయలు ... చేయబడిన దానివలె ఇమిటేషన్ వజ్రము పొదగబడియున్నది. ఈ ఉంగరమును గాంచినవారు 200 రూప్యములు వదింప వేయగలరు.

దీనివెల 1-కి రు. 0-8-0

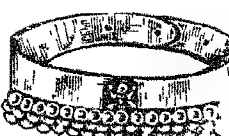
విచిత్ర పాకెట్ దీపము.

ఇది సూర్యకాంతివలె అతి ప్రకాశముగా నుండును. దీనిని వెలిగించుటకు నిప్పు, నూనె, అగ్గిపుల్ల యేమియు పనిలేదు. దీపము ... ముగ్గు ... గుండీని వ్రేలితో నొక్కిన యెడల దీపము వెలుగును. ఇది ... చాల ఉపయోగకరమైనది. ... చూచినవారికి చాల ఆశ్చర్యముగా నుండును.

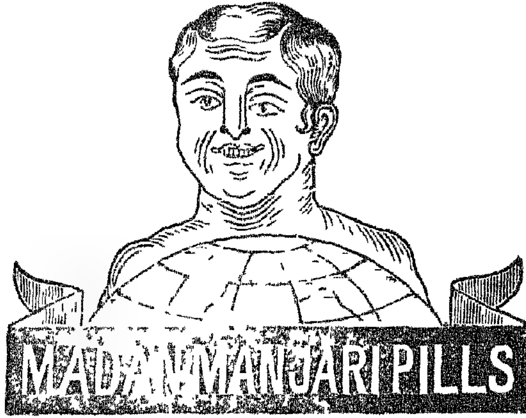
వెల 1-కి రూ. 1-8-0

ఉగాదిపండుగకు సొగసగు రాళ్లు కట్టిన బంగారు గిల్టు లేడీస్ వడ్డాణము.

ఇది బంగారు గిల్టులో ప్రఖ్యాతి చెందిన పనివారిచే అతి సుందరముగా తయారు చేయబడినది. ... చిన్నది. పెద్దది చేసుకొనుటకు గుండీ అమర్చబడియున్నది. 150 రాళ్లు కుచ్చియున్నది. చిన్న వాటికిని దీనికి వేరు వ్యత్యాసము లేదు. ఒకసారి తెప్పించి చూడుడు. బంగారు గిల్టు రాళ్లు ... వడ్డాణము 1-కి రూ. 3-8-0.

వైరం అండు కంపెని, 3 ఇరుళప్పన్ వీధి, మద్రాసు.

2 ప్రాణమిత్రులు

అజీర్ణము, మలబద్ధకము, రక్తరాహిత్యము, నరముల సడలిక, స్వప్నస్ఖలితము, దేహము క్రాసు, అకాల వార్ధకము, నపుంసకత్వము, మొదలగు వ్యాధులను తీర్చి శాశ్వత యౌవనమును కలిగించి సంసార సుఖమును భవమునకు అత్యానందము నిచ్చుటకు మాయొక్క సాటిలేని

మదనమంజరి మాత్రలను వాడుడు.

40 మాత్రలుగల డబ్బి క్రయము రూ 1-0-0.

సకలవిధములైన నపుంసకత్వమును పోగొట్టుటకును దేహమునందు వడికకలన లేచ్చుకొన్న ఘోరమైన నపుంసకత్వమును పోగొట్టి సంతానవృద్ధి చేయుటకును మాయొక్క

నపుంసకత్వారిఘృతము ఉపయోగించుడు. 2 తులముల సీసా క్రయము రూ 2-0-0.

కోరినవారికి పెద్ద క్యాటలాగు ఉచితము.

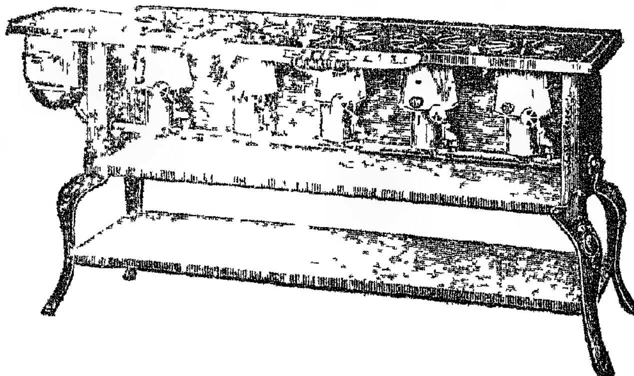
రాజవైద్య నారాయణజి కేశవజి, ఆయుర్వేదోదయౌషధాలయము.

18/6

20 సేనాబుజారురోడ్, మద్రాసు.

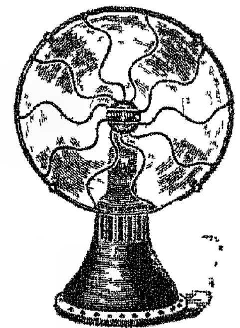
బాన్ స్టౌలు

కిరసనాయలు స్టౌలలోకెల్ల చాలమంచివి.

నిరపాయకరమయినవి. చిక్కులేనివి. సులభముగా మండునవి.

1-2-3-4-5 బర్నరులుగలవి వరుసగ రు. 40-65 90-115 140 రూపాయల ఖరీదు. ప్యాకింగు, ఫ్రయిటు ప్రత్యేకము.

అనేకవేలు అమ్మబడినవి. వివరము గోరువారు

సోలు ఏజంట్లగు:—**యల్. రాయ్. సంపత్.**

17/5

70 అపొలోవీధి, ఫోర్టు బొంబయికి వ్రాయవలెను.

బ్రాంచిలు, ఢిల్లి, కరాచి.

నములు. మనుజుం డీ లోకమున నెంతవఱకు నుండునో యంతవఱకును ప్రకృతిసిద్ధాంతములు స్థిరగతు లగును."

మ్యేక్ అనునాతఁ డిట్లు వ్రాసియున్నాఁడు "ప్రారంభగణిత శాస్త్రమును ప్రకృతిశాస్త్రపరిశ్రమయును లేని మనుజుండు తాను నివసించు ప్రపంచమునందు విదేశస్థుఁడుగా నుండుట గాని తా నంతగ నాగరికతకు విముఖుం డగుట గాని తటస్థించు నని చెప్పిన నెవరును నా మాటకు విరుద్ధముగా చెప్పరు."

వారు వీరు చెప్పినా రన నేల? నా యనుభవమునందు ప్రకృతిశాస్త్రగంధము లేనివారు తాము చూచు వస్తువులను గాని మార్పులను గాని ప్రకృతిశాస్త్రములను చదువువారివలె వర్ణన చేయఁజాలరు. కార్యకారణ సంబంధములను కనుఁగొను నభ్యాసము వారికి లేదు. తమ భోజనపానీయములయందును దుస్తులను ధరించుటయందును తెలివి తేటలు లేక వర్తించెదరు. ఆరోగ్యశాస్త్రవిధులయందు నమ్మకమే లేదు.

ప్రకృతిశాస్త్రపరిశ్రమ మేగాలకు ?

(1) స్పెన్సరు గారు చెప్పినట్లు ప్రకృతిశాస్త్రములు మనుజున కెక్కుడుగా నుపయోగకరములు.

(2) పరిశోధన చేయుటయందు నైపుణ్యమును నేర్పును.

సాధారణముగా మనలో పరిశోధనశక్తి తక్కువ. ప్రతి పిల్లవాఁడును నీటిరంగేమని యడిగిన, తెల్లగా నుండు నని చెప్పును. నీటిని పాలను ప్రతిదినము చూచుచు వాడుకొనుచు నుండునే కాని, నీటిరంగునకును పాలరంగునకును గల భేదమును గమనింపఁడు. రంగులయందలి భేదమునే తెలియఁడు. పరిశోధనకు తగిన యవకాశములు ప్రకృతిశాస్త్రములం దెక్కువ. ప్రకృతిశాస్త్రశాలలయందు (Laboratories) తాను చేసిన ప్రయోగములవలన కలుగు మార్పులను తప్పక శోధింపవలయును. మార్పులను గ్రహింపక తప్పదు. తన యెదుట జరగుచున్న మార్పులను చూచునప్పుడొక విధమైన సంతోషము కలుగును. అందుచే తప్పక యా మార్పులను కనిపెట్టును.

ప్రకృతిశాస్త్రవిద్యార్థి దేనినో యొకదానిని శోధించుచు స్పృశించుచు కోయుచు తూచుచు కొలచుచు వియోగము చేయుచునే యుండును. ఇట్టి సాధనములచే పరిశోధనాబలమును వివేకమును నెక్కువగును. ప్రకృతిస్వరూపమును దానియందలి మార్పులను గ్రహించు గుణ మలవడును.

(3) సంశోధనల నేర్పాటు చేయుటయందు నిపుణత్వ మేర్పడును. తాను చేయు పరిశోధనలను సంగ్రహించి యనుమానము నేర్పఱచి, తరగతులుగా నేర్పాటు చేయును. మన జ్ఞానేంద్రియములవలన నేర్చుకొను జ్ఞానము నేర్పాటు చేసికొని తగిన సిద్ధాంతము చేయ నేర్పుచేతనే మనము జ్ఞానము నభివృద్ధి చేసికొనుచున్నాము. కావున, ఇట్టి శిక్షను కలుగు విద్య మనకు మిక్కిలి యుపయోగకరము. ఇట్టి శిక్ష భాషాగ్రంథములయందును దేశచరిత్రలయందును గలదు కాని, కొంత భేద మున్నది.

భాషాగ్రంథములయందును దేశచరిత్రలయందును మన మొక నును గాని యధికారము సమర్థింపవచ్చును. ప్రకృతిశాస్త్రములయం దట్టి యాధారము సరిపోదు. "పాణిని యీ సూత్ర మిదియు నుపయోగింపవలయు నని వ్రాసియున్నాఁ" డన, వాని యుక్తికొరకు నట్లు చెల్లును గాని, ప్రకృతిశాస్త్రములలో గాల్టను నటు చెప్పినాఁ డన చెల్లదు. ప్రకృతిశాస్త్రములయందు శోధన చేసి చూపవచ్చును. కాని, యట్టి శోధనలను చేయుటకు దేశచరిత్రలయందు వీలు లేదు.

(4) భావనాశక్తి (Imagination) నభ్యాసము చేసి స్వాధీన పఱచుకొనుట :

ప్రతిపదార్థమును గుఱించియు మనకుఁ గలుగు వేఱువేఱు అనుభవములను చేర్చి ఆయా పదార్థముల జ్ఞానము సంపాదించుట మనస్సుయొక్క ధర్మము. ఈ జ్ఞానము సంపాదించుటలో మన యనుభవము ననేకవిధముల చేర్చియు విడఁదీసియు నేదో యొక భావనను చేయుదుము. ఇదియే బుద్ధికుశలతకు కారణము. కాని, యిట్టి భావన కవిత్వమునందును భాషాగ్రంథములయందును ఇచ్చవచ్చినట్లు పోవచ్చును. ప్రకృతిశాస్త్రములం దట్టి వీలు లేదు.

ప్రతిపదార్థమును మిగుల స్వల్పములగు నణువులతోఁ గూడియున్నది. వాయువును నొక పదార్థమే. వాయువుయొక్క పరిమాణమును త్రొక్కుటచే తగ్గింపవచ్చును. ఇట్టి పరిమాణము తగ్గుట రెండు విధములుగా నగును (1) అణువు లాక్రమించు స్థలము తక్కువ కావలయును. కాని, యట్టి స్థలము తగ్గదు. (2) అణువుల మధ్యమున నుండు స్థలము తక్కువ గావలయును. ఇది చేయఁగలము కావున, పదార్థపు టణువుల మధ్యమునను స్థలము గలదు.

(అ) ఇది నిజమైనయెడల నొక పదార్థమునందు మరియొక పదార్థము లీన మగునప్పుడు పరిమాణ మెచ్చఁగూడదు — ఇది నిజమా? నిజమే. నీటియం దొక పదార్థమును లీనము చేసినయెడల నేర్పడు ద్రవపదార్థముయొక్క పరిమాణ మెక్కుడు గాదు. ఆ తీరుననే 'ఉదజని' యను వాయువు, ఇనుము నందును, బంగారమునందును ప్లాటినమునందును 'పల్లాడియము' అను లోహమునందును పరిమాణము నెక్కువ చేయక లోనికి పీల్చుకొనఁబడును.

(ఆ) మీఁది యుదాహరణములను బట్టి చూడఁగా, వాయువునందలి యణువులకు మధ్యమున స్థలము గల దని తోఁచుచున్నది. కాని, తా మాక్రమించు స్థలము నంతటిని వ్యాపించియుండుటకు అణువు లెప్పుడును చలనమునం దుండవలయును. ఇది నిజమయినయెడల గాలియందలి పదార్థపు టణువులు దూరదూరముగా పోవలయును. సన్నని రంధ్రము లుండుచో, ఏ యణువైనను ఆ యణువు లా రీతిని దూరముగా పోవలయును. గాలియందలి యణువు లట్లు దూరముగా పోవు ననుటకు తగిన శోధన లున్నవి. గ్రంథబాహుళ్యమునకు వెఱచి వాని నిందు పొందుపఱచుట లేదు.

చూచితిరా? వాయువునందు అణువు లుండుటయు అవి దూరదూరముగ పోవుచు చలనములో నుండుటయును భావనయే కాని, యా భావన శోధనపూర్వకమై యుండుటచే మిథ్య కాకున్నది.

(ఇ) వేఱు వేఱు జ్ఞానమును సంపాదించి తగిన యనుమానమును

దానియందలి [illegible] రీతిని చేయుదురైనను [illegible]

(6) [illegible] దుర్గంధము కలుగును.

[illegible] చేయు [illegible] పుల్లలు సాధారణముగా [illegible]. ప్రతి పుల్లవాని [illegible] చెప్పవలెను. [illegible] కాని, [illegible] కాని, [illegible] యుండవలె శుద్ధియు చేయవలెను.

ప్రకృతిశాస్త్రపరిశ్రమ మన [illegible] యున్నది?

మన స్థితి, మన [illegible] దేశములో [illegible] నున్నదో, మన దేశము [illegible] హీనస్థితిలో నున్నది. 'యథా రాజా తథా ప్రజా' యన్నట్లు మన దేశమందు [illegible] హీనస్థితిలో నున్నాము. ఇదివరకు [illegible] యాంగ్లపత్రికల సంచికలను చూచినచో నాస్థితి [illegible] తెలియును.

(1) [illegible] చెప్పుచుండుటచే నా[illegible] మూడు ఘంటలు మాత్రమే ప్రకృతిశాస్త్రములు బడులలో నేర్పుచున్నాము. భాషాగ్రంథములు (లాటిను గ్రీకు భాషలు) ఎక్కువ [illegible] నాక్రమించుచున్నవి. [illegible] మా [illegible] జ్ఞానము సంపాదింపవలసివచ్చెను. ఇటీవల [illegible] స్థితి మారినను ఇప్పటికి కూడ ఆ గ్రంథములనే యెక్కువగా [illegible] చుచున్నారు.

(2) ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞానము కృషులయం దుపయోగించుట లేదు. అందువలననే కదా యిప్పు డింగ్లాండు దేశములో [illegible], [illegible], కాగితములు, మందు గుండు సామానులు ప్రియమై పోయినవి. ఇప్పు డెంతయు వానికొఱకై ప్రయత్నములను జేయుచున్నారు.

ఇట్టి వస్తుస్థితికి కారణ మేమి?

1. సర్వాధికారులగు మంత్రులును వారి యనుచరులును ప్రకృతిశాస్త్రపరిశ్రమ లేనివా రగుటచే నీ శాస్త్రపరిశ్రమయం దంత శ్రద్ధ [illegible] శాస్త్రమునకు తగిన ప్రముఖత నిచ్చుట లేదు.

2. [illegible] ముఖ్యోపాధ్యాయులు సాధారణముగా భాషా గ్రంథములను చదివినవారే యగుటచేత వారికి ప్రకృతిశాస్త్రాభిమానము తక్కువ.

3. ప్రజల [illegible] శాస్త్రములయందలి యుపయోగము తెలియదు.

4. రసాయనవేత్తలకు గౌరవము లేకపోవుట. మందు లమ్ము [illegible] రసాయనవేత్త (Chemist) యని యీ దేశమునందు మాత్రమే పేరు.

ఈ రీతిగా నింగ్లాండు దేశమునందే యుండిన, మన దేశమునం [illegible] కారణములకు మరికొన్ని కారణ [illegible] దేశమునం దెక్కువ [illegible].

5. [illegible] దేశము. [illegible] శాస్త్ర [illegible]. తక్కువ శాస్త్ర [illegible] పటములు ([illegible]) [illegible] శాస్త్రముల [illegible] నీయములుగా [illegible] నున్నారు ప్రకృతిశాస్త్రశాలల (Laboratories) [illegible] కొంత ధనము [illegible] లయము. [illegible] విశ్వవిద్యాలయములకు వేయి [illegible] వేల రూపాయలను [illegible]. ఇంత [illegible] వృథా యని ముఖ్యోపాధ్యా యులయొక్కయు [illegible] యొక్కయు [illegible] యొక్క [illegible].

6. ప్రకృతిశాస్త్రపరిశ్రమ చేయువారు [illegible] జ్ఞానము [illegible] కృషుల [illegible] యుపయోగించి [illegible] చూపకుండుట. ఇది వారి [illegible] సదుపాయములు లేవు. దేశము బీద [illegible] లేవు. అం[illegible] దానిని నేర్పుటకు [illegible] మా [illegible] శోధన [illegible] మా [illegible] కాని, మా జ్ఞానము మాకు [illegible] నీయవలెను. మే మేమి [illegible]? [illegible] యంత. అంత కెక్కువ [illegible] సదుపాయములు లేవు.

7. [illegible] కాని, ప్రకృతిశాస్త్రపరిశ్రమము [illegible] లోకములో [illegible]. మన పిల్లలకు పుస్తకము పట్టుకొని [illegible] వల్లె వేయుటయే సులభముగా నగపడును గాని [illegible] జ్ఞానేంద్రియములచే పదార్థజ్ఞానమును సంపాదించు నలవాటు తక్కువ. ప్రకృతిశాస్త్రము లన్ననో, వానిని నేర్చుకొనుటకు కర్మాగారములలో పని[illegible] పాటుపడవలయును. అది మనవారికి కష్టముగా తోచును. తక్కిన శాస్త్రములను కండ్లు మూసికొని వల్లెవేయ వచ్చును. కొందఱు దీపములను గూడ [illegible] చీకటి గదులలో

గుప్పటి ముసుగు వెట్టుకొని సష్యములను [illegible] శాస్త్రములను వల్లనవేయుట నాకు తెలిసియున్నది. [illegible] ప్రకృతిశాస్త్రములు లభింపవు.

[illegible] ధనికులు [illegible] గా నేటి. దేశము [illegible] ప్రకృతిశాస్త్రపరిశ్రమ తగిన రీతిని లేకపోవుటయే కారణము.

ప్రకృతిశాస్త్రపరిశ్రమవలన నష్టము గలదని యాంగ్లేయుల కనేకులకు నమ్మకము గలదు. ఈసదమ [illegible] యాంగ్లేయులు జర్మనులతోడి యుద్ధమునందు [illegible] దానికి కారణము తమ దేశమునందు ప్రకృతిశాస్త్రపరిశ్రమ లేమియే యని తెలిసికొనిరి. కావున, నిక ముందు ప్రకృతిశాస్త్రపరిశ్రమాభివృద్ధి గావలయు నని రాజకీయాధికారులను [illegible] ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞులు మొదలగువారు [illegible] లిచ్చియు నుపన్యాసము లిచ్చియు [illegible] ప్రకృతిశాస్త్రశాలలను గట్టించియు రసాయనసభల నేర్పఱచియు పాటుపడుచున్నారు. [illegible] హాలిడేను గారు ప్రకృతిశాస్త్రము [illegible] బాలురకు చెప్పింపవలయు నని యొప్పుకొనిరి. ప్రధానమంత్రి ఆస్క్విత్ గారును లార్డు [illegible] గారును దీని [illegible] యాలోచన చేయుటకొక సభ నేర్పఱచుట కొప్పుకొనిరి.

ఇట్లుండఁగా, లార్డు [illegible] ప్రకృతిశాస్త్రములు మనుష్యులకు దుర్గుణములను కలిగించు నని తలంచినారు. [illegible] నిదర్శనముగా [illegible] జర్మనీదేశము [illegible] పన్నెండు సంవత్సరముల క్రిందటి [illegible] ప్రకృతిశాస్త్రపరిశ్రమ [illegible] లే దనియు, [illegible] జర్మనీలో యుద్ధము చేయుచున్న ప్రముఖులు ప్రకృతిశాస్త్రాభివృద్ధి లేని కాలమునందు [illegible] ములు [illegible] కాని, ప్రకృతిశాస్త్రములను [illegible] కాగనయు, [illegible] మాత్రమే వీరి గుర్గుణములకు [illegible] పత్రికాధికారులు సమాధానమిచ్చుచున్నారు.

ప్రకృతిశాస్త్రము లెట్లు దేశాభివృద్ధికి కారణములు?

ప్రకృతిశాస్త్రములు దేశాభివృద్ధికిని [illegible] ఆరోగ్యాభివృద్ధికిని కారణము [illegible] నాభివృద్ధినుండి [illegible]:

(1) ఆహారనిద్రాదులయందు [illegible] లేని పురాతనజనులకు మొట్టమొదట [illegible] నొప్పించుకొనుటకును ఆహారమును సంపాదించుటకు [illegible] యము చేసికొనుటకును [illegible] ముల నేర్పఱచుకొనుటకును సాధనములు కావలసివచ్చెను. [illegible] గాని లోహములతోఁ గాని సాధనములను చేసికొనిరి. [illegible] గనలనుండి [illegible] తయారుచేయుటకు రసాయనశాస్త్రకృషియే ముఖ్యము.

(2) ప్రస్తుతము కట్టడములయందు నేర్పరితనమును ప్రయాణసాధనము లగు రైలు బండ్లను [illegible] వాయువిమానములను నేర్పఱచు సాధనము రసాయనశాస్త్రకృషియే.

(3) [illegible] చెప్ప నలవి కాని శక్తి [illegible] సామానులకు [illegible] [illegible] ప్రజలు [illegible] [illegible] శాస్త్రపరిశ్రమ [illegible].

(4) [illegible] కుష్ఠులకును [illegible] ప్రాయముటకును జ్ఞానాభివృద్ధి [illegible] కారణము [illegible] కలయు [illegible] మొదలగునవియు, [illegible] తొలఁగించి వెలుఁగిచ్చు నిప్పు క్రొవ్వొత్తులును, లాంతరులును, [illegible], వాషింగ్టను దీపములకు కలయు [illegible] గృహోపకరణములకు కలయు పాత్రలను చేయు లోహములును, [illegible] మాలిన్యమును తొలఁగించుటకు కలయు సబ్బులును, [illegible] గ్యము నిలుపుటకును అభివృద్ధి చేయుటకును [illegible] కలయు [illegible] ములును, [illegible] కలయు సువాసనలును, [illegible] చెప్ప నలవి కాని వస్తువు లన్నియును రసాయనశాస్త్రపరిశ్రమవలన [illegible] లభ్యమయినవి.

(5) [illegible] వ్యవసాయశాస్త్రాభివృద్ధియందు మన దేశమున కును [illegible] లకును [illegible] నారలు ఘూమిని అందు పండెడు [illegible] పరిశోధించి [illegible] వాని [illegible] మును తెలిసికొని [illegible] బాగుగ పండించుటకు కలయు [illegible] రసాయన [illegible] చేయుచు భూములకు సత్తువ నిచ్చి ధనధాన్యభాగ్యవంతులై [illegible] మన దేశము [illegible] ఘూములను [illegible] గుచున్నారు.

(6) [illegible] దేశమునుండి [illegible] భూమినుండి [illegible] [illegible] నారలు రసాయనశాస్త్రమునందు [illegible] దేశము [illegible] (Nitric Acid) [illegible] (Nitrates) [illegible] [illegible] [illegible] చేయుచున్నారు. [illegible] [illegible] ప్రకృతిశాస్త్ర [illegible] రసాయనశాస్త్ర [illegible]

(7) [illegible] అభివృద్ధి [illegible] రసాయనశాస్త్ర [illegible] కలిగించుచున్నది. [illegible] గాలియందు [illegible] ప్రాణవాయువు [illegible] కర్బనముతోను ఉదజని (Hydrogen) తోను [illegible] [illegible] గాలిగాను [illegible] మార్చి [illegible] నేడిని [illegible] కాపున [illegible] మన జీవనమునకు కారణములు.

కావున, [illegible] ప్రకృతిశాస్త్రముల [illegible] తెలిసికొని వాని [illegible] దేశము [illegible] దేశాభివృద్ధికై పూనికతో ప్రకృతిశాస్త్రపరిశ్రమను చేయవలె నని ప్రార్థించుచు [illegible] చున్నాఁడను.

నీటియొక్కయు ఆవిరియొక్కయు బలాబలములు

ఎస్. విశ్వనాథము గారు

శక్తి యధేచ్ఛగా పని చేయుటకు కావలసిన బలము. ఇది మానవుల యొక్కయు పశువుల బలము, నీటి బలము, ఆవిరి బలము, వాయుబలము అని పెక్కు పేర్లం బరగుచున్నది. వీనిలో జీవబలముకన్న నిర్జీవబలము ఎక్కువ. జీవబలమునకు మితి గలదు కాని, నిర్జీవబలమునకు మితి లేదు. నిర్జీవబలము జనులకు సాధ్యమైన కార్యములనే కాక అసాధ్యములగు కార్యములను గూడ నిర్వర్తింపగలుగుచున్నది. మానవులు [illegible] సుస్తవస్త్రములను నేయుటయే కాక, వానికి [illegible] మైన [illegible] చున్నది. [illegible] కాలము [illegible] వలసిన [illegible] నీటిని [illegible] కావలసిన [illegible] యంత్రము [illegible] శక్తి [illegible] కాక [illegible] వస్తువులను [illegible] యంత్రాలను [illegible] గుండ్రని [illegible] సమానముగా [illegible] కనుగొనిరి. ఇది దేశములయొక్క భాగ్యమునకును నాగరికతకును పునాదిగల్లు. దేశములను [illegible] ప్రజ్ఞ [illegible] నిష్ఠా [illegible] బలాబలములను గూర్చి వ్రాయదలచియున్నది.

1712-వ సం న న్యూకోమను [illegible] 1769-వ సం న వాట్టుకే [illegible] కొనిపోబడినది. ఆ కాలమున అనగా గనులనుండి నీటిని తోడుటకు ఎక్కువగా ఉపయోగింపబడుచుండెను. కాని, వెంటనే ఆ యావిరి యంత్రములో [illegible] మార్పులు [illegible] ఆవిరి యంత్రముయొక్క సామర్థ్యము ఆ కాలపు జనులకు బాగుగా తెలియకపోవుటచేత, [illegible] బొగ్గు ఎక్కువ ఖర్చగుచుండుటచేతను, యంత్రశాస్త్రజ్ఞులు ఆవిరి యంత్రముకన్న ఎక్కువ [illegible] కొంచెము శక్తిని [illegible] ప్రయత్నించిరి. [illegible] ప్రదేశమునుండి పల్లపు ప్రదేశమునకు [illegible] జలపాతములు [illegible] కొనివచ్చి [illegible] అని కనిపెట్టిరి. [illegible] కాని [illegible] నుండియు [illegible] చక్రములతో సాగిపోయెను. ఆ కాలమున ఐరోపా అమెరికా దేశములయందలి పిండి మరలు, [illegible] మొదలగు చిన్న పరిశ్రమలను పైని చెప్పినట్టి చక్రములతోను గాలి చక్రములతోను నడపించుచుండిరి. ఈ విధముగా జలపాతమను శక్తి యావమును గాల్చి పరిశ్రమలకు [illegible] భాగములలో నొకటి యైనది.

నీటి ఆవిరి శక్తులకుం గల పోటీ

ఆవిరి శక్తియు జలశక్తియు యంత్రములను త్రిప్పుటయందు ఒకదానిని మించి మరియొకటి పనిచేయసాగెను. ఏది యెంత తక్కువ ధనవ్యయముతో పని చేయునో దాని యాధిక్యము హెచ్చగుట స్వాభావికము. ఈ పోటీ ప్రథమమునుండియు ప్రస్తుతకాలము వఱకును వచ్చుచున్నది. ఆధిక్యము కొంత కాలము ఆవిరి బలమునకును కొంత కాలము జలశక్తికిని మారుచున్నను, [illegible] ధనవ్యయము లేక వచ్చుచుండుటచేత జలశక్తి [illegible] యున్నప్పటికిని, ఇంగ్లండు [illegible] అభిప్రాయభేదముండెను. సంయుక్త రాష్ట్రములోను న్యూయింగ్లాండు ప్రాంతములయందలి [illegible] విశేషముగ నున్నందున అవి [illegible] పరిశ్రమలకు [illegible] వ్యాపారమును అభివృద్ధిలోనికి కొనివచ్చినవి. [illegible] ఆవిరి యంత్రము న్యూయింగ్లాండు జలశక్తితో [illegible] ఆ దేశము చాల కాలమువఱకు పరిశ్రమలలో [illegible] స్థానము నాక్రమించెను. సాధారణమైన [illegible] యొద్ద [illegible] పట్టణములు నిర్మింపబడి [illegible] వృద్ధిలోనికి కొనివచ్చెను.

కొంత కాలము గడచిన పిదప ఆవిరి బలమునకు శుభోదశ పట్టినది. స్వల్పధనవ్యయముతో గనులనుండి రాక్షసి బొగ్గును తీయు సాధనము లేర్పడినవి. రైలు మార్గమున బొగ్గును విక్రయస్థానములకు కొనిపోవుటకు వీలు కలిగెను. రైలు మార్గమును కనిపెట్టిన జార్జి స్టీవెన్సను సకలలకు అందఱును కృతజ్ఞులు. అతఁడు గాత్రములు [illegible] లేక కష్టపడు మనుజులయొక్కయు [illegible] యొక్కయు [illegible] గట్టెక్కినది. క్షణములో బొగ్గుతో నింపిన బండి [illegible] లేదు. దానిని చూచినచో సన్నచో కర్మాగారము దగ్గఱకు పోవలెను. ఇందువల్లను చౌకగా బొగ్గు కొనిపోబడుటచేతను క్రొత్త పరిశ్రమలను స్థాపించుటకు వీలు కలిగెను. ఇంతియ కాక, ఆవిరి యింజను గొప్ప మార్పును పొందెను. ఒక [illegible] బలమునకు ఒక గంటకు కావలసిన యుష్ణమానములు (Heat Units) క్రమముగా తగ్గుచుండుటచే దానికి గలయు గాచుటకు బొగ్గు కూడ ఎక్కువ కాకపోయెను. అనగా బొగ్గు ఖర్చు తగ్గిపోయెను.

1705-వ సం న్యూకోమను ఇంజనునకు గుఱ్ఱపుశక్తి ఒకదానికి గంటకు కావలసియున్న రాక్షసి బొగ్గు	30 పౌనులు
1768-వ వఱకు వాట్టు ఇంజనునకు	8.8 పౌనులు

804-వ సం	ఎవాన్సు ఇంజనుకు	67 పౌనులు
804-వ సం	వుల్ఫు ఇంజనుకు	45 ,,
850-వ సం	ద్వివ్యాకోచయంత్రమునకు (Compound Engine)	225 ,,
880-వ సం	త్రివ్యాకోచయంత్రమునకు	176 ,,
900-వ సం	చతుర్వ్యాకోచ యంత్రమునకు	15 ,,
,, ,,	ఉష్ణ ఇంజనునకు	.5 పౌనుల వఱకు

పెన్సిల్వేనియాలోను ఓహాయోలోను ఇంకను పెక్కుచోట్ల ఎచ్చటెచ్చట సంది బొగ్గు చవుకగా దొరకుచున్నదో ఆయాచోట్ల నెల్ల పరిశ్రమలు చక్కఁగా వ్యాపింపసాగెను.

1875-వ సం. ప్రారంభమున ఆవిరి యింజనున కింకొక శక్తి సహాయము వచ్చినది. రాతిసిబొగ్గునుండి అంగారవాయువును తీసి దానివలన నడుపఁబడు యంత్రములు కనిపెట్టబడినవి. కనిపెట్టఁబడిన తత్క్షణమే యెక్కువ మార్పులను పొందఁజాలకపోవుటచే అవి గొప్ప కర్మాగారములలో బాగుగ పని చేయఁజాలకపోయెను. కాని, చిన్న పనులకు మాత్రి ముపయోగింపఁబడుచుండెను. ఈ యింజనుయొక్క యుపయోగముల వల్ల [illegible] ఎట్టి వేళ నైనను నిలుపుటకు వీలు గలదు. కావలసినప్పుడు మాత్రమే కాక, ఏ యాకాలము వేసి పెట్టినను పని చేయును. ఈ యింజనుయొక్క ఉపయోగము అభివృద్ధిలోనికి వచ్చుచున్నను, ఇంధనపుపెచ్చువలన ఇది జలశక్తి కొంత కాలమునకు ఓడిపోలేని యెత్తుఁజాలక పోయెను.

పూర్వకాలము జలపతనప్రదేశమున నేర్పడిన పట్టణమునందలి కర్మాగారము లన్నియు మెట్టుప్రదేశమునుండి పల్లపు ప్రదేశమునకు ఒకదానివెనుక నొకటి కట్టఁబడెను. పైయవాతి కర్మాగారాధిపతులు జలపతనమును పైకర్మాగారమునుండి క్రింది కర్మాగారమునకు పోవునట్లు చేయుచు పెద్దపెద్ద చక్రములను త్రిప్పుచుండిరి. అన్ని చక్రములను త్రిప్పిన పిదప ఆనీటిని తిరిగి నదీప్రవాహము లోనికి విడుచుచుండిరి. సహజముగా పర్వతముల నుండి విద్యుచ్ఛక్తిని పుట్టించుటకు యంత్రశాలలు [illegible] కర్మాగారముల కెల్ల పంపునట్లును ఆ జలము గుండుచోట్ల ఒకరికొకరు ఉడికి పిడిసి నొక కాలువలోనికి పడుచు నట్లును నిర్మయించిరి. కర్మాగారాధిపతులు తమకు కావలసిన నీటిని క్రయమునకు నిచ్చి కొనునట్లేర్పాటు చేసికొనిరి.

జలశక్తి నుపయోగించుట కీ పద్ధతు లేనియు సంతృప్తికర ముగా నుండకపోవుటయే కాక, ధనవ్యయము హెచ్చుగ నుండెను. జలపతనప్రదేశము కర్మాగారములతోను ఇనుపవాసములతోను నీటి గొట్టములతోను క్రిక్కిఱిసియుండెను. పెద్ద కర్మాగారములకు జలచక్రము కలిగించు శక్తికన్న పెక్కుగుణ శక్తి కావలసివచ్చెను. అందువలన కర్మాగారములయందు జలచక్రములతో పాటు ఆవిరి యింజనును గూడ నడపవలసియుండెను. ఆవిరి బలము సహాయమును సంపూర్ణముగ తీసివేయుటకు జలశక్తి సరిపోయినది గాదు. ఇదివఱకు స్థాపించిన కర్మాగారము లన్నియు జలశక్తితోఁ గూడ ఆవిరి యింజనును నడపుచుండెను.

జలపాతమునుండి విద్యుచ్ఛక్తిని తీయుట

1892-వ సం. న జలశక్తియందు నూతనశకారంభ మంకురించినది. 300 గుఱ్ఱముల శక్తిని ప్రథమమున జర్మనీలో తయారుచేసి లాఫెను నుండి 100 మైళ్ల దూరములో నున్న ఫ్రాంకు ఫోర్టునకు 30,000 ల వోల్టుల (Volts) బలము గల శక్తిని పంపి అచ్చటి కర్మాగారమును నడపిరి. ఈ క్రొత్త పద్ధతి సులువుగాను చవుకగాను నుండునట్లు కనఁబడెను. శక్తి నొక స్థానమున పుట్టించుచో ఎంతదూరములో నున్న కర్మాగారమునకైనను [illegible] విద్యుచ్ఛక్తి ప్రవాహము మూర్పుల (Alternating Electric current) ద్వారా పంపవచ్చును. ఈ సమయమున నే విద్యుచ్ఛక్తి [illegible] మార్పు కలిగినది. హవులాలు [illegible] మనుష్యులకన్న పెక్కు [illegible] శక్తి [illegible].

ఈ క్రొత్త [illegible] కర్మాగారము లన్నియు నొక చోట [illegible] సంకేతము నిర్బంధము పోయెను. యంత్రము [illegible] గొట్టముల ద్వారా విద్యుచ్ఛక్తి [illegible] నడపి పరిశ్రమలను చేయుచుండిరి. [illegible] ఉపయోగించుటకు కొనిపోవుటకు బదులుగ శక్తిని [illegible] కొనిపోవుట సులభముగ నుండెను.

[illegible] జలపాతమునుండి శక్తిని విద్యుచ్ఛక్తిగ మార్చి [illegible] 1895 వ సం. న [illegible] ప్రారంభించిరి. [illegible] గొప్ప శక్తిస్థానములు (Power Stations) [illegible] 10,000 వోల్టుల [illegible] 20 మైళ్ల [illegible] పంపుచుండిరి. ఇప్పుడు [illegible] మార్పులను చేసి 110,000 వోల్టుల [illegible] విద్యుచ్ఛక్తిని పంపుచున్నారు. [illegible] యంత్రశాలల [illegible] కర్మాగారములను స్థాపించుచుండిరి. [illegible] పట్టణముల [illegible] విద్యుచ్ఛక్తి [illegible] కర్మాగారములను [illegible] స్థాపించి వ్యాపారమును [illegible] ప్రోత్సాహపఱచుచున్నారు.

[illegible], 15 సం. [illegible] జలపతనశక్తి నుపయోగించుటవల్ల, ఆవిరి యింజనుల [illegible] వచ్చు లాభముకన్న నెక్కువ లాభము వచ్చినది. ఆవిరి [illegible] యింజనుయొక్కయు జలశక్తియొక్కయు [illegible] యీ క్రింది పట్టికయందున్నది.

సంవత్సరము.	ఆవిరియింజను [illegible]	జలశక్తి [illegible]
1869	1,215,711	1,130,431
1879	2,185,458	1,225,379
1889	1,581,305	1,255,045
1899	8,139 579	1,454,112
1904	10 825,318	1,6641,949
1909	14 199,339	1,807,686

ఈ పైన నిచ్చిన సంఖ్యలలో గొప్ప [illegible] లోని గు.శ. ని చేర్పలేదు. గానిని గూడ చేర్చినచో, మొత్తపు జలశక్తి గు. శ. 6,000,000; ఆవిరిశక్తి గు. శ. 27,000,000.

[illegible] ప్రస్తుతము పుట్టించు శక్తికి పది రెట్లు [illegible] కలదు.

ఆవిరి టర్బైను

ఆవిరి యింజనునకు మాఱుగా నుపయోగించుటకు ఆవిరి టర్బైను 1900-ల సం. న కనుగొనఁబడెను. జలపతనశక్తి నభివృద్ధి లోనికి కొనివచ్చుటకు విద్యుత్ప్రవాహమే మెట్లు తోడ్పడెనో ఆట్లే ఆవిరి శక్తి నభివృద్ధిలోనికి కొనివచ్చుటకు ఆవిరి టర్బైను తోడ్ప

డె [illegible] ఇదివఱకు ఆవిరి బలమువలన ముషలకము (Piston) నకు [illegible] కలిగి [illegible] నూన్న [illegible] [illegible] త్రిప్పఁగలుగు [illegible] [illegible] నున్నవో, [illegible] లేని [illegible] [illegible] చున్న [illegible] [illegible] 325 [illegible] 130 [illegible] 110 గు. శ. ని 18 [illegible] సుమారు 4 [illegible] 10 [illegible] [illegible] యంత్రములో [illegible] లేదు. [illegible] ఎక్కువ [illegible] [illegible] శక్త్యాలయ [illegible] [illegible] [illegible] పలసియున్నది. [illegible] ఎక్కువ [illegible] శక్తి [illegible] కాని, ఆవిరి [illegible] [illegible] శక్తిని [illegible] [illegible] [illegible] 488 [illegible] [illegible] 162 [illegible] ఈ [illegible] [illegible] 21 [illegible] [illegible] ఎక్కువ [illegible] శక్త్యాలయములు [illegible] ఎక్కువగా నున్నవి. [illegible] యంత్రముల [illegible] అంత [illegible] 35,000,000 [illegible] శక్తిని [illegible] [illegible] లవు.

[illegible] అందువలన ఆవిరి శక్తి [illegible] వృద్ధి [illegible] కొండటిక [illegible]. ఈ [illegible] [illegible] వేడి [illegible] [illegible] [illegible] లేదు. కాని, [illegible] లేదు. [illegible] ప్రస్తుతము ఎంత [illegible] శక్త్యాలయ [illegible] వేడిని నాటికి [illegible] మాత్రమే వినియోగ్యశక్తిలోనికి [illegible] చున్నవి. మిగిలిన [illegible] పంతుల వేడియు వృథా యగుచున్నది. ఈ వేడి నంతటిని వినియోగించుటకు సాధనము ఏర్పడినచో, ఆవిరి శక్తి మిగుల [illegible] యగుటకు సంశయము లేదు. కాని, జలశక్త్యాలయ ములు నాటికి తొంబది మూఁడు పంతులు బాగుగా పనిచేయుచున్నవి. జలశక్తి టర్బైనులు నాటికి తొంబది తొమ్మిది పంతున బాగుగా పనిచేయుచున్నవి. ఆవిరి శక్తిని వృద్ధి [illegible] అవకాశ మున్నది గాని [illegible] శక్తి [illegible] అవకాశము [illegible].

ప్రపంచమున [illegible] దేశములలో [illegible] [illegible] [illegible] వీలు కలి[illegible]. అయినను, [illegible] జలపతనములనుండి తీయు గు. శ. 5,500,000. [illegible] పతనముల నుపయోగములోనికి తెచ్చినచో దనికి 10 [illegible] శక్తి [illegible] జలపతనములు గలవు. [illegible] అమెరికా [illegible] జలపతనములు [illegible] నున్నందున [illegible] దేశములలోని [illegible] మూలాధారము జలశక్తియైయున్నది.

శక్తి [illegible] లేక సంవత్సరము పొడవు నను ఏకరీతిగ [illegible] యున్నయెడల, [illegible] మూలాధారమై యున్నచో [illegible] నీటిని [illegible] ఎక్కువ [illegible] ములో [illegible] గాని, ఒక్కొక్కప్పుడు [illegible] నుపయోగించి [illegible] శక్త్యాలయములు నడపవలసియుండును. [illegible] శక్త్యాలయములను [illegible] మాత్రపు [illegible] శక్తిని [illegible] గాని, [illegible] [illegible] లేక శక్తి [illegible] చేయుటయు గాని [illegible]. ఇందుకును [illegible] శక్తి [illegible] శక్త్యాలయములను నడుపుచుట ముఖ్యావశ్యకము.

[illegible] [illegible] [illegible] ఉన్నవి. కాని, వారి ప్రముఖ [illegible] ఎక్కువ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] స్థాపించి [illegible] విద్యు [illegible] [illegible] నున్న [illegible] [illegible] నీటిని [illegible] శక్తి టర్బైనులను నడుప [illegible] కర్మాగారములను నడుపు చున్నారు. ఇట్టి [illegible] విద్యు [illegible] [illegible] చేయుచున్నారు. [illegible] విద్యుచ్ఛక్తినయినా [illegible] సంశయము లేదు.

[illegible] ప్రయత్నములు [illegible] ఆంధ్ర [illegible] లేనిచోట ఆవిరి టర్బైనులను స్థాపించి [illegible] [illegible] కొనిగావలసిన [illegible] [illegible] చుండదగు.

"[illegible] యంత్రశా ల
స్థాపనము [illegible] వేగ [illegible]
శాశ్వతంబుగ సుఖము [illegible]
స్వర్గతుల్య స్వరాజ్యసుఖము గొన
[illegible] [illegible] [illegible],"

కావ్యవిమర్శనము - సంగీతసుఖము

తణికెళ్ల వీరభద్రుడు గారు, ఎం. ఏ.

* ప్రబల మహా మాఘ వేసవి ప్రకృతిఁ గాల్చి
చెండుచుండఁగ చల్లని చెట్టు నీడ
రమణి యొక్కతె తాంబూలరసముచేత
నరుణ మౌ పెదవులు నల్లనైన మోము
నింత కుంకుమ బొట్టును ముంతకొప్పు
కలిగి కూర్చుని యున్న తడికెలగంపమీఁద
దిగువ వేయుచు పాపని [illegible] నుంచు
చూపి నా మది నుప్పొంగఁ [illegible] పాట.
పాదను బాపుబలోఁ గల [illegible] మేమి?
సుందరి యొకర్తె సంగీతసుఖసముద్ర
మందు చుక్కాని లేక యూఁగెడి నావ
యై, నదిని నీఁదుచుం బాడు సంతసమ్ము
లమల మగు ప్రణయరాగము నాలపించు
ప్రకృతి పరవశ గాదె? [illegible] ?

ఆంధ్రవాఙ్మయ ప్రపంచమున నూతనశకము ప్రారంభమయిన దని యెల్లరకును తెలిసిన యంశమే. ఆంగ్లవిద్యావ్యాప్తిచే నేమి, ప్రస్తుతాంధ్రదేశస్థితిగతులచే నేమి, ఒక నూతనశక్తి యాంధ్రుల నావహించి వారిని పూర్వపు సౌన్నత్యమును సంపాదింపుమని ప్రోత్సహించుచున్నది. ఈ నూతనావేశము ఆంధ్రరాష్ట్రమంతటను వ్యాపించి రాజకీయ సాంఘిక లోకములనే కాక కావ్యప్రపంచమును గూడ మార్చినది. ఆంధ్రసారస్వతమం దొక నూతన వికాసము కలిగినది. ఈ నవీనోత్సాహము రెండు రూపములు దాల్చినది. జాతీయజ్ఞాన ముద్భవించుటచే మన ప్రాచీనకవీశ్వరుల యాదర్శములు పునరుద్ధారణ చేయఁబడుచున్నవి. ఆంగ్లవాఙ్మయపరిజ్ఞానము హెచ్చుటచే నాంగ్లకవుల పద్ధతులను ఆదర్శములను ననుసరింపవలెనని కౌతూహలము జనించుచున్నది. ఈ నవీన జాతికి సంబంధించిన కావ్యము లనేకములు తఱచుగా ప్రకటింపఁబడుచుండుటచే వానిలో నొక చిన్న కావ్యమును విమర్శన చేయవలె నను కుతూహలమే యీ వ్యాసమునకు కారణ మయ్యెను. "సంగీతసుఖము" అను చిన్న గీతమును విమర్శనము చేయుటలో విమర్శ యన నేమిటో సూచించుటయే వ్యాసముయొక్క ముఖ్యోద్దేశము.

సంగీతసుఖ మనునది [illegible] చే వ్రాయఁబడిన యొక చిన్న గీతము. ఒకానొక సమయమునఁ [illegible] వేసఁగియందు ఒక చల్లని చెట్టుక్రింద నొక స్త్రీ మైమఱచి [illegible] చేయుచు పాడుచున్న సమయమున [illegible] హృదయ మెట్లుండెనో వర్ణించి యున్నారు. ఆ గానము తన కెట్టి యానందమును కలుగఁజేసినదో వర్ణించి [illegible] మనకు తెలియఁజేయుటయే గ్రంథకర్త యభిప్రాయము. ఈ [illegible] వర్ణనము స్వాభావికముగా నున్నది. వేసఁగియందు చల్లని చెట్టు నీడ [illegible] యభిప్రాయమును [illegible] చున్నవి. ఈ పద్యము [illegible] పదములతో నిండియున్నది. ఈ చిన్న గీతము ఆంగ్లసారస్వతమందలి 'లిరిక్'లను పోలియున్న [illegible] సంగీతము లేదు. అంతేగాక, 19-వ శతాబ్దపు [illegible] కవుల పరిచయమును చూపుచున్నది. "లిరిక్" అనునది [illegible] ముత్సాహముతో [illegible] గాని [illegible] గాని యొక [illegible] నిండియున్న [illegible] వర్ణించునది. [illegible] సులభముగ [illegible]. ఒకానొక [illegible] కవి [illegible] యెట్టి యావేశము జనించునో ఆ యుత్సాహమును [illegible] శైలిలో చిత్రించునదియే యాంగ్లసారస్వతమున 'లిరిక్' అని వాడఁబడు చున్నది. గ్రంథకర్త [illegible] వర్ణించునే కాని [illegible] కష్టపడి వ్రాయలేదు. పద్యమును పదములలోఁ గూడ [illegible] కలిగిన దగుటచేతను కవి యొక్క [illegible] యగుటచేతను ఈ పద్యమును 'లిరిక్' అని వాడవచ్చును.

ఈ గీతమందలి ముఖ్యాంశ మెద్ది యని యడుగవచ్చును. ఆ యువతియొక్క గాన [illegible] సౌఖ్యదాయకముగా నున్న దనియును అందుచే మనసునందలి బాధ లన్నియు ఆ గానామృతమును గ్రోలిన వెంటనే నశించినవనియును కవి చెప్పియున్నారు. "నా మది నుప్పొంగఁ [illegible] పాట" యని వ్రాయుటలో తన సంగీతానుభవము స్పష్టీకరించి యున్నారు. ప్రతి [illegible] కొన్ని సద్గుణములును కొన్ని దుర్గుణములును [illegible] నైన నుంగువలె [illegible] దేశములును [illegible] ములందువలె గుణదోషములును కలసిమెలసియుండును. అట్లే కాక ప్రతి సమయమునను [illegible] మనస్సులో యుండవచ్చును. [illegible] ప్రదర్శనము [illegible] కావ్యమును [illegible] గానమును వినినను మనము ప్రాపంచికవిషయములను మఱచిపోవుదుము. దృష్టి యంతయు నా పాటతో లయమయి యుండును గాన, మన మెక్కడ నున్నామో తెలియదు సరి కదా, మనస్సునందలి కల్మష

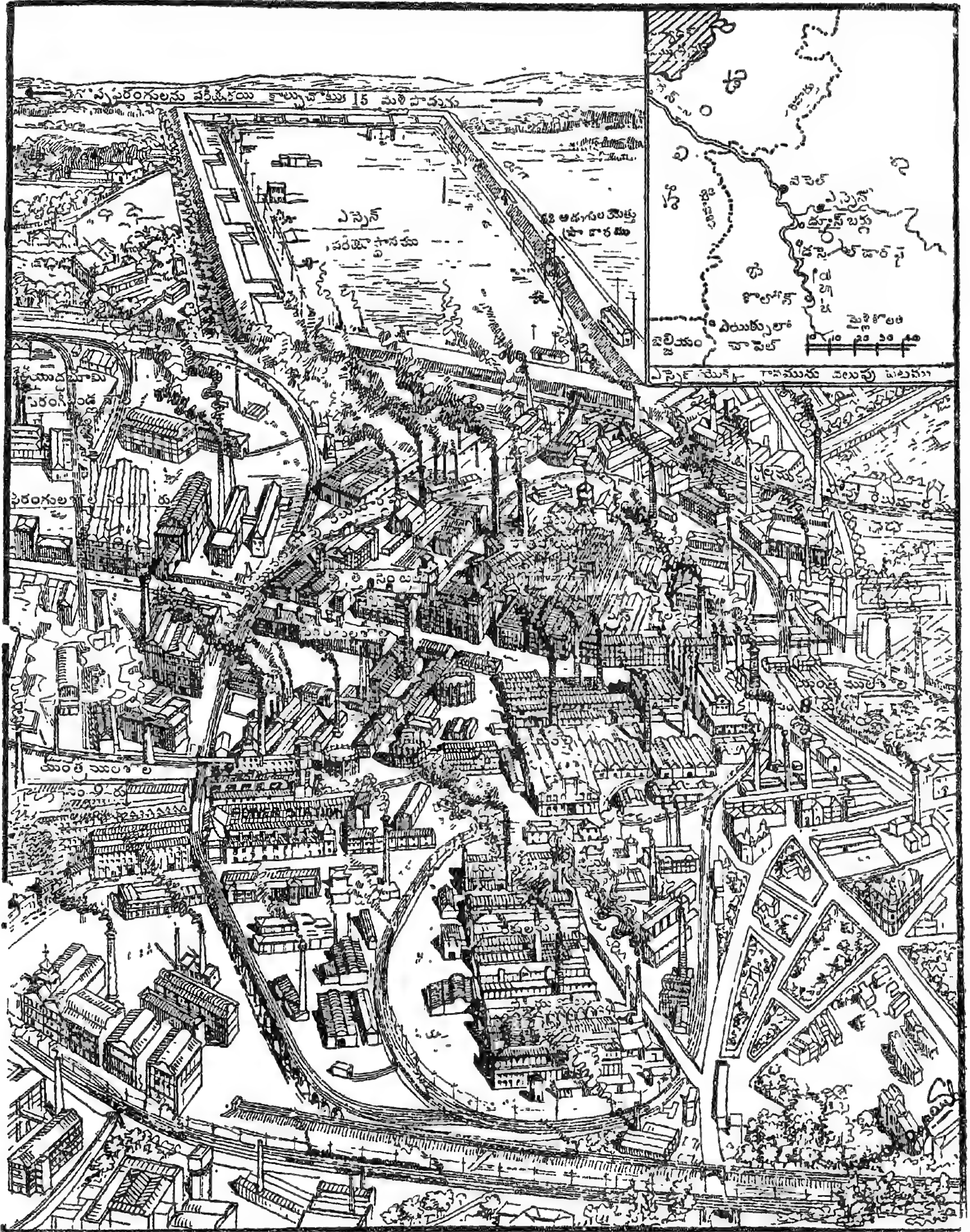
* ఈ గీతము గతసంవత్సరపు సంచికయందు ప్రచురింపఁబడినది.

నుండియు [illegible] బడును. మంచి [illegible] [illegible] విశాల మంతయు మాయ [illegible] [illegible] నందము జనించును. ఇది సాధారణముగా [illegible]. ఈ [illegible] వాక్య [illegible] [illegible] పరమాత్మ [illegible] వాక్య [illegible] గేయముగా నున్న దనుట యతిశయోక్తి కాదు.

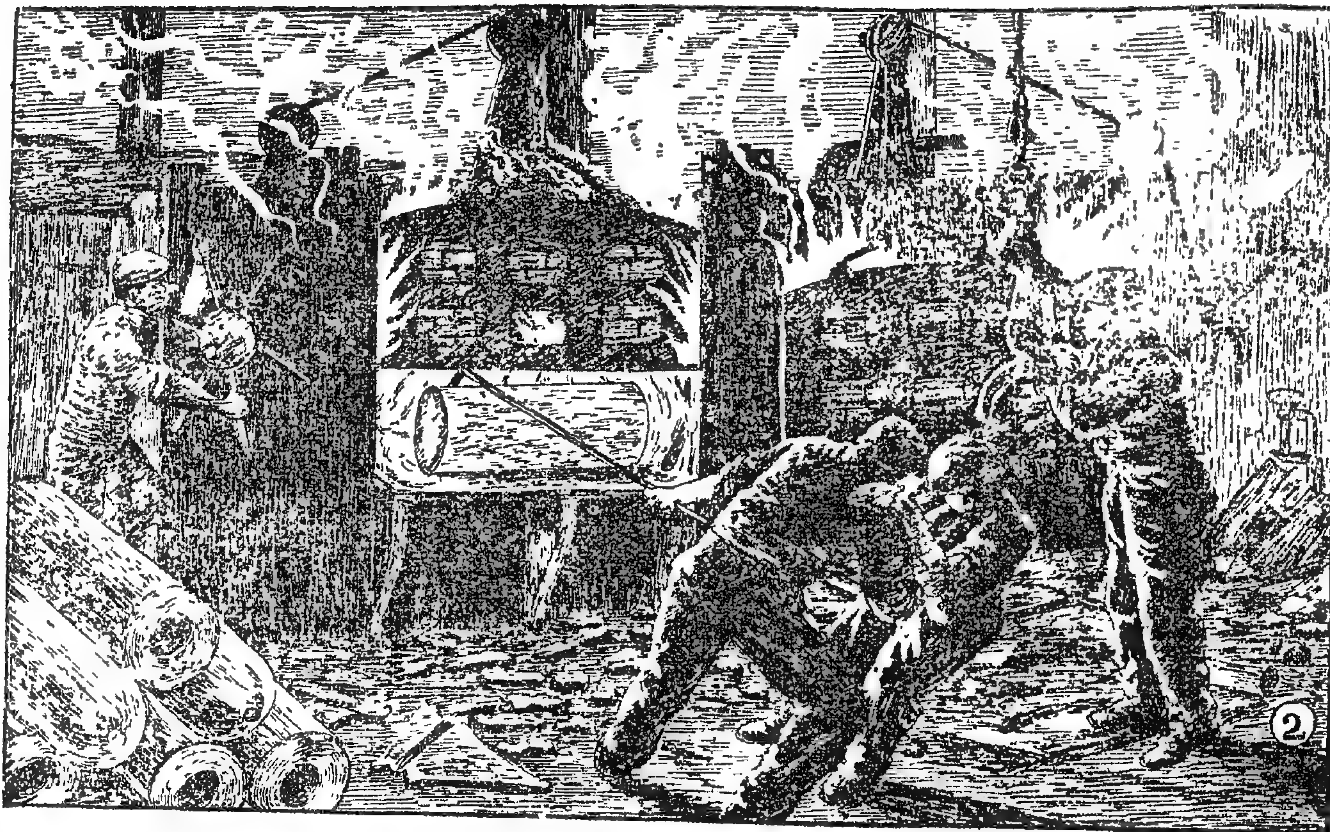
అట్టి గీతమును పాడునపుడు మనుష్యులకు [illegible] [illegible] కాదా? సంగీతసౌఖ్యము వర్ణింప [illegible] [illegible] గానము [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] మనము [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] దేలు చుందుము. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

ఈ చిన్న గీతము [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] గ్రంథ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] దివ్యలలో నుండెనా [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] కొందఱు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] యని [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] శైలి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] గ్రంథ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] గుర్తింపవలె నని కొందఱి యభిప్రాయము [illegible] [illegible] చిన్నది [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], అ

యొక్క ద్వంద్వముగా భావింపవలయునని [illegible] యభిప్రాయము. ఆనందము నిచ్చుట యనఁగా మన మనస్సును పవిత్రము చేసి యుత్సాహమును పుట్టించుట. మనకు మంచి నాటకము గాని కావ్యము గాని [illegible] [illegible] [illegible] కలిగినా, అదియే యానందము. మనము తిరిగి [illegible] [illegible] యా గ్రంథమును చదువవలె నని కౌతూహలము జనించుచుండుటయే దీనికి నిదర్శనము. అట్టి సంతోషము చదువరియం దుద్భవించినా, దీనికి కారణ మేమి యగు నని చూచుట [illegible] తలంపు. ఈ గ్రంథమందు శైలి రమ్యముగా నుండెనా, అభిప్రాయము [illegible] గా నుండెనా, ఏ కారణముచేత నీ పుస్తకము గాని [illegible] పద్యము గాని మనకు సంతసము నిచ్చుచున్నది? అట్లయినచో నా యభిప్రాయ మెద్ది? అది యెట్లు నివేదింపఁబడినది? ఈ యంశములను మనము గమనించితిమా, "సంగీతసుఖము"ను నిరసించుటను మానివేసెదము. [illegible] [illegible] మొక్కటి యనియు చిన్న [illegible] గీసిన [illegible] గ్రంథములకును వ్యత్యాస మున్న [illegible] మఱచిపోయిరి. ఆ మాట యటుండనిచ్చి ఈ గీతమందు వర్ణింపఁబడిన విషయ మెద్ది? దీని శైలి [illegible] నున్న [illegible] యని యోచింపవలెను. భావములకును పదములకును [illegible] యుండుటయే శైలి. ఈ గీతమందలి పదములు సులభములును భావమున [illegible] ములును. పదములు [illegible] [illegible] సొంపుగా నుండుటకంటె శైలి మంచి [illegible] లేదా! మానవకోటికి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] జేయునా? సంగీత [illegible] [illegible] [illegible] నిర్మలతను పొందు [illegible] మంచి గానము [illegible] [illegible] వాక్యమును వినుట యనియు చర్చింపఁదగిన . ఈ గీత [illegible] [illegible] యుత్సాహము వర్ణింపఁబడినది. [illegible] సంతసము నిచ్చినా [illegible] ప్రశ్నించిన తిరిగి చదువవలె ననియు జ్ఞాపకముంచుకొనవలె [illegible] [illegible] [illegible] మేమి యని ప్రత్యుత్తర మియ్యవలెను. కావ్యము లన్నియు నానందము నిచ్చును [illegible]! ఉత్సాహపూరిత మయిన గీతము [illegible] మయిన దనుటకు సందియ మేమి?

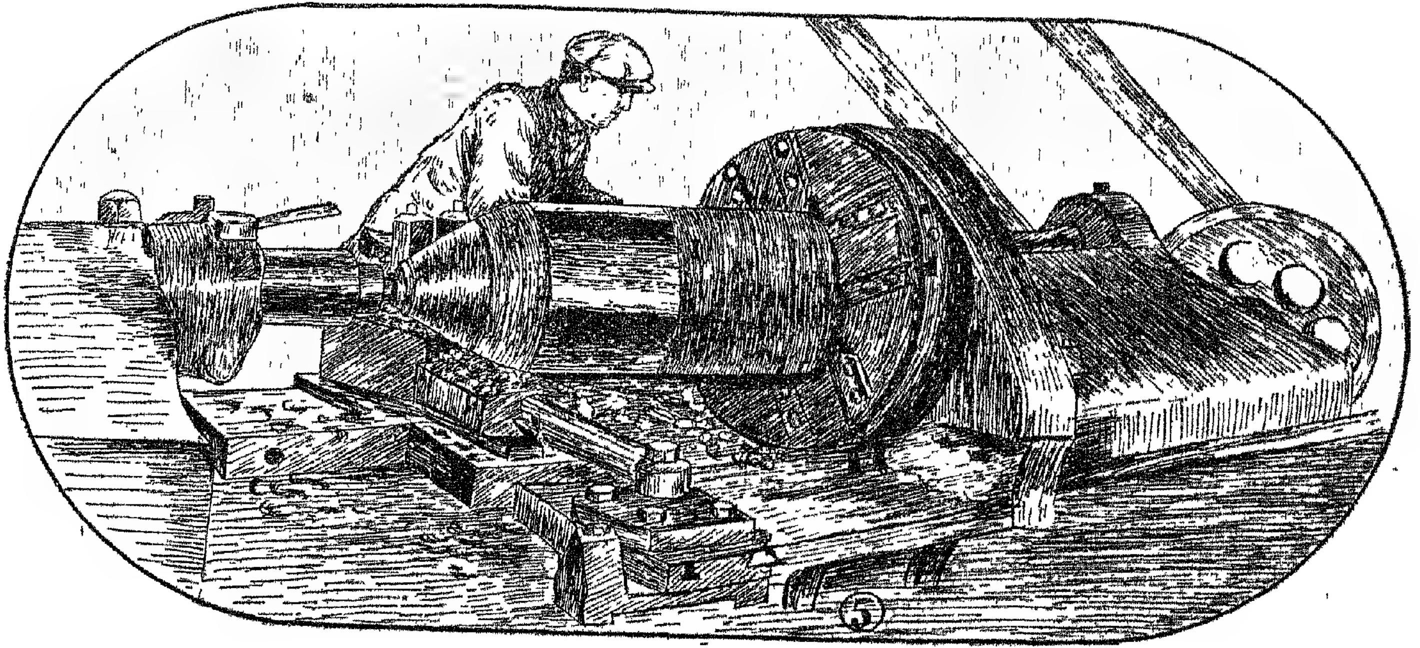

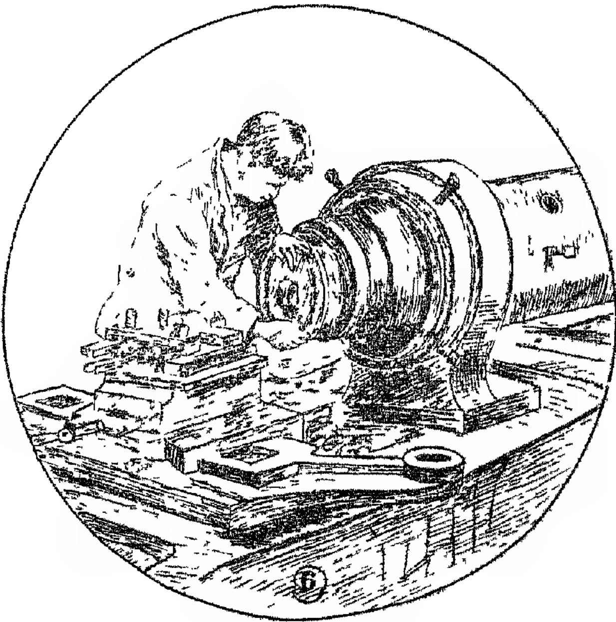
జర్మని సైన్యములకు ఫిరంగులను ఆగ్నేయగోళములను సిద్ధముచేయు క్రుప్పు యంత్రాలయము. ఇది 1810 సం॥ నందు ఆర్గురు పనివాండ్రతో నారంభమైనది. ఇపుడు 80,000 పనివాండ్రు గలరు. మూలధనము రూ. 18,00,00,000 యంత్రాలయ విస్తీర్ణము 500 యకరములు. మూలధనమునందెక్కువ భాగము క్రుప్పుకుటుంబమువారును కైసరువారును చెందియున్నది.

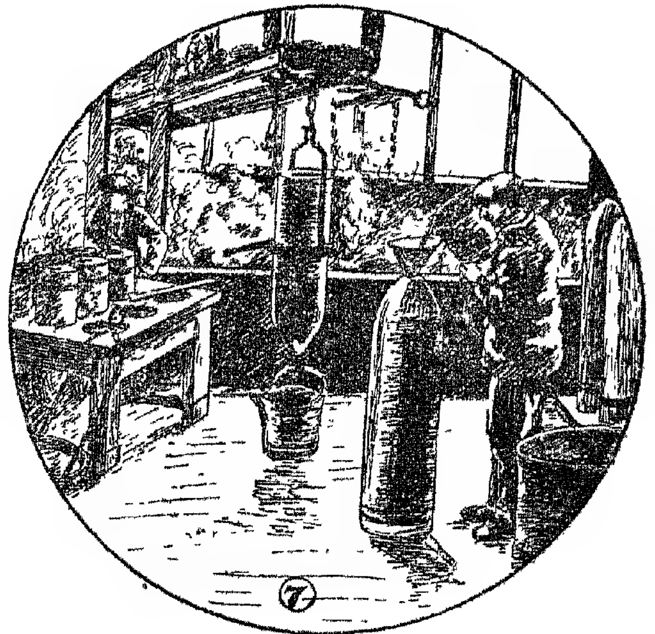

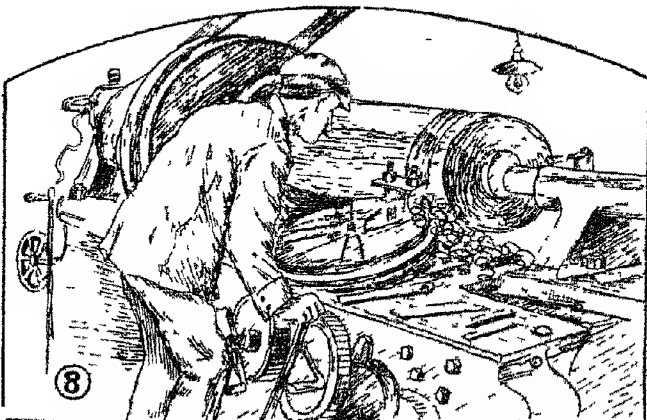

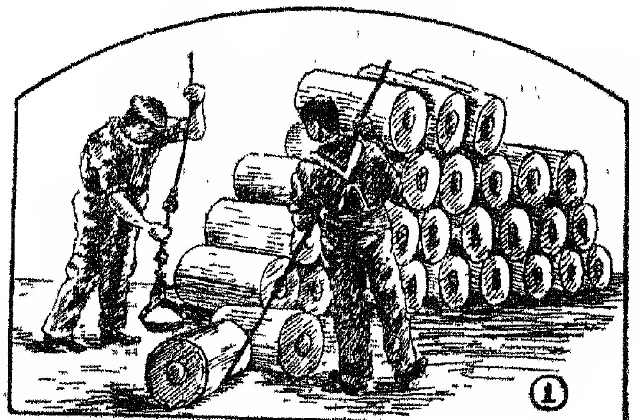

వెనుకటి సంచికలో ప్రకటించిన శాస్త్రయాగములను చేయువిధము రంగులపటములరూపమున ప్రదర్శింపబడెను. ఆ పటముల వివరము 1-8 శీర్షికలందు తెలుపబడినవి.

1. గట్టి ఉక్కుతునుకలు కొలిమికి సిద్ధముగనున్నవి.
2. కొలిమినుండి సాగగొట్టుటకై తీసిన ఉక్కుతునుక.
3. జలయంత్రమునందు 12 అంగుళముల షెల్లునకై సాగదీయుట.
4. మూతిని సన్నముగ జేసి యంత్రమునుండి షెల్లును తీయుట.
5. షెల్లుయొక్క యంగమును ముఖమును జేయువిధము.
6. 12 అంగుళముల షెల్లుపీఠమును సమస్థితియం దుంచుట.
7. షెల్లుయొక్క లోభాగమునకు వార్నిషు చేయుట.
8. గాలి నాపుటకు రాగిమూతిని బిగించుట.

ష్రాప్నెలు షెల్లులకు గుల్లలను నిర్మించుట ప్రయాసముతో గూడినదియును ప్రమాదముతో గూడినదియును నైన పనియని ఇచట ముద్రించిన చిత్రపటమువలన దెలియుచున్నది. పనివాండ్రు అగ్నిముఖమున ఇనుప రవ్వలు ఎగురుచుండగ బని జేయుచుందురు. కన్నులకును కంఠమునకును నపాయము గలుగకుండుటకై కంటి జోడులను ఊపిరి గొట్టములను వాడుదురు. ష్రాపునెలును 1784 సంవత్సరమునందు హెన్రిష్రాపునెలు పేరుగల బ్రిటీషు సైనికోద్యోగి నిర్మించెను. ష్రాపునెలు షెల్లులు సైనికుల గుంపులపై నుపయోగింపబడును. షెల్లునందు గుండ్లు విశేషముగనుండును. గురిపెట్టిన స్థలమునకు సామీప్యమునగాని పై భాగమున గాని పగులునట్లు లేర్పాటుచేయబడును. షెల్లులు ప్రేలి నలుదిశలను వ్యాపించి ప్రాణహాని జేయును. పదునెనిమిది రతులు తూగెడి బ్రిటిషు ష్రాపునెలునందు 375 గుండ్లుండును. షెల్లు 3500 గజముల దూరముపోయి పగిలినపుడు 250 గజముల పొడవును 30 గజముల వెడలుపును గలిగి 7500 చదరపు గజముల ప్రదేశము నాక్రమించుకొనును. ష్రాపునెలు ప్రేలినపుడు తలకు గాయములు పడకుండుటకై ఫ్రెంచి సైన్యమునందు సైనికులు ఉక్కుటోపీలను దాల్చుచున్నారు. ఆకాశయానవినాశమునకై ఫిరంగులందు ష్రాపునెలు షెల్లులు వాడబడుచున్నవి.

ఆగ్నేయగోళములను బరీక్షించుట

రాజ్యాంగ పరిజ్ఞానము

దుగ్గిరాల వేంకటసుబ్బయ్య గారు

తే. ఇలను గల చెమ్మ నెల్లను నిముడ పీల్చి
యవని కను సారవంతమై యలరుకొఱకు
వర్ష ధారలఁ గురిసెడి పగిది నెపుడు
రాజు పన్నులు గొనవలె ప్రజలకడను.—ఆర్థికచరిత్ర

మానవదేహమునకు పెక్కు భిన్నాంగము లున్నట్లె, జాతీయజీవనశరీరమునకును బహువిధప్రతీకము లావశ్యకము. అందు సాంఘికరాజ్యాంగములు ప్రముఖము లైనవి. నైతిక రాజ్యాంగాదులు కొంత సంఘ మున్నప్పుడే ఆ సంఘప్రచారమునకే ఆ సంఘపురోభివృద్ధికే పరికల్పితములు. స్వోదరపోషణాదులతో నిముడియున్న వ్యక్తిత్వమును దాటి భార్య బిడ్డలు అను సాంఘిక సంబంధమును పొల్గొన్నప్పుడే, పెక్కు బాధ్యతలకు పెక్కులో పలకు పెక్కు కష్టములకు చిక్కుపడవలసివచ్చును. ఈ సాంఘికన్యాయమునందలి మహత్తరధర్మములను గంభీరసాధనలను పోనుపోను, స్వీకరించి యాచరించుచున్న కొలఁది సౌఖ్యప్రపంచమున కేంద్రస్థానమలంకరింపఁగలము. ఇంత ప్రముఖ మగు సాంఘికమునకంటె రాజ్యాంగమే ముఖ్యమైనదని శ్రేష్ఠమైనదని పొడకట్టుచున్నది. ఈ రెంటి తారతమ్యములను కొలఁది విచారింతము. మానవనైసర్గికమును బట్టి సాంఘికశక్తి సంఘటింపవచ్చును, లేకపోవచ్చును. కొంత తా నీకును ల్పీకరించి ప్రారంభింపవచ్చును. రాజకశక్తి యట్లు గాక, స్వాభావికముగను రక్షణార్థముగను. సాంఘికశక్తి కన్న ప్రభుశక్తి అత్యంతావశ్యకము. ప్రాచీనకాలమున శయనమునుండి లేచిన దాది ప్రతివానికిని సాంఘికసాంప్రదాయములకును నిబంధనలకును నిలుగ్గ్రాలి కొలఁదినో గొప్పనో ప్రవేశము కల్గియుండును. రాజ్యాంగమం గట్లు గాక, కాలానికి ముక్కాలువంతుకంటె పెక్కువమంది మానవగాఢులై దూరముగ తొలఁగియుండుటచే, చేఁతల ముప్పు తెచ్చి పెట్టుకొనుచున్నారము. మన జీవితమునకు నూతనచైతన్యమును హృదయవాసులకు నూతనవికాసమును నొసంగున దేది? స్వేచ్ఛ. ఈ స్వేచ్ఛామూలమున నే, నూతనోజ్జీవనసాధనవిధానములు సుఖసంతోషములు ప్రాప్తింపఁగలవు. ప్రతివానిను హృదయరాజ్యమునందు భూతలస్వర్గమును సందర్శించుచు ధన్యుఁడగుచుండవచ్చును. సృష్టికర్త పుట్టువుతోడనే మర్త్యులకేమి, పశుపక్షికీటకాదుల కేమి, యమూల్య స్వేచ్ఛాధనమును దయచేసియున్నాఁడు. అల్పజంతువుల స్వేచ్ఛ అధికజంతువుల యధీన మైనట్లె, అజ్ఞానుల స్వేచ్ఛాస్వాతంత్ర్యములు జ్ఞానజ్యోతిచే ప్రజ్వరిల్లు వస్తువ్యక్తుల వశమగుట ప్రకృతిస్వభావము. స్వేచ్ఛ సాంఘికస్వేచ్ఛ రాజకస్వేచ్ఛ యని రెండు విధములు. సాంఘికస్వేచ్ఛ సజ్జనుల సాంగత్యమువల్లను స్వవిమర్శనవల్లను అనుభవమువల్లను అలవడఁగలదు. రాజకస్వేచ్ఛ రాజకీయగ్రంథపఠనముచేతను ప్రపంచచరిత్రవిచారణచేతను కొంత వఱకు మాత్రమే యుదయించును. ఆ స్వేచ్ఛను పేరలను పరిజ్ఞానమనియే చెప్పవలసివచ్చును. "ప్రభువులతో పోరాటము కత్తులతో చెరలాట" మన్నట్లు మహాపెక్కులను మాకు దయచేయుఁడని మొఱపెడినచో కొన్ని చోట్ల మానవుగ్యాదలు పనఁజాలవు. స్వాతంత్ర్యసముపార్జనము నిశేషకష్టసాధ్య మైనను మానవయంత్రమునకు సిద్ధి లేని సాధన మగుటచే నిప్పను. దేశీయులు రాజకచైతన్యమును సంపూర్ణముగ కల్గియున్నప్పుడే జనసామాన్యపు హృదయధర్మముల స్వాతంత్ర్యబీజములు బాగుగ నాటుకొన్నప్పుడే, గనుకడకు మూలసూత్రము లగు ప్రాతిపదికస్వాత్వ్యములను నిక్కముగ ప్రతిష్ఠింపఁగలరు. లేప్పక సాధింపకొనఁగలరు. విదేశీయులు ప్రభువు లైనను రెండు న్యాయైకలు లైనను, కొంత భేదాభిప్రాయ ముండుట సహజము. ప్రభుత్వము వారిని కొలవడిన తన స్వక్రమ మగు పెక్కుల నడుగ నైకొనుటకు మొట్టమొదట ధైర్యసాహసములు లేకున్నను, రాజకీయజ్ఞానానుభవమైనకొలఁది, అన్యదేశరాజ్యప్రకృతులను పరిశీలించినకొలఁది, ఆత్మవిశ్వాసము బలమైనకొలఁది, అధైర్యము సంకోచభావములు పటాపంచలై, నూతనముగ నున్న స్వాతంత్ర్యేచ్ఛ విపుల మై పెన్నుదన్నుచు, వాంఛాసాఫల్యతకు ప్రోత్సహింపఁగలదు. వ్యక్తివికాసము స్వాతంత్ర్యబలసంజనితము. స్వాతంత్ర్యాలోద్ధరణము వ్యక్తివికాససమాశ్రయము. మంచి తెలివితేటలు గలవాఁడే స్వాధికారములను గాంచఁగల్గును. తన కోరిక ప్రకారము సంచరించుటకు స్వాతంత్ర్య మున్నప్పుడే బుద్ధి యభివృద్ధి పొందును. స్వాతంత్ర్యాగ్రహము నైసర్గిక మగు సౌన్దర్యప్రతిబంధకము. పంజరబద్ధ మగు శుకమునకు స్వేచ్ఛాసంకలితప్రవృత్తి యెక్కడిది? కారాగృహబద్ధుఁడగు నిర్వక్రపరాక్రమక్రమాకలితచిత్తునకాత్మలక్ష్యీకరణశక్తి యెక్కడిది? వాని శీలకర్మవికాసమునకు సాధకాశ మెక్కడిది? ఉన్నను లాభ మేమి? నివురు గప్పిన నిప్పు మాడ్కి బూదియందడఁగిన బంగారుమాడ్కి నిష్ప్రయోజకము కాదే! విదేశములలో సాంఘికశక్తియే మిక్కుటము. కాని, మన దేశములో రాజ్యాంగమున కున్న ఖరతరప్రభావము మఱి దేనికిని లేదు. రాజకశాసనమూలమున స్వాతంత్ర్యము నిరుద్ధ మగునట్లు సాంఘికసంబంధమున నగభాగ మేని కానేరదు. దేశసంరక్షకశాసనమునో పత్రికాశాసనమునో ప్రయోగించి అచ్చట నుపన్యాస మొసంగరా దని కాని ఆ పత్రికను ప్రచురింపఁగూడ దని కాని యాజ్ఞాపించిన లోఁబడినట్లు, మనకు వ్యతిరేకముగ ప్రాయుంచున్న మద్రాసు మొయిలుకు

…గెప్పంపఁగా నే పనియు … న్యాసాంగానికే … పూర్వకలె … న్యాయకర్తల్క… నంగీకరింపఁగాని పనియు జేయువారు లేరు … వార్తాపత్రిక లేవు. …యొక్క … ర్ణోలు వెట్టుచున్నను … ప్రకటించుచున్నను … సభలు లేవు, సమితులు లేవు ఆచరణ లేదు. అయినను అందఱు నొక్క రీతిగనే వర్తింపవలె. అంత మన భారతీయులకు, వారిలో నాంధ్రులకు, కలసి మెలసి ఘనకార్యములఁ గావించెడి యలవాటు తప్పి చాల కాల మైనది. ప్రభుత్వాధికారు లందఱు శాసనములను తలఁ దాల్చి అమలులోఁ బెట్టవలసినదే. ప్రజ లందఱు శాసనము నామోదింపవలసినదే. రాజకీయవిజ్ఞాన మెఱుంగని సంఘములో జీవకళ సంపూర్ణముగ నున్నట్టు భావింపవలదు. కొందఱకేని వ్యావహారికజ్ఞానము ప్రతివానికిని కల్గియున్నచో, కొంపలు మండలంటఁ గూల్చెడి యీ దుర్వ్యాజములగు వ్యాజ్యములు హెచ్చుపెరుఁగునా? పొట్టపోటికై ఎలుకమీఁద పిల్లిని పిల్లిపై నెలుకను ఎక్కించుచు మందభాగ్యులగు రైతుల నోళ్లలో మట్టిగొట్టెడి యీ ప్రయివేటు ప్లీడర్లు కావలసివచ్చునా? ఏ క్రమపద్ధతి ప్రారంభమునకో … కరణము కొంప ముట్టు కాళ్లు … అనునట్లు … చెప్పినట్లు చేయుచు పసుము కాక … చెల్లించుట … తిరుగవలసివచ్చునా? … మండలములను పైయధికారులకు తెల్పు … నైపుణ్యము లేక ఏమి మాటలాడిన నేమి మూఁడునో యని … వచ్చునా? ప్రతి సామాన్యోద్యోగస్థునకు … మొక్కి చేతిని … మామూలు మాటునట్టుకొని వెళ్లి సమర్పింపవలసి వచ్చునా? వారి యనుగ్రహమునకు నిరీక్షింపవలసివచ్చునా? ఈ ముప్పులు చెల్లించుట నాల్గు రూపాయల జీతము గల నాయకునకుఁ గూడ … నెత్తికెక్కుటే.—ఇవన్నియు రాజకీయజ్ఞానము లేని వారి చేష్టలు కావే? ఇదంతయు ప్రజలయొక్క లోపమే, ప్రజల యజ్ఞానమే. ఏ డిపార్టుమెంటున కే హక్కులు గలవో, ఏ యధికారి కే యధికారము లున్నవో, ఎట్లు ప్రవర్తింపవలయునో, … ల నెప్పటి కప్పుడు దేశభాషల ద్వారా ప్రచురించుచు … అధికారులయొక్క హక్కులను గాని … హక్కులను గాని కొంచెమైన కనుఁగొనని లోపము ప్రజలదే కాదా? మన విద్యాధికులకు కూడ పౌరస్వాతంత్ర్యమందున్న యాసక్తి భక్తి రక్తి స్వదేశ స్వాధికార స్వాభిమానములం దిసుమంతయు లేకున్నది. గ్రామపంచాయితీలు యూనియనులు మునిసిపాలిటీలు తాలూకా బోర్డులు డిస్ట్రిక్టు బోర్డులు మొదలగు స్థానికప్రతిష్ఠాపనల విషయమునందైన కొంత పరిజ్ఞానమును పరిచయమును గడింపవలసియున్నది. రాష్ట్రీయశాసనసభ ఇండియా సామ్రాజ్యశాసనసభ లన నేమో ఎంతమంది మన ప్రతినిధు లున్నారో వారు మన కేమి సౌకర్యములను కల్పించుచున్నారో ప్రీవీ కౌన్సి లన నేమో ఈ మొదలగు సంగతులు సంగ్రహముగ నైనను పల్లెటూళ్ల విద్యావంతులకు కూడ తెలిసియుండవలెను. పాలితపాలకుల ప్రధానధర్మము లెవ్వియో అన్యోన్యసంబంధ మెంతవఱకుఁ గలదో … పరిపాలనము ప్రకృతాంగ్లేయ పరిపాలనమున కేదో … పాశ్చాత్య రాజ్యపద్ధతు లెట్లున్నవో … తెలిసికొనియుండుట అత్యంతావశ్యకము.

మా దేశమునందలి ప్రాచీన …

మన పూర్వికుల వ్యావహారికప్రజ్ఞ యనుపమానము. ఆ సామ్రాజ్యముల … ఆ గ్రామ సంస్థలకు … విజృంభణములకు నీరుపోయి … పడిన మనవారు గ్రామ పంచాయితీ సభలను పరిత్యజించిరి? ప్రతి గ్రామమునను పెద్దమనుష్యులు వ్యవహారధర్మములం దారితేరినవారు గ్రామములోని సర్వవ్యవహారములను న్యాయమున నిష్పక్షపాతముగను … తీర్చుచు, ఎవరికిని … హక్కులను భంగము గాకుండ ఏ కలతలు ఏ చేతఁగాని చిల్లర చేష్టలు లేకుండ గ్రామస్థు లందఱ నొక్క … నడపలేదా? ఇప్పటివలె కోర్టులు ప్లీడరులు తప్పుడు సాక్ష్యములు … యున్నవా? ఈ వ్యాజ్యముల మూలమున పల్లెలు … న్యాయము సున్నయై … మర్యాదలు మాయమై పోవ, 'ఎందుకీ వ్యాజ్యాలు వచ్చెరా? భగవంతుఁడా!' యని … రెందఱు లేరు? ఈ వ్యాజ్యములవల్ల ధన మంతయు దుమ్ములో పోసికొన్నట్లగుచున్నది. ప్రతి గ్రామమునకు నొక్క పంచాయితీ సభను స్థాపించుట కా గ్రామప్రముఖు లుద్యమించి మాతృదేవతోపాసనన్నిధానమున … దేశక్షేమానకార్యములకు కానుకలను సమర్పించి దీవనలను పడయరాదా? మాతృస్వరూపిణిని సత్కార్యపుష్పమాలచే నలంకరించి పూజింపరాదా? స్వరాజ్య సౌధారోహణమునకు ప్రథమసోపాన మగు పంచాయితీ సభలు ప్రతి పల్లెయందును బయల్వెడలునట్లు ప్రయత్నపడుట ఆయా దేశాభిమానుల ముఖ్యకర్తవ్యము. మొన్న మొన్ననే వెలువడిన యూనియను పంచాయితీ చట్ట మెంతవఱ కుపకరించునో చూడవలసియున్నది.

విదేశీయుల రాజకీయచైతన్యము

విదేశములలో రాజకీయజ్ఞానము … నానాటికి హెచ్చుచున్నది. పాశ్చాత్యదేశములలో రాజకీయ ధర్మములు నిబంధనలు … లగుచున్నవి. ఆ దేశీయులకు ప్రభుత్వ… సంకోచము లేనే లేదు. అట్టి యాందోళనావశ్యకత కల్గినప్పుడు పాకీవాఁ డేమి కూలివాఁ డేమి ధనికుఁ డేమి దరిద్రుఁ డేమి ప్రతివాఁడు నొకని కంటె నొకఁడు ముందంజ వేయుచు వెనుదీయక కొంతకొంత సంబంధమును పొల్గొందురు. గ్రీసు రోము ఇంగ్లాండు అమెరికా మొదలగు దేశములవారు తమ హక్కులకై స్వాతంత్ర్యమునకై పెక్కుసార్లు పోరాటము లొనర్చియున్నారు. అందు పూర్ణముగ నెగ్గియున్నారు. ఆ దేశీయులు సంపూర్ణ మగు హక్కులను గల్గియున్నారు. రాజ్యాంగయంత్రము ప్రజలకు వ్యతిరేకముగ నెప్పుడు తిరుగనేరదు. ప్రతి కూలివాఁడు సయితము పత్రికల ననుదినము తప్పక చదువుచుండును.

ఆ దేశములందలి పత్రికలకు పరిపూర్ణస్వాతంత్ర్యము కలదు. విద్యార్థుల కధికవిరసౌలభ్యములు కలవు. బీదలకు లెక్క సాహాయ్య సంపత్తి కలదు. శిశుసంగతులకు ప్రబలప్రోత్సాహము కలదు. పారిశ్రామికులకు ధనాగారములు తక్కువ వడ్డీతో ధనసాహాయ్య మొసగును. వేయేల? ఆ దేశముల రాజకీయపరిస్థితు లన్నియు దేశౌన్నత్యమునకు పట్టుగొమ్మలై ప్రజాసౌకర్యములకు మార్గదర్శకములుగ నున్నవి. అమెరికాలో నధ్యక్షుని యెన్నికకు నాల్గు మాసములు ముందుగనే, ఆబాలగోపాలము ఉత్సవములు ఊరేగింపులు ఉపన్యాసములు మొదలగువానితో మునిఁగి తేలుచుండురఁట. కారణ మేమి? వారికి రాజకీయమం దున్న ప్రేమయే. వారికి రాజకీయ విద్య వెన్నతో పెట్టుమన్నట్టు కన్పట్టుచున్నది.

హిందూదేశస్థితి — మన విధులు

ఆధునిక భారతీయ రాజ్యాంగపద్ధతులు మిగుల క్లిష్టముగ నున్నవి. మన పౌరుషశక్తులు విజృంభించుటకు కాయుధమును చేతఁ బట్టరాదు. విద్యయందా, వివిధదేశములకంటె వెనుకఁబడియున్నారము. పరిశ్రమలయందా, మూలఁబడియున్నారము. ఆర్థికముగా, వ్యర్థులము నున్నారము. అందుచే సమస్తనాగరిక దేశీయులచేతను హేయముగను చులకనగను గూడఁ జూడఁబడుచున్నారము. పౌరుష శక్తులు లేకనా? వక్తృత్వధర్మ మెఱుంగకనా? బుద్ధివైశద్యము లేకనా? ప్రావీణ్యము లేకనా? కాదు, కాదు. మరెందుచేత? స్వంత మగు దేశము లేకనా? కాదు. ఇంగ్లాండు జర్మనీ ఫ్రాన్సు మున్నగు దేశములలో నేఁటి కెఱుకవడకుండి విద్యావంతు లుండ, సరస్వతీమహాదేవికి పుట్టినిల్లగు హిందూదేశమున పట్టిపట్టి వ్రాలు చేయువారితో సయిత మేఁటికి [illegible] పట్సరమున కొక్కొక ఆంగ్లేయునికి 750 రూప్యము లాదాయము వచ్చుట సటుంచి, అన్నిటియందు నధికదశలో నున్న మనుష్యునకు 150 రూప్యములు వచ్చుచుండ, సకల సస్యపరిశోభిత మగు భారత సామ్రాజ్యనివాసునకు 20 రూపాయలా యాదాయము? ఏ మిది! ఈ యిరువది రూపాయలతో సంసారము [illegible] కాలము గడపవలసినదేనా? హా! భారతీయులారా! [illegible] నయుల కీ దశ [illegible] తొలఁగునో [illegible] తెల్పెదవా?

కొన్ని విధుల [illegible] పకరించుచున్నాడు.

1. స్వాతంత్ర్య సంగతులకు [illegible] సంపాదనమునకై సత్కవి కార్యదీక్షను నిశ్చలభావములను కలిగి [illegible] వలెను. హోము రూలు లీగులను స్థాపింపవలెను.

2. స్వ [illegible] మన [illegible] ర్యము [illegible] లెవ్వరో మనకు ప్రకృతము [illegible] కావశ్యక [illegible] గుర్తెఱుంగవలయును.

3. రాజకీయ పరిజ్ఞానమును [illegible] దినపత్రిక రాజ్యాంగతంత్రము [illegible] గ్రంథములను తెప్పించు [illegible] వలయును.

4. [illegible] గ్రామములలో [illegible] స్థాపింపఁ బ్రయత్నింపవలెను.

5. ఆత్మగౌరవమును [illegible] చుండవలయును.

ముఖ్యముగ [illegible] కలుగవలయును. ఇంకను రాజ్యాంగ సంస్కరణ [illegible] మాంద్యమును ప్రతి పల్లెలోను ప్రతి గ్రామమునను [illegible] చినచో, కొన్ని సౌకర్యములను ప్రథమముగా [illegible] కల రని నా విన్నపము.

సీ. జనుల [illegible] సంస్కరించు
యొంతయును దయ నా [illegible]
వాస్తవం బగు తండ్రిగా [illegible]
జన్మమునకును మాత్రమే జనకుఁ డైరి.—[illegible]

అబలా విలాపము

ఒుడమగుంట శివరామయ్య గారు

అబలలు వ్యవహారించుటరాదే కానిచో
తెల్పనా రాజ్యంబు లేలు టెట్లు?
కాంతలు చదువుకో కను చెడ్డ తప్పైన
సభలలో వాదముల్ సలుపు టెట్లు?
ప్యాగులాడు మదబల కష్టమే కాకున్న
అంవర్గముల నుఱుమాడు టెట్లు?
చెలులకు పరిణయస్వేచ్ఛయే లేకున్న
వలచిన ప్రియులను బడయు టెట్లు?
బ్రహ్మచర్యాధికారమే భావలకును
అవని లేకున్న యోగిని లెట్లు
సంభవించెను తొల్లింటి సతుల కెల్ల?
ధర్మబుద్ధినిఁ జెపుఁడు సధర్ములార!

పెండ్లాడఁగా వచ్చు పెలఁదిపై పెలఁదిని,
ధవుఁ డీల్గినను గోరఁదగదు ధవుని,
స్వేచ్ఛ నుండఁగవచ్చుఁ గట్టువట్టియు పీడ,
గట్టువట్టుటకై న స్వేచ్ఛ లెగదు,
పరుగునఁ బోవచ్చు పాభావులన గూడ
సభలఁ జూడఁగ నైనఁ జనుగు తగదు;
అపహరింపఁగవచ్చు వ్యక్తిస్వతంత్రత
స్వీయస్వతంత్రత వేడఁజనదు,
ఇట్టి యన్యాయ మెందైన నిలువఁ గలదె?
పొందరాదట్టి యధికారముల నపొందు
పొగులఁజేయుదు లోకంబు పురుషు లుండ
తగిన యధికారముల పొందఁదగరె చెలులు?

బ్రహ్మోపాసన

[illegible] నరసింహాచార్యులు గారు

ఏ నాఁడు మనుష్యుఁడు పుడమిపై జనన మొందెనో నాఁడే బ్రహ్మోపాసనకు మూలబీజ మేర్పడియెను. ఈశ్వరునిచే సృజంపఁబడి యీశ్వరునిచే సంరక్షింపఁబడుచున్నను, తిరు లతలును పశు పక్షి కీటకములును తమ జన్మకారణమగు తమ సంరక్షకుని గ్రహించి భజింపలేకయున్నవి. కాని మనుష్యుని స్థితి యట్టిది గాదు. మనుజుఁడు తన్ను పుట్టించి పోషించుచున్న భగవంతునిఁ దెలిసికొనఁగల బుద్ధిసంపదను బడసియున్నాఁడు. సృష్టి నంతయుఁ దన జ్ఞానశక్తిచేఁ బరిశీలించి సృష్టికర్త గలఁడని యతఁడు నిర్ధారణ చేసియున్నాఁడు. అంతటితో నాగక యంతటికి కర్తయొక్క గుణాతిశయములఁ గ్రహించి యతని ధ్యానించుచున్నాఁడు. ఆహా! యేమి మానవుని సౌభాగ్యము! పరమేశ్వరుఁడు మనుష్యసంతానమున కొసంగిన వరాలీకములలో నెల్ల నియ్యదియే యత్యంతశ్రేష్ఠమైనది. ఈశ్వరుని గ్రహించి యుపాసించెడు నధికారమును బొందినవాఁడగుటచేతనే మనుజుఁడు సృష్టికి శిరోభూషణమై వెలయుచున్నాఁడు.

అవస్థాత్రయము

సకలేంద్రియములయందువలెనే బ్రహ్మాత్త్వనిర్ణయమునందును బ్రహ్మోపాసనయందును మనుష్యుఁడు క్రమక్రమముగా నభివృద్ధి గాంచుచున్నాఁడు. పృథ్విపై నుదయింపఁగనె మహాశక్తివంతము లగు భూతములు మనుష్యునికి [illegible] గాన్పించును. తన ప్రచండకిరణజాలముచే సకలపదార్థములను ప్రకాశింపఁజేయుచు సూర్యుఁడు వెల్గుచుండెను. సకల [illegible] నొకానొక సమయమున ఘంఝామారుతమై మహావృక్షముల [illegible] చలింపఁజేయునంతటి తీవ్రతతో వాయువు వీచుచుండెను. సమస్త సస్యాభివృద్ధికిని ముఖ్యావశ్యకమైన వర్షము నొక్కొకప్పుడు దేశమంతయు వఱదలతో నిండిపోవునట్లు మేఘజాలములు వర్షవృష్టిని గురియుచుండెను. మహాబలోపేతము లగు నీ భూతములను గాంచిన నేవాఁడు భయాకులచిత్తుఁడు గాకుండును? [illegible] గాకుండును? ఈ మహాభూతములతో మైత్రిని సాధించినఁగాని తన జీవనము గడవఁజాలదని యెంచినవాఁడై దేవతలనుగా భావించి మనుష్యుఁడు వానిని పూజింపఁ దొడంగెను. ఫలపుష్పాది ద్రవ్యములే గాక తాఁ బ్రీతితో భుజించెడు సాధుజంతువుల [illegible] దేవతల కర్పించుచుండెను. ఈ విధముగా కానుకలచే దేవతల సంతోషపెట్టుచు తా సుఖముగా జీవింపఁగల్గునట్లు పాడిపంటల దయసేయుమని యద్దేవతల వేఁడికొనుచు మనుజుఁడు ధర్మజీవనముయొక్క ప్రథమావస్థను గడపెను. తన శరీరసౌఖ్యమునకై కోర్కెల వరములనే కోరుచు పూజల సల్పెడు మనుష్యులు నేఁడును లేకపోలేదు. అయినను దేహసౌఖ్యమునకంటె యధికమైన సౌఖ్యము వేఱొండు గలదని గ్రహించి తత్ప్రాప్తికై పరమాత్ముని నారాధించెడు బుద్ధిమంతులు పలువురు గలరు.

మహాశక్తిసంపన్నులగు భూతాధిదేవతలందఱికి నెల్ల నధిష్ఠాతయై శక్తియొక్కటి గలదని [illegible] మనుష్యుఁడు కాలక్రమమునఁ దెలిసికొనెను. ఆ శక్తియే బ్రహ్మ యను పేర మన యుపనిషత్తుల యందుఁ బిలువఁబడుచున్నది.

"భీషాస్మాద్వాతః పవతే భీషోదేతి సూర్యః - భయాదగ్నిశ్చ వాయుశ్చ మృత్యుర్ధావతి పంచమః."

ఆ పరబ్రహ్మము సకలభూతములకు నాయకుఁడనియే కాక జ్ఞానసంపన్నుఁడనియు దయామయుఁడనియు న్యాయకారి యనియు [illegible] మనుష్యుఁడు తన బుద్ధిబలముచే గ్రహించెను. గ్రహించి మాత్రముండక యప్పరమపురుషుని సమీపించి దర్శించి యాత్మోన్నతిని పొంద [illegible] శాశ్వతమగు [illegible] తలంచుచుండిన కాలము [illegible]. ఆముష్మికసౌఖ్యములకొఱకుఁ బరితపించు కాలము వచ్చినది. [illegible] యాధ్యాత్మికసౌఖ్యము? పరమేశ్వరుఁడే సజ్జ్ఞానానందములకు నిలయము. అందుచేతనే మనుష్యుఁడు పరబ్రహ్మమును "నన్ను [illegible] చేయుము. నన్ను పరమానందభరితుని చేయుము. నన్ను జ్ఞానవంతుని చేయుము" అని ప్రార్థింప నారంభించెను.

ఈ యవస్థను దాటి యుత్తమావస్థను మానవుఁడు గ్రహించెను. అచట నే కామ్యమైన ప్రార్థనములకును తావు లేదు. ధనముపైఁ గోరిక యుండదు. కీర్తిపై నాశ యుండదు. [illegible] మంతుని చేయుమని దయామయుని [illegible] ప్రార్థించుటకు అవకాశము కనిపింపదు. బ్రహ్మమే యా దశయందు వాంఛితార్థము. పరమేశ్వరునితోడి సాంగత్యమే పరమేశ్వరునితోడి సంభాషణమే సర్వకాలములందు పరమేశ్వరునియందలి వాసమే [illegible]. ఇట్టి బ్రహ్మోపలబ్ధియే సకలభజనసాధనములయొక్కయుఁ [illegible] లక్ష్యము. ఇదియే [illegible] ద్రష్టాదాది [illegible] చారిత్రములచే [illegible] పురాణములు [illegible] మహోపదేశము. ఏ మానవుఁడు గాని యిట్టి యున్నతపదవిని హఠాత్తుగాఁ బొందఁజాలఁడు. ఈశ్వర దర్శన లాభమును బొందిన భక్తవరేణ్యులయొక్క గాని ఋషిసత్తముల యొక్క గాని చరిత్రలఁ బరిశీలించితిమేని పూర్వోక్తము లయిన త్రివిధావస్థలును నందుఁ గనఁబడును. సంఘములయొక్కయు జాతుల యొక్కయు జీవనమునందే కాక సాధారణముగా [illegible]

యొక్క యాధ్యాత్మిక జీవనమునందును నీ యవస్థాత్రయము కలుగుచుండెను. ధర్మజీవనము యొక్క ప్రాథమిక కాలమునందు సామాన్యముగా లౌకిక సౌఖ్యముల చేతనే యాత్మ యాకర్షింపబడుచుండును. జ్ఞానవికాసము పెరుగుచున్న కొలది యైహిక సౌఖ్యముల కంటె యిచ్ఛ యాముష్మిక సౌఖ్యముల యందు ప్రేమ హెచ్చును. ఆధ్యాత్మిక సౌఖ్యానుభవ మతిశయించిన కొలది పరమేశ్వరునితోడి నిరంతర సహవాసాభిలాష జనించును. తన యిచ్ఛ యేదియో యీశ్వరేచ్ఛ యేదియో తానెవరో యీశ్వరుడెవరో నిరూపణ మొనరుప నయితము వీలు గాకుండ బ్రహ్మైక్యము పొంద భక్తుడు వాంఛించును. ఈ యైక్యమునకు నేమాటి భంగము సంభవించినను అతడు పట్టరాని దుఃఖము ననుభవించును.

త్రివిధ భావములు

ధర్మజీవనము యొక్క పరమలక్ష్యమైన యీ బ్రహ్మోపలబ్ధి యందు ముఖ్యమైన భావములు మూడు గలవు. ఆత్మ నానాప్రకారము లయిన వ్యాపారముల నలుపుచుండును. ఆత్మ చింతించును, భావించును, సంకల్పించును. ఒక్క యాత్మయే యీ కార్యముల నెల్ల జేయుచున్నను చేయు కార్యమును బట్టి యొకప్పుడు బుద్ధి యనియు, వేరొకప్పుడు హృదయ మనియు, మఱియొకప్పుడు ఇచ్ఛ యనియు, నామములు దాల్చుచున్నది. సకలప్రకృతియందును ననంతమైన జ్ఞానమంతర్నిహితమై యున్నది. మనుష్యుడు తన బుద్ధిసాహాయ్యముచే నీ జ్ఞానధనమును పడయుటకై నిరంతరకృషి సలుపుచున్నాడు. అనగా జ్ఞానస్వరూపియై సృష్టియందు దాగియున్న యీశ్వరుని పొంద యత్నించుచున్నాడు. తన గర్భమున నఖండసౌందర్యరాశిని దాల్చియున్న కారణముచేతనే విశ్వ మింత శోభాయమానమై ప్రకాశిల్లుచున్నది.

ఈ చందముననే మనుజుడు తన హృదయముచే తన జననీజనకులను సోదరాదిబంధువర్గమును ప్రేమించుచున్నాడు. స్వదేశస్థుల యెడను పరదేశస్థుల యెడను ననురాగమును జూపుచున్నాడు. ప్రకృతిసౌందర్యమును గని యాశ్చర్యనిమగ్నుడగుచున్నాడు. 'వసుధైక కుటుంబక' మ్మను సూక్తికి సాక్షిభూతులై వెలుగు మహాత్ములు నయితేను ప్రపంచమున లేకపోలేదు. ఇంక నంతరాత్మోపదేశము నాలకించి కష్టసాధ్యములగు సత్కార్యముల నిర్వహించి యుపకారులనో బలమును గడించువారును గలరు. మనుష్యుడు తన యిచ్ఛాశక్తి యొక్క సాహాయ్యముచే సృష్టియందుగల శుభేచ్ఛను గ్రహించుచున్నాడు. ప్రతి విజ్ఞానశాస్త్రజ్ఞుడును తన్ను ప్రకృతి మోసపుచ్చదని యెఱుగు దృఢవిశ్వాసమును గల్గి వర్తించుచున్నాడు. సత్యస్వరూపు డీశ్వరుడని యెఱుంగక యెంత సత్యపరిజ్ఞానమును బడసినను శివస్వరూపు డీశ్వరుడని యెఱుంగక యెన్ని సత్కార్యముల గావించినను ప్రేమస్వరూపి యీశ్వరుడని యెఱుంగక యెంత ప్రేమను విస్తరింపజేసినను మనుష్యుడు బ్రహ్మసాక్షాత్కారమును గాంచజాలడు. మతమునకును నీతికిని గల భేద మిచటనే యభివ్యక్తమగుచున్నది. సత్యమే శివమే సౌందర్యమే బ్రహ్మస్వరూప మని గ్రహించిన యుత్తముడు సమస్తప్రపంచమును సకలవ్యాపారములను బ్రహ్మమయముగా నెఱుంగును. సత్యాన్వేషకులు యుక్తిబలముచే నెవ్వని సత్యగర్భుడై పరబ్రహ్మ నిర్ణయించుచున్నారో, సర్వప్రకారముల దర్శకులు సౌందర్యప్రేమభావనచే పరబ్రహ్మ మని భక్తిశ్రద్ధలచే నారాధించుచున్నారో, నిఖిలసత్కార్యప్రేరకమై యొప్పు సంకల్పమే పరబ్రహ్మ మని యెఱింగి కర్తవ్యనిష్ఠులు ప్రవర్తించుచున్నారో, యథార్థమైన యుపాసకులు. సర్వవ్యాపకుడై సర్వప్రదేశములందును సర్వకార్యములందును దృశ్యమానుడై కలసియున్న పరబ్రహ్మమును మనుష్యుడు ప్రాకారబద్ధమగు మందిరమందో మానసమందో బంధితుని జేసి భక్తిజ్ఞానకర్మయోగముల పరస్పరము విరోధము వాటిల్ల జేయుచున్నాడు. అందునకు హరిభక్తాగ్రగణ్యప్రణీతమైన భాగవతపురాణమునందలి యీ క్రింది వాక్యములు సాక్ష్య మిచ్చుచున్నవి:

"ఆ యోగంబులు కర్మయోగంబును భక్తియోగంబును జ్ఞానయోగంబును ధ్యానయోగంబును నను యోగత్రయంబులు ముక్తిప్రాప్తికరములై నాల్గు విధములు ప్రకాశించు, నందు, సాధాన గర్భాధాన పుంసవన సీమంత జాతకర్మ నామకరణ అన్నప్రాశన చౌలోపనయన వేదవ్రత స్నాతక వివాహ పంచమహాయజ్ఞ వైశ్వదేవ మాసశ్రాద్ధ నైమిత్తిక శ్రాద్ధ అగ్నిహోత్ర దర్శపూర్ణమాసాగ్రయణ చాతుర్మాస్య అగ్నిష్టోమాది కర్మాచరణంబు కర్మయోగంబు, శిలా దారు లోహాదిమయంబులగు ప్రతిమాదులయందు బుద్ధిచేసి, నారాయణుని పురుషునకు నర్ఘ్య పాద్యాదికంబులైన నానావిధ పూజోపచారంబుల స్నాన వస్త్ర యజ్ఞోపవీత దివ్యాభరణ గంధ పుష్ప ధూప దీప నైవేద్య తాంబూలాద్యుపచారంబులు భక్తిసంభవంబుగ సమర్పించి స్తుతిపూర్వకంబుగ ప్రదక్షిణ నమస్కారంబు లాచరింప గలయది ప్రత్యుత్థానంబును నాచార్యపూజ యాదియైన భక్తియోగంబు, ప్రాణాయామంబులు, సంసారంబుల నిస్సారంబుగ నెఱింగి సంసారంబులయందు బొందక నిర్మోహంబున బరిత్యజించి వైరాగ్యంబు నొందుట జ్ఞానయోగంబగు."

నిర్గుణుడును నిష్క్రియుడును నగు పరబ్రహ్మము యొక్క యుపాసన మెట్లు మనుష్యులను ప్రవృత్తివిముఖులుగా జేసెనో యట్లే దేశకాలబద్ధమై విగ్రహారాధనమైన సగుణయు భక్తియోగమునకు విపరీతార్థమును గల్పించి మన సంగ్రహమునందు మత మపరోక్షపడునట్లు చేసెను.

సాధనల యొక్క సామరస్యత

మన జీవనమునందు వేఱు చేయదగినది గాక జీవితము యొక్క సకలవ్యాపారముల యందును సమన్వయము పొందవలయును గనుక దగుటచేతనే నానావిధ సాధనల యొక్క సామరస్యత యావశ్యకము. కుటుంబకార్యముల నేమి, సాంఘికవ్యాపారముల నేమి, ఇతర లౌకికవ్యవహారముల నేమి, సలుపునపుడు మనము సాధారణముగా నీశ్వరచింతను మఱచి వర్తించెదము. అందుచే తగిన సాధనమార్గముల నవలంబించి ధర్మాగ్ని సర్వకాలసర్వావస్థలయందును మన మానసక్షేత్రముల

జ్వలింపజేయవలసియున్నది. చంద్రదర్శనముచే జలధి యుప్పొంగునట్లు ప్రతిదినమును నీశ్వరసందర్శనముచే మన హృదయము గూడ నుల్లాసపూరితమగుటకై ప్రతిదినమునందును నీశ్వరోపాసనకై కొంతకాలమును నిర్ణయించి యుంచవలయును. పరబ్రహ్మము యొక్క నామమును తెలిసి జపించుచుండుటయు మిగుల ప్రయోజనకరము. గృహమున జరుగు సకలశుభాశుభకార్యసమయములయందును పరమేశ్వరుని స్మరించుట లాభదాయకము. అప్పుడప్పుడు నిర్జనప్రదేశమున కరిగి యీశ్వరచింతనమున గాలము గడపుటయు నత్యంతోపయోగకరము. ఈ సాధనలయందులో నెల్ల పూర్ణాంగ బ్రహ్మోపాసన యగ్రగణ్యము.

పూర్ణాంగోపాసన

పూర్ణాంగ బ్రహ్మోపాసనయందు నాల్గు ముఖ్యభాగములు గలవు: 1. ఉద్బోధనము 2. ఆరాధనము 3. ధ్యానము 4. ప్రార్థనము.

1. ఉద్బోధనము:—నియమితకాలమునందు మనము ఈశ్వరోపాసనకై యొకచోటఁ జేరినను మనస్సు తటాలున భగవచ్చింతనమునకు సిద్ధమై యుండదు. అంతవఱకు వ్యాపారము చేయుచుండిన కార్యజాలమునందే నిలిచియుండును. అందువలననే మన మనస్సును బ్రహ్మోన్ముఖము చేయవలసిన యావశ్యకత గలదు. చాంచల్యశీలమైన మన చిత్తము నీశ్వరాయత్తము చేయుటకై గావించు ప్రయత్నమునకే యుద్బోధన మని పేరు. ఇయ్యది శాస్త్రపాఠముచే గాని సత్ప్రసంగముచేగాని స్తోత్రపఠనముచే గాని పద్యపఠనముచే గాని సంకీర్తనముచే గాని నెఱవేర్చవచ్చును. సామాజికోపాసనాసమయములందు ఆచార్యుఁడు సామాన్యముగా నేదో యొక మహావాక్యము నాధారము చేసికొని చిన్నప్రసంగము గావించి యుపాసకుల నీశ్వరపరాయణులఁ జేయును.

2. ఆరాధనము —పరబ్రహ్మము యొక్క స్వరూపావళియందలి యొక్కొక్క స్వరూపమును గూర్చి భక్తిసహితముగాఁ జింతించుటయే యారాధనము. బ్రహ్మస్వరూపనిర్ణయము చేయుటకై అనేక బ్రాహ్మసాధకులు విశేషముగాఁ గృషిచేసి యున్నారు. అట్టివారి యొక్క తపఃప్రభావముచేతను నిజసాధనములచేతను అన్నిటికంటె మిన్నగా నీశ్వరానుగ్రహవిశేషముచేత నాత్మానందదాయక మగు బ్రహ్మస్వరూపనిర్ణయము చేయఁబడినది. ఆస్వరూపము లెల్ల నీ వాక్యమునం దిముడ్పఁబడినవి: "సత్యం జ్ఞానమనంతం బ్రహ్మ ఆనందరూపమమృతం యద్విభాతి శాంతం శివమద్వైతం శుద్ధమపాపవిద్ధమ్."

ఈ యారాధనామంత్రమునందు ప్రాచీన నవీన బ్రాహ్మసాధకుల సాధనసంపత్తి యంతయు నిమిడియున్న దని చెప్పవచ్చును. తమ యాత్మప్రదేశముల నుదయించిన ధర్మపిపాసను తీర్పఁగల వాక్యరత్నములను ప్రాచీన మహర్షులనుండి గ్రహించి వాని నెల్ల నీ మంత్రరూపమున నొక యమూల్యహారముగా నాధునికసాధకులు గూర్చియున్నారు. 'సత్యం జ్ఞానమనంతం బ్రహ్మ' యను భాగము తైత్తిరీయోపనిషత్తునుండియు, 'ఆనందరూపమమృతం యద్విభాతి' యను భాగము ముండకోపనిషత్తునుండియు, 'శాంతం శివమద్వైతమ్' అను భాగము మాండూక్యోపనిషత్తునుండియు 'శుద్ధమపాపవిద్ధమ్' అనునది ఈశోపనిషత్తునుండియు గైకొనఁబడినవి. ఉపనిషత్తులనియెడు మహోద్యానవనమునఁ బ్రవేశించి దేవేంద్రనాథాది సాధకభృంగము లీ యారాధనమంత్రపుష్పములను సంపాదించిరి. ఈ మహామంత్రమునందు బ్రహ్మస్వరూపము చక్కఁగా వర్ణింపఁబడినది. సకలచేతనాచేతన వస్తుసముదాయము యొక్క స్థితికి మూలాధారుఁడనియు, చిన్మయుండనియు, ఆద్యంతరహితుఁడనియు, అనంతకల్యాణగుణాకరుఁడనియు, సకలవిశ్వక్షేమంకరుండనియు, శాంతినిలయుఁడనియు, అద్వయుండనియు, పరమపవిత్రుఁడనియు, ఆనందస్వరూప యనియు బ్రహ్మమంత్రమున నుతింపఁబడియున్నాఁడు. నిశ్చలచిత్తులై, నిర్మలమనస్కులై, వ్యాకులహృదయులై యిట్టి యారాధనము చేయు నెవ్వాఁడు భక్తిమాధుర్యము నాస్వాదింపక యుండనేర్చును?

ధ్యానము

హృదయపూర్వకమైన యారాధనముచే బ్రహ్మసాక్షాత్కారమును పొందిన సాధకుఁడు తద్బ్రహ్మానందమందే తన మనస్సును నిలిపియుంచుకొన నభిలషించుట యస్వాభావికము గాదు కదా! ఝంఝానిలాదులతో గదలుచుండు జలనిధానమున నెసఁగు తరంగములు క్రమక్రమముగా తద్గర్భమునఁ జేరి యణఁగుచు నిశ్శబ్దమై యందే నిమగ్నమై యుండునటుల సాధకుఁడు బ్రహ్మస్వరూపచింతనక్రియాలోలుండై బాహ్యప్రపంచమును మఱచి తన్మయతను జెందియుండును. ఇదియే ధ్యానము.

ప్రార్థనము

సకలసద్గుణసంపన్నుఁడగు పరమేశ్వరుని సాంగత్యమాధుర్యము ననుభవించు భక్తుఁడు తన అయోగ్యతను అహంకారమును అపవిత్రతను గుర్తించును. కామక్రోధాదిశత్రుగణము తన హృదయ సద్గుణనాశము చేసికొన్న సంగతిని తెలిసికొనును. దుఃఖాతురుఁడై నా హృదయ మెన్నఁడు సచ్చిదానందపూర్ణ మగునా యని నివేదనము సేయ నారంభించును. వినయభావము కలుగును. నేత్రాశ్రువులు కనులనుండి రాలఁదొడంగును. పశ్చాత్తాపతప్తహృదయముతో దీనవదనముతో వినయవినమ్రశిరస్సుతో ముకుళితహస్తములతో నతఁడు ప్రయత్నమున నే "అసతో మా సద్గమయ, తమసో మా జ్యోతిర్గమయ, మృత్యోర్మా అమృతం గమయ, ఆవిరావీర్మ ఏధి రుద్ర యత్తే దక్షిణం ముఖం తేన మాం పాహి నిత్యమ్" అని ప్రార్థింప మొదలిడును.

'పరమేశ్వరా! అసద్వస్తువులనుండి నన్ను సద్వస్తువును పొందింపుము. అంధకారమునుండి నన్ను వెలుఁగును పొందింపుము. మృతావస్థనుండి నన్ను అమృతావస్థను పొందింపుము. ఓ స్వప్రకాశుఁడా! నీవు నా ముందర ప్రకాశింపుము. నీ ప్రసన్నముఖముచే నన్ను సర్వదా కాపాడుము."

ఆముష్మికచింతను వదలి ఐహికసుఖసాధనాపరాయణులై యుండెడు మన కిట్టి పూర్ణాంగోపాసన యమోఘలాభదాయకము

చేయఁగల దనుటకు లేశమైనను సంశయము లేదు. ఉద్బోధనముచే హృదయము బ్రహ్మోన్ముఖ మగును. ఆరాధనధ్యానములచే విశ్వాసము బలపడును. బ్రహ్మమునం దనురక్తి యతిశయించును. ప్రార్థనముచే నహంభావ మడంగును. ఆత్మసమర్పణబుద్ధి యుదయించును. బ్రహ్మవిశ్వాసమును బడసి బ్రహ్మానురాగమును సంపాదించి బ్రహ్మసేవయందుఁ బ్రవేశింపఁ గల్గితిమేని, ఇంక మనకు వాంఛనీయ మేమి యుండఁ గలదు? ఇందే ధర్మజీవనముయొక్క సారసంపత్తియు ఘనీభవించి యున్న దని నుడువ నగును.

ద్వివిధోపాసన

జన్మసాఫల్యహేతుభూతము లగు ఈశ్వరవిశ్వాసమును ఈశ్వరభక్తిని ఈశ్వరసేవాభిరతిని గలిగింపఁగల యీ యుపాసనను సకలజనులును ననుష్ఠింపవలయు నని వేఱుగఁ జెప్పనక్కఱలేదు. స్త్రీలును పురుషులును నీ యుపాసనాలాభమును బడయవలసి యున్నది. ప్రతి మనుష్యుఁడును దా నొంటరిగా బ్రహ్మము నుపాసించుటయే కాక యితరులతోఁ గూడఁ గలసి యుపాసింపవలసి యున్నది. అందుచే బ్రహ్మోపాసన ద్వివిధము 1. వ్యక్తిగతము 2. సామాజికము. వ్యక్తిగతోపాసనయొక్క ప్రయోజనమును వెల్లడించు మహాపురుషు లనేకుల మనము గాంచియున్నారము. అయినను నిట్టి యుపాసనయందు ప్రమాదములు లేకపోలేదు. ఈ లోపముల కెల్ల సామాజికోపాసన మహౌషధము. సామాజికోపాసనయందే కుటుంబోపాసన గూడ నిమిడి యున్నట్లు మనము తెలిసికొనవలయును. ఒంటిగా నుపాసించునపుడు మనుష్యుఁడు సహజముగా తనకును నీశ్వరునికిని గల సంబంధమునే చూచుకొనును. అందుచే స్వార్థపరుఁడై యుండును. స్వకుటుంబమువారితో నేమి స్వసాంఘికులతో నేమి కలసి యుపాసించునపుడు పెద్ద కుటుంబములో పెద్ద సంఘములోఁ దా నొక వ్యక్తి నను సంగతిని స్పష్టముగా నతఁడు గ్రహించును. కుటుంబముయొక్క క్షేమముతోడను సంఘముయొక్క క్షేమముతోడను తన క్షేమము గూడ నవిచ్ఛేద్యసంబంధము గల దన్న యంశమును గుర్తించును. స్వార్థబుద్ధికి యుపాసనయందు నవకాశము లేదు. తనవలె పాపపంకిలమునఁ బడి కొట్టుకొనుచున్న వారి స్థితిగతులఁ గాంచుటచే నతఁడు నాశాపూరితహృదయుఁ డగును. సాధుపురుషుల సాంగత్యముచే ధర్మజీవనాభివృద్ధికి సాయపడు ననేకనూతనసాధనముల నెఱుంగుచుండును. సాధుసంగంబు సకలార్థసాధనం బగుట కెంతయు ప్రాప్తికలదియు మహోపాయ మనుటకు సంశయ మేమి? ఉపాసనచే గృహము భూతలస్వర్గ మగును. సంఘము ప్రేమసామ్రాజ్యాగారముగ నిలయమై రాజిల్లును.

ఉపసంహారము

బ్రహ్మోపాసన మనుష్యునికి స్వాభావికము. శిశువునకు తల్లిపై ప్రేమ యెట్లు సహజమో, నదికి సముద్రగామి యగుట యెట్లు సహజమో, తీఁగెకు తరువు నల్లికొనుట యెట్లు సహజమో, ఆ చందముననే జీవాత్మకుఁ బరమాత్మునిఁ జేరుటయు సహజము. యుగయుగాంతరములవఱకు నెన్నియో నాస్తికవాదములు ప్రపంచమున బయలువెడలెను. కాని, యవి మానవప్రకృతికి సహజమైన యీశ్వరవిశ్వాసవృత్తిని జీవింపఁ జేయఁజాలక పోయెను. మానవుఁడు భగవంతుని విడిచి యుండఁజాలఁడు. లోకమున కష్టము లనేకములు. దుఃఖము లపరిమితములు. ప్రలోభనములు మెండు. ఆకర్షణము లనంతములు. రోగసమూహములకు మితి లేదు. ఇట్టి నానావిధావస్థలకు నిలయమై యున్న ప్రపంచమున దయాసింధు వగు పరమేశ్వరుని యాశ్రయము లేక సుఖముగా నెవ్వఁడు జీవింపఁగల్గును? ఉత్తుంగతరంగసంక్షోభిత మైన మహాసముద్రమునందుఁ బ్రయాణము సేయు నావికులు ద్వీపమును జేరి నిశ్చయులై శాంతిచిత్తులై యుండు విధమున [illegible] బహువిధదుఃఖములకు గురియై యల్లడపడు మనుష్యుఁ డీశ్వరపాదారవిందముల నాశ్రయించి స్వస్థచిత్తుఁడై సౌఖ్యానందముల ననుభవించుచున్నాఁడు. అత్యావశ్యకమగుటచే నుపాసన యెల్లప్పుడు సకలమానవులకును నవశ్యకర్తవ్యము. ఉపాసనాప్రభావముచే పాపాత్ముఁడు నిష్పాపుఁ డగును; నిరుత్సాహి యుత్సాహపూరితుఁ డగును; దుఃఖాత్ముఁడు సంతుష్టస్వాంతుఁ డగును. ఉపాసనాబలముచే గృహజీవనము పవిత్ర మగును. ఆనందపూరిత మగును. ఇంక మన జాతీయజీవనమునం దీ యాధ్యాత్మికోపాసన ప్రవేశించెనేని మన జాతియొక్క మహాభాగ్య మేమని వర్ణింపఁగలము? సర్వశుభప్రదమైన యీ యుపాసనను వ్యక్తిజీవనమునందును కుటుంబజీవనమునందును జాతీయజీవనమునందును వ్యాపింపఁ జేయుటయే బ్రహ్మసమాజముయొక్క పరమోద్దేశము.

ఎత్తిపోతల నీటిధారలు

విష్ణుభట్ల సూర్యనారాయణ గారు

ఈ ధారలు గుంటూరు జిల్లాలోని తుమ్మురుకోటకు పడమటిగా నున్నవి. నీటిధారల క్రింద గల చిన్నివాగు అచటి జనులచేత చంద్రవంక యని పిలువబడుచున్నది. ఈ ధారలను మాత్ర మెత్తిపోతల ధారలని యందురు. దీనినే 1797-వ సం. న "యద్లపా" డని పిలుచుచున్నట్లు డాక్టరు హైనను నొక యూరోప్లేయుడు వ్రాసియున్నాడు. ఏది యెట్లున్నను, ఎత్తిపోసినట్లుగా నీ ధారలు చూపఱకు కనబడుటచేత వీనిని ఎత్తిపోతల ధారలని జనులు పిలుచుచున్నా రనుటయే సమంజసముగా నున్నది. వర్షాకాలమున నీ చుట్టుపట్టులకు, మిక్కిలి కష్టముతో తప్ప, పోవుటకు వీలు లే దని తెలియవచ్చును. ఆ కాలమునం దీ నాల్గు ధారలు నొకటిగా కలసి సుమారు రమారమి డెబ్బది యారు గజముల వెడల్పు గలిగియుండును. ఈ చిత్రపటములు మాత్రము జ్యేష్ఠమాసాంతమున తీయబడినవి. వర్షాకాలములో నీధారలవలన గలిగెడి ధ్వని మిక్కిలి గొప్పదై సముద్రపు ఘోషతో సమానముగా నుండి రెండు మైళ్లవఱకును వినబడగలదు. ఇచటి తుమ్మురుకోటనుండి పోయెడు త్రోవలో నెచటను త్రాగుటకు మంచినీరు దొరకదు. సామాన్యముగా నిచటికి వచ్చువారలీ యేటినీళ్లనే త్రాగుటకు ఉపయోగములుగా వాడుదురు. ఈ సెలయేటియొద్ద నెల్ల కాలములయందును తుమ్మెదలు ఝుంకారము చేయుచు, ఆ ధారయొద్దకు సామాన్యముగా జనులను రానియ్యవు. తుమ్మెదలచట మెండుగా నుండుటకు కారణముగా నొక చిన్న గాథ కలదు. త్రిమూర్తులలో నొకడైన విష్ణుమూర్తి యచటి చెంచుస్త్రీ నొకతెను మోహించి యామెతో నచట కొన్ని రాత్రులు గడపెననియు, ఆ సంగతి లక్ష్మికి తెలియరాగా ఆమె కనరాయ వెరిగి తుమ్మెదల రూపమును ధరించి యచటి కెవరిని రానియ్యకుండె ననియు, అచటి జనులు వాడుకగా చెప్పికొందురు.

1 ధారలు ఇచ్చటనే వాలును. ఇందులో కూర్చున్నది సుమారు ఎనుబదియడుగుల యెత్తును పది రెండు గజముల వెడల్పును గలిగియున్నది

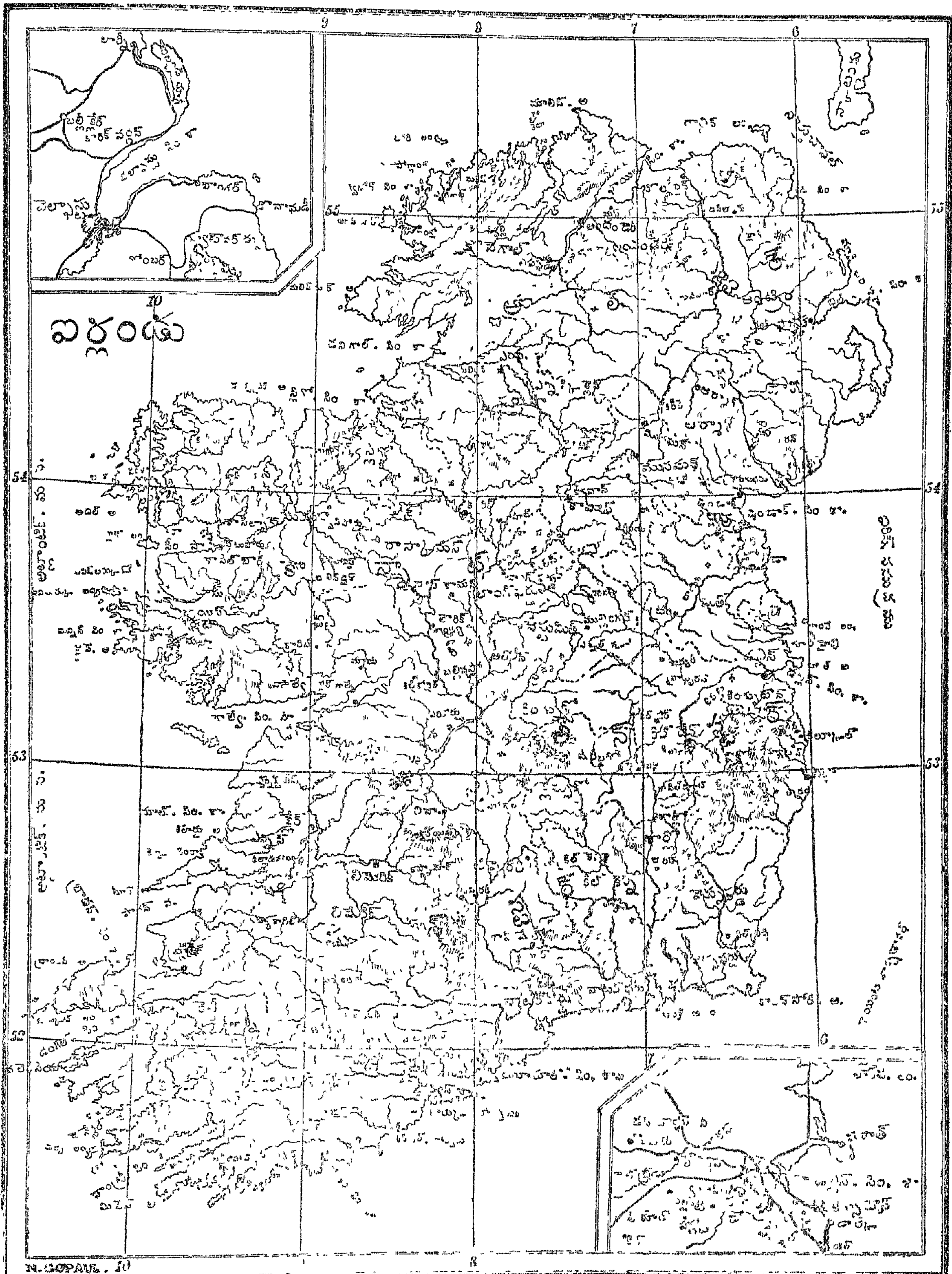
ఈ ధారలను చక్కగా వర్ణింప నా తరము కాదు. వీనినే 1797-వ సంవత్సరమున దర్శించబోయిన డాక్టరు హైనను తన భాషలో బహుచక్కగా వర్ణించియున్నాడు. ఆ వర్ణననే నేను తెలిసియున్నట్లు తెనుగున నిట వ్రాయుచున్నాను:

"తుమ్మురుకోటకు రెండు మైళ్ల దూరమున, దక్షిణమునుండి యుత్తరమునకు పోవు గుట్టలపైనుండి క్రిందికి పడెడు నీటిధార ప్రకృతి యేర్పాటు, ఈ గుంటూరు జిల్లాలోని ప్రశస్తమైన యద్భుతములలో నొకటియై చూపరుల కెంతయు కాన్పించునదై కన్నులకు పండువగా నున్నది. ఈ స్థలమునకు పోవు పులుల భయమువలన వానరాలయొక్కయు వస్యాలయొక్కయు సంచారములో వెళ్లు చుండిరి. కాని, దేశసంచారమునకు బయలుదేరిన మాకు త్రోవలో నేవిధమైన పులులును కనిపించి యుండలేదు...."

ఇచటికి పోవు మార్గము మిక్కిలి రాళ్లతో నిండియుండి యిరుప్రక్కలం ముళ్లకంపలు కలిగి యుండుటవలన అచటికి వెళ్లి నిశ్చయించెడి వారలకు నిరుత్సాహమును కలిగించును. ఈ మార్గమున పోను పోను ఈ గుట్టయొక్క పార్శ్వమున లోయవలె లోతుగా నున్నచోట చిన్న నదియొకటి కనబడును. ఈ నదియొద్దనున్న స్థలము చక్కగా నిర్మించబడిన వానివలె చక్కగా నుండి తన సహజసౌందర్యమును వెలిబుచ్చుచుండును."

"ఈ నదిని సెలయేటిని ఇచటివారలు 'యద్లపా'డని పిలుతురు. ఈ నది దక్షిణమునుండి యుత్తరమునకు ప్రవహించుచున్నది. ఈ నక్కడనే యీ నది గుట్టయొక్క శిఖరమునుండి క్రిందికి ధారగా పడుచున్నది. అచటినుండి పడమరగా ప్రవహించి ఆఱు మైళ్ల దూరమున కృష్ణానదిలో పడుచున్నది.

"ఈ స్థలముయొక్క సహజసౌందర్యమును తగినట్లు నేను వర్ణింపలేనని నాకు భయము వేయుచున్నది. చక్కని పద్ద. నల్ల

ఐర్లండు
N. GOPAUL. 10

N.GOPAUL

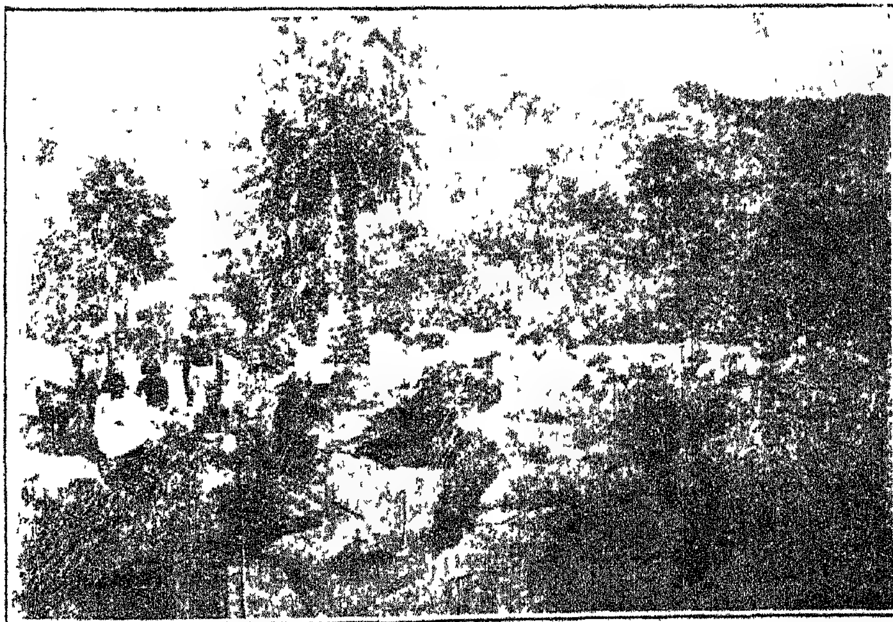
యేటి కొక విధమైన కీర్తి యున్నది. స్వచ్ఛమైన నురగుతో తెల్లనై ఇంద్రధనుస్సులచే చుట్టుకొనఁబడి అతి రమ్యమై గభీరమై చూపఱ మనమున కొక విధమైన భయము కల్గించు ధ్వని కల్గి నిర్మానుష్యమైన ప్రదేశమున అనేక వృక్షచ్ఛాయలక్రింద అనేక దేవాలయముల మధ్యమున కొండ శిఖరముప సహజముగా నిర్మింపఁబడిన చక్కని రాతిప్రదేశమునుండి క్రిందికి ధారగా పడుచు నిరాధారగా కన్పట్టెడి యా కొలయేఱు మిక్కిలి విచిత్రముగా నుండక తప్పదు. ఇచటి శిఖరమునుండి సుమారు నూట యిరువది యడుగుల నిడుపు గల్గి బోన్నెవలె నున్న యొక కుండము లోనికి దాదాపు ఎనుబదియడుగుల

2 ధారలు పడెడి కుండము పైనుండి పడుచు [illegible] లోనికి [illegible]
ఈ కుండము సుమారు ఐదడుగుల లోఁతు గల్గి యున్నది.

యెత్తునుండి పడుచున్నది. కుండమునకు తూర్పు దిక్కున నున్న గోడలు నిలువుగా [illegible] చక్కఁగా [illegible] చేయుట కవశ్యమైన వాస్తుశాస్త్ర [illegible] నిర్మింపఁబడినట్లు తోఁచును [illegible] యముగా నున్నవి. రెండు ధారలు పడెడు దిక్కున నున్న గోడలు నిలువుగా నున్నవి. అందు నడుమ నడుమ నున్న కొన్ని కంతలయందు [illegible] గా [illegible] నున్నవి. ...... ఈ [illegible] యీ గోడను [illegible] కల్గినవి.

"నేను [illegible] వెళ్లిన [illegible] నా [illegible] ప్రదేశమున [illegible] యున్నవి గాని, [illegible] మిక్కుటముగా లేవు. [illegible] పూర్తిగా [illegible] లేదు. తూర్పు దిక్కున మాత్రము [illegible] గదులపెడల్పున నీ [illegible] నీరు లేదు. పశ్చిమమున కొలఁదిగా నీ [illegible] నేను [illegible] కల్గినవి. ఈ ప్రక్క కొన్ని హిందూ దేవాలయములు లున్నవి. అందులో [illegible] మాత్రము మిక్కిలి పుణ్యప్రదమైనవి. ...... ఇచట నున్న చక్కని దేవాలయములయందు కట్టడపు చక్కఁదన మెంత మాత్రమును లేదు."

3. కుండము నిండి తరువాత నది ప్రవహించెడి మార్గము.

జలాంతర్గాములు

తేకుమళ్ల వెంకోజీ గారు

నేటికాలమున ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞాన మత్యద్భుతముగ వికాసము చెందియున్నది. అత్యంతోపయోగకరము లగు నానావిధచిత్రవిచిత్రయంత్రశతంబులు నిర్మింపఁబడుచున్నవి. దేశకాలముల ధిక్కరించు నుపాయములు వేనవేలు వెలఁబొడినవి. మానవుఁడు తన యద్భుత మేధాశక్తిచే భూతములనెల్ల జయించి నిరంకుశాధికారమును నలుపుచు వానిచే తన కిష్టమగు సేవను చేయించుకొనుచున్నాఁడు.

ప్రస్తుతము జరుగుచున్న ఘోరసంగ్రామమందీ మేధాశక్తి ప్రస్ఫుటితముగ కానవచ్చును. పూర్వకాలమున యుద్ధములు చాలవరకు పగటి రాత్రి యగుటతోడనే ఆఁపఁబడుచుండెను. ఆ పిమ్మట రేయింబగళ్లు యుద్ధములు కూడ ప్రారంభింపఁబడెను.

ఒక్కొక్క యుద్ధనౌకను నిర్మింప కోట్లకొలది రూకలు కావలసియుండును. అట్టి యమూల్యయుద్ధనౌకలను మునుంగఁజేయుటకు శాస్త్రజ్ఞులు చాలకాలమునుండి ప్రయత్నము చేయుచుండిరి. ... ప్రయాణము చేయు నావలు ... ఇట్టి యానము అమెరికాయందు జరిగిన యుద్ధము (Civil War of Independance) లో కలిగెను. అప్పుడు 1775-వ సం. న అమెరికాదేశపు ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞుఁడగు ... ఇట్టి నావను కనిపెట్టెను. దీనికి జలాంతర్గామి యందురు. ప్రస్తుత ముపయోగములో నుండు వానివలె అంత యందముగాను అంత యుపయోగకరముగాను లేకపోయినను ఇవి మార్గదర్శకము లైనవని చెప్పవచ్చును.

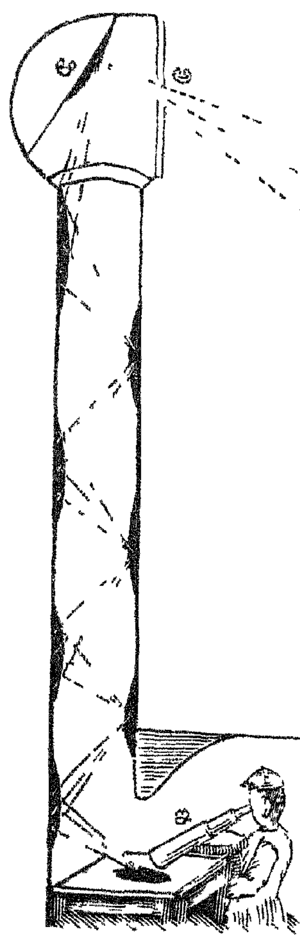
దీనియందు సౌకర్యము లేమియు లేవు. ఒక్క మనుష్యునికంటె నెక్కువమంది యందు కూర్చుండుటకు వీలు లేదు. వాఁడైనను, అరగంటకంటె నెక్కువ కాలమందు జీవించియుండలేఁడు. ఆకారము తాఁబేటి చిప్పవలె యుండెను. చెక్కముక్కల చే నమర్పఁబడిన తెడ్లు మాత్రము గలవు. ఇది యంతయు కఱ్ఱతో నిర్మింపఁబడెను. ఇంత కష్టపడి నిర్మించినను ఆ పరిశోధకుని దురదృష్టవశమున అది నిరుపయోగ మయ్యెను.

అట్లైన చిత్రమే కాని, ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞులు ప్రతిఫలమును గోరకయే పరిశోధనలయందు తమ యుత్సాహమును కనఁబఱచుచు, తమ జీవితములను ధారపోయుదురు. యూరోపున కంటకప్రాయుఁడుగా నుండిన నెపోలియను ప్రోత్సాహమున 1801-వ సం.లో ఫ్రాన్సు దేశపు శాస్త్రజ్ఞుఁడీ జలాంతర్గామియందు కొన్ని మార్పులు చేసి యింకొకదానిని నిర్మించెను.

మొదటదానికంటె దీనిని అంతగా భేదము గాన్పింపదు. అనుకున్న ప్రకారము వేగముగా పోయింపఁజాలదు. నీటిలోపల దీని నడకయు అంత వడిగా లేదు.

వీనిని చేతులతో నడుపుదురు. ఇంజను యంత్రసాహాయ్యముచే మొట్టమొదట 1863-వ సం. న చార్లెస్సు బౌర్న ఒక జలాంతర్గామిని నిర్మించి నడపించెను. ప్రవాహమునకంటె యిది కొంచెము పొడుగు గను నడిమికొలతే యెక్కువగ నుండెను.

ఈ సమయముననే 'డేవిడ్' అను పేర చిన్న జలాంతర్గాములమెరికాయందు నిర్మింపఁబడి, రెండు మూడు పెద్ద యుద్ధనౌకలను ముంచుటయందు జయము గాంచెను. కాలము గడచిన కొలఁది ఈ జలాంతర్గాములందు మార్పులు చేయఁబడెను. అమెరికావారి సమయములో నొక మహాపురుషుని పెట్టుబడివలన, నార్డెను ఫెల్టును శాస్త్రజ్ఞుఁడగు హాలండను మహాశయుఁడను తన బుద్ధికౌశల్యమును బట్టి రెండు జలాంతర్గాములు నిర్మించిరి. అందు హాలండు జలాంతర్గామియే మెప్పు వడసెను.

అ. ప్రతిబింబకటకము
ఆ. కాంతి కిరణములు
ఇ. సూక్ష్మదర్శిని (గాజు) భూతదర్పణము

ఈ హాలండు పద్ధతికన్న నెక్కువ మార్పులను చెంది చాల సౌకర్యములను గలిగిన జలాంతర్గాములిప్పు డుపయోగపడుచున్నవి. కాని, యుద్ధమందు వాని రహస్యములు విరోధులకు తెలియఁగూడదు. కావున, ప్రస్తుత యుద్ధములో నుపయోగించుచున్న జలాంతర్గాముల నిర్మాణము నెవరికిని తెలియఁజేయుటలేదు. కాని, యీ జలాంతర్గాములను గూర్చి వివరించి యున్న, హాలండు జలాంతర్గామిని పరిశీలించినచో మన కంతయు విశదమగును.

పైకి చూచుట కది యొక పెద్ద పలకల చుట్టవలె కాన్పించును. నడుమ పైభాగమున గోపురమువలె ఒక గొట్టముండును. జలాంతర్గామి నీటిలో మునిఁగియున్నప్పుడు ఈ గొట్టము మాత్రము మన కగపడును. నలువైపులను ఏయే నావలు వచ్చుచున్నవో

లోన కూర్చున్నవానికి తెలుపు యంత్రము పెరిస్కోపునం దమర్పఁబడినది. చుట్టు నున్న వస్తువులనుండి కిరణములు "అ" అను స్ఫటికఘటకముపై పడి వానిని వక్రీభవనము (Refraction) వలన సంగత కిరణములుగా (Convergent Rays) మారి లోన సమాంతరముగా (Parallel) నమర్పఁబడిన సమతలదర్పణములవలన (Plane Mirrors) పరావృత్తమై (Reflected) 'ఇ' అను సూక్ష్మదర్శని(Microscope) యందు పెద్దవిగ కాన్పించును. ఇందుచే చుట్టు ప్రక్కలందలి యుద్ధనౌక లుండు స్థలముల నవలీలగ కనుఁగొనవచ్చును.

ఈ జలాంతర్గామియం దున్న యంత్రబలముచే లోన నున్న టార్పెడోను కావలసిన వడితో వదలుదురు. యుద్ధనౌక యీ టార్పెడోచే బ్రద్దలుకొట్టఁబడును. వైరుల యభీష్టము నెఱవేఱును.

జలాంతర్గామియొక్క లోపలి భాగములను పరిశీలింతము. ముందు భాగమున టార్పెడో యుంచు గొట్టమున్నది. ప్రథమమున ఒక టార్పెడో యుండినను ప్రస్తుతము 5, 6 టార్పెడోలను కూడ ఈ జలాంతర్గామిలో నుంచియుంచవచ్చును. చివరను దీని నడపు యంత్రమును (Propeller) ప్రక్కను తెడ్లును కలవు.

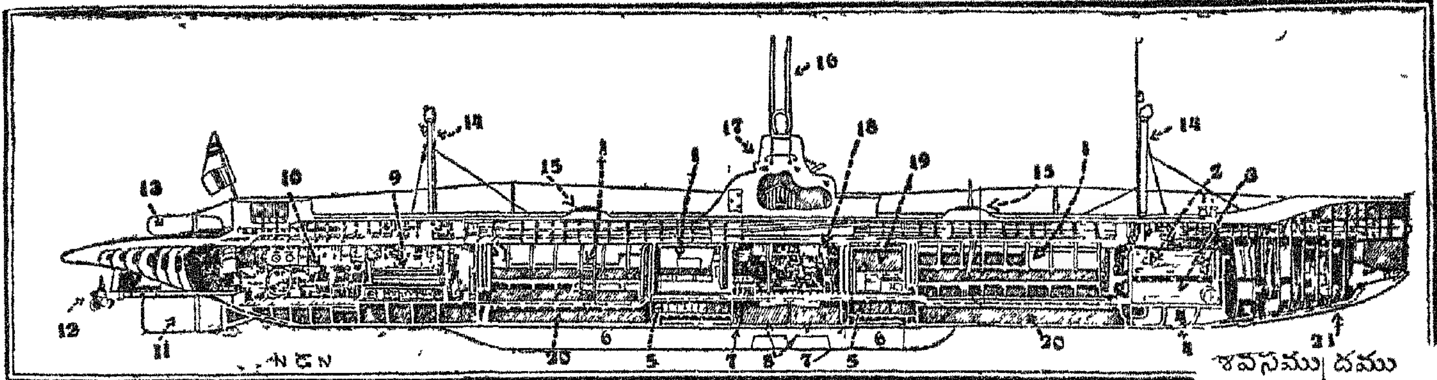
Tanks) జలాంతర్గామి నీటిలో మునుఁగుటకును తేలుటకును నివి సహాయపడును.

మూఁడవవి "సహాయభూతము లగు తేలిక తొట్టెలు" (Auxiliary Ballast Tanks) జలాంతర్గామిలో నుండవలసినవా రెక్కువగు నను లెక్క తప్పినయెడల నివి సహాయపడును.

నాల్గవవి "గ్యాసు తొట్టెలు" (Gasoline Tanks) వీని యందు జలాంతర్గామిలోని యంత్రము పనిచేయుటకు వలయు పదార్థము లుండును.

ఇంతకు మించిన యంత్రము లేవియు నిందు లేవు. ఈ తొట్టె లన్నియు జలాంతర్గామిలోపలి భాగమున పైనను ప్రక్కలయందును నమర్పఁబడినవి.

అసలు పై భాగమున ఊర్కొట్టము కాక రెండు కన్నములు గలవు. వీని ద్వారమున వలయు సామానులను తెత్తురు. సాధారణముగా నివి మూయఁబడియుండును. చుట్టును చాల చిల్లులు గలవు. అవి గట్టి యద్దములతో చిత్రముగాను అనపాయకరముగాను నమర్పఁబడినవి. వీనిద్వారమున మనము సాధారణముగ చూడఁగలము.

శివసముద్రము

1. గాలిమెప్పి 2 టార్పెడో 3 టార్పెడోలు కొట్టుగొట్టము 4 గ్యాసుకొట్టి 5 విద్యుత్ మంటసామాను 6. ముఖ్యతేలిక ఆనకట్టలు గట్టియా నీటిని నీటంపు తొట్టి 9 గ్యాసుయంత్రము 10 విద్యుత్ మోటారు 11. చొక్కాము 12 నౌకాచక్రము 13. చుక్కాని 14 లోపలికి గాలి పోవు గొట్టములు 17 లోనుండి వెలుపలకు మనుష్యులు వచ్చుద్వారము 18 లోపల మనుష్యులుండుచోటు ంగించుచున్నారు.
21 ముందు ముంచుసామాను ఆధారపదార్థము లుంచుచోటు.

ఈ జలాంతర్గామి నడ్డముగా కోసినట్లు చూచిన, ఈ ప్రక్క వివరింపఁబడిన పటమువలె కాన్పించును.

లోపలి భాగ మంతయు గుండ్రముగా నుండును. చుట్టును వేయఁబడిన రేకులు నడుమ $\frac{8}{20}$ అంగుళమును చివరలయందు $\frac{7}{20}$ అంగుళమును దళసరి కలిగియుండును. ఇది మొత్తమునకు 63 అడుగుల 4 అంగుళముల పొడవును, 11 అడుగుల 9 అంగుళముల నడిమి కొలతయు 122 టన్నుల బరువును కలిగియుండును. ఉదకవేగము (Water Pressure)చే ప్రక్కలు బ్రద్దలు కాకుండుటకు రేకులు 18 అంగుళముల దూరమున తాపడము చేయఁబడినవి.

ఈ జలాంతర్గామియం దమర్పఁబడిన తొట్టెలను నది భాగములుగా విభజింపవచ్చును. మొదటివి "మొదల్పున తొట్టెలు" (Forward and After end Tanks) క్రమముగా నడుపుటకు వీనిని నింపవలెను.

రెండవవి "ముఖ్యమైన తేలిక తొట్టెలు" (Main Ballast

ఈ జ ద్రము దగ్గఱ కావేరి రమారమి 400 మోటార్ల యెత్తునుండి ప్రవహించును. అంత యెత్తు వలన ప్రవహించెడి నదికి అమితమైన శక్తి యుండును. ఈశక్తిని ఉపయోగించి యేపని నైనను చేయవచ్చును. అంత యెత్తునుండి పడెడి నీటిక్రింద రాళ్లు బ్రద్దలగును; చెట్లు విఱిగి పడును. తెలివితేటలతో నుపయోగించిన యెడల ప్రజల కుపయోగకరము లగు పనులను చేయవచ్చును. ఇప్పుడు ప్రతివస్తువు యంత్రసహాయమువలన తయారగుచున్నది. బియ్యము బట్టలు నూనె పప్పు పిండి మున్నగునవి యన్నియు మఱలలో తయారగుట మన కనుభవమే. ఈ మఱ లనేకవిధములుగ పనిచేయుచున్నవి. కొన్ని చేతిమఱలు అనఁగా చేతులతో త్రిప్పి

ఇట్టివి

చుట్టకై

ulo) కావలసి యున్నది. ఇంకను ననేకోపయోగములకు కలయము వాయువుగ పెడనములగల లోన గాచియుంచబడును. లోన నివసించువారికి మూత్రములకు కష్టము లేకుండునట్లు విద్యుచ్ఛక్తి వినిచ కట్టెలను దీపములను లోనం గలవు. దుర్వాయువు పోగ వెంగిలగ వెసు పదార్థము లన్నియు జలాంతర్గామి యడుగు భాగమునకు గొట్టము గ్వారా తసికొనిపోంబడి అచ్చట సముద్రములో విడిచిపెట్టంబడును.

ఈ జలాంతర్గాములయొక్క నడక (Speed) తేలికశక్తి (Buoyancy) మున్నగువానిని తెలుపు యంత్రము లిందు కలవు. వీ రచ్చట నుండినను స్థలమును నిర్ణయించు యంత్రములును నావికుల దిక్సూచికలును (Mariner's Compasses) ఇందుం గలవు. లోన నుండువారల కొడి సంభాషణము టెలిఫోను ద్వారా జరగును. నడుచునప్పుడు ఈ జలాంతర్గాములు గంటకు 22, 23 మైళ్లు పోవును నీటిలో పోవును.

ప్రకృతిశాస్త్రము దినదినమును నభివృద్ధి పొందును. ఈ జలాంతర్గాములకు గుండు మైక్రోఫోను అను యంత్రము తగుల్పంబడును. ఇది చుట్టుప్రక్కల నగు ధ్వని నంతయును లోనికి వినంబడునట్లు చేయును.

నూతనముగ జలాంతర్గాములు కట్టు పద్ధతిని వాని వర్ణనను తెలిసికొంటిమి. వీనిని వాడుకొనువారు ఎట్లు దినదినం వృద్ధి బొందినదో యిక తెలిసికొందము.

దేశముపేరు	సంవత్సరము	బరువు టన్నులు	నడక మైళ్లు (గంటకు)	గొట్టములు
బ్రిటను	1902 (నెం 3 వ)	122	25 మొ 28 వరకు	1
	1909 (D 1)	604	50-54	3
ఫ్రాన్సు	1901 (ఫ్రాన్సిస్సు)	139	36	3
	1910 (Q 74)	810	45-50	
రష్యా	1904 (డాల్ఫిన్సు)	200	25 28	4
	1909 (క్రైమను)	500	45	4
అమెరికా	1898 (హాలండు)	74	25	1
	1910 (సీలు)	425	45-50	6
ఇటలీ	1894 (డెల్ఫిక్)	107	28	1
	1908 (ఫోకా)	230	50	2

ఈ ప్రకారము మాయా సంవత్సరములలో నానాదేశము లీ విషయములం దభివృద్ధి పొందినవి. ఈ యుద్ధసమయములో నభివృద్ధి యపారముగ జరిగినది. జర్మను రాజులు 1909-వ సం. న 604 టన్నుల బరువు గల జలాంతర్గామిని నిర్మించిరి. ప్రస్తుత మందులకు 2,000 టన్నుల జలాంతర్గాములను నిర్మించుచున్నారు.

ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞుడు లాకునులం చాలు సీ జర్మనీవారు 5,000 టన్నుల బరువు గల జలాంతర్గామిని కూడ నిర్మింపంగలిగిరట.

ఎన్నండీ యుద్ధము ముగిసి, మన యాంగ్లసామ్రాజ్య పరిపాలనకాలమున ప్రపంచమం దెల్లెడలను శాంతిని ప్రజ్వరిల్లజేయునో కదా!

నీతివిధులు

బొండాడ సూర్యనారాయణ గారు

1775-వ సంవత్సరమున బుష్నెల్ అను నాతడు 'అమెరికా' యుద్ధమున ఉపయోగించుటకై యొక జలాంతర్గామిని నిర్మించెను. ఇట్టి వానిని కనుగొనినవారిలో నితడే మొదటివాడని యందురు. ప్రస్తుత మువయోగింపబడుచున్న యందమైనదియు నంత యుపయోగకరముగా మార్గదర్శకము లైన వని చెప్పవచ్చును.

దీనియందు సౌకర్యము లేమియు గానరావు. ఖ్యానికంటె నెక్కువమందిని గొని కలుగుటకు వీలు లేదు. వానిని, అరగంటకంటె నెక్కువ కాల మందు జీవించియుండ లేరు. ఆకారము తాంబేటి చిప్పవలె యుండెను. నడపుటకు చేతులచే నమర్పబడిన తెడ్లు మాత్రము గలవు. ఇది యంతయు కఱ్ఱతో నిర్మింపబడెను. ఇంత కష్టపడి నిర్మించినను ఆ పరిశోధకుని దురదృష్టవశమున అది నిరుపయోగ మయ్యెను.

అయినను చిత్రమో కాని, ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞులు ప్రతిఫలము గోరకయే పరిశోధనలయందు తమ యుత్సాహమును కనంబఱచుచు, తమ జీవితములను ధారపోయుదురు. యూరోపున కంతటికిని గాసిం జేసిన నెపోలియను ప్రోత్సాహమున 1801-వ సం. లో ఫౌల్టను ఫరాసుదేశపు శాస్త్రజ్ఞుం డీ జలాంతర్గాములయందు కొన్ని మార్పులు చేసి యింకొక దానిని నిర్మించెను.

సాంకంగల శక్తి లేకయున్న,
దయాంబు నిండని వ్యయము నొనర్పుము,
వార్ధకమున నీదు వ్యయమునకొఱకె
కరుణవయున్నట్టి ధనమును గడియించి
నెలవు సేయక కొంత నిలుపుకొనుము;
నిలుపంగ జెల్లింపంగల శక్తి లేని ఋ
ణంబులు చేయంగ నష్టంబు లాగవు,
పాపనాశములోనం బడి చిక్కు లొందకు,
ధైర్యవంతుండ వయి దాని గెలువు,
సన్మార్గసిద్ధికి సజ్జనసహవాస
భాషణంబులు ప్రాపు వాస్తవముగ;
సన్మార్గవర్తికి స్వల్పలాభంబుతోం
దనయంగలె లభియించు ధనముకలిమి
తృప్తి గలుగును భాగ్యంబు నీ దగు
నడవికుం గీడు జనంబువలనం
బడ్డను సునిమా, తలపోసి చూడంగ
నీకతంబునం గల్గు నిశ్చయముగ,
యుగలిగి మహిలోన మెలంగుచో
నింద లేమి చేయు!
జలాంతర్గామిని ప్రతిదినచర్యల
మన కగపడ్డు; దేవు నెన్నకొనుము.

కావేరి దాఁటు – నీటి ద్వారా మెఱుపు

వేమూరి విశ్వనాథశర్మ గారు, ఎమ్. ఏ.

వాస్తుశాస్త్రము భౌతికశాస్త్రములలో నొకటి. వాస్తుశాస్త్రజ్ఞులను ఇంగ్లీషు భాషలో "ఇంజనీరు" లందురు. వీరి కృత్యములు కొన్ని అత్యద్భుతములు. నిశ్చయముగా సముద్రమునకు చెలియలికట్ట వేయఁదగిన వారు వీరే. నేల మట్టమున పారెడి కృష్ణా గోదావరుల నీరు వ్యర్థము గాకుండ ఆనకట్టలు గట్టి డెల్టా భూములను అమరకము చేయుటకు సాధ్యము చేసిరి. కాని, యన్ని నదులును నేలపారున ప్రవహింపవు. కొన్ని నదులు ప్రవాహమధ్యమున ఎత్తయిన కొండల మీఁదనుండి దుముకును. ఇట్టి నదులకు ఆనకట్టలు గట్టుట సులభము గాదు. రాతిభూముల గుండ ప్రవహించుటవలన పడవ లాడుటకును లాయకుగావు. ఇట్టి నదులయొక్క నీరు వ్యర్థముగ సముద్రమును చేరవలసినదేనా? మైసూరు చెన్నరాష్ట్రముల గుండ ప్రవహించెడి కావేరీనది మొట్టమొదట కొండలమీఁదుగ నుఱికి మన రాజధానిలో నేలపారుగ ప్రవహించుచున్నది. నేలమట్టమున ప్రవహించుటచేతనే మన రాజధానిలో కావేరికి ఆనకట్టలు గట్టి తంజావూరు తిరుచినాపల్లి డెల్టా భూములు ఫలవంతములు చేయఁబడినవి. అయితే మైసూరు రాష్ట్రపు ప్రజలు కావేరీఫలితము నెట్లు పొందుచున్నారని యడుగవచ్చును. మైసూరు సంస్థానమునకు కావేరి యెట్లుపయోగించునదియు ఇంచుక వ్రాసెదను. ఎత్తయిన కొండలనుండి నిరంతరము ఏనుఁగుతొండముల వలె ప్రవహించు నదులయొక్క వైభవము వర్ణనీయము. సృష్టియందిట్టి ప్రకృతిసౌందర్యముఁ జూచి యానందించుటకే లక్షలకొలఁది జను లచ్చటికి యాత్రలు సలుపుచుందురు. అమెరికాదేశములో "నయాగ్రా" యను నది యొకటిట్టిది గలదు. ఇది 1400 అడుగుల వెడల్పున 162 అడుగుల యెత్తుననుండి ప్రవహించును. ఇట్టివి రెండు పాయలు గలవు. వీని సౌందర్యమును జూచుటకై సాలునకు 12 లక్షలమంది యాత్రికు లచ్చటికి వెళ్లుచుందురఁట!

కాని, మైసూరు దర్బారువారు యాత్రికుల సందర్శనముతో తృప్తిఁ జెందక ఏయే ప్రదేశముల నెట్లు లా నీటి నుపయోగింపవలెనో తగిన యుపపత్తులను కల్పించిరి. కావేరీనది కూర్గు రాష్ట్రములోని పడమటి కనుమలలోఁ బుట్టి మైసూరు రాజ్యములోనికిఁ జొచ్చి 170 మైళ్లు ప్రవహించిన తరువాత రెండు పాయలుగాఁ జీలుటవలన శివసముద్ర మను నొక చిన్న లంక యేర్పడినది. ఈ లంక దగ్గఱనే నది రెండు చోట్ల నెత్తయిన ప్రదేశములనుండి ప్రవహించుచున్నది. శివసముద్రము దాఁటిన తరువాత రెండు పాయలు తిరిగి యేకమై కనుమల మధ్యము గుండ సేలము జిల్లాలోనికి వచ్చి పడును. ఈ కనుమల మధ్యమున నదియొక్క వెడల్పు కొన్ని యడుగులు మాత్ర ముండును. అందుచేత నీ ప్రదేశమునకు "మేకదాఁటు" అను పేరు వచ్చినది. శివసముద్రమునకు పై భాగమున నదికి 12 ఆనకట్టలు గట్టి యా నీటిని అమరకమున కుపయోగించుచున్నారు.

శివసముద్రము దగ్గఱ కావేరి రమారమి 400 అడుగుల యెత్తునుండి ప్రవహించును. అంత యెత్తునుండి ప్రవహించెడి నదికి అమితమైన శక్తి యుండును. ఈ శక్తిని ఉపయోగించి యేపని నైనను చేయవచ్చును. అంత యెత్తునుండి పడెడి నీటి క్రింద రాళ్లు బ్రద్ద లగును; చెట్లు విఱిగి పడును. తెలివితేటలతో నుపయోగించిన యెడల ప్రజల కుపయోగకరము లగు పనులను చేయవచ్చును. ఇప్పుడు ప్రతివస్తువు యంత్రసహాయమువలన తయా రగుచున్నది. బియ్యము బట్టలు నూనె పప్పు పిండి మున్నగునవి యన్నియు మఱలలో తయా రగుట మన కనుభవమే. ఈ మఱ లనేకవిధములుగ పనిచేయుచున్నవి. కొన్ని చేతిమఱలు అనఁగా చేతులతో త్రిప్పి

నడుపునవి. ఆవిరివలన నడపఁబడునవి కొన్ని. కిరసనాయిలు మొదలు మరికొన్ని. విద్యుచ్ఛక్తి నుపయోగించి నడుపునవి కొన్ని. ఈ మఱలన్నియు నడుపుటకు ముఖ్యాధారము పనిచేయఁగల శక్తి యని తేటపడును.

ఇంజనులు బయలుదేఱక పూర్వము పాశ్చాత్యులు కష్టమయిన కార్యము లన్నియు గుఱ్ఱములచే చేయించెడివారు. అందుచేత నే పని నైనను చేయుటకుఁ గావలసిన దార్ఢ్యమును గుఱ్ఱముయొక్క సామర్థ్యముతోఁ బోల్చెడివారు. ఒక్క నిమిషము కాలములో 33,000 పౌనుల బరువును అడుగెత్తు లేపుటకుఁ గావలసిన బలమునకు "అశ్వశక్తి" (Horse-power) యని పేరు. ఇప్పుడు ఇంజనుల సత్తువ కొలుచుటకుఁ గూడ అశ్వశక్తియే వాడఁబడుచున్నది. ఐదు అశ్వశక్తుల యింజను అనఁగా నొక నిముసములో 5 గుఱ్ఱములు చేయఁగల పనిని ఈ యింజను ఒక్కటియు నదే కాలములో చేయఁగల దని యర్థము. ఇట్లు వేలకొలఁది యశ్వశక్తులు గల యింజనులు కూడఁ గలవు.

కావేరినుండి దుమికెడి నీటిని మైసూరు దర్బారువారు "విద్యుచ్ఛక్తిని" ఉత్పత్తి చేయుటకై యుపయోగించుచున్నారు. విద్యుత్తును బుట్టించుటకు కొన్ని యింజనులు పనిచేయవలెను. ఎత్తయిన ప్రదేశమునుండి ప్రవహించెడి కావేరి నీరు పడుటవలన ఈ యింజనులు తిరుగును. ఇవి తిరిగిన కొలఁది విద్యుత్తు ఉత్పన్నమగును. ఇంజనులను త్రిప్పుటకు నదియొక్క నీటి నంతటి నుపయోగించుట యసంభవము, అసాధ్యము. అందుచేత నదికి ఎగుడల నొక యానకట్ట వేసి చిన్న చిన్న కాలువలు తీసి వానిలోనుండి వచ్చెడి నీటిని పెద్ద గొట్టముల గుండ ప్రవహింపఁజేయుదురు. ఈ నీరు ఇంజనులమీఁద పడి వానిని త్రిప్పుచుండును. ఇవి తిరుగుటవలన విద్యుత్తు ఉత్పన్నమగును. ఇచ్చట నుత్పన్నమయిన విద్యుచ్ఛక్తిని తంతువుల ద్వారా కావలసిన చోట్లకుఁ దీసికొనిపోయి యుపయోగపఱచెదరు.

1894, 1898 సంవత్సరములలో మైసూరు దర్బారువారు విద్యుత్తును తయారు చేయవలె ననెడి యుద్దేశముతో ఇంజనీర్లను రావించి సంప్రతించిరి. కాని, యప్పట్లో వారి యుద్యమము సఫలము కాలేదు. అప్పుడు మైసూరు రాష్ట్రములోని పరిశ్రమ లన్నియు కోలారులోని బంగారు గనులును ఆవిరియంత్రములనే యాధారము చేసికొని నెఱవేర్పఁబడుచుండెను. ఇప్పటికిని మన రాజ్యములో మిల్లు లన్నియు రైళ్లవలె ఆవిరితోనే నడపఁబడుచున్నవి.

1899-వ సంవత్సరములో మైసూరు దివానుగా నున్న శేషాద్రి అయ్యరు గారు పట్టుపట్టి "కాంబెల్" "ఫోర్బ్సు" మొదలగు ఇంజనీర్లతో సంప్రతించి విద్యుత్తును తయారు చేయుటకు గట్టి ప్రయత్నము చేసిరి. కోలారులోని బంగారు గనులను కొలుపకు తీసికొన్న మైలరు కంపెనివారును మైసూరు రాష్ట్రమునం దితర పరిశ్రమలలో పనిచేయుచున్న యంత్రశాలాధికారులును ఆవిరి మానివేసి విద్యుత్తుతోనే తమ యింజనులను నడపెద మని వాగ్దానము చేసి శేషాద్రి అయ్యరు గారిని ప్రోత్సాహపఱచిరి. నదియొక్క ప్రవాహమును బట్టి 90,000 అశ్వశక్తులు గల విద్యుత్తు ఉత్పన్నమగు నని ఇంజనీర్లు రిపోర్టు చేయఁగా, 5,000 అశ్వశక్తులు మాత్రమే తయారుచేయుటకు శేషాద్రి అయ్యరు గారు ప్లాను వేసికొని యా పని నెఱవేర్చుటకు 43 లక్షల రూపాయలను విదేశ కంపెనీలకు కంట్రాక్టుగా నిచ్చెను. కాని తయారగునప్పటికి నికరముగ 4,000 అశ్వముల శక్తి మాత్రమే నిలిచినది.

క్రమముగా నెక్కువ యింజనులను పెట్టి యెక్కువ శక్తిని తయారు చేయుట కారంభించిరి. మొదట ననుకొనినంతకంటె సర్కారునకు ఎక్కువ లాభము రా నారంభించెను. యంత్రశాలాధికారులు తమ యొడంబడిక ప్రకారము కావలసినంత విద్యుత్తు నియ్యవలసిన దని దర్బారువారి నొత్తిడిచేయసాగిరి. వారికి కావలసినంత శక్తి నియ్యఁజాలకపోవుటచేత దర్బారునకు వరుంబడి తగ్గసాగెను. వేసవిలో నీరు తగ్గుటవలన కావలసినంత విద్యుత్తును తయారు చేయుటకు వీలు లేకుండెను. అందుచేత విశ్వేశ్వరయ్య గారి హయామున కన్నంబాడి

యను ప్రదేశములో నొక పెద్ద యానకట్ట వేసి నీటి నాపి మరిరెండు ఇంజనులు తగిలించి యెక్కువ విద్యుత్తును తయారు చేయుచున్నారు.

ఈ క్రొత్త యానకట్టయొక్క యెత్తు పదిగర్భము 60 అడుగులును, ఇరుప్రక్కలను 25 అడుగులును ప్రస్తుతము గలదు. ప్రస్తుతము నాలుగు ప్రదేశములలో విద్యుచ్ఛక్తి యుత్పన్న మగుచున్నది. మొదటి మూడింజనుల క్రింద 9,321 అశ్వశక్తులును నాల్గవదాని క్రింద 5,000 అశ్వశక్తులును తయారగుచున్నవి. ఇవి గాక మరియొక ప్రతిష్ఠాపన సిద్ధ మగుచున్నది. దీని మీఁద నిదివఱకే 48,902 రూపాయలు వ్యయ మైనవి.

ఎత్తయిన ప్రదేశములనుండి ప్రవహించెడి నీటి నుపయోగించి మెఱుపును సృష్టించి వ్యాపారసౌకర్యములకు ఉపపత్తి కలుగఁజేయుటకు మన దేశములో నిదియే ప్రథమప్రతిష్ఠాపనము. దీనిని జూచి యిటీవల బొంబై సిమ్లా మొదలగు రెండుమూఁడు నగరములలో నిట్టి ప్రతిష్ఠాపనలను స్థాపించిరి. కాని, యగ్రస్థానము మైసూరు దర్బారువారికే చెందును.

శివసముద్రము దగ్గఱ తయారైన విద్యుచ్ఛక్తి 90 మైళ్లి దూరములో నున్న కోలారు బంగారు గనులయందును బెంగుళూరు మైసూరు నగరములయందును అనేకవిధముల నుపయోగింపఁబడుచున్నది. మైసూరు బెంగుళూరు పట్టణములలో దూదిమఱలు నేతయంత్రములు నూనెమఱలు వడ్లమఱలు అవి యివి యను నేల యంత్రసహాయమున తయారు చేయఁబడు సరకు లన్నియు విద్యుచ్ఛక్తి మూలముననే చేయఁబడుచున్నవి. అచ్చట ఆవిరితో నడచెడి యంత్రములు లేవు. ఇది గాక, మైసూరు బెంగుళూరుల వీథులలో కూడ మెఱుపు దీపములే కాని నూనె దీపములు గాని గ్యాసు లైట్లు గాని లేవు. ఇఁకమీఁద బెంగుళూరులో ట్రాంబండ్లు కూడ నీ శక్తిచేతనే నడపఁబడును.

ఈ యుద్యమమువలన మైసూరు దర్బారువారికి ఏ విధమయిన నష్టమును కలుగకపోవుటయే కాక స్వల్పకాలములోనే పెట్టుబడి యంతయు వచ్చి ప్రతిసంవత్సరము లక్షలకొలఁది సొమ్ము నికరాదాయముగ వచ్చుచున్న దని యీక్రింది తఖ్తీలవలన తెలియఁగలదు:

1916-వ సంవత్సరము జూను నెలాఖరుకు ఈ యుద్యమము మొదలుపెట్టి 14 సంవత్సరము లైనవి. మొట్టమొదటినుండి, యీ 14

సంవత్సరములలో పెట్టిన పెట్టుబడి రూపాయలు	1,07,46,390
ఈ 14 సం. లలో కర్చులతో కూడిన ఆదాయము	2,35,78,311
పెట్టుబడి తాలూకు వడ్డీ యంత్రముల యఱుగుదల జీతములు కూలీ మొదలగు కర్చులు	1,17,85,716
నికరాదాయము	1,17,92,595

అనఁగా ఈ యుద్యమమువలన మైసూరు రాష్ట్రజులకు అనేకసౌకర్యములును పరిశ్రమాభివృద్ధియు కలుగుటయే కాక సర్కారువారికి సాలునకు రమారమి యెనిమిదిన్నఱ లక్షల యాదాయము వచ్చుచున్నది.

పుష్పాంజలి

బహుళప్రబంధవనముల - విహరింపఁగఁ గూర్చినాఁడ విస్మృతిసుకవి
స్పృహణీయచరిత నెరపఁగ - రహిఁ బుష్పాంజలి గ్రహింప రండిట సుముఖుల్.

చిరకాలముగ రాజసభలలో వెలుఁగిచ్చుచు మహాభట్టారకకంఠపరిష్కృతములై యుండిన కావ్యభూషణములు కాలవిపర్యయముచేఁ జెదరి రత్నములు లేచిపోఁగా లక్కయు మెఱుఁగాఱిన సీమతళుకు రేకులును మాత్రమే యప్పుడప్పుడు గోచరించుచున్నవి. భూమిఁ ద్రవ్వఁగా నెప్పుడో నశించి పూడిన దేవాలయపు ఘంటయో దీపికయో లభించునప్పుడువోలె నీ క్రింది యంశములించుక మాత్ర మద్భుతశోకక్రోధాదిభావములు పుట్టింపఁగల వనియుఁ దెగిపోయిన లూతాతంతువులతోఁ బట మల్లనేర్చు చరిత్రకారులకుఁ జిత్రవర్ణముల ఘటింపఁ జాలు ననియుఁ గాలవైచిత్రిచే విస్మృతిసాగరమగ్నములయ్యుఁ దేలిన భగ్నవాగ్రత్నశకలముల నిందుఁ బ్రచురింప సాహసించితిమి. పూర్వాపరవిభాగమున కనుకూలింపమియు వస్తులాఘవమును నెలంచి వీని నీ యాంధ్రపత్రిక సంవత్సరాది సంచికలో వెల్లడింపఁ దొడంగితిమి. విరుద్ధాభిప్రాయములును బ్రమాదములును జూపఁదలఁచువారీ పత్రికకే వ్రాయుదురని వారిఁ బ్రార్థించెదము. చరిత్రకారులకనుకూలముగా నిశ్చయార్థసందేహార్థములను విస్పష్టముగా సూచించుచు సమసంక్షిప్తవిస్తృతముగా నాంధ్రగీర్వాణకర్ణాటద్రవిడవాఙ్మయ సంబంధి విషయములును దేశచరిత్రవస్తుకాంశములును గ్రింద విస్తరింపఁబూనెదము.

పుష్పిక 1.—— శ్యామలాదండకము

సర్వమంగళావతారప్రశంసగా శ్యామలాదండకమును గ్రహింతము. అది యాబాలగోపాలము చదివి పఠించి తత్కర్త యని ప్రసిద్ధివడసిన కాళిదాసుని మఱి కొంత కొనియాడుచున్నారము గదా! ఒకానొక ప్రాంతప్రశ: కొట్టుకొనలో

"ధరాధీశో ధరాధీశో ధారాయాం ధనదోపమః
బభార రాజ్యం భోజాఖ్యో దానమానైశ్చ పండితాన్
మ్లేచ్ఛాన్ సమ్మోహయ దీర్ఘో ద్వారకాయాం విరాజితం
శంకరాచార్యగురూణాం స్వం మోషితో వరదూషిణః
లోకాక్షిరససంఖ్యాక (923) శకాబ్దే పూర్ణిమాతిథౌ
శ్రావణే మాసి విప్రేభ్యః కవిభ్యో వ్యతరత్ స్మృతా
గ్రామాన్ సోమోద్భవాతీరే శతం, మో గిరిశప్రియః
సరస్వతీకంఠభూషాం సరసాలంకృతిం కృతిం
ప్రాణయత్ కీర్తికాయస్య ప్రాయచ్ఛత్ తస్య నిత్యతాం
జయతాం అద్యశో నిత్య మాచంద్రార్కం ద్యుభూషణం
మహాదేవద్విజ శ్శైవో మహాకాలస్య పూజకః
పురాంతక స్తస్య పుత్రః పురారేః కృపయాఽభవత్
శ్యామలాయాః ప్రసాదాద్య శ్యామలాదండకం వ్యధాత్
వాగ్దేవీ యస్య వక్త్రాబ్జే భూత్వాఽహో వాదస్పతే రివ
తస్మై గ్రామాన్ శతం మదా చ్ఛిప్రావారసవేదినః."

అని యున్నది. ధారాధీశుఁడగు భోజుఁడు ద్వారకాపురమున దూఱి శంకరాచార్యుల మఠద్రవ్యమును హరించు మ్లేచ్ఛులఁ బాఱఁదోలి క్రీ. శ. 1001 లో సోమోద్భవా (నర్మదా) తీరమున నగ్రహారశతమును దానము చేసి సరస్వతీకంఠాభరణ మను నలంకారశాస్త్రగ్రంథమును రచించెను. అప్పుడు మహాకాలదేవాలయపూజకబ్రాహ్మణుఁడగు మహాదేవుని పుత్త్రుఁడు పురాంతకుఁ డను కవి శ్యామలాదండకమును రచింప భోజుఁ డతనికి నగ్రహారశతమును శిప్రా (నర్మదా) తీరమున నొసఁగినట్లు తెలియుచున్నది. ఈ యంశము తంజాపురినివాసులును గీర్వాణభాషాపండితులు నగు టి. ఎస్. కుప్పుస్వామిశాస్త్రులవారు "ఆర్యధర్మ" మను ద్రావిడపత్రికలోఁ బ్రచురింపఁగా దానిలోనుండి యుద్ధరించితిమి.

పుష్పిక 2.—— కవిభల్లటుఁడు

ఆంధ్రశబ్దచింతామణిలోఁ దద్గ్రంథకర్త కవిభల్లటునిఁ బేర్కొనియున్నాఁడు. కవిభల్లటుఁడు సంస్కృతభాషలోఁ బదమంజరియు గణమంజరియు నను నిఘంటు

WILLIAM CAVENDISH Governor General of Canada

విలియము కావెన్డిష్ ప్రభువు కనడాదేశపు గవర్నరు జనరలు

GENERAL SIR MACKINSON WOOD
(Director General of Recruiting)

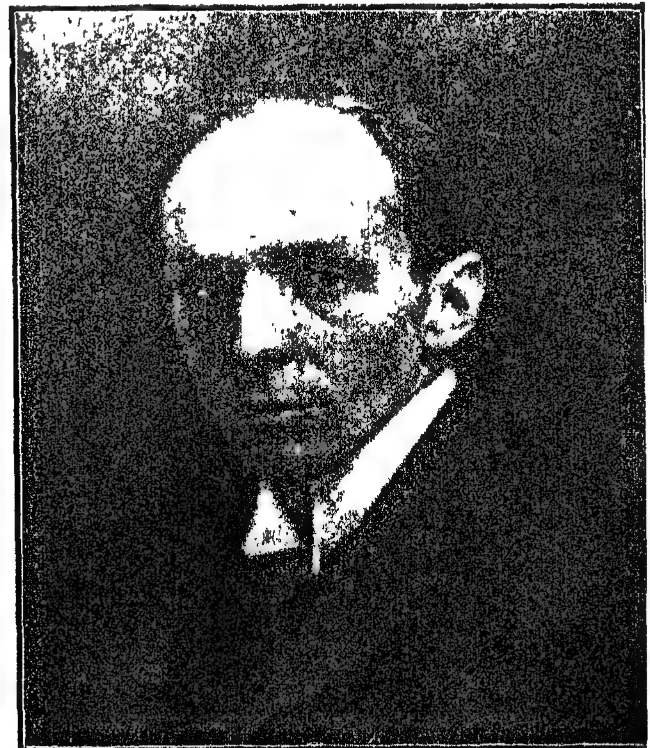
జనరలు సర్ మాకిన్సను వుడ్డు. సైన్యనిర్మాణకుడు

MR HUGES MINISTER OF AUSTRALIA

హ్యూజెసు, (ఆస్ట్రేలియామంత్రి)

LORD ROBERT CECIL
Under Secretary for Foreign affairs

రాబర్టు సిసిల్ ప్రభువు (విదేశాంగమంత్రి)

GENERAL POLIVANOFF
Russian New Minister of war

జనరలు పలివినాఫ్ క్రొత్తరష్యను యుద్ధాంగ మంత్రి

PRESIDENT RUSSIAN DUMA

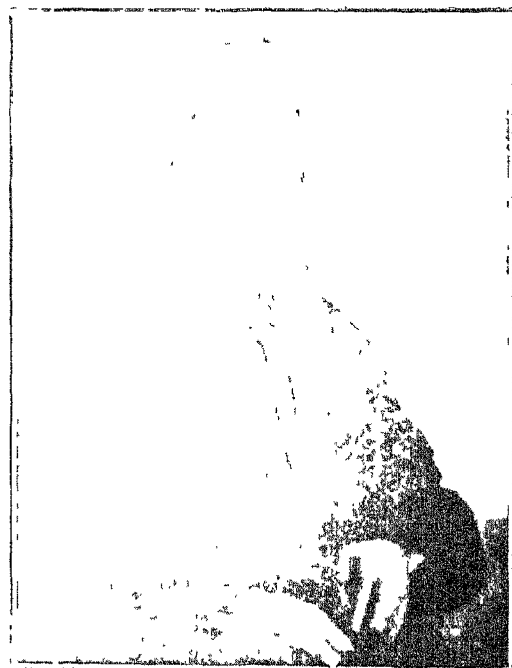
ప్రెసిడెంటు రష్యను డ్యూమా

ESSAD PASHA

ఇస్సదు పాషా

HUSSAIN THE 1st MECCA SULTAN

మొదటి హుస్సేను (మక్కా-సుల్తాను)

వులు రచించి వాని మొదలను గడపటను గ్రింది శ్లోక ములు గూర్చియున్నాఁడు.

"లక్ష్మీర్బుద్ధనృపాలేన యం ప్రాప్తా కవిభల్లటం
తేన కావ్యద్భుతా ప్రోక్తా సప్రాసా పదపంక్తిః."

"ఇతి శ్రీమద్దాక్షారామ (భీమ) నాథ వరప్రసాదలబ్ధ సకల భాషాకవితానిర్వాహక కవిభల్లటవిరచితా గణమంజరీ సమాప్తా."

పై శ్లోకములోఁ జెప్పఁబడిన బుద్ధనృపాలుఁడు గోనబుద్ధనృపాలుఁ డగునేని దాక్షారామప్రాంతనివాసి యగు భల్లటుఁడు నన్నయభట్టునకుఁ దరువాతివాఁడు కావలసివచ్చును. ఆంధ్రశబ్దచింతామణి నన్నయభట్ట కృతము కాదను ననేక బాధకములు చూపిన పిదప దీనిని సహితము సూచింపఁదగును.

మఱియొక భల్లటకవి ప్రతాపరుద్రుని సభలో నుండినట్లు శృంగారశేఖరుఁ డను కవి యభినయభూషణ మను గ్రంథమున నిట్లు చెప్పుచున్నాఁడు.

"ఇతీవ కథయామాస శ్రీవీరభల్లటదేశికః
ఆలోచ్య శుక్రసంప్రోక్తసమ్మతిం గురుశేఖరః
ప్రతాపరుద్రదేవస్య సన్నిధౌ సర్వశాస్త్రవిత్."

ఈ వీరభల్లటుఁడు నాట్యశాస్త్రమునఁ గూడఁ బ్రసిద్ధుఁడైనట్లు పై గ్రంథమునఁ జెప్పఁబడినది. చాళుక్య భల్లాళసేవణకాకతీయాదిరాజులు సంగీతనాట్యశాస్త్ర ములలోఁ బ్రౌఢగ్రంథముల రచించియు రచింపఁ జేసియు నున్నారనుట మనకు హర్షశోకములఁ గలిగింపక తప్పదు. గణపతికి గజసేనాపతి యగు జాయ దండాధినాథుఁడు నృత్తరత్నావళి యతిమనోజ్ఞముగా రచియించియున్నాఁడు. ఈ విషయము ముందుముందుగా వచ్చును.

పుష్పిక 3.—వెల్లంకి తాతంభట్టు

ఇతఁడు శ్రీనాథునకుఁ దరువాతఁ బెద్దనాదులకుఁ బూర్వ ముండినవాఁడు. ఇతఁడు ఛందోదర్పణము కావ్య చింతామణి మొదలగునవి రచించెను. ఇతని పాండిత్యా తిశయ మిట్టిదని యెఱుఁగఁగోరువారు ఛందోదర్పణము మొదట నుద్ధృత మగు క్రింది పద్యములను జూడుఁడు.

సీ. ఏ కవి నిర్మించె నీ శబ్దశాస్త్రప
ద్ధతియెల్లఁ గవుల చింతామణి యనఁ?
నే కవి చెప్పె ననేకపురాణకల్ప
బంధనం బంత నేకపభాగవతము?
నే కవి రచియించె నెల్లభాషలు నతి
ప్రకటనిర్భరమతిప్రౌఢి మెఱసి?
యే కవి చెప్పె సుహితసంగ్రహములైన
నాగణాశ్వాదిసుశాస్త్రచయము?
నతఁడు వెల్లంకి తాతనభోయశోగ్ర
గణ్యుఁ డుత్తమకవిముఖ్యార్థనాథుఁ
డంబరాశాంత కాశవిఖ్యాతచక్ర
వాళశైలాంతరావాప్తకీలితుఁడు.

సీ. కర్ణాటకటకభూకాంతసభాంగప్ర
గల్భకవీశ్వరకవులఁ బోలి!
గరపతిసంసదభ్యర్చితాగ్యాగర్వ
లోర్మికి కవిశుదమభాషాయాము!
యుత్సవాదనమహేంద్రాస్థానశాస్త్రి
వర్యగర్ఘ్యప్రదమువసనంబ!
మారవేశ్వరసదోమధ్యమాస్థాయి కా
లంకారిక గయూరలలితపెంపు!
ముమద నిన్ను వనీసకులహారతాంచి
సరసగంభీరవాక్ప్రౌఢి సన్నుతింతు
రబ్బధీమణిచినయ! శబ్దార్థనిలయ
తత్త్విగారిత్రి (?) వెల్లంకి తాతసుకవి!

పై పద్యములలోఁ దాతప్ప నరపతిగజపత్యశ్వ పతిసంస్థానములనే కాక మారవేశ్వరుని సభలోను బ్రఖ్యాతుఁడై కవిత్వన్యాయవ్యాకరణాలంకారశాస్త్ర ములలో సమానుఁ డనియు సంక్షేపభాగవతకర్త యనియు సూచింపఁబడుచున్నది.

పుష్పిక 4.— సంస్కృతవసుచరిత్రము

"వసుచరిత్రాదికావ్యక్రీతబహునృపప్రాపితానేక రత్నాక్షిప్రుండ" అని రామరాజభూషణుఁడు గణనగాఁ బ్రశంసించుకొనిన వసుచరిత్ర సంస్కృతద్రవిడ కర్ణాట భాషలలో ననువదింపఁబడెను. సన్న నాంధ్రులకు మేలిమి తెచ్చునుగదా! అరవమున నెవ్వఁడో తిమ్మారెడ్డి ప్రేరింపఁగా నేదో విధముగా నిది యనువాదము గా వింపఁబడెను. సంస్కృతమున నప్పయదీక్షితుల శిష్యుఁ డగు కాళహస్తికవి సాధ్యమైనంత ప్రౌఢముగా రచించె.

ఈ కవి రామరాజభూషణుని పేరెత్తక తిరుమలరాయని వంశావళియు నాశ్వాసాద్యంతపద్యములను వదలినం గూడ [illegible] సంస్కృతము తెలుఁగునకు మూలగ్రంథ [illegible] నేమో యని [illegible]మను గాని యాంధ్రకవిస్తోత్ర మును [illegible]గు పద్యమునకు సరియగు శ్లోకమును గూడ [illegible] కాక కాళహస్తికవి యప్పయదీక్షితులవారి శిష్యుఁ డగుటచే రామరాజభూషణునకుఁ దరువాతివాఁ డగుటయుఁ గారణంబులుగా నాంధ్రగ్రంథమే మూల మని కించిన్నిశ్చయముగాఁ జెప్పవచ్చును. ఇయ్యది కాంచి పురీశ్వరి యగు కామాక్షీదేవి కంకిత మీయఁబడెను. కవి స్తోత్రపద్యములను "నానాసూన" "[illegible]" "ఆ[illegible]" మొదలగు పద్యములకు గీర్వాణభాషానువాదమును నుదాహరించెదము.

1. [illegible] కన్యాం కవితాం [illegible] నయ[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ద్విశ్రుతాం॥

2. వాల్మీకివా[illegible]
దండి[illegible]
[illegible]
[illegible]

ఆంధ్రకవి [illegible]

3. [illegible] శ్రీ
[illegible]
[illegible]
కావ్యప్రపంచ[illegible] మాననీయః.

ఆంధ్రములో లేని పద్యము

4. శ్రీదక్షి[illegible]
శ్రీకంఠ[illegible] చంద్రం
[illegible]
[illegible]

5. [illegible] సకల[illegible] సర్వాత్మనో [illegible]
[illegible] గంధఫలికా [illegible]
[illegible]
[illegible] సంత్రాప [illegible]

6. [illegible] కథం
[illegible]
[illegible] కిం [illegible]
[illegible] కిం [illegible]
[illegible]
[illegible]

7. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ఆశ్వాసాద్యంతపద్యములు

శ్లో. కామా[illegible] దేవి [illegible]
కాంచీపురీశ్వ[illegible]
[illegible]
[illegible] కావ్య మిదం [illegible]

గ. ఇతి శ్రీకామాక్షీ [illegible] కాళహస్తి కవి [illegible] కావ్యే.

అత్యద్భుతమైన సినిమా నగరము

విస్సా అప్పారావు గారు ఎం. ఏ., ఎల్. టి.

ఉత్తర అమెరికా ఖండమందు యునైటెడ్ స్టేట్సు అను సంయుక్తపరగణాలు ఒక ప్రసిద్ధమైన దేశము. ఈ దేశమునకు పశ్చిమమున కేలిఫోర్నియా అను ఒక పరగణా కలదు. ఇది పసిఫిక్ మహాసముద్ర తీరస్థము, జపానుదేశమునకు దగ్గఱ. మనము ఆ దేశమునకు పోవలెనన్న ఇండియను మహాసముద్రమునుండి పసిఫికు మహాసముద్రమునకు పోయి అది దాటి కేలిఫోర్నియాకు సులభముగా వెళ్లవచ్చును. అందు సేన్ ఫెర్నాండో అను లోయయొక్క మధ్యభాగమున ఒక యత్యద్భుతమైన పట్టణము గలదు. ఇందలి చిత్రములు ప్రపంచమునందు మరెక్కడను చూడజాలము. దీని పేరు యూనివర్సల్ సిటీ. ఇది యొక మ్యునిసిపాలిటీ. వినోదార్థము మన మందఱము చూచి యానందించు సినిమటోగ్రాఫు బొమ్మలను (వీనినే బయోగ్రాఫు బయోస్కోపు సినీమా యని యందురు.) తయారు చేయుటయే ఇక్కడివారందఱకు పని. ఈ పట్టణమునకు సామ్యము ఇదే కాని మఱియొకటి లేదు. దీనిని అమెరికావారు 1915-వ సం. మార్చి నెలలో స్థాపించినారు. ఈ పట్టణమును పోయి చూచువారికి తాము చూచునది యంతయు నిజమే యని తోచును గాని ఒక కథకు అనుగుణమైన నాటకప్రదర్శన మని సందేహ మెంతమాత్రమును గలుగదు. గొప్ప విశాలమైన నాటకరంగము లగు వీథులయందలి చూపఱ మని తోచదు. ఇరువదియవ శతాబ్దమందలి గొప్ప నాగరికత గల జగజెట్టులు గూడ అక్కడికి పోయినప్పుడు నిజ మను భ్రాంతిచే దగాపడుచున్నారు. దీనిని మాయాకల్పిత నగరము లేదా నాటకనగరము అని పిలువవచ్చును.

ఈ పట్టణపు వీథులయందు పోవునపుడు అద్భుత కల్పనాకథలయందు చెప్పఁబడిన పట్టణమా అని తోచును గాని సాధారణ మని తోచదు. నేఁడు చూచిన వీథి మఱునాటికి ఉండదు. ఇప్పుడు చూచిన యిల్లు ఉత్తరక్షణమున మాఱిపోవును. ఫలానా వీథి అందు ఫలానా యిల్లు అని గుర్తించుట కెంతమాత్రమును వీలు లేదు. అక్కడి యిండ్లు కేవలము మన్ను ఇటుక రాయి సున్నములతో కాక కఱ్ఱబల్లలు కాకితపుఅట్టలు వెదురుతడికెలు మొదలైనవానితో కూడ ఇష్టము వచ్చినట్లు మార్చుకొనుటకు వీలుగా కట్టఁబడియున్నవి. కొన్ని వేల సంవత్సరముల క్రింద ప్రఖ్యాతి గాంచిన ట్రోయి బేబిలోను హస్తినాపురము మొదలైన పట్టణములవలె ఒకనాఁడును, మఱియొకనాఁడు లండను పేరిసు న్యూయార్కు మొదలగు మహాపట్టణరాజములవలెను ఈ వింత నగరము రంగులు మార్చుచుండును. దేశదేశములయందలి వివిధ వీథులవంటి వీథులను అక్కడ మచ్చున కొకటి యేర్పాటుచేఁబడి యున్నవి. రాజమందిరమువలె కన్పట్టు మేడలు బజారులు దుకాణములవలెఁ గాని గొప్ప శిల్పశాలలవలెఁ గాని చర్చీలవలెఁ గాని యుద్ధపు శస్త్రాగారమువలెఁ గాని ఓడలు గాని గూడి యాలోచనలు సలుపు సహస్రప్రయోగములవలెఁ గాని ఇష్టానుసారముగా 12 గంటలలో అక్కడివారు మార్చఁగలరు. అక్కడి గ్రామాధికారుల కార్యనిర్వహణముకొఱకు నియమింపఁబడిన మందిరము నాలుగు దిక్కులకు నాలుగు విధములుగా నిర్మింపఁబడెను. ఒక ముఖమున ప్రవేశించి మఱియొక ద్వారమున వెలుపలికి వచ్చిన ఒక యింటినుండి కేవలవిరుద్ధమైన మఱియొక యింటిలోనికి వచ్చినట్లు భ్రాంతి పొందించును. క్రొత్తవారికి భయోత్పాదమును కల్పించును.

1913, 1914 సంవత్సరములలో ఈ పట్టణమును నిర్మాణము చేసి 1915 లో నాటకులు సూత్రధారులు అధికారులు మొదలైనవారు ప్రవేశించినారు. పట్టణము ఇప్పటికిని పూర్తి గాలేదు. ఎప్పటికి కాఁగలదో చెప్పుట కష్టము. చేయవలసిన క్రొత్త యేర్పాటులకును వింత కట్టడములకును మితి లేకున్నది. సర్వసాధారణమైన యన్ని పట్టణములయందువలెనే దీనియందును పోలీసు న్యాయాధికారులు ఉపాధ్యాయులు మొదలైన యన్ని శాఖాపతులవారును ఉన్నారు. కాని, వీరు చేయు పనులు తదితర పట్టణములయందలివారివలె నిజము గాదు. నాటక మని యిదివఱలోనే చెప్పఁబడియున్నదిగదా.

కావలె నన్నచో విద్యుచ్ఛక్తిని తీగల మూలమునను కిరసనాయిల్ గాలిని నిర్మలోదకమును గొట్టముల ద్వారాను సిద్ధపఱచియున్నారు. ఈ కిరసనాయిల్

గాలి అగ్నిని పుట్టించుటకును దీపములు వెలిగించుటకును ఉపయోగింపఁబడును. ఆ పట్టణము చుట్టు నొక పెద్ద వీధి గలదు. అది యాఱు మైళ్లు పొడవు. ఇక్కడి వీధులు మన దేశమందలి వీధులవలెఁ గాక, అతి శుభ్రముగాను గోతులు లేక, యెట్లును దుమ్ము లేగకుండునట్లును జాగ్రత్తతో కాపాడఁబడును.

అడవి జంతువులను బయాస్కోపులో చూచుట, సర్కసు ఆటలోవలె సింహము పెద్దపులి మొదలైన వానిని స్వాధీనపఱచుకొనిన వారలయొక్కయు వారి సానులయొక్కయు దినచర్యలను చూచుట, సినిమాలో ఫోటోగ్రాఫు చూచినవారందఱకును సర్వసాధారణమై యున్నది. అట్టి క్రూరమృగములతో కలసిమెలసి అద్భుత చర్యలు నిజముగా జరపినారా యని ఆశ్చర్య మొదఱకును కలుగక మానదు. మొత్తమునకిది నిజమే కాని, అందెంత మాత్రమును అసత్యము లేదు. అన్ని విధములైన యడవి మృగములను ఇతర మృగములను రకరకముల కుక్కలను పిల్లులను గుఱ్ఱములను పిట్టలను పావురములను చేపలను మొసళ్లను అన్ని విధములైన జంతుకోటిని కథానుసారముగా పనికివచ్చుటకు ఈ వింతనగరమువారు చేర్చి యున్నారు. వీని నన్నిటిని ఒక యావరణయందు వేఱువేఱు దొడ్లలో క్షేమముగా జాగ్రత్తపఱచియున్నారు. మదరాసులోని పీపిల్సు పార్కువంటి దానినిగా దీనిని భావింపవచ్చును. దీనిని 'జూ' యని యందురు, లేక జంతుప్రదర్శనశాల యనవచ్చును.

అమెరికాఖండమందు ఎఱ్ఱ యిండియనులు అను నిమ్నజాతివారు గలరు. వారు నాగరికులు కారు. వారి చర్యలు పద్ధతులు కథలు సినిమా ద్వారా ప్రపంచమునకు విదితపఱచుకొఱకు ఆ తెగవారిని కొందఱిని ఈ నగరమునందు ఒకమూల నివసింపఁజేసినారు. వారు వారి యిష్టానుసారము పనులను చేసికొనుచు జీవనము వెళ్లఁబుచ్చుచుందురు. నిమ్నజాత్యుద్ధరణము నాగరికుల కందఱకు కర్తవ్యమైనను ఇక్కడ కావలసిన పని వేఱు గనుక ఎప్పటి స్థితిలోనే వారి నుంచియున్నారు.

ఆ పట్టణమందలి నటులు, అనేకదేశములయందలి వారివలె అభినయింపవలసియుండును గాన, ఏ కథకు అనుకూలమైన వేషము ఆ కథకు వేయవలసియుండును గాన, ఆఁడవాండ్రకు మగవారికి పిల్లలకు కావలసిన దుస్తులు ఎన్ని రకములు కావలసియుండునో చదువరులే ఊహింతురుగాక. ఈ బట్టలను సిద్ధపఱచుటకుఁగాను దేశదేశములందలి వింతవింత రకముల చీరలు రవికెలు గౌనులు పరాయీలు మొదలైనవి కుట్టుటకు నేర్పరులైన పనివారలెందఱో ఇక్కడ నున్నారు. ఈ దుస్తులను జాగ్రత్తపెట్టుటకును వేషములు వేసికొనుటకును 500 గదులు ఏర్పాటుచేయఁబడియున్నవి. ఈ గదులకు అగ్నిభయ మెట్టిది కలుగనేరదు లేకుండుటకై గట్టి యేర్పాటు ఆ గదులను కట్టుటయందే చేసియున్నారు. పాశ్చాత్యులకు ఈ బట్టలు కట్టుటలో రోజునకొకమాఱు వచ్చుచుండును గనుక ఫేషనునకు విరుద్ధము గాకుండ దుస్తుల నప్పటికప్పుడు మార్చుచుందురు. ఇది బహుబుద్ధికుశలతయు ప్రపంచజ్ఞానమును కలిగినవారి సూచనల ప్రకారము జరుపఁబడును. ఇదియే కాదు, ఏ విషయమైనను సంపూర్ణులే దానికి నియమింపఁబడి కార్యనిర్వాహణము చేయుచుందురు.

ఈ యద్భుతమైన పట్టణమునందు నాలుగు ఫర్లాంగుల పొడవుగల మైదానము గలదు. అది బాగుగా చదును చేయఁబడి అతిశుభ్రముగా నుంచఁబడును. ఇది సాముగరిడీలు మొదలైన వ్యాయామములు సాధారణముగా చేయువారికేర్పఱుపఁబడినది. అందు అన్ని రకముల యాటలును సర్కసు మొదలైనవియును ఆడుటకు తగిన యేర్పాటులు చేయఁబడియున్నవి. ఇంతే కాక, అవసరమైనయెడల రోమ్ అను పురాతన నగరమందలి కొలిజియమ్ వంటి ప్రాకారమువలె సన్నగాని పెద్ద నాటక యేర్పాటు చేయవలసినగాని లేదా హిందువులయొక్కయు పారసీలయొక్కయు దర్బారుల నలంకరింపవలయునన్న గాని వీలగునట్లు కూడ నిది యేర్పఱుపఁబడియున్నది.

ఈ పట్టణము సినిమా బొమ్మ నాటకములను స్వభావవిరుద్ధము గాకుండునట్లు ప్రపంచ విదితము జేయుటకై నియమించిన దని చెప్పఁబడియున్నది. ఇందు సర్వవిషయములను గురించిన యేర్పాటులును గావలయును గదా. పైన ఉదాహరించిన నాలుగు విషయములయొక్క యేర్పాటుల పరిమాణ మెంతటిదో, అనఁగా అతివిపుల మనియు బహుకష్టసాధ్య మనియు చదువరులు గ్రహించియే యుందురు. ఇట్టి విషయము లెన్నియో యున్నప్పుడు వారు చేయవలసిన యేర్పాటులకు మితి యుండునా? వాని నన్నిటిని గురించియు ఇక్కడ వ్రాయుట కవకాశము లేదు. ఊహాను బట్టి

యాలోచింపఁదగినదియే కాని వేఱు గాదు.

ఇది యొక గొప్ప పట్టణ మని వ్రాసి యుంటిని గదా. దీని కా పేరు తగునా? దాని నిజ మేమి? అని సందేహము కలుగక మానదు. నిశ్చయముచేత ఇది యొక గొప్ప సినిమా నాటకపు కంపెనీవారు ప్రదర్శనమునకు వీలుగా చేసికొన్న యొక గొప్ప నాటకశాల. సాధారణశాలలు ఒక యింటిలోనే యిమిడియుండును. అందు ఎప్పుడును ఒక్కొక నాటకమునే యాడుచుందురు. నాటకమును రాత్రియందే యాడుదురు. కాని, ఈ కంపెనీవారి నాటకములు రాత్రింబగళ్లనక ఎల్లప్పుడును అనేకములు ప్రదర్శింపఁబడుచుండును. కొన్ని యిండ్లలోను కొన్ని వీధులలోను ఆడఁబడును. నాటకశాలలో సీను లెంత యేర్పఱచియుంచినను నిజ మైనవి కానందున తృప్తిని కలుగఁజేయఁజాలవు. అందుచేత సాధ్య మైనంతవఱకు ఈ కంపెనీవారు అట్టి సీనులు నిజముగా ఉన్నచోటికి పోయి ఆడుచుందురు. ఇందుకు ఏర్పాటుగా నుండవలసిన సకలసన్నాహవిశేషములను తయారు చేయుట మరమ్మతులు చేయుట మొదలైన కార్యములకు కూడ పరాపేక్ష లేకుండ వారే యేర్పాటులు చేసికొనియున్నారు. ఇవి యన్నియును ఒక యావరణయందే యిమిడ్చియున్నారు. అందుచేత ఈ సన్నాహమున కంతటికిని వారికి 4000 ఎకరముల నేల కావలసివచ్చినది. అనఁగా ఈ నాటకశాల $2\frac{1}{2}$ మైళ్ళ చదరము కలిగియున్నది. ఎంత గొప్ప కంపెనియో ఆలోచింపుఁడు. లోనికి పోయినయెడల వైశాల్యమును బట్టియు నాటకుల చర్యలను బట్టియు వివిధవస్తుప్రదర్శనశాలలను బట్టియు అనేక కర్మాగారములను బట్టియు ఈ కంపెనీ గొప్ప పట్టణ మను భ్రాంతిని కలుగఁజేయును. కాని, మన మందఱము పోయి కాపురముండుటకు వీలు లేదు. మదరాసునందలి స్పెన్సర్ ఓక్సు మొదలైన కంపెనీలను మనము పూర్తిగా చూచినచో కొంతవఱకు ఈ కంపెనీయొక్క స్థితి అవగాహన కాఁగలదు. కాని, పోలిక మిక్కిలి దూరము.

ఈ సినిమా కంపెనీలు అమెరికా దేశమందు మిక్కిలి వ్యాపించియున్నవి. అందులో కేలిఫోర్నియా పరగణాయందు ఎక్కువ. ఈ కంపెనీవారి నాటకనగరమునకు నాలుగు క్రోసుల దూరములో లాజ్ ఏన్‌గిలేస్ అను పేరు గల యొక నిజమైన గొప్ప పట్టణ మున్నది. అక్కడ ఇట్టి చిన్నచిన్న కంపెనీలు చాలఁ గలవు. ఫ్రాన్సు ఇంగ్లాండు జర్మని మొదలగు దేశములయందు ఇట్టి కంపెనీలు కలవు. ఇవి యన్నియును పట్టణమాధ్యమునందే యేర్పఱుపఁబడియున్నవి. వీథులలో నాటక ప్రదర్శనము సలిపినప్పుడు అనేకాటంకములు కలుగుచుండును. అట్టి యాటంకము లెంత మాత్రమును లేకుండుటకై యూనివర్సల్ కంపెనీవారు ఒక పట్టణమును వేఱే తాము నిర్మించుకొనియున్నారు. ఇది ప్రపంచమునందలి యన్ని కంపెనీలకంటెను పెద్దది. ఈ కంపెనీకి అధికారులు అనగా లాభనష్టములను వహించువారు కొందఱు గలరు. వీరు సాధారణముగా నాలుగు కోట్ల రూపాయలు పెట్టుబడి పెట్టి వ్యాపారమును చేయుచున్నారు. ఎంత వ్యాపారమో ఎంత లాభము గలదియో ఆలోచింపుఁడు. వీరు ఆడించు నాటకములను సినిమాలుగా ఉంచుటకు ఏ కారణముచేత నైనను రోజునకు 20,000 మంది కావలెనట. మాండెరిన్ రస్సెల్ కవయిత్రి యందు 'నిరుపమచంద్రగుప్త' గాను వ్రాసియున్నారు. ఈయన మన దేశమువాఁడే. ఆ కంపెనీలో అసిస్టెంటు ప్రొడ్యూసరు పని చేయుచున్నాఁడు. ఈ కంపెనీవారి తరఫున 26 గురు పెద్ద యుద్యోగస్థులు ప్రొడ్యూసర్సు అనువారు ఉన్నారు. వీరికి సినిమా బొమ్మలను తయారు చేయించుట ముఖ్యమైన పని. మనము వారిని సూత్రధారులుగా చెప్పవచ్చును. వారియొద్ద ఒక్కొకరికి ఒకరిద్దఱు అసిస్టెంటు ప్రొడ్యూసర్సు లనఁగా సహాయసూత్రధారు లుందురు. ఈ సూత్రధారులందఱు ఒక్కొక విషయమునందు పరిపూర్ణులు. ఒకరికి ఆఫ్రికాఖండవాసుల చర్యలు స్థితిగతులు బాగుగా తెలిసి, అట్టివారు నాటకమునకు కావలసినయెడల వారిని తయారు చేసి తగిన యేర్పాటులను చేయఁగల సామర్థ్యము ఉండును. మన హిందూదేశస్థుల దినచర్యలు ప్రదర్శింపునప్పుడు సహాయపడుటకుగాను 'నిరుపమచంద్రగుప్త' గా ఏర్పఱుపఁబడియున్నారు. ఇటులే ఒక్కొకరు ఒక్కొక దేశవిషయము తెలిసినవారు. ఒక సూత్రధారుని క్రింద సాధారణముగా 20 మంది నాటకులు ఏర్పడియుందురు. ఒక్కొకసారి అవసరమును బట్టి అంతకంటె యెక్కువమందిని కావలసినప్పుడు ఇతర గ్రామములనుండి సుప్రసిద్ధు లగు నటులను ఎంత ద్రవ్యమైన ఇచ్చి పిలిపింతురు. మేరీ పిక్‌ఫర్డు అనునామెను వారమునకు 6,000 రూపాయిల నొసఁగి అవసర మైనప్పుడు తీసికొనివచ్చుచుందురఁట. ఈమె మిక్కిలి

సుప్రసిద్ధురాలు.

ఈ కంపెనివారు ధనవ్యయము చేసి ప్రఖ్యాతుల చేత సర్వజనసమ్మతిని బొందిన అద్భుతచర్యలుగల చిన్న నాటకములను కథలను వ్రాయించుచుందురు. ఆ వ్రాతలవానిని సూత్రధారున కిత్తురు. వానికి కావలసిన ధనమును సామగ్రి నిచ్చెదరు. తక్కిన పనులు అనగా పాత్రల నెన్నిక వారికి అభ్యాసము చేయించుట మొదలైనవి సూత్రధారులే చూచుకొనిన విధి. అధికారుల కేమియు శ్రోత్యము లేదు. సిద్ధమైన తరువాత నాటకమును ఆడింతురు. అప్పుడు ఎదుట చూచువారెవ్వరు నుండరు. ఈ సూత్రధారుడును నాటకమును ఫొటోగ్రాఫు తీయువారును మాత్ర ముందురు. నటులకు మాటలు పలుకుట యవసరము లేదు. చేష్టలు ప్రధానము. కాని, ముఖవిన్యాసులు సంభాషణయందుం గాని ఒప్పవు. కొన్ని మాటలాడుచున్నటు లభినయించుచుందురు. ఈ నాటకములను క్రమముగా ఫొటోగ్రాఫు తీయుదురు. ఈ ఛాయాపటములు తీయు యంత్రములు మన మిందు జూచుచున్న వానివలెం గాక కొంత మార్పు గలిగియుండును. ఈ యంత్రమున నుపయోగించు స్లైడ్లు సెల్యులాయిడ్ అను వస్తువుతో చేయబడును. ఇది కాలర్ అను పెట్టెలకుంగాను ఉపయోగింపబడుచున్నది. గాజువలెనే ఈవలనుండి ఆవలకు చూడవచ్చును. ఈ సెల్యులాయిడ్ బద్దెగా చేయబడి చుట్ట చుట్టబడగా నుంచబడి యుండును. ఇది సాధారణముగా 1½ అంగుళము వెడల్పు గలదు. దానిమీద వరుసగా చిన్న చిన్న ఫొటోగ్రాఫులు సెకనుకు 16 చొప్పున తీయబడును. ఈ 16 ను ఒకే యంత్రము సెకనులో ఇముడియుండును. గంటకు 60 నిమిషములు, నిమిషమునకు 60 సెకనులు గదా. (3600 × 16) 51, 600 సుమారు గంటకు 50 వేల ఫొటోగ్రాఫులు తీయబడుచున్నవి. అందుకు కొన్ని వేల (3600) అంగుళముల సెల్యులాయిడ్ బద్దె కావలసియుండును. ఒక్కొక్క చుట్ట 1000 అంగుళముల పొడవును సాధారణముగా దాటియుండదు తక్కువ యుండవచ్చును. 1000 అంగుళముల బద్దె 15 నిమిషములలో సాధారణముగా ప్రదర్శింపబడుచున్నది. ఈ బద్దెను ద్రావకములలో దోహదము చేసి మామూలు ఛాయాపటములవలె తయారు చేయుదురు. ఈ బద్దెచుట్టను రీల్ అందురు. తయారయిన తరువాత బయాస్కోపు ప్రదర్శనము చేసి చూచి చెడిపోయిన బద్దెను కాల్చివేసి క్రొత్త బద్దెమీద తయారు చేయుదురు. ఇట్లు సిద్ధపఱచి సూత్రధారులు కంపెని యధికారుల కిచ్చెదరు. వారు ఎన్ని యార్డర్లు వచ్చునో అన్ని కాపీలు తయారు చేయించి ఏ దేశమున ఎవరికి ఎన్ని కావలెనో, వానిని కావలె నన్నవారికి రవానా చేయుదురు. ఇట్టి చుట్టలను సంగ్రహించి ఈ బయాస్కోపు ప్రదర్శనము జీవనముగా చేసికొన్నవారికి అద్దెకుం గాని క్రయమునకుం గాని పంపుటకుంగాను మన దేశమందు బొంబాయిలో కంపెనిలు ఏర్పడియున్నవి.

ఈ సినిమా బొమ్మ నాటకములను చూచుటకై జనులకుం గల యాసక్తి యింతంత యని చెప్ప నలవి కాదు. సర్వజనసామాన్యమునకు బొమ్మ లన్న మిక్కిలి యాసక్తి. నాటకములు కథలు అన్న చెప్ప నక్కఱయే లేదు. అందుచేత బొమ్మలు నాటకములు కథలు కలసి ఒక్కమారు కంటికి గోచరమగు నన్న వారికి బొమ్మ నాటకములయందు కలిగెడి ప్రీతి యెంత యుండునా? ఇందుచేతను ప్రతిదినము అట్టి నాటకములను చూడంబోవు జనులసంఖ్యయే నిదర్శనము. సాయంకాలమునందు మదరాసు మౌంటురోడ్డువద్ద నిలువంబడి చూచినయెడల ఈ సంగతి ప్రత్యక్షముగా కనంబడును. ఈ నాటకములవలని యుపయోగములు ఎన్నియో కలవు. మానవకోటియందు ఎల్లప్పుడును అనేకకారణములచేత పుట్టుచుండు సర్వమనోభావములు అనగా శృంగారము భయానకము కరుణ మొదలైనవి ప్రత్యక్షముగా దృగ్గోచరమగుచుండును. మరియును ఎల్లదేశములవారిని వారి స్వభావములను వారి జీవనమును అందలి చిత్రమైన పద్ధతులను బుద్ధిశాలులచేత క్రొత్తగా కనుపెట్టంబడినట్టి యంత్రములను ఇంకను ననేకసంగతులను ఎక్కడ నున్నవారికి అక్కడనే విదేశములు పోయి చూడ నవసరము లేకుండనే తెలుపుటయందు మిక్కిలి యుపయోగపడుచున్నవి. ఇవి ఎంత సుబోధకములో ఎంత సులభసాధ్యములో ఆలోచింపుడు. ఇట్టివి అమెరికా యూరోపా ఖండములయందు మిక్కిలి వ్యాపించియున్నవి. అక్కడి ప్రతి స్కూలులోను ఇట్టి యంత్రము ఒకటి కలదట. తద్ద్వారా కుఱ్ఱవాండ్రకు కావలసిన సర్వవిషయములను నేర్పుచున్నారట. మన దేశమందు అట్టివానియెడల జనసామాన్యమున కభిరుచి విశేషముగా కలిగి దేశాభివృద్ధికి తోడ్పడునుగాక!

అరబ్బుల ప్రాచీనాధిక్యము

హెచ్. మహబూబ్ మియ్యా గారు

అరాబియా దేశమందు మహమ్మదీయమతము పుట్టక ముందు పర్షియాదేశవాసు లగు మేజయన్సు అను జాతివారు ప్రాగ్దేశము లన్నింటిలో తమ మతమును వ్యాపింపజేయుదురా యను నంత ప్రబలులై యుండిరి. వీరి కగ్నిపూజ ప్రధానగణ్యమగు మతధర్మమై యుండెను. ఈ పూర్వదేశవాసులు గాఢభక్తియుతము లగు వైరాగ్యాచారములలో మునిగియుండిరి. గ్రీసు మొదలగు పశ్చిమదేశములలో క్రైస్తవమతము వ్యాపించియుండె ననిపేరే కాని ఆ దేశములు వర్ణింపరాని హేయము లగు సంఘదురాచారములకు నెలవులై యుండెనవి. ఆసియా ఆఫ్రికా ఐరోపా ఖండములలోని యనేక దేశము లట్లనాగరికతాతిమిరములో మునిఁగియుండఁగా, ఆ యజ్ఞానాంధకారంబు బాపంగఁ బుట్టిన మార్తాండతేజంబో యనునట్లు మక్కాపురములో ఇస్లామ్ మతము జననమొందెను. అప్రతిహత మగు నా మహమ్మదీయశక్తి పైఁ జెప్పఁబడిన దేశములలోని సంఘదురాచారములను దుష్ప్రభుత్వములను అజ్ఞానమును క్రమముగ రూపుమాపివేసెను. అరబ్బులు వాఙ్మయమును తత్త్వ పదార్థవిజ్ఞాన రసాయన వైద్య జ్యోతిష గణితాది శాస్త్రములందును అమూల్యము లగు ననేకనవీన విషయములను కనుపెట్టి ఆయా శాస్త్రముల నభివృద్ధి నొందించి ప్రపంచమునకు, ముఖ్యముగా ఐరోపా ఖండమునకు, నిరుపమానోపకృతిని సలిపి శాశ్వత కీర్తి గడించిరి. ప్రాగ్దేశములో కనిపెట్టిన యక్షరములను వ్రాతను పశ్చిమఖండములోనికి మొట్టమొదట ప్రవేశపెట్టినది అరబ్బులే. అట్టి సూక్ష్మగ్రాహు లగు నరబ్బులు ప్రాగ్దేశములందలి విద్యల నన్నింటిని గ్రహించి వానిని స్వశక్తిచేత పెంపొందించి ఐరోపా ఖండములోనికి ప్రవేశపెట్టిరి.

అరాబియారాజ్య సకలవిద్యాశోభితమై తేజరిల్లుచుండినపుడు విద్యాగంధవిహీనమై క్రుంగియుండిన పాశ్చాత్యలాటిన్ రాజ్యములో కొందరు పండితులు బయలుదేరి అరబ్బీభాషలో వ్రాయఁబడియుండిన శాస్త్రగ్రంథములను క్రమముగా లాటిన్‌లోనికి భాషాంతరీకరణ మొనర్పసాగిరి. తర్వాత లాటిన్ భాషలోని గ్రంథములు ఇతరభాషలలోనికి తర్జుమా చేయఁబడినవి. టోలిమి యూక్లిడ్ మొదలగు పండితుల గ్రంథములు భాషాంతరీకరణములే.

పద్యకావ్యములను అత్యద్భుతకల్పితకథాసంచయమును పశ్చిమఖండవాసులకు నేర్పినది అరబ్బులే. ఇటీవలికాలపు అద్భుతనవలలను మించిపోవుచున్న యూరోపియనులు తమ కా మార్గమును చూపిన యరబ్బుల కెంతో కృతజ్ఞతను చూపవలసియున్నారు. ఇస్లాముమతస్థాపనమునకు ముందు కాలమునుండియే అరబ్బులు నవరసములఁ జిప్పిలు పద్యకావ్యములను పాఠకులఁ బరవశత్వము నొందించు అద్భుతకల్పితకథలను వ్రాయుచుండినవారు. ఇందుకు తార్కాణ మిపుడనేకభాషలలోనికి పరివర్తనముఁ జేయఁబడి వేనోళ్ల పొగడఁబడుచున్న "అరేబియన్ నైట్సు" కథలే.

అరబ్బు లేకచ్ఛత్రాధిపత్యముగ తుర్కీ ఫ్రాన్సు స్పెయిన్ మొదలగు దేశముల నేలుచుండినపుడు క్రీ. శ. 1214-వ సంవత్సరములో రోజర్ బేకన్ అను నప్రతిమ మేధాసంపన్నుఁ డొకఁడు పుట్టెను. అతఁడు గ్రీకు లాటిన్, అరబ్బీ భాషలలో నఖండపాండిత్య మార్జించి స్పెయిన్ దేశములో నుండు అరబ్బీ విశ్వవిద్యాలయములలో చదివి అరబ్బీ శాస్త్రగ్రంథములను గ్రీకు లాటిన్ భాషలలోనికి తర్జుమా చేసెను. అతఁడు భాషాంతరీకరణ మొనర్చిన గ్రంథములలో

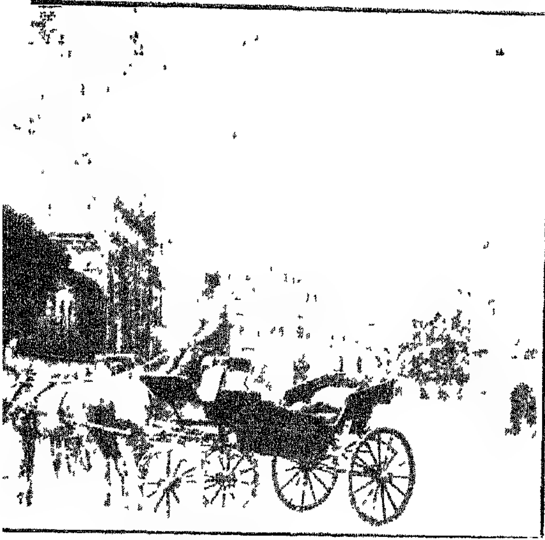
తత్త్వ, పదార్థవిజ్ఞాన శాస్త్రములు ప్రధానములు. 17-వ శతాబ్దములోనివాఁడైన ఆంగ్లపండితుఁడగు బేకన్ ప్రభువు ఆంగ్లేయులకు భాషాంతర మొసఁగ్చిరని పైఁ జెప్పిన బేకన్ పండితుని గ్రంథములే. పండిత బేకన్ ప్రభుని తత్త్వశాస్త్ర మన్న ప్రామాణికము గదా! ఇఁక దానికి మూలము లగు నరబ్బీ గ్రంథకర్తల జ్ఞానౌన్నత్యము నెంత యని కొనియాడనగును?

స్పెయిన్ దేశపు అరబ్బీ విశ్వవిద్యాలయము లా కాలపు యూరోపియనులకు జ్ఞానదాయిను లగు కల్పతరువులై యుండిన వన్న నతిశయోక్తి కానేరదు. వివిధ దేశముల నుండియు క్రైస్తవవిద్యార్థులు వేనవేలుగా వచ్చి ఆయరబ్బీ పాఠశాలలో విద్య గఱచి పోవుచుండిరి. 'పీటర్ ది వెనరబిల్' అను క్రైస్తవరాజును క్రైస్తవ పీఠాధిపతి యగు రెండవ 'సిల్వెస్టర్' అనునతఁడును నీ విశ్వవిద్యాలయపు శిష్యులె. క్రీ. శ. 15-వ శతాబ్దమంతమువఱకు ఇంగ్లాండు ఫ్రాన్సు ఇటలీదేశములలో జ్ఞాన మించుకేనియు సంపాదించియుండిన ప్రతివాఁడును తన విద్య నేదో యొక విధమున అరబ్బులనుండి గ్రహించినవాఁడై యుండెను, రసాయనశాస్త్రము పూర్తిగా నరబ్బులు సృష్టించిన శాస్త్రమే యని చెప్పవచ్చును. జంతు శాక ఖనిజ పదార్థములను వారు సంపూర్ణముగా విభజించి వాని సంయోగగుణములను నిర్ధారణ చేసిరి. వాయువు అగ్ని భూమి జలము వీనిని పరీక్షించి వాని సత్త్వగుణములను నిశ్చయించిరి. క్షారికములయొక్కయు ద్రావకములయొక్కయు సజాతీయ విజాతీయ గుణములను కనిపెట్టిరి; అనేకవస్తువులను సులభముగా భస్మము చేయు మార్గములను కనిపెట్టిరి; వానినుండి తైలములను తీయు మార్గములను కనిపెట్టిరి; అనేకవిషయముల గుణములను తెలిసి వానిని విఱచు వానితో అమృతతుల్యము లగు నౌషధములను తయారు చేసిరి; పాదరసమును చంపు విధము దాని సకలగుణములు దాని యుపయోగములు కని పెట్టిరి. వైద్యశాస్త్రములో నిరంతరకృషి సలిపి అరబ్బు లనేకఘోర వ్యాధులకు దివ్యౌషధము లగు నౌషధములను చేయు విధములను కనిపెట్టిరి. ప్రాగ్దేశములందలి యమూల్యము లగు వనమూలికలను యూరోపులోనికి ప్రవేశపెట్టిరి. రేవల్చిని చింతపండు లవంగపట్ట సునాముఖి (తంగేడు) కర్పూరము వీనిని యూరోపులోనికి ప్రవేశపెట్టినది అరబ్బులే. ఇప్పటి వస్తువులు చేరని యాంగ్లేయౌషధము లరుదు. అరబ్బుల ప్రవేశమునకు ముందు యూరోపుఖండవాసులకు చక్కెర యనఁగ నేమో తెలియకుండెను. అరబ్బు లచట చెఱకులను పండించి చక్కెర తయారు చేసినపుడు పాశ్చాత్యు లాశ్చర్య మొందిరి. అంతకు మున్ను తేనె తప్ప వేఱితర మధురపదార్థము వారికి తెలియకుండెను. ఆ తేనెయు నతిప్రియ మగుటచే ధనికులకే కాని బీదల కలభ్యమై యుండెను.

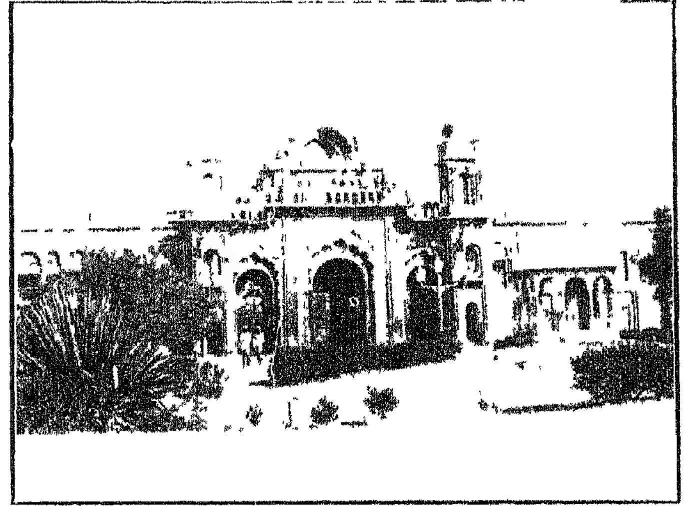
వ్యాధిలక్షణములను తెలుపు శాస్త్రపరిశోధనములో నరబ్బులు నేఁటి తమ పాశ్చాత్యదేశస్థులను మించలేదు. ప్రతి వ్యాధికి దాని లక్షణసమూహమును గల కారణములను వ్రాసి నివారించు నౌషధరాజములను సూచించి పెట్టిరి. వారి యమితజయము చూపించినది చర్మవ్యాధులందే. వారు మశూచి తట్టు వ్యాధులను పరీక్షించి వానికి తగు చికిత్సలను కనుఁగొనిరి. హృద్రోగములయొక్కయు కంటిరోగములయొక్కయు స్వభావములను తుదముట్ట గ్రహించి వానిని మాన్పు సాధనములను గనిపెట్టిరి.

గణితశాస్త్రమునందు బీజగణితమును కనిపెట్టినది అరబ్బులే. దశాంశగణితమును యూరోపులోనికి చేర్చినదియు వారే.

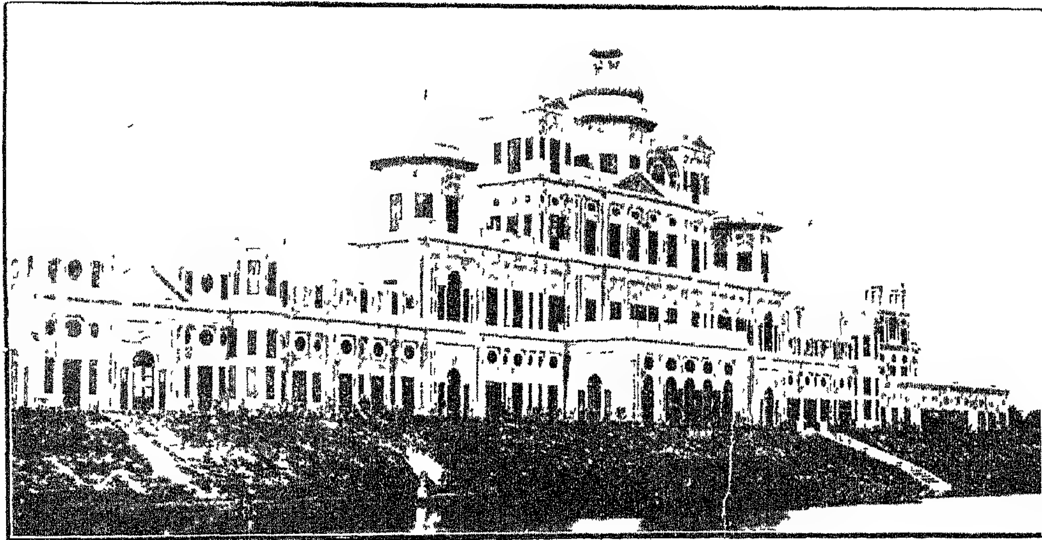
ఇఁక జ్యోతిషశాస్త్రమునకు వారిచే కనిపెట్టఁబడిన 'రిమల్' జ్యోతిషము జగత్ప్రసిద్ధము.

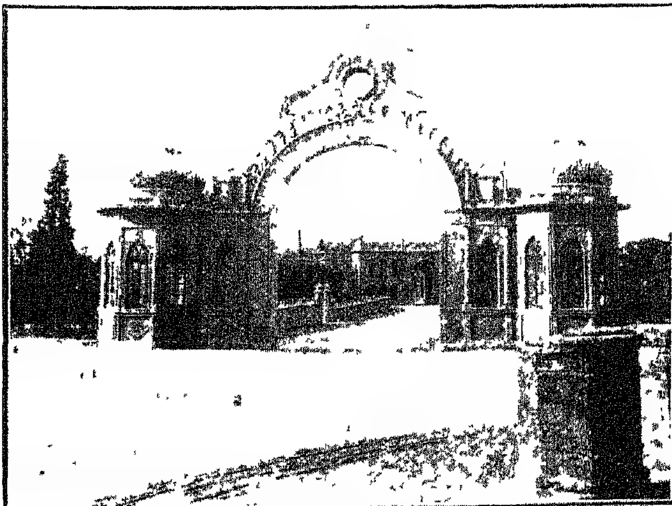
రుమీద్వారము

కేసర్ బాగ్ లో ద్వారము

ఛత్తర్ మందిరము

మహానజప్ ద్వారము

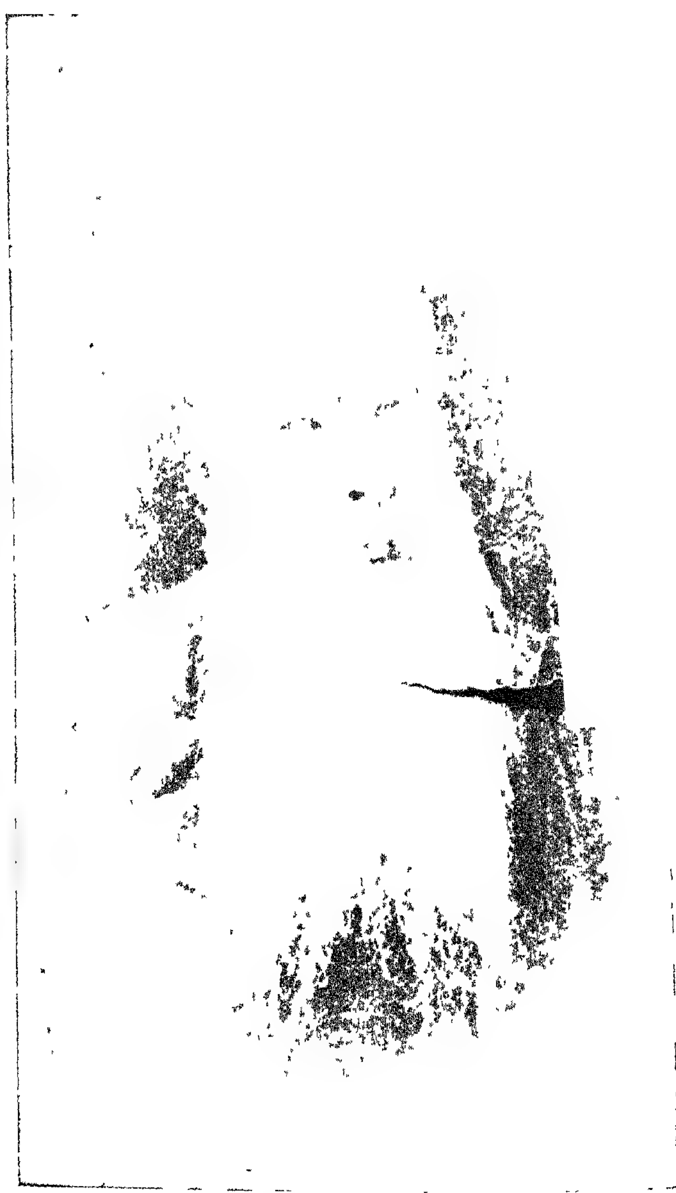
దిల్ కుష్ ఉద్యానవనము

BABU AMB[illegible]

Lord RONALDSHAY
GOVERNOR OF BENGAL

రొనాల్డ్షే ప్రభువు
([illegible])

[illegible]

ఒకతెవై యేడ్చుచుండెదు శుకమ యేల?

([illegible])

తాపీ ధర్మారావు గారు బి. ఏ.

సంజకెంజాయ సత్కవీశ్వరుని భంగి
మించు సొగసునఁ బ్రకృతి వర్ణించుచుండ
జగదధీశుని మహిమ కాశ్చర్య మంద
కొకతెవై యేడ్చుచుండెదు శుకమ యేల?
శైత్యమును మాంద్యసౌరభసంపదలును
గలిగి హృదయంగమంబుగా మెలఁగుచుండు
పిల్లగాలికి దుఃఖంబు లెల్ల మఱవ
కొకతెవై యేడ్చుచుండెదు శుకమ యేల?
శ్రావ్యమా కాద యను చింత సరకుగొనక
కలకలారావముల విహంగంబు లెల్ల
పరము నొక్కట స్తుతియింపఁ, బల్కు లన్ని
నేర్చియుండియు నీ వేమి నేరనట్టు
లొకతెవై యేడ్చుచుండెదు శుకమ యేల?
కలయ దేశంబు ద్రిమ్మరి కాకకులము
తోడ తోడులఁ గూడి యా కొమ్మలందు
సంతసం బందుచుండంగఁ, జెంత నిట్లు
లొకతెవై యేడ్చుచుండెదు శుకమ యేల?
నీకు జాతీయవిహగంబు లేదొ పక్షి
యాత్రదీర మెల్లఁ గడచియు, హాయి నిపుడు
జోడులను గూడి శయనింతు నీవు లేద,
నొకతెవై యేడ్చుచుండెదు శుకమ యేల?
మోహ ముల్లారఁ బెంచిన ముద్దు పిల్ల
లింటిదను కట్టు లుండెనో యింట ననుచు
మందలను వీడి పశువులు మరలుచుండ,
నొకతెవై యేడ్చుచుండెదు శుకమ యేల?
కాంచ నొక ప్రాంత బహువర్ణ కాంతిబ్రింప
మొక్క దిక్కున స్వర్ణమయోజ్జ్వలంబు
నైన యీ మహాప్రకృతిలో లీన మంద
కొకతెవై యేడ్చుచుండెదు శుకమ యేల?
సంజ పోయెను పోఁగదే సత్వరమునఁ
గాక యెడని శోకంబు గలిగెనేనిఁ
బ్రీతి నాకొండెఁ జెప్పుము రాతి రయ్యె
నొకతెవై యేడ్చుచుండెదు శుకమ యేల?
ఎంత శోకంబు మది నున్న, నెవ్వఁడేని
హేతువ కొక్కని కేకఁగింప వెత యుడుగు
నంచుఁ బెద్దలు వచియింతు; రదియు నేని
కొకతెవై యేడ్చుచుండెదు శుకమ యేల?
మాన మిది యేల? నీ కనుమాన మున్న
వినుము, నీ చింత సగపాలు గొనెద నేను.
తెలియఁజేయవె నీ చింత తెలఁగి యెల్ల
నొకతెవై యేడ్చుచుండెదు శుకమ యేల?
ముద్దుముద్దుగ నినుఁ బెంచి మురిసి, నీకు
విద్య నొక్కింత యొసఁగిన విన్ను పుట్టి
ప్రీతి బుద్ధికి నిను గారవించునట్టి
పితరు లేరేని బాసిరో విహగ చెపుము!
కాక, నీ జోడుఁ గాయంగ లేక, మెప్పును
నాటపాటల సంతసం బందఁజేయు
చెలుల లేరేని ఎవ్వల కరిగినారె?
ఒకతెవై యేడ్చుచుండెదు శుకమ యేల?
అదియుఁ గాకున్న నీ కున్న యనుఁగు వారి
లెవ్వరేనియు నాథుల నేసి ఘోర
బాధలను గాసి మిక్కిలి వసటఁ గుందు
చున్నవారలో నల్పవే యున్న దీన,
ఒకతెవై యేడ్చుచుండెదు శుకమ యేల?
ఇంక మాటాడఁబోవ వి దేమి శుకమ,
నెయ్యుఁ డెవఁడేని దప్పుగ నిన్ను వీడి
పోయి నీ సేమ మరయక మొఱకు భంగి
నున్నవాఁ డేమొ. పాప మీ ముంగిటున్న
నొకతెవై యేడ్చుచుండెదు శుకమ యేల?
ఇదియుఁ గాకున్న నిం కేమి యింత వంత
గలుగఁజేయఁగఁ జాలెడి కారణంబు?
వ్యర్థమై పోయె నా యూహ లన్ని యిచట;
ఒకతెవై యేడ్చుచుండెదు శుకమ యేల?
లేక దేహంబునందున నీకు నేమి
స్వస్థత యొకింత తప్పెనో వంతఁ గుంద?
పలికి శోకంబు నుపశమింపంగనీక
యొకతెవై యేడ్చుచుండెదు శుకమ యేల?
ఇదియునుం గాదె? ఈ వంత కేమి మూల

సఖియా! యెన్నఁడయినఁ గాని వేఁడైన జేని
గొల్చుకొంటివె? నే నేర! హమ్మ హమ్మ!
ఒకతెవై యేడ్చుచున్నాఁడవు శుకమ యేల?
ఆ! మఱచితిని, పతి నొంటి నైనఁ
బాధలను నోర్చుచున్నావె? పల్కు శుకమ!
అదిగో జలజల బాష్పంబు లక్షియుగము
వెడలుచున్నవి... నీ వంత విధము దెలిసె.
అదిగొ మేటికి బాష్పంబు లటులు గురియ?
విరహబాధను నీ ప్రాణ ప్రియముగాఁపు
లైన వెరనారి సెప్పినయట్టి పల్కు
లాలకించుచు యజమాని జాలి నూలి
చాల కుందించుచుంటివి గాఁబోలు నమ్మ!
వేదనఁ బ్రియుఁడు నాహ్వాతి పెట్టలేదా?
పంజరముఁ బ్రాయఁగా బట్టు పట్టినాఁడొ?
ఎవఁడు నొచ్చెడి పల్కులఁ నాడినాఁడొ?
ఒకతెవై యేడ్చుచున్నావు శుకము యేల?
అక్కట! వినుఁ జాలి సుండియు లవియుచున్న;
నా గిరులు గురుప్రుల యుంత నూఁడి
గానమం బాడుచుంటివి. కాలమహిమ
నొకతెవై యేడ్చుచున్నావు శుకము యేల?
సగుణు లన్నియు ముక్తాలు పూసగట్టి,
హృదయరంజకవర్తన నెంపు నింప,
భవ్యభవదీయ సేవను బన్నయ మను
యుండి బరుడంద లోకవిఖ్యాతి గాంచి
నేఁడు శాలల నూడవలసె నే? హా కాల!
నొకతెవై యేడ్చుచున్నాఁడు శుకమ యేల?
నిల గొంత గోపంబు నిపలన సలుత,
కార్యగహం బుందఁబోకు మీ వనిఁ దాని;
కట్టి యుత్కృష్టరీతి నెన్నరయుచుంట
నడము విడనాడి యాతని పాలి కరిగి
యొకతెవై యేడ్చుటకె యిష్టు? శుకమ చెప్పుమ!
సానసుఁ దంపును వేగితో, సదయహృదయుఁ
డాచు సంగీతో, వివిధ విద్యలకు మెచ్చు
నంచుఁ జెలులతో, నో హేతు వైన సరిమె;
పూరుణ పనిచేయ కుండిన బువ్వఁ బెట్టఁ,
జితకుఁ జెరుట నీ బుద్ధిహీనత గదె!
ఒకతెవై యేడ్చుచుంటివి శుకమ యేల?
ఈపె యాగీతిఁ గూడుచు నిచట నచటఁ
తిరుగుచున్నది, నీ కొంగ చిలుకొ వెల్ల
నేమి రీతిని గట్టఁ గోపించుకొనుచు
వారివీరిం దుఃఖాగ్నిఁ బరఁగినారొ?

* * *

ఓ మా దాఁగ విం కి రీతి హృదయ మగల
నొకతెవై యేడ్చుచున్నాఁడగ శుకమ యేల?
ఔను, భరియింప శక్తిక్లిష్ట మగుచు, గాఁ
లెమ్మ లేలెమ్మ దుఃఖంప లేదు సుఖము;
వంతలకుఁ గుంకు నీడి నా పని తలంప?
ధైర్య మూనుము, బులుము దైన్య మడల,
నొకతెవై యేడ్చుచుంటివి శుకము యేల?
ఇంతగా నంత దురవిల్ల నేల నీకు?
వ్యర్థులంబోరె చింతించు నక్క టకట!
ఒకట నీ వింటఁ గూర్చుండి కోరినాఁ
తనకుఁ దా వచ్చు నీ సన్నధానముకడ
విద్య గారవించెడివారు పృథ్విఁ గలరు,
లేదు నీ కింత సేగియు లేదు దుఃఖ;
మొకతెవై యేడ్చుచుండేవు శుకము యేల?
గమ్ము నాఁడోడ వచ్చి సుఖమ్ము గనుము,
పెను మాటల మాకు సమ్మోద మిమ్ము
గురువిధంబున గాంతు నే కొఱఁత లేక
మొకతెవై యేడ్చుచుంటివి శుకము యేల?
వదన మోడియు నెత్తి యేం చదలుఁ జూడ
కూఁడదే నీ రీతి ప్రార్థనఁ డైవ మొసఁగ బుచ్చు;
మొన్న మొన్న నే యాతండు విన్నగుచుఁ
జెందె బహు ఖ్యాతి వికలుఁడై నాండె జయము.
అతని చరితంబు నెక్కొంతో మతిఁ దలంపు
మొకతెవై యేడ్చుచుంటివి శుకమ యేల?
కాల మెక్కొంత మాఱఁగా గ్రమముగాను
వృద్ధి గాంచుచు పూర్ణత నొప్పు నందె,
గొంటి శత్రుల మాపణ మంటఁ గలిపి
లోకముల నెల్ల మోదంబులోన ముంచు;
నొకతెవై యేడ్చుచున్నాఁడు శుకము యేల?
అట్టి యభ్యుదయంబె నీ కగును గాన
సంతతం బీశ్వరునిమీఁద చింత నిల్పి
వంత నొకకొంత డిందఁగా పదిలపఱచి
మానసంబందు ధైర్యంబు నూనకుండ
నొకతెవై యేడ్చుచున్నాఁడు శుకమ యేల?

ఋణము

రివరెండ్ డబ్ల్యూ. ఎల్. ఫెర్గూజను గారు, ఎమ్. ఏ.

"మనుష్యులందరి దృష్టికిని యోగ్యమైనవాని సంపాదించుకొనుఁడు"

"ఒకని నొకఁడు ప్రేమించుట అను విషయములో తప్ప మరిదేనిలోను ఎవనికిని అచ్చియుండవలదు"

అప్పు, అశుభ్రత, అపవాదిత్వము — ఈ మూడును హిందూదేశముయొక్క శాపములు. ప్రతివాఁడు నింద దేనిపాలను బడకుండఁ జూచికొనుట యెంతయు నుపయుక్తము. యుద్ధము జాడ్యము క్షామములవలెనె పై మూడును నేకకాలమందే పైకొని మనుష్యుని నాశనము చేయును. ఒకని స్వేచ్ఛను రూపుమాప ని మూఁడింట నొకటియైనను చాలు నన మూఁడును గల్గిన నేమన వచ్చును?

"హిందూదేశమున నెల్లవారును నప్పులలో మునిఁగియున్నా" రను మాటవాడుక కలదు. ఈ మాట నిజమైనను గాకపోయినను సర్వసాధారణముగ నెవరును ఋణములోఁ బడియుండుట న్యాయముగా దనియు, ఋణస్థులై యుండుట యవశ్యము కా దనియు నొప్పుకొనఁదగియున్నది.

I. అప్పులుపడుటకు కారణములు.

II. అప్పులవలని ఫలితములు.

III. అప్పునుండి విడుదల పొందు మార్గములు.

వీనిని గూర్చి కొంత యోచింతము.

1. కారణములు

1. ఎందరో గృహస్థులలో నప్పు చేయుట వాడుకయై యున్నది. ఈ దేశములో నెచ్చటకు పోయినను అప్పు పద్ధతులను కనుఁగొనవచ్చును. చేత సొమ్ము గలిగినవారు సయితము కొంత ముఖ్యమెలుక వలిగినయెడ నంగడివానియొద్ద నప్పుగా వస్తువులను పుచ్చుకొనుటకు చాల సిద్ధులై యున్నారు. అంగడివాఁడు అజ్ఞానులైన వారికి అప్పుగా నిచ్చుటకు చాల కోరుచున్నాఁడు. ఏల యనఁగా, వారిపై వడ్డి వేయుటకును, కొన్ని వేళల నసలుకంటె వడ్డ నధికముగా చేయుటకును కారణము చిక్కును. ఇట్టి విషయములలో మనుష్యులు దేశాచారము ననుసరించుచున్నారు గాని న్యాయచట్టముల ననుసరించుట లేదు. అయినను కలిగియున్న వానికి వంచిది గా దని తెలిసిన పిదప నట్టి వాడుకల నెల్లప్పుడు వెంబడింప నవసరము లేదు. ఎదిరించి చక్కఁజేసికొనుట యుక్తము.

2. ఒకఁడు తన స్థితికంటె నెక్కువగ నుండఁగోరియో, లేక తా నున్నదానికంటె నెక్కువగ నగపడఁగోరియో యప్పులపాలగుచున్నాఁడు. కొందఱు తమ పేదతికమును నివారింపఁగోరి, యేదో కొంత పొలమును కొనుటకో ఒక యంగడిని పెట్టుకొనుటకో, లేక యొక వ్యాపారము చేయుటకో యత్నించి కొంత సొమ్ము నప్పుగా తీయుచున్నారు. ఒకఁడు తన యింటిలో జరగనై యున్న వివాహము నిమిత్తము చేత నొక్క కాసు లేకపోయినను వెల గల బహుమతుల నిచ్చుటకును ధారాళమైన విందు లొనర్చుటకును దొరకఁగల ఋణధైర్యముతో పూనుకొనుచున్నాఁడు. అట్టి వారి ప్రాణరక్తమును పానము చేయఁగోరు సాహుకారులును సొమ్ము వడ్డికిచ్చుటకు సర్వసిద్ధులై యున్నారు. అప్పులిచ్చి పుచ్చుకొనుట సర్వసామాన్యమైన దేశాచారమై యున్నది. తాను నాశనమైన నగును గాని, తనబిడ్డలను తరతరములవఱకు అప్పులపాలు చేయనైనను చేయును గాని వివాహము మాత్రము గొప్పగా జరుపవలెను. లేనియెడల నలుగురిలో హేళన. దానికి తెలిసియే మఱికొందఱు చావులకొఱకును, ఉత్సవముల కొఱకును విందుల నిమిత్తమును ఆభరణముల నిమిత్తమును పెద్దకు దినభోజనముల నిమిత్తమును బహుధనవ్యయము చేయుచున్నారు. హేళనవలని భయముచేతను, ఘనత ననిపించుకొను నిచ్ఛచేతను, ధనవంతులవలె నగపడు కోరికచేతను, లోకపు మెప్పుకొఱకును, డంబాచారములచేతను త్వరలో ధనసంపాదన చేయవలెనను దురాశచేతను, మట్టు భంగి నల్లమందు సారాయి మొదలగు దురాచారములచేతను మనుష్యులు ఋణసాగరమగ్నులై యున్నారు. ఒకానొకఁడు ఒకనాటి సౌఖ్య నిమిత్తము అప్పుతీసియు దానిని తదనంతరము మఱచిపోయి, బాధ నొందుచున్నాఁడు గాని, ముప్పాతిక మువ్వీసము జనులు అప్పు తీసికొని, తిరిగి కోలుకొనలేకపోవుచున్నారు.

ఒకవేళ కొందఱు "అప్పు పుచ్చుకొనిన నేమి? దానిని తీర్చివేతుము" అని పలుకవచ్చును. అయితే యుద్దె నిచ్చిపోయిన వానికి దానిని కొనుటకై చేసిన యప్పును తీర్చుమంతటిలో నేమి సంతోషము గలదు? అట్లుగాక నే చినిఁగిపోయిన పుస్తకములకొఱకు నశిగిపోయిన సామానులకొఱకు పేలికలైపోయిన వస్త్రములకొఱకు పోఁగొట్టుకొనిన కొంగిలింపఁబడిన లేక సాహుకారుల చేతిలో చిక్కిన సొమ్ములకొఱకు తిని జీర్ణించిపోయిన యాహారముకొఱకు డబ్బు చెల్లించుట యెంత సంతోషమో? ఒక వస్తువు గాని సమ్మినవానికిని కొనినవానికిని కూడ ప్రయోజనము లేని దశకు వచ్చిన తరువాతఁ గూడ దానికొఱకు సొమ్మును చెల్లించుచుండుట మరింత కష్టతరము గదా?

3. మఱికొందఱు తలిదండ్రుల ఋణములను బాధ్యులై పొందుచున్నారు. అట్టివారు ప్రాఁతయప్పులను లేక వానిపై వడ్డిని తీర్చుటకు మఱియొకచోట నప్పులను తీయుచున్నారు. ఒకానొకప్పుడు ౧౦ దప్పులు ౧౦ డింతలు వడ్డిని చెల్లింపవలసియుండును. కనుక అప్పునుండి విడిపింపఁబడుటకు బదులుగా ౦౦ తరముల గ్రంథికములలో చిక్కుకొని తన సంతానమునకు తనకంటె నెక్కువ భాగమును మిగిలించుచున్నారు. హిందూశాస్త్రప్రకారము కుమారుఁడు తండ్రి యప్పులను చెల్లింపవలెను. కనుకనే యప్పులున్నవారు వంశముగా ప్రతికి ఋణములను విస్తరింపఁజేయుటకంటె ఆ యప్పు తీరువఱకు గరజి ప్రాణజీవనము చేయుట యెంతో మేలు! ఏల యనఁగా, నీవు చేయని యప్పు

లను విధి లేక నీవు తీర్పవలసి యుండఁగా, నీ బిడ్డలను కూడ నెంచుకట్టి యన్యాయమునఁ ద్రోయవలెనా? నీకు అన్యాయము జరిగినది గాని ఇప్పుడు నా యన్యాయమును పొందుట యేలా? ఎఱిఁగి యెఱిఁగి నీ పుత్రుల నష్టముల కొప్పించుట మహాపాతకము.

2. అప్పులవలని ఫలితములు

అప్పులవలని ఫలితముల నెన్న నెవ్వరి తరము? అయిన నప్పుల వలనఁ గలుగు ముప్పులు ద్వివిధంబులు స్వకీయాపరాధము, పరకీయాపరాధము. అప్పులపాలగువాఁడు తనకుఁ దాను ముప్పేటల కీడు కలుగఁజేసికొనుచున్నాఁడు.

1. స్వయంకృతాపరాధము — అప్పులలోఁ బడువాఁడు శాంతివృత్తితోఁ గూడిన నిశ్చింతజీవనము చేయఁజాలఁడు. దినదినము మార్వాడివాఁడు వెంటాడుచుండ ప్రతి తపాలులో బాకీవాయిదా జ్ఞాపకము చేయఁబడుచుండ, వీథిలో పోవుచు కనఁబడినవాని ముఖము చూడ భయమగుచుండ ముఖములో సంతోషమును మనస్సులో నెమ్మదియు నేలాగు కలుగఁగలవు? అవమానము నొందిన కచ్చేరికి లాగఁబడి యవస్థలపాలగుట యెవరి కిష్టము?

అప్పు పేదరికమునకు పెద్దన్న. ద్రవ్యవంతుఁడుగ నటించినను ఋణగ్రస్తుఁడు పేదవాఁడే. మిత్రులు లగు భోజనపదార్థముల ననుభవించిన నేమి? వస్త్రాభరణముల నోలలాడిన నేమి, గృహ మలంకరించిన నేమి బాకీ చెల్లింపలేఁడని తెలిసినతోడనే పోలీసు బంట్రౌతు శాకుటీలలోను బొందెకొయ్యలోను పడు భాగ్యము గలుగును గదా?

అప్పులలోఁ బడినవాఁడు అబద్ధము మోసము దొంగతనము మొదలైన దురభ్యాసములకు లోనగుచున్నాఁడు. అప్పులవాఁడు వెంటాడినప్పుడు చెల్లించెదనని వాగ్దానము చేసి, మాటను కాపాడుకొనలేకపోవుచున్నాఁడు. ప్రస్తుతబాధను తప్పించుకొనుటకు పలికి నెఱవేర్ప లేకపోవుచున్నాఁడు. చెల్లించుటకు శక్తిలేకపోయి కోర్టులలో నుంచఁబడినప్పుడు అవమానమును సహింపలేక ఆత్మహత్యకు గూడ సాహసించి దుర్మార్గుఁ డగుచున్నాఁడు. మరియు స్నేహితుల ముఖము చూడఁజాలక దొంగతనముగా దాఁగుకొనుచు మెలంచిన పెదప జాడములకు కూడ కారణభూతుఁ డగుచున్నాఁడు.

2. పరులకుఁ గలుగు కీడు — ఎవ్వఁడు గాని సమాజమునకు దూరముగా బ్రతుకుట లేదు. మనుష్యుఁడు చేయు ప్రతికార్యఫలితము ఇతరులకు తగులుచునే యుండును. ఒకఁడు తనకు కీడు చేసికొనినయెడల ఆ కీడు తన బంధువులకును, స్నేహితులకును, ఇరుగుపొరుగువారికిని తగులుచున్నది. ఒకఁ డప్పులలోఁ బడి యవమానము పొందినచో ఆ సిగ్గును తన కుటుంబమువారును స్నేహితులును పంచుకొనుచున్నారు. ఒకని యపనమ్మకమునే నిర్దోషులు నా విధముగా చూడఁబడుచున్నారు. ఒకానొక యాఫీసులో విశ్వాసపాత్రుఁ డని యెంచుకొనిన గుమాస్తా దుర్వ్యాపారములో నుండుటను బట్టి, అప్పులపాలయి, తన యజమానుని సొత్తును దొంగిలించి తప్పుడు చేవ్రాలు చేయుచున్నాఁడు. కొంత కాలము దాఁగియున్నను తదనంతరము బైటకి వచ్చును. అట్టి ద్రోహులు తమ యజమానుల కుటుంబములను వారి స్త్రీలను బిడ్డలను ఓడిదుడుకములో ముంచి, దుఃఖముపాలు చేయుచున్నారు. అవమానమే గాక గొప్ప కష్టనష్టములను యావజ్జీవితనిందను పొందుచున్నారు. అప్పులపా లగువాఁడు దురదృష్టమును అపజయమును ఘనకష్టములను పొందుట మాత్రమే గాక తన బ్రదుకును పాడు చేసికొనుచున్నాఁడు.

స్వరాజ్యకాంక్షులు తమ మాతృదేశమును ప్రేమించి ఘనపఱుపఁ గోరినయెడల, ఋణములనుండి స్వేచ్ఛను సంపాదించుకొని, తమకుఁ దగిన చెడ్డ పేరు పోఁగొట్టుకొని దేశాభిమాను లగుదురు గాక!

3. ఋణవిముక్తిమార్గములు

ఒకానొకఁడు సహాయము నిమిత్తము అప్పు తీసినను తుదకు ప్రయత్నించి దానిని తీర్చివేసి ఋణవిముక్తుఁ డగును గాని, అనేకులొకసారి యప్పులోఁ బడిన పిదప నెప్పుడును విడుదల పొందక అప్పులు తీయు వాడుకలో పడిపోవుచున్నారు. ఇతరదురభ్యాసములవలె నీ యలవాటును మానుట కష్టము. ఒక త్రాగుఁబోతు చివరివాఁడు మొదటి గ్లాసు త్రాగుటకు సిద్ధముగా నున్న పడుచువానిని చూచి "నీవు మొదటిదాని నారంభింపకుము, అప్పుడు విడువవలసిన యవసరము లే" దని చెప్పెనఁట.

1. కాఁబట్టి యారంభింపకుండుటయే యప్పులోనుండి తప్పించుకొను ప్రథమపద్ధతి. ప్రయత్నము చేసినయెడల ప్రతివాఁడును సంవత్సరములో నొక్కనాఁ డైనను అప్పు లేకుండ నక్కఱఁ బెట్టుకొనవచ్చును. ఉపాధ్యాయులకు భిన్నము అప్పుగా తీయు లేరు. పన్నులు కట్టలు చేయుట నిరాకరింపరాదని విద్యార్థులు మరువఁగలేరు. రైలుబండిలోఁ గాని ట్రాముబండిలోఁ గాని చార్జి లేకుండ ప్రయాణము చేయఁజాలరు. ఎందు కనఁగా రైలుచార్జి గాని పోస్టుబిళ్ల ఖర్చు గాని నెల పన్ను గాని చెల్లింపక గతి లేదని జనులకు తెలియును, అదియును ముందుగా చెల్లింపవలెను. అట్లుగా పండుల సమయము వచ్చు పన్నులు ప్రయాణమునకు ముందు చార్జి జాగ్రత పంపక ముందు బిల్లుఖర్చు చెల్లించితీరవలెను. అదే విధముగా భుజింపక ముందు ఆహారమును ధరింపక ముందు వస్త్రములకు కొనుటకు ముందుగా డబ్బు నియ్యవలెను. ఇట్లు చేసినయెడల నీ స్నేహము చెడదు. నీ గౌరవము తగ్గదు. నీ వెల్లప్పుడు మిగిలించువాఁడవుగా నుందువు గాని అప్పులలో నుండవు.

2. మితవ్యయము చేయ నభ్యాసపడియుండుట రెండవ యొక పద్ధతి. సామర్థ్యరీతిలో జీవించుచు నాదాయములోపల వ్యయము చేయ నేర్చుకొనవలెను. కొంచెము మంచి జీతము సంపాదించు పడుచువాఁడు తన భోజనము, బట్టలు, పుస్తకములు ఇతరఖర్చులు పోఁగా ప్రతి నెలకు కొంత దాఁచిపెట్టవలెను. మితవ్యయము నిమిత్తము భోజనపానాదులకు సరిగా వాడుకొనక, బీదలను కష్టపెట్టుచు సేవకులకు జీతములు తక్కువగా నిచ్చుచు బాధపెట్ట నవసరము లేదు. ధనాశ పనికిరాదు, దుర్వ్యయము పనికిరాదు. వృథావ్యయము పనికిరాదు. పిసినితనము కూడదు. అప్పులలో పడుట న్యాయము కాకున్నచో, ధనాశచే డబ్బు కూర్చుటయు న్యాయము కాదు. "ధనమైనను దారిద్ర్యమైనను నా కియ్యకుము. నా నిత్యాహారముతో నన్నుఁ బోషింపు" మని యొక భక్తుఁడు భగవంతుని ప్రార్థించెను.

3. నీ యాదాయమునందు కొంత భాగము ధర్మము నిమిత్తము వాడుకొను నభ్యాసము చేయుము. దేవుని మహిమార్థము మన మీ భూమిపై జీవించుచున్నాము. ఆయన మన కనుగ్రహించు శరీరాత్మ ధన వెనలలో నితరులకు భాగ మియ్యవలెను. "ఒకని నొకఁడు ప్రేమించు విషయములోఁ దప్ప మరేమియు నెవనికి నచ్చియుండవద్దు." ఇదే మన యప్పు. ఇదే మన విధి. అప్పు పుచ్చుకొని తిరిగి చెల్లించుట సర్వలోక న్యాయము. దానిమీఁద దాక్షిణ్య మేమియు లేదు. అయితే ప్రేమపూర్వక మైన విధి యొకటి గలదు. అక్కఱలలో నున్న వారికి సహాయ

యము చేయుచు, బలహీనుల కూఁత నిచ్చుచు నిరాధారులను గాపాడుచు, అజ్ఞానులకు జ్ఞానజ్యోతిని జూపుచు, అన్యాయము పొందుచున్న వారికి న్యాయము కలిగించుచు వ్యాధిగ్రస్తులకు బీదలకు సేవ చేయుచు నుండుటకంటె దైవము నెడలఁ గాని మనుష్యులయెడలఁ గాని మానవుఁడు నెఱవేర్పఁ గలిగిన మఱియొక శ్రేష్ఠమైన విధి గలదా? బీదల పోషణ నిమిత్తము లేక వైద్యశాలల నిమిత్తము లేక మఱియొక యుపకారము నిమిత్తము సంతోషహృదయముతో క్రమముగా కొంత సొమ్ము నిచ్చుచుండుట బహుధన్యకార్యము. అట్లు చేయుచుండునప్పుడు హృదయము ధారాళగుణము గలిగి అంతఃకరణముప్పొంగి నీ ధర్మమును బొందువారి యాశీర్వాదమునకు పాత్రుఁడవగుదువు. "నీ ప్రభువును జ్ఞాపక ముంచుకొనుము. ఎందుకనఁగా ఆయనే నీకు భాగ్యము కలిగించువాఁడు." ఇమ్ము. అప్పుడు అదిమి, కుదిలించి, పొర్లునట్లు మనుష్యులు నీ యొడిలోనికి కొలుతురు." "చల్లువానికి వృద్ధి గల్గును. యుక్తమైనదానికంటె నెక్కువగ బిగఁబట్టువానికి దారిద్ర్యము కలుగును." "నీకు కలిగిన దానితో నీ ప్రభువును ఘనపఱచుము. అప్పుడు నీ కొట్లు సమృద్ధితో నిండి నీ నూనెగానుగలు పొర్లి ప్రవహించును." "మనుష్యు లందఱి దృష్టికి యోగ్యమైనవానిని కూర్చుకొనుము." "ఒకని నొకఁడు ప్రేమించుట యను విషయము నందు తప్ప మఱేమియు నెవనికి నచ్చియుండవద్దు."

వాఁడె పో జ్ఞానధనుఁడు

(గుణత్రయవిభాగయోగగీతమాలిక)

గున్నలూరి లక్ష్మీనరసింహశాస్త్రి గారు

జగతిఁ బుట్టు చరాచరసంఘములకుఁ
ప్రకృతి జనని, బీజప్రదాయకుఁడనైన
నేను జనకుఁడ, నిందు సందియము లేదు,
తన్ము నొందెను సత్త్వరజస్తమములు
ప్రకృతిచేతన, బుట్టి యవ్యయుఁడయి తగు
దేహి బద్ధునిఁగాఁ జేసి లీలఁజేయుచుండు,
గుణము లిమ్మూటిలో సత్త్వగుణము మిగుల
నమలము ననామయంబును నౌటచేత
దేహికి సుఖంబు జ్ఞాన మెంతే నొసంగు,
హృదయమునఁ గోర్కెలను గనియింపఁజేసి
యందెబోయెడువానియం దధికమైన
రాగ మొదవఁజేయు రజోగుణంబు;
మోహకారణ మజ్ఞానమున జనించు
మనుజు నాలస్యనిద్రాప్రమాదవితతి
వేగ బద్ధుఁ జేయుచుండు తమోగుణంబు,
సౌఖ్యవాంఛఁ ద్రిప్పును సాత్త్వికంబు
కర్మములయందుఁ ద్రిప్పును ఘనరజస్సు
మతిని జెడఁగొట్టి చెడ్డలో మాటుఁ దమము,
ఎప్పుడు దేహమందున జ్ఞానేంద్రియముల
మూలమున జ్ఞాన మను కాంతి పుట్టునప్పుడ
హెచ్చు కాఁజొచ్చె సత్త్వ మం చెఱుఁగవలయు;
లోభము ప్రవృత్తి కోరికల్ పుట్టుచుంట
కర్మములయందు నాసక్తి కల్గు నెప్పు
డప్పుడ హెచ్చెనయ్యెను రజస్సటంచు నెఱుఁగు;
బుద్ధి యింతయు లేకుంట బద్ధకమ్ము
మోహగుణమును నెప్పుడు పుట్టు నప్పుడె
తమము హెచ్చియున్న దని లోన దలఁపవలయు;
సాత్త్వికము హెచ్చుగా నున్న సమయమందు
నరుఁడు మరణమ్ము నొందు నేని స్వచ్ఛమైన
వనజజాతాదిలోకముల్ గనఁగలండు,
చాలఁగ రజోగుణం బున్న కాలమందు
మరణ మాసన్న మగు నేని మర్త్యలోక
మందుఁ గర్మఠ జన్మంబు నందు నరుఁడు;
తమ మదెంతయు హెచ్చిన సమయమందు
మృత్యుదేవత దరిఁ జేరనేని నరుఁడు
శునకకీటాదిజన్మముల్ గొనుచునుండు;
స్వచ్ఛ మగు జ్ఞాన మబ్బుటే సత్త్వఫలము,
సకల బాధలఁ గనుటె రజఃఫలంబు,
బుద్ధి యంతయుఁ జెడుటె తమఃఫలంబు;
ఈ గుణంబుల మూఁడింటి నెవఁడు దాఁటు
జన్మమృత్యుజరాదు లాతనిఁ బొంద
వాతఁ డింకను మోక్షంబు నందఁగల్గు;
సుఖము దుఃఖమ్ము నొకటిగాఁ జూచునట్టి
కాంచనము మంటి నొకటిగా నెంచునట్టి
యతని నేఁ ద్రిగుణాతీతుఁ డని యెఱుంగు;
శత్రుమిత్రుల నిర్వుర సరిగఁ జూచు
వీస మంతయు ధైర్యంబు వీడకుండు
నే మనంగ గుణాతీతుఁ డీశ్వరుఁ డతఁడు;
పరమభక్తి నెవండు నన్ భజనసేయు
నా యతండె గుణాతీతుఁ డౌచు బ్రహ్మ
భావమును బొందఁదగినట్టివాఁడు నగును;
దీన్ని నెఱిఁగినవాఁడె పో జ్ఞానధనుఁడు.

కర్ణుని జననము

పారసంది రామశాస్త్రి గారు

ఆంధ్రమహాభారతము ఆదిపర్వము పంచమాశ్వాసమందు— కుంతిభోజు నింటికి దుర్వాసమహర్షి యతిథిగా వచ్చి యచ్చట తాను కొన్ని దినము లుందు నని, "నీవును నీ పరిచరులును నాకు పరిచర్య యొనర్చెదరా?" యని కుంతిభోజు నడుగ, అతండు సమ్మతించి తన యింట నాతని నుంచి యా మహర్షి పరిచర్యకై తన కూఁతురగు కుంతి నప్పగించెను. ఆమెయు నా మహర్షి యనుమతి ముకు తెలిసికొనుచు జాగరూకతతో పరిచర్య చేయుచుండెను. ఇట్లొక సంవత్సరము కాఁగా మహర్షి సంతుష్టుఁడై "నీవు చేసిన పరిచర్యకు చాల సంతసించితి, నీకు వర మిచ్చెద, కోరుము" మని కుంతితోఁ బలికెను. అందుకు కుంతి "తాము నావలన సంతసించుటయే నాకు పదివేలు" అని బదులు పల్కెను. అప్పుడు మహర్షి "యట్లయిన నీ కొక దివ్యమంత్ర మిచ్చెద, దానిచే నీవు దేవతల నావాహించి వారివలన నీవు కోరినట్టి పుత్రుల నందు" మని యామెకు మంత్ర మిచ్చి చనెను. అట్లు కుంతి యా మంత్రశక్తి నెఱుఁగఁదలంచి యేకాంతముగ గంగకు పోయి స్నానము చేసి యా మంత్రమున తన హృదయమున నిలిపి సూర్యుని ధ్యానించెను. వెంటనే సూర్యుఁడు కాంతిమంతుఁడై వచ్చి కుంతియొద్ద నిలువఁగాఁ గుంతి యా తేజోరూపముఁ జూచి యాశ్చర్యము నొందినంత సూర్యుఁడు "భయపడవలదు. నీవు కోరిన వర మీయవచ్చితి" నని చెప్పెను. అప్పుడు కుంతి లజ్జితయై "ఒక బ్రాహ్మణుఁడు నాకోరిక నెఱింగి యీ మంత్ర ముపదేశింప, దీని శక్తి యెఱుఁగఁగోరి యజ్ఞానముచే నిన్ను నావాహించినందుకు క్షమింపు"మని వేఁడికొనెను. అప్పుడు సూర్యుఁడు "నీకు దుర్వాసుఁ డిచ్చిన మంత్రశక్తి నే నెఱుంగుదును. నా రాక వృథ గాదు. నీ కోర్కె నెఱవేర్తు" ననఁగా కుంతి "దేవా! నే నీ మంత్రశక్తి నెఱుఁగ నిట్లు కోరితి గాని తెలియక కోరలేదు. నాకు గర్భ మైనచో నా తలిదండ్రులు చుట్టములు నన్ను నవ్వరా?" యని విన్నవించెను. అప్పుడు సూర్యుఁడు దానిని మన్నించి "నీకు సద్యోగర్భమునఁ బుత్రుఁ డుదయించును, నీకు కన్యాత్వమును నిర్మలతయు గాదు భయపడవలదు" అని చెప్పి వర మియ్యఁగా, నామెకు దత్తుఁ డనఁ సూర్యుని యంశమున సహజకవచకుండలములతోఁ గానీనుఁడై కర్ణుఁ డుదయించెను. కుంతి యా శిశువును జూచి మహర్షి తనకు మంత్ర మిచ్చినందుకుఁ గాని నా మంత్రశక్తి నెఱుఁగఁగోరి సూర్య నావాహనము చేసినందుకు సూర్యుఁడు సద్యోగర్భమునఁ బుత్రు నిచ్చినందుకు విషాద మొందుచు లోకాపవాదమునకు భయపడుచుండ, సూర్యప్రేరణచే నొక మంజుస ప్రవాహమునుండి రాఁగాఁ జూచి దానిలో శిశువు నుంచి నదిలో విడిచి యింటికి వచ్చెను.—అని యున్నది.

అరణ్యపర్వము సప్తమాశ్వాసమందు— కుంతి తన తండ్రి యింట నుండఁగా దుర్వాసుఁడు తన కిచ్చిన మంత్రము శక్తిఁ దెలియఁ గోరి యొకనాఁడు స్నాతయై యుదయపర్వతముపై నుదయించు చున్న సూర్యునిఁ జూచి "దేవా నీతో సమానరూపము గల పుత్రుని నాకు ననుగ్రహింపు" మని యమ్మంత్రోచ్చారణము సేయఁగా, సూర్యుఁడు కుంతి కడకు వచ్చి "నీ కోరిక నెఱవేర్ప వచ్చితి, నెద్దియో చెప్పు" మనియెను. అందుకు కుంతి "మంత్రశక్తి నెఱుఁగఁగోరి కోరితి నేను గార్యము లేదు. కావున నిప్పటికి దయచేయు నేల మరలఁ బొమ్ము" అని ప్రార్థింప సూర్యుఁడు "నీవు నావలనఁ బుత్రునిఁ బడసి కదా, నా సమాగమము పొందవలయును. కానిచో నీ తలిదండ్రులను నీకు మంత్ర మిచ్చిన మునిని దహింతు" నని పలికెను. అప్పుడు కుంతి "నేను కన్యను నాకు కన్యాత్వము చెడు" నని భయమందఁ జనని సేయఁగా, సూర్యుఁడు "నీకుఁ గన్యాత్వభంగము గాదు. నా సమాగమమువలన నధిక తేజోవంతుఁడగు పుత్రుఁ డుదయించు" నని చెప్పి యొప్పించి యామెకు గర్భాధాన మొనర్చి యంతరిక్షమున కరిగెను. కుంతి గర్భము ధరించి సూర్యుని యనుగ్రహముచే నెవ్వరికిఁ దెలియకుండ నొకనాఁడు కవచకుండలములతో నొక్క పుత్రుని ప్రసవింపఁగ నదియును గాక తెలియకుండ ప్రసవింపఁ గల్గినందుకు కుంతి యా శిశువు నొక మంజుషలోఁ బెట్టి రక్షించి నలుగురితోఁ గూడి యశ్వనదిలో విడువ, ఆ మంజుష చర్మణ్వతీనదిలోనికిఁ బోయి ప్రవాహములోఁ దేలుచు చని గంగలోఁ గలిసె.—అని యున్నది.

ఇంక నాదిపర్వములో ముని కుంతి కాపద్ధర్మముగా మంత్ర మిచ్చినట్లు చెప్పఁబడెను—! ఈ యాపద్ధర్మ మెద్ది? ముని యభిప్రాయ మేమి? కుంతికి కన్యాత్వమందే సంతానము గలుగవలయు ననియేనా ముని మంత్ర మిచ్చెను? అది యామె కాపద్ధర్మ మెట్లు? సంతుష్టుఁడయిన ముని యామె కనర్థమునకో యిచ్చునా? కుంతియు సూర్య నావాహించుట తన కప్పుడే సంతానము కావలయు ననియేనా? అట్లయినచో సూర్యుఁడు తన యొద్దకు వచ్చినప్పుడు ప్రత్యాఖ్యాన మెందుకుఁ జేసినది? సూర్యుఁ డామె నెందుకు నిర్బంధింపవలెను? ఆమెకు కన్యాత్వభంగము కాకుండ సూర్యుఁడు వర మిచ్చుట కభిప్రాయ మేమి? మఱియు నాదిపర్వమునఁ గుంతి గంగకు వెళ్లి, యచ్చట సూర్యుని గోరి యాతనివలనఁ బుత్రుఁ డప్పుడే సద్యోగర్భమునఁ బుట్టఁగా భయ మొంది నదిలో శిశువును విడిచినట్లును, అరణ్యపర్వములోఁ గుంతి తన తండ్రి యగు కుంతిభోజు నింటనే యుండి యొకనాఁడు

సూర్యునిఁ జూచి యతని యిచ్చిన మంత్రముచే నాతని నావాహనము చేయగా సూర్యుఁడు ప్రత్యక్షమై వచ్చి యామెను నిరోధించి యొప్పించి సంగమించి పోవ, గర్భమై యయ్యది వ్యక్తమగునేమో యని బహుభయపడుచు నుండు నొక్క నిశాసమయమునఁ గర్భ ముదయింప నప్పు డా శిశువును మంజూషలోఁ బెట్టి యొక సఖితోఁ దానును గొనిపోయి పురసమీపమున నున్న యశ్వనది ప్రవాహములో విడిచివచ్చినట్లును చెప్పఁబడియున్నది కదా! మన చరిత్రగ్రంథములలో నొక్కొక్క విషయమే యిట్లు పరస్పరవిరుద్ధమై యున్నప్పుడు దాని సంగతిసందర్భములకొఱకు విమర్శ మావశ్యకము కాదా?

విచారింతము: దుర్వాసముని కుంతి కొసంగిన యాపద్ధర్మము వలన నామెకుఁ బాండురాజువలన సంతానము గాకమియు, నప్పు డా మంత్రమహిమచే యమ వాయు ఇంద్రుల వలన నామె సంతాన మొందు ననియు భావిజ్ఞాని యగు మహర్షి యభిప్రాయము. కాని, యప్పుడే యామెకు సంతానము కలుగవలయు నని కాదు. ముని యామె కట్లు అనుగ్రహించి యిచ్చినదే కాని యనర్థముకొఱకు కాదు. అంతఁ గుంతి యభిప్రాయ మేమనఁ దుర్వాసుఁ డిచ్చిన మంత్రశక్తిచేఁ దాను కోరిన దేవత తనకు వశ మగునో కాదో చూడవలయు నని చాపల్యముచే సూర్యు నావాహనము చేయుట, అతని యట్టి పుత్రుఁ డొకఁడు గలయు నని కోరుట యనుచితకాలమునందే యది కాని యప్పుడే కాదు. కావున్నను, సూర్యుఁడు నా మంత్రశక్తిచేఁ గుంతికి వశ్యుఁడై వచ్చుట యింద్రాదులు తన్ను నగుచుండుటచేత మఱియు దాను వ్యర్థముగఁ బోయినచో నని తనకుఁ బరాభవముగుఁ దలంచి కుంతి నెంతగా నిరోధించి యొప్పించెను. కుంతియును శక్యమైనంత సూర్యునిఁ బ్రార్థించి తప్పించుకొనఁ బ్రయత్నించి తప్పక యొప్పుకొనినది. కాని, ముని కుంతి కిచ్చిన మంత్ర మాపద్ధర్మ మనఁగా నామెకుఁ బాండురాజుతో వివాహమైన యనంతర మాతని కౌరస పుత్రులు కలుగుటకు కాలము లేనందున నప్పు డీ మంత్రముచే యమ వాయు ఇంద్రులవలన నియోగవిధిప్రకారము పాండురాజునకు క్షేత్రజపుత్రులను సంపాదించుట యాపద్ధర్మము. కాని, కన్యాత్వావస్థయందు సంతాన మొందుట కాదు. ఇట్టి మహర్షి యభిప్రాయము నెఱిఁగియే యామెకు కన్యాత్వము చెడకుండఁగను వివాహానంతర్యము కలుగునట్లును సూర్యుఁడు వర మిచ్చెను. ఆ వరప్రభావముచేతనే కుంతికి ప్రసవించిన స్త్రీయొక్క చిహ్నములు లేక కన్యాచిహ్నములే కలిగియుండెను. అందుచేతనే పిత్రాదిబంధువులు కన్యకకని తెలియకపోయెను. లోకనిందయు కలుగలేదు. కాని, భావిజ్ఞాని యగు దుర్వాసముని ముం దెప్పుడో యామెకు తన భర్తవలన సంతానము లేని యాపత్తులో నుపచరించుట కిచ్చిన యీ మంత్ర మిప్పు డెట్లుపచరించెను? ఎందు కుపచరింపవలయును?" అను ప్రశ్నము మాత్ర ముదయింపవచ్చును. విచారింతము. మహర్షి యాపద్ధర్మమును విశేషింపక సామాన్యముగా నాపద్ధర్మ మని చెప్పి మంత్ర మిచ్చినవాఁడు కదా. కుంతిభోజునకుఁ బుత్రసంతానము లేదు కదా. అతని కీ కర్ణుఁడు కానీనపుత్రుఁడుగా నుపయోగించుటయే యాపద్ధర్మమైనసమయమునఁ గుంతికి సూర్యునితో సమాగమము గర్భోదయము పుత్రోదయము నొక్కట వానిని నొకరీతి వివరింపఁ బెండ్లికి ననిష్టములు సంభవించును గాన నా కన్యాత్వరక్షణము నుండకపోవును గదా! ఆ స్త్రీయందుకు వారు తలంపరేగ? దీనిని గమనింపుము. కుంతిభోజునకుఁ బుత్రసంతానము లేకుండుట యాపత్తై యున్నను కర్ణుఁ డాతనికి కానీనపుత్రుఁడు కాఁజాలఁ డని యాపద్ధర్మము కాలేదు. కుంతి కానీనుని గని వివాహము లేక పుత్రుఁడైయుండినట్లు ననుండిపోయినచో నప్పుడు కుంతిభోజునకుఁ గానీనపుత్రుఁ డగును. అట్లు జరుగలేదు కావున వాఁడు కానీనపుత్రుఁడు గాఁడు. అది యాపద్ధర్మమును గాదు. ప్రమాణము యాజ్ఞవల్క్యస్మృతి వ్యవహారకాండము—శ్లో. కానీనః కన్యకాజాతో మాతామహసుతో మతః. వ్యా. యస్యానూఢా సా పితృగృహ ఏవ సంస్థితా. కావునఁ గర్ణుఁడు కుంతిభోజునకుఁ గానీనపుత్రుఁడు గాఁడు. ఇఁక నాపద్ధర్మముగా మంత్ర మిచ్చిన మహర్షి నిజముగ కన్యాధర్మమును చెప్పునా యనునది విచారణీయము. అర్థదాత్వము లేదు. ఎట్లు, ఈ కర్ణుఁడు కుంతిచే నదిలో విడువఁబడి యధిరథునకు దొరకి యతని కెపెంపుడు పుత్రుఁ డయినందున నాపద్ధర్మము నెఱవేరె నయ్యెను. కాని, మహర్షి యభిప్రాయ మట్లు కాదు. కావున సూర్యుఁడును దాని నెఱిఁగియే కుంతికి కన్యాత్వభంగము లేకుండ వర మిచ్చి యా వృత్తాంత మంతయు గోప్యముగ నుండునట్లు యనుగ్రహించెను. ఇందే భారతమందలి గూఢ రహస్యము. ఈ రహస్య మిట్లు గాక నుకొన్నచోఁ గుంతిని పాండురాజు వివాహము చేసికొనకపోయినను "కర్ణుని జననము" అను లోకోక్తి ప్రకారము కర్ణుఁడు పెరిగినచో భారతయుద్ధమే లేకపోవును. ఇది యిట్లుసంగతము కావచ్చును. ఇంకొక్కటి విచారింతము: కర్ణుని జననము ఆదిపర్వమునం దొక నదియొద్ద జరిగినట్లును అరణ్యపర్వములోఁ గుంతిభోజుని యింట జరిగినట్లును నున్నది. పరస్పరవిరుద్ధముగ నిట్లుండ నగునా? దానిని విచారింతము: ఆదిపర్వములో నున్న యభిప్రాయ "కుంతి మంత్రశక్తి నెఱుఁగఁగోరి యేకాంతముగా గంగకుఁ బోయి స్నానము చేసి మంత్రమును స్మరించి యతనివంటి పుత్రునిఁ దనకిమ్మని సూర్యునిఁ బ్రార్థింప సూర్యుఁ డప్పుడే గగనమునుండి వచ్చి నీవు కోరిన వర మీయవచ్చితి నని చెప్ప నామె లజ్జితయై మంత్రశక్తిఁ దెలియఁగోరి యిట్లు చేసితిని కాని యిప్పుడే నాకుఁ బుత్రు నిమ్మని కోరని విన్నవించినను సూర్యుఁడు తన రాక వ్యర్థము కారాదని చెప్పి యొప్పించి సంగమింపఁ బుత్రుఁ డప్పుడే యుదయింప నామె భయమొందుచుండ భయపడవల దని చెప్పి యామెకుఁ గన్యాత్వభంగము లేకుండునట్లు వర మిచ్చి పోవఁగా నతని మహిమచేతనే యొక పంజర ప్రవాహమునుండి గంగా దానిలో శిశువు నుంచి విడువవలయు నన్నట్లు సూర్యుని యభిప్రాయముగా తలఁచి యట్లే శిశువును కుంతి విడిచినట్లు చెప్పినాఁడు. ఇది యౌచిత్యమును సూచించి చెప్పినట్లు కానపించుచున్నది. మూలభూతమగు సంస్కృతభారతము ఆదిపర్వము 111వ అధ్యాయములోఁ గుంతి గంగకు వెళ్లినట్లును సద్యోగర్భమున నచ్చె

టానె పుత్రుఁ డుదయించినట్లును గూడ లేదు. తనకుఁ బుత్రుఁ డుద యింపఁగా, "దృష్ట్వా కుమారం జాతం సా వార్ష్ణేయీ దీనమానసా - గూహమానా నాలోపచారం సా బంధుపక్షభయాత్తదా - ఉత్ససర్జ కుమారం సా జలే కుంతీ మహాబలం - తముత్సృష్టం జలే గర్భం రాధాభర్తా మహాయశాః" అని యున్నది. ఇట్లున్న కుంతి పుత్రుని జల మందు విడువవలసినది కావున జలమునకు నదీసందర్భ ముండవలయును గావునఁ గుంతిభోజుని పురసమీపమున నున్న నది యశ్వనది యయ్యును అది చర్మణ్వతిలోఁ గలియఁ జర్మణ్వతి గంగలోఁ గలిసినది కావున శిశువు గంగలో నతిరథునకు దనువానికి లభించెను కావున గుంతి గంగకే స్నానార్థము వెళ్లినట్లును నదియొద్ద జరుగు పుత్రజన్మము సద్యోగర్భమున నని చెప్పుటయే యుచిత మని భావించి యట్లు చెప్పియుండును. అరణ్యపర్వములో నెఱ్ఱాప్రగడ "కుంతి తనకు మహర్షి యిచ్చిన మంత్రము చంద మెట్టిదో తెలియఁగోరి యొకనాఁడు స్నానము చేసియుండి యుదయశైలముపై నుదయించుచున్న సూర్యునిఁ జూచి యాతనితో సమానరూపము గల పుత్రు నిమ్మని ప్రార్థించుచు మంత్రోచ్చారణము సేయఁగా సూర్యుఁడు ప్రత్యక్షముగా వచ్చి "నీకు వశ్యుఁడనై వచ్చితి నీ ప్రియ మెద్దియో చెప్పు" మనఁగాఁ గుంతి భయ మొంది "నా కేమియు నిప్పుడు నీవలనఁ గావలసిన కార్యము లేదు కావున మగుల వెళ్లు" మని ప్రార్థనాపూర్వకముగఁ జెప్ప నప్పు డాతఁడు తన మనములోఁ గోరిన కవచకుండలాభిరాముఁ డగు పుత్రు నుగ్గడించి "నా సమాగమమున కొడంబడనిచో నీ తలిదండ్రులను నీకు మంత్ర మిచ్చిన మునినిఁ గూడ దహింతు" నని చెప్పఁ గుంతి తనకుఁ గన్యాత్వభంగ మగు నని భయముఁ దెలుప నాతఁడుఁ గన్యాత్వభంగము లేకుండ వర మిచ్చి యామె నొప్పించి యామెతో సంగమించి గర్భాధానము చేసి దివమునకుఁ బోయినట్లును సూర్యుని మహిమచే గర్భము వ్యక్త మయ్యును లోకమందుఁ దెలియకుండ నుండి పదవ మాసమందుఁ గర్ణుఁ డుదయింప నొక సఖియుఁ దానును శిశువును మంజుసలోఁ బెట్టి తెప్ప నొకటి కట్టికొనిపోయి యశ్వనదిలో విడిచివచ్చినట్లును చెప్పినాఁడు. ఇచ్చట సంస్కృతభాగతములో అరణ్యపర్వము 302-వ అధ్యాయములో శ్లో. తతో గర్భస్సమభవత్పృథాయాః పృథివీపతే - తతః కాలేన సా గర్భం సుషువే వరవర్ణినీ" అని యున్నది. ఇందు "గర్భస్సమభవత్" అనుచోట గర్భధానమనియు, "కాలేన" అనుచోటఁ బ్రసవోచితకాలము పదవ మాసము గావున నెఱ్ఱాప్రగ్గడ యట్లు చెప్పినాఁడు. మఱియు సంస్కృతమందు "తాలమాత్రేణ తం గర్భం ధాత్ర్యా సంప్రత్యభాషత మంజూషాయాం సమాధాయ స్వాస్తీర్ణాయాం సమంతతః। సముత్సృజన్తీ సంత్రాసా మశ్వనద్యాస్తదాజలే" అని యున్నది. ఇందులో ధాత్రి కిఁ బదులుగా దెనుఁగులో 'సఖి" యనియు సంస్కృతములోఁ దానా నదిలో మంజూషను విడిచిన ట్లున్నదానికి రాజపుత్రి యగు కుంతి యొక్కతెయే నిశీథమందు మంజుసను దాఁచికొని నదియొద్దకు వెళ్లినట్లు చెప్పక యోచిచి యాలోచించియే నెఱ్ఱాప్రగ్గడయును "సఖియును దానును" అని చెప్పియుండును. మూలగ్రంథమునకు భాషాంతరీకరణకర్తలు విషయమును మాత్రము చెప్పక యావాంతరాంశము లను తమ యభిప్రాయముతోఁ గొన్ని మార్పులను గల్పించి చెప్పుట సహజమే యైయున్నందున నిట్లు చెప్పియుందురు. ఇచ్చట మూలభారతమునకు భాషాంతరీకరణకర్తలు వేఱువేఱైనందున వీరిలో వీరికి వచనవిరోధము లేదు. మూలభారతకర్త వేదవ్యాసమహర్షి యొక్కఁడే కావున నాతనికి వచనవిరోధము గారాదు. దానికి సామరస్య మెట్లనఁగా నాదిపర్వములో 111-వ అధ్యాయమందు "ప్రకాశకర్తా పవనస్సంబభూవ తిరో సహ - తత్ర వీర స్సముభవ త్సర్వశస్త్రభృతాంవరః - ఆముక్తకవచః శ్రీమాన్ దేవగర్భః శ్రియాన్వితః - అజాయతసు తః కర్ణః - సర్వలోకేషువిశ్రుతః" అని చెప్పి పిమ్మట "ప్రాదాచ్చ తస్యై కన్యాత్వం పునస్స పరమద్యుతిః - దత్త్వా చ తపతాం శ్రేష్ఠో దివమాచక్రమే తతః" అని యుండుటచేతం గుంతికి కర్ణుఁ డుదయించిన పిమ్మట సూర్యుఁ డామె కన్యాత్వ మిచ్చి యంతరిక్షమునకు వెళ్లినట్లు కానఁబడును గాని యిచ్చటఁ బదానుపూర్విప్రకార మర్థము వివక్షితము గాదు. సూర్యుఁడు సంగమించుచునే పుత్రజననమే గర్భము సంభవించిన దనియు నప్పుడే వర మిచ్చి సూర్యుఁ డంతరిక్షమునకు వెళ్లిన పిమ్మటఁ గ్రమముగ గర్భ మభివృద్ధి నొందియుండ నెవ్వరికిని తెలియకుండఁ బదవ మాసమందే కర్ణుఁ డుదయించె ననియే మహర్షి యభిప్రాయము గావున విరోధము లేదు. ఇచ్చట నట్లు స్పష్టము కాలేదనియే మహర్షి యరణ్యపర్వములో స్పష్టపఱచి చెప్పి యున్నాఁడు.

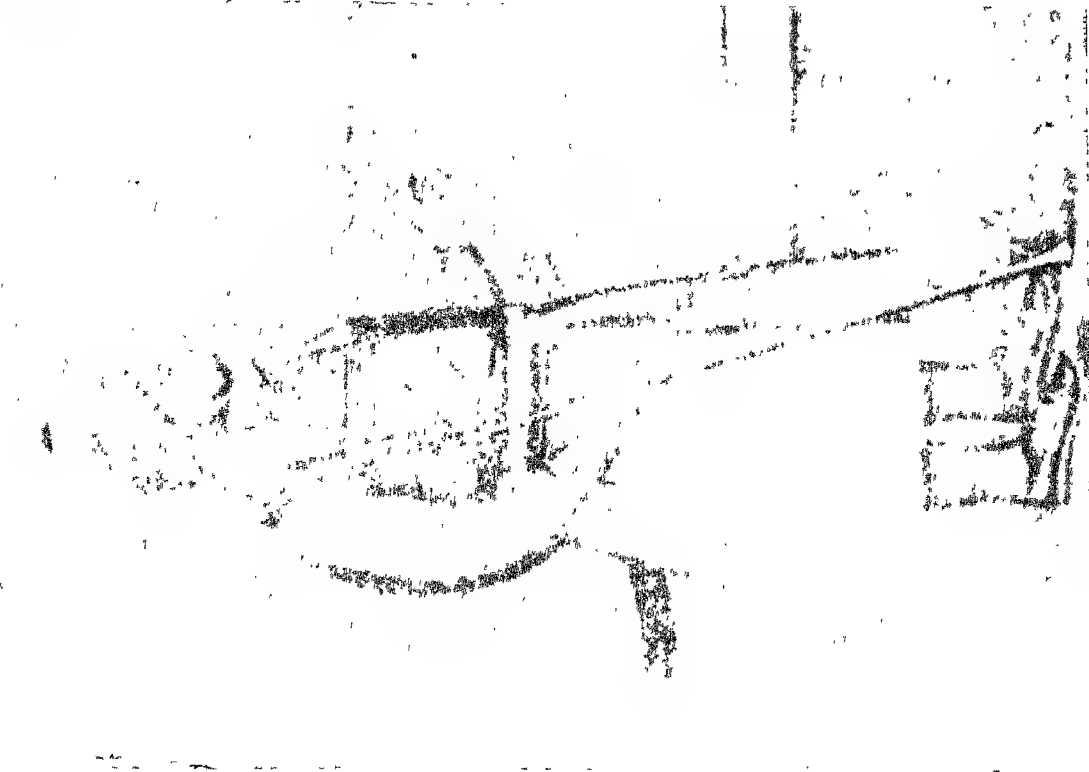
భారతమం దిట్టివి విచారణీయము లనేకములు గలవు. నాగు మహాభారతవిమర్శనం బని విపులముగ విమర్శింపఁ బడియున్నవి. గ్రంథము ముద్రితము కావలసి యున్నది.

జాతీయావబోధము

మహాకాళి వేంకటేశ్వరరావు గారు

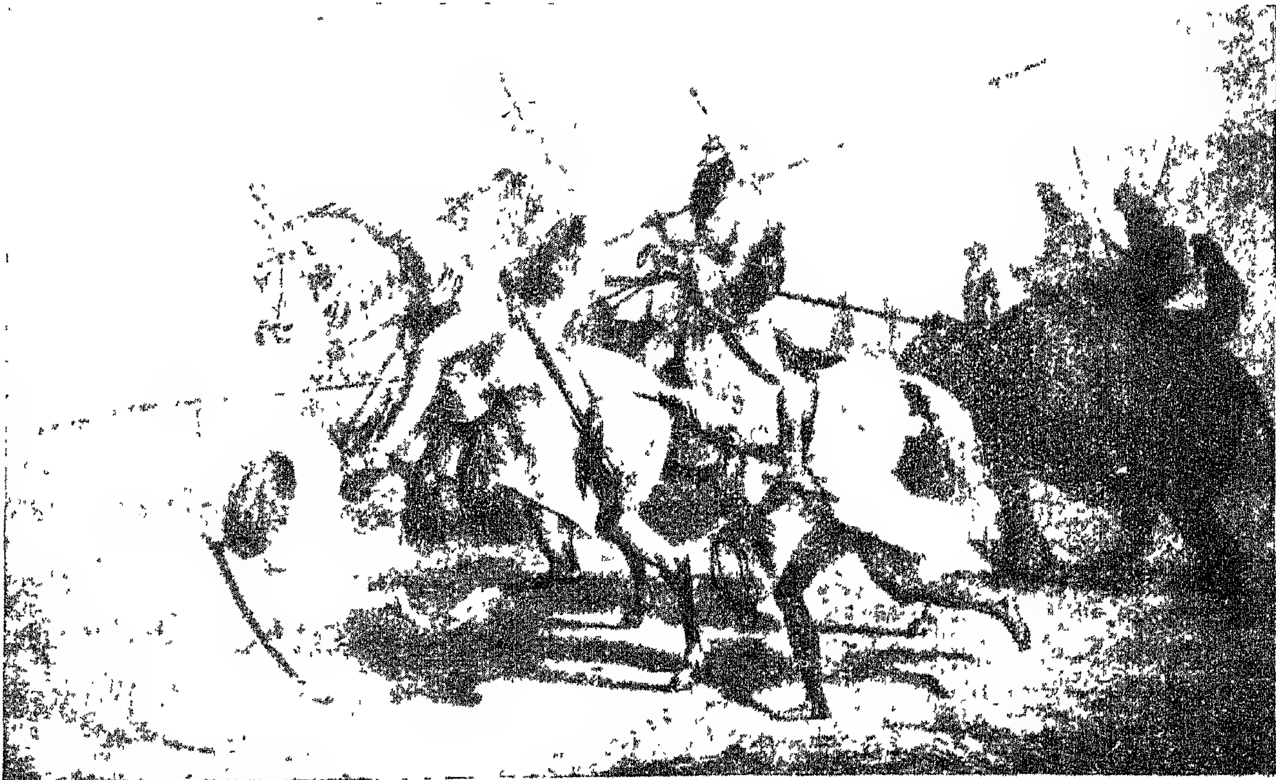
వ్రాయుఁడీ యక్షరాల 'మన భారతమాతకు నెంపు శోభముగా
జేయ' మటంచు మీ హృదయసీమల, వెంటనె భావభేదముల్
త్రోయుఁడి వెన్క కంతటఁ గుతూహల మొప్పఁగ దేశసేవనే
సేయుఁడి మాతకున్ హితము సేకురు, మీకు యశస్సు చేకురున్.

PRATAP SINGH ALWAR MAHARAJ

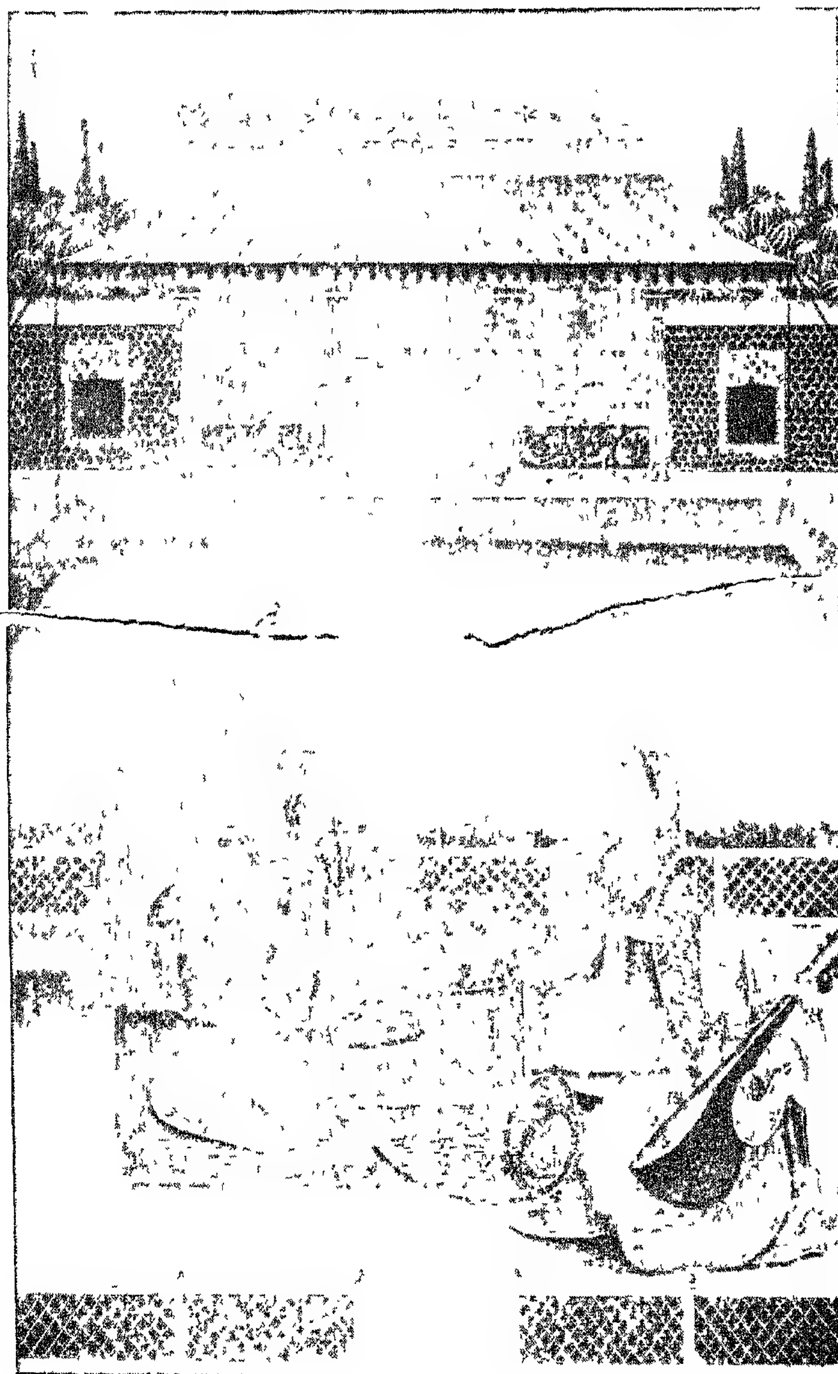

ప్రతాపసింగు అల్వారు మహారాజు

MAHARAJA RANJIT SINGH

మహారాజ రంజితుసింగు కాలమునందలి యోధులు

ప్రాచీనకాలపు సంగీత ప్రౌఢదశ శ్రీమంతురాలు అలంకరించుకొనుచున్నది

విశ్వాసము

కోస రాఘవయ్య గారు

చిత్రం బయ్యెడు నీదు గొప్పరయ, వాసిం జెందు విస్తారచా
రిత్రోపేత వటంచు నెల్లరును వర్ణింపంగ గర్వించితో?
పాత్రాపాత్రవిచక్షణం బెఱుంగవో? పాటింపవో పూజ్యుడౌ
సుత్రాముం డయితేం గొకానొక తఱిన్ శుద్ధాత్మ? విశ్వాసమా!

మ. శునకంబుం గని పట్టెం దన్న మిడ సస్తోకానురాగంబుచే
తను దృష్టిం గొని వీడకుండును గదా తాం బిల్లినిం బ్రేమం జెం
చిన నిత్యంబు వసించు నింట భళిరా! చిత్రంబు గాకేమి? నీ
కనయం బా యవివేకజంతువు లవశ్యం బైన విశ్వాసమా! 2

సీ. వివిధశాస్త్రపురాణవిదు లౌచుం దనరారు
నేటి ధాత్రీసురకోటిలోన
సకలసంపన్నులై సర్వజ్ఞులై యుండు
ధారుణీశ్వరముఖ్యతతులలోన
అఖిలార్థములయందు ననుపమం బగు కీర్తి
బంధురంబుగం గొన్న వణిజులందు
అజ్ఞానబాహుళ్యులై ప్రజ్ఞావిధవు లౌచు
భద్రయశస్కులౌ శూద్రులందు
కొందఱంగున నుండుచు కొందఱందు
నుండకుండుదు వారిపై నున్న కూర్మి
వీరిపై లేమి గలుగంగ దే కారణమున?
పక్షపాతమె నీకు విశ్వాసగుణమ! 3

సీ. ఉదాత్తభక్తికి మెచ్చి యొడంబె మోక్షంబు ను
గ్రాయకీర్తి వెలుంగ రామమూర్తి!
లలిం ద్రివక్ర సపర్య కలరి యభీష్టంబుం
గృపం దీర్చడే బాలకృష్ణమూర్తి?
తనవెంటం జనుదెంచు శునకంబు గని వీడం
గలిగెనే ధర్మజుం డలఘుకీర్తి?
తనుం బట్టి విడుప వీడినయట్టి నలు వెడ
మేలు మఱచెనె మరాళమూర్తి?
వీర లందఱికడ నీవు చేరకతనం
బూజ్యు లెందఱో నిన్నిరోధభూషణముగం
గలిగియుండెదవు రం చాత్మ గర్వపడెదొ?
భానితగుణాలలామ! విశ్వాసగుణమ! 4

ఉ. 'ఆ సరణిం గరం బతిశయంబును బొందక యుంటివేని, యా
భ్యాసమె నీకుం గొందఱు నయంబునం జెందుచుం గొందఱిం రసా
భాసము చేసి వీడుట? భవద్గుణకీర్తికి హాని గాదె? వి
శ్వాసమ! నిన్నుం బొందని యభాగ్యుండు నీచుండు చూడ ధారుణిన్.

మ. తొలి శుభ్రాంశునియంతవాడు తన కెంతో ప్రేమచే నేర్పు వి
ద్యలు సర్వంబును దండ్రిమాడ్కి గురురత్నం బంచు భావింపకే
నళినాభాయతనేత్రి గీష్పతిసతిం గాం గూడి యా పిమ్మటం
దలవంపుం గొనె నిన్నుం బాయుటను నిందం జెంది విశ్వాసమా!

మ. వనవాసంబున మాయలేడిం గని 'హా ప్రాణేశ! తోతెమ్ము దా
ని' నటంచుం గొప్పుగ రాముం బంపి పిదపం బీతేర 'హా లక్ష్మణా'
యను నార్తధ్వని, యద్ది రాక్షసుల కృత్యం బంచుం బల్మాఱు చెం
ప్పిన యా లక్ష్మణుం దూలనాడి 'పతినిం వీక్షించిర' న్నంచుం బ
న్పిన సీతావనజాక్షి తాం బడెం గదా నీ వీడి విశ్వాసమా! 7

సీ. నినుం బొందలేనట్టి నీచాత్ముం డెన్ని వి
ద్యలలోన నేర్పరి యైన నేమి?
నిను నాత్మ వీడిన నను బాధముండౌ దాను
ధన మెంత కూడంబెట్టినను నేమి?
నిన్నోడం గలయంగ నేరని హీనుండు
బల మెంత కలిగిన ఫల మ దేమి?
నీతోడ వైరంబు నెఱపిన యల్పుం
డున్నతి నా ధృతి యున్న నేమి?
పాపములం బొందు, సద్గతుల్ బాసి యుండు,
దుఃఖములం జెందు, సౌఖ్యంబు దూరమగు,
ఉర్వియందున నపకీర్తి నొందు ముందు
భవదుచిత మే మనందు? విశ్వాసగుణమ! 8

సీ. జగ మెల్ల రక్షించు సర్వేశ్వరునియందు
దేశంబు నేలు భూవిభునియందు
తనుం గని పెంచిన తల్లిదండ్రులయందు
నుఱవిద్య నేర్పిన గురునియందు
ఆపత్సమయమందుం గాపాడు జనునందు
తన కుపకృతి సేయు ఘనునియందు
దేశోపకారి యౌ ధీవిశారదునందు
వ్యాధిం బాపినయట్టి వైద్యునందు
బంధుహితులందు ప్రాజ్ఞవిద్వాంసులందు
సంఘసంస్కారులందు శాస్త్రజ్ఞులందు
నిఖిలపూజ్యులయందును నిన్నుం దాల్చు
వాండె నీతిమంతుండు విశ్వాసగుణమ! 9

పాశ్చాత్య గ్రంథాలయములు

[illegible] సూర్యప్రకాశరావు గారు

పాశ్చాత్యదేశము లన్నియు మాతృదేశముకన్న నెన్నో విధములు నాగరకత కలిగి యలరారుచున్న వన్న యంశము సర్వజనవిదితమే. ఏ యంశమును బట్టి నాగరికత [illegible] గని యెన్నవచ్చును? దేశముల భాగ్యమును బట్టియు ముఖ్యముగా దేశ[illegible]ద్యలను బట్టియు వాని యాధిక్యమును బట్టియు మనము నిర్ణయింపవలసి వచ్చుచున్నది. దేశముయొక్క ఔన్నత్యమును గుర్తించుటకు ముఖ్యసోపానము దేశముయొక్క విద్యాభివృద్ధియే. విద్య నెక్కడ నభ్యసింపవలెను? ఎంతవఱకు కెట్లు చేయవలెను? ఏ విధమున నేర్చుకొనవలయును? కావలసిన పరికరము లేవో యని మనము యోచింపవలయును. విద్య నభ్యసించుటకై పెక్కు పాఠశాలలు నిర్మింపఁబడినవి. పాఠశాలల విడిచిన పిదప కాని, కళాశాలను వదలిన పిదప కాని విద్య పూర్తియైన దనుట తప్పు. విద్య పూర్తి కాలేదు. మన సర్వసంపదలకు విద్య మూల మన్నది గాని యంతటితో నాగియుండదు. ఆ కొనసాగించు విద్యకు ముఖ్యసాధనములు గ్రంథాలయములును పత్రికాప్రదర్శనములును. పాశ్చాత్యదేశము లందు [illegible] విద్యాధికులే యని మనకు తెలిసినప్పుడు అక్కడ చెప్పుకొన గొప్పగొప్ప గ్రంథాలయములు మొదలగునవి యుండక తీరవని మనకు తోచును. నిశ్చయముగా నక్కడనే సమస్త పెక్కు గ్రంథాలయములు కలవు. ఇంగ్లండు నందును పాశ్చాత్య దేశ [illegible] ప్రతిదేశమందును ప్రతి [illegible] నందును ప్రతి [illegible] గ్రంథాలయము లున్న వన్న [illegible] [illegible].

ఇంగ్లండు

ఇచ్చట ప్రతి [illegible] వందల కొలది గ్రంథాలయము[illegible]ములు కలవు. [illegible] వస్తువులు [illegible] [illegible] నెలకొల్పఁబడి పోషింపఁబడుచున్నవి. [illegible] సంస్థలనుండియు భాండాగారము [illegible] సంఖ్య [illegible] వృద్ధి [illegible]చుచున్నవి. ప్రపంచమందు గల గ్రంథాలయము లన్నిటిలో [illegible] భాండాగారము లండను నగరమందు గల బ్రిటిషు మ్యూజియమునం దున్నది. అందు 2,000,000 అచ్చు గ్రంథములును 56,000 వ్రాత గ్రంథములును కలవు. అంగ్ల రాజకుటుంబముయొక్క భాండాగారము కూడ చేర్పఁబడి యున్నట్లు తెలిసినది, ముఖ్యముగా సర్ [illegible] స్వార్థత్యాగముకలనను, ఆయన యాజమాన్యముకల్లను ఆ భాండాగార మంత యభివృద్ధి [illegible]. [illegible] స్నేహితుల నందఱిని గ్రంథములు కొనవలసిన దని సలహా యిచ్చి వారిచే పెక్కు గ్రంథములను [illegible]. అట్లు 8,400 గ్రంథములు [illegible] చేర్చ[illegible]. [illegible] ప్రయత్నముల [illegible] లండను [illegible] మ్యూజియము గ్రంథాలయము పిలువఁబడుచున్నది. దాని భవన నిర్మాణసౌందర్యము వేఱె యడుగవలయునా? పరిశోధననిమిత్తమై యుపయోగపడు గ్రంథము లన్నియు [illegible] యందుబాటులో నుంచఁబడును. [illegible] కన్పడి యాసనము లమర్పఁబడి యుండును. గ్రంథములు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నిండారు [illegible] నాట్య మొనర్చు [illegible]. అది [illegible] మున్నది. అచ్చట [illegible] గొప్ప గ్రంథాలయము కలదు. [illegible] [illegible] గారు [illegible] [illegible]. ఇచ్చటనే కాక, [illegible] నగరములు గూడ [illegible]. [illegible] 1850-వ సంవత్సరములో [illegible] 'ధర్మ పుస్తకభాండాగారముల' [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] మానుచున్నారు.

ఫ్రాన్సు దేశము

[illegible] గొప్ప గ్రంథాలయము [illegible] [illegible] [illegible] నేషనల్ లైబ్రరీ". అందు 15,00,000 అచ్చు గ్రంథములును 50,000 వ్రాత గ్రంథములును కలవు. ఫ్రాన్సుదేశ [illegible] గ్రంథాలయములు కలవు. (1) [illegible] (2) [illegible] లైబ్రరీలు [illegible] [illegible] 4 [illegible] లైబ్రరీలు [illegible] [illegible] సంఖ్య [illegible] వృద్ధి [illegible]. [illegible] క్రమముగా [illegible] గ్రంథాలయములం[illegible]చుచుండెను. 1617-వ సంవత్సర [illegible] ప్రతి [illegible] ప్రమాణముగా [illegible] ప్రతులు భాండాగారముల [illegible] చేయఁబడెను. ఇవ్విధమున పర [illegible] ఇంగ్లండు దేశమునకు తీసిపోక యున్నది.

అమెరికా

అమెరికాలో సుమారు 10,000 గ్రంథాలయములు కలవు. దీనికి [illegible] ముఖ్యమైనది. [illegible] నిర్ణయించుటకలన భాండాగారములు ప్రతి పల్లెయందును [illegible] నుండును. ఒక పల్లెటూరియందు [illegible] గ్రంథాలయము స్థాపింపఁబడిన దనిన, [illegible] కారు లా గ్రంథాలయస్థాపకులకు [illegible] మిచ్చి దాని పురోవృద్ధికి సాయపడెదరు. ఒక్క ధనసాహాయ్యమే కాక, వాక్సాహాయముకు [illegible] నధికము [illegible]. భాండాగార మేవిధముగా కట్టవలెనో ఏ విధమున దానిని పరిపాలింపవలెనో ఏ విధముగా గ్రంథములు సేకరింపవలెనో ఎట్టి గ్రంథము లుంచదగినవో ఏ విధముగా గ్రంథాలయము లలంకరింపఁబడవలసినదో ఏ విధ మగు దేశోపకార[illegible]

నకు గ్రంథాలయము ముపయోగింపఁబడవలెనో ఎట్టి గ్రంథాలయముగా పరిణమింపవలెనో ఏ పెద్ద గ్రంథాలయమునకు శాఖగా నేర్పడవలెనో ఎవరిచే పరిపాలింపఁబడినచో అత్యున్నతదశకు గ్రంథాలయము వచ్చునో, వెయ్యేల, పై యధికారులు ప్రతి గ్రంథాలయమును తరుదిగా భావించి యన్ని విధములను తోడుపడెదరు. పై యధికారు లంత యాతురతతో అసమానమైన శ్రద్ధతో పాటుపడుచున్న పరదేశప్రజలు గ్రంథాలయోపయోగములు తెలిసికొని పుస్తకాలయ స్థాపనమునకు కడంగకుందురా?

అమెరికాయందు సంచారగ్రంథాలయములు విరివిగా కలవు. గ్రంథాలయము లన్నియు దొరతనమువారిచే పరీక్షింపఁబడుచున్నవి. న్యూయార్కునందు ధర్మసంచారగ్రంథాలయములు గలవు. వాని యన్నిటికిని కేంద్రముగా సెంట్రల్ లైబ్రరీ యనియొక పెద్ద గ్రంథాలయము గలదు. దాని శాఖలుగా 65 భాండాగారములు గలవు. ఇట్లే అమెరికాయందు ప్రధానగ్రంథాలయములు కతికొన్ని యుండి, శాఖలుగాను ఉపశాఖలుగాను పుస్తకాగారములు గలవు. బోస్టను నగరమందు పెద్ద గ్రంథభాండాగారమొండు గలదు. న్యూయార్కునందుండు ప్రధానగ్రంథాలయముయొక్క పొత్తముల సంఖ్య 14,00,000. ఇట్టి సంచారగ్రంథాలయము లుండుటవలన ప్రజలకు పెక్కు లాభములు గలవు. ఒక యూరునందు గ్రంథాలయముయొక్క గ్రంథములు ఇతరపురవాస్తవ్యు లుపయోగించియు ఒకొక గ్రంథాలయపు క్రొత్త పొత్తము లీ నగరపు ప్రజ లుపయోగించియు విశేషమున గ్రంథవ్యాపనమై, దేశమందుండు అన్ని గ్రంథాలయముల పొత్తము లన్ని నగరముల ప్రజలు గ్రహించి పరిశీలించుట కనుకూలించుచున్నవి. ఇట్లు ఒక గ్రంథాలయపు పొత్తములు కట్టుబడియుండక యన్ని పొత్తములు పఠించుట కనుకూలించుటంజేసి సంచారగ్రంథాలయములు మిక్కిలి లాభకరములుగా నున్నవి. అమెరికాయందు చందాలను ప్రోగుచేసి గ్రంథాలయములను పోషించు నలవాటు మొదట బెంజమిన్ ఫ్రాంక్లిను గారిచే నారంభింపఁబడినది. యునైటెడ్ స్టేట్సునందు వివిధశాఖలకు నుపయోగించు గ్రంథాలయములు కలవు.

జర్మని

ఈ దేశమందు కూడ గొప్పగొప్ప గ్రంథాలయములు గలవు. జర్మనీదేశము గ్రంథభాండాగారములకు పుట్టినిల్లనఁబడును. ఇక్కడ నాలుగు తరగతుల గ్రంథాలయములు గలవు (1) రాజ్యతంత్రముల కుపయోగించు పుస్తకాలయములు (2) యూనివర్సిటీ గ్రంథాలయములు (3) నగరగ్రంథాలయములు (4) జనసామాన్యమున కనుకూలించు పుస్తకాలయములు మొదటి రెండు తరగతుల పుస్తకాలయములు జనసామాన్యమునకు గాక పండితజనుల కెక్కు డుపయోగకరములుగ నున్నవి.

బెర్లినునగరమందు రిజిష్టరు కాఁబడిన గ్రంథాలయముల సంఖ్య 268. తదితరమైన గ్రంథాలయము లెన్ని కలవో మనకు తెలియదు. ఆ నగరగ్రంథాలయములలో నెల్ల రాయల్ గ్రంథభాండాగారము మిక్కిలి పెద్దది. 1699-వ సంవత్సరము మొదలు ప్రచురణమున కొక్క ప్రతి చొప్పున గ్రంథాలయము లన్నింటికిని ఇచ్చునట్లొక చట్టము కావింపఁ జేయఁబడెను. ఆ రాయల్ గ్రంథభాండాగారమందు 12,30,000 అచ్చు పుస్తకములు, 30,000 వ్రాఁతగ్రంథములును ఉన్నట్లు తెలియవచ్చుచున్నది. ఆ గ్రంథాలయమునకు ప్రతిసంవత్సరమునకు 11,326 చేరును. దీనిని బట్టి యా భాండాగార మెట్లు పోషింపఁబడుచున్నదియు ఎంత మాత్ర మభివృద్ధి గాంచుచున్నదియు ఎట్టిదశయందున్నదియు సూచింపఁబడక మానదు. ఇక్కడ చెప్పిన నగరమున దీ భాండాగారమే కాక, యూనివర్సిటీ గ్రంథాలయమును గూర్చి చెప్పియుంటిని. తదితరనగరములందును గ్రామములందును సుప్రసిద్ధము లైన గ్రంథాలయము లనేకములు కలవు.

ఆస్ట్రియా

వియన్నా నగరమందు ఇంపీరియల్ గ్రంథభాండాగార మనియొక పెద్ద గ్రంథాలయము గలదు. అది మాండేవ ఫ్రెడరిక్కు గారిచే 1440 సంవత్సరమందు స్థాపింపఁబడినది. అందు 10,00,000 అచ్చు గ్రంథములు గలవు. వార్తాపత్రికలు మొదలగునవి చదువుకొనుటకు వీలగు ప్రదేశము లనేకములు కలవు. ఆ స్థలములు ప్రతి యేట అక్టోబరు మొదలు యూను ముప్పదియవ తేదీవరకు ఉదయము 9 గంటలు మొదలు రాత్రి 8 గంటలవరకు తెఱచియుంచఁబడును. మిగిలిన నెలలయందు కొంచెము తక్కువ కాలము తెఱచి యుంచఁబడును. ముఖ్యముగా పలురకముల గ్రంథాలయములు పరుల నాకర్షించుచు తెఱచియే యుంచఁబడును. ఆస్ట్రియా దేశమందు కూడ పెక్కు గ్రంథాలయములు గలవు.

ఉపసంహారము

సోదరా! యూరోపుఖండములందలి పాశ్చాత్య గ్రంథాలయముల పరిస్థితి. ఒక్కొక్క నగరమందుండు గ్రంథాలయముల సంఖ్య యైనను, మన యాంధ్రదేశమందలి పదునొకండు జిల్లాలు కలిపినను మన గ్రంథాలయముల సంఖ్య సరిరాచ్చుట లేదు. మన దేశమందు లెక్కకు 160 గ్రంథాలయములు మాత్రమే యుండి యున్నవి. ఇందు సుమతిశతకము బాలశిక్షలు నలచరిత్రములు మొదలగు పుస్తకములు కలిగి సంఖ్యను వృద్ధిచేయు గ్రంథాలయములు కొన్ని, గ్రంథాలయములకు సీలలు బిగించి పనిచేయు గ్రంథాలయములు కొన్ని, ఉత్సాహము వచ్చినప్పుడు కష్టపడి పనిచేసి తరువాత సమయములందు పండియుండు గ్రంథాలయములు కొన్ని, ఈ విధముగా మన దేశపు గ్రంథాలయము లలరుచున్నవి.

పాశ్చాత్యగ్రంథాలయములందు లక్షల కొలఁది కోట్ల కొలఁది గ్రంథము లున్నవి గదా, 'లక్ష్మణమూర్ఛ కొసప్పకథలు మున్నగు చిన్న పుస్తకములు తప్పక సంఖ్యను పూర్తి చేయుచున్నవి' అని యెవ్వరికిని తలఁపవలదు. ఇట్టి గ్రంథము లచట లేనే లేవని విజ్ఞానసర్వస్వము లన్నియు ఘోషించుచున్నవి. ఒక్క భాండాగారమునకు సమము పోతిమేని, ఒక పెద్ద రాజధానియును పోలిగాంచిన ట్లుండును. నిశ్చయముగా సరస్వతీదేవి యచట తాండవమాడుచున్న ట్లుండును. పాశ్చాత్యగ్రంథాలయముల యుత్కృష్టదశ నక్కఱగ పర్యాలోచించి మన దేశమందుండు గ్రంథాలయములను వృద్ధిఁ బొందింపఁజేసి యాంధ్రమాతకు శుభమును చేకూర్చుఁడు!

మిత్ర నిరూపణము

శర్మానంద గారు

తెలిసి కష్టంబు గోరెడి కలిమి లేదు
కలిమి నష్టంబు కష్టంబు గాదు భువిని
బలిమి పోయిన కష్టంబు ప్రబల మగుచు
అష్టకష్టములకు మిన్న యగును ధాత్రి.
మతి మెఱుంగక నిరతంబు హితము గోరి
హితము సేకూటయు తాటస్థ్య మతకకుంట
పరఁగ శత్రుత్వ మబ్బుట బాధపడుట
పూర్వనిర్బంధవిచ్ఛేదపూర్తి గనక
సగము మచ్చిక యేహ్యాతి సగము పగయు
కొంత హామోటము రవంత చింత యింత
శాంతి రాహిత్యదుఃఖ నితాంతభ్రాంత
మదియు కొంత తారసిలు, అనంతభేద
వాద సందిగ్ధ సంసిద్ధి వచ్చు నదప.
స్నేహితులతోడ వాదంబు చేరు టెట్లు
గతికి దూరుల మగుటయే కాక యెందు?
హితులు గలరయ్య వ్యర్థసంగతి గదయ్య.
హితులు లే రంచు నిప్పుడు వెదకి వెదకి
పరమగుణలుబ్ధ నొక్కని పరహితునిఁగ
తలఁచి గ్రహియించి హృదయంబు దాఁచలేక
గుట్టు వెడలించి మనమును గోసి యిచ్చి
గుదికి వెంగలి యగు లేశదోషవృత్తి!
అదియ ప్రాకృతహితుల మర్యాద సుంతు.
హితుఁడు లేకున్న కష్టంబు; హితుఁడు గల్గు
వృత్తి గలియని కష్టంబు, వృత్తి గలియు
కార్యగుణగతి కష్టంబు; కార్యగతుల
పాలు గొనుటను కష్టంబు, పాలుగొన్న
కనకవిధజనకష్టంబు; కనకమునకు
మున్న విషయేచ్ఛ కష్టంబు, మోహబంధ
బంధురాపేక్షుబంధితబాంధవంబు
ఘోరనరకంబు, స్నేహంబు గోరు భవము.
హితునిఁ గానక వివిధసంగతులు తడవి,
విసిగి వేసారితి ననర్థవిషయ మగుట.
కొట్టకొస కట్టుతే నొక్క గుట్టు దెలిసి
లోన గాంచితి నొక్కని లోభి గాని
పరమకల్యాణగుణగణప్రౌఢుని వి
శేష గాంభీర్యభావుని చిన్మయునిగ.

చూచితిని గాని చూచిన చూపు గాదు,
తలఁచితిని గాని తలఁచిన తలఁపు గాదు,
వలచితిని గాని వలచిన వలపు గాదు,
కొలిచితిని గాని కొలిచిన కొలువు గాదు,
వాని రూపవిశేష మెవ్వనికి లేదు,
వాని గాంభీర్యవృత్తి యెవ్వనికి లేదు,
వాని శాంతస్వభావ మెవ్వనికి లేదు,
వాని నిత్యానిదాన మెవ్వనికి లేదు,
తలఁచి చూచితి వలచితి కొలిచి తేను.
లోనఁ గాంచిన వాని నీ లోకమందు
చూడఁదలఁచితిఁ గాని యీ చూపు వేఱు
బాహ్య మాంతర్యమునఁ జొప్పి వస్తుజగతిఁ
బాఱఁజూచితి, నా మిత్రు ప్రతిభ గంటి
ఏమనం దా మహాత్ముని ప్రేమ? యేమిటి
ప్రతిఫలింపం లేదు? శుభ్రప్రభావ
మేని మోహింపఁజేయదు? ఎందుఁ గన్న
నొక్క క్షణంబు మాత్ర నా ప్రక్క నిలిచె;
గాని నా నేర్పు కొలఁదిని లనివి దీఱ
నాదు లోకంబునకుఁ దెల్పి నాదు వంత
మాన్పుకొన నెంచితిని మైత్రిమహిమఁ దలఁచి.
జీవునెడ జీవి నిర్జీవభావచిహ్న
కళలయందున కళ వాఁడు గానమందు
రూపమందున తేజంబు రుద్రభూమి
యందు భయమును భ్రాంతియు నైనవాఁడె
తెలియఁబడినట్టి హితుఁ డని తెలుపవలెను.
రూపు లన్నియు తనయందె రూఢి నిలిపి
రూపు లన్నియు తానయై రూఢి నిలిచి
రూపులకు రూపియై తన రూపు చెడని
రూపరహితుఁడె హితుఁ డని రూఢ మయ్యె.
హితుఁ డనఁగ వాఁడె సర్వసమ్మతుఁడు వాఁడె,
బంధుగులు వాఁడె పితరులు భ్రాత వాఁడె,
సర్వమును వాఁడె, కలఁ డన్న సామి వాఁడె,
మనుఁడు స్వత్వంబు వాఁడె, యెవ్వాఁడు లేఁడు.
మాంసపిండంబు మనిషిగా మార్చె నెవఁడు?
గ్రుడ్డులో సాన పెట్టగాఁ గూర్చె నెవఁడు?
స్వేదమున జీవకోటిని జేసె నెవఁడు?

గిజముల భూజగులు జేసి పెంచె నెవఁడు?
వాఁడె హితుఁ డగుఁగాక, యెవ్వాఁడు గలఁడు?
పసులలో వింత జ్ఞానంబు పఱపువాఁడు
రాలలో రత్నరాశిని రాల్చువాఁడు
నీటిలో నగ్గి పుట్టించి నిలుపువాఁడు
చెట్లలో పెగ్గ లెన్నియొ చేర్చువాఁడు
సుఖము దుఃఖంబు నొకరీతిఁ జూచువాఁడు
సుఖము దుఃఖంబు తనయందె నూచువాఁడు
సుఖము దుఃఖంబు తానుగాఁ జూచువాఁడు
సుఖము దుఃఖంబు వేఱుగాఁ జూపువాఁడు.
పాపపుణ్యంబు లొక్కటఁ బఱపువాఁడు
పాపపుణ్యవిభేదంబుఁ బాపువాఁడు
పాపమే పుణ్యమనిపించు ప్రజ్ఞవాఁడు
పాపమును పుణ్యమును గాని ప్రతిభవాఁడు
కాఁడె, కల్యాణరూపుఁ డఖండుఁ డతఁడు!
రెంటి తాఁ జూపి యొది గాని రీతివాఁడు
రెండు తా నొచు నెది గాని రీతివాఁడు
లేఁ డనెడువాని కెందును లేనివాఁడు
కలఁ డనెడువాని కన్నింటఁ గలుగువాఁడు
కలఁడు హితుఁ డిఁక ననుకంప గలఁగ నేల?
కష్టముల తెచ్చు తండ్రి జగాన లేఁడు.
జగములకు తండ్రి కష్టంబు సలుపఁబోఁడు
కష్టమున నిత్యసుఖమును గట్టువాఁడు
గట్టివాఁ డంతవాఁ డెందుఁ గలుగఁబోఁడు
ప్రబలహితుఁ డాఁడె నాపాల, బాస లేల!

స్వప్నము

మైనముపాటి హనుమంతరావు గారు

భావమునందు కల్పన లపారము లౌటయు మెల్లమెల్ల గో
దావరి శీకరాంబుతతి దాన జనించు సుగంధసంపదల్
చేవ నడంప మెల్లమెలఁ జేరుచు శ్రాంతుల కెంతొ సంతిసం
భావహీలంగఁజేయు బవనాళి చెలంగెడు చోటు చేరితిన్. 1

ఉ. వన్నెలకెల్లఁ దండ్రి యగు భానుఁడు మున్నిడినట్టి సంపదన్
సన్నని బంగరుం గిరణజాలము మూలమునన్ గ్రహింపఁగా
మన్నన లంది వానియెద మానకయుండు మిళిందబృందముల్
కన్నులు గానరాని నల కంజగృహాంతరసీమఁ దూఁగఁగన్. 2

ఉ. దూరగతుండు మిత్రుఁ డిఁక దూరమె కా విజయార్తి నీకు? నీ
ఘోరము చూడఁజాల మని కుందుచు దిక్కులు మోము నల్లనై
దూరము లౌట, నొంటి యయి దుఃఖమునన్ జనుచుండె గౌతమీ
వారిజకోమలాంగి మది స్వస్థితి మెల్లఁగఁ జింత సేయుచున్. 3

ఉ. ఒంటివి గావు నే నిచట నుంటిని; నే నిట నుంటి, నే నిటే
యుంటిని గొంత దూరమున; నుంటిని నే నఱమైలు దూరమం;
దొంటి నటించుఁ జింతిలకు ముల్లను నించుక చిక్కఁబట్టు మా
జంట వసింపు మన్న గతి సన్నని దివ్వెలు దోఁచె నొకలన్. 4

ఉ. వందురకమ్మ! యెల్లర కవార్యమ కర్మఫలం బశాశ్వతం
బెందును జీవన మ్మనుచు నెప్పుడు బుద్ధుదపాళిఁ జూపి మా
యందఱ చిత్తవేదనల నారుచుచుండు సుధీమతల్లి! నీ
కెందుల కిట్టి పామరత? యిూ భగ మ్మెన్ని మదమ్ము నందుమా. 5

ఉ. అమ్మరొ! కష్టముల్ నిలుచునా కలకాలము? నీ తరంగసం
ఘమ్ములు సాంధ్యకాలమునఁ గష్టసుఖమ్ములు క్రిందుమీఁదు కా
నిమ్మిగఁ జీటపెట్టుకొని యొప్పుచు నిల్వ నటించుఁ దెల్పవే?
నెమ్మది చిక్కఁబట్టు; నగు నీ విజయార్తి యినప్రభాప్తితోన్.

ఉ. కాలము మంచి దైన తఱిఁ గ్రన్నన దగ్గరి, భిన్నమైన నా
కాలము దూరకొంచుఁ గడగాఁ జనువారల కేల యెద్ది? నీ
పాల వసించి తెల్పవ లపారముదమ్మున నిన్నుఁ గొల్చు నా
జాలరిబండ్లఁ జూచికొని సాధ్విరొ! దుఃఖము లో నడంపుమా. 7

శా. నానానూతనభావనాతతికి లోనై కన్నులన్ మూయ నా
కా నవ్యాద్భుతగౌతమీవిమలకూలామోదసంతుష్టి నెం
పూనన్ నాదు మనంబున న్విడిచి తా నొందెన్ లసద్దివ్యసం
తానానూనమనోజ్ఞగానకలనాతత్త్వంబు నాలించుటన్. 8

సీ. తమ్మికేకుల మార్దవమ్ము నెమ్మి నొసర్చు
మిసిమి బంగరు చాయ మేను లమరఁ,
తెల్లఁబూవుల సౌరు జల్లులాడఁగఁ జాలు
వలిపంపుచాల్ తళ త్తళల నీన,
పై నలందిన మృగీమదసౌరభంబులు
గంధవహాఖ్యాతి కరముఁ బెంప,
కరపల్లవంబులఁ గైసేసి మొఱయించు
వీణాధిరవములు వీన్నఁ నిండ,

లసదలంకారవరరత్న గాజితాంతి
పుంజముల నల్గడలఁ జిమ్మి, పుష్పశర్వి
జిగురు రయుగలిఁ జను దమ్మికిరు లసంగఁ
గొమ్మగావి దనుమంగె దివమ్మునంగు. 9

తే. రత్నకాంచీరవంబు తాళముల రవము
పంచమస్వరగానంబు బహువిపంచి
కానినాదంబు లీనమై గంధవహునిఁ
గలసి విస్మయత్వమ్మున నిలను ముంచె. 10

ఉ. జల్లని పబ్బులందు లలనామణు లెల్లను మర్దళధ్వనుల్ [చుల్
కొల్లగఁ జేయుచుఞ్ జనఁగఁ గ్రొత్త పెఱుంగులు నాఁ బసారు
మెల్లని చంద్రగర్జ లన మేలగు వాద్యరవంబులుఞ్ దాఞ్
జల్లని గానవృష్టి జనసంతతి కెంతయు సంతసం బిడెఞ్. 11

మ. ప్రథమరథ్యానము కని కీటకము దివ్యంబైన రాలంబరూ
పమునుం బొందు గతిఞ్ దదీయసుదతీవారంబు సంగీతసా
రసురంగాంబుసమూహపానవశతఞ్ బ్రాప్తించె దివ్యోళ సా
కపులం బైన నదీయశక్తికి నవం బయ్యారె! యింత తోఁచునా. 12

తే. అంచ రెక్కల కెనయగునట్టి రంగు
పకృములు గల్గి యా వాయుపథమునంగ
రివ్వురివ్వునఁ బారు నా జవ్వనులనుఁ
గాంచి నాకును గల్గెఁ బక్షిత్వయుంబు. 13

ఉ. నేలను వీడి యొక్కెడకు నింగికి లేచిఁ లేనియట్టి నే
నా లలనావతంసముల యందను పక్షిగణమందు రివ్వునఞ్
గూలికనో లెఁ బోఁగలుగ దోషము నా కది మిన్ను ముట్టె, ధా
గాళము నయ్యె నాదు నెరబావ మ దేమి మహాప్రభావమో? 14

తే. కాలమున కనువైన గానములఁ గూర్చి
వాద్యముల మేళవించి యవ్వారి గాఁగ
వివిధగీతములను గాడఁ వేళ నట్టి
గీతములె నేను బాడిన భాతి దోఁచె. 15

తే. అచలగానసుధాజలధి గలవార్ధి
మునిఁగి తేలుచు నా సఖుల్ ముదము మీఱ
బాడు గీతంబులను నేను బాడినట్లు
లెంతొ సంతుష్టి నందుచు నిరిక మైన
సృష్టి యంతయు మఱచితిఁ జిత్తగతిని. 16

ఉ. అంచలగుంపువోలె గగనాంగణమందునఁ బోవుచున్న యా
కాంచనసుందరాంగులను గాంచినయంతనె చిత్త మెల్ల మో
హాంచిత మౌ నటన్న, నిఁక నద్భుతగానవిలాససంపదఞ్
గాంచిన నా మనం బెటులు గాంచును నిర్మల శాంతభావముఞ్?

ఉ. మేఁకల గొఱ్ఱెపిల్లలను మేపుచు గుట్టల మిట్టలఞ్ గుజా
నీకవిశాలశాఖల వనీతలమం దలరారునట్టి యా
జ్ఞాకరపాళికాలముల హాయి గొల్లలు వేణునాదముల్
ప్రాకటలీలఁ జేయ నది [illegible] రెప్పాడ [illegible] 18

మ. చిటపటతాళరావములఁ జేయుచు దిక్కుని చిక్కఁ దట్టుచుఞ్
ఘటిరు నొకింతి [illegible] తాఁ బాడుచు రాత్రినేళ నాఁ
కటికవాటి నాట్యఁ గూటికయి [illegible] లైల సంగ్రహించు య
క్కుటనిభ లైన [illegible] గాన మోహాకారి గాదొకో?

ఉ. లెంబుర మీటి గుబ్బెటలు దట్టుచు నంగములందు వస్త్రముల్
డంబు నెలంగఁ జిందులు ద్రొక్కుచు [illegible] బూర్వరాజ
కంబాల [illegible] మెల్లిన [illegible] బాడనట్టి యం [లో
[illegible] గాఁక వైఖరియుఁ గాదొకొ లోకవిమోహకం బొగిఞ్? 20

ఉ. కత్తియు వాలు కేలఁ గొని కర్దయుగమ్మున కెంగొ బించుగాఁ
దిత్తియుఁ బంబలుఞ్ దనరు దివ్యలిరం బగు మేళమై తగఞ్
జిత్తము [illegible] చిన్మయ మూపటిప్రేఁ [illegible]
పత్తులు గొల్ల [illegible] మిం [illegible] నుండకుండునే? 21

[illegible] ఖ్య [illegible] క్రొలత [illegible] లేక, [illegible]
[illegible] కన్పత్తి [illegible] గానమే
మనసుఁ [illegible] జేయునెప, [illegible]
[illegible] మిం [illegible]

[illegible] బ్రద్దుప్రద్దున [illegible] పాలు ద్రావి
[illegible] కావ్యలంబుల [illegible] తేయుమఞ్ [యిం
సందడి సేయు [illegible] గానసుధాను సేవనఞ్
దొందరపాటు దిక్కు [illegible] తోషము [illegible] 23

[illegible] గానము [illegible] గానసుధా [illegible]
నానముదమ్ము [illegible] దక్కుని [illegible] నేమొ? యి
వ్వానిది వ్యర్థజీవనమ, వానిఁ దలంప [illegible] కల్గు [illegible]
మ్మానవు కృత్యముల్ [illegible] మానవముల్ [illegible] కారణంబు కొ.

[illegible] అను తలపోతలఞ్ [illegible] నా సుదతీలలామలఞ్
గనుచుఁ దదీయగానవిభవగానము [illegible] నొల్లాడు ది
ట్టని వచియింపరాని [illegible] మొం [illegible] నాలకించి [illegible]
ల్లన నొవ [illegible] మేల్కొనితి నమ్మున [illegible] కల మాయ పాటచేఞ్.

మ. తొలి నేఁ గాంచిన సైకతస్థలములే, దూరంబునఞ్ గానమీ
సలిలంబందునఁ దేలు నౌకలె, పవనస్పందితాపముఞ్ బాపఁగాఁ
గల మందానిలపోలిసంతతులె, నక్షత్రాన్వితం బైన ది
వ్యల నద్వీథియె గాని దేవవనితావారంబు గాన్పింపదే. 26

మ. అని హాస్యాంతకవిశ్వరుండు మది నత్యంతంబుఁ జింతించు చా
ఘనసంగీతసుధాప్రవాహమునఁ జొక్కంజేయఁగా మిత్రులఞ్,
దనరఞ్ గూర్చును స్వప్న గాథ; నిది యీ ధాత్రీస్థలిఞ్ సర్వతో
దవరుం గాత రమామనోహరకృపాదంచత్సుధాదృష్టులఞ్!

పౌరగ్రంథాలయములు: బాలశాఖ

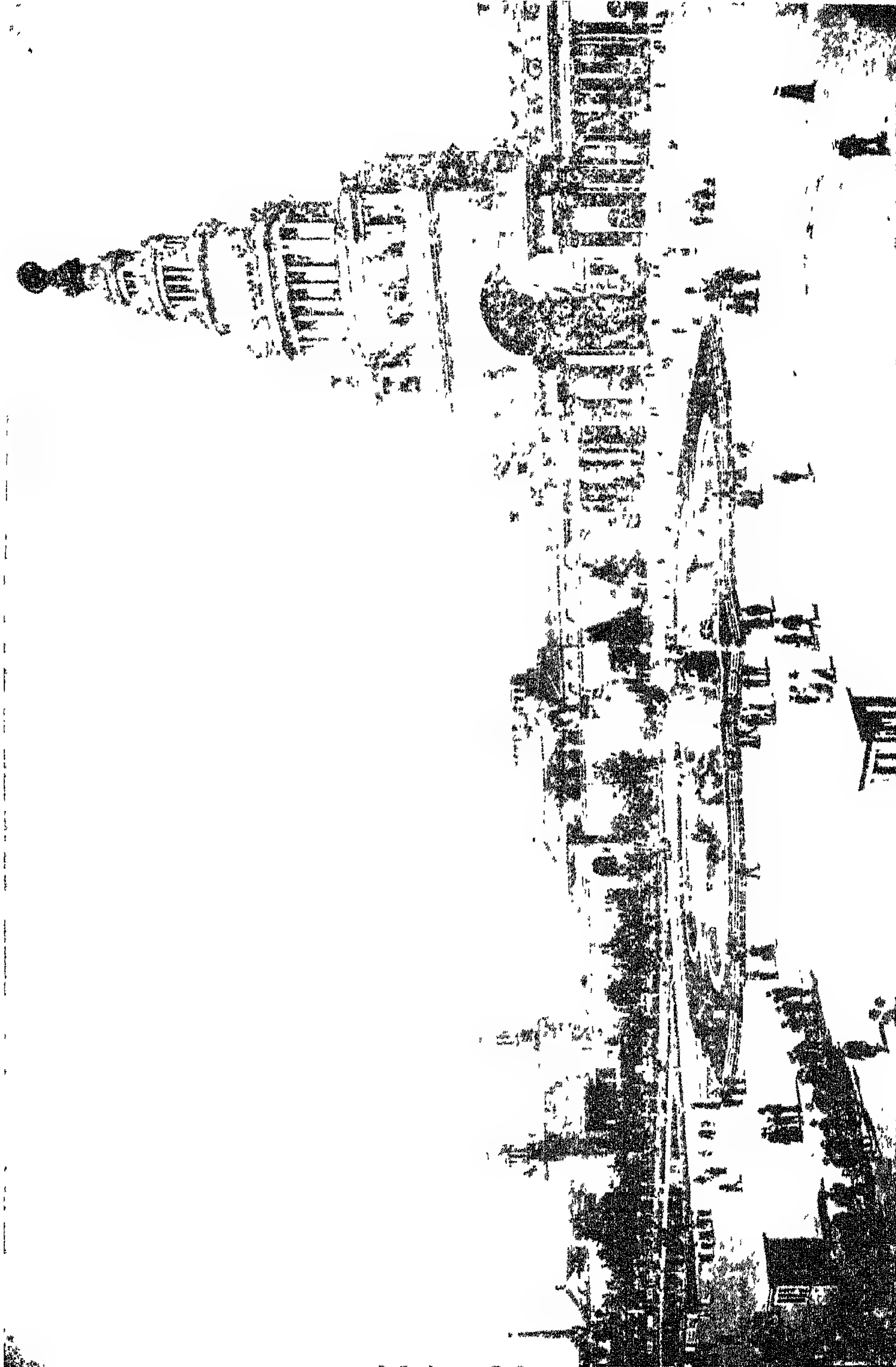
సూరి వేంకటనరసింహశాస్త్రి గారు, బి. ఏ.

ఒక మనుజుని ప్రవర్తనను గూర్చి మనము తెలిసికొనవలయు నన్న, 'ఆ మనుజుఁడు ఏ వంశపువాఁడు? ఆయన చెలిమి చేయు చెలికాండ్రెవరు? ఆయన చదువు పుస్తకము లెవ్వి? ఆఁడు ఆట లెవ్వి? పాడు పాట లెవ్వి? ధరించు వస్త్రము లెట్టివి? నివసించు గృహస్థితి యెట్టిది?'—ఇట్టి బహువిషయములపై మన బుద్ధి ప్రసరించును. కావున మనుజుని మంచి మార్గమునకో చెడ్డ మార్గమునకో త్రిప్పుటకు పైని చెప్పిన విషయము లన్నియు కొలఁదిగనో గొప్పగనో తోడ్పడు నను మాట తేలుచున్నది. ఇందును బట్టి సన్మార్గవర్తినిగా చేయుటకై పైని చెప్పిన పరిస్థితులు నిర్దిష్టముగా నుండవలయు ననెడి యంశము తేలుచున్నది. ఇఁక నీ పరిస్థితులను నిర్దిష్టముగా చేయుట యెట్లు? ప్రతి మనుజుఁడును తన మనస్సున కిష్టమగు పరిస్థితుల నేర్పఱచుకొనుచున్నాఁడు. ఇష్టము అలవాటుపై నాధారపడియున్నది. అలవాటు అనఁగ చిరకాలాభ్యాసమువలన మనుజుని సంకల్ప ప్రసారణ అంతగ లేకయే కార్యాచరణకు ప్రేరణ చేయునది. ఈ యలవాట్లు చాలవఱకు శిశువుయొక్క మొదటి కొన్నేండ్లపై వెలువడియుండి జ్ఞానేంద్రియముల మూలమున వచ్చు అనుభవములను అతిసునిశితముగ గ్రహించెడి పసితనమున ప్రారంభమగుచున్నవి. ఇంతే కాక, జన్మాంతరములయందు [illegible] అనుభవించిన యనుభవములతోఁ గూడ శిశువు భూమిపై నుద్భవించుచున్నది. కావున శిశువునందు దిమిడియున్న శక్తులు అనంతములు, అసంఖ్యాకములు. ఈ శక్తుల నన్నిటిని జాగరూకతతో [illegible] సన్మార్గమునకు త్రిప్పి తన్మూలమున శిశువుయొక్క భావప్రపంచమును బాగుపఱచుటయే సరియైన విద్యయొక్క విధి. కావున విద్య యనఁగా ప్రకృతులయందున్న యంశములను గ్రహించి వానిని మనస్సునం దిముడ్చుకొనుటయే కాదు, మనుష్యులయం దిమిడియున్న యన్ని శక్తులను న్యాయమార్గమున నభివృద్ధి పొందించి తన్మూలమున మనుజుని జీవయాత్రను పవిత్రముగను పురుషార్థప్రాప్తి సాధకముగను చేయునదే విద్య యనియు తెలియుచున్నది. విద్యవలనఁ గల్గునది జ్ఞానము. విద్య ఇంద్రియముల మార్గమున లభించును. కావున జ్ఞానాభివృద్ధి సాధనము ఇంద్రియవ్యాపారములు. పైన చేసిన చర్చ కంతకును ఫలిత మేమనని తేలుచున్న దనఁగా మనుజుఁడు పురుషార్థములను సాధింపవలయు నన్న జ్ఞానవంతుఁడు కావలయును. జ్ఞానము విద్య వలన లభించును. విద్య యింద్రియముల మూలమున లభించునదై యున్నది. కావున విద్య యింద్రియవ్యాపారములమీఁద నాధారపడి యున్నదని తేలుచున్నది. ఈ యింద్రియవ్యాపారములను సరియైన మార్గముల ప్రసరించునట్లు చేయుటయే విద్య. ఇట్టివిద్య పైనిచెప్పఁబడిన కారణములను బట్టి పసితనముననే ప్రారంభింపవలసినదై యున్నది. ఈ చర్చ యంతటిలోను మనస్సుకూడ ప్రత్యేకేంద్రియముగా పరిగణింపఁబడినది. ఇంతవఱకును మూలసూత్రముల నాధారపఱచుకొని చర్చ జరుపఁబడినది. ఇఁక ముందు ఇంద్రియవ్యాపారములను శుద్ధపఱచుట యన నేమో దృష్టాంతపూర్వకముగ విమర్శించి ప్రస్తుతవిషయమును పౌరగ్రంథాలయములందలి బాలశాఖకును అట్టి పనికిని గల యన్యోన్య సంబంధములను గూర్చి వివరింపఁబడును.

తత్త్వము ఏ దేశమునందు ప్రచారము పొందిన దైనను ఏ కాలమునందు బోధింపఁబడిన దైనను నిరంతరాసక్తితో అన్వేషింపవలయు నను గాఢతరమగు వాంఛ కలిగియుండుట, భావనాశక్తిని వృద్ధిపఱచుకొనుట, ధారణాశక్తిని బలపఱచుకొనుట, మనుష్యునియందలి యీశ్వరచిహ్నము లగు సత్యము దయ ప్రేమ పవిత్రత మొదలగు తత్త్వముల నభివృద్ధిపఱచుకొనుట, ఆత్మసంతుష్టికొఱకుఁ గావలసిన జ్ఞానమును సంపాదించుకొనుట యనునవి పైని చెప్పిన యింద్రియవ్యాపారములకు దృష్టాంతములుగా నంగీకరింపవచ్చును. ఈ యింద్రియవ్యాపారములకు గ్రంథములు చిత్రకళలు అన్యోన్యసంభాషణములు ఆటలు మొదలగునవి సాధనములై యున్నవి. పైని చెప్పిన సాధనములను బాలురకు లభించునట్లు చేయుటయే పౌరగ్రంథాలయములందలి బాలశాఖయొక్క విధి. ప్రాచీనకాలమునందు మన మిప్పుడు చూచుచున్న పౌరగ్రంథాలయములు అందలి బాలశాఖలు మన దేశమున లేకున్నను, ఈ పనులను నెఱవేర్చు ప్రతిష్ఠాపనలు కొన్ని లేకపోలేదు. పూర్వపుకథలను చెప్పుకొనెడి యలవాటు మన బాలురకు కొలఁది కాలము క్రిందటివఱకు నుండినది. పాశ్చాత్యపద్ధతుల ప్రకారము మన దేశమునందు విద్య వ్యాపించిన కొలఁది ఈ యలవాటు మన బాలురయందు రూపుమాయుచున్నది. ఇందువలన భావనాశక్తి వృద్ధి యగును. లోకానుభవము హెచ్చును. రెండవది కట్టు పద్యములను చదువుకొనుట. అనఁగా, ఒకరు చదివిన పద్యము ఏ యక్షరముతో నంత మగునో ఆ యక్షరముతో ప్రారంభమగు పద్యమును రెండవవారు చదువవలయును. అట్లు చదువలేనిచో ఒక యాట ఓడిపోయినట్లు లెక్క. ఇందువలన ధారణాశక్తి వృద్ధి యగుచుండును. మఱియు, ఆఁడుపిల్లలచే రచింపఁబడు ముగ్గులయందు కొన్ని చిక్కులు కల్పింపఁబడుచుండును. ఆ చిక్కులు కనుఁగొనఁగలిగినవారికి ఒక యాట గెలుపు. ఇంతియ కాక, వైకుంఠపాళి దశావతారముల యాట మున్నగు నాటలు మన బాలబాలికలు కొలఁది కాలము క్రిందటివఱకును ఆడుకొనుచుండిరి. దీనివలన హస్తకౌశలము ఏర్పడుచుండెను. ఇంతియ కాక, మన దేశపు పిల్లలు కథలు చెప్పుకొనుటయందు మిక్కిలి ప్రజ్ఞావంతులుగా నుండియుండిరి. ఇందువలన

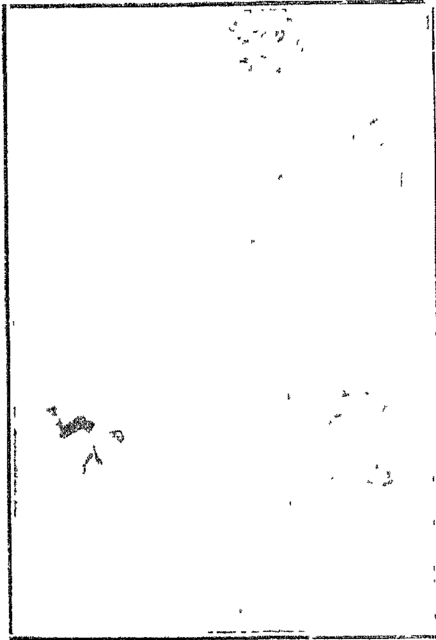
బాలురయందు భావనాశక్తి, కార్యకారణసంబంధము తెలియుట, జ్ఞాపకశక్తి మొదలగు శక్తులు వృద్ధి యగుచుండెను. ఇప్పుడీ యిలవాటు లన్నియు రానురాను నశించినవి. మన మొక నూతనశకము ప్రారంభించితిమి. మన ప్రస్తుతస్థితిని ఎట్టిదన, 'దేశమునందు కొన్ని నూతనప్రతిష్ఠాపన లవతరించినవి. మన దేశమునం దభ్యస్తమగు ధారావాహితపరిజ్ఞానమునకు నష్టము కలుగకుండ ఈ నూతన ప్రతిష్ఠాపనలను మన బాలుర విద్యాభివృద్ధికొఱకు మనమె ట్లుపయోగించుకొందుమనెడి యంశమే ఇచ్చట చర్చనీయము. పౌరగ్రంథాలయములందు బాలశాఖను మహోన్నతదశకు దెచ్చినవారు అమెరికా దేశీయులు. వారినిచూచి బరోడా రాష్ట్రాధీశులగు గాయక్వాడ్ గారు ఈ ప్రతిష్ఠాపనలను తమ దేశమునందు ప్రవేశపెట్టిరి. ఆధునిక పౌరగ్రంథాలయముయొక్క ముఖ్యధర్మము నొకదానిని బాగుగ జ్ఞప్తియం దుంచుకొనినఁ గాని బాలశాఖకును పౌరగ్రంథాలయమునకును గల అన్యోన్య సంబంధము తేటపడదు. గ్రంథాలయమునకు వచ్చు వారికి వారు కోరిన గ్రంథము నిచ్చి వారి వాంఛను తీర్చుటయే కాక గ్రంథాలయము పనిచేయు ప్రదేశమున నివసించెడి యాబాలగోపాలము జనుల యంతటి యొక్కయు మనసుల నాకర్షించి వారి జ్ఞానాభివృద్ధికి తోడ్పడుట గ్రంథాలయముయొక్క విధి యని యిప్పుడు సర్వజన సమ్మతముగా నంగీకరింపఁబడినది. అందువలన బాలురుగూడ పౌరగ్రంథాలయముల యోగిరణలోనికి రావలసినవారైరి. బాలుర విద్యాభివృద్ధికై అమెరికాదేశము నందలి గ్రంథాలయములు బహువిధముల పాటుపడుచున్నవి. అచ్చట బాలశాఖకు ప్రత్యేకముగా కొఱకై రెండు మూడు సంవత్సరముల కాలము తర్ఫీదు చేయఁబడిన యధికారి యేర్పడియుండును. ఈ యధికారి యమెరికాలో సాధారణముగా స్త్రీయై యుండునట. ఆమె ఒక్కొకప్పుడు గ్రంథాలయమున బాలురను చేర్చి కథలు చెప్పుచుండును. మరియొక దినము పిల్లలలో పిల్లలు కథలు చెప్పుకొనునట్లు చేయుచుండును. బడికిపోయి యుపాధ్యాయుని సాహాయ్యముతో బాలురను గ్రంథాలయమునకు తోడ్కొని వచ్చి వా రభ్యసించు పాఠములను చిత్రపటముల మూలమున వారలకు బోధించును. సద్గ్రంథపఠనమునందు వారలకు వాంఛను కలుగఁజేయును. సదసద్గ్రంథ వివేకజ్ఞానము వారికలవడునట్లు చేయును. గ్రంథాలయములందలి పరికరములను, అనఁగా కేటలాగులు (గ్రంథవిభజన పట్టికలు) మొదలగువాని యుపయోగమును, గుఱించి బాలురకు బోధించును. ఇట్లు బాలురను గూర్చి గ్రంథాలయమున జరగు మహాత్మ్యముతో తృప్తినొందక ఆ దేశమునందలి బాలశాఖాధికారిణి పాఠశాలల కేఁగి అచ్చటి బాలురకుపయుక్తముగా నుండెడి గ్రంథములను ప్రత్యేకముగా పెట్టెలలోఁ బెట్టి యుపాధ్యాయుల పరమున నొప్పగించుచుండును. ఉపాధ్యాయులు బాలురకు బోధించు కాలమున ఈ గ్రంథముల ప్రాశస్త్యమును గూర్చి బాలురకు బోధించుచుందురు. తీరుబడి సమయమున వారికా గ్రంథములం దభిరుచి కలిగి వానిని బాలురు చదువుచుందురు. పల్లెటూటికిఁ గాని గ్రంథాలయమునకుఁ గాని వచ్చుటకు నావకాశము లేని నిరుపేదలగు బాలుర యుపయోగముకొఱకు గ్రంథాలయముల నుండి పుస్తకములు పంపఁబడి అవసరమైనపుడు గ్రంథాలయ సేవకులెవరైన వారలయొద్ద కేఁగి ఆ పుస్తకములనుండి చదువుచుందురు. ఇంతటి యీమహాత్మ్యము, ఆ దేశములోని రాజ్యాంగము ప్రజాధీనము గనుక, జరగుచున్నది. బరోడా రాష్ట్రమునందుఁ గూడ ఇందులో కొంత భాగము కృషి సలుపఁబడుచున్నది.

బాలశాఖకు ముఖ్యమైన పరికరము శాఖాధికారి. ఆయన యొక్క గుణసంపత్తిపై ఈ శాఖయొక్క జయాపజయములు ఎక్కువగా నాధారపడియుండును, అటు పిమ్మట బాలురకొఱకు ప్రత్యేకముగా వ్రాయఁబడిన గ్రంథములు బొమ్మలు ఆటలు మొదలగు వానిపై నాధారపడియుండును. ఈ రెండవ విషయము నందున్న కొఱత యెంతంతయని చెప్పుట కలవి కాదు. బాలుర విద్యను గూర్చి మన మాదరించుచున్న పాతక పద్ధతులను. ఏ విషయమును బోధించిన మన బాలుర మనంబులు వికసించునో యను విషయమును తెల కొట్టి సాపము మన మింతవఱకును పోనే లేదు. వారివారి స్వలాభములకొఱకై విదేశీయులును, వారిపై నాధారపడియుండు స్వదేశీయులును ప్రచురించు గ్రంథములే మన కీ విషయమున శరణ్యములు. స్వదేశస్థులు స్వయముగా ప్రచురించు గ్రంథములకు అమ్మకము లేదు. గ్రంథములు కొనుట మన దేశమున కంత యిష్టమైన పని కాదు. ఒకరు గ్రంథము కొనినచో పలువురు దానిని తీసికొని చదువుచుందురు. ఈ కారణమున మన దేశగ్రంథకర్తలు దివాలా యెత్తి తిరిగి గ్రంథములను ప్రచురింపలేక చతికలఁబడుచున్నారు. ఈ విధముగా, మన పిల్లలు పసితనమున పరదేశమునుండి వచ్చు డబ్బాలపాలు త్రాగియెట్లు పెరుగుచున్నారో అట్లే, మన బాలురను గూడ విజాతీయుల విజ్ఞానముపైనే శైశవమునుండియు పెంచుచున్నారము. అట్టి పని మన దేశమునకు శ్రేయోదాయకము కాదు. మన దేశపరిజ్ఞానమును బాలుర కభివృద్ధిచేయు నూతన గ్రంథములు సులభశైలితో స్వదేశగ్రంథకర్తలు రచింపవలయును. అట్టి గ్రంథములు మన దేశమునందలి పాఠశాలలన్నిటియందును పఠనగ్రంథములుగా ప్రవేశపెట్టఁబడునట్లు ప్రజానాయకులు అధికారులను కోరవలయును. అప్పుడే మన బాలుర విద్య మంచి మార్గమున త్రొక్కుటకు మొదలుపెట్టును. అప్పుడే గ్రంథాలయములయందలి బాలశాఖకు పూర్తియైన ప్రచారణ కలుగును.

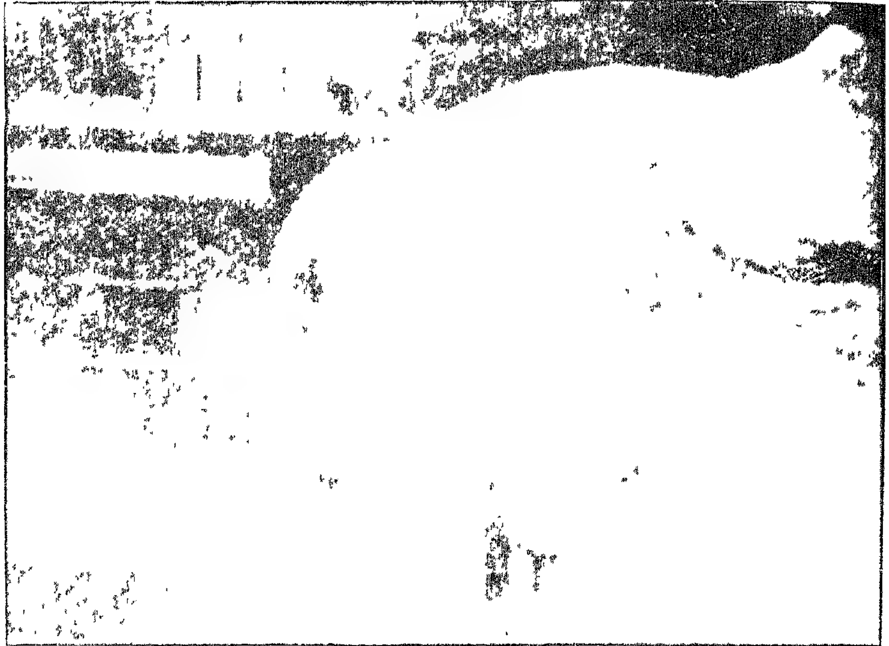
పెనామా వస్తుప్రదర్శన శాలయందలి గోపురము

PROFESSOR K RAMAMURTHI'S CIRCUS
(Wonderful High jump feat)

ప్రొఫెసరు కోడి రామమూర్తిగారి సర్క—
(అత్యద్భుత వ్యాయామ కౌశలము)

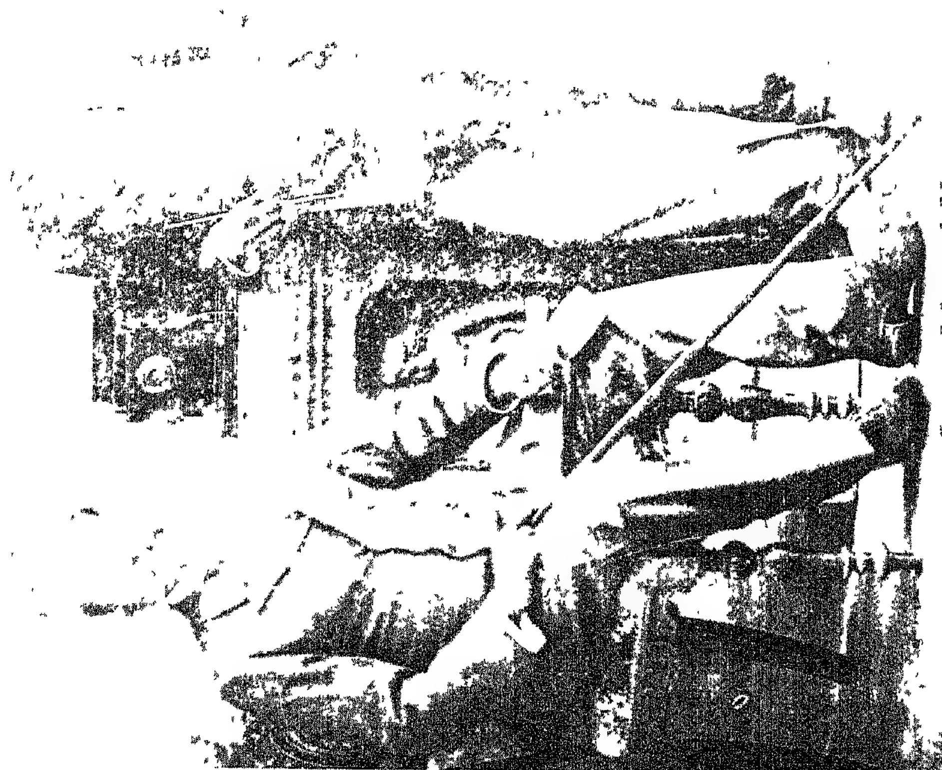
KAPPAGANTULA CHANDRAMOULESWARA SASTRI GARU

కప్పగంతుల చంద్రమౌళీశ్వర శాస్త్రిగారు

MR. N. GOPALASWAMI NAIDU Andhrapatrika Artist
ఎన్. గోపాలస్వామి నాయుడుగారు (ఆంధ్రపత్రికా కార్యాలయము నందలి ప్ర్రైసు,

H H R K V PERUMAL RAJAH BAHADUR
2 nd Prince of Karvetinagar

హిజ్. హైనెస్. ఆర్. కే. వి. పెరుమాళ్ రాజాబహద్దరు గారు (కార్వేటినగరము)

ప్రధాన పౌరప్రశంస

కాల్లకూరి గోపాలరావు గారు

ఓ పురపాలసంఘాధ్యక్ష విరాజమాన!
ప్రగతిశీలకలనంశ ప్రవర్ధమాన!
ప్రమదార్య! [illegible]జ శ్రేష్ఠికార్య!
శ్రీజగన్నాథ నిన్ను రక్షించుఁగాక! 1

క. నైష్ఠికుఁడ వీవు పౌరవరిష్ఠతి గనినట్టి యాంధ్రబృందమునందున్,
జ్యేష్ఠుఁడవు గాకపోయిన, శ్రేష్ఠుఁడవని గౌరవింపఁజెల్లదె నిన్నున్

తే. నిన్ను గౌరవించుటన్నచో, తముఁ దామ
గౌరవించుకొనుట గాదె యరయ?
గౌరవనంబు వారి పరమున నీ సూక్తి
సార్థ మనె మణయ్యగారి తవాఁడు. 3

తే. ఆర్యవైశ్యసంఘాతిథ్య మందినావు;
ఆంధ్రసభవారి యాతిథ్య మందినావు;
పురజనులు మెంపితో చేసిన పొన్నవలను
గాంచినావు; వివిధముల్ అంచి గినుకు వీని. 4

ఉ. సద్గుణాఢ్య! సెంతెకు? నీ సంపత్తి యున్నతిఁ గాంచుచున్కి నృ
సింహముగా గ్రహించి, తన పట్టఁగరాని ముదంబు త్యాగశీ
లార్యులు భద్రకారి యయి పర్వఁగ, నీ కిదె యాంధ్రమాత సూ
ర్యస్థితిఁ బూనర్చెడిని సిద్ధకవిత్వలసన్ముఖంబునన్. 5

సీ. ఆంధ్రైకలక్ష్మి మా సార్యవైశ్యకులంబు
మేన్మి మీ యింట జన్మించినాఁడు;
గాంధి ప్రభావాంచిత సాక్షిణాతను గన్న
దిం [illegible] కంటెనీకెన్ విభుండు,
సాంఘికాచారపరిరక్షణంబు పన నొప్పు
జాతీయ పూరంపు సభ్యవరుఁడు,
సామ్రాజ్య మున్నతసంస్థలయం దౌకం డగు
పోస్టు ట్రస్టునను సభ్యుం, డింతకు
సద్విచారాన్వితుఁడే సుప్రతిష్ఠితీర్తి
[illegible] వ్యవహారైకధర్మసంస్థాపకుండు—
అని జనం బెల్ల గావించు ఇతిశయిల్లు
[illegible] నీ కీర్తిరేకంబు వర్ణింపఁదరమె? 6

తే. పతియును నీవు పెంగల్పట్టు పండటంపు
స్థానిక స్వపాలనమున పక్షమణికి,
పిన్నవగు పాలకసంఘ సేవ కూడ
నీదు పక్షపాతత్వంబు నిలుపుడించు. 7

సీ. చెన్నపట్నాంధ్ర [illegible] నతిఁ గాంక్షించి
ధార్మిక ప్రతిత్వంబు దాల్చినావు,
లక్షణ స్థాయిందవాద్యద్భుల సమితి ను
పాధ్యక్షపీఠంబు నందినావు,
మానవ శ్రేష్ఠి ధర్మప్రతిష్ఠాపన
సరిను సభ్యుఁడుత గాంచినావు,
సుహృజ్జనసంఘ లోకమానితాయుర్వేద
ధర్మవైద్యాలయస్థాపకుఁడవు;
సర్వతోముఖప్రచారప్రవృత్తులఁ
దనరు నీ యుదారదాననిరతి
నీదు కార్యసరణి నిరుపమానములు; నీ
లేని సంస్థ పురిని లేదు నిజము. 8

సీ. శ్రీనెరుంబూరుగఁ దెలుఁగు సంస్కృతిక శా
లాల కంటె పగు వ్యవస్థాపకుఁడవు,
విక్టోరియానామవిదితపౌరశ్రామి
కాలయ సభ్యత్వ మందినావు;
తతభక్తి భగవత్కథాప్రసంగసభాధి
పత్యోన్నతపదాప్తిఁ బరఁగినావు;
ఏపాటుచున్న మైలాపూరు సంగీత
సభ నుపాధ్యక్షులి సలిపినావు;
బహుళ కార్యపరత సహాయకన్నమతి
వెనుక కీర్తుచున్న విరతి గొనక,
అన్ని సభల కరిగి యభివృద్ధికై పాటు
పడెదవఁట! యిట్టుండెవలవ శ్రద్ధ? 9

తే. జంతుహింసానివారకసంఘశోభ
పతి వగుట యుండ, వ్యాధిబాధితపృగాళి
కుచిత మగు మేలు స్వయము గా నొసఁగు చున్కి
యొకటె చాలు నీ సదయత నుగ్గడింప. 10

తే. పశువులకె యింత నీ కెడి దయ నలిపి
మానవుల కేమి చేయఁగఁ బూనవెందు?
'ధనికుఁ డన [illegible] కర్మ కర్త'
యనిన నీ యుదారత కన్న యుదె నిదర్శనంబు? 11

తే. భువిఁ బరస్పరాశ్రయతి మానవగుణంబు,
ఎవరెయు లోపంబు లేనివా రెందు లేరు;
ఒండొరుల లోపములు దీర్చుచున్కి కన్న
జన్మసాఫల్యమార్గ మీ జగతిఁ గలదె? 12

క. వీణావాదనమందు ప్రవీణుండవు, శిల్పముఖ్య పటుధకవి సం
త్రాణుండ, వరయ ప్రాపుం గాంచిన కావె నీవు కవిగుణ్యులకున్?

ఉ. పూర్వము కృష్ణరాయముఖ భూజ్యసురగ్రుపకోటు లున్న యాంధ్రోర్వి, చిరంబు దీన పడియుం, గిరించెడి నిప్డు; త్యాగశీ
ధార్వకపాత్రప్రవాహము వికస్వర కావ్యవార్తికకుల్యలన్
బర్వన, నాంధ్రలోకకృషి వైభవ సత్ఫల మీయఁ గాలెడిన. 14

సీ. అభినవపద్ధప్ప యని లోకము నుతింప,
పౌరసువాకము పెరుంబూరులందు
మేలి యున్నతపాఠశాలలు నెలకొల్పి
పోడిగా నరపుచున్నాఁడ వనియు;
సాంకేతికోత్తమకళాశాలకై లక్ష యి
చ్చెద నన్న సద్దానశీలి వనియు,
పట్టణబాలికాపాఠశాల యుండ,
విద్యార్థినీనిధిఁ బెట్టి తనియు;
అసమవిద్యావినోది వై యలరు నీకు
మాతృభాషాభిమానంబు మలయుకొలదు
దీని రుచివాఁడు మంచు ప్రార్థించువాఁడు
వ్యథితుఁడు కాల్లకూరి గోపాలరావు. 15

పల్లెటూళ్లు – గ్రంథాలయోద్యమము

కొప్పర్తి శేషగిరిరావు గారు

మానవులకు జీవితమును గడపుటకు ధన మావశ్యకము. అందు వలననే 'ధనమూల మిదం జగత్' అని పెద్దలు వక్కాణింతురు. "ఉదరనిమిత్తం బహుకృతవేషః" అనునట్లు ఎన్ని విద్దెలు నేర్చినను ఎన్ని హోదాలు సంపాదించినను ఎన్ని మాయలు చేసినను ఉదరపోషణకునకే. అయినను వి శేష స్వార్థపరత్వమును చెందకుండుటచే మనవారు దేశసాంఘిక సేవ లొనర్పఁగలుగుచున్నారు. విద్యావంతులు తమ జీవితములను సార్థకపఱచునదియు ఎప్పటికప్పుడు నవనవోత్సాహము నాపాదించునదియు దేశసాంఘిక సేవయే యని పూర్తిగ నెఱింగినను, పెక్కుమ లక్ష్మీప్రసన్నము గారిచే తత్సేవకుఁ దొడంగుట లేదు. లక్ష్మీప్రసన్నము గాకుండ పెల్లవరకును సాధ్యమగునా? ఒకచో అయినను, విద్యాధికులు కోరినంతనే కల సిన ఉద్యోగములు యిచ్చుటకు చెల్లింప నిచ్చగించువారలు పలువు రుందురా? ఆ! నేఁడట్టి కేమి? పల్లెల కర్షకులకు జీవనోపాధులైన క్షేత్రములు కొన్ని గ్రామములకు ప్రాకృతము వర్షాధారములగుట మాత్రమే ఫలవంతములగుటయె నగునైన అట్టి వర్షములు సకాలమున కురియకుండుటచే సస్యములు పూర్ణఫలముల నొసంగమి కర్షకుల జీవనోపాధులకు పెక్కు చిక్కులు ప్రాప్తించుచుండెడిని. ప్రభుత్వము వారు శిస్తుల హెచ్చించి పాలకుల యాధారమగుచే క్షేత్రములు ఇను ముక్కలి ఫలించి కర్షకుల లక్ష్మీపుత్రులుగఁ గాకుండుచున్నారు. వారిలో పలువురు విద్యాగంధము లేనివారగుటచే, తమ జీవితమును గడప తెలియలేని కతులకలన వారలు ప్రక్కవారిగాపించుకొని న్యాయస్థానముల కెక్కుటతోనో, ప్రమత్తులై కలహించుకొనిన గుర్వ్యసనములు చేయుటతోనో, చీట్లాటలతోనో యింద ములతోడనో, అనావశ్యక భాషణలతోడనో ఆత్మస్తుతిపరనిందలతోడనో, వృథాపుచ్చ నిచ్చగింతురు. వారలే విద్యాధికులకు దిక్కు, శర ణము. కుటుంబపోషణకు వలసిన వస్తుసముదాయములను సహా యిచ్చుచుందురు. శుభాశుభ కార్యములు వచ్చినప్పుడు తమ స్వకార్య ములవలె తలఁచి ఏ లోపమును రాకుండఁ జేయువారు. తమ సొమ్ము నమ్మకమున్నను 'చిత్తము అనుగ్రహము సెలవు' మొదలగు గౌరవశబ్ద ములను ప్రయోగింతురు. అవును! విద్యావంతులు వీరు గావించు ప్రతికార్యమును సుకృతమా దుష్కృతమా యని విచారింపక తమ ముడుపులు తమకు చెల్లినంతనే యపరిమితానందభరితు లయ్యెదరు. కర్షకులు తమశక్తి నెల్ల ధారవోసి "చాలని తిప్పలు పెదమాళ్ల కెఱుక" యనునట్లనేకావస్థలు పడుచుండ, వీరు మాత్ర ముపకారికి ప్రత్యుపకారి మొనరింపవలసిన భారము వహింపకుందురా? న్యాయస్థా నములును న్యాయవాదులును వృద్ధి యయినకొలఁది వ్యాజ్యెముల సం ఖ్యయు పెరుఁగుచున్నది. ఏ విద్యావంతుఁడో తన యావచ్ఛక్తిని ధార వోసి ప్రతిఘటించి యెంతటి మహా ప్రతిభ యొనరించినను వాని నిపుణతల నాదరించ దలంపక నాయకులు కంకణము గట్టి వ్యాజ్యె ములయందు ఎగతాళులతో నాహాసము జరిపించుచుందురు. ఇట్టి పరిస్థితు లలో గ్రామము లెట్లు కలసిమెలసి సంఘభావము నలవరించి గ్రామ స్థులు విద్యావంతులగుటెట్లు? గ్రామసీమలు శక్తిసంపన్నతయందుండ విద్యావంతులెల్లరు సంఘటితులై యెవ్వరో స్వార్థత్యాగులై దేశోద్ధ రణమునకై ఎంత కృషి చేసినను ప్రయోజనమేమి? గ్రామసీమల దుస్థితి లేని మాన్పి జనసామాన్యమునకు విజ్ఞానము కలుగఁజేయునదో దేశ సమృద్ధి వృద్ధి చెందుటకు. కావున, ఓ దేశాభిమానులారా! సంఘోద్ధారకు లారా! ఆంధ్రనాయకులారా! వెంటనే గ్రామసీమ లున్నతస్థితికి వచ్చు మార్గములను కనుఁగొనుఁడు. వినుట యేమాత్రమే కాదు, గ్రామ స్థులు వాని నాచరించునట్లు చెప్పుఁడు. చెప్పుటయే కాదు, ఆ చరింపఁజేయుఁడు, నని చాటుచున్నాను.

ఎందుకిని స్వతంత్రముగ ప్రతి గ్రామమును తనకుతాను బహుకష్టము నకను, గ్రామములన్నియు పెక్కు శాఖలుగా నేర్పడిన శాఖలవారి కంటె విద్యావంతులగుటకు కలిసిమెలిసి యున్నావారు గనుకను, ఒక తహశీల్దారు గాని జిల్లా కలెక్టరు గాని గ్రామవాసుల చే పని చేయు నివసించుచుండు గ్రామనివాసులు స్వలాభములనే చూచుకొనుచున్నారు గనుకను, మీరు విద్యావంతులై ప్రజలకు తోడ్పడవలెను. ఆంధ్రదేశములోని ప్రతి గ్రామమునందును ఆ గ్రామవాసుల సహాయముతో నొక పుస్తకభాం డాగారమును స్థాపించి గ్రంథాలయములుగ నుండి సర్ క్యులరు పత్రికలు మొదలగు గ్రంథములు ఆ గ్రంథాలయముల స్థితిగతులను వారానికి జనసామాన్యమునకు విజ్ఞానము కలుగఁజేసి విజ్ఞానాభివృద్ధి చేయవలెను. సామాన్యజను లున్నతమైన పదవులను పొంది దేశోద్ధా రకులైనను అనర్ధకారుల పల్కులను పాటింపరు. ఒకానొక సమయ మందు వారిమాటలను విని గ్రామమును వదలి పోవలెను. ఉద్యోగుల మాట లన్ననో, పలువురు తిరస్కరించి గావింపఁబడునో యని భీతి చెందుదురు. ఉద్యోగులు ప్రభుత్వము వారిచే పండల కొలఁది జీతములు పుచ్చుకొనుచున్న కారణమున పల్లెటూరివారు మనుష్యులకు గాని గ్రామస్థులకు గాని చేయు దారులు. ఒకానొక దినము గ్రామస్థుల యనుభవములోని కొలఁది గ్రామములే కొంత కాలము దుస్థితిలో నుండును గాని తక్కిన పెక్కు ఉన్నతస్థితికి వచ్చును. విధానమువలన కొలఁది వత్సరములలోనే యన్ని గ్రామములును విద్యావంతము లగు ననుటకు సందియ మావంతయు లేదు.

వణిగ్విలాపము

మద్దిపట్ల వేంకటరమణయ్య గారు

ఘనమద మేంచి లోకములఁ గాఱియవెట్టిన క్రూరుఁ డయ్యు బ్రో
[illegible] భూషణుఁ డీశ్వరునిఁ గోరుచు మేలటు లెన్ను దానవేం
ద్రుని లీలఁ దాల్చుటన్ యశము సూర్యుని మూఱినవాఁ డనంగ న
ల్ల [illegible] గణేశుఁ గొల్చెదన్.

ఉ. ఒక్క వణిక్కు [illegible] గటుఁ గుచ్చి, గోడపై
[illegible] ప్రమాణమై కదలి నేఁగు మనుండుఁ, గుప్పాను పట్టి [illegible]
[illegible] నీళ్లుకుఁ, [illegible] బీని చేరి నల్
ప్రక్కలఁ [illegible] యుండు సకలంబు గన కన్లోక నాఁడు వింటిలెన్. 2

మ. ననుఁ రక్షించుట దైవమా! [illegible] మోడ్చి [illegible]
[illegible] సన్నుతియించుట నా [illegible]
[illegible] యాంభో [illegible] పాత్సై [illegible]
[illegible]!

ఆ. [illegible] యనలుండు [illegible]
[illegible] కట్టి! కష్ట
[illegible] నన్నుఁ బో [illegible] దురదృష్ట [illegible]
[illegible] 4

శా. [illegible] భూషణములు [illegible]
[illegible] గానికముల్ [illegible]
[illegible] నదీ పదావాప్తి [illegible]
[illegible] దీ వేలుగన్. 5

ఉ. [illegible] తో
[illegible] జలు డేలు [illegible]
[illegible] ప్రచండజలమూరుల్, [illegible]
మిన్నులు [illegible] తోఁ [illegible]
[illegible] ప్రాణముల్
[illegible] నిటు [illegible] మాన్. 6

మ. అరిషడ్వర్గ [illegible], వినుము సేయఁ [illegible] గావశ్యకం,
బరి [illegible] సున్న, [illegible] కీర్తి [illegible] దెచ్చు నా
పురుషుల్, ఖేదము గూర్చు [illegible] కాదా, [illegible]
[illegible] తాపసుల్ [illegible] సౌఖ్యమ్ములన్ ?

క. [illegible] ధన
[illegible] విరక్తక [illegible]
[illegible] జ్ఞానము [illegible]
[illegible]! 8

ఉ. ధన [illegible] ముత్యాల [illegible] గాంచు చే
సని [illegible] గోపురంబులును [illegible]
చుచు భావించి [illegible]
యొనగూడె [illegible]!

ఉ. చిలుకకుఁ జెప్పినట్లు [illegible]!
[illegible] చెవిఁ [illegible]! [illegible]! [illegible]
ములఁబడి పోయెదన్న!! [illegible]
[illegible] 10

చ. [illegible]
[illegible] వృక్ష [illegible]
[illegible] వ్యాప్తి [illegible]
[illegible] ?

ఉ. కన్నుఁ [illegible] ప్రకా [illegible]
[illegible]; గాని [illegible] స్వప్న [illegible]
[illegible]
[illegible]. 12

ఉ. ఎన్ని [illegible]
[illegible]
[illegible] గాంచుటకు [illegible]
[illegible] !

తే. సృష్టికిని [illegible] సృష్టి! [illegible]!
[illegible] దెలియక మాయగాలిఁ
గూడి [illegible]? [illegible]
[illegible] మూతి గాలిన పిల్లి పోలువోలె. 14

తే. [illegible] లోక [illegible]
[illegible] పావనోదయంబు
[illegible] యపరిశుద్ధపదార్థముల్ [illegible]
[illegible]! [illegible] 15

ఉ. [illegible] వేఁడుచుంటి [illegible] కరఁగి నా [illegible]
[illegible] దయ [illegible]! [illegible]
[illegible] బడ్డ పాట్లు [illegible] నా హితబంధు [illegible]
దీనత [illegible] ధైర్య మింతయున్.

ఉ. [illegible] మానవభావ [illegible]
[illegible] నిల్వ [illegible] మళ్లె [illegible]

దేనియడుఁ గింతకెంత్తి పరియించినపుడోఁ గొలుకావునఁ మహో
ధ్యాన మొసర్చు మేఘురవితింబునకుఁ గ్రయ ముాను మాదిరిక్.
గి. ఘన ఘన యంచు క్రాంతి నిగుడం జగి దో త్మరియాటఁ గాడ, వే
నలులను నల్లివేయు వసుధా త్రిదశేంద్రులఁ గాంగ, వేణునా
దమున విపంచికాతతిఁ బ్రుదింగరవంగుల నాలకింపఁ, బ
క్వమల మహోత్సవాళి గన భాగ్యము లేదిక నోఁగి దానికిక్.
ఉ. ఇంతకయేని భీతి వహింయింపవు, పాలువు నన్ను దాయఁగాఁ
గాంచి, య దేమొ యిచ్చటి ప్రసంగులు పూర్వము చాల గచ్చికి
గ్గాంచినవాని కైవడిఁ గనంబడు నద్యుతి మావహిల్లు రెూ
జించుకొలంగి, నిర్యోడ వరించుచు నుండిరి ముస్ను మానవుల్?
మ. జనసంపర్కము లేమి లేశ రయినక్ స్వప్నంబులం దెక్కు, గా
హానజంతుప్రకరంబు తోఁ గలసి సర్వావస్థలం గుండుట,
న్గగ గొన్నాళ్లకుఁ గల్గునో మృగసమానవ్యంబు, హా సుప్రజే
వాసధ్యాటనదమ్మభాగాన ఘహాపాసంబులం జేసెదక్. 20
శా. ఏ కాయకం ఫలపుష్పము ల్వలయునో యా కాల గు కాలముక్
నా కే వేళ లభించు నూరకయె, పండ్ల్ గుస్న నే పండెదక్.
క్రూరకుల్ రెంపక రెత్తు, గోగణము త్రీంగ విచ్చేయు గావకే,
నామం బాజి వసింప నిం నముక నవ్వాయం వెలిగ్గంటినక్. 21
మ. ఉరికిక్ సిద్ధముగాఁ, మన్న నముజుం డోరెఁ, దైకోక పుం
గిర నుంపంబడు భక్ష్యముక్ ఫలములం గిన్నెత్తి వీక్షింపఁ
ట్లు యాజాలముఁ జావుకిన్న షిరిగం బౌ యుక్తి నిర్ధిష్ట సుం
దర పుష్పప్రభ గాసర్విజాతుల సు గాసం జాల మోదంబునక్. 22
గి. ఘనతమిరంబు లం దెవరు గానక శ్రమనురుచున్న వానికిక్
జేను వెలుఁగిచ్చు పెల్వక లభించిన వాస్తవ నీనె యాశాను వి
స్గనింగ నిర్యోడక్ శ్రేణుల శకవాక్యమెల్ల యాతు నా
గ నదేలు దీప్య నీను మునుముక్ సుకిగాలా ! యెట్లు దీన్ని నో?
తే. ఇచ్చియున్న నీకువలెనె యాశ్వరుండు
నాకుఁ గూడఁ జక్షుద్వయ, మాకినుమున
జేగి తిన్నఁగా మా యింటి యెదుగు వ్రాల
కుడుగునె? గిలుక ! బలితానే యుదధి నుంటి ! 24
చ. కవిచిన సేన సెన్వరిని నట్టిగ నేఁ గెలుఁ బెట్టినాఁడనో
కునుచు మునుంటి జేయు మదుగుల్ తెదపుంబు ఫలంగఁ జల్కు! కే
లెదలఁగఁ జేసి ధి న్నివహస సెంతు నివాంతి సంగు సై
యెడమలు గల్గకుంట కయెు! యెట్టెలని న్నెడఁభాయఁబాలుగుక్
ఉ. విన్ను లు దాఁచు ఘంగముల శేష్టిత మా నిట ముక్తి లేక యే
మున్న ఏకాంత నీవును శుకోత్తమ ! పంజనమందు నుండుటక్
ని న్నిటఁ గంచుఁ బాపుకొనసేత్తు నొకింత దురంతచింత యెం
దు న్నెగు లారకున్నె సనదుఃఖినియున్నలఁ జూచుచుండినక్ ?
గి. పరపున నైన లెక్క కొకి మాఱును దల్పవు దీసియుంచఁ డ
ప్పరము జనించు నాదు నడుపుల్ వినికక్ నిం మైన పాగ్రా మా
దిరి ననుఁ గూర్చి తాఁ బలుకుఁ దేనియ పూసిన కత్తి యాతఁ డం
పరితిఁ దొలంగి నాపయి దురాగ్రహ మూనమా శుకోత్తమా !
గి. వడివడిఁ బట్టి ముస్ధినటు పర్విడె వో దినహాథి! యథిలోఁ
బదుటకె? చాలుచాలుఁ దొలుఁబల్కులు నేర్చినయట్టిదానికిక్
ఫల మిగి యెుక్కొ? యింకఁ గెలవారిన దాదిగ మేలు సేయు వె
ల్లుగుపుడె, చింతతోడ భయమూను మటంచును నిర్దయుండవై ?
ఉ. అందఱితోడ నోడ నను సంతము నొందఁగనీక కాచు లె

ల్లం దలఁచుపుఁ జన్న కెరలఁ గలఁ దన్నిక పొట్ట సింకఁ ద్రో
యఁ గల రెట్టియే, కలంచె? వ్యాఘ్రయుగాళిఁ దొలంగోడి యి
ట్లిం దవకన్నె వేల్మి నొసరించెగ లగ్గనంగ కెంగు దైవమా! 29
గి. సెలియదా? నకు నా పదెగ చిప్ప లెఱంగకగోవు సర్వముక్
దెలిసినవాఁడ నాటు; జోలుగో మొఱ పీనుల సోకకున్నె ? దీ
నులకు కరెంచి లా కకాం, గో రెటు లంటకు నాడెదయ్యొ! యా
ర్తుల నమనంగ నట్టుకొన లోగకు నూచ్చితి వోటు? దైవమా!
శా. అపత్కాలభుజంగ వప్పుడను గో కాక్షిల కాకోలసు
గా సంబుక్ భరియింపలేక కెటసో నానా త్రిక స్వింగుకా !
గి పొదమలు పట్టినాగో నసుపుల్ నిల్పంగ భావంబు సీ
దే పుణ్యాంగను ట్టుకొమ్ము కెకు, గాకో నెల్ల న్వర్గం బగుక్..
గా. నీరగణంగ నం దసుపు కీతి సుఖంబు గ స్వర్గ నందుటో?
ధీగత దేశప్రదికయి దేహ మొసంగి యశంబు గెందుటో?
తీఱని దుఃఖభారమున దీర్ఘ ప్రసంచి వసింపమో! దయా
వారినిధీ! జగత్పతి! విపన్నుడ నం నికిఁ దెల్ప ప్రోవవే! 32
శా. కాయ ప్లానివయట్టి కంగవమఁ గల్గంజాలునే? యెన్నఁడే
నే యెూడేరియుఁ జేయుఁ గసెరు నప్పెన్నెను భాగ్యం బగూ!
తోయంబుల్ దరియించి పాలు లసె గంతోమ్ము గల్లో సింటకిక్?
నాయెుమ్మక్ బలుకాంట్లుపోయు కెకుయుఁ గుగ నో కమ్మముక్?
శా. కేలక్ చంద్రయుపై జూయిరయుక్ పిన్గోగయందుక్ నరిక్
కూలంగందు జరించి మేల్లకొటకై నూ స్గిన్న యా గబ్బక
న్నాగు వట్టి విహంగము పుట సె నానాశ్ఫ్లోమల్ మాఁ యి
నాలాపంబుల నంద్లనుం గనుగుహాల శేంబ పండుటనక్. 34
గి. పురిమున నున్న కాలము బగదికి నే గొట్టి కెల్ల న
గ్బరమును గల్పుగంపు, మన్మగ నుపృష్ట్రాగ పంక్తిరాహవ ము
కరిచిన మైన వెల్ల నుపయూకిలకుంచం నకెని రెుక్కటిక్
నుఫపకునచ్చి తెందువు నవుల గన్నట్టెసెదు, తెలు చేయుదుక్?
తే. ఇంచుకంత నంగుకు గుడ్డి విడివకుం గఁ
గొంపుడుయా సిగించి కాగిల్లునట్లు
వయిచే కెంలపాచి యబ్ది న్మనుగ
చంద్రమనుంగ నోచు నంగిలా యా ! 36
తే. జంయు చుట్టంగను కెయ్యిల నాకిలై న
వాని దిగ్నిగుకుటం గల్గ హొప నగు
దేహిఁ గటికచీకటి బయల్పెగ్మమ్మ మున్న
దింకఁ బలిపోఁదఁ బుట యై యేఁద నన్ను. 37
మ. తెచముం బావు పుహాపకారి కని నే దండం బిడం గోరఁ బ
న్నమనాఁ డీ వ్రాసించు లంత్ర గది లెల్లా! జ్ఞప్తికిక్ వచ్చె వి
న్నము కల్పించుఁ; జెందం గూడ సటికి కాంతులను ద్వీకుంబు రూ
పము తేకుండఁగఁ జేయఁజాలుదు నడా దనుంపంబోకఁ దత్తఱిక్?
శా. కట్టా! నా చరితంబుఁ గాంచి కడుదం గాఁగ నొం బాం నూని ?
పిట్టల్ మోదము దక్కియున్నఁ గిలనో యిం తేనియుక్ లాఘ, ను
కట్టుల్ గాంపురముండు నో యనుచు నొక్కండైనటోకంబుఁ బోఁ
గొట్టక్ లేఁ డిటుఁ, గొల్పుకోసలయు నాదు స్నేహ వైర్యం బికక్?
ఆ. రేవగళ్లు గల్గ క్రియఁ బోటుపాటుల
కరణి వచ్చు నోలిఁ గష్టసుఖము
లనెడు పెద్దల నుడి సాత్మఁ బాదుకొలిపి
గుండె రాయి సేసి యుండువాఁడ.

ఆంధ్రనాటకప్రయోగపరీక్షలు

శ్రీ పాద కామేశ్వరరావుగారు, ఎమ్. ఏ., ఎల్. టి.
1917 - APus - Alluri - Madras

ఆంధ్రనాటకములయొక్కయు రంగస్థలములయొక్కయు స్థితిగతులయందు ఇటీవల క్రొత్తమార్పొకటి కలుగఁజొచ్చెను. పూర్వమే నాటకసంఘమో నాటకములను ప్రయోగించునప్పుడందలి ప్రయోక్తలకుఁ గాని నాటకకర్తలకుఁ గాని సభవారిలో నొకరు పతకముల నిచ్చు వాడుక యుండెను, ఇప్పటికిని కలదు. ఇది కాక, రేదో నాటకమును నిర్ణయించి నాటకసంఘములకు తెలియఁజేసి ప్రయోగములను పరీక్షించి ఉత్తమప్రయోక్తలకును సంఘమునకును పతకముల నేర్పఱచుచున్నారు. ఈ విషయమున మార్గదర్శకులుగా "ఉత్తరసర్కారులలో పతకము నిచ్చుసంఘము" (The Northern Circars Medal Awarding Society) అను పేరు గొందఱేర్పడి 1913-వ సంవత్సరము బెజవాడలో చిలకమర్తి లక్ష్మీనృసింహకవి రచిత మగు "గయోపాఖ్యానము"న అర్జునపాత్రమును నిపుణతతో ప్రదర్శించినవారలలో నిద్దఱకు పతకముల నిచ్చిరి. పిమ్మట 1915-వ సంవత్సరము డిసెంబరు నెలలో బందరు మచిలీపట్టణమున "ఆంధ్రనాటకప్రోత్సాహకసంఘ" మొకటి యేర్పడి "చిత్రనళీయము"న బాహుకపాత్రములను దమయంతీపాత్రమును జయప్రదముగా ప్రదర్శించినవారికి రజత సువర్ణపతకములును, మొత్తముపై నాటకము బాగుగ ప్రదర్శించిన సంఘమునకు సరస్వతీవిగ్రహమును బహుమానమొసంగిరి. ఈ సంవత్సరము జూలై నెలలో రాజమహేంద్రవరమున 'మిత్రసమితి" వారు పైని చెప్పిన గయోపాఖ్యానమునే ప్రదర్శించిన కృష్ణ అర్జున పాత్రములకు పతకములును సంఘమున కొక కృష్ణవిగ్రహమును నొసంగిరి. ఇంతకు కొలఁదికాలము క్రిందట నెల్లూరుపురమున నొక సంఘమువారు "ప్రసన్నయాదవము"న కృష్ణ నరకాసుర పాత్రధారులకు పతకములు సంఘమున కొక పారితోషికము నిచ్చిరి. నెల్లూరున నొకరు "చిత్రనళీయము"నే పరీక్షాగ్రంథముగా నేర్పఱచిరని వార్తాపత్రికలలో చూచినాఁడను. మరియు రాజమహేంద్రవరమున కవిరాజ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి గారు రచియించిన బొబ్బిలియుద్ధనాటకము నేర్పఱచి ఎనిమిది పతకముల నిచ్చుటకు నిశ్చయించిరి. పరీక్షలు ప్రారంభమయినవి. ఇఁక ముందు దెవ్వరో "వేణీసంహార" ప్రయోగమును పరీక్షింతురఁట.

ఈ పరీక్షలవలన లాభములు కలవు. మున్ముందు మంచి ప్రదర్శకులు వెలువడుదురు. నాటకసంఘములు కూడ ప్రయోగనైపుణ్యమును సంపాదింపవచ్చును. మన రంగస్థల మిప్పటికంటె శ్రేష్ఠతరమైన పదవిని పొందఁగలదు. నాటకములను చూడఁబోవువారు కూడ నాగరకరుచుల నెఱింగి కళాభిజ్ఞులగుదురు. పైని చెప్పిన లాభములను సమకూర్పవచ్చును. పరీక్ష లెట్లు జరగు చుండవలయును? పరీక్షాధికారు లెట్టివా రుండవలయును? నాటకము లెట్టివి? ప్రదర్శకులు గమనింపవలసిన విషయము లెవ్వి? అను నీ యంశములు చర్చింపవలయును.

ఇదివఱకు జరగిన పరీక్ష లెవరికి తోఁచిన రీతిని వారు చేసిరి కాని, ఒకరి మార్గమును వేఱొకరు త్రొక్కినట్లు తోఁచదు. మొట్టమొదట అనఁగా 1913-వ సంవత్సరము పరీక్షలు జరగునని నాకు తెలిసినతోడనే కృష్ణాపత్రికాసంపాదకునకు నే నొక చిన్న యుత్తరము వ్రాసితిని, కాని వారే కారణముననో గాని దాని ప్రకటింపలేదు. ఆ పరీక్ష చేయువారు కొన్ని పద్ధతులను ప్రకటించిరి; వానిని నా యుత్తరమున ఖండించితిని. నా యభిప్రాయము వారికిఁ గాని వారి యభిప్రాయము నాకుఁ గాని తెలియకనే ఆ పరీక్షలు ముగిసినవి. పరీక్ష చేయుటకై, వారేర్పఱచినవారు వారి పద్ధతుల నవలంబింపక తామే కొన్ని పద్ధతులు నియమించుకొని దాని తెలియఁజేసినగాని అందుచే గాని విషయమై చర్చ చేయుట మానితిని. పిదప వారిని పై ప్రశ్నలు వేసినతోడనే వారు తిరిగి నా యభిప్రాయములను విశదపఱుపుఁడని ప్రత్యుత్తర మిచ్చిరి. పిమ్మట నాకు తోఁచిన రీతిని పరీక్షానిబంధనలను వారికి పంపితిని. పరీక్షలు జరగునప్పుడు వారు నను గాఁగా నా సలహా ప్రకారము సర్వము జరగుచున్న దనియు, అక్కడక్కడ చిన్నచిన్న మార్పులు చేసితి మనియు వారు సెల విచ్చిరి. ఈ పురమున జరగిన గయోపాఖ్యానపరీక్షయందు నిబంధనల నేర్పఱచుట కూడ నా యభిప్రాయము ననుసరించియే జరగినది. ఏతదితరస్థలముల పరీక్షాగతి నా కేమియు తెలియదు. నా స్నేహితులలో చాలమంది నా యభిప్రాయముల నామోదించుటచే వానిని నిట ప్రకటింప సాహసించితిని.

మొట్టమొదట పరీక్షాధికారు లెట్టివా రుండవలయు ననువిషయ మాలోచింపవలయును. ఈ విషయమును గూర్చి మున్ముందు నిర్ధారణచేయుట కొంచెము కష్టము. పరీక్ష నిచ్చెడి యంశములు కళలు కావున, పరీక్షాధికారులు తత్తత్కళాభిజ్ఞులు కావలయు ననుట నిర్వివాదాంశము. ఇట్టి యభిజ్ఞత యెట్టిది? చిత్రకళానైపుణ్య మంతగా నవసరము లేదు కాని రంగ మిద్దిగో తెరలు సీనులు మొదలగునవి రంగానుగుణ్యముగా నున్నవో లేవో పరిశీలించుట యావశ్యకము. ఏల యన, మనవారు సందర్భానుసారముగ రంగప్రసాధనము సేయక తమవద్ద నుండు తెరలను సీనులను ఏ తీరున నైన ప్రతి నాటకమందును వాడ ప్రయత్నింతురు. మరియు నాటకమునందలి యితివృత్త మే కాలమునకు చెందియున్నదో నాఁటి కనుగుణ్యముగా ప్రసాధన మమర్పక విద్యుచ్ఛక్తిసాహాయ్యమున దీపములు వివిధ

మొదలగునవి దైవ్యతికము మొదలగు [illegible] గుణములయందు [illegible]. ఇట్టి స్ఖాలిత్యములను పరీక్షకులు గమనింపవలయును.

సిమ్మకటు అభినయము. ఈ విషయమున చెప్పవలసిన యంశములు చాల కలవు. యుక్తప్రదర్శకత మనవారికి అబ్బలేదు. ఇప్పటి స్థితిని బట్టి చూడ నింకను నిపుణులగు ప్రదర్శకుల కైన నలవడునో లేదో యను సంశయము కలుగుచున్నది. పాత్రానుగుణ్యమగు అభినయము బుద్ధికుశలతి యుండినగాని యలవడదు. ఇంక భావనాశక్తి నాగరకాభిరుచి ప్రపంచజ్ఞానము ఆవశ్యకములు. [illegible] లేనివారి కివి యబ్బవు. [illegible] ప్రదర్శకులలో [illegible] నిది కలదో లేదో సందేహాస్పదము. భావనాశక్తి ప్రపంచజ్ఞానాను సారిణి. పాత్రస్వభావ మెఱింగినం గాని యభినయము యుక్తము కాదు. ఉదాహరణము, వేణీసంహారనాటకము [illegible] భీమునకు [illegible] ట్లుండవలయునో మనవారు [illegible] నింగుక [illegible] చించియున్న యెడల పెద్దపులి వేషము వేసి [illegible] ఇట్టి [illegible] భీమున [illegible] నాటకములో, [illegible] నాటకములో [illegible] ప్రవర్తించియుందురు. [illegible] మున వీరిని చూచినవారు [illegible] దని [illegible]. [illegible] ననుసరించి మనవారును [illegible] రంగస్థలమున [illegible] చున్నారు. చూచినవారిలో నా [illegible] లెఱింగియున్నవా [illegible] గును ఇది యయుక్తమని చెప్పగ [illegible] తోచక [illegible] లేక ఒకవేళ [illegible] యున్న [illegible] ప్రదర్శకులు [illegible] అభినయ [illegible] యెట్లు? [illegible] యను [illegible] లేక [illegible] గురుట [illegible] అంటి [illegible] చున్నారు. రసము [illegible] నెప్పు [illegible] యునో [illegible] శక్తి లేక, [illegible] నోలగా చేసి భీముని [illegible] ప్రయోగించు చున్నారు. ఇట్టి చేష్టలు [illegible] నాటకమునకు [illegible] ప్రతి కూలము. మితి ముండవలయును. ఇంద్రియనిగ్రహము [illegible] బట్టి మాఱుచుండును. ఒక [illegible] మంత్రికి [illegible] కోపము వచ్చునపుడు [illegible] మాఱును, [illegible] మైనందున నోటికి వచ్చిన ట్లెల్ల ప్రేలి యుక్తాయుక్తవివేకము లేక కార్యములను నిర్వర్తించును, మంత్రి యంతకంటె నింద్రియనిగ్రహము కలవాడు కావున మాటలను అంత [illegible] వ్యయపఱుపక కార్య సాధన మార్భాటముతో నెఱవేర్చును. [illegible] యుత్తమ పాత్రము కావున మాటలను గాని కృత్యములను గాని తక్కువవారివలె వ్యయపఱుపక తన శక్త్యనుసారము దండించును. ఈ విషయమున పాత్రానుగుణముగ ప్రవర్తన యెట్లు మాఱునో చదువరులు గ్రహింతురు. ఏయే పాత్ర మేయే యవస్థల రసాభినయ మే తీరున చేయవలెనో యెఱుంగుటకు బుద్ధికుశలతె యుండవలయును. పాత్రము చెప్పెడు మాటలయందు కవి యే యుద్దేశముల నిమిడ్చియుంచెనో యెఱుంగవలయును. ఉద్దేశమునకును ముఖవైఖరికిని గల సంబంధము గుర్తింపవలయును. దానిని కాలానుసారముగా ప్రయోగింపవలయును. ఇట్టి శక్తియే యభినయము. ఇది యుక్తముగా నున్నదా లేదా యను విషయము గ్రహింప పరీక్షకులు తాము యుక్తప్రదర్శకులై యుండ వలయును. "అంటి లావుగా నున్నవానికి సామ్ముమంత్రము గాదా?" అనునట్లు నాటకములను చూచియున్నారనియో గ్రంథములను రచియించియున్నారనియో గొప్ప యుద్యోగమున నున్నారనియో [illegible] కారణముచేతనో పరీక్షకులను నియమించుట ప్రమాదము. ఒకవేళ ప్రదర్శకులు కావలె నన్న నెప్పుడో మొదలుమునకు రంగు పూసిన చాలునని యనుకొందు రేమో. ఇట్టి మిడిమిడి జ్ఞాన మపాయకరము. వారికి తెలియు నంతజాలము, తెలియ దనుజాలము. "తెలిసియు తెలియని నరునకు తెలియంగాఁ జెల్ల బ్రహ్మదేవుని వశమే?" వెండియు "పనుగు [illegible] మాట పాటియై ధరఁ జెల్లు" కావున, పరీక్షకులు నాటకప్రయోగమున జేయే విషయముల నెట్లు పరీక్షింపవలయునో నిర్ణయింపవలయును. ఇట్టి విషయములలో నన్నియు సమానప్రధానములు కావు గావున [illegible] విషయము నెట్లు [illegible]ంప వలెనో నిశ్చయింపవలయును. ఈ కాలమున నాల్గు పరీక్షకుల తీరున మార్కు లిచ్చి పరీక్షించుట సమంజసమని [illegible] కావున [illegible] విషయమున కెన్ని మార్కు లెవ్వ లియ్యవలయునో నిశ్చయింపవలయును. ఈ విషయములను బాగు [illegible]ంపవలయును. అభిప్రాయమై [illegible] సాధ్య మగునంతవఱకు [illegible] గ్గించి [illegible] ప్రతివిషయమునను [illegible] నిశ్చయింపవలయును [illegible] నెఱింగియుండు [illegible] కాక [illegible] కన్నులు [illegible] వలె మొదటినుండి చివరవఱకును అన్ని [illegible] లను పరిశీలించుచుండవలయును. ఇది చాల కష్టము. [illegible] ముగా [illegible] కాని [illegible] సాధ్యము కాదు. నాకు తోచినంతవఱకు ప్రదర్శకనియామక [illegible] వలసిన విషయములను వారికి [illegible] మార్కులును [illegible] తెలియునట్లు ప్రచురించెదను. ఈ విషయమునే [illegible] సంవత్సర [illegible] సంచిక 177-వ పుటలో నాటకప్రయోగమున [illegible] ములు నాల్గు వ్రాసి యుంటిని. వానినే యిచ్చట [illegible] చెద

1 తెలుగు [illegible] మిగిలిన [illegible], ఈ విషయములలో మాదిరికి తప్ప [illegible], ప్రదర్శకునకు [illegible] విషయములు కావు.

2. పాత్రముల [illegible] మాట చెప్పునపుడు గాని రంగస్థలమున నుండి యే పని చేయునపుడు గాని ప్రదర్శకుడు పాత్రోచిత మగు రీతిని నిలుపవలయును. గాంభీర్యము ప్రధానముగాఁ [illegible] ప్రతిపాత్రమును ఎట్టి యవస్థయం దైనను గాంభీర్యము వీడరాదు. [illegible] నాయకుడు చిందులు త్రొక్కఁగూడదు.

3. వాచకము. ఇందలి యంతర్భాగము [illegible] అనఁగా నిర్దుష్టత, స్పష్టత ధార విరామములు ఉచితము కంఠధ్వని. వీనిలో మొదటి [illegible] వైదును సంచికయందు విశదపఱచితిని. ఆఱవ విషయ [illegible] యున, ప్రదర్శకుని కంఠధ్వని వినువారల కందఱకు వినఁబడవలయును. మనవారిలో కొందఱు పద్యములను బిగ్గఱగా [illegible]

గిత్యము నడచును, లేదా మెల్లగా గొణుగుదురు. అందు వలన వినఁబడనివారి గట్టిగ చేయుటకు వీలు కలుగును.

పైని చెప్పిన పద్ధతిని సద్యగద్యముల నాటకములకు సమానముగు. సంస్కృతనాటకములకు కాక సంగీతము కలదు. దీని విషయమై సావధానముగా ప్రసంగింతు నని వ్రాస చేసినాఁడను కావున వ్యాసము నీ విషయముతో ముగించెద.

1. అభినయమును గూర్చి వ్రాయుటలో ఒక సంశయము వచ్చినప్పుడును ఇతరులు చెయుయునట్టి మాటలాడునప్పుడును కూడ అభినయించు ప్రదర్శకుల విధి కదా?

ఇఁక నీ విషయములకు మార్కు లెట్లీయవలయునో తెల్పెద

I	వేషము	5	మార్కులు
	గీతి	10	,,
II	ఉచ్చారణ		
	స్పష్టత	4	,,
	ఎష్టతి	4	,,
	ధార	8	,,
	లయము	10	,,
	ఎంపుటులు	10	,,
	వ్యక్తిని	4	,,
	సంగీతము 10	1. కంఠము	2
		2. సంగీతపరిచితి	3
		3. సంగీతనాటకముల సమ్మేళనము	5
III	అభినయము		మార్కులు
	తాను చెప్పునప్పుడు	25	,,
	ఇతరులు	10	,,
	మొత్తము	100	

ఈ పట్టిని ప్రయోగసమయమున అన్ని విషయములను ప్రతిక్షణమును జ్ఞాపకముంచుకొనవలయు ననుట నిశ్చయము కదా. ఇద్దఱు ముగ్గురు ప్రదర్శకులను పరీక్షించునప్పుడు ప్రమాదము గావచ్చును. కావున నాటక మాడునప్పుడు పరీక్షకుఁడు నాటకగ్రంథమును చేత బుచ్చుకొని ఆయా పాత్రములు ప్రయోగించునెడ తప్పొప్పులను పుస్తకమందు గుర్తింపవలయును. ఇటులే పరీక్షకు లందఱు చేసి ప్రదర్శనానంతరము అందఱొకటిగా చేరి తప్పొప్పులను చర్చించి నిర్ధారణ చేసి పిమ్మట వారివారికి తోఁచిన రీతిని మార్కు లీయవలెను. చర్చ లేక మొత్తముపై నభిప్రాయ మిచ్చుట కోవిదులకు లక్షణము గాదు. ఇప్పటివారు పరీక్షకులుగా నుండుటకు అవలీలగ నొప్పుకొనెదరు. పుస్తకమును చూడరు, నాటకము వినరు, వారు వీరు అనుకొనెడు మాటలను విని గ్రుడ్డివాఁడు వీథిభాగవతము వంగచెట్టు సామెత ననుసరించి లోకులకు భయపడియో పూర్వోద్దిష్టాభిప్రాయానుసరణమునో మరియొక కారణముననో కోర్టులలో "గిల్టీ" "నాట్ గిల్టీ" అని వ్రాయవలసిన మాటలను ఇంటియొద్దనే వ్రాయించుకొను అస్వతంత్ర మూర్తి అభిప్రాయముల నిష్పక్ష ఇట్లు చేయుట యెంతయు శోచనీయకరము. కాని, పరీక్ష యిట్టిదిగ, పరీక్షకు లిట్టి నియమములు నిర్వర్తింపవలయు నని నొక్కిచెప్పవలసి లేకపోవుటచే పెక్కుతీరుల విపర్యయము గాన్పించు. ఇదంతయు త్రొక్కినతోడనే చెప్పి ప్రకటన చేసినయెడల మంచి ఫలము వచ్చు నని నా యుద్దేశముచే నిట్లు ప్రచురించితిని. ఇందలి లోపములను సవరించి, యింతకంటె శ్రేష్ఠతరమగు మార్గము చూపుదురేని వారు అభినందనీయులు.

ఇఁక సంగీతమునకు నాటకమునకుఁ గల సంబంధ మెట్టిదై యుండవలయును? ఏమేమి చెప్పఁగల సంగీత మెంతవఱకుండవలయును—అను విషయముల నిర్ణయించి కనుగొనవలెను. క్రిందటి సంచిక 179-వ పుటలో "నిర్దుష్టమగు వాక్కును రసయుక్తమగు అభినయము వీని రెండిటికి ఆ విషయమున గాని మఱి విషయమున గాని ప్రతిబంధకము లేకుండ సంగీత ముండవలయు" నని వ్రాసియుంటిని. ఈ యభిప్రాయమునే విపులీకరించెద.

సంగీతవిషయమున చూపవలసిన విషయములు మూఁడు: మొదటిది శ్రావ్యమైన కంఠధ్వని. ఇది ప్రకృతిసిద్ధమైనదే, కొంతవఱకు యత్నసాధ్యము. వినను శారీరము బాగుగ సాధకము చేసినచో కాని కృషిచే గుణ మీయదు. బాల్యమునుండియు వినుటలో చాలమందికి శ్రావ్యమైన ధ్వని కలుగు. కంఠము సాధుపట్టుటకు ముసలివాండ్లు లోనివారికి కడు కష్టముగా నుండును.

రెండవ సంగీతపరిచితి. ఇది ప్రకృతిసిద్ధమైన శాస్త్రజ్ఞానముచే కలుగును. కాని శాస్త్రజ్ఞానము లేకున్న సంగీత మింపుగా నుండదు. సాధారణముగా నాటకములలో తిరుగువారలకు శ్రుతిజ్ఞానము లయజ్ఞానము నుండవు. ఈ జ్ఞానము లేనప్పుడు వారికి గాలిపాటయే దిక్కు. ఎవరో ఒక రాగము నొక రీతిగా పాడినారు కదా యని యందఱు వారినే యనుకరింతురు. ఎవ రొకరు పాడినను ఒక టే వారి సంగీతము. ఇట్టి యనుకరణము విసుగు పుట్టించును. కొందఱకు మూఁడు నాలుగు రాగములకన్న నెక్కుడు తెలియవు. వారు పఱి పద్యములను పాడవలసినప్పుడు పాడిన రాగమునే పాడవలసివచ్చును. చాలమందికి అనేక రాగములు వచ్చియుండును కాని వీరు రంగస్థలమునకు పోవు వఱకు మాత్రము నాలు గైదు రాగములతోనే యన్ని పద్యముల నైనను సాగుదురు. అందఱికి వేళలు నొకటే తీరు. రాగప్రస్తార మెఱుగరు. ఇఁక శ్రుతివిషయమున విశేషము కలదు. శ్రుతులకై విచిత్రముగ వెదకుచుందురు. ఇప్పుడు డైలెవలను హార్మోనియము నుపయోగించుచున్నారు. ఇది కర్ణాటకసంగీతమున కుపయోగింప దని శ్రీ నాగభూషణము గారు చెప్పియున్నారు. నా యనుభవము కూడ నట్లే యున్నది. గాలిని శ్రుతిగా నియమించుటలో నొక కష్ట మున్నది. కొందఱు $1\frac{1}{2}$ వేళొకరు $2\frac{1}{2}$ మఱికొందఱు $4\frac{1}{2}$, $5\frac{1}{2}$— ఈ ప్రకారముగా నిర్ణయించుకొనవలసివచ్చును. ఏకశ్రుతి నియమించుకొనినచో నాటక ప్రదర్శకులు సులభముగా పాడఁగలరు. తమ కనుగుణ్యమైన శ్రుతి గాక వేఱొక శ్రుతి నియమించిన పాడుట ప్రయాసజనకముగా నుండును. ఒకరు $2\frac{1}{2}$ వేఱొకఱు $1\frac{1}{2}$ శ్రుతి

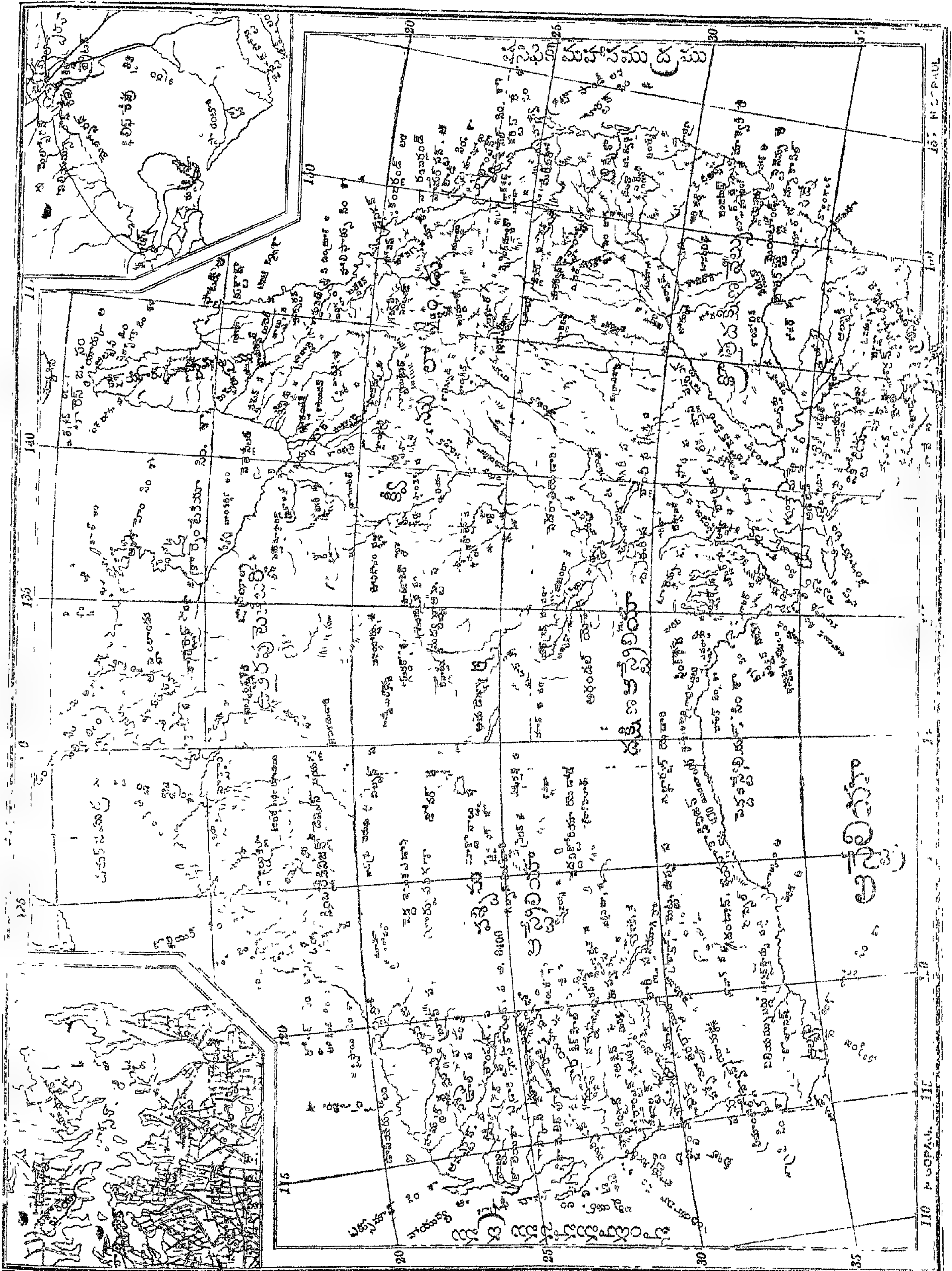
కావలయును. నన్నుబో చాల కిష్టముగా నుండును. మొత్తముపై రక్తి చెడును. ఏ గానమునకు తగిన శ్రుతిని నవలంబించక కొన్ని చోటులకే దని వినుచున్నాను. ఇట్లుండుట చేయరు. అట్లు సేయుట సర్వజనసమాదరణీయము కాలేదు. ముఖ్యపాత్రమును గ్రహించువా రెట్టి శ్రుతిని నియమింతురో దానినే యందఱు నవలంబింపవలె నన్న వారి కిది యుక్తముగా నుండదు. స్వేచ్ఛను పోవిడచునప్పుడు గానశక్తి వినియోగపఱచుట గుర్తు టము. ఒక వేళ నట్లు సర్చినను వారు సంతుష్టాంతరంగులు కాజాలరు.

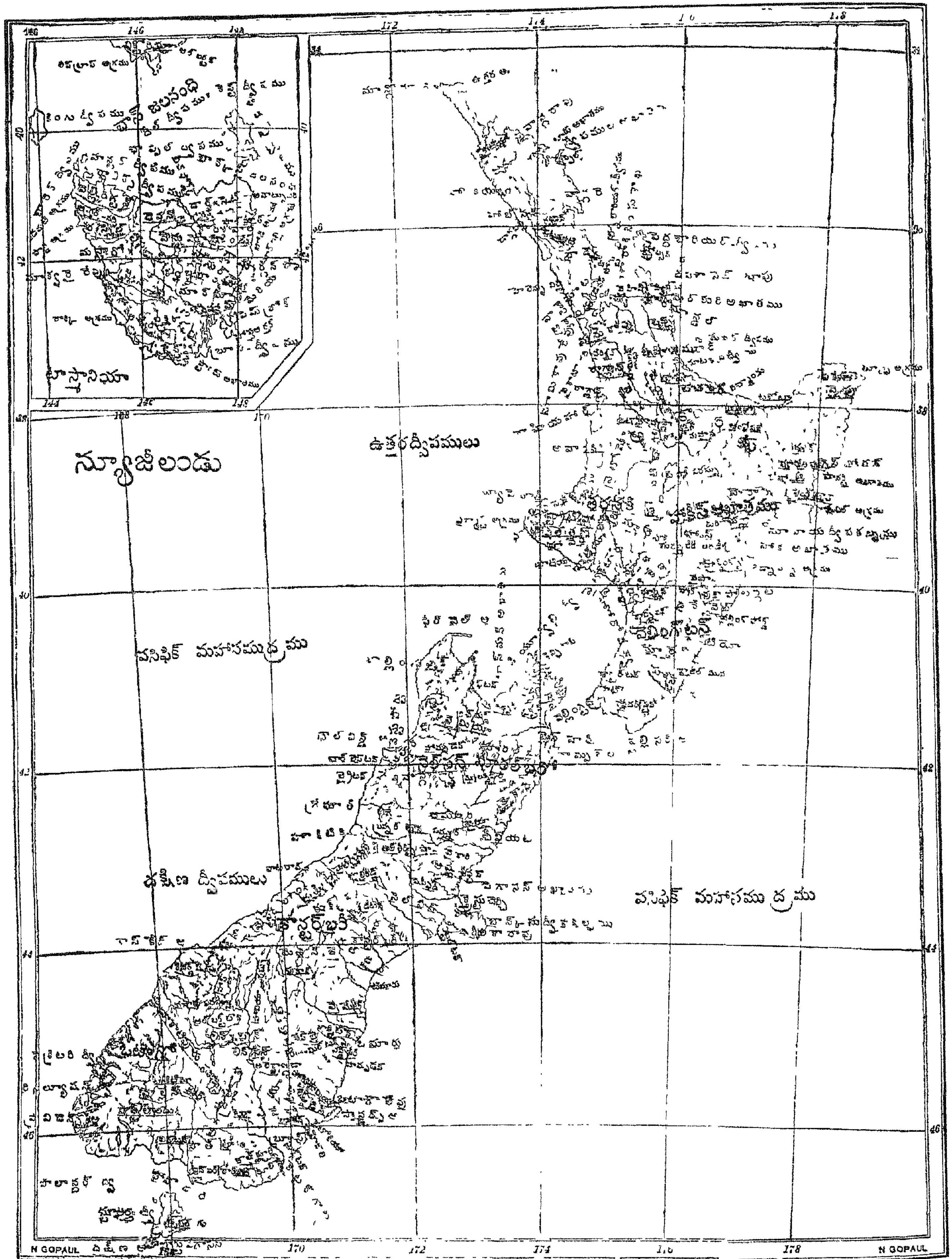
శ్రుతి నియమించిన పమ్మట సంగీతశాస్త్రాభిజ్ఞత వర్ణింతము. గానము ప్రయత్నసాధ్యము. అధమము రెండు మూడు సంవత్సరములేని తగిన గురువుసొద్ద నభ్యసించినఁ గాని మనోహర మైన రీతి యలవడదు. ఇట్టి రీతులలో రెండు కలవు. హిందూస్థానిబాణీ కర్ణాటకబాణీ. మొదటిది యీ దేశమందు మిక్కిలి యరుదు. ఈ సంగీతమున విద్వాంసులు మన దేశమున లేరు. కర్ణాటకబాణీ నెఱిఁగిన వారలు చాలమంది కలరు. ఇప్పుడు ప్రతిపట్టణమునందును గానసభలు నేర్పాటు చేసి నకలదేశములనుండి గొప్పగొప్ప విద్వాంసులను రప్పించి వారి గానవిద్యను పరిశీలించుచున్నారు. ఇప్పుడిప్పుడే సంగీత మెట్లుండవలయునో తెలియుట సుకరముగా నున్నది. కావున నందఱు ప్రదర్శకులు గానవిద్య నభ్యసించుట యావశ్యకము. ప్రతినాటక సమాజమువారును సంగీతశాస్త్రాభిజ్ఞులను తమలో చేర్చుకొని అందఱకు జాగ్రత్తతో రాగములను చెప్పించి అధమము ముప్పది గానములయందు కృతులను శ్రోత్రపేయముగా పాడఁగలవారిని అప్పటిదనుక లను నాయకనాయికాపాత్రములకు నియమింపకుండునట్లు నిబంధన చేసికొనినచో నవ ప్రదర్శకుల సంగీత మభివృద్ధి నొందఁగలదు. ఇందు స్త్రీ పురుషభేదము లుండవలయునని వాదించి యలవడదు.

సంగీతపరిచితి పైని చెప్పినట్లు ప్రదర్శకులయం దలవడుచు నను "వాచకము" విషయము మంతకన్న నెక్కుడు పాటుపడకుండిన లాభ ముండదు. సంగీతము రంగస్థలములయందు వాచక మంత ముఖ్యాంగము కాదు. ఎంత సంగీత మున్నను వాచకము బాగుండనిచో నిష్ఫలము. వాచక మెట్లభివృద్ధి చెందు నని, విద్యాభ్యాస ముచే నగు నని చెప్పుట తప్పు వేరొక యంశమును చెప్పఁజాలము. భావానుగుణ్య మగు వాచక మలవరుచుట దుస్తరము. ఈ విషయమున నెంత కృషి చేసిన నంత ప్రయోజనము కలదు. జ్ఞానము అనుభవము ఈ రెండును వాచక మభివృద్ధి నొందు సాధనములు. ఇవి హెచ్చిన కొలఁది వాచకము అభివృద్ధి నొందు మనే యుండును. 'ముఖే ముఖే సరస్వతీ' యనునట్లు వాచక మెట్లుండవలయు ననెడి యంశము నిర్ధారణ సేయుట కష్టము. ఒకరు చదివినదానికంటె, మరియొకరు చదివిన అనిర్వాచ్య మగు భేదము కన్పట్టును. గానము కవితామాధురి భావోదయమును కూడ ద్వైగుణ్యమును చెందు మనే యుండును. గానిక కారణము బుద్ధివిశేషమని తోఁచును.

వాచక మొక కళ యనియు దాని నభ్యసించినఁ గాని యందు ప్రావీణ్యము కలుగ దనియు మనవారు ఇప్పటికిని గుర్తెఱుంగలేదు. కాగణ మే మన, సంగీతమునకు ప్రాముఖ్యము నిచ్చి వాచకమునకు చెడనగు లక్ష్యపెట్టక శ్రావ్య మైన కంఠధ్వని కాని సంగీతము కాని యున్నచో ప్రదర్శకుల మెప్పుకొనుచుండుటచే వాచకము అశ్రద్ధయము అగుగంటుచున్నది. ఎప్పటికే నెక్కువగు సుగుణము పుట్టించు కొనుకొనియుడను. ఇదప్పటికిని ... తక్కొంచె మెరుకు పట్టుగా రదను. సంగీత వాచక సమ్మేళనమును యుక్తరీతిని చేయుటకై గమనింపవలసిన యంశములు — సంగీతజ్ఞాన మభివృద్ధి చేసికొని మిక్కిలి శ్రావ్య మైన సంగతులను మితముగ పద్యమునందు కనఁబఱుపవలయును. పద్యము పెద్దది యైనప్పుడు అందలి భావమున కనుగుణమై తాను బాగుగ నభ్యసించిన ఘనరాగములలో నొక్కదానిలో గతిపఱుపవలయును. రాగప్రస్తారము బాగుగ నేర్చినఁ గాని నాల్గు కాని అంత కెక్కుడు కాని పెద్ద రాగము లుండిన పద్యమును చదువుట కష్టము. చిన్నచిన్న పద్యములను చదువవలెనని నప్పుడు కొలఁది సంగతులతోడనే రాగమును ముగింపవలయును. మనవారు ఏ రాగము పాడునప్పుడు గాని తమకు వచ్చిన సంగతుల నన్నిటి నేగా యొక రీతిని పద్యములయందు గుప్పించుదురు ఇట్టి వేళల పద్యము ముగిసినను రాగము ముగియదు. రాగ ప్రస్తారము చేయుటకు నెఱిఁగినవారి కట్టి గుణాలే యుండదు. రాగ కేరేని చోటుల నేయే కళలను వేయవలెనో తెలియును కావున, ఎట్లుండవలెనట్లు కొన్ని కళలను మాత్రమే యుపయోగించి మిక్కుటవారిని నేర కసారి యుపయోగింతురు. పిమ్మట మరియొక పద్యమునందే కనఁబఱుప నెంచి వారు అనేక రాగములను నేర్చుకొనుటకు పూనుచేతనో లేక తెలిసిన కారణమునను గాల పద్యములు పదవలసివచ్చిన పాడెదరు. ... తీరున రాగ ముండవలెనని చేరితి ఇతరులు పాడిన ఆ రాగమునే పాడు చుండుటచేతను అట్టి రాగ మెంతో యింపుగా పాడఁబడినను వినుకు ప్రత్యేక మానదు. కావున పద్యము పూర్తి యగుచునిక రాగము సాగవలెనని అన్ని సంగతుల నొక పాడియే నాపుకొనుట గుణముగా నుండఁదగునట్లు. పద్యమునందలి పాదములను చదువునప్పుడు రాగము కూడ ముగింపవలయునే కాని, అన్ని పాదములు చదువునప్పుడు నొక తీరుగానే యుండక పద్యాంతమున రాగ మంతయు ముగిసియుండవలెను. పాదము ముగియునప్పుడు గానమునందలి కళలు ముగియు చుండవలయును. ఇక్కడ నొక యంశము చర్చింపవలయును. పద్యమునకు నడుమునడుమ నాపవలసియుండు కలయును కదా. అట్టి చోటుల రాగమును ప్రస్తరింపవచ్చునా? ఎట్టి చోటుల నట్లు సేయవలయును?

పద్యమునందు అనేక చోటు లుండవలయును. ఇవి భావము ననుసరింపవలయును కాని వేరొక విషయము ననుసరింపఁగూడదు. చాలవఱకు యతిస్థానములయందును పాదాంతములయందును ఆఁపు చుందురు. పదాలంకారము లుండిన చోటులను వృత్తములను చదువునప్పుడును అచటుల కనుగుణముగా నాఁపుచుందురు. ఈ చోటుల నాఁపుట యొకానొకప్పుడు భావానుసారియై యుక్త మైన దగును; వేరొకప్పు డట్లు కాదు. ఇందున కుదాహరణముల నిచ్చెద:

న్యూజీలండు
ఉత్తరద్వీపములు
పసిఫిక్ మహాసముద్రము
దక్షిణ ద్వీపములు
పసిఫిక్ మహాసముద్రము
టాస్మానియా
N GOPAUL
N GOPAUL

తే. [illegible]లంగి, దేవుల [illegible]యు మెప్పు గలుగు
[illegible] మున [illegible]వచ్చు గాని॥
దొమ్మ[illegible] [illegible]
[illegible] సాహిత్య [illegible] తెలిసె. - [illegible]

ఇందు 'మెప్పు' అను పదమునకు ముందును "గలుగు" అను పదము [illegible]వాలను ఆగ[illegible]గూడదు. "గాని" అనుదానికి [illegible] 'ఇప్పుడు' అను పదము ముందను ఆగవలయును. ఇట్లు [illegible] [illegible] చోటులు భావోచితముగా నుండును.

[illegible]. [illegible]గాన । కదె[illegible]న । నను కాన । గన దీన
గతి[illegible] । [illegible] బడితో:

ఇందు [illegible] [illegible] లయిన [illegible] ప్రాసము కలదు. [illegible] ఆగ[illegible]వల. [illegible] కంపుగా నుండును. కాని, [illegible] భావము స్ఫురింపక కేవలము శబ్దముల [illegible] [illegible]లోచింపవలయును. [illegible] యొక్క శబ్దము [illegible] యనుసరింపదు. [illegible]కము [illegible]నికి ముఖ్యము. శబ్దాలంకారములకంటె, అర్థాలంకారములు [illegible] [illegible]. [illegible]దము భావానుగుణముగా నుండున ట్లు[illegible] [illegible] నిట్లు సేయవలయును.

"[illegible]గానక । [illegible] । [illegible]కాన । కను దీనగతి [illegible]
[illegible] బడ[illegible]"

[illegible] ప్రాసముల [illegible] అని [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ఎంతో కంపుగా నుండును.

[illegible] [illegible]యందు [illegible] [illegible].

[illegible] । [illegible] । [illegible] [illegible]
[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ప్రాధాన్య మిచ్చినచో [illegible] [illegible] [illegible]. అందువలన [illegible] యుక్తము [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] ప్రాసములకును [illegible] [illegible] [illegible] తెలియదు. [illegible] [illegible]లు కృతులను [illegible] [illegible] పలములను [illegible] [illegible] వారు [illegible] ప్రాధాన్య మిచ్చి సాహిత్యమును [illegible] [illegible]. ఉ. "[illegible] [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible]" ఇందు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] గాని [illegible] [illegible] సంగీతసభలలో సాహిత్యమునకు ప్రాధాన్య [illegible]. స్వ[illegible] సర్వత్ర గణనీయము. నాటకరంగస్థలముల [illegible] [illegible] [illegible]? స్వరము ప్రాధాన్యమా సాహిత్యము ప్రాధాన్యమా యించుక యోచింపుడు. నాయభిప్రాయ మిది. నాటకప్ర[illegible]గమున అభినయము ముఖ్యము. ఇది భావము [illegible] [illegible]యము సాహిత్యానుసారి. కావున, సాహిత్యమునకు గాని సులభము[illegible]డవలయును. కావున పాటలను రచియించువారు [illegible]చినగాని వా[illegible] సాహిత్యమును రచియింపవలెను. స్వరముకొఱకు [illegible] [illegible] సాహిత్యమును [illegible]గొట్టరాదు. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] సాహిత్యము [illegible] [illegible] [illegible].

ఇప్పటికి [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] అర్థానుసరణముతో యుండవలయును. [illegible] [illegible] [illegible] కలవు. ఇవి స్వరము ననుసరించి యుండును. ఇట్టి [illegible] [illegible] [illegible] అర్థానుసారము [illegible], [illegible] కాదు. స్వరవిరామములకును అర్థవిరామములకును వైషమ్యము వచ్చునప్పుడు స్వర విరామములను [illegible] రాదు. [illegible], [illegible] ప్రసిద్ధులు సంగీతము నభ్యసించినవారు కానందున వారి [illegible] స్వరమును [illegible] అర్థము [illegible] యనుసరింపక యుండును. దీర్ఘము వచ్చినప్పు డెల్ల రాగమును తీయుదురు. స్వర [illegible] తెలియదు, అర్థము తెలిసినను గమనింపరు. ఇందువలన [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] పాడెడు [illegible] గాయకులు [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] ప్రసిద్ధులు [illegible]. [illegible] పాడిన [illegible] బట్టి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]లను [illegible]. కొన్ని [illegible] పద్యము ముగియుటకు రాగము ప్రస్తరింపరు. [illegible] రాగమును [illegible] ప్రస్తరింతురు. మఱికొన్ని చోటుల ప్రతిపదమును [illegible] రాగమును ప్రస్తరింతురు. [illegible] [illegible] ప్రస్తరింతురు. ఇందును [illegible] దీర్ఘము వచ్చునప్పుడే రాగము [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] మంచి [illegible] కలవు. వాని [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] మును [illegible] [illegible] వక్కాణించుటకు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] కలదు. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] కాదు. [illegible] [illegible] [illegible] రాగము తీయుట [illegible] అర్థ[illegible] గాని [illegible] గాని [illegible] [illegible]. [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ఇట్టి [illegible] రాగము [illegible] [illegible] అస్వాభావికము.

ప్రతి[illegible] రాగము తీయుట [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] గాని [illegible] గాని ప్రతిఫలింపదు. కావున నట్లు [illegible] యుక్తము కాదు. [illegible]మున [illegible] కల చోటుల రాగము [illegible] [illegible]గా ప్రస్తరించు చుండవలయును. అర్థగాంభీర్య మున్న చోటుల శ్రోతలకు [illegible] కల్పించుటకై రాగము తీయవచ్చును. అటులనే అర్థ[illegible] యున్న చోటులను గూడ చేయవచ్చును. ఆశ్చర్యార్థకము గాని ప్రశ్నార్థకము గాని వచ్చునప్పుడును చేయందగును. ఇట్టి చోటుల [illegible] అర్థానుగుణ్యముగా నుండును. కావున సంగీతవిరామములు అర్థవిరామముల నాశ్రయించి యుండును. పద్యము మొదలు పెట్టునప్పుడు రాగమును ప్రారంభించి ప్రతివిరామమున కళలను మార్చి పద్య

నంతి నుగాసప్పటికి రాగము కూడ ముగియవలయును. కొలమందు ముందువెన్కలు గమనించి యింపును సంపాదింపవలయును. సంగీత మభ్యసించి విద్వాంసుల పంథల నవలంబించి శ్రోత్రపేయముగ పాడుట నేర్చుకొనవలయును. ఎచ్చోటం గాని సంగీతమున విరామములు అర్థమును భావమును అనుసరించి యుండవలయును. సంగీతము ననవసరముగా పెంచగూడదు.

ఈ విషయముల నన్నిటిని ప్రదర్శకులు ముఖ్యముగా గమనింపవలె నన్న సంబాధికారు లిట్టి ప్రజ్ఞలను కలవారినే నియోగింపవలయును. అట్లు వారు చేయునట్లు చేయుట ప్రదర్శనపరీక్షకుల విధి. వారీ యంశముల నిర్ణయింపవలె నన్న వానిని తా మభ్యసించి యుండవలయును. సూక్ష్మపరీక్షకీ విషయములు ముఖ్యాంశములు. వీనిని గ్రహించి ప్రదర్శకులకు ముందుగా తెలియించి పిమ్మట పరీక్ష చేయుట యుక్తము.

మరియొక సంగతి. పరీక్షకు దరఖాస్తు చేసినంత మాత్రమున పతకమున కందఱు నర్హులు కారు. అట్టియెడ గ్ర[illegible] మెల్ల [illegible] వచ్చినవారిలో శ్రేష్ఠుడని యెంచువారికి పతకము నిచ్చుట న్యాయము కాదు. [illegible] నాటకమునకు నలువది మార్కులు వచ్చినం గాని పతకము [illegible] నట్లు [illegible]. ఇంతకు [illegible] వారిలో [illegible] గూడదు. [illegible] సమానముగా మార్కులు వచ్చిన [illegible] గాని [illegible] ఒక [illegible] యును.

[illegible] పరీక్ష చేయుట యెట్లన, నాటకములో వచ్చు [illegible] ముఖ్యతాముఖ్యతలను బట్టి మార్కులు నియమించి, సంఘమునందలి ప్రదర్శకుల కందఱకు మార్కు లీయవలయును. [illegible] సంఘములకు [illegible] కొన్ని మార్కులు నిర్ణయింపవలయును. ఈ రెండంటియందు మొదటిదానిలో రెండవదాని [illegible] వంతు గాని మూడవ వంతు గాని యుండవచ్చును. ఆ ప్రకారము సంఘములకు మార్కుల నిచ్చి మొత్తముపై నూటికి నలువదికంటె హెచ్చుగా వచ్చినం గాని పారితోషికము నొసంగ [illegible].

ఈ పరీక్షల విషయమై [illegible] ముఖ్యాంశము తెల్పి నా వ్యాసమును ముగించెద. ఇప్పుడు మనవారు పరీక్ష నిచ్చు సంఘముల [illegible] యొక యూరికి [illegible] చున్నారు. [illegible] ఖర్చు [illegible] నిచ్చినవారు కారు. [illegible] నట్లు [illegible] యూరివారు [illegible] ప్రయాణపు ఖర్చుల నిచ్చిరి. ఇట్లు చేయుచుండిన [illegible] [illegible] పతకము నిచ్చుచు [illegible] పతకముల గౌరవము [illegible] ఒకసారి [illegible] వారు [illegible] చున్నారు. [illegible]

[illegible] చుండవలయును. [illegible]

[illegible] వృత్తి [illegible] [illegible]

[illegible] ప్రయోగ [illegible] అందు [illegible] నిర్వాహక [illegible] ఆంధ్రదేశ [illegible]

[illegible] వచ్చును. [illegible] విలంబమున [illegible] కాలము నియమించి [illegible] తెలియించిన [illegible] ఏ చిక్కులను [illegible].

యుద్ధచరిత్రము

1916-17-వ ప్రస్థానము

పంచికి ప్రకటితమైన దినమునకు యుద్ధమారంభమై 139 వారములు, 2 దినములు గతించి 3-వ దిన మారంభ మగుచున్నది. మొదటి రెండు సంవత్సరములందుకంటె మూడవ సంవత్సరపు యుద్ధప్రస్థానమునందు విశేషమైన పరివర్తనము గోచరము. ఆపరివర్తన ఫలము, మిత్రమండలి బలవిజృంభణమునందును, శత్రుమండలిజవసత్వము లుడుగుటయందును, వెల్లడియగుచున్నది. మూడవ సంవత్సరమునందు, ఆరంభమైన మిత్రమండలి యేకకాల సంయుక్తావస్కందనము కాలక్రమమున సాగుచు వచ్చిన కొలఁదిని, ఆ ఫలితము మరింత పరిస్ఫుటము కాఁగలదు. ప్రస్తుతసంగ్రామేతిహాసమునందు 1916-వ సంవత్సరము అద్వితీయస్థానము నలంకరించి, శత్రుపరాజయమునకు లక్ష్యమై యలరాఁగలదు. 1916-వ వత్సరపు యుద్ధప్రస్థానచారిత్రమును తిలకించినప్పుడు, "బలవంతుఁడ నా కేమని పలువురతో నిగ్రహించి పలుకుట మేలా" యని నుడివిన సుమతిశతకపు నీతివాక్యము స్ఫురణకు వచ్చుచున్నది. ఈతత్త్వార్థము పరిపూర్ణముగ జర్మనులం దిప్పుడు సార్థక మగుచున్నది. మిత్రమండలి యేకకాలమునందలి తీవ్రసంయుక్తావస్కందన ముపక్రమింపనంతవరకును, జర్మనుల యాటలు పిచ్చలవిడిగ సాగుచువచ్చెను. శత్రువు తన యవసరానుకూలముల ననుసరించి, యేదో యొక రంగమునందు తన బలమును, గణసాధనములను వినియోగించుచు వచ్చి గతవత్సరము వరకును తన సంకల్పమును, పూర్తిగ కాకపోయిన కొంతవరకైనను, నెఱవేర్చుకొనుచుండెను. శత్రువు లీతంత్రమును, వర్డను గుర్గానలయందు సంపూర్ణముగ వినియోగించి, పరాసులను ఖండింప నెంచిరి గాని వారు ప్రారంభమునందు కొన్ని మైళ్ళ ప్రదేశము నాక్రమించుకొనఁ గలిగినను, అక్కడ కలిగిన విజయమునకును, మిత్రమండలి నూతనరణతంత్రమువలన తగినరంగములందు శత్రువుల యొత్తిడికి ఆఁగఁజాలక జర్మనులు వెనుకకు పోవలసివచ్చిన పరాజయమునకును, సాదృశమైనను ఉండుననుటకు వీలులేదు. మిత్రమండలియం దుదయించిన యుద్ధప్రస్థాన సంయోగముతో జర్మనుల విజయాకాంక్ష తుదముట్టినదని నమ్మవలయును. కాని వారు శత్రుమండలి యొత్తున కెత్తు వేయకపోవుటలేదు. నూతన వ్యవస్థలను, తగిన రక్షణతంత్రమును జర్మను లిప్పుడు పూర్తిగ నవలంబించిరి. అవస్కందనతంత్రమునకు నిర్మితమైన జర్మను యుద్ధయంత్రము, రక్షణతంత్రోపయోగముగ మారుటయందలి విశేషమును, పాఠకమహాశయులు పూర్తిగ గ్రహింపుటవలన జర్మనుల బలాబలములు సుబోధకము కాఁగలవు. మిత్రమండలి సంయోగబలము ముందర జర్మనులు నిలువఁజాలరని నిరుడు పూర్తిగ వ్యక్తమైపోయినది. సమయానుకూలముగ శత్రువులపై ప్రయోగించుటకు నిలువజేసిన సైనికులను, జర్మనులు అదను రాకమునుపే రణరంగమునకు పంపవలసి వచ్చినది. శత్రువుల బల మెన్నియో విధముల తఱిగిపోవుచుండ, మిత్రమండలిబల మనుదినమును వృద్ధియగుచున్నది. పరాసుల కర్మపరత్వము భోగవిముఖత్వమును, ఆంగ్లుల కార్యోత్సాహము, త్యాగశీలము, ధర్మపరత్వమును, రుష్యనుల జాత్యవబోధము, వీరవ్రతమును మిత్రమండలి బలోపేతుల జేయుటకు తోడ్పడినవి. 1916-వ వత్సరమునందు జర్మనులకు పరాజయోదయమైనది. వర్డను గుర్గాంవరులను స్వాధీనముచేసికొని వారు సామాన్యజాతీనంపున చిన్నబుచ్చి తమ ప్రతాపమును లోకమునకు చాటుకొనుటకు వేసిన యెత్తు సాగినది కాదు. త్రెంటినోయందు ఆస్ట్రియా వారు చేసిన విశ్వప్రయత్నములు నెఱవేఱియుండలేదు. ప్రిపెట్టునదికి దిగువనుగల రష్యను సేనాముఖమును భేదించుకొని, కీయవ్యాత్ర కుపక్రమింపఁ గలమునని తలంచిన జర్మనుల ప్రస్థానము ఫలప్రదము కాలేదు. చివరకు సేనాభూమమువలె రుమేనియామీద విఱుచుకొని పడినను, వారు వారి సేనలను నాశనము చేయలేకపోయిరి. రుమేనియా రాజధానీనగర మగు బుఖారెస్టుపట్టణము జర్మనులకు వశమైనమాట వాస్తవమే. రుమేనియా ప్రస్థానమువలన విజేతలకు కొంతకొంత సదుపాయము కలిగినది. దానివలన జర్మనులు మరకొంత దేశమును ఆక్రమించుకొనఁగలిగిరి. ఆహారపదార్థములును యుద్ధసామగ్రియు వారికి, కొద్దిగనో గొప్పగనో లభ్యమైనవి. కాని జర్మనుల కితరరంగములందు కలిగిన ధననష్టము లిట్టి విరూ ప్రస్థానములవలన తీరిపోవుననుటకు వీలులేదు.

సంగ్రామనిబద్ధము లైన దేశములందు రాజ్యాంగస్థితిగతుల కున్న, యుద్ధనిర్వహణమునకును విశేషసంబంధముండును. కావున ఆయా దేశముల యుద్ధస్థితిని గ్రహించుటకు రాజ్యాంగవ్యవహారగ్రహణము సాంగముగ నుండవలయు. శాంతిరాహిత్యమైన దేశములు బలసమన్వితులకు, శత్రువులతో నిర్విఘ్నముగ యుద్ధముచేయుట దుర్లభము గాని సులభము కాదు. ప్రజలు తృప్తులై వారియందు కార్యోత్సాహము ఉదయించినగాని వారు యుద్ధనిర్వహణమున కవసరమైన సాహాయ్యమును కులకు చేయఁజాలరు. అనాదినుండియు, ఆంగ్లదేశమునందు రణసేవ స్వేచ్ఛాసంజనితము కాని నిర్బంధము కాదు. నిర్బంధసేనాసేవయనిన నేవగించుకొను ఆంగ్లులు 1916-వ వత్సరారంభమునందు అస్వతంత్రత్యాగవ్రతమున కంగీకరించి తమకు గల దేశోత్సాహమును, ప్రకటించి శత్రువులకు గర్వభంగము చేసిరి. లాయిడుజార్జి, హెండర్సను ప్రభృతు లిందునకు కారకులు, పట్టుకొమ్మలు. సర్ ఎడ్వర్డుగ్రే, మెకెన్నా రన్సిమను మున్నగువారు విముఖులు. నిర్బంధసైనిక శాసనమును, ఆస్క్విత్తుమహాశయుండు, జనెవరి 5-వ తేది బుధవారమున పార్లమెంటువారికి ప్రవేశపెట్టెను. బిల్లు మొదటిసారి చర్చకు వచ్చె

సభ్యులు, 155 [illegible] సభ్యులు (లిబరలు, కార్మికకక్షలవారు) [illegible] 221 మంది (లిబరలు, కార్మిక, [illegible]

ఆంగ్ల సిపాయిలు [illegible]

[illegible] రెండవసారి [illegible] 181 మంది. 201 [illegible] మూడవసారి 156 మంది ప్రతికూలురు. 226 [illegible] ప్రతికూలురలో చాల [illegible] ప్రతికూలురుగా నుండిరి. ప్రభువుల సభయందైనను [illegible] కొల్లుపిడియ మైన [illegible] జరిగి యుండలేదు. [illegible] ప్రభువులు మొదటినుండి [illegible] ప్రభువులసభయందును [illegible] సంఖ్యమైనది. కాని [illegible] ఇంగ్లాండు దేశమునకు వర్తింపదు. కేవలము వ్యక్తిస్వేచ్ఛ [illegible] వారిని కొందరిని బిల్లు [illegible] సేనాపదవిని [illegible] వారిని [illegible] చేయువారిని [illegible] కేవలము బ్రహ్మచారులకు మాత్రమే, వర్తించు నట్లు [illegible] నిలచియుండిరి. కాని రానురాను సర్వజన సేవ [illegible] చేయ వలయునని [illegible] వృద్ధియగుచువచ్చెను. సర్వజన నిర్బంధ మేర్పడి తీరవలయునని, అభావములేని దృఢ ప్రతిజ్ఞతో లాయడుజార్జి యుండెను. [illegible] సర్వజన నిర్బంధ సేవనమును ప్రభుత్వమువా రంగీకరింపక తీరినదికాదు. దీనిని బట్టి 18 మొదలు 45 వత్సరములు వయస్సుగల వా రందరు సైన్యమునందు చేరి పనిచేయవలసిన నియమము కలిగినది. అప్పుడే మాత్యపదవియందుండిన ఆస్క్విత్తు మహాశయునకు సర్వజన నిర్బంధమునందు లాయడుజార్జి కున్నంత విశ్వాసము లేకపోయినను దీనిని ఒప్పుకొనక తీరినది కాదు. స్వేచ్ఛాసైనిక సేవనమును త్యజింపక [illegible]

లేకుండ [illegible] యుద్ధసాధనములు [illegible] ఆంగ్లలు [illegible] ప్రస్తుత [illegible] నిర్బంధ [illegible] యుద్ధనిర్వ హణ [illegible] ఇంగ్లండు [illegible] సంయుక్త మై [illegible] ఆంగ్ల [illegible] నాలుగు పక్షములు కలవు. ఆ నాలుగు పక్షములందును [illegible] ప్రతి [illegible] చేరియుండిరి. ఏ యుద్దేశము [illegible] నిర్మితమైనదో ఆయుద్దేశము ఫలప్రదము కాలేదు. యుద్ధనిర్వాహణ మునందు [illegible] కార్యోత్సాహమును [illegible] ప్రభుత్వనిర్మాత [illegible] లాయడుజార్జి [illegible] యుద్ధ [illegible] సేతులలో [illegible] కల్పన [illegible] అప్పు డమాత్య [illegible] లాయడుజార్జి [illegible] మునుండి [illegible] జార్జి సంకల్ప [illegible] ప్రతిపత్తిని, [illegible] అలంకారప్రా యమగు [illegible] సంకల్పకశేము చేయుటకు [illegible] మహా

జర్మను సిపాయిలు బలాత్కారముగ స్త్రీలను [illegible]

శయుడు అమాత్య పదవిని త్యజింపవలసివచ్చెను. లాయడ్ జార్జి సంకల్పమునే వేరొకవిధముగా జయప్రదమయ్యెను. శత్రుసంహారమునకు ఆంగ్లజాతి కృతనిశ్చయ యయ్యెను. సంయోగప్రభుత్వదుర్బలత్వము నుండి భీతులసంపన్నుడగు లాయడుజార్జి సాహసించి కర్ణధారుడై వెలయుచున్నాడు. లాయడుజార్జియం దంతర్గర్భమై యున్న శక్తిప్రాబల్యము ప్రదర్శింపబడుట మాసన్నమైనది. ఇప్పటి భావసమన్వయములకు ఆంగ్లులందరికిని జార్జియందు సంపూర్ణవిశ్వాసము కలదు. ఇప్పుడు జార్జిమహాశయుడు యుద్ధయోగమునందు మహాధ్వర్యమును వహించియున్నాడు. వారి యధ్వర్యుక్రిందను, ఆంగ్లులు తలపెట్టిన మహాయజ్ఞము పరిసమాప్తిమై విజయలక్ష్మి ప్రసన్నయగు నని లోక మెదురుచూచుచున్నది.

సర్వజన నిర్బంధసైనిక సేవనముతోబాటు, నౌకాదళవ్యవహార వర్గమును, వర్తకనిర్వాహకవర్గమును, ఆహారనిర్ణయవర్గమును, శత్రు విమాన విధ్వంసకవర్గమును, నిర్మితమైనవి. ఆంగ్లు లింతటి కార్యోద్యోగ ప్రతిమ నవలంబించుటకు గారణము లేకపోలేదు. శత్రువుల దుర్నీతియు, సర్వసంహారయంత్రోపక్రమణమును, ఆక్రాంతదేశవాసులను హింసించుటయును, నిరపరాధులమీద ఆగ్నేయగోళములను ప్రయోగించి సంహరించుటయును, ఆంగ్లప్రజలయం దంతర్గర్భమై యున్న సహనశీలమును ప్రజ్వలింపజేసి, శత్రుతాడనోన్ముఖులుగ జేసినవి. జర్మనుల శత్రుసంహారతంత్రము వారి విలయమునకే పరిణమించినది. చీటికిని మాటికిని జప్లినులు నిరపరాధులగు ప్రజలమీద బాంబులను ప్రయోగించుచుండుటచే ఫలము శత్రువిమాన విచ్ఛేదకవర్గమువారి, కార్యకౌశలమువలన, మృత్యురూపముగ పరిణమించి, జప్లినుల ఆటలు జర్మనులకు వికటించినవి. జప్లినులనుండి, ఆగ్నేయగోళములను

రెడ్‌క్రాసు సంఘమునకై స్త్రీలు చందాలను పోగుచేసే పాటునకుపట

ప్రయోగించి, ప్రజలను హింసించి యుద్ధవిముఖులను చేయవలయు నను సంకల్పము జర్మనులకు కలదు. కాని జర్మనులు శత్రుప్రజలను పెట్టిన బాధలు వారిని పరాఙ్ముఖులను చేయుటకు బదులు యుద్ధపరాయణులనుగ జేసి, దుష్టసంహారమునకు తోడ్పడుచున్నది.

ఐర్లండు రాజద్రోహము గతించిన సంవత్సరము నందు ఆంగ్లసామ్రాజ్యమున సంభవించిన గమనార్హమైన సంఘటనములలో ప్రముఖము. ఐర్లండు నందు

గాయపడినవారికి సహాయము చేయబడిన విధము

రాజద్రోహము ప్రబలుటకు కారణము లెక్కడనుండియో వెదకవలసినక్కరలేదు. చిరకాలమునుండి, ఐర్లండుప్రజలయం దంకురించి, ప్రజ్వలించుచు వచ్చిన అశాంతియే సిన్‌ఫీను ఉద్యమావలంబకుల విద్రోహప్రయత్నమునకు కారణము. సిన్‌ఫీను పక్షావలంబకు లందరు యువకులు. వారు వేలకొలది భావప్రేరకులు గాని, వారియందు కార్యసాధకశక్తి లేదు. కాబట్టి కార్యసాధకుల ప్రయత్నములు వారి యభ్యున్నతికి బదులు, వినాశనమునకే హేతుభూతములగుచుండును. ఐర్లండుప్రజల యీ వృత్తి సహజమైనది కాదని చెప్పుటకు వీలులేదు. కాని, వారి యుద్యమము విప్లవముగ పరిణమించుట సంతాపకరము. అల్‌స్టరు పక్షావలంబకు లిట్లను యుద్ధోత్సాహము ఆంగ్లపాలకులు చూపిన యౌదార్యము ఐర్లండు స్వరాజ్యవాదులలో నతివాదులపట్ల పాము నకు పాలుపోసినట్లు పరిణమించినది. ఇవి యన్నియు విద్రోహానలమును పరాకాష్ఠకు ప్రజ్వలింపజేయుటకు తోడ్పడినను, ఆంగ్లద్రోహియు, ఐర్లండుదేశాభిమానియు జర్మనుపక్షపాతియు నగు సర్ రోజరు కేస్మెంటు దుర్గ్రహము ప్రత్యక్షముగ సిన్‌ఫీనులను శాసనోల్లంఘనమునకు పురికొల్పినది. కేస్మెంటు చాలకాలము ఆంగ్లప్రభుత్వ సేవచేసి, సత్కృతుడై పనిచాలించుకొని, కాలక్షేపము సేయుచు చివరకు ప్రభుభక్తిని త్యజించి, ఉద్రేకభావోన్మత్తుడై యుద్ధమునకు పూర్వము జర్మనులపంచ జేరి, కుట్రలుచేసి చేసి గత ఏప్రెల్ 21వ తేదీన ఐర్లండుతీరపు పశ్చిమభాగమున కొక సబుమెరైనులో ప్రయా

ణముచేసి, భూమిమీద కాలు పెట్టి కొంతసేపటికి [illegible] ధికారులదు వశుడయ్యెను. అలిపో [illegible] నీసంబు, బయలుదేరి వచ్చియుండిన యుద్ధము [illegible] పవరింప బనిలేని. 24వ [illegible] వాసరమునందు, విద్రోహము [illegible] ధానీనగర [illegible] పట్టణమునందు ప్రారంభమై [illegible] ముల [illegible] వ్యాపించె నయ్యెను. విద్రోహులు [illegible] నాధికారమును [illegible] నములు వలాయించిరి. [illegible] ప్రభుత్వసైనికులు [illegible] ద్రోహము ను నిర్మూలము చేసిరి. విద్రోహనాయకులలో చాలమందికి మరణ [illegible] వేసిరి. చాలమందిని ఖయిదులో వేసిరి. [illegible] ద్రోహకారణముల [illegible], పంచాయతీసభను అధికారులు [illegible] యమించిరి. వారు సంగతిసందర్భములను విచారించి, యధికారులు తగిన కట్టుదిట్టములను చేసి యుండనిపోవుటచే విద్రోహము తలయెత్తినదని నిర్ధారణ చేసిరి.

[illegible]

తదనంతరము స్వరాజ్యస్థాపనమునకై కొన్ని [illegible] ములు జరిగ కార్యసిద్ధిని బొందియుండలేదు. ప్రకృతమునందు, [illegible] ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. కాని [illegible] ఫలవంతము గానున్నదో నిర్ణయించుట దుస్తరము.

గతవర్షమునందు, ఆంగ్ల [illegible] ప్రభువు అస్తమించి, ఒక [illegible], మిత్రమండలదేశముల [illegible] సముద్రమునందు బడవేసెను. [illegible] ప్రభువు [illegible] సైనిక నిర్మాత, అభివరాక్రమమైన [illegible], వీరప్రముఖుడును, సర్వతోముఖమైన కార్యపరతంత్రతను ప్రధమునకు [illegible], యుద్ధము దీర్ఘకాలము జరుగగలదనియు [illegible] సైన్యాధిని [illegible] నిర్మించవలసి యుండుననియు [illegible] దీర్ఘదర్శి. అట్టి సైనికనిర్మాత, [illegible], వీరశ్రేష్ఠుడు, కార్యపరతంత్రుడు, దీర్ఘదర్శి అకస్మాత్తుగ [illegible] డైనను, వారి సంకల్పము సంపూర్ణముగ నెరవేరి, మిత్రమండలి [illegible] యమునకు నేటికిని [illegible] చున్నది. తనచే నిర్మింపబడిన సైనికులు రణరంగమునందు నిర్వక్రపరాక్రమముతో పోరాడి శత్రువులను ఖండించుచుండ [illegible] కిచినరు [illegible] మండలమునుండి [illegible] పుష్పవర్షము కురిపించి దీవించుచున్నాడు.

యుద్ధసమయమునందు శత్రుదేశముల స్థితిగతులను తెలిసి కొనుటకు సాధనాంతరములు స్వల్పములు. యుద్ధ [illegible] మైనప్పటి నుండియు [illegible] ప్రకటిం

[illegible]

చుచున్నారు. కాని [illegible] కాలాంతర [illegible] మునందు [illegible] ప్రజ [illegible] ప్రయత్నము [illegible] లేదు. [illegible] నాల చెప్పలు [illegible] రములు [illegible] క్రొత్త కైజరు [illegible] వారికి [illegible] సైనలకు [illegible] బూటకపు మాటలను [illegible]. కాని [illegible]

గాయము లవలన మృతినొందుటకు సిద్ధముగానున్న [illegible] నుండు [illegible] కేయుట

నాస్త్రము లుగా కురుపుకొను సర్వమూలు పోరాడాగురనుటకు వారు ఆపత్సమయమునకు కోసిన కట్టుదిట్టములే నిదర్శనము. ఆకట్టుదిట్టములు వారి యసహాయస్థితిని కానబరచుచున్నది. వారు విజయసిద్ధికై అఖుల ప్రయత్నము చేసెదరట్లును, చేయుచున్నట్లును తోచుచున్నది. జర్మనీ సన

ప్రస్తుతమందొక దుర్గములో ఎపాకివుండగా దాగియున్న
6 గురు జర్మను సిపాయిలను పంపుట.

ములు శత్రువుల సన్నద్ధులకై పరిగణించుచున్నది. జర్మనీయం పూర్తిగా గ్రహించి చెప్పు వెనుకాడుటలేదు. ప్రజలంగరును ముఖ్యోపయుక్తమైన యోగ్యమైన ప్రయత్నమునందు నిమగ్నులై యున్నారు. జర్మనీదేశ స్థితిగతులు యెట్టిస్థితియని నిర్ణయించి చెప్ప వీలు లేదు.

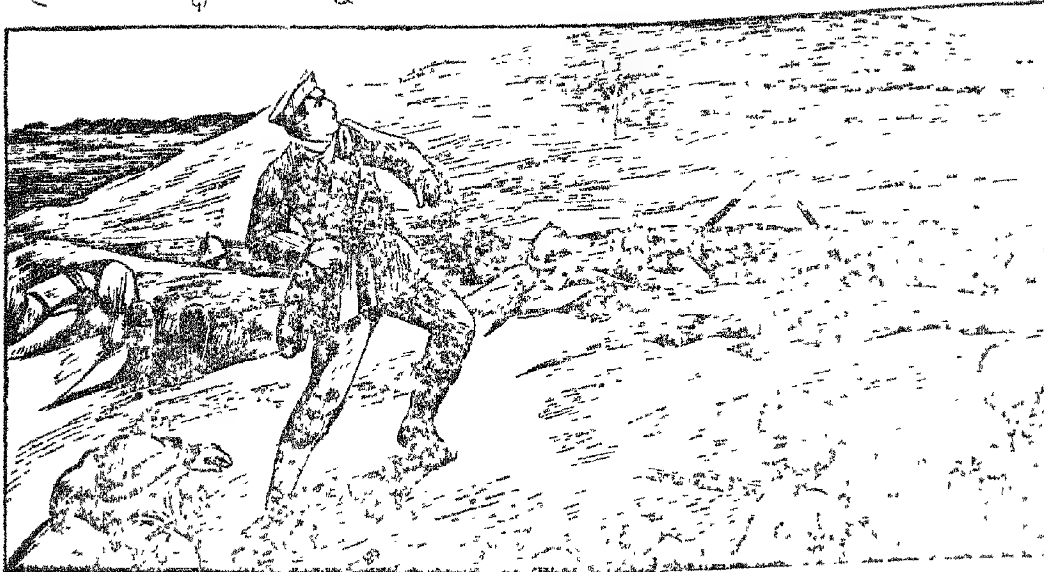
1916 వ వత్సరము రుష్యా చారిత్రమునందే గాకను, లోక వృత్తమునందును సుప్రసిద్ధిని గాంచినది. తరతరములనుండి, రుష్యా మహాసామ్రాజ్యమునందు నిరంకుశాధికారులకును ప్రజలకును జరుగుచువచ్చిన సంరంభము గతివత్సరమునందు, జ్వలితమై వర్తమాన వత్సరమునందు నిరంకుశాధికారము నిర్మూలమై పోయి, వారి యందు జాతీయభావము స్థిరపడినది. శతాబ్దములనుండి వేళ్లుబారు కొని యుండిన నిరంకుశాధికారము క్షణకాలములో జాతీయోద్ధర్షము ముందర తిరోహితి యయ్యెను. జారు చక్రవర్తి నిరంకుశప్రభుత్వము లేనిది రష్యాదేశమునకు మనుగడ యుండదని నమ్మిన వారి మూఢ విశ్వాస మసత్యమైనది. ప్రజలును, ఉదారపక్షనాయకులును, సైని కులును కలిసి సునాయాసముగ రాజును పదభ్రష్టునిచేసి ప్రజా స్వామికధ్వజమును నెలకొల్పిరి. రష్యను సేనానాయకులును, ప్రము ఖులును విప్లవపక్షము నవలంబించి, పనిచేయుటచే విశేషమైన జన నష్టము సంభవించుటకవకాశము లేకయే పరివర్తనలు ప్రజల కృతజ్ఞ

తకు పాత్రులైరి. అనాదినుండియు నిరంకుశపాలనమునకు వశవర్తులై వచ్చిన రష్యను లిప్పుడు క్షణకాలమునందు ప్రజాప్రభుత్వమును కల వాటుపడి పోవుట లోకకళ్యాణమునకు శుభప్రదము. ప్రస్తుతము తాత్కాలికసభ దేశమును పాలించుచున్నది. తాత్కాలికసభవారు పాలనమునిమిత్త మొక మంత్రివర్గము నేర్పాటు చేసిరి. వారు తాత్కాలికముగ ప్రభుత్వాధికారమును వహించి దేశానర్థదాయకు లగు పూర్వపు మంత్రులను బందిఖానాలో నుంచిరి. భీకరసంగ్రా మమువలన దేశ మొక మూల నష్టిస్థాపితమై పోవుచుండ, శత్రుసం హారమునే పరమలక్ష్యముగ నుంచుకొని సంరక్షింపవలసిన భారము తమ దయ్యెను, పూర్వపుమంత్రులు లేదోవిధముగ జర్మనులకు తోడ్ప డుచు వచ్చిరి. వారిదుర్నయములు విప్లవనాయకుల కుత్తేజము కలి గించి బహిరంగముగ వారి దురాగతములను ఖండింప నారంభించిరి. జర్మను పక్షపాతులు ప్రజాపక్షమునకు లొంగక, తమ యధికారము నందున్న పోలీసువారిని ప్రజాసమూహముమీద తుపాకులను ప్రయో గించునట్లు చేయుటవలన ప్రజలు రోషావేశులై వారిని హతముచేసిరి. చివరకు వారికి సాహాయ్యభూతులెవరును లేనప్పుడు వారు సింహాస నేమిచేయుదురు? అధికారుల స్వార్థపరత్వమును నిర్మూలము చేయుటయే పరివర్తనోద్దేశమైనప్పుడు ఆ కార్యము నెరవేరినదా లేదా యను శంకకు అవకాశ ముండదు. రష్యాపరివర్తనము సంగ్రామమునందు విజయోద్గ్రమున కెట్లు సాహాయ్యభూతమగునదియు ముందు వ్యక్తము కావలసి యున్నది.

ఇంగ్లండు రుష్యా దేశములందుగలెనె ఫ్రాన్సు, ఇటలీ మున్నగు సంగ్రామనిబద్ధమైయున్న రాజ్యములందును సంగ్రామోత్సాహ సను

న్నితమైన కట్టుదిట్టములతో సంవత్సరము పొడుగునను జరుగుచువచ్చి నవి. మిత్రమండలి దేశములందు కార్యోత్సాహమును, యుద్ధనిష్ఠయు వృద్ధియగుచున్నది. శత్రుమండలి దేశములు నిరుత్సాహము కలుగు స్థితికి వచ్చుచున్నవి.

జర్మనుల సబుమేరైను ప్రస్థానము, ఆంగ్లేయ [illegible] యుద్ధమునకు [illegible] కలదు. [illegible] మనులు తప్ప [illegible] వారి సంకల్ప [illegible] తెలియజేసిరి. [illegible] ఆంగ్లదేశము [illegible] జర్మనులు [illegible] తటస్థదేశము [illegible] అమెరికా [illegible] స్వదేశ [illegible] యుద్ధ [illegible] దేశముల [illegible]

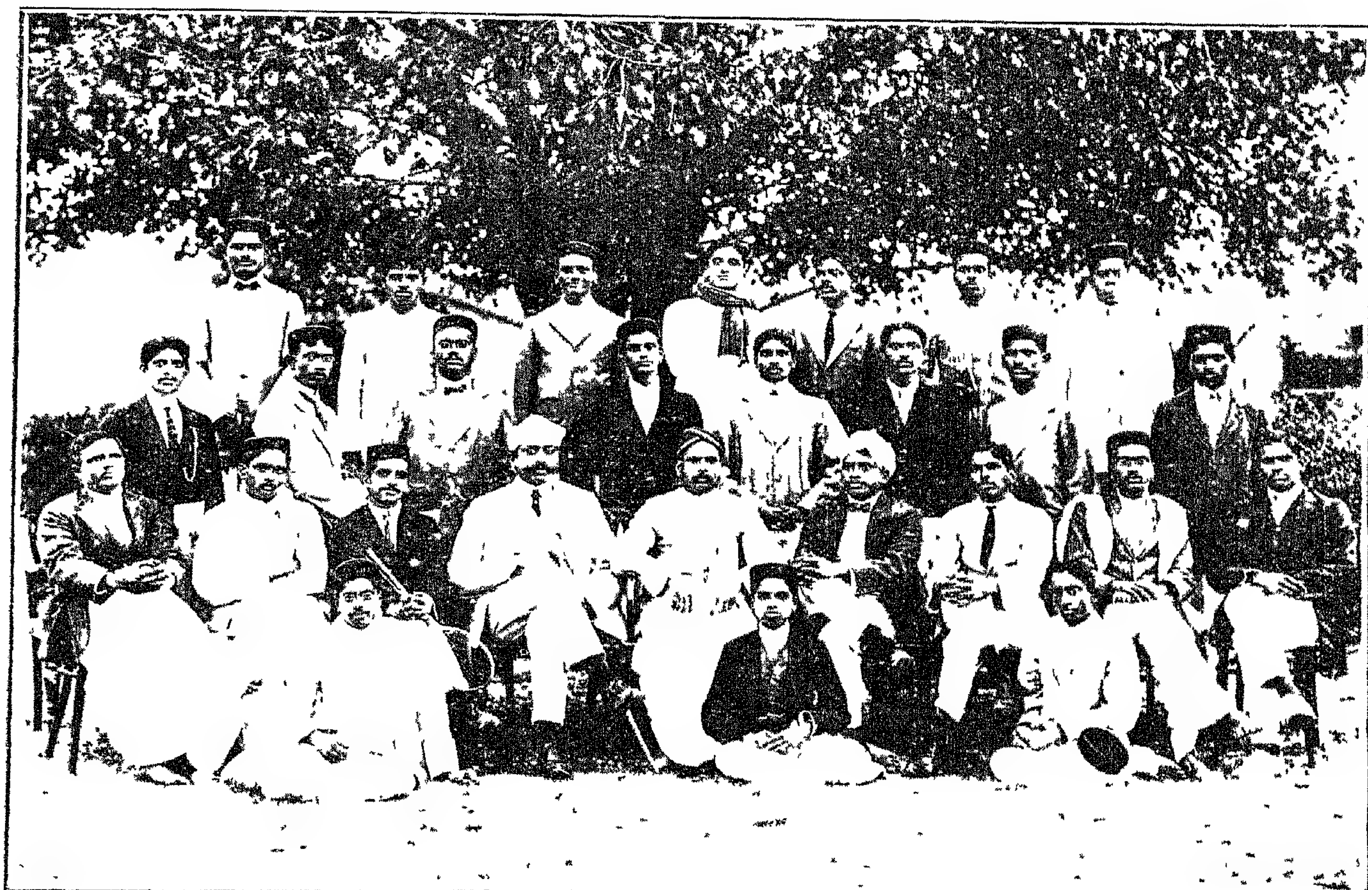
ఆ ప్రస్థానము [illegible] 1916 [illegible] యుద్ధప్రస్థానము [illegible] వ్యాపారము [illegible] వారు [illegible] ప్రస్థానము [illegible]

[illegible] 15వ [illegible] ఆ ప్రస్థానము [illegible] సముద్రము [illegible] అమెరికా [illegible] మాత్రము చెడియుండలేదు. జర్మనుల దౌర్జన్యము సంభవించు, అమెరికావారివంటి, సర్వసంపన్నులే సహించి యూరకుండినప్పుడు దుర్బలరాజ్యములు స్వేచ్ఛను, [illegible] యేమిచేయగలుగును? [illegible] కలవారందరు వారుచేయు యపకృత్యముల నన్నిటిని ఇష్టమున్నను, ఇష్టము లేకపోయినను భరించి యూరకున్నారు. [illegible] ముగిసిన వెనుకను జర్మను [illegible] లోకమునంతను ధిక్కరించి సర్వసంహార తంత్రమును 8 వారముల క్రిందట ప్రారంభించిరి. ఆ సంహారతంత్రములు వెంటనే [illegible] జర్మనుల [illegible] ప్రస్థాన [illegible] వారి యసహాయ స్థితి [illegible] కల్యాంతరము [illegible] కాబోవచ్చును.

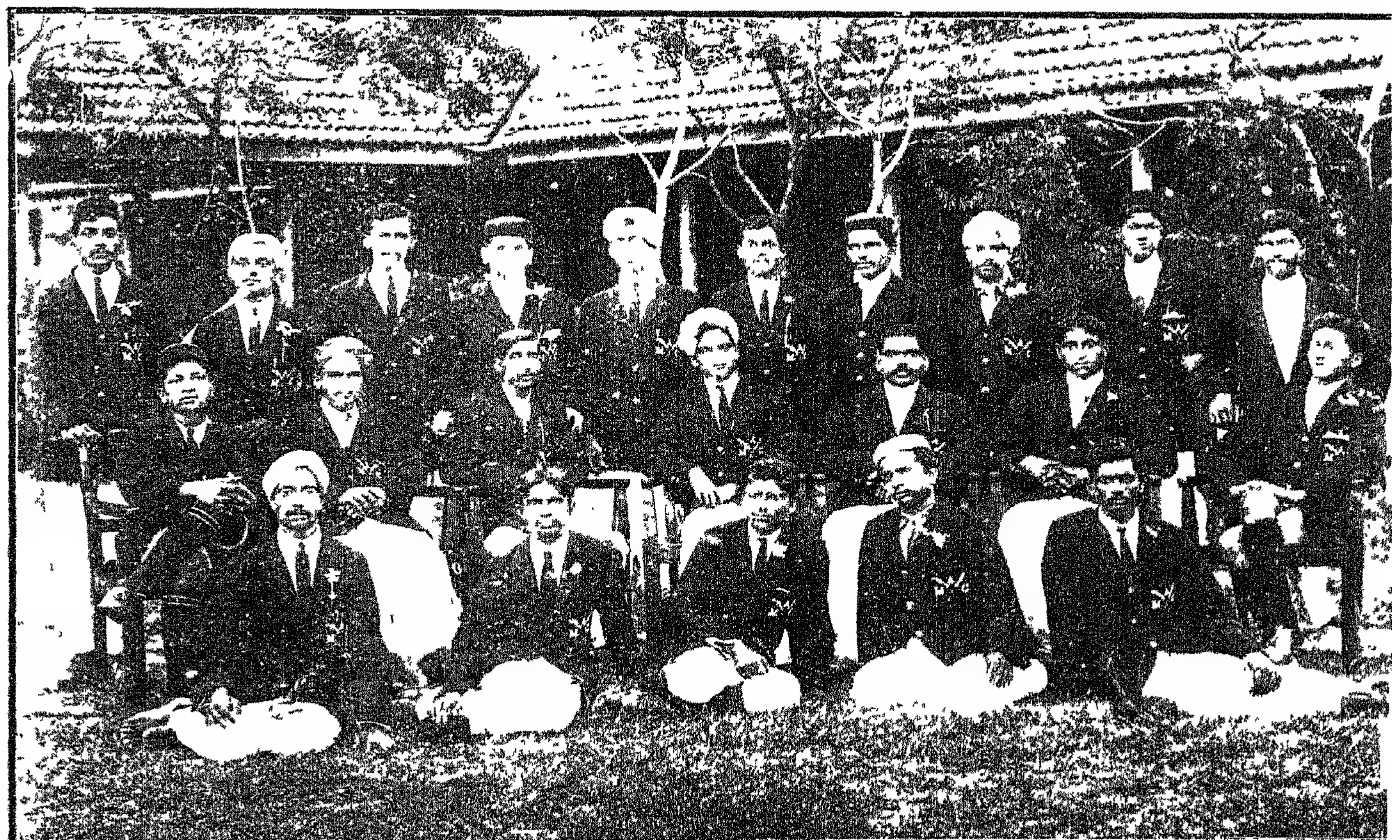
1916–వ సంవత్సరము యుద్ధప్రకాశకిని [illegible] జర్మనుల [illegible] వారికి పరాజయము [illegible] మండలికి విజయమును సంప్రాప్తమైనదని చెప్పవలసి యుండును.

THE MADRAS VAISYA STUDENTS' LITERARY ASSOCIATION.

చెన్నపురి వైశ్యవిద్యార్థుల వాఙ్మయసంఘము

THE M A C STUDENTS OF THE PACHAYAPPA'S COLLEGE

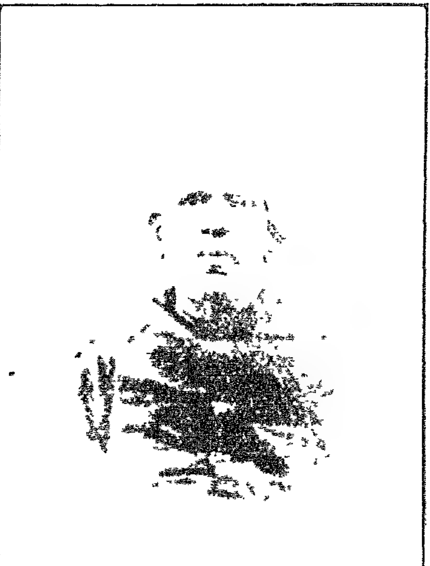

THE MADRAS ANDHRA SABHA

చె[illegible] ఆంధ్ర[illegible]లు

MR R JAGANNADHA SASTRI

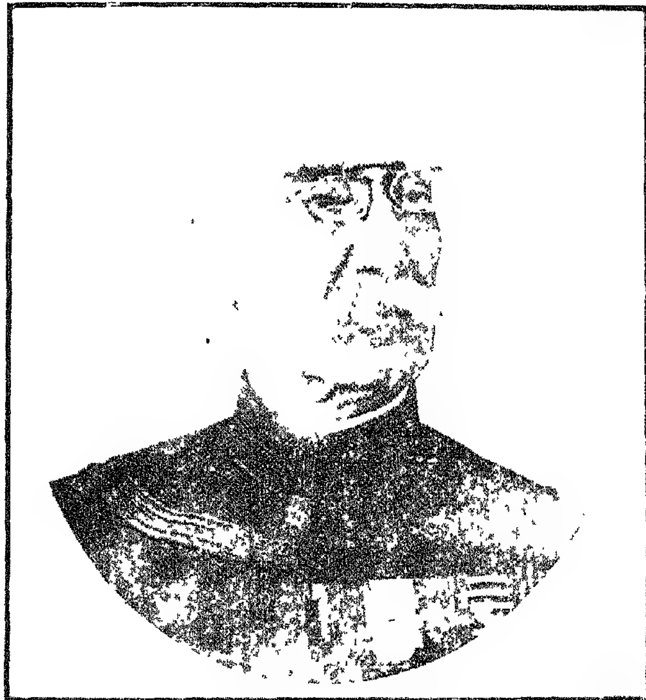
రాంభొట్ల జగన్నాథశాస్త్రి గారు

THE BUILDING OF THE MADRAS LANDHOLDERS' ASSOCIATION

మద్రాసు భూస్వాముల సభాభవనము

GENERAL JOSEPH GALLINI (Died at Versallieus)

జనరలు జోసెఫ్ గాల్లియాను (వర్సాలెస్సునందు చనిపోయెను)

GENERAL MANJIN

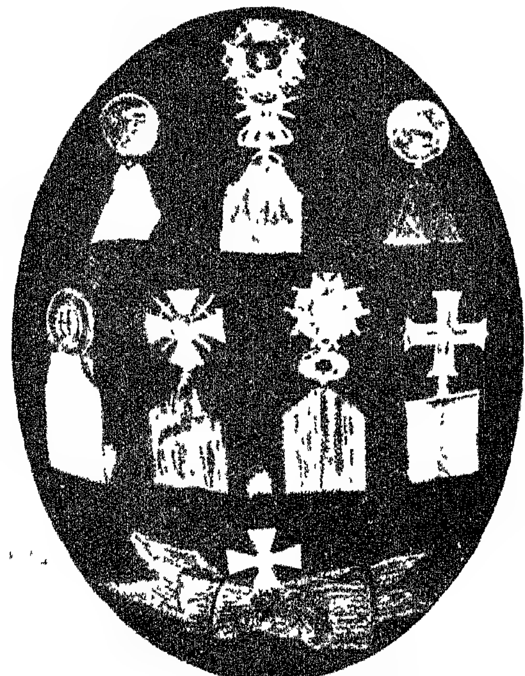
జనరలు మంజీను

The French Redcross in London President
Mme La Viscountesse Louis De La Panouse
With Her Daughter

లండను లోనుండెడి ఫ్రాన్సు రెడ్‌క్రాసుసంఘము ప్రెసిడెంటుగా
మె. లావిస్కౌంటెస్సి లూయిడిలా పానూసుగారు తన పుత్రికతో

THE SOUL OF VERDUN

వర్డను దిగ్విజయ పతాకములు

LADY STUDENTS OF THE MADRAS WOMENS' COLLEGE

చెన్నపురి స్త్రీకళాశాలయందలి విద్యార్థినులు

SRIMATHI VAKKALANKA VENKATA SURYARAMA JOGAMMA GARU, VIZIANAGARAM

శ్రీమతి వక్కలంక వేంకటసూర్యరామ జోగమ్మగారు,
విజయనగరము

AMRUTANJAN

అమృతాంజనము

వత్సరమునందు శత్రువులను శరణాగతులను చేయుటకై నానా ప్రస్థానముల నుపక్రమించి యుండిరి. వర్డను క్రెంటినో ప్రస్థానములు రెండును, కొనసాగి పొందలేదు సరికదా వారి కపారమైన సైన్యనష్ట మేర్పడినది. రుమేనియా ప్రస్థానము ప్రాప్తిగ గాక పోయిన కొంచెమైనను ఫలప్రదమైనదనుటకు సందేహము లేదు. రుమేనియా యందు శత్రువులు కొంతభాగము నాక్రమించుకొన గలిగినను, వారు ప్రస్థానప్రారంభమునందు తలచినట్లు శత్రుసంహారమును మాత్రము చేయ జాలక పోయిరి. వర్డను దుర్గావాసుల యెదుట జర్మనులకు విజయము సిద్ధముగ నున్న సమయమునందు ఆంగ్లులు పికర్డియందు అవస్కందనమున నుపక్రమించి, వారి యుద్ధప్రణాళికి భంగము కలిగించి రెండున్నర వత్సరములనుండి, సుస్థిరముగ నావాసము చేసికొనిన కందకావసథములను త్యజించి పరలుముఖము పెట్టునట్లు చేసిరి. ఆర్మీనియాయందు రష్యను లవలంబించిన యవస్కందనము ఫలప్రదమై తురుష్కుల ప్రాభవము క్షీణించి ఎర్జిరము, ఇర్జింఘును, ట్రెబిజాండు, మన్నుపట్టణములు విజేతల వశమైనవి. ఆంగ్ల సేనలు జర్మనుల తూర్పుఆఫ్రికాను జయించినవి. నైగేరియా, కామరూనులును, ఆంగ్లులకు స్వాధీనములైనవి. ఇటలీరంగమునందు గొరిజియా పట్టణమునుండి ఇటలీవారు శత్రువులను తరిమి ఆపట్టణమును పట్టుకొనిరి. రష్యనులు బుకోవినా నంతను గెలుచుకొనిరి. రుష్యాప్రస్థానము వలన ఆస్ట్రియావారికి, 15 లక్షల మంది యోధులు నిరుపయోగమైరి. మాసిడోనియా రంగమునందు మిత్రమండలి, మొనాస్టిరును పట్టుకొని బల్గేరియాతాళము పట్టుటకు యత్నించుచున్నారు. 1916 వ వత్సరమునందు మిత్రమండలికి కలిగిన విజయపరంపరలను తలచుకొనినప్పుడు శత్రుమండలి విజయలక్ష్మి పెడముఖము పెట్టినదని నిర్ణయింపక తప్పదు.

త్రివాఘ్ను సిపాయిలు తిరిగి కందకము పట్టుకొని జర్మనులు ఎదురుగ వచ్చి పెలువరింపు గానిని సురక్షితముగ నుంచుట

ఆంగ్లసిపాయిలు జర్మనుల రహస్యములను కనుగొని వచ్చుచుండ జర్మను సిపాయిలు అడ్డుపడి వారిమీద తుపాకీకాల్చుట

ఆఱుమాసములలో శత్రువులను సంహరించి విజయలక్ష్మిని అవలీలగ వరింపగలమను నిశ్చయభావముతో యుద్ధ మారంభించిన జర్మనుల సంకల్పము యుద్ధ మారంభమైన 18 మాసములకైనను సిద్ధించియుండలేదు. 1915-వ సంవత్సరము జర్మనులకనుకూలమైనను వారికి జయప్రదము కాలేదు. ఆ కాలమునందు వారెన్ని చిన్న రాజ్యములను వశముచేసికొనినను, రష్యనుల నెన్నిమైళ్లు వెనుకకు నెట్టినను, విజయోత్పాదకమగు స్థితి యేర్పడలేదు. విజయసాధనములను తమ చేతి యందుంచుకొని శత్రువులను నొక్కవలయుననియే జర్మనుల యుద్ధప్రణాళికి కీలకము. ఆయుద్ధప్రణాళికి భంగము కలుగుటకు జర్మనులొప్పుకొనరు. మిత్రమండలిని భేదోపాయముచే వంచింపుటకు జర్మనులకు వీలుకలుగలేదు. 1916-వ వత్సరమందు వారియందు సంయోగప్రస్థానసంకల్ప ముదయించినది. జర్మనుల కిది గిట్టదు. తమ యిష్టానిష్టములను, భావమునందే గాకను, క్రియారూపమునందును జర్మనులు వ్యక్తీకరించుట కాలోచించుచుండిరి. మిత్రమండలిలో నెవరినో యొకరిని కడ తేర్చుటకు జర్మనులు 1915-వ సంవత్సరాంతమునందు సంకల్పించిరని నమ్ముటకే యభ్యంతరమును లేదు. ఆంగ్ల వ్యాపారనిరోధతంత్రముచే సరిగ ఆహారపదార్థములు లభింపక తిప్ప

లు పడుచున్న జర్మను ప్రజలను, సంతోషపెట్టుటకును, తన విజయమును శంకించుచున్న పరతంత్రదేశముల ప్రజలకు నమ్మకము కలిగించుటకును, గొప్ప విజయమును పొందుట జర్మనుల కవసరమైనది. అట్టి ప్రాప్తికై జర్మనులు 1915-వ సంవత్సరాంతము నుండియే ప్రయత్నములు చేసిరి. వర్డ్ను పట్టణమునందు తేని ప్రాముఖ్యము [illegible] యుద్ధరంగము లెందును లేదు. ఆంగ్లుల దిగవాతెను ఫరాసులే జర్మనులకు శత్రువులు. వర్డ్నుతో తుల్యమైన కిఖ్యాతదుర్గ మింకొకటి రణరంగమున లేదు. [illegible] నట్టి దుర్గరాజము న్నదనుకొనినను, దానికి సమీపముననే జర్మను సేనలుండవద్దా? వర్డ్ను దుర్గమునకు జర్మను సేనలు పదిమైలుల దూరమునందుండెను. ఫరాసుల నోడించినప్పుడు వచ్చు కీర్తి శత్రుమండలియందు మరెవరిని ఓడించినను రాదు. వర్డ్ను వశము చేసికొనినందువలన తమకేదో విశేషమైన లాభము కలుగునని జర్మనులు లేనిపోని యాశలు పెట్టుకొనలేదు. వర్డ్ను స్వాధీనమువలన తమకు కలుగు నంతటి పెద్దలు వారికి పూర్తిగ తెలియును. వర్డ్నునందు [illegible] బలము [illegible] వారెఱుగుదురు? ఇంత తెలిసియుండియు జర్మనులక్కడనే ప్రబల ప్రయత్నము చేయుటకు కారణమని ప్రశ్నించవచ్చును?

ఎన్ని తప్పులు చేయుటకైనను ఒప్పుకొందురుగాని ఎంత కష్టము వచ్చినను అంగీకరించెదరుగాని జర్మను సైన్యనాయకులు తమ గౌరవమానములు మాత్రము త్యజింపజాలరు. 1914-వ వత్సరమునందు జర్మను యువరాజు సేనకు వర్డ్ను దుర్గావళుల యొద్దను పరాభవము కలిగెను. వర్డ్ను స్వాధీనము చేసికొని యువరాజునకు కలిగిన పరాభవమును [illegible]

ఫ్రెంచి సిపాయిలు మోటారుబండ్లమీదనెక్కి జర్మను సిపాయిలను వెనక్కు తరుమగొట్టుట.

[illegible] వాను చేసిరి. జర్మ[illegible] [illegible] నుండవచ్చును. [illegible] 1916- [illegible] సంవత్సరకాలము [illegible] ప్ర[illegible] నే వారి [illegible] కొప్పుము [illegible] [illegible] వేసిన యు[illegible] ప్రకారము [illegible] సరిపెట్టు[illegible] [illegible] కులకు [illegible] వచ్చుననియు జర్మ[illegible] [illegible] జర్మనులు చేసి[illegible] [illegible] ఫలము కలుగలేదు. ఇన్ని సంగతు[illegible] వారిని [illegible] జర్మనులు [illegible] ప్రస్థానమున [illegible] [illegible] తగియున్నది.

[illegible] రంగమునందు [illegible] ప్రస్థానములలో [illegible] యుద్ధములు ప్ర[illegible] ములు. గత ఫిబ్రవరి 21-వ తేదిని ప్రాతఃకాలము [illegible] 7-15 నిమిషములకు వర్డ్ను యుద్ధ మారంభ[illegible] మాలనుకోరు, ఈటనుల మధ్యను సే[illegible] పాతిక మైళ్లదూరము కలదు. ఆ [illegible] వారు ప్రచండముగ వర్షవర్ష ము [illegible] కాలమునందు [illegible]

యుద్ధారంభమునందు మొదటి మూడు రోజులందును తప్ప పిదవాత జర్మనులకు వర్షనుకొద్ద విజయము కలుగుటకు బదులు పరా

[illegible] సివిలు రైన హూర్రిక్ [illegible] పెక్కుమంది జర్మను [illegible]
ల సైన్య హానసులక మాసివంములు, [illegible] దిక్కు కాను ఇవ్వబడెను

కలయునని, అక్టోబరు మాసమునందు పరాసులు సంకల్పించిన ప్రయత్నములు చేసిరి. పరాసుల ప్రయత్నములకు, రుమేనియా ప్రస్థానము తోడ్పడినదని చెప్పవచ్చును. తమ సేనలోని బలాఢ్యులను [illegible]ంగులను జర్మనులు వర్దను ముఖమునుండి మరలించి, రుమేనియా ప్రస్థాన ముపక్రమించియుండిరి. సమయమునకు వేచియున్న పరాసులు అది సందు చేసికొని, నాలుగు బాదులుబా, వా, డామంటు దుర్గములనే గాక [illegible] బోలెడు శతఘ్నులను, సైనికులను పట్టుకొని, [illegible] రక్షణ [illegible]మును అవస్కుందన చిత్రమును లోకమునకు చాటిరి. వర్దను పరాజయము జర్మనుల కపకీర్తిదాయక మయ్యెను.

[illegible] జూలై మాసమునం దారంభమైన సోము యుద్ధము జర్మనుల యెత్తులనన్నిటిని తాఱుమాఱు చేసినది. ప్రస్తుతసంగ్రామమునందు నిమగ్నములైయున్న దేశములం దేదేశమునకు మొదట యుద్ధమునందు విముఖత్వముకలిగి ప్రజలయం దాహాకారములు బయలుదేరునో వారిక పరాజయము ధ్రువము. పూర్వమునందువలెగాక ప్రస్తుతము కందకావృతమైన రణరంగమునందు, శత్రుసేనలను ఓడించు సాధ్యాసాధ్యము లింకను నిర్ధారణ కాలేదు. ఆవిషయము నిర్ధారణ మగువరకును సంగ్రామ సుముఖులకు విజయము [illegible] సిద్ధాంతము ప్రచారమునం దుండగలదు. తమ సమయమును కనిపెట్టి యొకానొకరంగమున జర్మనులు బలమును కేంద్రీకరణముచేసి విజయము పొందుచు యుద్ధము తమ కనుకూలముగనే సాగుచున్నదని [illegible]యాపులగు తమ ప్రజలను నమ్మించుచుండిరి. [illegible] సైనికాధికారవర్గము మాటిమాటికి [illegible] కిపనప్పుకియు కలుగుటకు తోడ్పడిన యుద్ధములలో మార్నుయుద్ధమైనవెనక సోము యుద్ధముతో తుల్యమైన దొకటియు జరిగియుండలేదు. వర్దను యుద్ధమునందు జయాపజయము [illegible]లాగులాడుచుండెను. గప్యారంగమునందు జర్మను ఆస్ట్రియనులకు ప్రక్కలు తిరుగుటలేదు. శత్రు [illegible] పన్నిరంగములందును, పట్టుదలతో

[illegible]యునే కలిగిన, రక్షణయోగ్యము కాని ప్రదేశమునందును, పరాసులు మొదటి మూడు దినములు [illegible] పురక్షిత ప్రదేశములను చేరుటవలన వారి సైనిక శక్తి [illegible] జర్మనుల యత్నము సాగలేదు. [illegible] లెక్కలేనన్ని సైనికులను బలి పెట్టి జర్మనులు వా, డామంటు దుర్గములను పట్టుకొనిరి. కాని, [illegible]యము వచ్చినప్పుడు వానిని వారు నిలుపుకొనలేకపోయిరి. జర్మనుల కీ స్వార్థ ప్రయత్నమునందు ౬ లక్షులమంది సైనికులు నష్టమై యుందురు. పరాసులకు వారిలో సగము నష్టము కలిగియుండును. జర్మనుల వశమైయుండిన వర్దను దుర్గపు బహిర్ద్వారము లన్నియు తిరిగి వశపఱచు[illegible]

[illegible]

యుద్ధముచేయు మి[illegible] త్రిప్పుకొనలేని స్థితియందు ఆంగ్లపరాసుల సంయుక్తావస్కందన మేర్పడినది. అర్రాసునుండి బాగ్లోవరకును గల

[illegible] జర్మను [illegible] సిపాయిలు [illegible]

పాతిక మైలుల ముఖమునందు, జర్మనులు [illegible] కందకములను ఆంగ్లపరాసులు స్వాధీనముచేసి ముందుకు నడచుట కారంభించిరి. అయితే ముందు [illegible] జరుగుచున్న ప్రదేశములందు జర్మనులు కందకములను త్రవ్వుకొని, ఆంగ్లుల పురోగమనమునకు ప్రతిబంధకము చేయుచుండిరి. ఇన్ని యవాంతరములున్నను ఆంగ్లపరాసులు [illegible] సాధించి క్రమముగా [illegible] ప్రదేశమును స్వాధీనము చేసికొనగలిగిరి. బెల్జియమునుండి, ఎయిసునదీప్రాంతమునకు గల జర్మనుల సమస్త సేనలను నిరోధించుటకై ఆంగ్లేయీముఖమునందు జాకియుండురు. హేమంత ఋతువునందు యుద్ధప్రస్తానము జరుగలేదు. జూలై నెలయిరువది ఒకటవతేదీన, ఆంగ్లేయులు 9 మైళ్ల దూరము ముందునకు వెళ్లగలిగిరి. జూలై మాసమునందు రష్యనుల స్వాధీనమునందు గల యుక్రేని ప్రదేశాక్రమణముతో నాంగ్లపరాసుల పురోగమనము సుకరమైనది. 1917-వ సంవత్సరము నందు నోవెంబరుమునండి జర్మనీలు [illegible] ముఖము పెట్టుట కారంభించుట కిదియే కారణము

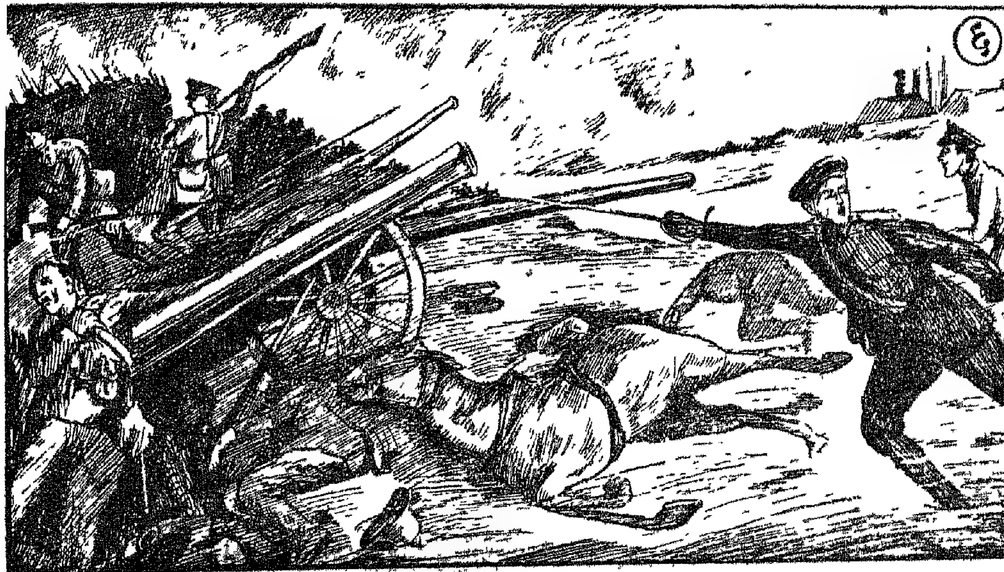
1917-వ [illegible] ప్రస్థానము [illegible] 1417-వ [illegible] ప్రస్థానము [illegible] ప్రయత్న [illegible] కలుగ [illegible] 70 [illegible]

[illegible] ప్రవృత్తి [illegible] ప్రసరిం[illegible] యుండెను. [illegible] 1915 [illegible] 1916-వ [illegible] 200 [illegible] సైనికుల [illegible] 300 [illegible] శత్రువులను [illegible] రక్షించి [illegible] ముందున్న [illegible] శత్రువుల [illegible] తంత్రమును [illegible] సేనలను [illegible] యుద్ధముల [illegible]

[illegible] సిపాయిలు [illegible]

సేనాధ్యక్షుని దళము లుంచిన యత్నమ్ము సిద్ధించినదని చెప్పుటకు వీలులేదు. కాని అది ఫలప్రద మైనదని నిస్సందేహముగ చెప్పవచ్చును.

ఇటలీ యుద్ధులను వదలి శత్రువులవద్దనుండి తమకు పోయిన తుపాకులను తిరిగి తీసికొనుట

గాని ఫలము ఇటలీరంగమునందును, వెస్టనురంగమునందును ముఖ్యముగ గోచరించినది. ఇటువంటి ప్రస్థానము విసర్జించినపుడు, దానిని గురించి స్పష్టమైన ప్రాయుదును గాని ప్రస్తుత మెత్తుకొని యుండ లేదు. రష్యను సైన్యములు మిగిలిన తమ పూర్వపు స్థానముల నుండి, 40 మైళ్ల దూరము వెనుకకు పోవలసివచ్చెను. మొదటి యుత్తర కంతదూరము వెనుకకు వెళ్లవలసివచ్చుటచే శత్రువులు తమ యుద్ధోపకరణములను ఫిరంగులను తమతో తీసికొని వెళ్లలేకపోయిరి. అవి యన్నియు విజేతల స్వాధీనము లగుటయే గాక శత్రువుల రక్షణ దుస్తరమైనది. ఉత్తరభాగమునందు కోల్కీ మొదలు టార్న పోలు వరకును వ్యాప్తమైన రష్యనుల సేనాముఖము త్రిభుజాకారముగ లుబ్లిన్, కోజెను, బ్రాడీలవరకు ముం గకు సాగి, జర్మను సేనాముఖమునందు "గసిగ గొట్టి" నట్లు ప్రవేశించి, దానిని భేదించుటకు సాధన మేర్పడి నది. కోవెలు పట్టణము నుండి, కీవుపట్టణము పోవుటకు ఒక దారి లోహమార్గము కలదు. కోవెలునందు పెక్కు యో లోహమార్గములు కలిగియున్నవి. కోవెలు చాల ముఖ్య స్థలము. ఆ స్థానమును వశపరచుకొనుట రష్యనుల సంక ల్పమై యుండెను. కాని దానిని వారు పట్టుకొనలేక పోయిరి. దక్షిణభాగమునందు రష్యనులకు సీరెతు నది మొదలు స్ట్రీపానదివరకును, పురోగమనము కలిగి జర్నావిజిపట్టణము స్వాధీనమైనది. దక్షిణమునందు గల స్టానిస్లా స్వాధీనమైనను లెంబర్గుపట్టణమును పట్టు కొనుటకై రష్యనులు చేసిన యత్నము సాగి యుండలేదు. ఉత్తరమునందు ... స్వాధీనము

చేసికొను నుద్దేశముతో స్టాకోడ్ ప్రాంతమువరకును చేరిన రష్యను సేనలు ... ముందుకు సాగలేదు. అంతటితో రష్యను ప్రస్థానము కొంచె మించుమించుగ పరిసమించి వారు ముందుకు సాగ లేకపోయిరి. ఇరువారి గుప్తచారులు ముందుగ ... ప్రభావము ప్ర ... కలిగియుండలేదు.

ఆసియా మైనరునందలి ఆర్మీనియాను రష్యనులు స్వాధీనముచేసి కొనిన యుదంతము గత సంచిక యందు ముద్రితము. డార్డనల్సు యుద్ధానంతరము, తురుష్కులు బాగ్దాదు రంగమునకు, చాల సేనలను పంపించిరి. ఆ ఫలము కాక్ససు రంగ మునందు వారికి కలిగిన పరాజయము వలన సరిగా మైనది. బాగ్దాదు రంగమునకు వచ్చిన తురుష్క సేనలు కేట్సిఫోనునొద్ద ఇంగ్లీషు టౌన్సెండును పిడించి కటుపట్టణమునొద్ద ఆంగ్ల సేనలను ముట్టడించినవి. టౌన్సెండు సహాయార్థము బస్రా నుండి వెళ్లిన సేనలు చాల ప్రతిబంధకముల నెదుర్కొనవలసి వచ్చెను. సమయమునకు టైగ్రిసు నది పొంగి బస్రానుండి బయలుదేరిన సేనలు ముందుకు పోలేకపోయినవి. వీనికి తోడు తురుష్కులు తమ స్థానములను బలపరచుకొని, రక్షించుకొనిరి. నాలుగు మాసములు యద్వితీయ పరాక్రమములో పోరాడిన టౌన్సెండు సేన చివరకు ఆహార పదార్థములు లేకను శత్రువులకు లొంగిపోవలసివచ్చినది. కటువద్ద ఆంగ్లులకు కలిగిన పరాజయము వారియందు కల లోపములను నివా

శత్రువుల ... వెళ్ళువారిని పోటుపోట్లు కట్టు చేయుట

గణ చేసికొనుటకు పురికొల్పినది. అప్పటినుండి [illegible] లోహమార్గములను నిర్మించుటయందును [illegible] తెలుపగను. [illegible] ప్రస్థానములు నిష్ఫలమైనవి. [illegible] తోచుచున్నది. [illegible] గ్రాండు [illegible] చేసికొని [illegible] శత్రువులను

[illegible] భారతీయులు [illegible] ముందు [illegible]

[illegible] వృద్ధి చేయుటయందు [illegible] ఆంగ్లేయులు [illegible] నిర్ణయించిరి. [illegible] యుద్ధప్రస్థానము ప్రారంభించుటకు ఆంగ్లేయులు సర్వసన్నాహములను చేసిరి. ఈ ప్రయత్నములవలన ఆంగ్లేయులు తురుష్కులను ఓడించి, బాగ్దాదును [illegible] స్వాధీనము చేసికొనిరి. ఆ [illegible], 1917-వ సంవత్సరపు ప్రస్థానచారిత్రము

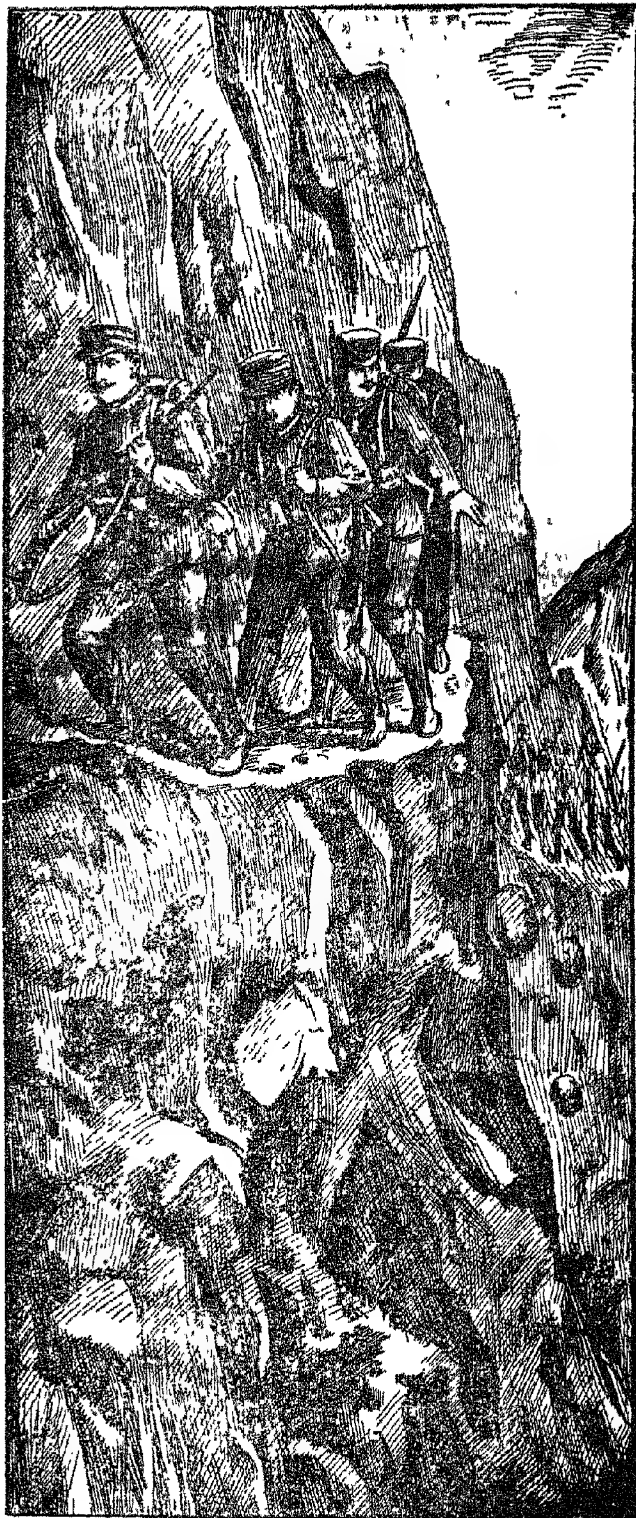
[illegible] తురుష్క సిపాయిలు తమకు సంబంధించిన [illegible] తీసికొనిపోవుట

[illegible]

[illegible] కొండ [illegible] స్వాధీనము చేసికొనిరి. [illegible] తురుష్కుల పరాజయము [illegible].

ఇటలీ [illegible] సాధ్యమైనను [illegible]. [illegible] మహా [illegible] కొండ [illegible] ప్రదేశములు; [illegible] యోగ్యములు. ఇటలీ [illegible] ప్రసిద్ధకములు [illegible] లేవు. [illegible] సులభమైన [illegible] సాధనములు లేవు. ఇటలీ ఉత్తరభాగమున [illegible] ప్రదేశము కలదు. దానినే [illegible] నోయని వ్యవహరించెదరు. ఆ ప్రాంతమునకు దిగువను [illegible] ఇటలీవారి కెన్ని యిబ్బందు లున్నను శత్రువుల [illegible]

జేయుచు, వానిని కదలం బొదలనియ్యకుండుట యెంతయు ప్రశంసనీయము. ఇటలీవారిప్పుడన్ని యానా శిఖరములను దాటిరని చెప్పవచ్చును. 1916-వ సంవత్సరమునందు శత్రువులు వర్దనుద్దగ్గర ఫరాసులనే గాక

ఇటాలియను సిపాయిలు ఆల్ప్సుకొండలమీదను రణరంగమునకు పోవుట

ట్రెంటినోయందు ఇటలీవారిపనికూడ పట్టుటకు సంకల్పించి, ఆప్రాంతమునకు చాల ఫిరంగులను, సైన్యములను చేర్చిరి. జర్మనులదృష్టి వర్దనుయందును, ఆస్ట్రియనులదృష్టి ట్రెంటినోయందును ప్రసరించుచుండెను. ఆ ప్రస్థానములు రెండును ముమ్మరముగ సాగుచుండినప్పుడే రష్యను సేనాధ్యక్షుడు బ్రుసిలాఫ్ రష్యారంగమునందు జర్మనులపై దుమికెను. ఆసమయమును ఇటలీవారు సందుచేసికొని, ఆస్ట్రియావారి ప్రయత్నములను విఫలము చేయ దిగిరి. ఆస్ట్రియావారు ఇటలీ సరిహద్దును దాటిరి. కాని, శత్రుముఖమును భేదింపలేకపోయిరి. ఆస్ట్రియావారి మధ్యభాగమునందలి సేన ముందుకు వచ్చిపడినను, పార్శ్వములందలి సేనలు కదలలేకపోయినవి. అప్పుడిటలీవారు ప్రబలసేనలతో పార్శ్వములందు ముట్టడించి, వాని వెనుకకు తరుమ నారంభించిరి. ఆస్ట్రియావారు తాము తలచిన కార్యమును సాధించుటకు తగిన సేనలను తెచ్చుటకు వీలులేకపోయినది. ఏకకాలమున రష్యారంగమునందు శత్రువు ఒత్తిడివృద్ధియై ఇటలీప్రస్థానమునకు భంగపాటు కలిగించినది. ఇటలీవారు ఆస్ట్రియనులను ట్రెంటినోయందు ఓడించు

గాయములు తగిలిన సిపాయిలను అంబ్యులెన్సువారు రైలుబండిలో నెక్కించుచుండుట

టయే గాక ఐసాంజోయందు అగస్టునందున యారంభించి, గోరిజియాపట్టణము నాక్రమించుకొనిరి. కార్సోప్రదేశమునందు ఇటలీవారు శత్రుముఖమును ఛేదించి, ట్రియెస్టుని సమీపించిరి. కాని, వారికి ముందింకను యెత్తైనప్రదేశములు గలవు. ఇటలీరంగమునందు 1916-వ సంవత్సరమునందు దరిదాపు 10 లక్షల సైనికులైనను ఆస్ట్రియావారికి నష్టమై యుండును. శత్రువులను క్షయముచేయుట కితరరంగములవలెనే ఇటలీరంగము చాలవరకు తోడ్పడినది.

యుద్ధారంభమునుండియును బాల్కనురంగమునందు స్థితిగతులు నిలుకడగ లేవు. 1915 వ సంవత్సరమునందు బాల్కనురంగమునందు విషమస్థితి యేర్పడినది. 1916 వ సంవత్సరమునందా విషమదశ తగ్గుటకు బదులు మరింత యధ్వాన్నమగుటకు రెండు కారణములు తోడ్పడినవి. గ్రీసు రాజు ద్రోహబుద్ధియు, రుమేనియావా రవలంబించిన యుద్ధతంత్రమునందలి లోపమును, బాల్కను వ్యవహారమును క్లిష్టదశకు తెచ్చెను. సర్వియాను జర్మను బల్గేరియసేన లాక్రమించుకొనుటవలన మిత్రమండలిసేనలు సలోనికా రేవును శరణ్యము చేసికొనవలసి వచ్చెను. మొదటినుండియు గ్రీసురాజు భావము మిత్రమండలి

కనుకూలముగ లేదు. మిత్రమండలిసేన ముందుకు పోగనవెనుకకు, ప్రక్క[illegible]బల్లెమువలె వెనుకనుండి ముట్టడించుట[illegible] వేచియుండెను. [illegible] నవ్వుదు మిత్రమండలి [illegible]

[illegible] పక్షము [illegible] చిత్రమండలి [illegible] సిద్ధింపి [illegible] స్తయే [illegible] లోపాస్పదము [illegible] ములెరినను [illegible] మేనియా దేశ[illegible] మేనియా [illegible] వులున్నవి. [illegible] ప్రాముఖ్యము [illegible] విగ్లక్ష్యముచేసి [illegible] మేనియా [illegible] ముక్కు [illegible] యందు [illegible] ముంతయు

[illegible] దా! అట్టి [illegible] ప్రసిం[illegible] పెలబిమా [illegible] మిత్రమండలిగ్రసాగా[illegible] ములేక [illegible] లోని కాను ఖమునం[illegible] [illegible] చిన మకలంబి [illegible] విడిచి సాముచేయవలదుకొ[illegible] లేదు. మిత్రమండలి యట్టి సంకటస్థితియందు [illegible] తెకమును [illegible] చూపుట [illegible] కము. [illegible] నేకల [illegible] మిత్రమండలి ప్రధమకర్తవ్య[illegible]. గ్రీసువారి [illegible] కాదళమును, మిత్రమండలి స్వాధీనము చేసికొని, [illegible] లనుకూడ [illegible] చేయుటకు కోరిరి. గ్రీసువారు నిరాకరించిరి. దానికి ప్రతిక్రియగా మిత్రమండలిసేనలు [illegible] న్సు పట్టణము చేరెను. దానిమీద గ్రీసు [illegible] ముట్ట డించిరి. [illegible] పక్షములవారును, చాల నష్టము [illegible]. గ్రీకులకు బుద్ధివచ్చి మిత్రమండలి చెప్పినట్లు వినుటకును తామిదివరకు చేసిన తప్పిదమునకు పరిహరించుటకును మిత్రమండలి, గ్రీసువ్యాపారమును నిరోధించినది. తిండితిప్పలు లేక గ్రీసు ప్రజలకు వేడిపుట్టుట [illegible]

[illegible] మేనియా యుద్ధము ప్రారంభించిన నెలదినములకు ట్రాన్సిల్వేనియా కొండకనుమలను దాటి ట్రాన్సిల్వేనియాయందు ప్రవేశించి మూడవవంతు భాగమును పట్టుకొనినది. ఓర్సోవా పట్టణమును [illegible] యనులు పట్టుకొనుటచే శత్రువులు డాన్యూబు నదియందు [illegible]

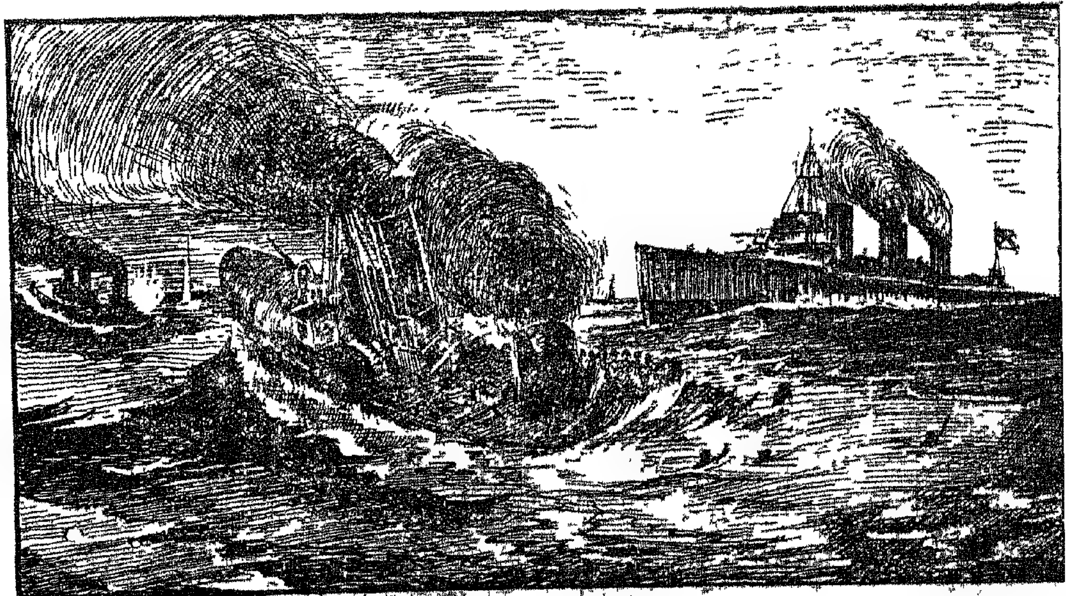
ఇప్పుటకు వీలులేకుండ పోయినది. ట్రాన్సిలువేనియా ప్రస్థానము ముమ్మరముగ జరుగుచున్నపుడు శత్రువులను వెనుకకు మరలించి వారిని ఓడించుటకు జర్మనులు సంకల్పించి ట్రాన్సిలువేనియాకు ఫాల్కెనుహేయను డబ్రుజాకు మెకన్సనును పంపించిరి. డబ్రుజాయందు రుమేనియనులు విశేష సైన్యమును ఉంచినట్లు లేదని పైన సూచించితిమి. డబ్రుజాకు టుర్టుకాయి ముఖ్యస్థానము. టుర్టుకాయియందు దుర్గము కలదు. ఆ దుర్గమునందు సైనికులును గలరు. కాని మెకన్సను కొట్టిన మొదటి దెబ్బతో టుర్టుకాయి పడిపోయినది. దుర్గము జర్మనుల వశమైనది. సైనికులను విజేతలు బందీలుగ పట్టుకొనిరి. తరువాత సిలిస్ట్రియాను జర్మనులు పట్టుకొనిరి. డబ్రుజాయందు మెకన్సనునకు కలిగిన విజయము వలన రుమేనియనులదృష్టి ట్రాన్సిలువేనియానుండి మరలి దానిరక్షణమునకై చాల సేనను పంపించిరి. అంతటితో ట్రాన్సిలువేనియాయందు సమయముకొరకు కనిపెట్టుకొని యుండిన ఫాల్కెనుహేయకు దానితో వారి పనిపట్టుటకు తరుణము కలిగినది. తా నింతవరకును సిద్ధము చేసిన పెద్ద పెద్దఫిరంగులను సైనికులను ఫాల్కెనుహేయ శత్రువులమీద ప్రయోగించినప్పుడు వారింతవరకును అవలంబించిన అవస్కందన తంత్రమును విసర్జించి రక్షణతంత్రము నవలంబింపవలసివచ్చెను. తరువాత రుమేనియనులు కనుమలనుకూడ త్యజించినప్పుడు జర్మనులు వలేషియాను దండెత్తి దానిని స్వాధీనము చేసికొనిరి. రాజధానీ నగరము బుఖారెస్టు శత్రువులవశమైనది. కాన్స్టాంజా రేవుతో డబ్రుజా సంతయు విజేతలు పట్టుకొనిరి. రుమేనియా పతనమువలన బాల్కను రంగమునందు శత్రువుల గమనాగమనములు బలపడినవి. రుమేనియా బల్గేరియా[illegible] దండెత్తునను భయము పోయినది. రుమేనియాయందు కూడ శత్రువు పీఠము వేసికొని తన నిరంకుశపాలనము జరుపుటకు వీలు కలిగినది. సలోనికారంగమునందు మిత్రమండలి మోనాస్టీరు పట్టణమును స్వాధీనము చేసికొనిరి.

ము క్రిందనుగల నౌకలకును జర్మను మూలబలమునకును యుద్ధము జరిగి కొన్ని ఆంగ్ల నౌకలు మునిగిపోయినవి. తరువాత ఆంగ్లుల మూలబలము వచ్చి శత్రువుల కమితనష్టము కలిగించి వారి నౌకలను ముంచి మిగిలిన వానిని తరిమివేసినవి. రాత్రి జర్మను నౌకాదళము తోకఝాడించి తన నౌకాశ్రయమును చేరినది. మరునాడు శత్రునౌకలు సముద్రమునందు దృగ్గోచరము కాకుండుటచే ఆంగ్ల నౌకాదళము స్వస్థానము చేరుకొనెను. సర్వసముద్రాధిపత్యము ఆంగ్లుల వశమందుండువరకును జర్మను నౌకలు శత్రువులను కన్నెత్తి చూడజాలవు.

1917-వ ప్రస్థానము

పింగళనామ సంవత్సర మన్నివిధముల మిత్రమండలికి మంగళప్రదము, శత్రుమండలికి ప్రతికూలము. యుద్ధారంభమునం దుండిన యుభయపక్షముల స్థితిగతులు నిప్పుడు తారుమారైనవి. యుద్ధారంభమునందు జర్మనుల కపారమైన సైన్యము కలదు. యుద్ధద్రవ్యము లుండెను. అపారమైన కార్యోత్సాహము కలదు. మొదటి రెండు సంవత్సరములందును జర్మనులకుండిన కార్యోత్సాహమును, సైన్యమును, యుద్ధద్రవ్యములును, వా రుపక్రమించిన విజయయాత్రలందు వినియోగపడినవి కాని, విజయోత్పాదికమగు స్థితి వారి కేర్పడియుండలేదు. ప్రకృతము జర్మనుల యాధిక్యమేమయినది? వారి సైనికబలము తరిగిపోయినది. యుద్ధద్రవ్యములు క్షీణించినవి. గర్వోత్సాహము సన్నగిలినది. యుద్ధప్రారంభమునందు మిత్రమండలికి ఆధునికయుద్ధములకు తగిన సైన్యములు లేవు, శతఘ్నులు లేవు. మిత్రమండలి ప్రస్తుతస్థితికిని పూర్వస్థితికిని సాదృశమైనను లేదు. మిత్రమండలి కిప్పుడు నూతనసైనికులు సుశిక్షితులై రణరంగము ప్రవేశించిరి. నూతన శతఘ్నులు తండోపతండములుగ యుద్ధభూమి నలంకరించినవి. సర్వాంగములందును, మిత్రమండలి సైనికులు విజయోత్సాహప్రపూర్ణులై యున్నారు. ఆంగ్లులు సర్వలక్షణలక్షితమైన అవస్కందనోపక్రమణమునకు సిద్ధ

1916 వ సంవత్సరమునందు జట్లండు సమీపమునందు జర్మను నౌకాదళమునకు ఆంగ్లేయ నౌకాదళమునకు జరిగిన పెద్దయుద్ధమునందు జర్మను నౌకాదళమునకు విశేషనష్టము కలిగించి, ఆంగ్లులు విజయము గాంచిరి. జర్మను నౌకాదళ ముత్తరాభిముఖముగ వచ్చుచుండ, మే 31-వ తేది మధ్యాహ్నము ఆంగ్ల నౌకాధ్యక్షుడు అడ్మిరలు బెట్టీ 6 మైళ్ల దూరమునుండి శత్రునౌకలనుచూచి వెంటనే శత్రువులతో కలియబడెను. ఆరంభమునందు అడ్మిరలు బెట్టీనాయకత్వ

ఈ ఉత్తరసముద్రమునందు జర్మను బ్లూచర్ నౌక ముంచబడుట.

మై యున్నారు. వర్ణను [illegible] ప్రదర్శించిన [illegible] తాపములను [illegible] పనిపట్టి [illegible] గలరు. [illegible]

[illegible] 4 [illegible]

విజయకాంతకు వారిజాతీయ [illegible] సాగాయ్య [illegible]. ఇటలీవారు శత్రువులను [illegible] నున్నారు. [illegible] త్రుసంపద [illegible] పట్టుదల [illegible] దగ్గి [illegible] నున్నది. [illegible] యని వారు [illegible] యున్నారు. [illegible] ప్రజల, సైన్యముల [illegible] డలి [illegible] ప్రకృతి [illegible] యుద్ధ [illegible]

[illegible] తలమట [illegible] దేశ [illegible]. వారి [illegible] వారి కార్య [illegible] విశేషము. వారి [illegible] ప్రశంసనీయము. వారి [illegible] గుణ [illegible] వారికి తోడ్పడక [illegible]. కాని వారి ప్రయత్న [illegible] ప్రజ [illegible] వారి [illegible] త్యాగము [illegible] ప్రస్తుత యుద్ధము నందు, [illegible] కాని [illegible] సంవత్సర ప్రస్థానము [illegible] పూర్తి [illegible] ముకరు [illegible].

[illegible] సంవత్సర యుద్ధప్రస్థానము [illegible] నది. ఇంతవరకును [illegible] రంగమునందు సేనాముఖమునం దంతటను సంగ్రామము [illegible] యుండలేదు. [illegible] రంగమునం దుభయపక్ష సేనా ముఖమును [illegible] 400 మైళ్ల దూరము వరకును వ్యాపించియున్నది. ప్రస్తుత మక్కడ, 56 మైళ్ల ముఖమునందు యుద్ధము జరుగుచున్నది. కాని ప్రస్తుతపు స్థితి ముందును నుండు [illegible] మైళ్ల ముఖమునందే యుద్ధము చేసి [illegible] లోనుండునా? [illegible] వులకు [illegible] సేనాముఖమునం దంతటను, [illegible] యుండును. [illegible] వారి సర్వ [illegible] శత్రువులకు సంపూర్ణ [illegible] ప్రస్తుత [illegible] స్థితిగతులను [illegible] ఆత్రి [illegible] కాగలదు.

[illegible] కును సోముపటము [illegible] జర్మనులకు వికటించి [illegible] వైనది. [illegible] లకు [illegible] తాకుడుకు నిలువ [illegible] చేసినది. సైని [illegible] లకు రక్షణ [illegible] యము వదల [illegible] సోము [illegible] యుండె

[illegible] 8 [illegible] వారిమీద తిరిగి వదలుట?

లేదు. అక్కడ ఆంగ్లపరాసులకంటె వారికే విశేషమైన [illegible] కలిగినది. సోము ప్రస్థానమునకు పూర్వముండిన స్థితిగతు [illegible] ప్రకృతమునుండి యుద్ధము చేసినయెడల [illegible]

పరాజయమును కలుగుటచే తథ్యమని గ్రహించి అట్టి విషమదశనుండి తప్పించుకొనుటకై తమ సురక్షితస్థానమును మార్చుకొని పశ్చిమరంగమునందు జర్మనులు వెనుకముఖము పెట్ట నారంభించిరి.

ఆంకరునది తీరప్రాంతములందు ఆంగ్లసైనికులకు కలిగిన విజయము జర్మనులు తిరుగుముఖము పెట్టుటకు తాత్కాలికకారణము.

తుపాకీమందును సైనికులను మోసికొనిపోవుచున్న విద్యుచ్ఛక్తి బండిమీదకు బ్రిటిషు విమానములు బాంబులను వేయుట.

జర్మనులు స్వదేశోన్ముఖులగుచుండిరని చాలాకాలముక్రిందటనే వదంతులు బయలుదేరెను. ఫిబ్రవరి 24-వ తేది స్థిరవాసనముతో నది గ్రవపడి పోయినది. సోమునదీతటమునందలి బలీయస్థానమగు గ్రాండుకోర్టను గ్రామమును జర్మనులు త్యజించుటతో వారితిరుగుముఖము ప్రారంభమయ్యెను. మిత్రమండలి సైనికులు శరవేగముతో ముందునకువచ్చి బాపామువెరోను మున్నగు ప్రదేశముల నాక్రమించుకొనిరి. కాంబ్రెయి సెయింటు క్వినుటను ముఖమునందు జర్మనులు ప్రస్తుతము నిలిచి యుద్ధముచేయుచున్నారు. మిత్రమండలిసైనికు లా ప్రదేశమును సమీపించి, శత్రుస్థానములను బాదుచున్నారు. శత్రువులు వెనుకకు పోవునప్పుడు సర్వమును ధ్వంసము చేయుచున్నారు. గమనాగమనసాధనములైన బాటలను లోహమార్గములను వంతెనలను బాగుచేసికొని, మిత్రమండలి జోరుగ ముందుకు పోవుటకు కొంతకాలము పట్టును. 2 మైలుల దూరమునందు 12 మైళ్లవరకును శత్రువులు వెనుకకు పోయిరని తెలియుచున్నది.

ప్రస్తుతావస్థయందు జర్మనుల రణతంత్రమును, పూర్తిగ గ్రహింపజాలము. జర్మనులు తిరుగుముఖము పెట్టుటకు కారణమేమై యుండినను, సోమునదీతటమునందు వారు నిలువజాలకపోయిరని మాత్రము నమ్మవలసి యున్నది. 1917 వ సంవత్సరారంభమునందుండిన స్థానములందుండి జర్మనులు తమ సేనాముఖమును రక్షించుకొనజాలమని గ్రహించి యుందురు. సేనాముఖమును సంకుచితము చేయుటవలన సైనికులును, యుద్ధద్రవ్యములును కొంతవరకు కలిసివచ్చి రక్షణము సులభసాధ్యమగునని కూడ వారు తలచి యుందురు. ఇది యథార్థమగునో కాదో ముందు మాత్రమే తెలియగలదు. జర్మనుల నాశ్రయించు-కొనిన ఆస్ట్రియా, బల్గేరియా, టర్కీలకు వారు ముందు విశేష సాహాయ్యము చేయవలసియుండెను. మెసపొటేమియాయందు తురుష్కులకు సంపూర్ణమైన పరాజయము కలిగించి ఆంగ్లులు తురుష్కుల అమూలాగ్రమును గాక సుప్రసిద్ధపట్టణరాజమగు, బాగ్దాదును పట్టుకొని 30 మైళ్లు ముందుకుపోయిరి. బల్గేరియాను ఖండించుటకు, సలోనికా యందలి మిత్రమండలి సేనలు ముందుకు నడుచుచున్నవి. రష్యాను సేనలు నవోత్సాహముతో శత్రువులను గెలుచుటకు సమయము నెదురు చూచుచున్నవి. జర్మనుల నాశ్రయించుకొనిన వారు రష్యాను కేవలము స్వశక్తినే నమ్ముకొని, తమకు పరాజయము సిద్ధింపకుండ చేసికొనజాలరు. సంగతిసందర్భము లిట్టి విషమస్థితికి వచ్చినవి. తమ ఆశ్రితుల పరాజయము తమ పరాజయముగ పరిణమించునని నమ్మిన జర్మనులు వారిసాహాయ్యార్థమీ యెత్తును పన్నియుండవచ్చును. పశ్చిమరంగమునందు సంపూర్ణమైన రక్షణతంత్రము నవలంబించి ఇతరరంగములందు ఆక్రమణమును ఆరంభించి, శత్రువులను ఖండింపవలయునను సంకల్పము జర్మనులకుండినను నుండవచ్చును. చాలకాలమునుండి జర్మనుల కన్ను పీటర్సుగ్రాడు, కీవ్ పట్టణములమీద పడి యున్నది. ముందు జరుగు సంగతులను ప్రస్తుతసందర్భమును బట్టి మనము ఊహించుటయే కాని యథార్థమును నెట్లు చెప్పగలము? ప్రస్తుతపు విషమదశయందు జర్మను లేమి చేయుదురను సమస్య తీవ్రమై యున్నది. ఆ సమస్యాపరిష్కారమునకును యుద్ధపర్యవసానమునకును సన్నిహితసంబంధము కలదు. గత వత్సర ప్రస్తావనపు టుదంతమునందు అమెరికా త్రిశంకుస్వర్గము ననుభవించుచుండెనని తెలిపియుంటిమి. కాని అప్పటికిని ఇప్పటికిని స్థితిగతులు చాల మారిపోయి అమెరికావారు యుద్ధసన్నద్ధులగుచున్నారు. అమెరికావారు మిత్రమండలితో

శైలమార్గములు కలియుచోట బ్రిటిషు విమానములనుండి బాంబులు పడద్రోయుట.

కలిసి పనిచేయుటకు కృతనిశ్చయులైరి. 1917 వ సంవత్సరమునందు యుద్ధము ముగిసి మిత్రమండలికి విజయము కలిగి శాంతి స్థాపితమై లోకమునకు సుఖము ప్రసాదమగుగాక!

చిత్ర పటముల వివరణము

గౌ. సర్ రాబర్టు క్లెగ్గు గారు

[illegible] ప్రధానముగ సత్కరింపబడినవారు [illegible] రాజధానిలో అరుదు. అట్టి అసాధారణ [illegible] కమును స్వసా మర్థ్యముచేత సంపాదింపగలిగిన [illegible] ప్రత్యేక ప్రశంసాపాత్రు [illegible] అనావశ్యకము. వీరు పరీక్ష యిచ్చిన ప్రథమ దేశభాష [illegible], కావుననే వీరు తొలుకొల్త దక్షిణమండలములలో [illegible] ఉద్యోగము చేసియున్నారు. వీరి ద్వితీయ దేశభాష [illegible]. వీరు [illegible] లందలి గ్రామములలో స్వసామర్థ్యమును నిరూపించిన [illegible] కడప గోదావరి కృష్ణా కర్నూలు నెల్లూరు జిల్లాలకు [illegible] [illegible] పనిచేసియున్నారు. [illegible] [illegible] నియోగింపబడి ప్రస్తుతి నుండి మొదట [illegible] [illegible] చేయు చున్నారు.

గౌ. ఎస్. ఎమ్. పిటిల్యూ. [illegible] గారు

[illegible] ఇంగ్లండు; వీరు చాల కాలము ఇంగ్లండు [illegible] ఐ. సి. ఎస్. పరీక్షలో కృతార్థులై మన రాష్ట్రానికే వచ్చి [illegible] ప్రవేశించిరి. అనంతరములో [illegible] డిపార్టుమెంటు డైరెక్ట [illegible] [illegible] పనిచేసియుండిరి. వీరు [illegible] స్థానమున ప్రభుత్వ [illegible] [illegible] సభ్యులుగా నియోగింపబడిరి [illegible] [illegible] పనిచేయుచుండిరి. [illegible] ఉద్యోగముతో పాటు [illegible] గ్రామిక సేవ [illegible] కూడ పనిచేయుచున్నారు; [illegible] [illegible] ప్రస్తుతము మద్రాసు వాలంటీరు గార్డుల అఫీసి [illegible] గా యున్నారు. వీరు విశాఖపట్టణము జిల్లా కలెక్టరుగాను [illegible] సంస్థానము ఏజెంటుగాను [illegible] కాలము పనిచేసి ప్రజానురంజకులని ప్రసిద్ధికెక్కియున్నారు. వీరు పరీక్షయందు [illegible] [illegible] మొదటిది యాంధ్రము. వీరు [illegible] [illegible] వీరి భాషాప్రావీణ్యమునకు [illegible]. [illegible] ఆంధ్రభాషయందు [illegible] గల దని తెలియవచ్చుచున్నది.

గౌ. పి. రాజగోపాలాచారి గారు

గౌ. [illegible] పి. రాజగోపాలాచారి, సి. ఐ. ఇ., గారు ఎమ్. ఏ., బి. ఎల్. పరీక్షలందు ఉత్తీర్ణులై ప్రభుత్వసేవలో ప్రవేశించిరి. వీరు జిల్లా జడ్జిగా నుండి అనంతరము కర్నూలు జిల్లాకలెక్టరుగా నియోగింపబడిరి; [illegible] కాలము సహకారసంఘముల రిజిస్ట్రారుగా నుండి, [illegible] కొచ్చిన్ తిరువాన్కూరు రాజ్యములలో దివానుగా పనిచేసిరి, [illegible] జ్యుడిషల్ డిపార్టుమెంటులో గవర్నమెంటు [illegible] కార్యదర్శిగా [illegible]. [illegible] గౌ. సర్ [illegible] [illegible] గారి స్థాన [illegible] ప్రభుత్వ [illegible] నియోగింపబడి పనిచే [illegible] [illegible] మార్చి 18వ తేది [illegible] [illegible] కాల ముద్యోగము చే [illegible] [illegible] ప్రశంసనీయము. వీరు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] కలరు. గో [illegible] [illegible] గారు [illegible] [illegible] [illegible].

గౌ. [illegible] [illegible]

[illegible] ప్రతిభాశాలులుగా [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] అర్థశాస్త్ర [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] వారిలో [illegible] పనిచేసిరి. [illegible] [illegible] [illegible] ప్రభుత్వము [illegible] [illegible] నియోగించి [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] నిమిత్తము [illegible] 10,000 [illegible] [illegible] 10,0[illegible] సాయము చేసినారు. [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] వచ్చుచుండెను.

[illegible] గారు

[illegible] విశాఖపట్టణము. [illegible] [illegible] వీరు [illegible] [illegible] సుప్రసిద్ధ [illegible] వాదులుగా నున్నారు. [illegible] [illegible] [illegible] మానములు. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] యు ప్రభుత్వపక్షమున న్యాయవాది నియోగింపబడుటయు [illegible] సామర్థ్యాతిశయమునకు ప్రత్యక్షనిదర్శనములు.

కొప్పరపు వేంకటకృష్ణరావు గారు

వీరు డిస్ట్రిక్టు మునసబు పనిచేసి నెల్లూరు [illegible] [illegible] పురపాలకాధ్యక్షులు [illegible] ఒంగోలునందు [illegible] [illegible]

తను వహించి కీర్తిశేషులైన కొప్పరపు రామారావు పంతులు గారి దత్తపుత్రులు. వీరు సహకారసంఘనిర్గుల పనులను నిపుణముగా నిర్వహించి ప్రభుత్వసన్మానమునకు పాత్రులైరి. ప్రస్తుతము ఒంగోలు పురపాలక సంఘమున కధ్యక్షులుగ నెన్నుకొనఁబడి పురపాలన కార్యనిర్వహణమున ప్రజల కృతజ్ఞతకు పాత్రులగుచున్నారు. ఇంతటి చిన్న వయసున ఇంతటి ఘనకార్యములు గావించుట ప్రశంసనీయము.

రావు సాహేబు కలువల కన్నను శ్రేష్ఠి గారు

వీరు చెన్నపురియందలి యార్యవైశ్యప్రముఖులలో ప్రముఖులు; లోకప్రముఖులలో పరిగణ్యులు. లక్ష్మీపుత్రు లగు వీరును వీరి యనుజు లగు ఇప్పటి ప్రధానపౌరులు రావు సాహేబు రామానుజము శ్రేష్ఠి గారును అవిభక్తసోదరు లయ్యును, ధానధర్మాదులం దప్పుడప్పుడు విడివడి యొండొరుల మించున ట్లుందురు. వీరి యౌదార్యాతిశయ మప్రతిమానము. దీనిని పురస్కరించుకొనియే, ‘భారతయుగంబున కర్ణుఁ డొకఁడే యుండ, ఈ యుగంబున మన కిరువురు కర్ణు లేర్పడినా’ రని ఇచటి ప్రజలు పరిపాటిగా చెప్పుకొనుచుందురు. పాశ్చాత్యవర్తకసంఘములతోఁ బాటు పని చేయుచున్న కిం గంసు కంపెనీకి వీరు యజమానులు. పచ్చప్ప కళాశాలను సాంకేతికకళాశాలగా మార్చు నిమిత్త మిచ్చెద మన్న లక్షరూప్యముల విరాళము, నుంగంబాకమునందలి యాయుర్వేద ధర్మవైద్యాలయము, జార్జిటౌనునందలి బాలికపాఠశాల మొద లగు ధర్మములు వీరు సోదరు లుభయులును కలసి చేసిన వానిలో ప్రధాన మైనవి. కన్నను శ్రేష్ఠి గారు ప్రత్యేకముగాఁ గావించిన ప్రధానధర్మకార్యములలో మైలాపూరునందలి సంస్కృత కళాశాల, తిరువళ్లిక్కేణియందలి యాయుర్వేద ధర్మవైద్యశాల, విక్టోరియా క్యాస్టు & ఘోషా యాసుపత్రిలో పది పడకల యేర్పాటు, తిరువళ్లూరు మధ్యమ పాఠశాల, చింతాద్రిపేట యందలి బాలికాపాఠశాల, తిరువళ్లూరునందును తేనాము పేట యొద్దను రాయపురములోను జార్జిటవునునందును గల రాత్రిపాఠశాలలు మున్నగునవి ప్రశంసాపాత్రములు. ఇవి యన్నియు న టుండ, బిడ్డల కావుపా లిచ్చు నిమిత్తము వీరు తిరువళ్లిక్కేణిలో ప్రతిష్ఠించిన ప్రతిష్ఠాపనమును, జంతుహింసానివారణసంఘమునకును చెన్నపురి యన్నదానసమాజమునకును వీరు ధారాళముగా నొసంగెడి వార్షిక విరాళమును, కృష్ణమ్మనాయని యగ్రహారమునందలి పేదల వసతిగృహమును వీరి సాధారణ దానధర్మములందు పేర్కొనఁదగినవి. ఇంత యేల? ఏ విధముగనో యొక విధముగ వీరి సాహాయ్యమునో యాజమాన్యమునో పొందని ధర్మప్రతిష్ఠాపనము గాని తదితరప్రతిష్ఠాపనము గాని యీ పట్టణమందు లేనే లే దని చెప్పవచ్చును. వీరి యౌదార్యము కేవలము స్థానికమే కాక, ఔచిత్యానుకూల్యములను బట్టి యెంతి దూరమైనను వ్యాపించుచుండును. కాశీవిశ్వవిద్యాలయమునకు వీ రొసంగిన యుదార విరాళమే దీనికి నిదర్శనము. వీరి సభ్యతాదులచే గౌరవింపఁబడని ప్రతిష్ఠాపనమే లే దన్నచో, వీరు పచ్చప్ప ధర్మప్రతిష్ఠాపనమునందును కన్యకాపరమేశ్వరీధర్మస్థానమునందును ధర్మకర్తలనియు చెన్నపురాంధ్రసభ గౌరవ కార్యదర్శిగను యార్యవైశ్యమహాసభ కార్యనిర్వాహక సంఘమునను యుపాధ్యక్షులనియు వివరించుట యనావశ్యకము. వీరి యీ మహోత్కృష్ట దానధర్మాదులే వీరి భూతదయను అసమానవిద్యాభిమానమును దీనావనాసక్తిని ఉదారదానశీలమును సర్వసమబుద్ధిని తదితర నానా సుగుణగణంబును వేనోళ్ల నుద్ఘోషించుచున్నవి. వీరి కార్యదక్షతకు కిం గంసు కంపెనీ ప్రత్యక్షసాక్షి. వీరియం దిట్టి యసాధారణమైన లక్షణము లుండుటను బట్టియే ప్రభుత్వమువారు వీరిని రావుసాహేబు బిరుదాంకముచే గౌరవించిరి.

రావు సాహేబు కలువల రామానుజశ్రేష్ఠి గారు

ప్రత్యేకముగా ప్రకటింపఁబడిన ప్రధానపౌరప్రశంసయందు వీరి విషయము విపులముగా ప్రస్తావింపఁబడియున్నది. (చూ. పుట 249.) వీరు తమ యవిభక్తాగ్రజు లగు రావు సాహేబు కన్నను సెట్టి గారితో కలసి చేసిన వివిధదానధర్మములు న టుండ, వీరు ప్రత్యేకించి స్వయముగాఁ గావించిన మహోత్కృష్ట ధర్మకార్యములందు పెరంబూరు పరశువాక మున్నత పాఠశాలలును విద్యార్థినీవేతననిధియు తంబుసెట్టి వీథియందలి యార్యపాఠశాలయు ప్రధానములు. ప్రభుత్వమువారు వీరికి రావు సాహేబు బిరుదు నొసంగుటయే కాక వీరిని ప్రధానపౌరపదవీప్రదానముచే గౌరవించుట చూడ, వీరి యౌదార్యాదిసుగుణగణంబు లెంత ప్రశంసాపాత్రములో స్పష్టపడఁగలవు.

పాత్తూరి అయ్యన్న శ్రేష్ఠి గారు

వీరు చెన్నపురియందలి యార్యవైశ్యప్రముఖులలో నొకరు. ఆంధ్రాంగ్లేయాదు లగు బహుభాషలందు వీరికి పరిచయము కలదు; విద్యాభిమానము మెండు. ఆర్యావర్తదేశయాత్రవలన వీరికి కలిగిన ప్రపంచజ్ఞానము ప్రబలము. వివిధము లగు స్వదేశవస్త్రముల మాదిరులు గల విదేశవస్త్రములను తెప్పించి వాని తక్కువ వెలలను బట్టి జనసామాన్యమునకు సైతము క్రొత్తక్రొత్త మాదిరుల వస్త్రములను ధరించు కుతూహలమును తీర్చుటయే గిడ్డంగివీథియందలి వీరి వ్యాపారము యొక్క విశేషలక్షణము. పూర్వ మొకప్పుడు జరగిన పారిశ్రామిక విచారణయందు వీరి యభిప్రాయము లంగీకరింపఁబడుటయే వస్త్రపరిశ్రమయందు వీరికిఁ గల దక్షతకు ప్రత్యక్షనిదర్శనము. దయాదాక్షిణ్యములు ధర్మపరత్వము గోబ్రాహ్మణదైవభక్తి పాత్రోచితదానశీలము కార్యనిర్వహణదీక్ష దేశాభిమానము మున్నగు వీరి గుణవిశేషములు ప్రశంసాపాత్రములు. వీరి యాజమాన్య సాహాయ్య సభ్యత్వాది సంబంధ మేదో యొకటి ఇచటి పెక్కు ధర్మప్రతిష్ఠాపనలకును సభలు క్లబ్బులు మున్నగు నితరప్రతిష్ఠాపనలకును గల దన్నచో, వీరు చెన్నపురాంధ్ర సభా ధర్మకర్తలలో నొకరని చెప్పుట విశేషము కాదు. ఇచటి యార్యవైశ్యులందలి పూర్వదురాచారపరాయణులు కొందఱు విద్యాసంపాదనార్థము విదేశముల కేఁగి వచ్చినవారిని సంఘమునుండి బహిష్కరించి బాధించుచుండినపుడు వీరు ప్రతిఘటించి చిరకాలము కష్టనష్టములకు సహించి తమ పలుకుబడివలన ఇతరప్రముఖుల సాహాయ్యసంపత్తిని సంపాదించి యసమానమైన నైతికవిజయమును గాంచిరి. కావున యార్యవైశ్యసంఘసంస్కర్తలలో వీ రొకరనుట కెంత

మాత్రమును సందియము లేదు. చెన్నపురియందు జరిగిన మొదటి యార్య వైశ్య మహాజనసభకు వీరు రాహ్వానసంఘాధ్యక్షులై యుండుటం గూడ వీరి ప్రముఖతను ప్రజాహితపరత్వమును వేనోళ్ల చాటి యునదుంచు చున్నది.

కాళ్లకూరి గోపాలరావు గారు

వీరి స్వస్థలము కాకినాడ. ఐనను, వీరు చిరకాలమునుండి చెన్నపురిలోనే యున్నవారు. వీరికి బాల్యమునుండియు సహజమైన కవితాధోరణి గలదు. వీరు వయసు 16-వ యేట రచియించిన "నీతికథాసంగ్రహము" ప్రభుత్వమువారిచే 1,2,3 ఫారములకు పఠనగ్రంథముగా నిర్ణయింపఁబడి ఆంధ్రదేశమునందలి పాఠశాలలలో నెల్ల నుపయోగింపఁబడుచున్నది. ప్రకృత రాజదంపతులు వేల్సుయువరాజదంపతులుగా చెన్నపురికి విచ్చేసినప్పుడు వీరు సమర్పించిన "కవితోపాయనము" రాజాంగీకృతమై పత్రికాముఖంబున బహుధా ప్రశంసింపఁబడినది. ఇటీవల ముద్రింపఁబడిన "అపూర్వసంపుసంస్కరణము" వీరి కసమానవిఖ్యాతిని కలిగించినది. వీరిచే సభ్యముగ సంస్కరింపఁబడిన "చంద్రరేఖావిలాపము" జగత్ప్రసిద్ధము. "కళ్యాణరాఘవము"ను "వసంతసేన"యు అముద్రితములుగా నున్న వీరి యితరగ్రంథములలో ప్రధానములు. వీరు తొలుగొల్లు ప్రాచ్యలిఖితపుస్తకభాండాగారమున ఆంధ్రగ్రంథముల వివరణపట్టికను సిద్ధపఱచు సందర్భమున 5 సంవత్సరములు పనిచేసిరి. ఈ ప్రతిష్ఠాపనమందలి యాంధ్రశాఖలోను, పఠనగ్రంథనిర్ణాయక సంఘమందలి యాంధ్రశాఖలోను, కార్యనిర్వాహణభారము సమర్థులగు నాంధ్రులకు మాత్రమే యొసంగఁబడవలెనని వీరు స్వార్థత్యాగపూర్వకముగను ఫలవంతముగను గావించిన యాందోళనము ప్రత్యేకప్రశంసాపాత్రము. వీరి యాంధ్రభాషాభిమాన మధికము, ఇప్పటి యాంధ్రోద్యమపు టంకురములు చిరకాలమునుండియు వీరిని కలవరపఱచుచుండిన వనుట కనేకనిదర్శనములు గలవు. ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు స్థాపింపఁబడుటకు చాల ముందే "శబ్దరత్నాకరము" సంస్కరింపఁబడవలసిన విధానమును గూర్చి వీ రొక వ్యాసమును 'ఇండియన్ పేట్రియట్' పత్రికలో ప్రకటించియుండిరి. ఇంచుమించు అందు సూచింపఁబడిన పద్ధతులమీఁదనే ఇటీవల పరిషత్తువారు నిఘంటు నిర్మాణమునకు కడంగినట్లు తెలియవచ్చుచున్నదని కీ. శే. వేంకటగిరి మహారాజు గారు తమ యభిప్రాయమును వ్యక్తీకరించిరి. గోపాలరావు గారు చెన్నపురాంధ్రసభాప్రతిష్ఠాపకులలో నొకరు. వీరు తమ యుత్సాహసేవాపరత్వముల కనుగుణముగా చెన్నపురాంధ్రసభయందలి విద్యాశాఖకు కార్యదర్శిగను మద్రాసు యువజన వాఙ్మయసంఘమునకు సంబంధించిన విక్టోరియా ధర్మపరవమందిరమునకు గ్రంథాలయాధిపతిగను ఎన్నుకొనఁబడియుండుట ప్రశంసనీయము. వీరు ప్రస్తుతము ఆంధ్రపత్రికాసంపాదకీయవర్గమున పనిచేయుచున్నారు.

శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి గారు

వీ రుభయభాషాపండితులు, కవీశ్వరులు, అవధానులు, కవిరాజ బిరుదాంకితులు; అనేకు లగు రాజులచే సత్కరింపఁబడినవారు. స్థితిమంతు లగు వీరు తమ యాస్తిని గోల్పోయిన విధము తలపోయ శ్రీనాథుని జీవితము స్ఫురణకు వచ్చుచున్నది. వీ రత్యుత్సాహపురుషులు, కొంత కాలము స్వయముగా రాజమహేంద్రవరమున ముద్రాయంత్రము నెలకొల్పి కళావతియను మాసపత్రికను ప్రకటించుచుండిరి; ఇటీవల మానవసేవా పత్రికకు సంపాదకులుగ నుండిరి. వీరు కావ్యములు నాటకములు ప్రహసనములు మున్నగు గ్రంథము లనేకములు రచియించియున్నారు. గౌతమీమాహాత్మ్యము మొదలైన వీరి గ్రంథములను కళాశాలాపఠనీయములుగ నిర్ణయించి చెన్నపురి విశ్వవిద్యాలయమువారు వీరిని గౌరవించియున్నారు. వీరిప్పుడు ముక్త్యాల జమీందారు శ్రీ రాజా వాసిరెడ్డి ఎస్. చంద్రమౌళీశ్వరప్రసాద్ బహదూర్ గారి సాహాయ్యములకు పాత్రులై భారతమును యథామాతృకముగా నాంధ్రీకరించుచున్నారు. అందలి కొంత భాగ మింతవఱకే ప్రకటింపఁబడియున్నది.

ఏలూరు నార యంత్రాలయమందలి యుద్యోగులు

మొదటి పంక్తియందు కూర్చున్నవారిలో ఎడమవారు మోతే గంగరాజు గారు. వీరు జమీందారులు; ఏలూరునందలి వైశ్యులలోను వర్తకులలోను అగ్రగణ్యులు. ఈ యంత్రాలయము సాగా పనిచేయకున్న సందర్భములో వీరు దాని నిర్వాహణభారమును వహించి స్వసామర్థ్యమువలన దాని నున్నస్థితికి తెచ్చిరి. వీరే ప్రతిష్ఠాపనమునకు కార్యదర్శిగా నున్నారు. వీరి కుడిప్రక్క నున్నవారు యంత్రాలయమునందలి ఇంజనీరు, ఎడమవైపు నున్నవారు చిలుకూరి నరసింహారావు గారు ఈ ప్రతిష్ఠాపనమునకు వ్యవస్థాపకులు, ఆంగ్లేయ కవీశ్వరులు.

కే. స. వేంకటరెడ్డి గారు

కట్టి చిన వేంకటరెడ్డి గారు కృష్ణామండలవాసులు. వీరు సామాన్యస్థితిలో రంగూనునకు వెళ్లి స్వయంకృషివల్ల విశేషధనమును సముపార్జించి అచటనే యిప్పుడు కంట్రాక్టరుగా నున్నారు. వీరి కాంధ్రోద్యమమం దెక్కువ యభిమానము.

చెలికాని ధర్మారావు గారు

వీరి నివాసస్థలము గోదావరి జిల్లాయందలి చిత్రాడ. వీరు సీమకు వెళ్లి బ్యారిస్టరు పరీక్షలో కృతార్థులై వచ్చినారు. వీరి కాంధ్రభాషాభిమాన మధిక మనుటకు ప్రస్తుతము పిఠాపురమున జరగుచున్న గ్రంథాలయోద్యమము నిదర్శనము.

ఆర్. వి. ఎస్. చంద్రమౌళీశ్వర ప్రసాద్ బహద్దరు గారు

వీరు ముక్త్యాల జమీందారు గారు. వీరి యాంధ్రభాషాభిమాన మసమానము. వీరి ప్రోత్సాహసాహాయ్యములవలన శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రి గారిపుడు భారతమును యథామాతృకముగా నాంధ్రీకరించి ప్రకటించుచున్నారు. వీరి పూర్వీకు లగు వాసిరెడ్డి వేంకటాద్రి నాయఁడుగారు బంగారుతో తులాభారము తూఁగిన సుప్రసిద్ధవారు. భాషాపోషణము వీరి కుటుంబమునకు సహజము, సంక్రందనవిలాసాదు లనేకగ్రంథములు వీరి పూర్వీకుల కంకితము గావింపఁబడియున్నవి.

లెఫ్టినెంటు తాడేపల్లి శంకరశాస్త్రి గారు

వీరి స్వస్థలము బృందావనపురము (బందరు). వీరి తండ్రిగారు సబ్ రిజస్ట్రారుగా నుండిరి. వీరు చెన్నపురిలో ఎమ్. బి. సి. ఎమ్. పరీక్షయందు కృతార్థులై పిఠాపురము రాజా గారి సాహాయ్యసంపత్తి వలన ఇంగ్లండునకు వెళ్లి 6 మాసములలో ఐ. ఎమ్. ఎస్. పరీక్షయం దుత్తీర్ణులైరి. ఆ సమయమునకే యూరోపుమహాసంగ్రామ మారంభ మగుటవలన వీరు వెంటనే లెఫ్టినెంటుపదవికి నియోగింపఁబడి మెసొపొటేమియా చిత్రాల్ రణరంగములందు అతిసామర్థ్యముతో తమ యుద్యోగకార్యములను నిర్వర్తించిరి. వీరు ప్రస్తుతము బెంగుళూరు నందలి సాంగ్రామిక వైద్యాలయాధికారులుగా పనిచేయుచున్నారు. వీరి కాంధ్రభాషాభిమాన మధికము. వీ రెప్పుడు నేదో యొక యాంధ్ర గ్రంథమును పఠించుచుందురు; తఱచుగా ఆంధ్రపత్రికకు వ్యాసములు వ్రాయుచుందురు. ఆంధ్రులందు సైనికోద్యోగాభిలాషను ప్రోత్సాహపఱచుచు ఆంధ్రపటాలమును స్థాపించు నిమిత్తము వీరు వ్రాసిన వ్యాసములు ఉత్సాహ జనకములు.

వంగా జగన్నాథరావు నాయఁడు గారు

ఈయన విజయనగరము మహారాజావారి కళాశాలలో గణితశాస్త్రప్రధానోపాధ్యాయులుగా నుండిన మాధవరావు నాయఁడు, ఎమ్. ఏ., గారి యేకపుత్రుఁడు, నాగపూరు డిస్ట్రిక్టు జడ్జీగా నుండిన సి. ఎస్. నాయఁడు గారి యల్లుఁడు; వయసున చిన్న యయ్యు బుద్ధికుశలత నెంతయు పెద్ద. ఈయన సీమకు వెళ్లి "బారిష్టరు" పరీక్షలో పేరు పడిష్ఠులతో కృతార్థుఁడై మన దేశమునకు మరలివచ్చి మద్రాసు హైకోర్టులో న్యాయవాదివృత్తికిఁ గడంగి గొప్ప పదవిని కొలఁది కాలములో నొందుదు నన్న యాశతో కుతూహలపడుచున్న సమయమందు వలయువారి కెల్ల ఆశాభంగ మగునట్లు కడచిన యానంద సంవత్సర భాద్రపదమాసమున ఇరువదియాఱవ యేట అకాలమరణము నొందెను. మన రాజధానిలో తెలుఁగులందు బారిష్టరుగా నేర్చిన వారిలో ఈయన మొదటివాఁడు, దురదృష్టకారణముగ దేవుఁ డీయన ... చెప్పించుకొనఁజాలకపోయెను. భార్యాజనకులతోఁ బాటు ఈయన వియోగమును గూర్చి విలపించుటకొక కొమార్తె కూడఁ గలదు.

రాజవైద్య నాగలింగము పంతులు గారు

వీరు 1842-వ హూణాబ్దమునకు సరియగు ప్లవవత్సర జ్యేష్ఠమాసంబున గుంటూరు మండలము అత్తలూరు గ్రామమున శివాచార్యవర్యవంశమం దుద్భవిల్లి వాహటాద్యనేక వైద్యశాస్త్రంబులను బాగుగా పఠించి మిక్కిలి నైపుణ్యముతో చికిత్స నొనర్చుచున్న విద్వద్వైద్యులు. నిరతాన్నదాత లగు వీరు తమ యాయుర్వేదభవనమం దుచితముగ నౌషధరాజంబుల నొసంగుటచే సంపూర్ణారోగ్యవంతు లయిన బీద జను లనేకు లీ జిల్లాయొక్కయు ఇతరజిల్లాలయొక్కయు బహుభాగములఁ బ్రవర్తిల్లుచున్నారు.

గోపీనాథము వేంకటకవి

ఈయన బ్రాహ్మణుఁడు, కౌండిన్యసగోత్రుఁడు, పద్మనాభసూరి పుత్రుఁడు, నరసింహశాస్త్రి పౌత్రుఁడు. నెల్లూరు జిల్లా కావలి తాలూకా లక్ష్మీపుర మీయన నివాసస్థానము. ఈయన తన 16-వ యేట నరసింహస్వామి కళ్యాణోత్సవమును చూచుటకు నెల్లూరు వెళ్లియుండ, అందొక మహాయోగి ఈయన కొక విద్య నుపదేశించెనట. దాని ప్రభావంబున ఈయన యప్రయత్నంబుగ కవీశ్వరుఁడై ఇష్టదైవమగు కృష్ణున కంకితంబుగా నేదేని కృతి రచింపఁబూని యోచించుచున్న సమయంబున, కృష్ణుండు స్వప్నంబున సాక్షాత్కరించి తన యవతారములలో నేదే నొకటి గ్రాహ్యం బని యపునర్భవావాప్తిని నిరంతరాయకావ్యపరిసమాప్తిని అనుగ్రహించి యంతర్హితుం డయ్యెనట. అంతట ఈయన రామాయణమును యథామాతృకముగా ఆంధ్రీకరింపఁబూనినంతనే వాల్మీకి ప్రసన్నుండై తన తెలివితేటల నెల్ల ఈయన కొసంగి చనెనట. అనంతర మీయన రామాయణము నాంధ్రీకరించి కృష్ణాంకితము గావించి గ్రంథప్రకటనమునకే మహీపతి సాయపడునో యని యోచించుచుండ, అట్టి ప్రకటనోద్దేశమే కలిగియున్న వేంకటగిరి మహారాజు సర్వజ్ఞకుమార యాచేంద్రుఁడు ఈయన విషయమును విని ఈయనను రప్పించి 1859-వ సంవత్సరము ఆగస్టు నెల 18-వ తేదిని ఈ కృతిని సభాసీనుఁడై విని సంతసించి కవిని 'చామీకరకటకాంగుళీయకహారాగ్రహారాది ప్రదానంబుల'చే సత్కరించి గ్రంథమును విస్తరింపఁజేసెనట. ఈ విషయము గోపీనాథరామాయణ మను పేర ప్రసిద్ధి గాంచిన ప్రకృతగ్రంథము పీఠికనుండి గ్రహింపఁబడినది. ఇందువలన, తక్కిన సంగతి సందర్భము లెటు లున్నను, కవి సహజపండితుఁ డనియు బాల్యమందే యీ గ్రంథారచన కుపక్రమించె ననియు ప్రభుసాహాయ్య సన్మానము లపేక్షించియు మోమోటము లేక తన గ్రంథమును భగవదంకితమే కావించె ననియు, కవి కాశ్రయుఁడైన సర్వజ్ఞకుమారయాచేంద్రుఁడును అంకితాద్యాడంబరముల కాశపడక యుదారబుద్ధితో గ్రంథవ్యాప్తికి తోడ్పడి కవిని సత్కరించె ననియు స్పష్టపడుచున్నది. బ్రహ్మకైవర్తపురాణమునందలి కృష్ణజన్మఖండము, భగవద్గీతా పద్యకావ్యము, మాఘాంధ్రీకరణ మగు శిశుపాలవధ ఈయన రచియించిన యితరగ్రంథములలో ప్రధానమైనవి. వావిళ్ల వేంకటేశ్వరశాస్త్రి గారు మా కెరువిచ్చిన ఛాయాపటము కవి యవసానమునకు పూర్వదిన మెత్తఁబడిన దని తెలియవచ్చుచున్నది. పటమునందలి ముఖలక్షణమును చూడ నెడల ఈ భక్తుఁడు శంకరాచార్యసంతతివానిచే ప్రార్థనీయముగా తలఁపఁబడిన యనాయాసమరణము నందిన ట్లూహింప వచ్చును.

కప్పగంతుల చంద్రమౌళీశ్వరశాస్త్రి గారు

వీరు మంత్రవేత్తలు; సాలగ్రామములను తత్స్వభావవిధానమును గూర్చి యొక గ్రంథమును రచించియున్నారు. వీరి నివాసస్థలము [illegible]

హెచ్. హెచ్. ఆర్. వి. పెరుమాళ్ రాజాబహద్దరు గారు

వీరు కార్వేటినగర సంస్థానపు కుమారరాజా లగు కావేరి రాజాబహద్దరు గారి కుమారులు; గంగమాంబాపురము దుర్గము అను పుల ప్రోప్రయిటరులు; సుప్రసిద్ధదాతలు. ధాతసంవత్సరపు కఱవులో వీరి తాత లగు వేంకటపెరుమాళ్లురాజు గారు గావించిన దానధర్మములవలన సంస్థానమందలి ద్రవ్య మంతయు వ్యయ మగుటయే కాక సంస్థాన మంతరించునట్టి యప్పులు కూడ నయ్యె నన్నచో, ఈ కుటుంబముయొక్క యౌదార్యాతిశయము స్పష్టపడక మానదు.

ఎస్. గోపాలస్వామి నాయుడు గారు

వీరు ఆంధ్రపత్రికా కార్యాలయమందలి చిత్రలేఖకులు. పూర్వము 'లిబర్టీ' పత్రికలో ప్రకటింపబడుచుండిన బొమ్మ లన్నియు వీరి కరకౌశలమునకు నిదర్శనములు. 'ఛాయాగ్రహణతంత్రము' ను 'విద్యాగురు' వనెడి పారిశ్రామికగ్రంథమును వీరు రచియించినవే.

చెన్నపురి వైశ్యవిద్యార్థుల వాఙ్మయసంఘము

రెండవ పంక్తిలో నడుమ కూర్చున్న నల్లపల్లి కృష్ణస్వామి శెట్టి, బి. ఏ., గారు అధ్యక్షులు, ఆ పంక్తిలోనే కుడివైపునుండి రెండవవారుగా కూర్చున్న ఎస్. [illegible]కుప్పశెట్టి కార్యదర్శి; మూడవవారుగా కూర్చున్న కే. వి. జగన్నాథము గుప్త [illegible]; నాల్గవవారుగా కూర్చున్న సుంకు సుబ్రహ్మణ్యము శ్రేష్ఠి, బి. ఏ., గారు గౌరవసభ్యులు.

చెన్నపురాంధ్రసభ

చెన్నపురాంధ్రసభవారు రావు సాహెబు కలువల [illegible]ము సెట్టి గారు ప్రధానవాదిగ పదవికి నియోగింపబడుటను పురస్కరించుకొని సెట్టిగారికి ఫిబ్రవరి 18-వ తేది నొసంగిన యభినందనవాక్య సమయమున ఈ ఛాయాపటము తీయబడినది. ఇందు సభాసభ్యులు కాని వారి పేరులు గలవు. సభాసభ్యులందఱును గాని కొందఱు విచ్చేసిన వారందఱును గాని ఈ పటమం దున్నా రనుటకును వీలు లేదు. ఈ సభ 1916-వ సం. ఏప్రిలు నెల 17-వ తేదిని స్థాపింపబడినది. [illegible] సభ్యులతోఁ గూడ, ఇప్పు డిం దించుమించుగ 525 మంది సభ్యులు గలరు. ఈ సభ విద్యా, లలితకళా, వ్యాయామ క్రీడా, వాణిజ్యపారిశ్రామిక, సంఘసేవా శాఖలుగా నేర్పడి, పనిచేయు చున్నది. సభాధ్యక్షులు: రావు బహద్దరు పి. త్యాగరాయసెట్టి గారు, బి. ఏ. సభాసహకార్యదర్శులు: కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు పంతులు గారు, కుల్లి నరసింహారావునాయుడు గారు. సభాకార్యాలయము: 14, బ్రాడ్వే, మద్రాసు.

రాంభొట్ల జగన్నాథశాస్త్రి గారు

కీర్తిశేషులైన వీరు విశాఖపట్టణమండలమున సుప్రసిద్ధులు. వీరి విద్యాధికత, సౌశీల్యము, శాంతస్వభావము, నిరుపమాన వదాన్యబుద్ధి, యుదారాశయాతి మున్నగు సుగుణగణములు సర్వజనవిదితములు. వీరు నానావిధగ్రంథములను గుంపులు గుంపులుగా చేరఁదీసి లను యౌదార్యముచే నాంధ్రమున [illegible] చుండిరి. వీరు చిరకాలము చోడవరమున ప్లీడరుగ పనిచేసి ప్రసిద్ధి గాంచి న్యాయాధికారుల విశ్వాసమునకును తోడి న్యాయవాదుల గౌరవమునకును పాత్రులైరి. [illegible]. స్వధర్మనిర్వహణమునను ప్రజాహితపరత్వమునను [illegible]. చిరప్రయత్నసాధ్యమైన యభ్యుదయము మరింత ప్రశస్తము. శాస్త్రి గారు బాల్యమునం దతిదరిద్రులు. కడుపు నిండను కట్ట గుడ్డయు కూడ కఱవే. అసహాయస్థితిలో దారి గానక అతిదూరదేశముల కేఁగి భిక్షాటనముచే కూడ కాలము గడపవలసివచ్చెను, అప్రయోజకు లగు ధనికుల నాశ్రయింపవలసివచ్చెను. అనంతర మదృష్టదేవత వీరినే యాశ్రయించి వశంవద కావలసివచ్చినది. ఈ దశాపరిణామవృత్తాంత మంతయు శాస్త్రి గారి స్వీయచరిత్రమందు విశదీకరింపబడియున్నది. ఐహికమహాశత్రువులలో నగ్రగణ్య మగు దారిద్ర్యమును వా రెట్లు నిర్జించినదియు యథార్థముగ కనుగొనుట ప్రయోజనకరము. వీరి విజయమునకు సాధనము విద్యావిశేషము కాదు. [illegible] లలో [illegible] ఈ కాలమునను [illegible] ములందును [illegible] స్పష్టము. [illegible] కూడ [illegible] లేదు. శాస్త్రులు గారి [illegible] గుణవిశేషములు [illegible], [illegible] దరిద్రుడుగా [illegible] న్యాయవాదికి [illegible] గ్రహింపవలసియున్నది. శాస్త్రులు గారి [illegible] సంకల్పము స్థిరోత్సాహము [illegible] విశ్వాసము మున్నగు [illegible] ధరించి [illegible]ముతో చిరకాలము పోరి పోరి చివరకు దానిని నిర్జించిరి. [illegible] వీరి [illegible] పఠనీయ మనియు [illegible] మనియు చెప్పవలసి సంది యము లేదు.

శ్రీమతి [illegible] వేంకటసుబ్బమ్మ గారు

ఈమె కీర్తిశేషులైన [illegible] ధర్మపత్ని; [illegible] ఒపిరాంగారికి, [illegible]. ఈమెకు సంస్కృతశాస్త్రాంగ్లేయ ములందు విశేషపరిచయము కలదు; ఆంధ్రభాషాభిమాన మధికము. [illegible] మంచి [illegible] లగు [illegible] ఈమె కంకితము గావింపబడినది.

"పండిట్" పత్రికాసంపాదకులము. అపూర్వము అమూల్యములగు [illegible]గ్రంథము లనేకములు సంస్కృతభాషలో ముద్రించినాము. వేదములు రామాయణము, సంస్కృత తత్వశాస్త్రములను ఇంగ్లీషున భాషాంతరీకరణ మొనరించినాము. కావలసినవారికి పంపుదుము. మా క్యాటలాగు ఉచితముగ పంపుదుము.

56/39 ఇ. జె. లాజరస్ అండు కో, బెనారస్.